DE REPVBLICA ECCLESIASTICA LIBER.

IN QVO, QVICQVID AD ECCLESIASTICARVM Perſonarum, dignitatem, poteſtatem, & munus: iuxta Sacrarum Litterarum teſtimonia, Sanctorum Patrum Sententias, & Canonum, ac Conciliorum ſanctiones, Iuriſtarumque monita, ſpectat; breuiter & dilucidè pertractatur.

LAELIO ZECCHIO THEOLOGO,
& Iur. Vtr. D. Authore.

CVM DVPLICI INDICE,
Altero Tractatuum Operis, Altero rerum, & Sententiarum.

CVM PRIVILEGIIS.

Collegij Rom. Soc. Jesu Inscript. Carol. Bibl. Card. Bellarm

VERONAE,
Apud Ioannem Baptiſtam Marinum Venetum,
Bibliopolam Veronenſem. 1599.

Cum Licentia Superiorum.

ILLVSTRISSIMO,
ET REVERENDISS.
D. D. PETRO ALDOBRANDINO,
S.R.E. CARDINALI AMPLISSIMO,
ET DE LATERE LEGATO.

LAELIVS ZECHIVS FOELICIT.

QVOD veterum ſcriptorum vſu eſt obſeruatum,& ſapientum monitis inſtitutum, Ampliſſime, & Illuſtriſſime Cardinalis, vt qui nouum opus ſibi edendum pararent, Principem aliquem virum, Virtutibus præſtantem, & potentia pollentem ſibi eligerent, ſub cuius auſpicijs editum opus exiſtimationem ſumeret,& protectionem; id mihi maximoperè nunc faciendum fuit,cum opus edere decreuiſſem,in quo de re ſumma peragatur, nempè de Eccleſiaſticorum Hominum Statu, qui, ſi dignitatem eorum ſpectemus, Diuina pollent authoritate, ſi diſciplinam, & virtutes, cæteros homines,vt eorum luminaria, & exemplaria, longè antecellunt, hoc maximè tempore,in quo,ob Sanctiſſimi,& Beatiſſimi Pontificis eximias virtutes,& diligentiam, eccleſiaſticos viros omni virtutum genere micare con-

ſpicuum eſt; quæ ego perpendens, Ampliſſime, & Illuſtriſſime Princeps, haud difficile exiſtimaui, in tanta Principum copia, eum ſeligere, ſub cuius inſigni nomine in lucem ederetur; Tu enim ſtatim mihi occurriſti, Ampliſſime Cardinalis, qui, ſi potentiam ſpectemus, ferè vniuerſi ſceptrum & habenas tenes in Chriſtiana Republica pro Sanctiſſimo, & Beatiſſimo Pontifice adminiſtranda; ſi virtutes conſideremus, tanquam Solem lucidiſſimum inter minora ſydera teipſum ſpectare licet, vt in quo, Dei beneficio, maieſtas, & modeſtia, humanitas, & ſeueritas, prudentia, & vigor, temperantia, & iuuentus, omniumq; ſcientiarum, & rerum perfecta cognitio, ſimul collecta ſint; quæ, vt mira per ſe ſunt, ſic in viridi ea ætate florere, diuino potius muneri, quàm humanæ arti eſt adſcribendum. Suſcipe igitur, Illuſtriſſime Princeps, Eccleſiæ ſanctæ decus, hunc de Eccleſiaſtica Republica Librum, hilari vultu, eumq;, ac meipſum Amplitudinis tuæ humillimum ſeruum, ſub tua protectione ſuſcipere, & amplecti dignare.

INDEX TRACTATVVM
HVIVS OPERIS.

De ſtatu perſonarum in communi. pagina 1
De ſtatu Sanctiſſimi, & Beatiſſimi Romani Pontificis. pagina 6
De ſtatu Illuſtriſſimorum Dominorum Cardinalium. 56
De ſtatu Illuſtriſſimi Legati. 71
De ſtatu Reuerendiſſimorum Patriarcharum, Primatum, & Archiepiſcoporum. 79
De Prælatis in genere. 86
De Vicario ſanctiſſimi Domini Papæ. 108
De ſummo Pœnitentiario. 109
De Vicecancellario. 112
De Camerario, & clericis Camaræ. pagina 115
De Theſaurario. 120
De Præſidente Camaræ Apoſtolicæ. pagina ead.
De Aduocato Pauperum. ead.
De Aduocato Fiſcali. ead.
De Procuratore Fiſci. 121
De Commiſſario Camaræ Apoſtolicæ. ead.
De Clerico ſacri Senatus. ead.
De Auditore Camaræ Apoſtolicæ. pagina ead.
De Datario. 127
De Secretarijs Domini Papæ. pagina 127
De Referendarijs. 130
De Auditoribus Rotæ. 134
De Prothonotarijs Apoſtolicis. pagina 140
De Gubernatore Vrbis. 141
De Senatore Vrbis. 142
De Iudice Mareſcalli, & Turris Nonæ. 143
De Carcerum Viſitatoribus. ead.
De Aduocatis Conciſtorialibus. pagina 144
De Procuratoribus ſacri Palatij. pagina ead.
De Sollicitatoribus cauſarum. ead.
De Notarijs. 145
De Congregationibus Curiæ Romanæ. ead.
De Iudice Delegato. 147
De Vicario Epiſcopi. 160
De Canonicis, & Capitulo. 180
De Abbatibus, Prioribus, &c. 208
De Præpoſito Collegiatæ Eccleſiæ. pagina 210
De Plebano. 213
De Parocho. 216
De Clericis in communi. 271
De Beneficiatis. 337
De Concionatoribus. 353
De Regularibus. 371
De Monialibus. 421
De Heremitis. 431

INDEX RERVM,

ET SENTENTIARVM.

A

ABBATES vnde dicantur, & qui ſint. pagina 208.n. 1
Abbates quotuplices ſint, & qui propriè magis 209.n. 2
Abbas regularis, vt quis ſit, quæ requirantur. 209.n. 3
Abbates quibus prærogatiuis potiantur. 210.n. 4
Abbates in quibus poſſint cum monachis diſpenſare. 212.n. 5
Abbates quæ poſſint in genere, & in ſpecie. 214.n.6.& 215.n. 7
Abbates quæ agere non poſſint. pagina 217.n. 8
Abbas quæ agere debeat, & teneatur. pagina ead.nu. 9
Abbas vt deſinat eſſe. 218.n.10
Abbatiſſa quæ dicatur, quæ eius dignitas, poteſtas, & officium. pag. 218. & 219.n.11
Aduocatus pauperum quis, & eius officium. 120.n. 3
Aduocatus fiſcalis quis, & eius officium. ead.n. 4
Aduocati conciſtoriales cur inſtituti, & quod eorum officium. 144.n. 1
Archiepiſcopi à quo eligantur, qui dicantur, & eorum prærogatiuæ. pagina 82.n. 4
Archiepiſcopi prærogatiua, & poteſtas quæ, & ad quæ ſe extendat. pagina 83.n. 6
Archidiaconi dignitas, poteſtas, & officium quod. 203.n.13
Archipresbyteri dignitas, poteſtas, & officium quod. 205.n.14
Audientia cameralis quoties fiat, & quomodo. 121.n. 8
Auditoris cameræ apoſtolicæ conſtitutio, officium, & poteſtas quæ. pagina 121.n. 1
Auditor cameræ à quibus abſtinere debeat. 122.n. 2
In Auditoris officio quo ordine procedatur. 126.n. 6
Auditores Rotæ cur inſtituti, & quales eſſe debeant. 134.n. 1
Auditorum Rotæ priuilegia quę ſint. pagina 135.n. 2
Auditorum Rotæ officium, & poteſtas quæ. 136.n. 3

B

BEneficia vt vnienda, & quando parochialibus. 234.n. 9
Beneficium eccleſiaſticum quid ſit, & vnde introductum. 337.n. 1
Beneficium quotuplex ſit. 338.n. 2
Beneficium obtinere quis poſſit, vel non. 338.n. 3
Beneficiorum pluralitas vetita, & quomodo. 340.n. 4
Beneficium deſiderare an liceat. pagina 344.n. 5
Beneficiatus tenetur reſidere, & quomodo. 345.n. 6
Beneficiatus an ſit dominus fructuũ. pagina 348.n. 7
Beneficiorum reſignatio vt fienda. pagina 349.n. 8
Beneficiarius à quibus abſtinere debeat. ead.n. 9
Beneficiarius an teſtari poſſit, & quomodo. 350.n.10
Beneficiario quis ſuccedat. 351.n.11

C

CAnonici vnde dicantur, & eorum eminentia. 180.n. 1

Canonici vt diſtinguantur, & conſtituantur. 181.n. 2
Ad Canonicatum obtinendum quæ requirantur. 182.n. 3
Canonicorum prærogatiuæ quæ, & poteſtas. 184.n. 4
Canonici quæ præſtare non poſſint. pagina 187.n. 5
Canonici quæ præſtare, & agere debeant, & à quibus cauere. ead.n. 6
Capitulum canonicorum quod ſit, vt conſtituatur, & conuocetur. pagina 192.& 193.n. 7
Camerarius cur introductus, quod eius officium, & poteſtas. 115.n. 1
Camerarius, & eius officiales à quibus abſtinere debeant. ead.n. 2
Capituli prærogatiuæ, & poteſtas quæ. 194.n. 8
Capitulum quæ facere non poſſit. pagina 196.n. 9
Capitulum ſede vacante, quibus prærogatiuis, & poteſtate fruatur. pagina 197.n.10
Capitulum ſede vacante quæ agere non poſſit. 200.n.11
Cardinalium nomen vnde, cum eorũ prærogatiuis. 56.n. 1
Cardinalium origo quando cœperit, & nomen. 57.n. 2
Cardinalium officium quod. ead.n. 3
Cardinales an ſint in ſtatu perfectionis, & potiores Epiſcopis. 58.n. 4
Cardinalium claſſes quot. 60.n. 5
Cardinales quales creentur, & vnde. pagina ead.n. 6
Cardinales quis creet. 61.n. 7
Cardinales qua forma, & tempore creandi. 62.n. 8
Cardinalium dignitas, poteſtas, & prærogatiuæ quæ. 63.n. 9
Cardinales quid agere debeant. pagina 67.n.10
Cardinales qualiter peccare poſſint. pagina 69.n.11
Caſus Papæ reſeruati ab eo ſolo abſoluendi, qui ſint. 30.n.14
Caſtitas rectè Deo vouetur. 416.n. 5
Clerici camaræ qui eligendi, eorum poteſtas, & officium. 116.n. 5
Clericus ſacri ſenatus, quis, & eius officium. 121.n. 7
Clerici vnde dicantur, qui ſint, cum excellentia eorum ſtatus. 271.n. 1
Clerici dicuntur in dignitate conſtituti. 272.n. 2
Clerici ciues dicuntur. ead.n. 3
Clerici an ſint in ſtatu perfectionis. pagina ead.n. 4
Clericorum priuilegia quæ ſint, & vt intelligantur. 273.n. 5
Clericorum priuilegia quando amittantur. 301.n. 6
Clerici à quibus cauere, & quæ agere debeant, cum ſingulorum pœnis. pagina 303.n. 7
Clerici quę præſtare debeant. 332 n.8
Clerici quid etiam agere debeant. pagina 336.n. 9
Collegium quod dicatur. 220.n. 1
Collegiata Eccleſia quæ dicatur, & quæ ad eam requirantur. 220.n. 2
Collegiata Eccleſia, & eius Rector, quibus prærogatiuis potiantur. pagina 221.n. 3
Collegiatæ Eccleſiæ Rector ad quæ teneatur. 222.n. 4
Commiſſarius Camaræ quis, & eius officium. 121.n. 6
Congregationes in curia quæ fiant, & quæ ibi agantur. 145.n. 1

D

DAtarij officium, & poteſtas quæ. pagina 127.n. 1
Decimę debentur Parochis. 237.n.14
Decimæ de quibus, & à quibus, & vt ſoluendæ. ead.n.15
Dignitates in Eccleſia Cathedrali, quę dicantur, & vt conſtituantur. pagina 202.n.12
Diſpenſatio in quibus liceat, vel non. pagina 7.n. 3
Delegare in genere quis poſſit. pagina 146.n. 1

Delegari

Delegari quæ poſſint, vel non, ab ordinario. 147.n. 2
Delegatus à Papa quas qualitates habere debeat. ead.n. 3
Delegatus aliorum, quas qualitates ſat eſt habere. ead n. 4
Delegatus qua forma conſtituatur. pagina 148.n. 5
Delegatus ſi non vult facere fidem ordinario de mandato, quid agendum. ead.n. 6
Delegatus quæ poſſit in genere, & in ſpecie. 149.n. 8
Delegatus an poſſit ſubdelegare, cum ampliationibus, & limitationibus, & declarationibus. 150.n. 9
Delegatus quæ alia poſſit. 153.n 10
Delegatus quæ non poſſit. 155.n.11
Delegatorũ poteſtas, qualiter in multis caſibus particularibus intelligatur. 155.n.12
Delegatus quæ agere debeat. pagina 158.n.13
Delegatus à quibus cauere debeat. pagina ead.n.14
Delegati officium, vel poteſtas qualiter expiret. ead. n.15

E

Eccleſiaſticorum ſtatus præfertur ſeculari. 3.n. 4
Eccleſiaſtici vt diuidantur. 4.n. 6

G

Gvbernator Vrbis, cur introductus, eius poteſtas, & officium. pagina 141.n.1

H

Heremitæ qui dicantur. pagina 431.n. 1
Heremitæ ſunt veri religioſi. pagina ead.n. 2
Heremitæ monachi fieri poſſunt, & quæ alia agere. ead.n. 3
Heremitæ ſub obedientia Epiſcopi viuunt. 431.n. 4

I

Irritatio, diſpenſatio, interpretatio in lege, vt differant. 6.n. 2
Iudex Mareſcalli, & Turris Nonæ, cur inſtitutus, eius poteſtas, & officium. 141.n. 1

L

Laici vt diuidantur. 4.n. 7
Legatorum ſpecies quot, & quæ quælibet. 71.n. 1
Legati qui conſtitui ſoleant, & quibus iure competat legatio. 72.n. 2
Legati de latere officium quale ſit. pagina ead.n. 3
Legati dignitas, & poteſtas quanta, & quæ ſint quæ poſſit, vel non. pagina ead. n. 4
Legationis poteſtas, vbi, & quando vigeat. 77.n. 5
Legationis effectus quis ſit. 78.n. 6
Legati poteſtas quando, & quibus caſibus expiret. ead.n. 7
Lex naturalis quid ſit, & an in ea cadat diſpenſatio, vel mutatio. pagina 8.n. 5

M

Monaſteria, vt conſtruenda, & veneranda, cum eorum priuilegijs. 408.n.15
Moniales quibus nominibus appellentur. 421.n. 1
Moniales debent, reſpectiuè, ſeruare ea quæ dicta ſunt de Monachis. pagina ead.n. 2
Moniales virgines, & viduæ. vt diuerſè recipiantur in religione. pagina ead.n. 3
Moniales, vt legitimè ingrediantur religionem, quæ requirantur. pagina 422.n. 4

Moniales vt profiteri debeant. pagina 424.n. 5
Moniales à quibus cauere debeant. pagina 425.n. 1
Moniales quæ agere debeant. pagina 428.n. 2
Moniales quibus priuilegijs gaudeant. 429.n. 3

N

NOtarij Cameræ à quibus abſtinere debeant. 117.n. 4
Notarij curiæ, qui, & quod eorum officium. 140.n.2.& 145.n. 1
Nouitius an poſſit exire, & quid fiat de eius beneficijs, & bonis. pagina 394.n.10

O

OBedientia rectè Deo vouetur. pagina 415.n. 4
Oblationes vt debeantur Parochis. pagina 234.n.10
Oblationes debentur Rectori parochiæ, & quomodo. 235.n.11
Oblationes à quibus non recipiendæ. pagina 236.n.12

P

PAllium vt accipiat Archiepiſcopus, quomodo, à quo, quando, & quis eius effectus. 81.n. 5
Papæ nomina quæ, & vt eminentia. pagina 6.n.1.& 50.n.29
Papa non eſt Chriſti ſucceſſor, ſed Petri, & Chriſti Vicarius, & quomodo. 7.n. 4
Papa quid poſſit circa legem naturalem, vel non. 9.n. 6
Papa quid poſſit circa legem diuinã, & circa præcepta Decalogi, & quid non. 10.n. 7
Papa quid poſſit circa legem Euangelicam, vel non. 19.n. 8
Papa quid poſſit circa articulos fidei, vel non. 21.n. 9
Papa quid poſſit circa traditiones ſacras, vel non. 22.n.10
Papa quid poſſit, & debeat agere circa canonizationem ſanctorum. pagina 25.n.11
Papa quid poſſit circa confeſſionem ſacramentalem. 27.n.12
Papa quid poſſit circa ius canonicũ, & vt in eo, & quibus caſibus diſpenſet. 29.n.13
Papæ qui caſus reſeruentur, vel cauſæ. pagina 30.n.14
Papa quid poſſit circa regimen eccleſiæ, & ad quæ ſe extendat eius poteſtas. 35.n.15
Papa quid poſſit circa eos qui in Purgatorio ſunt. 36.n.16
Papa quid poſſit circa Paganos. pagina 37.n.17
Papa quid poſſit circa Iudæos, & de ijs ſanxerit. ead.n.18
Papa quid poſſit circa Hæreticos. pagina 40.n.19
Papa quid poſſit circa Imperatorem, & alios Principes. 41.n.20
Papa poteſt exemptiones dare. pagina 42.n.21
Papa quid poſſit circa prædicationẽ. pagina ead.n.22
Papa poteſt priuilegia concedere. pagina ead.n.23
Papa quid poſſit circa beneficia. pagina ead.n.24
Papa quid poſſit circa iudicia. pagina 44.n.25
Papa quid poſſit circa ſtudia, & ordinationem religionum. 45.n. 26
Papa quid poſſit in caſibus particularibus, in multis. 46.n.27
Papæ eminens poteſtas. 49.n.28
Papæ nomina eminentia. 50.n 29
Papæ quæ non liceant. ead.n.30
Papa quæ non ſoleat agere. ead.n.31
Papa quę non intendat agere. 51.n.32
Papam in quibus vti deceat Cardinalium conſilio, & quomodo. ea.n.33
Papæ reſidentia vbi ſit, & an ſedem

transferre poſſit. 52.n.34
Papæ regimen quale. ead.n.35
Papa an poſſit Papatui renunciare. pagina 53.n.36
Papa hæreticus an poſſit deponi, & quomodo, & ob alia non. 54.n.37
Parochia quid ſit, & cur inſtituta. pagina 226.n. 1
Parochia vt dicatur, quæ requirantur. pagina ead.n. 2
Parochia vt conſtitui poſſit à quo, & quomodo. 227.n. 3
Parochialis eccleſia non debet eſſe ſine dote, & quæ dicatur dos ſufficiens. 228.n. 4
Parochi qualiter ſe habeāt ad Epiſcopos circa onus curæ animarum, & quod eorum maius ſit onus. pagina ead.n. 5
Parochi à quibus eligantur, & qua forma, & quis concurrentium præferendus, & qualis debeat eſſe Parochus. 229.n.6.& 231.n.7
Parochialis eccleſia an poſſit optari, vel peti, vel recuſari ſi ſuperior vocet. 233.n. 8
Parochus, & eccleſia parochialis multis prærogatiuis potitur. 234.n. 9
Parochus, vt ſit iudex parochianorum in foro pœnitentiæ, & quibus alijs priuilegijs potiatur, circa celebrationes, benedictiones, reparationē Eccleſiæ, obedientiam, & reuerentiam. 248.nu.21
Parochus ad quæ ex officio teneatur, circa curam animarum exercendā, Euchariſtiæ detentionem, & ſacrorum oleorum, Eccleſiæ reparationem, celebrationem diuinorum, doctrinæ Chriſtianæ eruditionem, cultum Eccleſiarum, prædicationem, correctionem, obedientiam erga Epiſcopum, & alia. 249.n.23
Parochus quæ vlterius ſaltem ex conſilio præſtare debeat. 263.n.24
Pœnitentiarius ſummus, cur inſtitutus, & cui committatur id officiū, & eius poteſtas. 109.n. 1
Pœnitentiarius ſummus quæ peragere debeat, vel non, & poſſit, & quæ ſint eius qualitates. 110.n. 2
Patriarchæ vnde dicantur, & quare. pagina 79.n. 1
Patriarchæ quot ſint, eorum poteſtas, & prærogatiuæ. 80.n. 2
Paupertas rectè Deo vouetur. pagina 414.n. 3
Plebanus quis dicatur. 223.n. 1
Plebanus vt quis dicatur, quæ requirantur. ead.n. 2
Plebani poteſtas, & quibus prærogatiuis potiatur. 224.n. 3
Plebani officium quod ſit, & ad quid teneatur. ead.n. 4
Poteſtas quæ cenſetur in dubio delegata. 148.n. 7
Prædicandi muneris præſtantia quanta. 353.n. 1
Prædicare qui poſſint, vel nō. 354.n. 2
In Prædicatore quæ requirantur. pagina 357.n. 3
Prædicatio qua forma fienda, & quæ in ea vitanda. 361.n. 4
Prędicatio qualiter ſit habēda, & quę in ea vitanda. 362.n. 5
Prędicandi modi quot ſint. 363.n. 6
Prędicatores in quibus peccare poſſint. 366.n. 7
Prędicatio vt audienda, & vt in ea peccetur. 369.n. 8
Pręlati qui propriè dicantur, & qui minus propriè. 86.n. 1
Pręlatorum inſignia quę ſint. 87.n. 2
Pręlati à quo eligantur. ead.n. 3
Prę aturę non procurandę, & quare.
Pręlaturę an optari poſſint, vel non. pagina 88.n. 5
Pręlati quę agere poſſint, vel non. pagina 89.n. 6
Pręlati quę agere non poſſint, vel non ſoli. 97.n. 7
Pręlati quid agere debeant, & teneantur circa bona temporalia eccleſię, vel non. 101.n. 8
Pręlati circa ſpiritualia quid agere debeant, & teneantur. 104 n. 9

Prę-

Prælati vt ſe præcedant, vel præcedantur. 269.n. 1
Præpoſiti dignitas, poteſtas, & officium quod. 206.n.15
Prælidis Camaræ apoſtolicæ officium quod. 120.n. 2
Primates qui ſint, & quę illorum poteſtas. 81.n. 3
Primicerij, & aliarum dignitatum, dignitas, poteſtas, & officium quod. pagina 106.n.16
Primitię debentur Parochos, remiſſiue. 240.n.16
Prior monaſterij, guardianus, & eorum poteſtas. 219.n.12
Procurator fiſci quis, & eius officium. pagina 121.n. 5
Procuratores ſacri palatij, cur inſtituti, & quod eorum officium. 144.n.1
Profeſſio eſt fienda ab eo qui religionem eſt ingreſſus, quot modis, & quomodo, & quid requiratur ad eius validitatem. 395.n.11
Profeſſio tacita quot modis facta intelligatur. 399.n.12
Profeſſionis effectus quis. 401.n.13
Profeſſi bona, & beneficia cui acquirantur, latè declaratur. 403.n.14

Q

QVarta vt debeatur parochiali, de quibus, & quomodo, vbi quis extra eam ſepelitur. 243.n.18

R

REferendarij cur introducti, eorum officium, & poteſtas. pagina 130.n. 1
Referendarij à quibus abſtinere debeant. 132.n. 2
Regulę diuerſę quę inſtituta habeant, remiſſiue. 383.n. 3
Regulares quę agere, & à quibus cauere debeant. 217.n. 6
Religio vnde dicatur, & quid ſit in genere, & in ſpecie. 371.n. 1
Religio quot modis ſumatur. pagina 372.n. 2
Religionis, & religioſorum appellatione qui veniant. ead.n. 3
Religionis. & religioſorum ſtatus ex pluribus ſummè commendatur. pagina 373.n. 4
Religioſi ſtatus origo latè recitatur. pagina ead.n. 5
Religioſi ſunt in ſtatu perfectionis, & quomodo. 375.n. 6
Religioſus ſtatus eſt perfectiſſimus, & excellentiſſimus. 376.n. 7
Religioſus ſtatus debet à Papa approbari 377.n. 8
Religionum ordines varij ſunt, & rectè. ead.n. 1
Religiones à quibus fundatę ſint, & quo tempore. 378.n. 2
Religio ad quę opera ordinati poſſit, & quod potius. 383.n. 4
Religionis ingreſſus quo fine fieri debeat, quo non, & quando non proſit. 385.n. 1
Religionis ingreſſus debet eſſe voluntarius, & quę vis, vel metus eū annullet, vel dolus, qui non, & quando quis teneatur ingredi eam. pagina 386.n. 2
Religionem ingrediens in qua ętate debeat eſſe conſtitutus, & qui non obligetur ei. 388.n. 3
Religionem vouens ingredi tenetur, & quomodo, ac qualiter obligetur, & quid ſi teneatur. 389.n. 4
Religionis ingreſſus liber eſſe debet à ſimonia, & quando aliquid accipere liceat, vel non. 390.n. 4
Religionem qui ingredi poſſint, vel non. ead.n. 5
Religionem ingrediens à quo recipi debeat. 392.n. 6
Religionem ingrediens mutare debet habitum, quomodo, ac quare. pagina 393.n. 8
Religioſus fiedus debet prius in probatione manere, quanto tempore, & quomodo. 394.n. 6

†† 2 Sacra

INDEX RERVM, ET SENT.

S

Sacra congregatio quid reſponderit circa perſonas, & beneficia eccleſiaſtica. 430.n. 4
Sacrorum hominum dignitas quanta. pagina 3.n. 5
Sacramenta vt ſint neceſſario ſumenda à Parocho, & quomodo. pagina 236.n. 13
Secretarij quotuplices ſint, & quod eorum officium, & vt inter ſe differant, & quę ſit eorum poteſtas. pagina 127.n. 1
Senatoris vrbis officium, cur inſtitutum, eius poteſtas, & officium. pagina 142.n. 2
Sepeliri vbi debeant decedentes in parochiali, & an ſepultura eligi poſſit, & quomodo. 240.n. 17
Sepultura qui careant. 247.n. 20
Circa Sepulturam à quibus cauendum. 246.n. 19
Sollicitatores cauſarum qui ſint, & quotuplices, & eorum officium. pagina 144.n. 1
Succeſſor in beneficio an teneatur ad debita defuncti. 352.n. 12
Status quid ſignificet, & quid in propoſito. 1.n. 1
Statuum diuerſitas conuenienter in eccleſia ſtatuta eſt. 2.n. 2
Status diuiduntur in eccleſiaſticos, & ſeculares, & conuenienter. ead.n. 3

T

Theſaurarij officium, & poteſtas. pagina 120.n. 1

V

Vicarij ſanctiſſimi Domini Papę poteſtas, & officium quid. pagina 108.n. 1
Vicarius vnde dicatur, & quis in propoſito ſit. 160.n. 1
Vicarius Epiſcopi quis eſſe poſſit, vel non, & qualis eſſe debeat. 160.n. 2
Vicarius ab Epiſcopo conſtitui debet, aliàs ab Archiepiſcopo cogi poteſt. pagina 161.n. 3
Vicario debet Epiſcopus congruum ſalarium conſtituere. 162.n. 4
Vicarius à quo eſt conſtituendus. pagina ead.n. 5
Vicarius qua forma eſt conſtituendus. ead.n. 6
Vicarius quibus prerogatiuis, & honore fruatur. 163.n. 7
Vicarius habet ordinariam poteſtatem. 164.n. 1
Vicarius habet eandem poteſtatem, quam Epiſcopus, & quomodo. pagina ead.n. 2
Vicarius quę poſſit in particulari, ſcilicet reſtituendo in integrum, & exequendo ea quę ſunt iuſtitię. pagina 165.n. 3
Vicarius quę non poſſit ſine ſpeciali mandato. 169.n. 4
Vicarius quę agere debeat. 177.n. 1
Vicarius quę agere non debeat. pagina ead.n. 2
Vicarius poteſt ad libitum remoueri. pagina ead.n. 1
Vicarij poteſtas, & officium, quibus caſibus expiret. ead. & 178.n. 2
Vicarius in quibus peccare poſſit. pagina 178.n. 3
Vicarius delinquens à quo puniri poſſit. 179.n. 4
Vicarius an poſſit recuſari, vt ſuſpectus, & quomodo. ead.n. 5
Vicecancellarius, cur inſtitutus, cur ſic dicatur, quis eſſe debeat, eius poteſtas, & officium. 112.n. 1
Viſitatores carcerum, cur inſtituti, eorum poteſtas, & officium. 143.n. 1
Votum requiritur ad Religionem, in quibus conſiſtat, ad quę ſe extendat, & quare. 414.n. 1
Vota religioſorum quot ſint, & quare. pagina ead.n. 2

FINIS.

Approbatio huius Operis.

Ego Frater Alexander Manerba Brixianus, Lector Theologus, ordinis Prædicatorum, cum hos de Eccleſiaſtico Statu Libros diſcutiendo percurrerem, percurrendoq; diſcuterem, ingenuè fateor, nunquam mihi, nec impium aliquid contra Fidem, nec fœdum contra mores, nec temerarium contra Principes occurriſſe; omnia quippè ſanam, honeſtam, claram, reuerentemq; doctrinam redolere viſa ſunt. Quapropter opus hoc Catholicum, pium, doctum, ac vtile eſſe teſtificor: ob idque non tam prælo, quàm quolibet Chriſtiano dignum eſſe cenſeo.

Veronæ noſtro in Cœnobio ſanctæ Anaſtaſiæ, anno à Virginis Partu 1599. die 26. Maij.

Fr. Alexander Manerba.

Ego Petrus Apollonius ſacræ Theologiæ Doctor, Rector ſanctæ Mariæ Rocchæ Maioris Veronæ, vidi hæc ſcripta, & nil in eis inueni, Catholicæ Fidei, bonis moribus, vel Principibus Chriſtianis contrarium.

Ego Frater Andreas Schilinus de Brixia, ordinis Prædicatorum, ſacræ Theologiæ Lector, vidi hæc ſcripta, & nil in eis inueni, Catholicę Fidei, bonis moribus, vel Chriſtianis Principibus contrarium.

Ego Hippolytus Barutius ſacræ Theologię Doctor, Archipreſbyter Salodij, vidi hæc ſcripta Excellentiſs. D. Lælij Zechij, & nil in eis inueni, Catholicæ Fidei, bonis moribus, vel Chriſtianis Principibus contrarium.

Frater Aegidius Puſterla Inquiſitor Veronæ.

Petrus Stridonius Vicarius generalis Epiſcopatus Veronæ.

PROOEMIVM.

CVM homo, diuino beneficio, duplici portione (vt rerum omnium vinculum) conditus ſit, Corpore, ſcilicet & Anima, vno terreno, alia cœleſti, vno corporali, alia ſpirituali, vno caduco, alia æterna; Icciro, ſuperno conſilio, duplici quoque auxilio et ſuppetiæ præbitæ ſunt, corporali ſcilicet, quo corpus aleretur, terrenis omnibus ei ſubiectis, & diuino, quo anima paſceretur, veritatis ſcilicet, primæ præſertim, dignoſcendæ, & perfruendæ amore allecta; atque homines etiam adeſſent, qui corpori eius prodeſſent, ac qui animæ ipſius ſpiritualia præberent alimenta: primi, vt hominum multitudinem, in mutua pace, & iuſtitia fouerent, & eis corpori neceſſaria ſubminiſtrarent; alij qui animam alerent, & ſpiritualia ei alimenta præſtarent, vt & mundus hic ſenſibilis duplici eget lumine quo illuſtretur, & fœcundetur, Sole ſcilicet & Luna, quorum primus ſpiritualem poteſtatem & ſtatum, qui animæ, diei nomine appellatæ, præeſt, ſignificat, altera temporalem, quæ corpori, noctis nomine nuncupato regendo præſidet, vt Innocentius tertius Pontifex Summus teſtatur. in cap. ſolitæ. de maior. & obed.

Ex quo fit, vt duplex in terreſtri hac Hierarchia, & militanti Eccleſia, conſurgat Reſpublica, quæ nil aliud

eſt,

eſt, quàm inferiorum, & ſuperiorum, vel dominantium, & ſubditorum recta ordinatio; & inde duplex præcipuè Hominum ſtatus, ſeu conditio emanet, Eccleſiaſticus ſcilicet diuino cultui, & ſpiritualibus adminiſtrandis deputatus, & temporalis corpori regendo præpoſitus; tametſi Pontifex Maximus, vt Dei ſummi in terris Viceſgerens, vtrunque gladium, & vtranque poteſtatem ad Eccleſiæ bonum, actu, cum expedit, exercendam, retineat.

Iccirco, etſi ex Vniuerſali Tractatu Moralis Theologiæ, Deo dante, iam edito, ſatis conſtare poſſit, quid cuique agendum homini ſit, quidve vitandum, vt ad æternam vitam, Deo præſtante, perueniat, quia tamen quoſdam homines, quatenus in aliquo officio, vel ſtatu locati ſunt, præter legem communem, aliqua etiam ſpecialia officia, vel obligationes deuinciunt, & ijdem multis prærogatiuis, & ornamentis potiuntur; Ideò ſummè vtile ſapientibus ſemper viſum eſt, ſi non ſolum in communi, ſed & in ſpeciali, de ijs, quæ ad ſingulos Hominum ſtatus attinent, peragerent; quod ego quoque onus, id latius fortè, quàm hactenus peractum ſit, extendens, licet viribus meis impar, diuino implorato auxilio aggreſſus ſum, vt plenius, ad Dei gloriam, innoteſcat, quæ cuiuſque perſonæ dignitas, poteſtas, atque officium exiſtat.

DE STATV, ET MVNERE ECCLESIASTICORVM Liber.

LELIO ZECCHO AVTHORE.

De Statu Perſonarum in communi.

SVMMARIVM.

1 *Status quid ſignificet, & quid in propoſito.*
2 *Statuum diuerſitas conuenienter in Eccleſia ſtatuta eſt.*
3 *Status diuiduntur in Eccleſiaſticos, & Seculares, & conuenienter.*
4 *Eccleſiaſticorum ſtatus præfertur ſeculari.*
5 *Sacrorum hominum dignitas quanta.*
6 *Eccleſiaſtici vt diuidantur.*
7 *Laici vt diuidantur.*

GRAVIS admodum, & ardua res eſt quam pertractandam aſſumpſi, iccirco, Diuino implorato auxilio, operepretium eſſe duxi, prius de ſtatu Perſonarum in communi peragere, tum de ſingulis earum ſtatibus ſigillatim diſſerere, vt quæ in hoc opere peraguntur, clarius innoteſcant. Pro cuius quidem rei intelligentia obſeruandum eſt primo 1
loco, quod Status in ſui ratione importat *Status quid ſi-*
conditionem libertatis, vel ſeruitutis, *gnificet, & qd*
& in ſpiritualibus, & temporalibus; nã *in propoſito.*
ſtatus importat quandam poſitionis differentiam, ſecundùm quam aliquid diſponitur ſecundùm modum ſuæ naturæ, quaſi in quadam immobilitate, vt & homo dicitur ſtare, cum erectus ſtat & quieſcit, & in actibus humanis negotium aliquod dicitur

aliquem ſtatum habere, cum ſecundùm ordinem ſuæ diſpoſitionis eſt in aliqua immobilitate, vel quiete, vnde & circa homines, ea quæ extrinſecus ſunt, & variantur, non conſtituunt ſtatum, vt quod quis ſit diues, vel pauper, ſed ſolum id quòd pertinet ad ſtatum hominis quod reſpicit obligationem perſonæ hominis, prout eſt ſui vel alieni iuris, vel habet rationem libertatis, vel ſeruitutis, tam in ſpiritualibus, quàm in temporalibus, qui ſtatus prout habet rationem immobilitatis, dicitur ſtatus, prout refertur ad operationes, dicitur officium, prout ad ſuperioritatem, vel inferioritatem reſpectu aliorum, dicitur gradus, prout dicit hominũ differentiam, dicitur vitæ conditio; propriè verò ſtatus dicitur quatenus habet immobilitatem aliquam voto firmatam, vt eſt in religioſis, & epiſcopis, qui & ſoli ſunt in ſtatu perfectionis, licet hic latius id ſumam pro diuerſa hominum vitæ conditione, de quibus verba facere, Deo dante decreui, cum ſtatum propriè ij tantum facere dicantur, in quibus eſt aliqua immobilitas ex obligatione reſultans, cum ſtatus moralis, vel ſpiritualis nil aliud ſit, quàm quædam diſpoſitio hominis recta in ordine ad omnes eius operationes, vel pleraſq; ac præcipuas, cum quadam permanentia, vel immobilitate, quæ immobilitas in ſpiritualibus, & moralibus ex obligatione reſultat; & vlterius etiam ad ſtatum faciendum, præter obligationem qua quis redditur immobilis ad rectè inſtituendum omnes penè operationes ſecundùm aliquem peculiarem vitæ modum, requiritur etiam ſolemnitas aliqua, vel actio exterior, per quam qui in huiuſmodi ſtatibus ſunt pateant iudicio eccleſiæ, quod in epiſcopis ſolum & religioſis contingit: vnde clerici propriè non dicuntur eſſe in ſtatu, ſed in gradu, vel officio, quia non obligantur ad inſtituendum omnes penè actiones vitæ ſecundùm aliquam normam, ſed ſolum obligantur ad peculiares actiones ſuorum officiorum, & caſtitatem, ita vt nubere non poſſint, ſi ſint in ſacris: vt inquit Valentia. 2. 2. diſp. 10. q. 1. pũcto 1. poſt D. Th. ead. 2. 2. q. 185. art. 1. 2. 3. & 4.

Quæ quidem differentia ſtatuum in eccleſia conuenienter ordinatur:
2 primò, ad decorem ipſius eccleſiæ, vt habetur in Pſ. 44. quòd varietate ornatur, vt apoſtolorum, prophetarum, & doctorum &c. Secundò, vt per diuerſos homines, & diuerſos ſtatus diuerſa negotia expediantur, Rom. 12. Tertiò, ad dignitatem eccleſiæ, quæ in ordine conſiſtit. 2. Tim. 2. vnde & regina Saba ordinem miniſtrorum Salomonis eſt admirata. 3. Reg. 10. Sic circa tabernaculum, quod fuit figura diſpoſitionis eccleſiæ præſentis Heb. 10. erant varij ordines miniſtrorum. Exod. 23. Num. 3. præterea eccleſia præſens eſt figura triumphantis. Heb. 5. ſed in illa varij ſunt ordines, ergo, & hanc differentiam officiorum eccleſiaſticorum probant ſancti Patres. Dion. de eccl. hierar. c. 5. Ignatius ep. ad Smirnenſes. Nazianz. in apolog. 1. Chriſ. hom. 5. in Iſ. Greg lib. 5. regiſtri, ep. 52. quæ quidem differentia conſideratur iuxta differentiam officiorum, & proficientium, ac perfectorum & perfectibilium: vt dicit D. Th. 2. 2. q. 183. art. 1. 2. 3. & 4.

Statuũ diuerſitas conuenientèr in eccleſia eſt ſtatuta.

Secundò, notãdum, quòd ſtatus differt ab officio, quòd ſtatus, vt ſupra, ſignificat conditionem perſonæ, officium verò negotium quoddam in humanis actionibus. d. art. 1. & 2. His ita notatis.

3 Primum ſit dictum. Status omnis in eccleſia diuiditur, prima ui diuiſione in ſtatum laicorum, & eccleſiaſticorum, vel clericorum, qui quidem laici à laon, græco, quòd latinè populum ſignificat, dicuntur, clerici verò

Status diuidũtur in eccleſia

dicuntur,

dicuntur, quaſi domini ſors & hæreditas, quod diuino cultui ſacrati procu- *ſtros, & in ſe-*
randæ religionis, & rerum ſacrarum curam ſuſcipiunt: vt dicit Hier. ep. ad *cularis, & ſe-*
Nepot. quæ quidem diſtinctio clericorum, & laicorum, probatur 1. Cor. 4. *uenienter.*
Sic nos exiſtimet homo, vt miniſtros Chriſti, &c. & in c. duo ſunt. 12. q. 1. vbi ponuntur duo genera Chriſtianorum, clericorum & laicorum. & in c. vnam ſanctam. de maior. & obed. in extr. cõi. in Conc. Niceno, can. 1. 2. 3. 8. 17. 18. & 19. vbi apertè fit hæc diſtinctio clericorum, & laicorum. & in can. 12. 13. 15. ap.

Ex Patribus, id probat Tert. lib. de Monogamia. Epiph. ep. ad Ioannem epiſcopum Hieroſolymitanum. & Hier. ep. ad Nepot. & colligitur etiam Num. 16. vbi appellat Hier. clericos, multitudinem ſanctorum, & laicos populum.

Ratione probatur, nam homo cõſtat corpore, & anima, vnde aliqui debent eſſe in eccleſia qui eius animæ curam habeant, nempe eccleſiaſtici. d. c. duo ſunt, alij qui curam habeant eius corporis, ac Reipublicæ adminiſtrationis. Vnde duo ſunt genera hominum, ſcilicet clericorum, ſpiritualibus, & ſacris annexum, & laicorum ſecularia curantium, & vt in cælo duo ſunt luminaria Sol & Luna, & in homine ratio & ſenſus, ſic in eccleſia ſunt qui diem illuminant, per quod anima intelligitur, & rationem ſequi homines monent, & qui temporalibus præſunt, quod per Lunam intelligitur. c. ſolitæ. extra de maior. & obed. vt ſupra eſt dictum. Vnde vt corpus eſt ob animam, vt dicit etiam Philoſophus lib. 1. de partib. anim. cap. vlt. & bona externa propter hominem. Matt. 6. Luc. 12 l. in pecudum. ff. de vſufr. & anima eſt nobilior corporalibus, & ſpiritualia temporalibus. cap. 2. c. inter. de transl. ep. ſic qui præeſt animæ dignior eſt & potior imperante corpori. d. c. ſolitæ. & etiam ob myſteria quæ tractat, vt ſic non tam honor ei præſtetur, quàm Maieſtati Dei cui inſeruit. l. non diſtinguemus. §. ſacerdotio. ff. de rec. arb. cuius ratione tot priuilegia etiam ethnici ſuis ſacerdotibus conceſſere: vt refert Dion. Halic. lib 2. antiquit. Rom. Sic Druidæ ſacerdotes in Gallia Regibus iura dabant: vt dicit Cæſar. lib 6. de bell. Gall. & ſacerdotes Germani in Comitijs ius habebant ius dicendi, & ſilentium indicẽdi, teſte Corn. Tac. lib. de morib. Germ. & Scipio ac Figulus conſules Romani, Tiberio Graccho iubente, conſulatu ſe abdicarunt. teſte Valer. Max. lib. 3. c. 1. & apud Aegyptios, eorum Rex ex ſacerdotum collegio eligebatur, vt refert Plato lib. ciuili, vel de Regno; & in Aethiopia ſacerdotes tanta pollebant authoritate, vt Regibus nuntiarent vt ij mortem obirent, teſte Dion. Sic. lib. 4. bibliot. c. 1. In ſacris verò literis ſacerdotium præferebatur imperio, & reges à ſacerdotibus inungebantur, & prophetis 1. Reg. 10. 11. & 16. 2. Reg. 5. & 8. 3. Reg. 1. 19. Paralip. 2. c. 23. quod & confirmauit D. Petrus iubens omnem animam eccleſiaſticis obedire, etiam ſi reges ſint. 1. Petr. 2. cap. omnis. de maior. & obed. Vnde & Zacharias Papa Galliæ regnum à Childerico in Pipinum tranſtulit. cap. alius. 16. q. 5. & Stephanus imperium à Græcis in Germanos tranſtulit. cap. venerabilem. de elect. & Gregorius V. conceſſit Germanis Imperatorem eligendi priuilegio poteſtatem: teſte Blond. lib. 3. Dec. 2. Plat. in Greg. V. Krantio. lib. 4. c. 23. vnde & Ignat. ep 9. iubet principes, & populum cum clero obedire epiſcopis, & epiſcopos Chriſto, & D. Ambroſius Teodoſium Imperatorem à ſacris interdixit, & ab eccleſiæ ingreſſu remouit, donec de crimine in Theſſalonica

4 *Eccleſiaſticorum ſtatus præfertur ſeculari.*

5 *Sacrorum hominum dignitas quanta.*

perpetrato eum pœniteret, teſte eod. Amb. lib. 5. ep. 28. Ruffin. lib. 1. c. 18. quòd etiam Innoc. I. in Archadium Cæſarem exercuit. c. nos ſi incompetenter §. 1. 2. q. 7. Vnde & Tertullianus pontificem, regem ſeculi appellat. lib. 1. ad vxorem. vnde & Leo & Antoninus Antiſtitibus, ab illis patribus pietatis vocatis, locum reſtituere, & eis primum locum ſedendi dedere. l. decernimus. C. de epiſc. & cler. & alij etiam Imperatores pluribus priuilegijs eos decorarunt: vt patet tot. illo tit. Ex quibus ſequitur, quòd in eccleſia eſt poteſtas conſtituendi de rebus eccleſiaſticis, & ſpiritualibus, cui ſeculares etiam Reges, & iudices parere teneantur, vnde Petrus & Apoſtoli ex poteſtate ſibi à domino tradita ligandi atque ſoluendi. Matt. 18. iudicarunt de controuerſia cæremoniarum veteris legis. Act. 15. & in can. 73. Apoſt. modus præſcribitur ſeruãdus in epiſcopis corrigendis. c. duo. 96. diſt. & Conſtantinus Imperator dixit Deum dediſſe facultatem cõcilio ipſum iudicandi, vt dicit Ruffi. lib. 10 hiſt. c. 2. & alij, de quibus diſt. 10. per tot.

6 *Eccleſiaſtici vt diuidãtur.* Secundum dictum. Status eccleſiaſticorum variè diuiditur, vel ex cura commiſſa, vel ex officio, vel ex ordine, vel gradu eccleſiaſtico, inter quos primum locum tenet Pontifex ſummus, qui in vniuerſam eccleſiam primatum tenet, tum Cardinales, mox Patriarchæ, tum Epiſcopi, Prælati, Canonici, Parochi, reliqui Clerici, & Regulares, de quibus ordine ſuo dicetur, vel diuiditur ſecundùm magis perfectos, & minus ſtatus eccleſiaſticorum, ſeu ſecundùm perficientes & perfectibiles, vel perfectos, & eos qui ſunt in ſtatu perfectionis, vel eos qui ſunt vt agentes perfectionem, alij vt eã ſuſcipientes, vel regentes & rectos, vt d. D. Th. 2. 2. q. 183. & 184. per tot. & q. 185. 186. cum ſeq. de quibus ſingulis ſuo loco dicetur, vt eſt & ſtatus incipientium, proficientium, & perfectorum: vt inquit D. Th. d. q. 183. art. 4. & vt quidam purgent, vt concionatores, quidam illuminẽt ij ſcilicet qui ſacramenta adminiſtrant, quibus gratiæ ſplendor fidelibus cõmunicatur, & perficientes qui ſunt ij qui regunt, maximè Epiſcopi, ſupra quos omnes eſt Pontifex Maximus.

7 *Laici vt diuidantur.* Tertium dictum. Status ſecularium diuiditur in imperantes & ſubditos. Luc. 22. c. vnam ſanctam. de maior. & obed. in extr. cõi. & ſubditi curiæ diuiduntur iuxta eorum officia vel negotia, vt alij iudices ſint, alij militiã exerceant, alij in foro verſentur, alij mercaturæ, alij artificijs, alij denique agriculturæ operam dent, de quibus omnibus ſuo ordine in hoc Libro dicendum eſt, vt ſic, præter ea quæ pertinent in vniuerſali, quò ad ſingulas perſonas particulares, circa virtutes ſequendas, & vitia fugienda, videatur quid in quolibet ſtatu, vel officio, Deo dante, cuique agendum ſit. Et hæc ſufficiat dixiſſe de ſtatibus in communi, quod ad rem præſentem attinet.

Et quia à dignioribus eſt inchoandum, ideò priori loco de eccleſiaſticis eſt agendum, de ſecularibus mox in alia parte, Deo dante, acturus.

De ſtatu Sanctiſſimi, & Beatiſſimi Romani Pontificis.

SVMMARIVM.

1 *Papæ nomina quæ, & vt eminentia. nu. 1. & 29.*
2 *Irritatio, diſpenſatio in lege vt differant.*
3 *Diſpenſatio in quibus cadat, vel non.*
4 *Papa non eſt Chriſti ſucceſſor, ſed Petri, & Chriſti Vicarius, & quomodo.*
5 *Lex naturalis quid ſit, & an in ea cadat diſpenſatio, vel mutatio.*
6 *Papa quid poſſit circa legem naturalem, vel non.*
7 *Papa quid poſſit circa legem diuinam, & præcepta Decalogi, vel non.*
8 *Papa quid poſſit circa legem euangelicam, vel non.*
9 *Papa quid poſſit circa articulos fidei, vel non.*
10 *Papa quid poſſit circa traditiones ſacras, vel non.*
11 *Papa quid poſſit, & debeat agere circa canonizationem ſanctorum.*
12 *Papa quid poſſit circa confeſſionem ſacramentalem.*
13 *Papa quid poſſit circa ius canonicum, & vt in eo, & quibus caſibus diſpenſet.*
14 *Caſus Papæ reſeruati ab eo ſolo diſpenſandi, qui ſint.*
15 *Papa quid poſſit circa regimen eccleſiæ, & ad quæ ſe extendat eius poteſtas.*
16 *Papa quid poſſit circa eos qui in Purgatorio exiſtunt.*
17 *Papa quid poſſit circa Paganos.*
18 *Papa quid poſſit circa Iudæos, & de ijs ſanxerit.*
19 *Papa quid poſſit circa Hæreticos.*
20 *Papa quid poſſit circa Imperatorem, & alios Principes.*
21 *Papa poteſt exemptiones dare.*
22 *Papa quid poſſit circa prædicationem.*
23 *Papa poteſt priuilegia concedere.*
24 *Papa quid poſſit circa beneficia eccleſiaſtica.*
25 *Papa quid poſſit circa iudicia.*
26 *Papa quid poſſit circa ſtudia, & ordinationem religionum.*
27 *Papa quid poſſit in caſibus particularibus in multis.*

28 *Papæ eminens poteſtas.*
30 *Papa quæ non liceant.*
31 *Papa quæ non ſoleat agere.*
32 *Papa quæ non intendat agere.*
33 *Papam in quibus vti deceat Cardinalium cõſilio, & quomodo.*
34 *Papæ reſidentia vbi ſit, & an ſedem transferre poſſit.*
35 *Papæ regimen quale.*
36 *Papa an poſſit Papatui renunciare.*
37 *Papa hæreticus an poſſit deponi, & à quo, & quid de alijs criminibus.*

TAMETSI Tomo I. in tract. de Rom. Pont. actum ſit de Pontifice Maximo, tamen quia principaliter ibi id actum eſt ad oſtendendum quantæ authoritatis in quæſtionibus fidei, vel morum ſit eius diffinitio, ideò congruè hîc agendum eſt de eius ſtatu, vt in particulari dignoſcat quid poſſit vel debeat. In quo videndum primò, quid poſſit circa ius naturale, ſecundò, quid circa ius diuinum, tertiò, quid circa ius humanum tam canonicum, vel ciuile, & quæ ipſi ſoli ſint reſeruata; quartò, quid circa regimen vniuerſalis eccleſiæ, quintò, an poſſit Papatui renunciare, ſextò, an aliquo caſu deponi poſſit & quomodo, & qualiter in eius officio peccare poſſit.

1 *Papa nomina* Pro quorum quidem intelligentia, prænotandum eſt, primò Papam dici quaſi maior pater, quòd ſolus per excellentiam pater omnium ſit, quo nomine Pontifex Romanus nuncupatur ab Ignat. ſerm. ad Virginem Dei genitricem, & ab Athanaſ. in apologetico, & communiter hodie Papa ab omnibus dicitur, licet appelletur, & alijs nominibus, de quibus in d. tract. eſt actum, & etiam dicitur Papa à Papè, quaſi admirabilis, vt dicit glo. in procem. clem. verbo. Papa.

2 *Irritatio, interpretatio, diſpenſatio in lege, vt differãt* Secundò, notandum, differentiam eſſe reſpectu legis, irritare, abrogare, interpretari, diſpenſare, irritare enim eſt legem impedire & caſſare, vt ſi lex à ciuibus conſtituta à Rege non probetur, nec confirmetur, ſed caſſetur, vt & pater votum filij irritat, abrogare legem eſt, poſtquã vim habet, in totum tollere, interpretari eſt declarare illam in tali caſu locum nõ habere, diſpenſare verò eſt ex facultate habita aliquem ſubditum à lege eximere, conceſſa illi licentia, & facultate ſine qua legi eſſet obnoxius, & ſic licentiam illi concedere, vt aliquo caſu veniat contra legem, declarare verò eſt non eximere ſubditũ à nexu legis caſu quo teneretur, ſed explicare qđ in illo caſu non tenebatur ex mente legis, abrogare & irritare poteſt ſuperior legem inferioris, vel ſucceſſor præceſſoris, c. inferior. 21. diſt. c. propo-
fuit.

ſuit.de conc.præb. quando ſcilicet ſuperior ille eſt ſupra ius id.d.c.propoſuit, diſpenſare in lege poteſt, qui eam tulit, vel qui eſt ſupra id ius, declarare verò legem poteſt etiam inferior, qui licet non poſſit tollere legem ſuperioris, ex poteſtate tamen ſibi tradita poteſt eam quand que explicare, vt colligitur ex Sot.de iuſtit.& iur.lib.1.q.7.art.3. de quo alibi.

Tertiò, notādum, quòd quædam ſunt in ſe, & intrinſecè bona, vt Deum laudare, & in hoc non cadit diſpenſatio, vt quis non laudet Deum, quædā ex genere & intrinſecè mala, vt mentiri, in quo ſimiliter non cadit diſpenſatio, cum nunquam poſſit fieri bene ob intrinſecam malitiam annexam, quędam ſunt ex ſe mala, ex aliqua tamen circunſtantia poſſunt fieri bene, vt hominem occidere, ob bonum iuſtitiæ, & bonum publicum, & in hoc cadit diſpenſatio, quædam ex ſe non ſunt mala, ſed ideò mala quia prohibita, vt clericum negotiari, & in hoc pariter cadit diſpenſatio, quædam vltimo ſunt indifferentia, vt ambulare, & huiuſmodi, quæ ex circunſtantijs poſſunt bene vel male fieri. 3 *Diſpenſatio in quibus liceat, vel non.*

Quartò, notandum, quòd Papa non eſt perſonaliter ſucceſſor Chriſti, ſed dicitur Vicarius, & miniſter eius, ipſo Chriſto ſemper viuente, & ſemper in pontificatu regnante, quia eſt ſemper viuens, & ſemper eſt pontifex totius eccleſiæ, nec tamen ex hoc duo ſunt capita eccleſiæ, ſed vnum, licet ſint duæ perſonæ, vna tamen ſubordinata alteri, nam Papa ſuo miniſterio cooperatur Chriſto, ſicut & Rex cōſtituit pro regem, qui in eius abſentia regnum gubernet, nec per hoc dicentur duo Reges, ſed vnus tantum; ſic Chriſtus in cœlum ſublatus reliquit Papam, qui eius nomine eccleſiam adminiſtraret, ipſo tamen manente perpetuo eius ſponſo, cum quis nō dicatur perſonaliter cedere officio, niſi morte, vel depoſitione, vel renunciatione, at perſona Chriſti eſt æterna lucem inhabitās inacceſſibilem, Heb. 7. Pſ.109. ergo mori non poteſt, nec deponi cum ſanctus ſanctorum ſit, & depoſitio fiat ob culpam tantum, & ipſe peccatum non fecit, nec dolus inuentus in ore eius. 1. Petr. 2. nec reſignatione, cum ſit factus Pontifex cum iureiurando, quòd eius ſacerdotium futurum eſſet æternū. d. Pſ.109. ergo Papa non eſt perſonaliter ſucceſſor Chriſti, ſed tantum eius Vicarius, & miniſter: vt dicit Aug.de Anch de pot.eccl.q.9 art.3. & Turr.Cre.de poteſt.Pap.q.10. 4 *Papa non eſt Chriſti ſucceſſor, ſed Vicarius, ſucceſſor que Petri, & quomodo.*

Papa tamen ſuccedit Beato Petro in ea perfectione poteſtatis, & dignitate Vicariatus Chriſti, qua ipſe B.Petrus à Chriſto fuit in eccleſia ſublimatus; vt dicit D.Th.1.con.gen.c.76.& refert Tur.Cr.loco prædicto.q.19. & in totam Chriſti eccleſiam vniuerſalem prælationem habet: vt habetur in Conc.Calcedon. & probat D.Th.tr.con.err.græc. c.67. vt refert Turr. Cr.loco prædicto.q.4. ita vt error ſit dicere Papam non habere primatum totius eccleſiæ, vt dicit D.Th.loco prædicto.c.66.& Turr.Cr.ibi.q.5.& eſt ſuperior in tota eccleſia, vt ibi dicit q.6.& caput vniuerſalis eccleſiæ, vt ibi dicit q.7.ex D.Th.3.p.q.5.art.6.& eius poteſtas eſt à Deo: vt dicit Anch. q.1.art.2. & immediatius & ſingularius eſt à Deo, quàm alia poteſtas, & quò ad electionem, quia ibi ſingulari modo operatur, & quò ad gubernationem cum ſingulariter habeat curam de poteſtate Papæ regentis ſuam eccleſiam, vt ibi dicit art.5. Ex quo ſequitur, quòd reges, & omnes fideles Papæ teneantur eſſe ſubiecti: vt dicit D.Th.tr.de rege & regno. c.3. & refert Turr.Cr.loco prædicto. q.12. vbi dicit omnes ſic ei debere eſſe ſubiectos,

ctos,

ctos, vt & ipſi Chriſto, adeò vt obedire Romano Pontifici ſit de neceſſitate ſalutis, vt ibi dicit q.13. ex D. Th. cont. err. græc c.72. & habetur in cap. vnam ſanctam. de maiorit. & obed. in extra. cõi. ita vt hæreticum ſit dicere non eſſe obediendum ſtatutis Papalibus: vt ibi dicit q.14. ex D. Th. li. con. impugn. relig. & non obedientes Papæ ſint ſchiſmatici. vt ibi dicit q.15. ex D. Th. 4. diſt. 14. & ei ſit magis obediendum, quàm cuilibet alij, vt ibi dicit q.16. cum habeat plenitudinem poteſtatis in totam eccleſiam: vt ibi dicit q.20. ex D. Th. con. err. græc. c.68. ſicut Rex in regno, vt dicit q.22. ita vt error ſit dicere eum non habere plenitudinem poteſtatis in eccleſia, vt dicit q.21 ex D. Th. con. err. græc. c.73. & ab eo deriuatur poteſtas in alios prælatos, vt dicit q.22. & poteſt vti poteſtate in quemlibet de eccleſia, nec poteſt ſe ſubmittere alicui in foro exteriori, licet ſecus in interiori, & eſt dicendus proprius ſacerdos cuiuſlibet parochiæ, & proprius prælatus cuiuſlibet fidelis, vt idem dicit q.24.25.26.27. & 28. non tamen eam habet poteſtatem quam Deus, vel Chriſtus, cum non poſſit nouos articulos fidei inſtituere, vel editos remouere, nec noua ſacramenta inſtituere, vel inſtituta remouere: vt idem dicit q.46. ſicut nec eorum formas mutare, ſed tantũ habet authoritatem, quantum ſat eſt ad eccleſiæ ordinationẽ, vnde & poteſt determinare ea quæ ſunt fidei, & ſimbolum ordinare, vt ibi dicit q.47. & 48. His ita notatis.

5. *Lex naturalis quid ſit, & an in ea cadat diſpenſatio, vel mutatio.*

Quò ad primum, notandum eſt, quòd lex naturalis in mentibus noſtris inſculpta eſt, Deus enim naturæ author impreſſit mentibus noſtris lumen, per quod leges eius æternas participantes, actiones noſtras ad debitum finem, quo ſua natura feruntur, dirigeremus, de quo lumine habetur Pſal. 90 Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui; quæ naturalis impreſſio dicitur lex naturæ, & ineſt nobis per modum habitus; nam per eam apprehenſis terminis boni, & mali ſtatim virtute ſyndereſis intellectus affirmat, & iudicat; bonum eſſe amplectendum, malum eſſe fugiendũ: ex qua lege naturæ ſurgũt plura præcepta, ideſt prima principia per ſe nota, quæ deducuntur ex illis principijs, bonum eſſe appetendum, & malum fugiendum, & primum naturalium bonorum eſt eſſe; vnde ſurgit, eſſe proprium cuique conſeruandum eſſe, & reſiſtendum contrarijs; ex quo aliud deriuatur principium legis naturæ, ſcilicet commiſtio maſculi, & fœminæ; quatenus homo eſt animal, cum per illam cõmiſtionem ſpecies humana conſeruetur, quatenus verò eſt rationalis trahit aliud principium, vt inclinationem habeat ad inclinationem Dei, & bonum virtutis, ex quo ſurgit rurſus appetentia ad ſocietatem, & ciuilitatẽ; vnde illud oritur, id facias alij, quod tibi vis fieri, idq; ne facias alij, quod nec tibi vis fieri, & generaliſſimum eſt illud, bonum eſſe appetendum, & malum fugiendum, honeſtum virtutis bonum optandum, & malum viciorum refellendum, vt ad fœlicitem perueniatur, vnde ſequitur, quòd omnes virtutes ſint ſecundùm hominum naturam, cum virtus ſit habitus operatiuus ſecundùm regulam rationis. inclinatio verò hominis naturalis, quatenus eſt animal rationale tendit ad operandum ſecundùm rationem, non tamen omnes actus virtutum ſecundùm earum materias, & ſpecies ſunt de lege naturæ, nam illæ virtutes dicuntur de lege naturæ, ad quas ſtatim natura inclinat, nõ ſolùm vt ad prima principia, verum etiam vt ad concluſiones ex eiſdem principijs ſine humano diſcurſu pullulantes, vt præcepta Decalogi ſunt de iure

naturæ,

naturæ, nam ex illo principio quòd bonum eſt diligendũ, & altero quòd quæq; res ſuam vitam diligit, ſtatim ſine rationis diſcurſu prodeunt præcepta primæ tabulæ, ſcilicet vt Deum, cuius beneficio vita donati ſumus, & ſempiternam expectamus, amemus; neque eum iurandi abuſu contemnamus, ſed feſtis pſertim diebus colamus, & veneremur; ex alio verò principio, faciendũ eſſe alijs, quod nobis fieri volumus, & èconuerſo, deducuntur præcepta ſecundæ tabulæ, quæ in officijs iuſtitiæ poſita ſunt, poſt quæ præcepta ſecundùm diuerſas rerum circunſtantias humana ratio varias leges cogitauit, vt ius gentium poſt naturam corruptam fecit rerum diuiſiones, & quæq; Reſpublica ſibi leges conſtruit, vt Præſcriptionis, Venditionis, &c. ad quæ nuda natura primum non inclinabat, & lex naturæ, quò ad ſola prima principia bonum ſcilicet appetendum, & malum fugiendũ, nulli nocendum, eadem ſunt apud omnes nationes, ſicut, & prima principia ſpeculabilia; quo verò ad eius concluſiones licet ſit eadem apud oẽs, quò ad rectitudinem, & cognitionem, nõ tñ eſt eadem in ſpeciali, quò ad rectitudinem ob particularia impedimenta, nec eadem quò ad cognitionem ob rationis nubila, vt ratio dictat depoſitum eſſe reddendum, quod tamen deficit deficiente rectitudine, vt ſi furioſus arma depoſita repetat, & huiuſmodi. Quibus ſic notatis, ad quæſtionem reſpondetur, lex naturæ poteſt mutari per additionem, vt ei adiecta fuit lex diuina, non tamen mutari poteſt quò ad prima principia, vt ſcilicet ipſa lex naturæ reſcindatur; quo tamen ad ſecunda præcepta, quæ vt concluſiones inde colliguntur, poteſt tamen quandoq; ſed raro, ob impedimenta mutari, vt in exemplo depoſiti monſtratum eſt, ob rerum mutationem, vt latè dicit Sotus de iuſt. & iur. lib. 1. q. 4. per totum. Quo verò ad diſpenſationem in eis, omnia præcepta moralia, quæ ſunt de iure naturæ, ſiue ſint prima principia, ſiue concluſiones, quæ tamen ſtatim colliguntur ex ipſis principijs, vt bonum eſſe appetendum, malum fugiendum, nulli nocendum, Deum eſſe amandum, colendum, parentes honorandos, non occidendum, non furtum faciendum, non lædendum in bonis, vel fama; & hæc nullo modo ſunt diſpenſabilia, nec etiã quæ non ſtatim ratio ex eiſdem principijs colligit, ſed tamen pertinent ad iuſtitiam, illa verò præcepta quę intrinſecè non continent rationem ipſam iuſtitiæ, ſed ſpeciales modos ipſam ſeruãdi diſpenſari poſſunt, vt quæ in Decalogo, nec explicitè continentur, nec implicitè, ideò Deus in homicidio, & furto, vt Dominus, & rerum, & corporum aliqua ſpecialiter diſpoſuit, abſque tamen diſpenſatione.

6 *Papa quid poſſit circa legẽ naturalẽ, vel non.*

Quo verò ad Papam, Papa non poteſt tollere affectionem impreſſam boni, & fugæ mali, cum à ſuperiori agente cuilibet naturæ ſit impreſſa, & etiam quia eſt inferior qui non poteſt mutare res ſuperioris, ſcilicet Dei. c. ſunt quædam. 25. q. 1. c. inferior. 21. diſt. Quo verò ad additionem, vel ſubtractionem, diſpenſare poteſt, quia vltra illam vniuerſalem inclinationem, poteſt aliqua particularia addere, & aliqua quæ in potentia continentur ſubtrahere, modo quo dictum eſt de furioſo, & explicare, vt dicit Anch. q. 60. art. 1. vel licet non poſſit diſpenſare in lege naturæ cum ſit impreſſa à Deo, & ſic ſuperiore, ſi tamen aliquod dubium eſt in ea ad Papam pertinet illud declarare non ſolum inquiſitiuè vt facere poteſt quilibet ſapiens, ſed etiam authoritatiuè per modum reſolutionis, nam oportet in eccleſia ponere vnum caput, ad quod pertineat declarare dubia, quæ ſunt circa fi-

dem, vel ſint ſpeculatiua, vel agibilia, qui eſt Papa, & vt doctor eccleſiæ ex cathedra docendo errare non poteſt, quæſtiones fidei, vel morum determinando, vt dicit D. Anton. 3. p. tit. 22, c. 3. §. 1. & de hoc dixi ſub tract. de lege, ſub cap. 5. & 6.

Papa quid poſſit circa legem diuinã, & circa pcepta Decalogi, vel non.

7 Quò ad ſecundum. Lex diuina, quò ad præcepta Decalogi tam primæ, quàm ſecundæ tabulæ ſunt omnino indiſpenſabilia, ita vt nec Deus ipſe ſuper illis diſpenſare poſſit, nam continent præcepta naturalia, quæ innatam habent iuſtitiam, & ideò ex parte rei repugnat diſpenſatio, nam cum Deus ſit ipſa iuſtitia, ſi ſuper illis diſpenſaret, ſeipſum negaret, nam ſic ordinem iuſtitiæ ſubuerteret, nec obſtat Deum mandaſſe homicidium Abrahæ, & filijs Iſrael, vt Aegyptios depredarentur, & Oſeæ fornicationem, & Iudici, vt malefactorem occideret Reſpondetur enim quòd Deus duas habet poteſtates in vniuerſum Orbem, vnam quòd iure creationis eſt Dominus, non ſolum bonorũ externorũ, ſed etiam humanæ vitæ: Alteram quòd eſt legiſlator, & ſic vniuerſalis omnium iudex, quo ſuppoſito dicitur, ꝙ ſi non eſſet rerum Dominus, ſed tantum iudex nõ poſſet diſpenſare, vt quis rem alienam, inuito domino, ſi innocens eſſet, licitè vſurparet, quia hoc eſt ita intimè iniquum, vt fieri iuſtè nequeat, ſed quia eſt Dominus, poteſt cuiuſq; rem alteri, ipſo inuito, tradere, quòd nullam habet diſpenſationis rationem, ſicut nec cum quis tradit rem ſuam alteri, diſpenſat in furto, cum accipiens non furetur, pariter ergo, licet Deus tradiderit Hebræis, vt Dominus vaſa Aegyptiorum, non tamen diſpenſauit in furto, nec illud eſt furtum, nam licet peculiares domini, inuiti fuiſſent priuati, à ſupremo tamẽ Domino fuit facta donatio; præterea ibi non ſe geſſit tantum vt Dominus, ſed etiam vt iudex, nam ob ſcelera Chananæorũ eos expulit ſuis ſedibus, in quas Iſraelitas induxit, vt patet Deut. 9. vnde cum iudex criminoſum priuat bonis ſuis inuitum, non dicitur in furto diſpenſare, & ſic nec Deus; ſic etiam vt dñs corporum, & non vt legiſlator potuit tradere corpus meretricis Oſeæ etiam illa inuita, quia licet ordinariè requiratur conſenſus ad Matrimonium, tamen ſi Deus illos inuitos coniunxiſſet, eſſet legitima coniunctio, credibile tamen eſt, quòd vt iudex conciliauerit eorum animos, vt in matrimonium conuenirent, licet ante conſenſum illum, filij ſuſcipiendi dici poſſint ex fornicatione geniti, remota tamen Dei conceſſione, nam illa ſatis fuit, vt copula non eſſet fornicaria; ſimiliter in hiſtoria Abrahæ dicitur, quòd ſi eſſet tantum legiſlator ei nõ potuiſſet permittere homicidium, ſed quia eſt dominus vitæ, vt paſtor iumenti potuit illam tradere in poteſtatem Abrahæ, vnde ibi non diſpenſauit in homicidio, nec ibi fuit homicidium, cũ interdicto homicidij ſolum id prohibeatur; quod lex naturæ aborret, vnde cum iudex tradit reum morti, non diſpenſat in homicidio, cum prohibitio non extendatur ad illam occiſionem, imò illã præcipiat; præterea Deus, vt iudex poteſt etiam innocentem occidere cum ob peccatum Adæ omnes incurrerimus pœnam mortis, præterea diuina miſericordia noluit vt Abraham necem illam innocentis executioni mandaret. Alia vero præcepta, quæ extra Decalogum vagantur, nec in ipſo implicitè continentur, etiam ſi ſint iuris naturæ diſpenſari poſſunt, & illa etiam præcepta, quæ intrinſecè non continent rationem ipſam iuſtitiæ, ſed ſpeciales modos eam ſeruandi, vt dicit Sot. lib. 2. de iuſt. & iur. q. 3. art. 8.

Quo verò ad Papam, ſi loquimur de lege Moſayca, quò ad præcepta moralia,

ſalia, quæ ipſam continent rationẽ iuſtitiæ Papa diſpenſare non poteſt, cũ vt ſupra, ſint indiſpenſabilia, quo verò ad præcepta cœremonialia, quæ per Chriſtum ſunt ſublata, & iudicialia, quæ per eundem ſunt mitigata, non eſt opus aliqua diſpenſatione, cum non obligent ad ſui obſeruãtiam. vt dicit Aug. de Anch. q. 60. art. 2. poteſt tamen Papa declarare dubia quæ ſunt de iure diuino, vel naturali, licet ius diuinum, vel naturale mutare non poſſit, ita vt per authoritatem ſibi à Deo tributam poſſit determinare quæſtiones fidei, & morum, quæ ex iure diuino, vel naturali colliguntur, vt dicit D. Anton. 3. p. tit. 22. c. 3. §. 1. deſcendendo verò in particulari circa Dei præcepta, & primò circa primum præceptum non poteſt diſpenſare cum dæmonum conſultoribus, & inuocatoribus, quia eſt contra præceptum, Non habebis Deos alienos, cum enim in Baptiſmo fidelis renunciarit diabolo ſi poſt præſtitum iuramentum illum inuocat proditor inuenitur, & probatur Deut. 18. dicente non inueniatur in te qui conſulat phitones, & diuinos; ſimiliter Papa non poteſt diſpenſare cum Aſtrologis, & Planetarijs, vt dicit Aug. 4. lib. confeſſ. nam aliud quàm verum Deum rectorem animarum noſtrarum conſtituunt, nam ſi corpora cœleſtia habent neceſſariam influentiam in animæ noſtræ operatione, vt ipſi dicunt, oportet vt habeant neceſſariam influentiam in eius perfectione, cum operatio ſequatur eſſe rei; & ſic corporibus cœleſtibus diuinus honor tribuatur, nec idem poteſt diſpenſare cum Sortilegis, & Maleficis, qui vnũ Deũ non colunt. c. ſortes. 26. q. 1. & ſequitur Aug. 2. lib. de doct. Chr. dicens, eos peccare contra primum præceptum, vnum Deum adorabis, cum tales honorem latriæ Deo debitum creaturæ impendant, cum ſortilegia fiant per quaſdam oblationes, & ſacrificia, quæ ſoli Deo debentur, nec etiã poteſt diſpenſare cum Idolatris, qui vnum Deum non colunt, vt probatur 1. Corinth. 10. Fugite ab idolorum cultura, vt probat Aug. de Anch. de poteſt. eccleſiaſt. q. 48. art. 1. 2. 3. & 4. Circa ſecundum præceptum, Papa non poteſt diſpenſare in iuramento, vt ſcilicet nomen Dei in vanum aſſumatur, & ſic formaliter, nec etiam in iuramento aſſertorio de præſenti, vel præterito, quia ſic diſpenſaret in mendacio, quod nullo modo licet, cum contineat intrinſecam rationem mali, & iniuſtitię, intelligendo etiam quòd neque diſpenſare poteſt, vt nomen Dei blaſphemetur, nec falſum quis teſtificetur, nec vt inutiliter, & non neceſſariò iuretur, nec vt iuſtitia, vel iudiciũ in iuramento non ſeruetur, cum nullo horum modorũ iuramentum ſit diſpenſabile, cum diſpenſare non poſſit, vt ex aliquo modo prædicto nomen Dei in vanũ aſſumatur, intelligendo verò materialiter, vt ſcilicet id quòd iuratur ſub iuramento non includatur Papa poteſt diſpenſare, vt habetur in c. venerabilem. extra de elect. poteſt enim tale quid iurari quòd repugnet iuſtitiæ æquitati, vt ſi quis iuret hominem occidere, vel adulterari, vel ſi ſit boni impeditiuũ, vt religionem non intrare, vel cõtra charitatẽ, vel ſi repugnet iudicio diſcretionis, & deliberationis, vt & iuramenta dubia an ſint licita, vel non, expedientia vel nõ diſpenſantur, vel ſi repugnet teſtificandæ veritati, ad cuius aſſertionem iuramentũ inducitur, & ſic falſum iuramẽtum eſt nullũ, vel ſi repugnet poteſtati ſuperioris, ſic. n. factũ ſine eius conſenſu diſpenſabile eſt, vel ſi repugnet publicæ vtilitati, quæ priuatæ eſt anteferenda diſpenſabile eſt, & ſic Papa poteſt diſpenſare, declarando potius, quàm diſpenſando, iurantem ex mente Dei non teneri ad

obſeruantiam iuramenti ex rationibus prædictis, quòd ipſi licet ex ſuperius relatis, vt dicit idem Anch q.49.art.1. cum iuramentum non debeat eſſe vinculum iniquitatis,nec maioris boni impeditiuum; diſpenſatio tamen iuramenti,quò ad diſpenſationem vniuerſalem ſoli Papæ reſeruatur, licet in particulari poſſit & Epiſcopus iuramentum relaxare, idque cauſa cognita,cum ſine cauſa nec Papa id poſſit. Abb.in c.ſignificaſti.cum communi. de elect. ſimiliter Papa poteſt diſpenſare in voto continentiæ profeſſione ſolemnizato;vel illud relaxare , nã viuere in matrimonio vel extra,habere temporalia,vel non,non contrariatur iuri diuino, vel naturali;vnde Papa ob bonum Reipublicæ poteſt diſpenſare,vt virgo ſolemniter profeſſa, tradatur in matrimonium filio Regis, vt tota Reſpublica pace gaudeat,vel ob bonum priuatæ perſonæ, vt ſcilicet virgo profeſſa detur in matrimonium Regi infideli, vt ipſe, & eius populus ad fidem conuertatur;vt idem dicit art 3. Bellarm poſt Sot.lib.1.de ſacr matr. c.23. ſi verò iuretur per falſos Deos Papa non poteſt diſpenſare, vt per idola iuretur, nã iuratur ad confirmationem veritatis, quam non poteſt confirmare niſi Deus, qui nec fallit, nec fallitur, vnde in iuramento vel nominatur ſola creatura à Deo creata,& ſcriptura ab ipſo inſpirata, vel creator,vel ſimul creator, & creatura, vnde cum veritas confirmetur per iuramentum non poteſt Papa diſpenſare quod veritas firmetur,niſi per Deum verum,vel eius creaturam non reprobatam , & per eius ſcripturam ab eo inſpiratam, Idolum verò non eſt tale,quia licet diabolus in veritate fuerit creatus, in ea tamen non ſtetit.poteſt tamen Papa diſpenſare cum iurantibus per idola quantum ad vim iuramenti,vt ad veritatis aſſertionem, & promiſſionis obſeruationem quis vtatur fide illius, qui per idola iurat , vel per falſos Deos, vt ibi dicit art.4.

Circa verò tertium præceptum Decalogi de Sabbati ſanctificatione, notandum , quòd in eo tria includebantur ſecundùm ſenſum literalem: primò, eius ſanctificatio , & ad cultum Dei deputatio Exod.20. ſecundò, vacatio ab omni opere ſeruili Exod.31. tertiò , determinatio temporis, vt eſſet die ſeptima hebdomadæ, ibidem; primum habuit rationem naturalem,quæ ſuadet,vt homo quandoque dimiſſis alijs curis vacet Dei ſeruitio,maximè cum ſit magis intellectus,quàm ſenſus Aethic.9. Secundum, habuit rationem iudicialem,vt populus ille per pœnas cominatorias, cultui diuino applicaretur;Tertium,habuit tantum figuralem rationem,vnde die ſabbati,quò ad eius ſanctificationem,& cultui diuino deputationẽ, ſemper eſt ſeruandus, nec in hoc Papa poteſt diſpenſare , obſeruare verò illum diem, quò ad cuiuſlibet operis vacationem neceſſe eſt, licet non ſic vniuerſaliter,nec ſic rigidè,vt tunc fiebat,ſed quò ad temporis determinationem ſeruandum non eſt , cum figuralia Chriſto veniente ceſſauerint; vnde conuenienter inſtituta eſt dies Dominica loco ſabbati fidelibus celebranda,nam melior requies animarum, & corporum futura eſt in octaua ætate, quam ſignificat dies Dominica, cum ſit octauus dies hebdomadæ, cum ſit requies animarum ſolum in ſeptima ætate in qua nunc ſumus, quam ſignificat dies ſabbati,tranſlatus tamen in octauum, ratione dicta. Similiter opera Reſurrectionis Chriſti facta die Dominica , quàm opera ceſſationis à creando, quæ facta fuere die ſabbati, potiora ſunt, præterea melius eſt habere in re,quàm in ſpe, ſed ſabbatum ſignificat requiem fu-

turam, dies verò Dominica requiem animarum in capite noſtro Chriſto inchoatam, vt dicit Aug. de Anch. q. 50. art. 1. & 2. quo verò ad opera ſeruilia, ſi intelligantur per ſeruitutem culpæ in eis Papa diſpenſare nō poteſt, quia eſſet concedere peccatū. ſi verò ſeruitus intelligatur de ſeruitute naturæ, quæ eget multis ad ſui conſeruationem. 1. Metaph. ſic in neceſſarijs eſt diſpenſatum, vt cibum coquere, & præparare conceſſum eſt die Dominico, quod tamen in die ſabbati in lege veteri fieri non licebat, & ſic ſtrictius in lege veteri ſeruabatur ſanctificatio ſabbati, quàm hodie diei Dominicæ, nā Chriſtus excuſauit diſcipulos vellentes ſpicas die ſabbati ob neceſſitatem corporis, Mat. 12. ſimiliter ſanauit ægros die ſabbati, ibidem, tertiò, ob vtilitatem eccleſiæ, Matt. 12. vbi Chriſtus permittit opera neceſſaria ſacerdotibus die ſabbati pro eccleſiæ neceſſitate; quartum, mandatū ſuperioris iuſtum, & neceſſarium, & ſic his quatuor caſibus, ſcilicet ob corporis neceſſitatem, proximi ſanitatem curandam, operis pij executionem, iuſtum ſuperioris mandatum, licet in die feſto opus aliquod ſeruile ſine peccato exercere; quæ verò ſunt de ſua natura opera ſeruilia peccati, vt fornicari, inebriari, & huiuſmodi; ſtrictius prohibentur fieri in lege euangelica, in die Dominica, quàm olim in die ſabbati, vt ibi dicit art. 3. & 4. vnde etiam Papa poteſt diſpenſare conſideratis conditionibus temporis, perſonarum, negotiorum, & regionum, vt fiat forum emptionis, & venditionis die Dominica, vt ſi perſonæ illæ magnum detrimētum ſubirent, nec aliter prouidere poſſet victui, & veſtitui pro ſe, & alijs, quorum curam habent, audita tamen Miſſa, & aliqua hora deputata cultui diuino, ſicut & licet cibos coquere, vel præparare, vel vendere ea, quæ ſeruando ſeruari non poſſunt, non tamen id licet facere cauſa cupiditatis; diſpenſare etiam poteſt vt imminente neceſſitate bellum fiat diebus feſtiuis, & piſces etiam, ac aues capiantur, Miſſa tamen, & diuinis auditis, ſi talia ſint, vt eo tempore decurſo amplius non caperentur, veluti alecia & ſimiles, idque ad ſuſtentationem capientium, & pauperum neceſſitatem. cap. licet. extra de ferijs. non tamen cauſas audire licet, niſi matrimoniales ob periculum adulterij, & electiones ob periculum moræ. cap. fin. de fer. idem ibi art. 4. & 5.

Circa quartum præceptum, Papa non poteſt diſpenſare, vt parentibus non ſubueniatur, cum ſubuentio parentum ſit de iure naturæ ſecundùm omnium ſtatum, quantum ad præcepti obligationem, non tamen ad ipſius præcepti executionem, nam per impotentiam homo excuſatur ab executione, & maximè quando impotentia eſt temporalis, quæ ad actum quandoque reduci poteſt, vnde Papa diſpenſare poteſt quòd aliquis ingrediatur religionem, licet parentes eius opera egeant, cum multi caſus poſſint occurrere in quibus poteſt parentibus ſubuenire, vel de licētia ſuperioris, vel de proprio labore, vel per adminiſtrationem rerum communium; non enim per ingreſſum religionis abſoluitur homo à præcepti obligatione de ſubuentione parentum, ab executione tamen excuſatur, niſi poſſibilitas adſit, & ſi nec de proprio labore, nec alio modo poſſit ſubuenire, & hīc licētiam à Prælato eis ſubueniendi non pōt, ſic tamē non eſſet illi obediendū, & ſi pater eſſet in tanta neceſſitate, vt ſine filio viuere nō poſſet ingreſſum religionis differre deberet, & etiam ad tempus illam de licentia ſuperioris egredi poſſet, vt illi ſubueniret, vt alibi dicetur; quòd ſi parentes ex ſe habent

bent vnde poſſint ſibi ſubuenire, vel facilè per ſeipſos acquirere poſſent, vel per alios eorum ſubuentio poſſet impleri, tunc poſſet Papa diſpenſare vt quis religionem ingrediatur, cum eo caſu conſilium de ingreſſu religionis non contrarietur præcepto de ſubuentione parentum, ſi enim contrarietur, vt quia ſine illis parentes non poſſent viuere, dimittendum eſt conſilium ingreſſus religionis, vt ſubueniatur parentibus, aliàs ſic ingredi peccatum eſſet, & in eo Papa non poſſet diſpenſare, vt idem dicit q.51.art.1. & 2. ſic etiam non tenet votum offerendi Deo illa per quæ teneretur parentibus in neceſſarijs ſubuenire, quia Deus non vult ſibi promitti, & minus obſeruari illud, per quod ſubtrahitur vita parentibus, vt dicit Auguſt. lib. de quæſtionib. euang. ſed quia præceptum de ſubuentione parentum eſt affirmatiuum, quod non obligat ad ſemper, ideò ſi aliquo tempore poteſt quis laborare ad ſubuentionem parentum, & alio tempore votum peregrinationis implere, non abſoluitur tunc à voto propter ſubuentionem parentum, ſed ſi parentibus non poſſit ſubuenire implendo votum peregrinationis ob longam viam, & huiuſmodi, pro illo tempore ad votum peregrinationis implendum non tenetetur, & in hoc Papa poteſt diſpenſare, imò, & ſine diſpenſatione poſſet illud differre, ét ſi ſit votum vltra marinũ. c.non eſt.extra de voto; ſic vt impeditus ad tempus poſſit illud differre, impeditus verò perpetuò illud redimere poſſit. c.quod ſuper his.extra de voto. nec poteſt etiam Papa diſpenſare, quod homo præter honorem nullam aliam ſubuentioné impendere teneatur, nam filius à patre recipit eſſe per generationem, ſecundò, doctrinam, & exhortationem, tertiò, ſubſtentationem, vnde tria illis rependere debet, & primò pro eſſe honorem, & reuerentiam maiorem quàm dominis, à quibus recipit bona temporalia, pro ſecundo debet eis obedientiam in his, quæ non ſunt contra Deũ, pro tertio, debet eis ſubuenire in ſenectute, in neceſſarijs victus, & veſtitus, quæ omnia includuntur ſub præcepto Honorandi parentes, vt ibi dicit art.4. non poteſt etiam diſpenſare, quòd præter carnales parentes nullis alijs homo teneatur honorem impendere, nam alijs etiam honor ex præcepto debetur, primò, Apoſtolis, & Doctoribus, quorum doctrina illuminamur. 1. Cor.4. ſecundò, Prælatis, & Paſtoribus, quorum regimine in moribus regulamur, & in vita ſpirituali regeneramur: tertiò, Regibus, quorum potentia protegimur, quartò, benefactoribus, quorum beneficio ſuſtentamur, Eccleſiaſt.4. quintò, ſenibus, quorum geſtis informamur. Leuit.19. coram cano capite conſurge, & honora perſonam ſenis, quibus omnibus vigore præcepti honor paternus eſt exhibendus. Circa quintum præceptum non poteſt Papa diſpenſare, vt aliquis alium occidat, nec ſeipſum, cum ſit contra diuinum præceptum, & iuſtitiam naturalem, niſi quis Deo permittente bellum iuſtum gerens hoſtes interficiat. §. item non occides. 23.q.5. vel ſi Dei iuſſu id fiat, vt Abraham facere voluit, modo ſupra expoſito, vel ſi iudex publica authoritate reum neci tradat, vel ſi id fiat occulta inſpiratione Spiritus ſancti, vt fecit Sanſon, & Iepte, & in his caſibus poteſt Papa diſpenſare in homicidio, etiam quò ad ordines ſuſcipiendos; Epiſcopus verò non poteſt ſi ſit voluntarium, ſecus ſi ad neceſſariam defenſionem, ſic etiam Papa poteſt diſpenſare, vt homo occidens alium ne occidatur ab eo, excuſetur ab homicidio, etiam quò ad irregularitatem incurrẽdam, vt habetur in clem.1. de homic. vt not. idem Auch. q.52.art.1.2.3. & licet aliqui

dicant

dicant peccare eum qui occidet ſe inuadentem ad neceſſariam quoq; defenſionem, cum debeat plus diligere animam proximi, quàm corpus proprium, quæ eſt in ſtatu peccati ex eo quòd iniuſte aggreditur, tamen contrariū puto verius, vt nullo modo peccet, vt habetur in d.clem. & ego probaui in tract. de homic. de Caſib. reſeru. non poteſt etiam Papa diſpenſare, vt occidens ſeipſum non peccet, nam homo tenetur ſemper ſeruare ſalutem animæ, ne auferatur ſiue ab alio, ſiue à ſe, ſalutem verò corporis tenetur homo ſeruare ne auferatur à ſe, non tamen tenetur ſeruare, ne auferatur ab alio, ſi expedit ſaluti animæ, vnde nec propter malorum vltionē, vt fecit Sanſon, nec propter vitationem peccatorum aliorum, vt virgines timentes deflorari, nec propter peccatorum præteritorum deſperationem ſicut Iudas, nec propter melioris vitæ acquiſitionem, vt multi hæretici faciunt, licitum eſt ſeipſum occideri, vt ibi dicit art. 4. ex Aug. 1. de ciu. Dei, remota Dei inſpiratione, non poteſt etiam Papa diſpenſare, vt pater occidens filiam in adulterio deprehenſam non incurrat culpam homicidij, cū minus malum ſemper ſit admittendum, ad euitationem maioris c. nerui. 13. diſt. ſed minus malum eſt adulterium, quàm homicidium, vt ibi dicit art. 5. ergo. Circa ſextum præceptum, non poteſt Papa diſpenſare, quòd homo habeat plures vxores, nam id eſt cōtra diuinam inſtitutionem. Gen. 2. erunt duo in carne vna, at qui habent plures vxores diuidunt carnes ſuas, ergo. Præterea id eſt contra naturam, & diuinam ordinationem, nā in matrimonio alter alteri tradit poteſtatem ſui corporis, ergo non poteſt illud alteri dare, id eſt etiam contra præcepti obligationem. Matth. 5. vt dicit Anch. q. 53. art. 1. & habetur latè in Tomo III. in tract. ſacram. matr. quòd nunquam niſi Dei authoritate diſpenſatum fuit in pluralitate vxorum ob diuini cultus ampliationem, & ſanctorum Patrum deuotionem, nam in ſucceſſione ſanguinis erat ſucceſſio religionis, & ſancti Patres non libidine ducti, ſed pietate vxoribus coniungebantur, vt ibi dicit art. 2. & latè examinatur hæc quæſtio in d. tract. de ſacr. Matr. & in hoc Papa non poteſt diſpenſare, & minus quòd vna mulier poſſit eſſe vxor plurium virorum, cum in nulla lege id vnquam ſit factum, vt probatur in d. tract. nam ſi id permitteretur auferetur naturalis ſubiectio, qua mulier viro ſubijcitur, Gen. 2. & amicitia inter virum, & vxorem, & affectio ad prolem ſuſcipiendam, & educandam, ob incertitudinem prolis, ergo indiſpenſabile eſt, ꝙ vna mulier ſit vxor plurium virorum. Similiter Papa diſpenſare non poteſt, quòd ſimplex fornicatio non ſit peccatum mortale, cum Ephes. 5. habeatur fornicarium non habere hæreditatem in regno Chriſti, & Dei; Præterea id eſt contra præceptum legis naturæ, quod dictat nulli faciendum, quod nobis fieri nolimus, ergo ſicut quis nollet iuſtè hanc iniuriā inferri ſuæ coniunctæ, non debet etiam facere alteri, & corrumpit etiam domum, & templum Dei; poteſt tamen Papa diſpenſare in aliquibus gradibus conſanguinitatis, etiam in Leuitico prohibitis, dummodo non habeant naturalem irreuerentiam, vt dicitur in d. tract. ſic tamen, vt quis non ducat matrem, nec pater filiam, aut econuerſo, & alias perſonas, de quibus in dicto loco habetur. Circa ſeptimum præceptum non poteſt Papa diſpenſare, quòd furtum non ſit peccatum mortale, cū opponatur charitati per ſubtractionem indigentiæ proximi, & iuſtitiæ, per violentam retentionem eius ſubſtantiȩ, & veritati per occultam fraudolentiam, vnde in eo authoritate humana

mana diſpenſare non poteſt, vt dicit idem Anch.q.54.art.1. poteſt tamen diſpenſare, vt furtum non ſit peccatum ob ſubuentionem neceſſariã propriæ vitæ, cum ius naturale omni alij iuri præualeat.c.aduerſum.8.diſt. & ſit immutabile apud omnes, ſed conſeruatio vitæ eſt de iure naturali, appropriatio verò rerum, & diſtinctio facta eſt per ius poſitiuum, vnde quãdo appropriatio rerum conſeruationi vitæ non obuiat ſeruanda eſt, vbi verò obuiat ceſſat, ita quòd ſi neceſſitas vitæ aliter releuari poteſt, quàm per ſubtractionem rei alienæ, nõ eſt diſpẽſabile, vt res illa ſubtrahatur pro vita conſeruanda, quia eo caſu ius poſitiuum, iuri naturali nõ obuiat, ſed ſi aliter releuari non poteſt diſpenſabile eſt, vt homo accipiat rem alteri appropriatam pro vita ſua conſeruanda, qui tamen abſtineat ſi poſſeſſor ſit in tali extrema neceſſitate, & aliundè accipiat, vbi talis neceſſitas non adeſt, cum potior ſit conditio poſſidentis, ſecus tamen faciendo nõ peccat, cum conſeruatio propriæ vitæ, alienæ ſit præponenda, & in tali caſu ius poſitiuum opponitur naturali, vnde ob imminentem neceſſitatem. ceſſat rerum appropriatio, quæ eſt de iure gentium poſitiuo, & omnia fiunt cõmunia, vt ibi dicit art.2. vnde ſi neceſſitas proximi non poteſt aliter releuari, niſi per acceptionem rei alteri appropriatæ, tunc licet rem alienam accipere. ſi verò aliter releuari poteſt non licet, nam ex ordine charitatis ſicut iure naturæ debet quilibet conſeruare vitam ſuam, ita & vitam proximi in eo caſu, vnde diſpẽſari poteſt, vt homo accipiat rem alienam pro vita proximi conſeruanda; non poteſt tamen Papa diſpenſare, vt res alteri ſublata non reſtituatur, remota ſaltem neceſſitate, nam res alieni aufertur, vel cum domini ignorantia, & ſic dicitur furtum, vel per violentiam, & dicitur rapina, per iniuſtitiam, & ſic dicitur latrocinium, vel per ſurreptionem rei ſacræ, & ſic dicitur ſacrilegium, vel per retentionem mercedis operariorum, in quibus caſibus nõ cadit diſpenſatio, cum omnia nomine furti prohibeantur, vt res ſublata non reſtituatur, niſi in caſu neceſſitatis, & pro rei publicæ bono fortè, vel fidei defenſione, vel pro illorum à quibus accipitur bonorum confiſcatione, vel ipſorum donatione, vel pro eorum, qui accipiunt indigentiæ releuatione, & impoſſibili redditione, vt ibi dicit art.4. Circa octauum præceptum, Papa non poteſt diſpenſare, vt falſum teſtimonium non ſit peccatum, nam tranſgreſſio diuini præcepti eſt peccatum mortale, ſed Papa non poteſt diſpenſare in diuinis præceptis, ergo; Præterea falſum teſtimonium eſt cõtra Dei iuſtitiam, & iuſtum iudicium, quod contingit, vel quando quis falſum profert in rebus; quæ ſunt fidei, de quo Iob 3. vel contra iuſtitiam proximi, vt ille damnum percipiat, vel contra ſeipſum, & iuſtitiam ſuam, vel ex nimia humilitate, vt cũ in confeſſione dicit quod non fecit, vel ex aliqua commoditate, vt exinde commodum percipiat, quibus caſibus falſum teſtimonium eſt peccatum mortale, nec in eo cadit diſpenſatio, vt dicit Anch.q.55.art.1. non poteſt etiam Papa diſpenſare, quòd mendacium non ſit peccatum, nam verbum exterius eſt ſignũ interioris, & quò ad audiẽtem, vt eius mens per ſigna ad veritatis cognitionem excitetur, ſed mentiens intendit ſignificare rem aliter quam ſit, & exprimere contrarium eius quod ſentit, & excitare ad falſum animum eius qui audit, & tamen uerbum hominis non poteſt carere rei ueræ ſignificatione, & loquẽtis uera expreſsione, & audientis uera informatione ſine peccato, unde omne mendacium eſt iniuſtum, & peccatum,

catum, nec in hoc cadit diſpenſatio, vt ibi dicit art. 2. nec etiam diſpenſare poteſt quod liceat mentiri mendacio officioſo, vel iocoſo. Eccleſ. 2. vt per Aug. in Enchir. c. 24. nam quædam ſunt mala ex genere operis propter indebitam materiam, vt hominem occidere; quædam propter indebitam circunſtantiam, vt Miſſam celebrare poſt prandium; quædam ob indebitum finem, vt dare eleemoſynam ob vanam gloriam, primũ genus poteſt quandoque ſine peccato fieri, quia materiæ poteſt addi debita circunſtantia, vt Bonum iuſtitiæ; ſecundum genus poteſt fieri quandoq; ſine peccato, quia illa circunſtantia poteſt remoueri, ſed tertium genus, quãdo importat prauam deordinationem in fine non poteſt fieri ſine peccato, quia actuali intentioni finis contraria ſimul ineſſe non poſſunt, cum ergo mendacium includat intentionem fallendi, nunquam poteſt fieri bene, & nunquam diſpenſandum eſt, vt fiat; nec Abraham fuit mentitus ſecundùm ſuam intentionem, quia Sarra erat ſoror eius largè loquendo, quia erat ſoror Loth filia Aram fratris Abrahæ, Iehu etiam commendatus eſt de fine, quem intendebat, non de mendacio, nec obſtetrices remuneratæ ſunt pro mendacio, ſed pro benignitate, vt ibi dicit art. 3. non poteſt etiam Papa diſpenſare, quòd in iudicio in ferendo teſtimonium non interueniat iuramentum, nam teſtimonium ibi inducitur ad tollendam controuerſiam inter homines, homines verò per maiores ſuos iurant Heb. 6. & iuramẽtum ſumitur ad confirmationem veritatis, vnde in omni teſtimonio adducto in iudicio debet interuenire iuramentum, diſpenſare tamen poteſt, vt aliquæ perſonæ inſignes, non iurent tactis ſcripturis, ſed admota manu ad pectus, &c. vt dixi tract. de Iuram. ſi verò profertur extra iudicium aliquid non eſt iuramento confirmandum, vt ibi dicit art. 4.

Circa nonum præceptum, Papa non poteſt diſpenſare in concupiſcẽtia rei alienæ, authoritate legis Moſaycæ, primò, quia lex Moſayca poteſt intelligi prohibuiſſe concupiſcentiam rei alienæ dupliciter, primò, quò ad legiſlatoris intentionem, ſecundò, quò ad pœnæ taxationem, primo modo, lex illa prohibuit cõcupiſcentiam, nam data fuit à Deo Exo. 20. qui plus diligit mũditiam cordis, quàm operis, vt dicit Aug. lib. de decem chordis. ſecundò, nam illa præcepta tam affirmatiua, quam negatiua inducebant hominem ad opera virtuoſa, ſed nemo poteſt operari virtuoſè, nec iuſtè ex hoc quòd apertè iuſta operetur, niſi iuſtè, & animo iuſto intendat, cum bonum ſit ex integra cauſa, vt dicit Dion. 4. de diuin. nominib. & Philoſophus 2. Ethic. præterea id expreſsè prohibetur in illo præcepto, Non concupiſces rem, & domum proximi tui, quia ibi prohibetur omne bonum vtile, vel delectabile, vt dicit Aug. loco prædicto, non tamen impoſuit pœnam externam concupiſcentiæ, quia lex vetus cohibebat manum non animum, vt dicit Anch. q. 56 art. 1. minus verò Papa diſpenſare poteſt in concupiſcentia authoritate legis Euãgelicæ, primò, quia hic confertur gratia iuuans ad vitandam ipſam, ſic ſecundò, quia hic taxatur pœna pro interiori ira, & rancore, Matt. 5. Præterea lex illa ſolum bona temporalia promittebat obſeruatoribus eius, vnde & ſolum pœnam taxabat externis tranſgreſſoribus, lex verò noua promittit ſpiritualia, & æterna obſeruatoribus eius: vnde conuenienter taxat pœnam interiori concupiſcentiæ inordinatæ, ſcilicet peccati mortalis, modo tamen alibi explicato, idq; conuenienter cum ex praua concupiſcentia plura mala oriantur, ſcilicet appetitus

C inſa-

inſatiabilitas, appetētis pœnalitas,rerum appetitarum inutilitas, iniuſtitiæ peruerſitas,charitatis ſuffocatio,& omnis denique iniuſtitia; cum concupiſcentia ſit radix omnium malorum,vt ibi dicit art.2 quo verò ad legē humanam poteſt Papa diſpenſare, vt pœna non imponatur intentioni, & concupiſcentiæ interiori. imò, nec eam imponere poteſt, vt habetur in c. erubeſcant.32.diſt. vbi glo.imò Papa non poteſt punire cogitationes cum ſint ſoli Deo cognitæ,nec poteſt punire,niſi legitimè conſtet,ergo pro cogitatione pœnam non imponit,vt ibi dicit art.3.quæ quidem concupiſcentia quatuor modis accipi poteſt,primò.vt eſt nobis innata,ſecundò,vt rationabiliter ordinata, tertiò,vt eſt in proximi detrimentum , quartò,vt eſt opere conſummata;primo modo,concupiſcentia non eſt peccatum mortale, quia nobis nolentibus caro concupiſcit aduerſus ſpiritum , cum enim ſenſibilia,vel delectabilia,audita,vel viſa, vel imaginata ſemper ſe offerāt nobis ad cogitādum,& imaginandum de eis,caro ſubito ſurgit,vt talia delectabilia,cogitata,& imaginata,audita,vel viſa concupiſcat,nō expectato rationis iudicio,& deliberatione voluntatis,ideò talis concupiſcentia non poteſt eſſe peccatum mortale,cum non ſit voluntaria,nam ſi adſit rationis iudicium,& deliberatio voluntatis mortale eſt in materia mortali, poteſt etiam concupiſcentia rationabiliter ordinari cum quis concupiſcit rem aliquam viſam, vtilem, vel delectabilem ſecundùm permiſſionem Dei , & ob bonum , & virtuoſum finem , & iuſto titulo non in nocumentum alterius,& ſic non eſt peccatum mortale,ſed fortè veniale, cum eo ipſo quòd animus implicatur in cogitatione temporalium,retardetur à feruore ſpiritualium bonorum : tertiò verò, & quarto modo, ſi concupiſcentia ſit in detrimentum proximi notabile , vel contra Dei mandatum eſt peccatum mortale, vt ibi dicit art.4.

Circa decimum præceptum,non poteſt Papa diſpenſare authoritate alicuius legis,vt concupiſcentia non ſit peccatum,nam ſi ſit initiata , & nō prohibetur ne progreſſum faciat,& ne iudicium rationis peruertat,eſt peccatum veniale, ſi enim ſit tantum inchoata,quæ ſurgat ex ſurreptione non eſt peccatum, cum initietur ſine noſtra voluntate ; ſi verò concupiſcentia per conſenſum rationis eſt deliberata , ſic prohibetur lege diuina , & eſt peccatum mortale,ſi ſit de materia mortali, vel etiam ſi conſenſus ſit in ſolam delectationem peccati,licet ibi non adſit explicitus conſenſus,ſed interpretatiuus; concupiſcentia verò exterioris operis cōſummata eſt lege punienda, quia poteſt eſſe nota iudicio humano, nec in hoc Papa poteſt diſpenſare,vt idem dicit Anch.q.57.art.1. licet in modo pœnæ diſpenſare poſſit,vel etiā in ipſa pœna ex cauſa, quæ quidem cōcupiſcentia poſt peccatum primorum parentum in omnibus fuit præter Chriſtum, & Matrē, vt dicit Aug.lib.de bapt.paruul. poſſet tamen Deus per gratiam cooperante libero arbitrio illam auferre,id tñ Deus non permittit ob repreſſionem humanæ ſuperbiæ, & ſic conſeruationem diuinæ gratiæ, vt ibi dicit art.2. nec ſanctus Ioannes Baptiſta,nec alij ſancti,quibus fuit remiſſum peccatū originale,vixere ſine peccato veniali,vt ibi dicit in reſponſ.ad primū, vnde Papa diſpenſare non poteſt, quòd conſenſus in concupiſcentiam carnalem non ſit peccatum mortale, quando conſenſus eſt completus, vel completa deliberatio, vel eſt conſenſus in delectationem carnalem , nam ſi ſit ſola ſuggeſtio , vel ſurgat aliqua delectatio abſque deliberatione præbabi-

no,

ra,& conſenſu rationis,quæ ad id non aduertit,non eſt mortale,ſed veniali,vt ibi dicit art.3. & in hac concupiſcentia Papa non poteſt diſpenſare, vt ibi dicit,nec ſimiliter quòd moroſa concupiſcentia, ſi ſit moroſa conſenſu deliberationis,ita quòd tamdiu duret complacentia illa, donec ſibi conſentiatur plenè,& deliberatè,per rationis iudicium, & voluntatis imperiū non ſit peccatum mortale , nam ſi ſit moroſa, ex ſola ſurreptione in carne non eſſet peccatum mortale & ſi diu duraret,& homo ſemper diſſentiret, vel complacentiam illam non acceptaret per rationis iudicium, vt ibi dicit art.4.quòd ſi aduertat id eſſe contra præceptum Dei,nec repellat malā cogitationem valens, alio illam auertens, peccat mortaliter, ſi materia ſit de peccato mortali,quia ibi eſt conſenſus interpretatiuus, & dictū eſt plenè,ſupra in tract.de paſſion.animæ,& tr.de peccato: non poteſt etiam Papa diſpenſare, vt concupiſcentia carnalis aliquibus remedijs ex toto vitetur, quia licet mitigari poſſit , auferri tamen non poteſt,vt dicit Damaſc. lib.4 c.17.& habetur Sapien.7. homo non poteſt eſſe continens,niſi Deus det;inueniuntur tamen aliqua remedia ad eam mitigandam, & reprimendam , quæ Diuus Hieronymus ponit in epiſtola ad Euſtochium , primò, non figendo animum particulariter in cògitationibus operationum carnalium,quia cum particularia deſideria multum moueant,ſtatim caro inflammatur, &ſenſualitas tota incenditur, qua incenſa trahit rationem, & voluntatem ad conſenſum,ſicut ſpera trahit ſperam, volentem tamen: Secundò,cum huiuſmodi cogitationes veniāt in mentem ipſas interficere ad petram qui eſt Chriſtus.Tertiò,praua colloquia,conuerſationes, & conuiuia fugiendo: Quartò otium vitando,& res mundi ex toto ſpernēdo, quæ remedia,& ſimilia,de quibus dixi cap.de concupiſc. mitigant carnalē concupiſcentiam,non autem in toto auferunt,nec eā euitant,cum id fieri poſſit ſolum auxilio diuinæ gratiæ . 8

Papa quid poſſit circa legem Euangelicam, vel non.

Circa legem Euangelicā,Papa non poteſt in ea diſpenſare,cum diſpenſare non poſſit in eo,quòd Apoſtolus anathematizat, ſed ſic facit Apoſtolus Gal.1.contra ſubuertentes Euangelium Chriſti,ergo,præterea lex patitur diſpēſationem,vel ob eius imperfectionem,vel inexplicationem, vel variationem negotiorum occurrentium , ob primum lex Moſayca recipit diſpenſationem,cum nil ad perfectum adduceret, Hebr.2. propter ſecundum.lex naturæ,quæ cum ſit vniuerſalis,per additionem,& ſubtractionem fuit particulariter explicanda; Tertio modo,lex humana ſic ſe habet, quæ ob variationem actuum humanorum variari debet , at lex euangelica eſt perfecta,clara Matt.7.& ſtabilis Matt.24.ergo nullo modo patitur diſpenſationem,vt dicit Anch.q.60.art.3.vnde circa ſacramenta nouæ legis Papa diſpenſare non poteſt,vt aliquod ſacramentum de nouo inſtituatur, cū eorum inſtitutio non conueniat illi,nec alicui puro homini,ſed ſoli Chriſto, cum ſit ſignum ſignificans,& efficiens gratiam,at nemo poteſt dare tale ſignum,niſi qui eſt author gratiæ,hic eſt ſolus Deus, vt habetur infra de ſacram.in genere,ergo,præterea ſacramenta veteris legis authoritate diuina ſunt inſtituta,ergo magis ſacramenta nouæ legis, quæ maioris ſunt virtutis,vt dicit Aug,6 de ciuit.Dei c.11. præterea illius eſt ſacramenta inſtituere,à quo virtus,& efficacia ipſorum emanat,ſed talis virtus à ſolo Chriſto emanauit,vt dicit Aug.in caput Ioan. 19. ergo ab ipſo ſolo ſacramenta ſunt inſtituta,vt idem dicit Anch.q.65.art.1. Sic etiam Papa non poteſt diſpenſare,

ſpenſare, vt effectus ſacramenti conferatur ſine ſacramento, nam id pertinet ad poteſtatem excellentiæ, quam Chriſtus ſolus ſibi retinuit, vt quando dedit gratiam Cornelio nōdum baptizato, & huiuſmodi; illamq; Deus non conceſſit alicui homini puro c. merito. de conſecr. diſt. 4. & explicat Aug lib. de conſenſu Euangeliſt. non poteſt etiam Papa diſpenſare in forma ſacramentorum, nam forma eſt de eſſentia rei, ſed Papa non poteſt diſpenſare circa eſſentialia ſacramentorum, ergo nec in forma eorũ; præterea remiſſio peccatorum non fit niſi Chriſti authoritate. 2. Cor. 2. ergo & formam inſtituere in quolibet ſacramento, per quod peccatum remittitur, ad ſolum Chriſtum pertinet, à quo ſacramenta ſunt inſtituta, vnde in formis ſacramentorum non cadit diſpenſatio, ſed eccleſia debet illis vti, quibus ipſe Chriſtus immediatè eſt vſus, vel Apoſtoli, qui ab ipſo acceperunt eaſdem, vt ibi dicit art. 3. non poteſt etiam Papa diſpēſare in materia ſacramentorum, cum ſit de eorum eſſentia, ideò non cadit ibi diſpenſatio, nam vt in naturalibus in his quæ differunt ſpecie, materia eſt diuerſa propter diuerſitatem formæ, vt dicit Cōmentator 1. de anima, in his verò quæ ſunt eiuſdem ſpeciei forma non eſt diuerſa, niſi propter diuerſitatem materiæ, ita quòd manet vnitas formæ ſpecificæ, cum diuerſitate materiæ diuerſificatæ per diuerſa accidentia, ſic in ſignis ſacramentalibus, oleum, & aqua, & panis differunt ſacramentaliter propter diuerſitatem formarum ſacramentorum, vnum tamen, & idem ſacramentum poteſt habere materiam diuerſam diuerſificatam per diuerſa accidentia, vt ꝙ aqua ſit dulcis, vel amara, non diuerſificat ſpeciem ſacramenti Baptiſmi, & ꝙ panis ſit azimus, vel fermentatus, non diuerſificat materiam ſacramenti Euchariſtiæ; in materia ergo ordinata eſſentialiter ad formam ſacramenti non cadit diſpenſatio, ſed in diuerſificatione materiæ iuxta diuerſa accidentia nō mutãtia ipſius naturæ ſpeciem, vel entitatem diſpenſari poteſt, vt ibi dicit art. 4. non poteſt etiam Papa diſpenſare in numero ſacramentorum ſumendo ſacramenta propriè ſine quibus ſalus hominis haberi non poteſt, quia à Deo ſolo ſunt inſtituta, quo verò ad ſacramentalia, quæ non conferunt gratiam, ſed præparant ad eam, & excitant hominem ad deuotionem, vt aquę benedictæ ſuſceptio, cineris, & huiuſmodi, ſine quibus ſalus hominis haberi poteſt, ſic Papa in eis poteſt diſpenſare, multiplicando, vel diminuendo, prout videt eccleſiæ vtilitati, & deuotioni fidelium expedire, vt ibi dicit art. 6. non poteſt etiam Papa diſpenſare in ſacramentorum iteratione, quæ imprimunt caracterem, & poteſtatem ſpiritualem, Baptiſmus ſcilicet aptitudinem ad recipiendum omnes perfectiones actuales, & ſacramentales; Confirmatio, ad facilius reſiſtendum aduerſario; Ordinatio, ad agendum, & adminiſtrandum alia ſacramenta, nam cum character ſit poteſtas ſpiritualis, in his ſacramentis à Chriſto imprimitur indebiliter, à quo ſacramenta ſunt inſtituta; ſicut Papa non poteſt diſpenſare in charactere, ex dictæ poteſtatis impreſſione, vel expulſione, cum animo imprimatur, & ideò nec per ſuſpenſionem, vel degradationem auferri poſſit, imo manent in anima etiam ſeparata, vt dicit Aug. 1. lib. de ſimbolo. Sic non poteſt diſpenſare in dictorum ſacramentorum reiteratione, vt ibi dicit art. 7. non poteſt etiam Papa diſpenſare in ordinatione ſacramentorum, ſcilicet vt quis poſſit ſaluari ſine Baptiſmo. Ioan. 3. nec quòd ſacramentum Euchariſtiæ alia dignitate non excedat, cum ibi contineatur Chriſtus non ſolum per gra-

tia

tiæ efficaciam, vt in alijs, ſed etiam per ſuam realem præſentiam, nec quòd matrimonium alia tempore non præcedat, cum fuerit in ſtatu innocentiæ, nec quòd ſacramentum ordinis non ſit prius alijs, quò ad adminiſtrandi poteſtatẽ, vt ibi dicit art. 8. poteſt tamen Papa diſpenſare in ritu ſacramentorum, nam Iacobus, & Baſilius Miſſæ celebrationem, quam tamen prius Chriſtus inſtituit, adduxerunt. c. Iacobus. de conſecr. diſt. 1. quò ad ritus. & Aug. 1. ad Cor. 11. dicit, quòd licet Chriſtus poſt cœnam ſuum corpus dederit diſcipulis, & tradiderit eius materiam, & formam, quo tamen ritu, vel ordine poſtea ſumẽdum eſſet, & ſacrificium peragendum Apoſtolis reliquit docendum, & ſucceſſoribus Petri, & ordinandũ, nam Papa poteſt diuerſus gradus, vel ordines prælatorum ordinare, & ordinatos tollere pro rerum diuerſitate, & tempore, ſic tamen vt omnes non tollat, nec Epiſcoporum, aut miniſtrorum ordinationes impediat, quod facere non poteſt, & idem etiam poteſt diuerſos ritus in adminiſtratione ſacramẽtorum inſtituere, ſeruatis ſemper illis quæ ad eſſentiam, vel ſubſtantiam ſacramentorum faciunt, vt ibi dicit art. 5.

Circa articulos fidei, poteſt Papa diſponere de noua ſimboli editione, 9
nam quoties regula fidei ventilatur, ad authoritatem Petri referenda eſt, *Papa quid poſ-*
vt dicit Aug. 1. lib. ſimb. vnde omnis ſimboli ordinandi authoritas in ſan- *ſit circa arti-*
cta Dei eccleſia terminatur, cum fides Chriſtiana habeat vniuerſalitatem, *culos fidei, vel*
vnitatem, & authoritatem, vnde in ſimbolo ponũtur illa, quæ vniuerſaliter *non.*
pertinent ad fidem Chriſtianam, vnde ei incumbit authoritas condendi eiuſmodi ſimbolum, qui eſt caput fidei Chriſtianæ, & in quo, vt in capite omnia membra eccleſiæ vniuntur, & cuius authoritate omnia quę ad fidem ſpectant firmantur, & roborantur, vt dicit idem Anch. q. 59. art. 1. poteſt etiam Papa diſponere circa articulorum editionem, vel per eorum additionem, & multiplicationem, quia ſicut poteſt nouum ſimbolum condere, ſic nouos articulos multiplicare, quia id non eſt addere aliquid ſcripturæ, ſed addere veritatem, quam continet; poteſt etiam articulos in ſimbolo poſitos per plures articulos explicare, cum dubia fidei ad Papam referantur; tertiò, quia ſub quolibet articulo poſſunt poni plura credibilia, & ad illos plura reduci poſſunt; ſic tamen vt nouum articulum, & nouum dogma non introducat, quod facere non poteſt; licet latentẽ veritatem poſſit per alios articulos explicare, tum ad tollendas aliquas hæreſes nouiter ortas, vt fecit quando addidit ſimbolo proceſſionem Spiritus ſancti à Patre, & Filio contra hæreſim græcorum, tum quia eccleſia quotidiè proficit à Deo illuſtrata in cognitione diuinorum; non poteſt tamen Papa diminuere articulos fidei, quantum ad ſubſtantiam credibiliũ, cum non poſſit deſtruere ea quæ ſunt fidei. 2. Cor. 10. poteſt tamen quò ad modum credendi, & explicandi, ad tollendos aliquos errores, alios modos credendi, & explicandi ordinare; quo verò ad eorũ coactionem Papa poteſt cogere eos, qui fidem ſuſceperunt per baptiſmum, vt articulos fidei obſeruent, & fidem colant: infideles autem non poteſt cogere, nec dare effectum ipſis articulis, quia ſolius Dei eſt dare talem effectum ad finem vltimum cõſequendum, vt ſcilicet ſine fide impoſſibile ſit placere Deo. Hebr. 11. & hoc modo tam credentes, quàm non credentes includuntur, cum ſine fide nulli ſalui fieri poſſint.

Circa verò Epiſtolas Pauli, & dicta Apoſtoli, notandum, quòd Apoſto-

lus

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

ſus in ſua doctrina aliqua poſuit promulgans ius diuinum, vt vetans circuncisionem, & huiuſmodi. Gal.5. & in hoc Papa non poteſt diſpenſare, quia id ſibi à Chriſto fuit immediatè reuelatum. Gal.1. quædam verò ſicut propria ſtatuit, vt 1.Cor.11. cætera cum venero diſponam, vt infra cap.16. mandauit, vt collectæ, quæ fiunt in ſanctos, per vnam ſabbati fiant, quod non pertinet ad ius diuinum, & ſimiliter quòd dicit de bigamo nō promouendo, cum non ſit de iure diuino, & in his Papa poteſt diſpenſare, non poteſt tamen deſtruere ſcripturam canonicam Apoſtolorum, & Prophetarum, quæ eſt in eccleſia, nec etiam in his, quæ Apoſtolus docuit nomine Chriſti diſpenſare, vt Galat 2. vt dicit D.Tho. quodlib.4. art.14. Turre Cre. de authoritate Papæ q.63. vt de matrimonio non dimittendo.

Papa quid poſſit circa traditiones ſacras, vel non.

10 Circa traditiones verò dicēdum eſt, quòd aliquæ traditiones ſunt de iure diuino à Chriſto ſine ſcripto doctæ, & in his Papa non poteſt diſpenſare, ſicut nec in iure diuino, aliquæ verò dicuntur apoſtolicæ, & eæ etiā ſunt in duplici differentia, nam quaſdam Apoſtoli acceperūt à Chriſto per traditionem, & in his Papa ſimiliter non poteſt diſpenſare; aliquæ verò ſunt introductæ ab ipſis Apoſtolis, & in his Papa pro temporum locorū, & perſonarum, ac negotiorum diuerſitate poteſt diſpenſare, vnde Papa ex prædictis habet determinare ea, quæ ſunt fidei, cum ſit vna fides totius eccleſiæ, ergo ad illum pertinet determinare ea, quæ ſunt fidei, qui eſt caput totius eccleſiæ, & hic eſt Papa, & qui etiam vt talis in quæſtionibus fidei determinandis errare non poteſt Luc.22. Ego pro te rogaui Petre, vt non deficiat fides tua, & ad eundem etiam ſpectat determinare quid eſt hęreſis, nam cū ſit iudex eorum quæ ſunt fidei habet etiam contraria determinare, vt dicit idem Anch.q.16.art.1.& 2. & cum ad eum pertineat ſimbolum ordinare, poteſt etiam dubia in rebus fidei emergentia interpretari, & terminare, & ſimiliter occulta, & implicita explicare, vnde & ſine mādato, vel conceſſione Papæ, qui eſt iudex vniuerſalis, nulli licet de hæreſi inquirere c. per hoc, extra de hæret. vt ibi dicit art.3.& 4 nec quiſquam, etiā ſine mandato Papæ hæreticos poteſt punire, vt ibi dicit art.5. nec Principes poſſunt etiam hæreticos iudicare ſine mandato Papæ, vt ibi dicit art.6. qua ratione ad Papam ſpectat ponere ſub articulo ea, quæ nos beatos faciūt, & quæ ab homine naturaliter cognoſci non poſſunt, vt ſic per fidem homo Deo coniungatur. Oſeæ 2. & in agendis recte dirigatur, & cum ſit intellectualis in ratione perficitur, ſuperaddendo id quod homo naturaliter cognoſcere non poteſt, & beatum illum reddat, captiuando intellectum in obſequium fidei, vt idem dicit q 11. art. 1. & conuenienter ponitur ſub articulo eſſe Deum, & eſſe vnum Deum; creditur enim in Deum, vt omnium prouiſorem, ac creatorem, omnium actuum humanorum directorem, omnium bonorum remuneratorem, & malorum punitorem, ſecundùm quem modum Deum eſſe non eſt probatum humana ratione, & additur etiam vnū Deum, ad arguendos eos, qui adorant plures Deos. Sap. 14. diuinatores, & dæmonum conſultores. qui plures Déos adorant, cum illis diuinum honorem tribuant; conuenienter etiam ponitur ſub articulo Deum eſſe creatorem omnium contra Ariſtotelem, & alios, qui voluerunt mundum eſſe ab æterno, vt ibi dicit art.2 & 3. ad Papam etiam ſpectat determinare modū credendi Trinitatem. c. firmiter. extra de Trinit. oportet enim, vt credatur eſſe vnus verus ſolus Deus ſine Deorum pluralitate, æternus ſine inceptio-

ne,

ne,immenſus ſine menſuratione,incommutabilis ſine mutatione, omnipotens ſine ſubiectione , ineffabilis inueſtigatione, quæ omnia ponit Innoc. in d.c.firmiter. modus verò diſtinctionis perſonarum eſt,vt Pater ſit à nullo,Filius à Patre ſolo,ac Spiritus ſanctus ab vtroq;; Pater generans,Filius naſcens, Spiritus ſanctus procedens, tres quidem perſonæ, ſed tamen vna eſſentia,conſubſtantiales,coæquales,coomnipotentes,& coæternæ, vt idē dicit in d.c.vbi ponit perſonarum diſtinctionem , dum dicit tres perſonæ, diſtinctionis cauſæ aſſignationem,dum dicit,Pater à nullo,Filius à Patre ſolo,Spiritus ſanctus ab vtroq;,Pater generans &c.nam inter perſonas diuinas non poteſt eſſe diſtinctio, niſi per originem vnius ab altera, vt idem dicit art.4.& 5.ad Papam etiam ſpectat determinare modum vnitatis triū perſonarum,nam eſſentia diuina eſt ſimpliciſſima,vnde in tribus perſonis non eſt plurificata, quia ſimplex non plurificatur, ideò ſumma quædā res eſt Pater,& Filius,& Spiritus ſanctus non habens partem,& partem, vnde totam dat Pater Filio,ſummam rem,& totam ſibi retinet, & Pater, & Filius totam dant Spiritui ſancto,& totam ſibi retinent; eſt etiam diuina eſſentia communiſſima,vnde nec eſt genita,nec generans,quia cum eſſe genitum conueniat Filio, & non Patri, ſi diuina eſſentia eſſet genita , Pater non eſſet diuina eſſentia,& ſi eſſet generans,cum generare non conueniat Filio,Filius non eſſet diuina eſſentia,ſed bene eſt per generationē, & proceſſionem eadem eſſentia numero,tribus perſonis communicata,quod fatetur Innoc in d.c.vbi etiam fatetur æqualitatem diuinarum perſonarum, & tria opera à tota Trinitate ſimul eſſe facta,ſcilicet creationem, redemptionem,& glorificationem;vnde ad Papam etiam ſpectat ponere ſub articulo Patrem eſſe omnipotentem, & ſic ea,quæ pertinent ad diſtinctionem perſonarum,nā Patri omnipotentia appropriatur,ſicut ſapientia Filio, bonitas Spiritui ſancto , nam & potentia poteſt eſſe ſine ſapientia genita,ſic Pater non recipit eſſe ab aliquo, Sapientia verò non poteſt eſſe ſine potentia,ideò ſapientia appropriatur Filio,qui etiam in eo quod Deus,non poteſt eſſe ſine Patre,cum totum ſuum eſſe à Patre recipiat, bonitas verò nō poteſt eſſe ſine ſapientia,& potentia,quia bonitas eſt bene, & ſapiēter velle,ideò appropriatur Spiritui ſancto,qui procedit à Patre,& Filio,iſta tamen tria ſapientia,potentia,& bonitas communia ſunt tribus perſonis, ad denotandum vnam eſſe omnium eſſentiam,licet approprientur illis modo prædicto, vt diſtinguantur ipſæ perſonæ per propria earum, vt idem dicit q.12.art.1. ad Papam etiam ſpectat determinare modum generationis Filij Dei,contra hæreticos,qui poſuerunt Chriſtum non eſſe Dei Filium,vnde in Symbolo dicitur contra hunc errorem, & in Ieſum Chriſtum Filium Dei Vnigenitum,contra verò dicentes eum non fuiſſe ante Virginem,additur,ex Patre natū ante omnia ſecula, contra verò negantes non eſſe perſonam diſtinctam à Patre,& Spiritu ſancto,additur, Deum de Deo,lumen de lumine,contra pariter dicentes eum non eſſe verum Deum,nec eiuſdē naturæ cum Patre, additur, Deum verum de Deo vero , contra verò dicentes Chriſtum eſſe creaturam in tempore factam,nō æternum, additur genitum,non factum,conſubſtantialem Patri, per quem omnia facta ſunt. Ad Papam etiam ſpectat modum procedendi Spiritum ſanctum a Patre, & Filio determinare , vt ſic præcludatur via omnibus contrarium opinandi,vt Græci fuere,qui tenuerunt eum procedere à Patre tantum,vel à Pa-

tre

tre per Filium tanquam à duobus principijs, quod damnatur in c.fidelide ſum.Trin.vbi deciditur Spiritum ſanctũ procedere a Patre, & Filio tanquam ex vno principio; poteſt etiam Papa plura de Spiritu ſancto ponere ſub articulo, quam ſolam proceſſionem à Patre, & Filio, ad tollendum varias hæreſes, & errores, nam contra ſentientes Spiritum ſanctum eſſe creaturam, & minorem Patre, & Filio, ponitur in Simbolo, Credo in Spiritum ſanctum Dominum; ad tollendum etiam errorem, quòd vita ſpiritualis animæ acquiri poſſit ex libero arbitrio ſine aliqua infuſione Spiritus ſãcti, additum eſt, & viuificantem; contra pariter dicentes eum non procedere à Filio, additur, qui ex Patre, Filioq; procedit: contra negantes eſſe eiuſdẽ ſubſtantiæ cum Patre, & Filio, additur, qui cum Patre, & Filio ſimul adoratur, & conglorificatur, ad tollendũ etiam errorem quòd vetus teſtamentum non fuerit à Deo bono, nec Spiritu ſancto inſpirati loquuti ſint Prophetæ, additur, qui loquutus eſt per Prophetas. Ad Papam etiam ſpectat ponere ſub articulo ea quæ pertinent ad naturam humanam à Dei Filio aſſumptam, & primum modum Conceptionis, & Incarnationis Chriſti, ad tollendos varios errores, & hæreſes, aliqui enim dixerũt Chriſtum eſſe incarnatum non ſolùm ob homines, ſed etiam ob dæmones damnatos ſaluandos, vnde dicitur in Simbolo, & propter nos homines: cõtra dicentes Chriſti incarnationem, & paſſionem non ſufficere ad ſalutem ſine legaliũ obſeruatione, additur, & propter noſtram ſalutem. contra negantes Chriſtum non deſcendiſſe ad terram, ideſt, ſe non humiliaſſe per carnis in vtero virginis aſſumptionem, & non fuiſſe purum hominem, additur, deſcendit de cœlis: contra dicentes eum per virile ſemen conceptum, & incarnatum, additur, incarnatus eſt de Spiritu ſancto, & in Simbolo Apoſtolorum, conceptus eſt de Spiritu ſancto: contra negantes Chriſti corpus fuiſſe verum, & eiuſdẽ naturæ, cum corpore humano, additur, natus ex Maria virgine: contra etiam negantes humanam naturam perſonaliter non fuiſſe vnitam Filio Dei, ſed eam tantum habitare, vt inhabitat ſanctos viros, additur, & Homo factus eſt, vt dicit idem Anch.q.13.art.1. ad Papam etiam ſpectat ponere modum Paſſionis, & Sepulturæ Chriſti, nam homo per peccatum incurrit Dei offenſionem, animæ maculam, & eiectionem à Paradiſo, ad remouendam ergo Dei offenſionem, neceſſaria fuit mors Chriſti, & Paſſio; vt ſicut homo morte ſe damnauerat, morte redimeretur per iuſtitiam talionis, ad tollendam maculam animę: Chriſtus in ſua Paſſione fecit quoddam balneum, quo animæ ab omni macula lauantur, nam cum lauãtur in Baptiſmo, ſanguine Chriſti lauantur, cum Baptiſmus non ſine ſanguine Chriſti efficaciam habeat; ad tollendum exilium Paradiſi neceſſaria fuit Chriſti ſepelitio, vt ſic anima eius ſeparata à corpore ad internum deſcenderet, & inde animas ſanctorum per peccatum primi parentis à Paradiſo expulſas ad cœleſtia reuocaret, ideò ponitur ſub articulo crucifixus etiam pro nobis ſub Pontio Pilato, Paſſus, & ſepultus eſt, vt ibi dicit art.2. ad Papam etiam ſpectat omnes articulos fidei explicare, nam ſalus humani generis facta eſt per manifeſtationem diuinitatis ſecundùm humanitatem aſſumptã, quæ diuinitas eſt manifeſtata nobis in ſacris literis; primò, quantum ad eſſentiæ vnitatem: ſecundò, quantum ad Patris poteſtatem: tertiò, quantum ad Filij proprietatem: quartò, quantum ad Spiritus ſancti ſanctitatem: quintò, quantum ad eccleſiæ communitatem: ſextò, quãtum ad re-

ſurrectionis

ſurrectionis diuinitatem diuina virtute fiendã:ſeptimò,quantum ad æternæ vitæ acquiſitionem,ob primum dicitur,Credo in vnum Deũ;ob ſecundum,Patrem omnipotentem;ob tertium, & in Ieſum Chriſtum Filiũ eius Vnigenitum; ob quartum,in Simbolo Apoſtolorum,& in Spiritum ſanctũ Dominum; ob quintum, Sanctorum communionem; ob ſextum, Expecto reſurrectionem mortuorum;ob ſeptimum, & vitam venturi ſeculi. Per humanitatem verò aſſumptam Dei filius ſeptem modis eſt operatus noſtram ſalutem: primò,per eius conceptionem,ſecundò,per eius natiuitatem,vel incarnationem, tertiò, per mortem,& paſſionẽ, quartò,per deſcenſionem ad inferos, quintò,per reſurrectionem, ſextò, per aſcenſionem in cœlum, ſeptimò, per eius in fine ſeculi iudiciariam dominationem; ob primum dicitur,qui conceptus eſt de ſpiritu ſancto; ob ſecundum, ex Maria virgine; ob tertium,crucifixus pro nobis ſub Pontio Pilato;ob quartum,deſcendit ad inferos;ob quintum,tertia die reſurrexit à mortuis; ob ſextum,aſcendit in cœlum,ſedet ad dexteram Patris; ob ſeptimum,qui venturus eſt cũ gloria iudicare viuos,& mortuos. Ad Papam etiam ſpectat in Simbolo ponere omnia ſacramenta eccleſiæ,nam ſacramenta ſunt medicinæ peccatorum, quibus anima à defectibus, & peccatis purgata efficitur capax receptionis ſeptiformis gratiæ Spiritus ſancti,nam in anima noſtra ſunt ſeptem defectus: primus,infectionis peccati originalis: ſecundus,impugnationis diaboli: tertius,perpetrationis culpæ actualis: quartus,debilitationis vitæ ſpiritualis: quintus,deturbationis per reliquias peccatorũ: ſextus,per ignorantiæ malum : ſeptimus , per carnalis concupiſcentiæ irrefrenationem; primus tollitur per baptiſmum: ſecundus,per confirmationem: tertius,per pœnitentiam: quartus, per ſacramentum Euchariſtiæ : quintus,per extremam vnctionem: ſextus,per ſacramentum ordinis: ſeptimus,per matrimonium. Ad Papam etiam ſpectat determinare per quem modũ corpus Chriſti eſt ſub ſacramento altaris, nam in hoſtia eſt totum corpus Chriſti, vt cibus ſpiritualis animæ,non ſub quantitate propria,ſed ſub quãtitate panis, & vini,per tranſubſtantiationem ſubſtantiæ eius in ipſum, quem modum eſſendi determinat Papa in c.firmiter.extra de ſum. Trin. 11

Papa quid poſſit, & debeat agere circa canonizationem ſanctorum.

Circa canonizationem ſanctorum,cum id ad fidem reducatur,ad ſolum Papam pertinet ſanctos canonizare,vel quòd aliquis in ſanctos referatur, & pro ſancto honoretur , & pro eo ſolemne officium fiat, probatur in c.1. de reliquijs, & vener.ſanct. præterea ad ſancti canonizationem tria præcipuè requiruntur, primò,approbatio eius ſanctitatis,ſecundò,veneratio eiuſdem à toto populo Chriſtiano, tertiò,fidei eccleſiaſticæ beneficio illius ſancti gratias à Deo poſcentis confirmatio,quæ ad ſolum Papã pertinent, qui eſt caput eccleſiæ,nam vt ſolus Chriſtus ſanctificat,& Deus. Leuit.21. ſic ſolius Papæ eſt qui eſt Vicarius Chriſti omnem ſanctitatem manifeſtare,& approbare,vt dicit Anch.q.14 art. 1 vnde Epiſcopus non poteſt in ſua diœceſi aliquem pro ſancto venerari ſine Papæ authoritate d.c. 1. nam ad illum pertinet canonizatio ſanctorum,in quo vniuntur omnia membra eccleſiæ,qui ſolus eſt Papa; ne ſint ſciſmata in eis , idque poteſt Papa facere ſine collegio Cardinalium , cum collegium non aſſiſtat Papæ per modum determinationis,vel limitationis eius poteſtati,ſed magis,per modum miniſterij,& conſilij, conueniens tamen eſt, vt requiratur eius conſilium ad vitandas fraudes,& in hac canonizatione ſanctorum probabile eſt, quòd

Papa errare non poſſit, quia licet ibi ſit actus humanus, ſcilicet informatio per teſtes, tamē honor, quē ſanctis exhibemus, eſt quædam proteſtatio fidei, & redundat in fidei augmentum, vnde credendum eſt, quòd eius iudicium errare in hoc non poſſit, vt dicit D.Th.quodlib.8.art.vlt. & Turre Cr.de poteſt.Papæ,q.81.vnde non poteſt officium celebrari de eo, qui nō eſt canonizatus per Papam.d.c.1.nam licet ſacrificium non offeratur ſancto, ſed vni Deo, quia tamen in locis aliquibus vbi offertur ſacrificium fit memoria ſancti, non debet ſolemnitas talis memoriæ celebrari, niſi ab illo qui eſt caput totius eccleſiæ ſit canonizatus, & in ſanctitate comprobatus, licet oratione priuata poſſit quis honorare illum, quem credit ſanctum, nō poteſt tamen Papa aliquem canonizare ob ſolam ſcientiam, nam is ſolum debet canonizari, qui eſt bonus vniuerſaliter, & ſimpliciter, ſed qui habet bonitatem ſecundùm intellectum tantum, abſque voluntatis bonitate, non dicitur bonus ſimpliciter, ſed ſecundùm quid, ergo ob ſcientiam ſolā non debet quis canonizari, vt idem dicit q.15.art.1.debet tamē ob ſanctitatem vitæ eum canonizare, arg.c.miramur.41.diſt.vbi ſi ad honores mundi non aſſumuntur iuſtè, niſi boni, minus ad tantum honorem, & dignitatem, quę quidem ſanctitas declaratur per fidem conſtantem, per obedientiam eccleſiæ, per charitatem erga Deum, & proximum, per vitationem peccati omni conatu, per auditionem delectabilem Dei verbi, ac non quærendo ex operibus bonis gloriam mundi, & requiritur etiam bona fama canonizandi, vt eius fama ſemper fuerit laudabilis, aliàs ſequeretur contemptus, & populi perturbatio, licet de per ſe non ſufficiat, requiritur etiam quòd canonizandus faciat miracula virtute Dei, in teſtimonium ſanctitatis, & poteſtatis collatæ à Deo, quòd non pertinēt niſi ad ſanctos viros, & amicos Dei, vel in vita, vel in morte, nam ſi alio modo fierent miracula, cū id concedatur etiam malis, non eſſet argumentum ſanctitatis, propter donum verò prophetiæ ſimpliciter, & præcisè non debet aliquis canonizari, niſi ſint alia ſigna teſtificantia eius ſanctitatem, & bonitatem; cum etiam mali homines dæmonum inuocatione poſſint futura prædicere, vt ibi dicit; quo verò ad modum, primò mouere debet frequens denunciatio facta Papæ, vt aliquis pro ſancto veneratione habeatur: ſecundò, ſequi debet commiſſio Papæ de inquirendo de eius ſanctitate, & miraculis: tertiò, commiſſionis inquiſitio: quartò, relatio inquiſitionis factæ: quintò, diligens examinatio relationis factæ: ſextò, diſcuſſio examinationis factæ per Conciſtorium: ſeptimò, ſecreta definitio, & terminatio: octauò, manifeſta publicatio: nonò, aſſignatio diei canonizationis: decimò, Papæ & omnium aſſiſtentium genuflexio, & oratio, ne Deus permittat ſuam eccleſiā decipi: vndecimò, recitatio miraculorum, & opera miſericordiæ ſancti, & ipſius in catalogo ſanctorum conſcriptio: duodecimò, Miſſæ in honorem ſancti celebratio, & cantici ſpiritualis decantatio, vt idem dicit q.16.art.1. nō debet tamen ſtatim Papa aliquem ſanctum ſibi denunciatum canonizare primò, ob raritatem miraculorum, quæ fiunt in eccleſia nunc, ne ficta fingantur: ſecundò, ob operis arduitatem: tertiò, propter fidei firmitatem, vnde eſt expectanda frequens operatio miraculorum, & diuulgatio famæ, opera miſericordiæ alicuius antequam canonizetur, vt fides Dei ſanctitate in cordibus Chriſtiani populi firmetur, & roboretur, non tamen ille ordo ſeruandus eſt in canonizatione Martyris, vt Confeſſoris, nam in Martyre cauſa mar-

tyrij

tyrij finaliter eſt defenſio,& confeſſio veritatis fidei Chriſtianæ,& eorum, quæ annectuntur fidei,tamen conſtare debet, ꝙ pro tali veritate mortuus ſit:quo tamen ad modum examinandi,& procedendi, idē ordo ſeruari debet: non poteſt tamen Papa canonizare aliquem ad ordinem Apoſtolorū, nam Apoſtoli ſpecialiter à Chriſto fuerunt illuminati. 1.Cor.2. ſecundò, fuerunt ad apoſtolatum immediatè per Chriſtum vocati,& Apoſtoli dicti Matt.4. tertiò,fuerunt in certis ſedibus per ipſum locati, ibidem, & ſuper totum orbem iudices,& principes ordinati,quæ alijs non fuerunt communicata,& hoc modo nullus in eorum numerum poteſt canonizari, nec officium, nec ſolemnitas pro eis debita pro ipſis cantari. Quantum tamen ad ſanctitatis eorum meritum , poteſt aliquis eis comparari, quò ad martyrij coronam : non debet tamen Papa omnes canonizare, quos conſtat eſſe in vita æterna, quia cum ſit caput eccleſiæ. Epheſ.1. illos debet venerari pro ſanctis, quorum vita,& doctrina eccleſia fuit promota, & moribus, & exemplis informata,dum viuerent;quod omnibus qui ſunt in beatitudine non conuenit,vt idem dicit q.12.art.1. non debet etiam Papa canonizare Patres veteris teſtamenti,quia ſanctorum canonizatio requirit tempus plenitudinis gratiæ,quæ per Chriſtum eſt facta.Ioan.1.ergo. ſecundò,quia licet eſſent ſancti,claritas tamen diuinæ viſionis eis fuit clauſa,vnde non debent pro ſanctis canonizari,vt ibi dicit art.2. non poteſt etiam aliquis pro ſancto venerari ſine Papæ authoritate , nam in dubijs Chriſtianæ religionis authoritas ſanctæ eccleſiæ eſt expectanda, vnde ſi eccleſia Romana dicit aliquem ſanctum eſſe in aliqua eccleſia, alibi eum venerari nō licet, quod ſi non conſtat ſine peccato piè venerari poſſunt à fidelibus, vbi creditur probabiliter eſſe, vt ibi dicit art.3. probabile eſt etiam quòd in ſanctis relati ſint certo in vita æterna,vt ſupra eſt dictum, licet per certitudinem cauſæ id certo ſciri non poſſit, cum nemo ſciat, vtrum quis ſit dignus amore,vel odio Eccl.9. ob tamē aſſiſtentiam Spiritus ſancti in hoc negotio piè credendum eſt,& tenendum, eccleſiam non errare;non licet etiam corpora ſanctorum canonizata extrahere ex locis vbi ſunt ſine Papæ authoritate,ſine peccato. c.placuit. de conſecr.diſt.1. primò,quia ibi committitur ſacrilegium,auferendo ſacrum de ſacro c.ſi quis.17.q.4.& Papa etiam læditur,quia eius præceptum contemnitur,quia id prohibet in cap.corpora ſanctorum . de conſecr.diſt.1. non poſſunt etiam reliquiæ ſanctorum emi, vel vendi,ſine Papæ authoritate.c.audiuimus.de reliq.& vener.ſanct. nam ſimonia eſt emptio rei ſpiritualis , vel illi annexæ : ſed aliquid annectitur inſtrumentaliter rei ſpirituali,vt corpus animæ, vnde ſicut corpus non viuit ſine anima, ſic reliquiæ ſanctorum ſine re ſpirituali cui annectūtur nec vendi,nec emi poſſunt.d.c.audiuimus & c.ſi quis.1.q.3. vt ibi dicit art.6. & de hac materia dixi latè tract.de cultu ſanct.& de ſim. 12

Papa quid poſſit circa confeſſionē ſacramentalem.

Circa confeſſionem peccatorum faciendam, poteſt Papa concedere, ꝙ Chriſtianus confiteatur ſemel in anno alteri,quàm proprio ſacerdoti,nam cum Epiſcopus id poſſit in ſua diœceſi.c.inter cætera.de offic.ordin.multo magis Papa in toto orbe,qui cum ſit vniuerſalis paſtor eccleſiæ,qui confitetur illi,vel alteri de ſuo mandato,confitetur proprio ſacerdoti, cum nec curatus ſit proprius ſacerdos,niſi de mandato ſuo,nullus enim ſacerdos ſecularis,vel religioſus habet iuriſdictionem ſuper aliquos niſi de iure poſitiuo Papæ; quia poteſtas iuriſdictionis non fuit deriuata à Chriſto in Apo-

ſtolos, niſi mediante Petro, nec in Epiſcopos, & presbyteros debet deriuari, niſi mediante Papa, licet ſecus ſit de poteſtate ordinis, vt dicit Anch. q. 65. art. 1. ſic Papa poteſt concedere, vt religioſi in qualibet parochia audiant confeſſiones, ſicut proprij ſacerdotes, nam poteſtate ordinaria, ſic ſunt ſoli ſacerdotes parochiales per Epiſcopos ordinati, ſed poteſtate diſpenſatoria, vel delegata, ſic ſunt religioſi per Papam priuilegiati, nam & Apollo erat presbyter Corinthiorum. 1. Cor. 4 & tamen Paulus in eorum eccleſia iuriſdictionem exercebat. 1. Cor. 3. & ad eos deſtinauit Timotheum, & alios; eſt etiam valdè neceſſarium dari religioſos idoneos in qualibet parochia coadiutores Epiſcoporum in prædicationibus faciendis, & confeſſionibus audiendis. d c. inter cætera. præter ſacerdotes parochiales, primò, ob parochorum ſæpè ignorantiam, ſecundò, ob confitentium pluralitatem, tertiò, ob ſacerdotum familiaritatem, quæ quandoque parit erubeſcentiam, circa aliquos, quandoque contemptum, & quandoque rancorem: non poteſt tamen Papa facere quòd peccata ſemel confeſſa quis teneatur ex præcepto iterum confiteri, primò, ex parte ſacramenti, nam cóſeſſio eſt ſacramentum ſubiacens diuino mandato immediatè, non humano, vnde ſicut Papa non poſſet diſpenſare, quòd homo peccator non teneatur confiteri, ita non poteſt diſpenſare, quòd confeſſio eiuſdem peccati neceſſariò reiteretur: ex parte etiam confitentium non poteſt cogi aliquis per Papam ad illud, quod eſt conſilij, ſed præcepti, at confiteri vltra ſemel nō eſt præcepti, ſed conſilij, ergo Papa ad id non compellit, niſi nouum adderet præceptū, quo pluries in anno, id ſiendum mādaret, de qua tamen quæſtione latè habetur in tract. de Pœnit. non poteſt etiam Papa facere quòd confeſſio eorundem peccatorum habeat efficaciam vltra ſemel, loquēdo de confeſſione completa, & ſacramentali, quia ſicut Papa non poteſt relaxare actū confeſſionis, nec effectum ſacramenti conferre ſine ſacramento, ſic non poteſt addere reiterationem ſuper actus ſacramentales confeſſionis, & effectus illius, ſi verò confeſſio ſit incompleta, & imperfecta neceſſariò fieri debet pluſquam ſemel eorundem peccatorum, vt ſi dubitat quis an aliqua peccata ſit confeſſus, vel ſi confeſſionem non integram fecit, aut confeſſus non habenti authoritatem, & huiuſmodi, de quibus in d. tract. tunc enim confeſſio eſt iteranda: non negatur tamen quin peccata aliàs confeſſa poſſint iterum ſubijci confeſſioni ſacramentali. & ſuper illis abſolutio impendi, vt habetur in d. tract. poteſt etiam Papa concedere, vt quis differat confeſſionem vſque ad annum ſine peccato. cap. omnis vtriuſque ſexus. de pœnit. & remiſſion. quia licet confeſſio ſit in præcepto, tamen quia eſt præceptum affirmatiuum obligat ſemper, ſed non ad ſemper, ſed ſecundūm locum, & tempus; quod ad Papā pertinet determinare, niſi immineat articulus mortis, vel ſuſcipiendi Euchariſtiam, & huiuſmodi, de quibus in d. tract. tunc enim tenetur pluſquam ſemel in anno confiteri, vt ibi habetur; optimum tamen eſt pluries confiteri, quia in ſacramēto pœnitentiæ gratia cōfertur, quæ hominem reddit magis firmum ad reſiſtendum peccato, & in periculis ſuperuenientibus reddit ipſum magis ſecurum; ex quibus colligitur etiam quòd in foro pœnitentiæ, & conſcientiæ credendum eſt dicenti ſe eſſe confeſſum religioſo habenti authoritatem, niſi ſit in eo impedimentum, quò ad Euchariſtiam ſuſcipiendam, quod pertineat ad forum iudiciale, vt ſi ſcit eum eſſe excommunicatum, tunc enim non tenetur illi credere, niſi

de

de abſolutione conſtet. ſi verò ſit in eo impedimentum pertinens ad forũ pœnitentiæ, vt peccatum occultum, tenetur illi credere, & iniuſtè agit ſacerdos denegando illi Euchariſtiam, ex eo quòd eſt abſolutus ab eo qui abſoluere potuit, vel authoritate Papæ, vel authoritate Epiſcopi. Et hæc de ſecundo.

13 *Papa quid poſſit circa ius canonicũ, & vt in eo, & quib. caſibus diſpenſet.*

Quò ad tertium, & primò, quò ad ius canonicum, Papa non ligatur conſtitutione ſui prædeceſſoris, cum par in parem non habeat imperium. c. propoſuit de conceſſ. præb. & ideò legem ſui prædeceſſoris poteſt immutare, & tollere, ſic etiam non ſubijcitur ſtatutis Conciliorum: vt dicit D. Tho. 1. 2 q. 96. art. 6. quo ſcilicet ad vim coactiuam, quia illis cogi non poteſt, licet ſecus ſit quò ad vim directiuam, cum æquum ſit principem ſecundùm legem viuere, qui & poteſt diſpenſare circa ius humanum ab Apoſtolis traditum. Couar. in 4 decr. c. 6. § 9 nu. 6. cum communi; ſic etiam Papa non ſubijcitur ſtatutis ſanctorum Patrum in Concilijs vniuerſalibus factis, vt dicit D. Th. in tract contra impug. relig. quo ſcilicet ad illa quæ ſancti Patres determinarunt de iure poſitiuo, ſecus ſi decreuerunt eſſe de iure diuino, quia ſic nõ poteſt illa immutare, vel tollere, & quod dicitur de ſtatutis Conciliorum, intelligi poteſt etiam de dictis ſanctorum Patrum, vt ſi omnes Patres aliquid definiant concorditer eſſe de fide, tunc enim probabile eſt, quòd Papa in illo diſpenſare non poteſt, vt dictum eſt ſupra de author. ſanct. Patr. qui & à nemine iudicatur. c. cuncta per mundum. 1. 9. q. 3. cum non puri hominis, ſed veri Dei vicem gerat in terris. c. quanto. de tranſlat. præl. c. fundamenta. de elect. in 6. modo vt infra, & vbi is manus apponit, ceſſat aliorum facultas. c. vt noſtrum. de appell. & leges mutari quandoque expedit, tũ ex natura humana, ob quam leges conduntur, q̃ ex imperfecto ad perfectum tendit, vt habetur 1. Phiſic. & 1. de anima, tum etiam ex noſtrarum actionum conditione, quæ & regionum diuerſitati, & temporum ſubiecta eſt, vnde & leges variari quandoque expedit, & ea ratione, in lege etiam humana diſpenſatio cadit, vt dicit Aug. lib. 1. de libero arbi. & etiam ob ſolutionem omnium negotiorum, & quæſtionum, cum lex humana in communi poſita non poſſit comprehendere omnes cauſas ſingulares & euenire poſſit, vt quod in communi congruens eſt, in perſona certa, & caſu deficiat, vt quia eius obſeruantia ſit obſtaculum meliori bono, & alicuius mali occaſio, & Papa abſolutè poteſt diſpenſare in omni lege humana canonica, quò ad poteſtatem etiam ſine cauſa, vt habetur in tract Matr. ſub cap. de diſpenſat. non tamen rationi conſentaneum eſt, vt lex mutetur ob quamcunque cauſam, niſi id neceſſarium ſit, quia cum lex plurimum roboris accipiat ab vſu, qui ſæpè leges mutat, tollit illis vſum, & ſic robur, vt inquit D. Th. 1. 2. q. 97. art. 1. Vnde ſi non occurrit rationi cauſa conſentanea peccaret Papa pro ſuo libito in lege diſpenſando, vt latè probat Sotus de iuſt & iur. lib. 1. q. 7. art. 1. & 3. not. Abb. in cap. per venerabilem, qui filij ſint leg. in c. cum ad monaſteriũ. de ſtatu monach in c. 1. de conſt. in c. propoſuit. de conceſſ. præb. & ibi alij Doctores, nec etiam Papa poteſt ſine peccato diſpenſare contra vniuerſalem ſtatum eccleſiæ, & contra ſtatuta Concilij ſi ſtatuendo contrarium, decoloraretur ſtatus eccleſiæ, vt dicit Abb. in c. ſignificaſti 3. col. de elect. & non præſumitur in Papa cauſa rationabilis ſi vult venire contra ſtatum vniuerſalem eccleſiæ, ſed oportet quòd cauſa ſit alijs nota, & quando Papa vellet fortè, quod non eſt credibile, attentare

aliquid

aliquid contra ſtatum bonum vniuerſalem eccleſiæ ſine cauſa rationabili, eccleſia poteſt,& debet ei reſiſtere,dicit Abb.in c.quãto.extra de conſuet.

Quò ad ius ciuile,non poteſt Papa,vt Papa ordinariè condere legem ciuilem,vel confirmare,aut infirmare leges Principum, cũ non ſit actu Princeps vniuerſalis politicus,poteſt tamen omnia illa facere,ſi aliqua lex ciuilis ſit neceſſaria ad ſalutem animarum, & tamen Reges nollent eã condere,vel ſi alia ſit noxia animarum ſaluti, & tamen Reges non velint eam abrogare,vnde optima eſt regula. Gloſſæ in c.poſſeſſor.de reg.iur.in 6. quando de eadem re contrariæ inueniuntur leges Imperatoriæ, & Pontificiæ,ſi materia legis eſt lex animarum periculum concernens,abrogatur lex Imperatoria per Pontificiam,veluti lex ciuilis, quæ permittit præſcriptionem cum mala fide,abrogata in c.fin.de præſcript. quia lex illa nõ poterat ſeruari ſine peccato mortali, & ſic poteſt tollere ius ciuile inconcernentibus animam,vel peccatum.c nouit.extra de iud. not Bart.in l.priuilegium C.de ſacr.ſan.eccl.Abb.in d.c.fin.de præſcript.qui verò ſint caſus, quibus lex ciuilis per canonicam abrogatur,habetur ſup.in tract.de Lege.

14 *Caſus Papæ reſeruati ab eo ſolo diſpenſandi qui ſint.* Quò ad caſus verò Papæ reſeruatos,quos ipſe ſolus poteſt expedire,nec in alium tranſeunt etiam generali mandato, ſed requiritur ſpeciale mandatum ipſius.c.huic ſedi.diſt.17.c.licet.de tranſl. ita vt nec dicatur diſpenſare,licet diſſimulet,niſi & ſcribat quod diſſimulat, non autem cum tantũ conniuet.Couar.in 4.decret.c.6.§.9.nu.12.cum communi. & §.10.nu.15. vt & eius diſpenſatio ſtrictè eſt interpretanda. Soc.Iun.conſ.48.nu.27.volum.4.Dec.conſ.476.cum communi.Primus eſt quæſtio fidei,vel ſacramẽtorum,cuius determinatio ad Papam ſpectat.c.quoties.24.q.1. Secundus, tranſlatio Epiſcopi electi,& confirmati.c.inter corporalia. de tranſl.c.3.de offic.leg. & idem eſt de tranſlatione Abbatum exemptorum. Tertius, eſt depoſitio Epiſcoporum.c.quamuis. & c.dudum.3.q.6. & idem de Abbate exempto.Quartus,acceptio renunciationis Epiſcoporum,vel electorũ confirmatorum,vel Abbatum,qui immediatè ſubſunt ſedi Apoſtolicæ c.denique.6.q.3.d.c.inter corporalia.& cap.licet.de regul.Quintus,exemptio Epiſcoporum, quòd non ſubſint Archiepiſcopis. c.frater.16.q.1. & idem de quibuſcunque religioſis,vel clericis,quòd non ſubſint iuriſdictioni diœceſani.Sextus,reſtitutio depoſitorum ab ordine.c.ideò.1. & 2.2.q.6.quod intelligitur de depoſito actualiter,id eſt degradato, nam ſi verbaliter tantum ſit depoſitus, Epiſcopus poteſt reſtituere,vt notatur in cap.at ſi clerici.de iud.Septimus,iudicialis interpretatio ſuorum priuilegiorum.c.cum veniſſent.extra de iud.& idem ſi dubitetur de reſcripto apoſtolico.c.2.de offic. leg.vel tractetur de interpretatione ſtatuti facti per legatum, cuius iuriſdictio finita eſt,nec alius ei ſucceſſit,& idem de diſpenſatione in caſibus,qui per eadem ſtatuta Papæ reſeruantur. Octauus,mutatio ſedis Epiſcopalis c.temporis.7.q.1.vel mutatio conuentuum mendicantium. Nonus,conſtitutio alicubi de nouo circa ſedem Epiſcopalem. c.temporis. cum ibi not. 7.q.1.& inſtituere nouam religionem,vel aſſumere de nouo conuentus ab ordinibus mendicantibus. Decimus,ſubijcere vnum Epiſcopatum alteri, vel vnum Epiſcopatum diuidere in duos,vel duos in vnum vnire. c.temporis 7.q.1. c.quod tranſlationem. de offic leg. & idem de eccleſijs, vel monaſterijs exemptis. Vndecimus,cõmutatio voti Ieroſolymitani.c.de muliere.extra de voto. & idem de voto ad ſanctum Iacobũ,vel ad limina Apoſtolorum

ſtolorum Petri, & Pauli. Duodecimus, de voto perpetuo cõtinentiæ, etiam ſimplici, & magis in voto religionis, & eo maximè ſi ſit ſolemnizatum per ſuſceptionem ſacri ordinis, vel per profeſſionem emiſſam in religione approbata, quibus tamen duobus vltimis caſibus, non niſi ex grauiſſima cauſa Papa diſpenſat, vt notatur in c. cum ad monaſterium. de ſtatu monach. Tertiuſdecimus, quòd aliquis veniat contra iuramentum licitum. c. venientes. de iureiur. vel dubium. c. venerabilem. de elect. quod tamen facere non debet ſine cauſa, & in arduis tantũ ſibi reſeruatur, aliàs Epiſcopus diſpenſare poteſt. Decimuſquartus, diſpenſatio in aliquibus irregularitatibus, vt in criminibus maioribus adulterio, de quibus eſt confeſſus, vel conuictus in iudicio quis c. at ſi clerici. de iud. vel ſi quis ſciẽter permiſit ſe bis baptizari. c. eos. de conſecr. diſt. 4. & cap. qui bis eodem. & idem ſi ignoranter, & ſciens ratum habuit, & idem de reconfirmato c. dictum. de conſecr. diſt. 5. vel ſi quis bis recipit eundem ordinem c. ſaluberrimum. 1. q. 7. vel ſi quis ſe fecit ordinari ab hæreticis, ad ſubuerſionem fidei. c. conuenientibus. 1. q. 7. & ſimiliter in ſuſpenſione contracta ex ordinatione ſimoniaca ex parte ordinatoris, & ordinati. c. ab excõmunicatis. 9. q. 1. c. ſi quis Epiſcopus. 1. q. 1. vel in retentione beneficij ſimoniacè obtenti, de quo latius in tract. de ſimonia; vel in bigamo, vt poſſit ordinari. c. nuper. c. fin. de bigam. vel in non ordinato miniſtrante in ordine ſacro, quem non habet, is enim ſine Papæ diſpenſatione non poteſt ad ſuperiorem ordinẽ promoueri, licet certo modo in ſuſcepto poſſit per Epiſcopum tolerari. c. 1. 2. & 3. de clerico non ordinato, vel in corpore vitiatis, ſi vitiũ impediat executionem ordinis, vel notabilis ſit deformitas, extra, de corpore vitiatis, per totũ, vel in homicidio, aut mutilatione alicuius membri voluntariè factis, etiam ſine peccato, vt ex iuſtitia iudicis. c. miror 50. diſt. & idem de dantibus ad id conſilium, vel fauorem propinquum. c. ſi quis viduam. 50. diſt. vel in excommunicato maiori excommunicatione recipiẽte ordines. c. cum illorum. de ſent. excom. vel in apoſtata à religione recipiente ordines. c. fin. de apoſt. vel in excommunicato maiori excommunicatione, ſuſpenſo, vel interdicto miniſtrante in aliquo ordine ſacro; ſi crimen eſt publicum, nam ſi ſit occultum Epiſcopus tunc diſpenſare poteſt. c. liceat. ſeſſ. 24. in Trid. Conc. vel ſi ſit illegitimè natus, quò ad ſuſceptionem ordinum maiorum, vel beneficij curati, & dignitatis. cap. his qui. de filijs presbyterorum. in 6. quæ tamen irregularitas tollitur per ingreſſum religionis, quò ad omnes ordines. 56. diſt. per totum, non tamen quò ad prælaturam. Decimuſquintus, quòd vnus habeat duo beneficia curata, niſi ſint vnita. c. de multa. de præb. vel quòd vni eccleſiæ duo pariter præſint. c. in apibus. 7. q. 1. Decimus ſextus, quod non habens trigeſimum annum completum obtineat Epiſcopatum. c. cum in cunctis. de elect. vel eccleſias parochiales, aut dignitates curatas ante vigeſimum quintum. d. c. §. inferiora. c. licet canon. de elect. in 6 circa dignitates verò non curatas ante vigeſimum annum Papa diſpenſat. Decimuſſeptimus, in ætate ordinandorum ſolus Papa diſpenſat, vt dictum eſt ſub c. de elect. & eo magis ſi miniſtrauerit in ordine ex conſtitutione Pij II incip. Cum ex ſacrorum. Decimus octauus, celebratio Concilij generalis. 15. diſt. per totũ. & conditio Canonis generalis §. ſi ergo. 25. q. 1. Decimus nonus, quòd ſolus Papa poteſt perſonam eccleſiaſticam iure ſuo priuare c. per principalem. 9. q. 3. c. in memoriã. 19. diſt. c. cum ſit graue. de exceſſibus præl. quod intel-

intelligitur ſine cauſa, vt etiam poteſt tollere aliquid vni eccleſiæ, & dare alteri, vt not. Abb. in c. duo. de offic. ordin. & in c. nobis. de decim. in c. cum ſit graue. de exceſſibus præl. nam ex cauſa poteſt Epiſcopus aliquem priuare iure ſuo; in dubio tamen nõ præſumitur Papa velle derogare iuri tertij niſi concurrentibus his de quibus per Abb. in conſ. 99. in 8. col. & ſolus poteſt præbendam, vel eccleſiam non vacantem concedere. c. nulli. de conceſſ. præb. c. cum te. de reſcript. quod non poteſt legatus, & in quibuſcunq; perſonatibus debet quis per electionem aſſumi. c. de liberatione. de offic. leg. in 6. Vigeſimus, quòd ſolus excommunicatum à ſe nominatim poteſt abſoluere. c. venerabilem. de elect. & idem de participante cum eo in crimine, vel etiã ſi eum admittit ad diuina quando is fuit excommunicatus nomine proprio, & iudicialiter à Papa, & quòd ſit clericus, nam eo caſu ſciens eum eſſe excommunicatum nullo metu cum eo cõmunicans in diuinis eandem excommunicationem incurrit, vt dicit Couar. in cap. alma. 1. p. §. 2. & 3. de ſent. excom. in 6. Vigeſimus primus, quia ſolus abſoluit excommunicatum à ſuo legato, qui nolebat obedire ſuæ ſententiæ diffinitiuę ſi ſteterit in excommunicatione per annum. c. quærenti. de offic. leg. & idẽ in excommunicato à legato, vel delegato cuius iuriſdictio expirauit, nec alter ei in officio ſucceſſit. d. c. quærenti. & c. paſtoralis. de offic. ordin. Vigeſimus ſecundus, quia ſolus cognoſcit in cauſis appellatione remota. c. cũcta. 9. q. 3. & c. aliorum. eodem; & idem de cauſis per appellationem, vel relationem ad ipſum delatis. c. licet. de offic. leg. & ad ipſum appellatur omiſſis medijs. c. 2. & ſeq. 2. q. 6. quod & legatus videtur poſſe facere. Vigeſimus tertius, quia ſolus ordinat illum ad Diaconatum, & presbyteratum, quem ordinauit ad ſubdiaconatũ, & ſolus poteſt cõferre ſubdiaconatum diebus Dominicis, & feſtis præcipuis. c. cum in his tribuendis. de temp. ordin. & c. 1. eodem. & c. de eo. eod. Vigeſimus quartus, quòd ſolus ſemper, & vbique pallio vtitur ad denotandum plenitudinem ſuæ poteſtatis. c. ad honorem. de vſu pal. & palium alijs concedit. Vigeſimus quintus, quòd ſolus diſpenſat cum eo, qui non eſt in ſacris, vel aliàs eſt indignus de iure promoueri in Epiſcopum. c. dudum. §. fi. de elect. Vigeſimus ſextus, quia ſolus Imperatorem electum confirmat, vel caſſat, vel etiam Imperatorem deponit. c. venerabilem. de elect. c. ad apoſtolicam. de re iudic. in 6. & quando Princeps ſecularis fuerit inutilis circa Regni gubernationem, & iuſtitiam, per eum deponi poteſt. c. ſi quis deinceps. 1. q. 4. c. nullus. 11. q. 1. c. præceptum. 32. q. 5. c. alius. 15. q. 6. c. Adrianus. 63. diſt. quibus iuribus ponuntur etiã exẽpla, vbi Papa Imperatores depoſuit, modo vt ibi not. Vigeſimus ſeptimus, quia ſolus abſoluit à ſententia excommunicationis, ſuſpẽſionis, vel interdicti, Papæ reſeruatis in iure, de quibus tract. de excom. niſi quòd ad excommunicationẽ fuerit occulta, quia Epiſcopus abſoluere poteſt, c. liceat. ſeſſ. 24. in Tr. Conc. vt dixi in tr. excom. vbi & alios caſus, quibus id Epiſcopus poteſt, retuli modo ibi expreſſo. Vigeſimus octauus, quia electionem nõdum factam pronunciat nullã ſi fiat. c. innotuit. de elect. Vigeſimus nonus, quia ſolus poteſt ſanctos canonizare. c. 1. de reliq. & dictũ eſt ſupr. Trigeſimus, quia ſolus diſpenſat, vt quis habeat plures dignitates, vel perſonatus, etiã curatas, & in eadem eccleſia. c. de multa. de præb. c. 1. de conſuet. in 6. Trigeſimus primus, quia quòd valet facit non valere, & è conuerſo, quò ad ius poſitiuum, non diuinum. c. tanta. de conceſſ. præl. Trigeſimus ſecũdus,

quia

quia poteſt monachum contra eius voluntatem, vel Abbatis extrahere de
monaſterio, & alicui prælato, vel Principi in ſocium conſignare, aut ſecũ
tenere. c. ſi. 9. q. 3. c. qui reſiſtit. 11. q. 3. Trigeſimus tertius, quia ſentẽtia eius
facit ius. c. in cauſis. de ſent. & re iud. Trigeſimus quartus, quia eadem die
ordinat qua cõſecratur. c. quod ſicut. §. præterea. de elect. Trigeſimus quin-
tus, quia diſpenſat in gradibus conſanguinitatis, & affinitatis prohibitis,
quò ad matrimonium contrahendum. c. literas. de reſtit. ſpol. c. non debet.
de conſang. non tamen in prohibitis iure naturali, vt dixi tr. de ſacr. Matr.
Trigeſimus ſextus, quia poteſt tollere leges ciuiles, quò ad vtrumq; forũ,
in his, in quibus animæ periculum vertitur, vt in materia pręſcriptionis ſi-
ne bona fide, vſurarum, & huiuſmodi. c. ſi. de præſcript. c. nouit. de iudic. c.
penult. de ſecundis nupt. c. ſi. de foro compet. in 6. vbi verò tale periculum
non vertitur, non poteſt eas tollere in locis vbi non habet iuriſdictionem
temporalem quò ad forum ciuile, cum vtræque ſint ſeruandæ in foro ſuo,
vt dixi tract. de author. iur. cano. & ciuilis c. duo. c. cum ad verum. 66. diſt.
ſaltem de honeſtate. Trigeſimus ſeptimus, quia concedere poteſt indulgẽ-
tias generales in certis locis, & perſonis, & eas extendere ẽt ad exiſtentes
in purgatorio, vt habetur in tract. de Indulg. Trigeſimus octauus, quia po-
teſt legitimare quaſcunque perſonas, quò ad ſpiritualia vbiq;, quò ad tem
poralia verò, vt honores, dignitates, & ſucceſſiones in terris eccleſiæ, in a-
lijs autem locis de aſſenſu dominorum ipſorum, vt dicit Butr. Abb. & alij
in cap. per venerabilem. qui fil. ſint leg. & habetur in ſacram. Ord. ſub cap.
qui poſſint ordinari, vel non, idq; ſaltem de honeſtate. Trigeſimus nonus,
quia ſolus poteſt inſtituere nouas religiones, & earum regulas approbare,
& reprobare, & diſpenſare, & cæremonias earum immutare. Quuadrage-
ſimus, quia poteſt in omnibus eccleſiæ præceptis diſpenſare, licet ſine cau
ſa rationabili id facere nõ debeat. Quadrageſimus primus, quia hominem
poteſt abſoluere ab obligatione, qua homini tenetur ſecundùm plenitudi-
nem poteſtatis. c. per principalem. 9. q. 3. quod intelligerem dũmodo ipſi
in aliquo non ſit debitor. Quuadrageſimus ſecundus, quia de nullo crimi-
ne condẽnari, vel accuſari poteſt, niſi hæreſis. c. ſi Papa. 40. diſt. idq; ſi eſſet
incorrigibilis, quia ſi errorem vellet deponere, priuari non poſſet, vt ibi di
cit Glo. Quadrageſimus tertius, quia ſolutis eſt à legibus, quò ad vim coa-
ctiuam, vt dictum eſt ſupra, & nullam cenſuram incurrere poteſt, licet cul
pam ſic. Quadrageſimus quartus, quia poteſt ſimplici ſacerdoti cõmittere,
vt conferat ſacramentum Confirmationis, & minores ordines, & conſecra-
tionem eccleſiarum, ac virginum, non autem ordines maiores, vt notatur
in c. quanto. de conſuet. §. verum. 32. diſt. & poteſt etiam laico authoritatẽ
conferre iudicandi in ſpiritualibus, & excõicandi. d. §. verũ. & diſpenſare
in matrimonio cõtracto per verba de pręſenti non cõſummato per ingreſ-
ſum religionis, alias non, ſecundùm Theologos, vt dicit D Anton 3. p. tit.
12. c. 7. Quadrageſimus quintus, ſolus diſpenſat cum non ordinato mini-
ſtrante cum ſolemni apparatu. c. 1. de cler. nõ ordinato, ſecus ſi ſine ſolem-
nitate, vel vbi eſt conſuetudo, vt non ſubdiaconus ſine manipulo cantet E-
piſtolam, hic enim nullam incurrit cenſuram, vt dixi in tract. Irregul. & tra
dit D. Th. 4 diſt. 24. & Nauar. c. 27. nu. 242. ver. 7 cum tali tamen non ordi-
nato miniſtrãte Epiſcopus diſpenſat in ordine ſuſcepto, non autẽ vt aſcen-
dat ad maiores, & etiam circa beneficiũ, vt dicit Innoc. in d. c. 1. Quadra-

geſimus ſextus, in clerico promoto per ſaltum, ſi ſcienter miniſtrauit in ordine non ſuſcepto, quò ad illius ſuſceptionem, & ſuperiorum, nam in vſu ſuſcepti, & beneficio poteſt Epiſcopus diſpenſare, omiſſo tamē prius ſuſcepto, ſi crimen ſit occultum, c. vnico. de cler. per ſaltum promoto. Quadrageſimus ſeptimus, in eo qui furtiuè ordinem ſuſcepit, vt ſi ſibi ſit prohibitum ſub anathemate, ne ſuſciperet, quia poſt ſatisfactionem Epiſcopus diſpenſat, vt miniſtret in ordine non furtiuè ſuſcepto, & etiam in ſuſcipiēdis ſi ingreditur religionem poſtquam ibi aliquandiu laudabiliter vixerit, ſed ſi non fuit ſic prohibitus, diſpenſat cum eo Epiſcopus poſt ſatisfactionem, etiam eo manente in ſeculo. & ēt in ſuſcipiendis. d. c. 1. de eo qui furtiuè, & generaliter in prædictis ſi crimen ſit occultum, ex d. c. liceat. ſeſſ. 24. in Trid. Conc. Quadrageſimus octauus, cū ordinato extra tempora ante ætatem legitimam, vel ab alieno Epiſcopo ſine dimiſſorijs proprij, ſi ante abſolutionem à ſuſpenſione miniſtret, ex dicta conſtitutione Pij II. ſi tamen crimen ſit occultum cū eo Epiſcopus diſpenſat, quò ad ordines ſuſceptos, d. c. liceat. & c. conſultationi. de tempor. ordin. Quadrageſimus nonus, in excommunicato ordines ſuſcipiēte c. cum illorum. de ſent. excom. & idem in apoſtata à religione c. ſi. de apoſt. quò ad ordines ſacros, nam quò ad ordines minores Epiſcopus diſpēſat, niſi dimiſerit habitum, & fuerit excommunicatus, quia cum eo ſolus Papa diſpenſat. Quinquageſimus, ſolus abſoluit hæreticos reuertentes. c. quotiens. 24. q. 1. Quinquageſimus primus, Concilium generale ſolus conuocat, vt dictū eſt ſupra tract. de Rom. Pont. & de Conc. Quinquageſimus ſecundus, ſolus indulgentias plenarias dare poteſt, vt not. in c. cum ex eo. de priuil. Quinquageſimus tertius, ſolus canones generales condit, & mutat ſtatuta præceſſorum. c. ideò. §. ſi ergo. 25. q. 1. Quinquageſimus quartus, ſolus cum Epiſcopis, & alijs Prælatis in quocunque crimine diſpenſat, maximè ſi ſedi Apoſtolicæ immediatè ſunt ſubiecti, & eorum reſignationes admittit, ac electiones Epiſcoporum perperam factas ſanat. c. quamuis. 5. q. 6. c. inter corporalia. cap. licet. de regul. Quinquageſimus quintus, ſolus abſoluit quos Concilium damnauit. 9. q. 3. per totum. & vno verbo poteſt quemlibet à quocunque crimine abſoluere, vt dicit Spec. tit. de accuſ. §. 2. & ſe ēt, ac ab omni voto, & iuramēto, vt dicit Fel. in c. 2. de ſponſ. committendo vices ſuas alteri in his caſibus ſuper ſeipſum. Pariſ. de reſ. ben. lib. 3. q. 18. ad ſi. licet teneatur confiteri propria ſua peccata, cum opus fuerit. & eo caſu ſubijciatur ſuo confeſſori, vt dicit Abb in c. omnis vtriuſq. de pœnit. & remiſſ. Quinquageſimus ſextus, poteſt ſolus concedere, vt ſimplex ſacerdos pollutum cœmeterium, vel eccleſiam reconciliet, aqua tamen prius ab Epiſcopo benedicta. cap. aqua. de conſecr. eccl. & quòd corrupta poſſit fieri abbatiſſa, vt dicit Card. & Imo. in clem. attendentes. de ſtatu monach. Quinquageſimus ſeptimus, ſolus poteſt dare facultatem regulari, vt egrediatur clauſtra abſolutè, ad ſeruiendū Prælato, vel Principi, vt ſupra. c. qui reſiſtit. 9. q. 3. & quòd nouitius eligatur abbas. c. officij. de elect. & quòd ſimplex ſacerdos ſacramentum confirmationis conferat, vt ſupra, vt dicit Couar. lib. 1. c. 10. var. reſol. & quòd laicus excommunicet, & omnes ſolus ſine literis dimiſſorijs ex toto orbe ordinat, & beneficia confert. c. cuncta. c. per principalem. 9. q. 3. Quinquageſimus octauus, ſolus priuilegia perſonis eccleſiaſticis poteſt adimere etiā q; quis percutiatur ſine excōmunicatione, vt dicit Card. in clem. perpēdimus.

mus. de ſent. excom. & etiam ſolus dat coadiutores Epiſcopis cum futura ſucceſſione. ex Conc. Trid. ſeſſ. 25. c. 7. de reform. Nec ſine eo aliquid nouũ in miraculis, & in eccleſia inuſitatum introduci debet, ex eodẽ Conc. ſeſſ. 25. de Inuocat. ſanct. in fin. & ſolus etiam penſiones ſuper beneficijs imponit, vt dixi loco ſuo.

Quò ad quartum dicendum eſt Papã habere ſummam, & ſupremam poteſtatem ad eccleſiam regẽdam, ita quòd eius poteſtatis plenitudo nullius iuris poſitiui ſubiecta ſit regulis, vt dicit Bal. in l. 2. q. 43. C. de ſeruitut. & aqua. Abb. in c. vnico. vt eccleſiaſtica beneficia, text. in clem. 1. in fi. vt lite pendente in c. propoſuit. de con. eſſ. præb. in tantum q contra ſuprema in eius poteſtatem non currit præſcriptio, vt dicit Innoc. in c. bonæ. 2. de poſtulat. prælat. Abb. in c. ex geſtis. de cler. non reſid. nam & eius poteſtas excedit Angeli poteſtatem in iuriſdictione; nam triplex eſt regimẽ, Morale, Paternale, & Politicum, primum reſpicit curam cuiuſq; hominis per virtutũ regulationem: ſecundum, regimen domus, & familiæ: tertium, regimen prouinciarum, & regnorum; primum commiſſum eſt Angelis per cuſtodiam cuiuſque: ſecundum, Archangelis, quorum eſt ciuitates dirigere, & gubernare: tertium, conuenit principibus, quorum eſt prouincias, & regna diſponere, & nullus Angelus præponitur curæ totius orbis, vt Papa, maior eſt etiam in ſacramentorum adminiſtratione, cum non adminiſtrentur per Angelum, licet id fieri poſſet mandato Dei; eſt etiam maior Angelo in dominatione aliquo modo, licet enim natura ſit ſuperior Angelus, miniſterio tamen Papa eſt maior, quia poſſet Papa Angelum malum excommunicare diuina virtute, & etiam aliquo modo in cognitione, quia Angeli habuerunt aliquam cognitionem de miſterio Incarnationis Chriſti, & prædicationum Apoſtolorum, quorum caput fuit Petrus, cuius Papa eſt ſucceſſor, & eccleſiæ proponit quomodo credibilia ſint credenda, vt ſupra eſt dictũ, & etiam aliquo modo in premio, quò ad aliquos Angelos, nã aliqui fortè aſcendunt ad ſupremam Hierarchiã Angelorũ, & credibile ita eſt de Apoſtolis, quorum caput fuit Petrus, vt dicit Anch. q. 18 art. 1. 2. 3. 4. & 5. vnde eſt etiam in perfectiori ſtatu quam aliquis Epiſcoporum, quia eſt tanquam perficiens Epiſcopos, & omnes oues Chriſti, & eius ſtatus requirit maiorẽ charitatem intenſiuè, & permanſiuè, & eſt etiam in perfectiori ſtatu quàm aliquis religioſus, cum illi in perſona Petri cõmiſſę ſint oues, vt eas paſcat. Ioan. vlt. nec diminuitur eius perfectio, licet ipſe in perſona ſua fortè ſit imperfectus, quia non diminuitur perfectio ſucceſſionis quam ipſe tenet, nec etiam diminuitur de eius perfectione ob diuitias, quas poſſidet, & huiuſmodi, cũ illud poſſidere licitè poſſit, ob reuerentiam ſacerdotij, & honorem Chriſti, & vt ſubditi facilius ei obediãt, & reprimat malorum malitiam, nec etiã adminiſtratio temporalium diminuit de eius perfectionis ſtatu, ſi ea adminiſtrat pro ſalute proximorũ, nec etiam determinatio cauſarum, cum id faciat ad iuſtitiam manutenendam, nec etiam habere dominium, & vſum rerũ, dummodo illis bene vtatur, nec nimium amorem in illis ponat, vt dicit Anch. q. 101. art. 1. cum ſequentib. vnde & ipſe eſt ſponſus eccleſiæ totius ſolus, quia ſibi ſoli Chriſtus deſponſauit eccleſiam. Eph. 5. cuius ſolus Papa eſt Vicarius vt idem dicit q. 19. art. 1. & etiã eſt caput totius eccleſiæ, cum habeat eminentiam ſuper omnes, & influat in omnes poteſtatem, & habeat alios, vt membra perficere, vt ibi dicit art. 2. qua ra-

15 *Papa quid poſſit circa regimen eccleſiæ, & ad quæ ſe extendat eius poteſtas.*

tione Papæ ſummus honor exhiberi debet, non tamen tantus, vt debetur Chriſto, vt Deo, cum ſic honoretur vno honore cũ Patre, & Filio, nec tantus etiam, vt debetur Chriſto ſecundùm quòd homo, cum is honor debeatur perſonæ, & ſic ſuppoſito quod eſt diuinum, debetur tamen ſibi honor, qui debetur ſanctis, ratione ſanctitatis, & doctrinæ veritatis ob poteſtatem ſibi tributam à Deo, vt habetur Lucæ 10. vt dicit Anch q. 9. art. 1 2. & 3. & hic honor debetur Papæ etiam fortè apertè malo, vt dicit Gloſſ. 1. Pet. 3. Papæ enim honor exhibetur, vel in teſtimoniũ virtutis ſuæ, vel gratia Chriſti, cuius eſt Vicarius. 1. ad Corin. 5. vnde dum eſt eius Vicarius, ſaltem ob virtutem Chriſti, cuius eſt Vicarius, eſt honore afficiendus, vt ibi dicit artic. vlt. qua ratione, Chriſtiani omnes tenentur Papæ obedire, dummodo non præcipiat aliquid quod ſit contra Deum, vt fornicari, furari, &c. Act. 4. c. qui reſiſtit. 11. q. 3. c. vnam ſanctam. de maior. & obed. Hoſtien. in c. ſignificauit. de offi. ordin. & ibi Abb. Innoc. in c. inquiſitionis. de ſent. excom. principalius tamen obedientiæ Papæ ſubijciuntur magis clerici, quam laici, vnde magis eſt obediẽdum à laicis Chriſtianis Papæ, quàm Regi, cum ſit obediendum magis domino vniuerſorum, quàm particulari, cuius Papa eſt Vicarius, & habetur Rom. 13. & in d. c. qui reſiſtit. vnde ſi Papa aliquod mandet, & Imperator contrarium, Papæ eſt magis obediendum, dictis iuribus, remota verò hac contrarietate, cũ omnis poteſtas ſit à Deo. Rom. 13. curare debet Papa, vt ſubditi obediant Principibus ſuis, vt dicit Anch. q. 22. art. 1. 2. & 3. ſerui etiam Chriſtianorũ, quò ad religionis Chriſtianæ conſeruationem tenentur magis obedire Papæ, quàm proprio domino, ſed quò ad corporis adminiſtrationem, magis tenentur domino, vt ibi dicit art. 4. nec Papa ſeruum alicuius eximit à domini ſeruitute, vt ibi dicit art. 5. niſi certis caſibus, de quibus alibi in ſacram. Matrim. & poteſt etiam Chriſtianos liberos iuſtè ad ſeruitutes damnare, vt ibi dicit art. 6. ſi rebelles ſunt, vt ibi dicit artic. 6. nec etiam Papa eximit Chriſtianos exiſtentes ſub dominio infidelium ab eorum dominio, vt ibi dicit art. 7. modo, vt tractat. de Infidelitate dixi.

16 *Papa quid poſſit circa eos qui in Purgatorio exiſtunt.*

Ex qua quidem ſuprema Papæ poteſtate plura colliguntur: primò, eius poteſtatem ſe extendere etiam ad inferos per largitionem indulgẽtiæ, quò ad eos, qui ſunt in Purgatorio, vt habetur infra cap. de Indulg. vt docet Anchon. q. 32. per totum. quæ tamen communicatio indulgentiæ non communicatur pueris non baptizatis, cum indulgentia non communicetur niſi habenti gratiam, ſed pueri tales non habuerunt gratiam perſonalem, cum non habuerint vſum liberi arbitrij, nec gratiam ſacramentalem cum caruerint baptiſmo, ergo, vt nec etiã illis dabatur, qui in lege veteri nõ fuerant circuncisi, quia indulgentia non communicatur ei, qui non eſt in populo Dei, ſed incircunciſi nõ erant tales. Gen. 12. ergo, præterea indulgentia non communicatur niſi ei qui eſt in gratia, ſed circuncisio gratiam afferebat ex Dei pactione, ex opere ſcilicet operantis, & non ex opere operato, quia ſacramenta tantum nouæ legis conferunt gratiam ex eorum virtute, qua peccatum originale remittebatur, non poteſt etiam Papa per indulgentiam limbum puerorum expoliare, quia locus ille remanebit intactus æternaliter, vt dicit Aug. 12. ſuper Geneſi; & etiam pueri non baptizati, & non circuncisi ibi remanebant, cum caruerint gratia, vt ſupra eſt dictum, vt dicit Anch. q. 33. art. 1. 2. 3. & 4. nõ poteſt etiam Papa communicare in-

dul-

dulgentias illis qui ſunt in inferno, poteſt tamē præcipere, vt homo teneatur magis eligere damnari ad infernum, quàm peccare mortaliter, & poteſt etiam iuſtè aliquos ad pœnam inferni condemnare, quia licet ipſe nō poſſit tradere animam inferno, facit tamen vt Deus illam illuc tradat ex eo quòd non obedit iuſtis ſuis mandatis; & poteſt etiam Papa facere per communicationem indulgentiæ, quòd damnati non gaudeant de pœnis inimicorum ſuorum, cum ſic per communicationem ſuffragiorum, & indulgentiæ multi retrahantur à malo, vt non damnentur, & ſic poteſt impedire gaudium damnatorum, ſicut poteſt impedire damnationem peccatorum per modum exhortantis, & ſacramenta exhibentis, de quorum ſocietate damnati gaudent, vt dicit idē Anch. q. 34 art. 1. 2. 3. & 4. eo modo quo in eis gaudium cadere poteſt, quatenus ſcilicet dæmones ob eorum malitiam cupiunt alios damnari.

17

Papa quid poſſit circa Paganos.

Secundò, poteſtas Papæ aliquo modo ſe extendit ad Paganos, & Infideles, cum ſint ſerui Chriſti, qui habet iuriſdictionem in omnes, non poteſt tamen ab eis auferre dominia, ſi qua iuſtè tenent, cum per infidelitatem non amittat quis dominium rerum ſuarum, quod habet iure humano, vel iure gentium, nec eccleſia puniat infidelitatem in his, qui nunquam fidem ſusceperunt, vt dicit D. Th. 2. 2. q. 12. Card. à Turr. Cre. in c. diſpar. 23. q. 8. quod intelligitur niſi adſit iuſta cauſa, ſicut ex eadem poteſt eis bellum indicere, vt quia detineant prouincias, quæ olim ad Chriſtianorum Principum iuriſdictionem pertinebant, vel peccent contra legem naturæ in manifeſtis, vel Chriſtianos perſequātur, & offendant, vel impediāt Euangelij promulgationem in eorum prouincijs, & ſic infidelium conuerſionem, vel fideles ad infidelitatem pertrahunt, vel ſint ſubditi Chriſtianorum Principum, vt dixi in tract. de Rom. Pont. de eius poteſtate temporali. 2. dicto & ſupra cap. de Infidelit. non poteſt etiam eos cogere ad relinquendum ſuos ritus, etiam quò ad matrimonia, vel ad recipiendum & ſeruandos noſtros, ſicut nec ad fidem, ſi tamen ſint ſubditi Principis Chriſtiani tenentur viuere ſecundùm eius legem politicam, arg. c. contra morem. diſt. 8. & Papa etiam poteſt eos punire, ſi quid faciant in ſua ſuperſtitione, quod vergat in irreuerentiam fidei noſtræ. clem. vnica. de Iudæis, & Saracenis. & etiam poteſt prohiberi Chriſtianis ne cū illis verſentur, ſi inde periculū fidei, vel moribus immineat, vt dicit D. Ant. tit. 22. 3. p. c. 5. §. 9. Anch. q. 23. per totū.

18

Papa quid poſſit circa Iudæos, & de ſuo ſ muneris.

Tertiò, eius Papæ poteſtas extenditur ad Iudæos, quò ad aliqua, nam poteſt prohibere eis, ne habeant officia publica inter Chriſtianos. nec aliquam dignitatem, vel miniſteriū. c. nulla. diſt. 54. c. cōſtituit 17. q. 4. c. cum ſit. & c. penult. de Iudæis. l. fi. C. eodem. & ſi ſusceperint, debet eis denegari commertium Chriſtianorum donec officium dimiſerint, & quod acceperint per diœceſanum in vſum pauperum conuerti debet, licet ad vitādum ſcandalum ſi ſint magnæ virtutis, & proſint Chriſtianis, etiam quò ad ſpiritualia, in eis tolerari poſſint, vt dicit D. Th. 2. 2. q. 10. art. 10 Secundò, prohibetur Iudæis, & Paganis omne commertiū per quod grauamen Chriſtianis inferri poſſit, vnde licet vēdatur eis redditus regalis, & illi poſſint emere, tamen collectio non debet fieri per ipſos, ſed per Chriſtianos, vt dicit Abb. in c. ſpeciali. eod. Tertiò, nec doctorari poſſunt, vt dicit Bart. in l. fi. C. de Iudæis. nec intrare ſcholas cum Chriſtianis ne eos corrumpāt, vt dicit Abb. in c. 1. eodē. quod tamen de ſcholis Theologorum eis prohiberi non debet.

debet. Quartò, prohiberi poſſunt, ne in publico procedant ſine ſigno diſtincto à Chriſtianis patenti. cap. in nonnullis. eod. Quintò, prohibendi ſunt ne nouas erigant ſynagogas. c. conſuluit. & c. Iudæis. eod. antiquas tamen reficere poſſunt, ſic tamen vt non amittant ſuam formam. d. c. conſuluit. & ſi ex toto corruunt eas reædificare non poſſunt, vt dicit ibi Abb. alias puniuntur in libris quinquaginta auri. l. hac victura. C. de Iudæis. Sextò, prohibentur diebus Dominicæ Paſſionis prodire in publicum. cap. in nonnullis. eod. & idem ſi pro aliquo infortunio eccleſia lamentaretur. Et die Paraſceues non debent tenere oſtia, vel feneſtras apertas. c. quia ſuper his. eodem. Septimò, prohibentur ne exigant vſuras, ſed exactas reſtituant. c. poſt miſerabilem de vſu. & compelli poſſunt ad hoc per Principes, vel Iudicem eccleſiaſticum cenſura eccleſiaſtica, & Principes mortaliter peccant ad id nõ cogendo, & Chriſtiani commercium cum eis poſt monitionem habentes, vt notat. in d. c. poſt miſerabilem. & in c. quanto. & c. poſtulaſti. de Iudæis. Octauò, prohibentur ne aliquem non exiſtentem de ſua natione, vel ſecta circuncidant, etiam ſi ſit ſeruus eorũ ſub pœna capitali. l. vnica. C. ne Chriſtianum mancipium. Nonò, prohibentur ne accipiant in vxorem Chriſtianam, aliter pœna adulterij puniuntur. l. ne quis. C. eodẽ. Decimò, cogendi ſunt per Papam, & Principes, quibus ſubſunt, laborare manibus, ne turpe lucrum acquirant, aliàs domini peccant. Vndecimò, prohibentur ne fidem catholicam impugnent dogmate peruerſo ſub pœna ſanguinis. d. l. hac victura. nec aliquid deteſtabile in religionem Chriſtianam attentent. cap. Iudæos. eod. Duodecimò, Iudæus non poteſt habere ſeruum Chriſtianum. c. multorum. eod. l. Deo nobis. § his ita. C. de epiſc. & cler. & ſi habuerint, liberi fiunt. d. l. & c. fraternitatem. diſt. 54 nec fit ſeruus, licet dominus poſtea baptizetur. d. l. & ſi emat ſeruum Chriſtianũ, quod ei prohibetur. c. 1. eod. ſtatim nullo precio dato efficitur liber. c. mancipia. diſt. 54. & ſi ſeruum non Chriſtianum emat cauſa ſui ſeruitij, qui velit effici Chriſtianus, ſtatim nullo dato pretio liber fit. d. c. fraternitatem. & ſi cauſa mercimonij, & intra tres menſes eum non exponit venditioni, ſtatim liberatur precio nullo dato. c. fi. eod. quia præſumitur ad ſuum ſeruitiũ emiſſe, ſed ſi eum exponit venditioni, pro bono ſeruo dantur ſolidi duodecim. d. c. fraternitatem. & c. 1. 2. & vlt. de Iudæis. ſi verò non ſit ita bonus minuetur pretium, vt ibi dicit Abb. ſi verò velit eum circuncidere, quia dicat ſe velle fieri Chriſtianũ, ſine pretio liberabitur. c. nulla. diſt. 53. qui menſes currũt à die emptionis, vt dicit Hoſtien. in d. c. fin. vel à die quo petit fidem noſtram, vt dicit Abb. in d. c. 1, & illi ſolidi intelliguntur vſualis monetæ, aurei tamen, quòd ſi ſeruus ille exponatur venditioni, & nullus Chriſtianus eum redimat, nec habeat pretium, liberabitur tamen, & oſtiatim pretium quæret, quod ſi haberi non poterit, per quinquennium ei ſeruiet. c. & raptoribus, 36. q. 1. l. fi. C. de captiuis, & ſi redimatur ab aliquo erit liber, & reſtituet ei pretium, quod ſi non habet quæret oſtiatim, & ſi habere non poteſt, ſeruiet ei tantum quod cum precio ſeruitium compenſetur. d. l. vnica. & d. c. de raptorib. & poſtea quo vult eat, & ſi plures emptores appareant, Epiſcopus loci eliget magis idoneum. arg. c. cum autem. de iurepatr. niſi pietatis cauſa fuerit redẽptus, quia tunc nec pretium reddere, nec ſeruire tenetur. l. Neſennius. ff. de neg. geſt. & idem intelligitur de ſeruis Saracenorum, & etiam ſeruis Hæreticorum, qui impunè poſſunt relinquere dños ſuos, & ad eccleſiam confugere.

Tertiò.

Tertiodecimò, èconuerſo Chriſtiani prohibentur nimiam familiaritatem cum Iudæis habere.c.ad hæc.& c.ſi eod. niſi ex huiuſmodi conuerſatione ſperetur eorum conuerſio,vt dicit D.Th.d.art.10. vnde cum Iudæis comedere,nec habitare debent,nec eos ad conuiuia recipere.c.nullus.28.q.1.& c.omnes. eod. & eo magis ſi cibos diſcernant, cum ſic participetur in eorũ ritibus,& idem intelligitur etiam de Saracenis, & Gentilibus. d c.omnes. niſi conuerſatio ſit ad eorum conuerſionem,vnde nec azima Iudæorum licitum eſt Christiano comedere.d.cap nullus.aliàs laicus excommunicari, clericus deponi debet d.c.nullus. quod tamen licet prædicanti eis,ſi alij cibi nõ habeantur,vt ibi dicit Glo. nec Chriſtiani poſſunt in ſuis infirmitatibus vocare Iudæos,& ab eis recipere medicinas præparatas,d.c.nullus.& c.omnes. niſi adſit neceſſitas, vt quòd non inueniatur alius medicus, vel non habeatur pretium medicinæ; non licet etiam Chriſtiano ſe cũ Iudæ in balneo lauare.d.cap.nullus. nec teſtamento ei,vel Pagano aliquid relinquere, aliter etiam poſt mortem iudicatur anathema. c.ſanè.2. 14.q.2.c.ſi quis.de hæret.niſi ratione multum arctæ,vel extremæ neceſſitatis,quia ſic ius naturale de ſubueniendo proximo præualet iuri poſitiuo;non peccant tamen Chriſtiani communicando cum Iudæis in mercimonijs, vt dicit Abb.in c.miſerabilem.de vſur. quia tantum nimia familiaritas cũ eis prohibetur.d.c.nullus.28.q.1 c.ad hæc.extra eod. & cõuerſans cum eis nimis familiariter peccat mortaliter. Non licet etiam mulieribus Chriſtianis nutrire filios Iudæorum:vt dicit Abb.in c.ad hæc.eod. etiam extra domum ſi inde ſequitur nimia familiaritas. d.c.nullus. & d.c.ad hæc. nec Epiſcopus diſpenſare in hoc poteſt, vt Iudæi in domo ſua habeant nutrices Chriſtianas,cùm iſta prohibitio ſit in honorem fidei: vt dicit Abb. & Card.in d.c. ad hæc. Non licet etiam Chriſtiano ſeruire Iudæo, vel Saraceno, vt eius mancipium in domibus ipſius. c.Iudæi. eod. etiam extra domum, vt dicit Abb.in d.c.ad hæc. ob nimiam familiaritatem, licet tamen Chriſtiano locare operas Iudæo in domo & extra,ſi abſint inde Iudæi, vt colendo agros eorum.c.multorum.eod.vel ſi fabricet ædificium, cum ibi eſſet nimia familiaritas,& ſic Chriſtianus poteſt eſſe colonus adſcriptitius Iudæi non autem ſeruus.d.c.multorum;quòd ſi Iudæi peccent contra prędicta,Papa poteſt eos coercere pœna ſpirituali indirectè,vt excommunicando Principes qui eis id permittunt,non autem directè cum foris ſint.cap.gaudemus.de diu.ſed pœna pecuniaria,& corporali.c.ſæpe.28 q.1. qui & compelli debẽt per Epiſcopos, & poteſtates ſeculares, vt in ciuitatibus, & oppidis, loco à Chriſtianis remoto, & ab eccleſijs quàm longius fieri poteſt, habitent, vt ſic nimia eorum familiaritas euitetur. ex Conc.Baſilienſi.ſeſſ.19.§.ſacroſancta.in fi.

Ex prædictis verò prohibitionib.cõuerſationis cũ Iudæis Chriſtianorũ, Iudæi in aliquo non releuãtur, vnde tenentur ſoluere decimas prædiales, & alia onera quæ Chriſtiani ſoluunt de bonis, quæ eis vendunt.c.de terra. de decim.c.quanto.de vſur.non autem decimas perſonales, vel oblationes eccleſiæ cum non recipiant ſacramenta. Tenentur ẽt recipere teſtes Chriſtianos contra ſe, ſed contra Chriſtianum teſtimonium ferre non poſſunt. c.Iudæi.de teſtib. & etiam repelluntur ab omnibus actibus legitimis. c.alieni 2.q.7.in crimine tamen hæreſis in teſtes admittũtur contra Chriſtianos.c.contra. de hæret.in 6.prohibentur etiam agere & conuenire apud ſe-

niores

niores eorum,& tamen eis id licet apud iudices noſtros,poſſunt tamen ar bitrum Iudæum conſtituere in cauſa ciuili l.Iudæi.C.eod.

Quo verò ad fidem ſuſcipiendam, non ſunt cogendi violenter ad fidem noſtram ſuſcipiendam. c.ſicut. eod. pecunia tamen & alijs blanditijs ipſi, & alij infideles ad fidem alliei poſſunt, vt dicit Gloſſ.in cap.debet homo. 13.q.4.& ſub tali conditione poteſt Chriſtianus aliquam ducere in vxorē, vt fiat Chriſtiana.c.caue.8.q 1.ſummi Pontificis authoritate accedente,de quo latius dixi tr.de Simo.non debent & Iudæi offendi in perſona, vel bonis ſine iudicio terrenæ poteſtatis. d.c.ſicut.nec impediri debent quin obſeruent ſuas conſuetudines in ſuis feſtiuitatibus, dummodo nil faciant in opprobrium Chriſtianorum.c.qui ſincera.45.diſ.& d.c ſicut.nam eccleſia tolerat aliqua mala, ne maiora committantur, & ad aliquod bonum inde eliciendum,vt ſic cum eorum ritibus veritatem fidei noſtræ figurarent, & ideò tolerantur cum ex hoc teſtimonium habeamus ab hoſtibus, ritus verò infidelium, quia nil vtilitatis afferunt non ſunt tolerandi, niſi ad vitandum maius malum,vel ſcandalum, vel diſſidium, vel impedimentum ſalutis eorum,qui paulatim tolerati conuertuntur; non debent etiam ab eis exigi coacta ſeruitia,q̄ facere nō conſueuerūt.d.c.ſicut. nec eorū ſepulchra effodi,& eorum corpora extumulari.d.c.aliter clerici beneficio, & officio priuari debent,laici excommunicandi. eod. non debent etiam in ſabbatis ſuis trahi ad iudicium.d.c.& l die ſabbati. C.eod.nec impediri ſua vendere prout melius poterunt l.nemo.C.eod.nec ſpoliari debēt bonis iuſtè acquiſitis ſi conuertantur ad fidem,nec debita ſucceſſione. c.Iudæi.2. eodē. nec prohiberi debent ad fidem conuerti, licet ſint ſerui Chriſtianorum.c. duæ ſunt.12.q.2. remanent tamen ſerui vt prius ſi erant ſerui Chriſtiani.c. & ſi quos.12.q.2.ſed dulcius ſunt tractandi,quàm alij ſerui.arg.c.per tuas. de maiorit. & obed. poſſunt etiam Iudæi à dominis temporalibus vexari in exactionibus non conſuetis,quod tamen fieri non debet,ne nomen domini blaſphemetur,nec ita, vt neceſſaria vitæ eis ſubtrahantur,nec ꝙ illa ſint collecta ex vſuris, cum ſic à dominis accipi non poſſint, ſi Iudæi ab illis extorſerint,vel ſuis maioribus,extorta verò ab alijs debent reſtitui illis,ſi inueniuntur,aliter in pios vſus conuerti, vt dicit D.Th in ep.ad Duciſſam Barbantiæ,& poteſt dominus ab eis exigere aliquid ſecundùm conſuetudinem præceſſorum, hac intentione,vt in pios vſus expendatur, & etiam Iudæi cum ſerui ſint,per dominos ſuos vendi poſſunt.l.1.& 2.C.ſi ſeruus.vnde poſſunt eis auferre bona eorum, cum ea non habeant niſi vt peculium c.Iudæi.2.& c.ſi quid Iudæi.eod. quo verò ad accipiētes à Iudæis, ſi ex iuſta cauſa illa acquiſiuere,poteſt accipi ab eis, ſi verò nil habēt præter vſuras,ſi agitur de damno vitando accipi poteſt,dummodo pro damno non accipiantur in ſpecie,res alienæ,dona verò,& eleemoſynæ accipiendæ non ſunt ab vſurarijs,quando per hoc efficerētur non ſoluendo, niſi ea intentione, vt reſtituantur creditoribus eorum, & idem ſi quocunq; alio titulo oneroſo, vel lucratiuo bona huiuſmodi accepentur, ſi verò ſunt ſoluendo accipi poſſunt, vt dicit Silu.Iudæi.per totum.

19 Quartò, poteſtas Papæ extenditur ad hæreticos, & ſchiſmaticos, quia poteſt eos excommunicare,deponere,bonis priuare,& iudici ſeculari tradere vltimo ſupplicio afficiendos ſi incorrigibiles ſint. c.ad abolendam.de hæret.de quo late habetur ſupra in tract.de Hæreſi, poteſt etiam ſchiſmaticis

Papa quid poſſit circa Hæreticos.

ſticos priuare poteſtate iuriſdictionis in ſubditos, & poteſtate ordinis, & cō-
ſecrationis, quantum ad executionem impediendi eis vſum ordinum ſuo-
rum, de quo latè ſupra tract. de Schiſmat. & tradit Anch. q. 23. & 28. pote-
ſtas etiam Papæ ſe extendit ad excommunicatos, vt dicit idem q. 27. & ha-
betur latè in tract. de Excommun.

Quintò, poteſtas Papæ ſe extendit ad Imperatorem, nam Papa eſt ma- 20
ior dignitate Imperatore, ſicut aurum plumbo, & Sol Luna. cap. duo ſunt. *Papa quid poſſit circa Imperatorem, & alios Principes.*
96. diſt. c. ſolitæ. de maiorit. & obed. vnde poteſt eligere Imperatorem per
ſeipſum immediatè, ſi velit, & ex cauſa rationabili, cū Imperator ſit mini-
ſter Dei. Rom. 13. & eo ipſo ſit miniſter Papæ, cuius Dei Papa eſt Vicari⁹,
ad Papam ēt pertinet eligere Electores Imperatoris, & mutare eos ex cau
ſa, & electum Imperatorem confirmare. c. venerabilem. de elect. & confir-
matum conſecrare, & conſecratum coronare. c. cū veniſſent. de ſacra vnct.
& d. c. venerabilem, & in coronatione iuramentum fidelitatis accipere. c.
tibi domino. 66. diſt. & dignum excōiatione excōicare. c. duo. diſt. 96. &
dignum depoſitione deponere, vt ſæpius fecit, vt dixi in tr. de Rom. Pont.
& ex cauſa bellum contra illū conuocare, & ab eius fidelitate vaſſallos ab-
ſoluere. c. nos ſanctorum. 15. q. 6. vt & potuit à Conſtantino recipere tempo
ralem adminiſtrationē Imperij Occidentalis. c. videntes. 12. q. 1. c. Conſtā-
tinus. diſt. 47. quæ donatio nō poteſt per ſucceſſores reuocari, tum quia ſe-
mel Deo dicatum reuocari non poteſt. c. de rebus. 12. q. 2. c. ligna. de con-
ſecr. diſt. 1. tum quia Conſtantinus id dedit Papæ, quod ipſe prius habitu
habebat, cum Papa habitu ſaltem dominus ſit totius orbis Chriſtiani, vt
dictum eſt in d. tract. in ordine ſaltem ad ſpiritualia. Erga verò alios Re-
ges, & Principes Chriſtianos, omnes ei tenentur obedire, ſicut Chriſto, cu-
ius vices gerit, & in omnes habet iuriſdictionem vniuerſalem, licet non ac-
cipiat adminiſtrationem temporalium, niſi è regionibus Occidentalibus;
vnde ex cauſa poteſt Reges corrigere. c. ſcelus. 2. q. 1. & ex rationabili cau-
ſa deponere. c. alius. 15. q. 7. vt dicit idem Anch. q. 35. cum ſequentib. ad Pa-
pam etiam ſpectat punire tyrannos, etiam bellum contra eos excitando, vt
dicit idem Anch. q. 26.

Sextò, poteſt dare poteſtatem Principi ſeculari, vt iudicet inter clericos
ex cauſa rationabili, vt dicit Abb. in c. propoſuit. de conceſſ. præben. aliàs
non, vt ibi dicit, quia ſic decoloraretur ſtatus eccleſiæ. Vnde & poteſt ali-
quos eximere à iuriſdictione ſuorum ſuperiorū, cum Papæ maiora refer-
rentur. arg. Exod. 18. & c. maiores. de bapt. vnde poteſt maiora collegia, &
maiores perſonas ſuæ correctioni, & viſitationi immediatè reſeruare, nam
vt in Hierarchia cœleſti aliqui Angeli illuminationes immediatè recipiūt
à Deo, ſic in terreſtri, quæ cœleſtem imitatur, aliqui debent exempti eſſe
immediatè recipiētes viſitationem, illuminationē, & correctionē à Papa,
qui non poteſt aliquem eximere à ſeipſo in ſpiritualibus, cum omnis pote
ſtas ſpiritualis includatur in poteſtate clauium, quæ non niſi Petro eſt con-
ceſſa. Matth. 16. vnde in tali poteſtate nullus poteſt eſſe exemptus à Papa,
cum ijs remittantur peccata quò ad culpam, vel pœnam ſecundùm ordi-
nem à Chriſto inſtitutum, vel mediante ſacramento, & eius miniſtro, vel
mediantibus Indulgentijs, & ſuffragijs, quæ haberi non poſſunt, niſi Papæ
authoritate, à quo omnes miniſtri influxum, & poteſtatem recipiunt, &
Indulgentiæ ab ipſo concedantur, nec etiam in temporalibus, cum ſit Vi-

carius Chriſti, & facere non poſſit, quòd membrum non ſit membrum; eſt
21 tamen conueniens, vt Papa aliquas exemptiones faciat, cum Papa de eis

Papa poteſt exemptiones dare.

ſpecialem curam habeat, & multi ſint paſtores, qui curam ouium non habent. Ezech. 34. vel ſi inter ſubditum & Epiſcopum ſit lis, vel Epiſcopus ſit ſæuus. Caſſ. dec. vlt. de priu. ideò conueniens eſt, vt Papa aliquas perſonas, & collegia ſibi ſubijciat, vt magis ad omnia in Dei ſeruitio promoueantur, & peccantes puniantur, & etiam conueniens eſt, vt aliquos religioſos eximat a iuriſdictione ſuorum Prælatorum, cum quieti & pacifici correctioni ſuorum Prælatorum debeant relinqui, indomiti verò ſuæ per habitus priuationem, vel alias pœnas; vt dicit Anch. q. 61. per 6 art. qui tamen exempti in multis caſibus ſubijciuntur Epiſcopis, vel delegatis ſedis Apoſtolicæ; de quibus ſeſſ. 5. c. 2. ſeſſ. 6. c. 3. ſeſſ. 14. c. 4. 7. ſeſſ. 7. c. 3. 14 ſeſſ. 21. c. 8. ſeſſ. 22. c. 8. 10 ſeſſ. 24. c. 2. 4. 9. 11 20 ſeſſ. 25. de regul. c. 5. 12. 13. ſeſſ. 23. c. 15. ſeſſ. 5 c. 2. in Trid. Conc. quorum cauſæ etiam in prima inſtãtia ab ordinarijs in ciuilibus cognoſcendæ ſunt a duc. xxv. intra, & in criminalibus in viſitatione ab Epiſcopo corrigi poſſunt. ex Conc. Trid. ſeſſ. 24. cap. 10. & extra, ſi in illis ſuperioribus vt eos intra competentem terminum corrigant, etiam per edictum, id non egerint, ordinarij id poterunt. ex Bulla
22 octaua Leonis Decimi.

Papa quid poſſit circa prædicationem.

Septimò, poteſtas Papæ ſe extendit ad prædicationẽ, quæ in ipſo eſt poteſtas iuriſdictionis, cum non ordinatus electus in Papam poſſit prædicare, & alijs id diſpenſare, nec Epiſcopi ſine eius authoritate poſſunt prædicare, cum poteſtas iuriſdictionis deriuetur à Papa in Epiſcopos, vnde ſine eius authoritate prædicare non poſſunt, & poteſt etiam religioſos ad officium prædicationis aſſumere, nam cum id Epiſcopi in ſua diœceſi poſſint. c. inter cætera. de offic. ordin. magis ipſe poteſt id etiam concedere petentibus, qui tamen ſi prædicent in eccleſijs alienis ab Epõ licentiam accipere debent, ſi in ſuis benedictionem tantum, ex Conc. Trid. ſeſſ. 5. c. 2. & magiſtri in Theologia authoritate Papæ poſſunt prædicare vbique, modo tamen prædicto, ſcilicet petita licentia, vel benedictione ab Epiſcopis, & ipſi Epiſcopi ex iuris diſpoſitione poſſunt prædicare vbique in toto orbe, niſi id ſibi ab ordinario loci prohibeatur, vt habetur in c. in nouo. 21. diſt. Anchon. q. 64. per totum.

23 Octauò, Papa concedere poteſt priuilegia, quæ ſunt quædam priuatæ

Papa poteſt priuilegia concedere.

leges. c. priuilegia. diſt. 3. quia in priuato feruntur, & ſingulari concedũtur vel perſonæ, vel congregationi, & eſt conueniens Papam aliquos priuilegiare, vt habetur in c. valet. 25. q. 1. ob ſpecialia beneficia, & etiam ob variationem actuum humanorum, qui non omnes vna regula regulari poſſunt, & ob caſus ſuperuenientes, & ſi Epiſcopi id dant in ſua diœceſi id eſt tamen authoritate Papæ. c. viſis. 16. q. 2. vnde ad Papam principaliter pertinet priuilegia concedere, quæ tamen poſſunt à ſucceſſore reuocari. c. ſancta 25. q. 2. quæ etiam priuilegia Papæ ſolus ipſe poteſt interpretari. c. ipſi. 25. q. 1. vt & ſolus põt ſacrã ſcripturã iudicialiter interpretari. c. quotiens. 24. q. 1. & ẽt poteſt ius ciuile interpretari, & legem naturæ, quæ tñ dubia in meliorem partem debet interpretari: vt dicit Anch. q. 66. & 67. per tot.

24 Nonò, quò ad beneficia, poteſt ſine omni cauſa transferre Epiſcopos, &

Papa quid poſſit circa beneficia.

& permutare, iuxta communem. Imola in c. propoſuit. de conceſſ. præb. in c. exhibita. de rerum permut. vbi tamen ſine culpa aliquem priuat benefi-

cio, debet ei prouidere de æquali. Card. in clem. 1. q. 3. de rerum permut. Marſil. ſing. 634. & poteſt diſpenſare in pluralitate beneficiorum etiam cũ cura, nec alius poteſt ſine eo plura curata obtinere. c. de multa. vbi Abb. de præb. c. propoſuit. de conceſſ. præb. Epiſcopus verò diſpẽſat in pluribus ſimplicibus, vel vno ſimplici, & alio curato, idque ex cauſa, & ob eccleſiæ neceſſitatem, vel egeſtatem, aliàs diſpenſatus non eſt tutus quò ad Deum; niſi id exprimat, & niſi id ſit ob prærogatiuam meritorum, & literarum, vel eccleſiæ vtilitatem, & neceſſitatem, vt ibi dicit Abb. in d. cap. de multa. nu. 18 & 19 & licet ibi dicat, quòd Epiſcopus poteſt diſpenſare in duobus curatis ſi ſint in eadẽ eccleſia, & adſit eccleſiæ vtilitas, & neceſſitas, ſecus tamen hodie eſt, maximè ex Conc. Trid. ſeſſ. 25. de refor. c. 17. vbi expreſsè prohibetur pluralitas beneficiorum, & de ſtilo Epiſcopus in hoc non diſpenſat hodie, nec Epiſcopus poteſt diſpẽſare in pluralitate beneficiorum, niſi in caſibus expreſſis, qui exprimuntur in c. dudum de elect. vt ſi vna parochialis pendeat ex alia, vel vna ſit commendata, alia in titulum data. d. c. dudum. & c. qui plures. 21. q. 1. nec collegium Cardinalium in pluralitatẽ beneficiorum diſpenſare poteſt, cum ſede vacante ea conferre non poſſit; diſpenſatus verò ad plura eſt tutus in conſcientia ſi authoritate Papæ id ſit: vt dicit Anch. q. 68. per totum. quod intelligitur iuxta ſupra dicta, de quo per Abb. in c. extirpandæ. § qui verò. de præb. & gl. in d. c. dudum. vbi ponit alios etiam caſus, videlicet, ob paupertatem eccleſiarum. c. vnio 10. q. 4. & c. eam te. de ætat. & qual. & olim ob penuriam clericorum. c. 1 in fi. 21. q. 1. & ob diſpenſationem Papæ. & ſi ſint diuerſi Epiſcopatus requiritur diſpenſatio vtriuſq; Epiſcopi: vt ibi dicit gl. vel niſi eccleſia parochialis ſit vnita præbendæ, vel dignitati. vt dicit Abb. in d. § qui verò. qui licet ibi dicat, quòd eo caſu tenentur reſidere in dignitate, contrarium tamen eſt deciſum per Pium V. in eius Bulla 65. incip. Cupientes. hodie tamen ex Concil. Trid. 7. c. 4. & c. cum eccleſiaſticus. ſeſſ. 25 de refor. cauetur vt vnũ tantum beneficium vni conferatur, plura verò non etiam ratione vnionis ad vitam, vel commendæ, niſi Papa in prædictis diſpenſet ex cauſa, vt in Germania ob hæreticorum frequentiam, ibi enim concedit etiam duos Epiſcopatus vni, qui ibi obtinent dominium temporale, & ſpirituale, vt Epiſcopi potentia hæreticos comprimant, & coerceant; Papa quoq; in beneficijs habet liberam facultatẽ, ita vt dicatur à canoniſtis dominus beneficiorũ. c. cuncta per mundum. 9. q. 3. Archid. in c. fin. 16. q. 7. cum communi. Vnde confert beneficia per totum mundum, etiam in menſibus ordinariorum; quos eis conceſſit. Menoch. conſ. 83. nu. 9. vol. 1. & præueniendo præiudicat ordinariis, & eorum manus ligat. Menoch. ibi nu. 12. & 13. qui & ſolus confert beneficia reſeruata. c. multum ſtupeo 3. q. 6. Bellam. decis. 549. vt & ſolus confert reſignata in curia. c. fi. vbi Doct. de conſuet. in 6. Gem. conſ. 36. & 136. qui & vbique recipit reſignationes omnium beneficiorum. Pariſ. de reſign. benef. lib. 7. q. 11. qui & ſolus admittit reſignationes in fauorem, & cum reſeruationibus penſionum fructuum, &c. idem lib. 8. q. 7. nu. 11. & ſolus creat Epiſcopos ſolo verbo. idem d. lib. 8. q. 5. nu. 34. qui & ſolus poteſt concedere beneficia ad tempus, & penſiones ad tempus. idem lib. 6. q. 5. nu. 109 & lib. 4. q. 2. nu. 47. qui & poteſt derogare iuripatronatus. idem li. 2. q. 4. nu. 34. & regulæ de infirmis, idem lib. 12. q. 14. num. 39. & conſenſui. idem lib. 4. q. 9. nu. 54. qui & poteſt regreſſus concedere. idem lib. 6. q. 5. nu.

108. & poteſt reſeruare penſiones ſine conſenſu beneficiati, idem lib. 6. q. 1. nu. 131. & facultatem eas transferendi, idem d. lib. 6. q. 4. nu. 13. & concedit retentionem promotis ad Epiſcopatus. idem lib. 3. q. 1. nu. 84. qui & poteſt beneficia vnire, & ex cauſa aliqua ex iis ſupprimere, & concedere etiã laicis, vt ad illa eligant; qui tamen, quòd attinet ad eorum diſpẽſationem, non poteſt conferre tuta conſcientia beneficium conſanguineo, qua ratione conſanguineus eſt, non habita ratione bonitatis, & doctrinæ, licet in paritate poſſit talem alijs præferre, & magis ſi beneficium non ſit curatum, ſic enim poteſt id conſanguineo conferre, etiam omiſſo digniori: vt not. in cap. tuam. de ætat. & qual. vt nec ei licet in foro conſcientiæ ad prælaturam eligere diuitem, dimiſſo paupere, rationem habendo ad ſolas diuitias, & nõ aliud, nec etiam nobilem, & potentem ratione qua nobilis & potens eſt, nam, cæteris paribus, præferendus eſt bonus, bonitate intrinſeca ſcientiæ, & charitatis, nobili, & diuiti, nec etiam ad petitionem Principum poteſt ſine acceptione perſonarum ad prælaturam ſine cauſa aſſumere, ea ſola ratione. Card. Paleottus de ſacro Conciſt. p. 4. q. 1. col. 2. Vnde quando acceptio perſonarum in his repugnat iuſtitiæ æquitati, eſt peccatum mortale, vt ſi indignus præferatur bono, eo ſolo quod conſanguineus eſt vel potens, vt nec licitum eſt conferre prælaturã ambienti ſi eſt curata, ſi verò ſit ſine cura licet id petere, ſi dignus ſit, & eget; periculoſum quoque eſt appetere magiſterium, vel gradum Doctoratus, ob honorem ei annexum: vt dicit Anch. q. 47. per totum. Et Papa non dicitur propriè dominus rei eccleſiaſticæ abſolutè, ſed ſupremus adminiſtrator, vnde non poteſt eã alienare ſine cauſa. Abb. in c. conſtitutus. nu. 9. de reſcript. in c. cum veniſſent. de inſtit. in c. dudum. 2. nu. 27. de elect. & hodie ex Bulla 39. Pij V. incip. Admonet, vetatur ne loca, & ciuitates ſanctæ Romanæ Eccleſiæ infeudentur, & eſt peccatum mortale dare bona eccleſiæ, ſcilicet reditus beneficiorũ, conſanguineis ad eos ditandos. Abb. in c. conſtitutus. nu. 16. 17. de relig. dom. & ex Conc. Trid. ſeſſ. 25. de reform. c. 1. vt & ſi Papa pecuniam reciperet ex beneficijs, vel eorum titulis, ſimonia eſſet, etiam ſi pecunia in vſus pios conuerteretur. Abb. in c. extirpandæ. §. qui verò. nu. 53. & 58. de præb. qui tamen non incurreret, ſi fortè Papa eſſet, quod non eſt credibile, excommunicationem, vel alias pœnas, qui tamen quando quid facit præſumitur facere cum cauſa. Abb. in c. dilectus. de relig. dom. qui & ſi confert beneficium inhabili, cenſetur cum eo diſpenſare, ſi id ſcit, inferior verò non: vt dicit Abb. in c. diuerſis fallacijs. de cler. coniug. ſecus ſi ſit indignus ob morũ turpitudinem, & huiuſmodi, vt dictum eſt tract. de Iur. Patr. vbi facta eſt hæc diſtinctio indigni, & minus idonei, & idem ſi Papa reſcribat pro inhabili ex certa ſcientia, aliàs ſecus: vt dicit Abb. in c. eam te. de æt. & qual.

25 *Papa quid poſſit circa Iudicia.*

Decimò, quò ad Iudicia, non debet Papa ſe immiſcere in cauſis temporalibus exiſtentibus inter laicos, ſi ei temporaliter non ſint ſubiecti, niſi ex cauſa: vt dicit Abb. in c. venerabilem. de elect. poteſt tamen & debet ex cauſa id facere, vt in concernentibus decorem fidei, ſic enim habet iuriſdictionem in laicos: vt dicit Abb. in c. quorundam. de Iudæis. & decorem Chriſtianæ religionis, vt idem dicit in c. Iudæi. nu. 1. de teſtib. vel vbi id habet conſuetudo, vt Papa adeatur in cauſis laicorum. c. ſi duobus. de appellat. vel in terris eccleſiæ, quò ad temporalem iuriſdictionem. d. c. & c. quòd clericis. de foro compet. vel ſi cauſa de qua agitur iure ſpectat ad Iudicem eccleſia-

cleſia-

eccleſiaſticum. c.tuam.de ordin.cogn.c.cum ſit generale.de foro compet vel quando vacat imperium, & agitur cauſa ſpectans ad imperium. c.licet.de foro compet.vel quando perſona eſt miſerabilis. c.ex parte.de foro comp. & pauperes,ita vt ex hoc non poſſint adire Iudicem laicum.c.ſignificantibus.vbi Innoc de offic.deleg.vel quando recuſatur iudex laicus ſuſpectus, qui eſt prouinciæ caput, & immediatè ſubeſt Imperatori, vel in cauſa reconuentionis.c.cuius,3.q.8.vel in cauſis legatorum defunctorum.auth de eccleſ.tit.§.ſi autem pro redemptione.col.9.vel cum iudex laicus inuocat auxilium eccleſiæ.cap.cum ad verum.96.diſt.vel ratione adminiſtrationis ſumptæ à laicis, quod intelligitur iuxta not.in c.iudicatum.89.diſt. vel ſi eccleſiarum ſerui,vel homines indebitè collectantur per ſeculares. c.eccleſiarum.12.q.2.authen.item nulla.C de epiſc. & cleric. vel ſi in prouincia non adeſt iudex laicus, vel ſi Princeps non cognoſcens ſuperiorem moriatur, tunc enim Papa ſuccedit, ſaltem per viam denunciationis, vel ſi occurrat arduus caſus,quo poteſt ſe impedire,etiam in regnis non vacantibus. Vel ſi iudex ſecularis eſt negligens in iuſtitia adminiſtranda, vbi iudex non recognoſcit ſuperiorem, & præſcripſit iura Imperij, vel vbi quid eſt difficile, & inter iudices variatur, tunc enim recurritur ad eccleſiam ſi per eam id eſt diffinitum, vel ſi agitur de materia fidei,vel quæ ſpectat ad eccleſiam. cap.per venerabilem. qui filij ſint legit. vel cum agitur per viam denunciationis Euangelicæ, iuxta cap.nouit. de iudic. vel ratione connexitatis, vt ſi cauſa laica ſit coniuncta cum eccleſiaſtica, vt dos matrimonio: vt dicit Abb.in cap.licet. de foro competen. Et poteſt Papa etiam excommunicare Principes ſeculares, quando non ſubueniunt eccleſiæ, vt idem dicit in cap. expoſuit. de dilat. & ratione delicti eccleſiaſtici habet iuriſdictionem in laicos, vt dicit Abb. in cap. excommunicamus.1.de hæret.& poteſt indicere bellum impugnãtibus eccleſiam,vel ratione delicti concernentis totam Chriſtianitatem,vel ſi aliqui Imperatori rebelles ſint,tunc enim Papa iuuabit Imperatorem, vt ibi dicit Abb.& Papa eſt ſemper adeundus in neceſſitatibus facti, & iuris, vt dicit Abb.in c. nouit ille. nu.16.de iudic.& etiam Papa ſuccedit vacante regno in quo habet proprietatem,& in iura vaſſalii rebellis,vel ſchiſmatici: vt dicit Abb.in c.cum inter vniuerſas,nu.7.de elect.& ſic non directè, ſed caſualiter exercet iuriſdictionem in terris alienis,vt dicit Abb. in c.per venerabilem.qui fil. A Papæ verò ſententia appellari non poteſt etiam ad Deum in præſenti vita,nec à Papa præſenti ad futurum,nec ad collegium Cardinaliũ,nec ad Concilium generale.& hoc vltimum eſt reſeruatũ in Bulla Cœnæ, nec Papa poteſt ſtatuere, vt ab eius ſententia appelletur, & error eſt dicere à Papa appellari poſſe ad hominem,vel Deum,vt probat Anch q.6.per tot.

Vndecimò,quò ad ſtudia,& conſeruationes religionum,ac earum ordi- 26
nationes,ac prælationes,ad Papam ſpectat ordinatio ſtudiorum,nam in c. quia nonnulli. de magiſtris. ordinatur, vt in qualibet cathedrali habeatur vnus magiſter,& in Metropolitana vnus Theologus,& ex Conc. Trid ſeſſ.5.c.1.ſtatuitur,vt in cathedrali, & collegiatis exiſtentibus in locis inſignibus adſit vnus Theologus cui præbenda aſſignetur,qui ſacram ſcripturam legat,& in c.ſuper Specula,ne cler.vel monach.cupitur,vt Theologiæ ſtudium amplietur, cum Chriſtiana religio iuuetur per prædicta, primò, in errorum vitatione,ſecundò,in vitiorum curatione,tertiò,in iudiciorum termi-

Papa quid poſſit circa ſtudia & ordinationem religionũ.

terminatione, quartò, in regnorum & populorum gubernatione, vt dicit Anch.q.71.art 1. ad Papam etiam ſpectat ordinatio officiorum, qui ſunt in eccleſia cap.perlectis.25.diſt. quorum principalis diſtributor eſt Chriſtus.Epheſ.4. executor verò Papa, qui vice Chriſti aliquos ordinat locō Apoſtolorum, per quos doctrina Chriſti ſit teſtificanda, alios loco Prophetarum, per quos ſit exponenda, alios loco Euangeliſtarum, per quos ſit ſcribenda, alios loco Doctorum, per quos ſit prædicanda, alios loco paſtorum per quos ſit executioni mandanda. Ad Papam etiam ſpectat ordinatio religionum.c.nimia.de relig.dom.quia cum Papa ſupremum locum teneat in eccleſia, habet ordinare ea quæ ad perfectionem, & diuinum cultum tendunt, ad quæ religiones ordinãtur. Ad eundem etiã ſpectat ordinatio prælationum.c.cleros.21.diſt quia vt omnis poteſtas ordinatur à Deo, ſic omnis prælatio, idq; quò ad eorum trãſlationem: ſecundò, quò ad eorum depoſitionem, tertiò, quò ad ipſorum confirmationem, quartò, quò ad exemptionem, quintò, quò ad depoſitorum reſtitutionem, ſextò, quò ad nouorũ conſtructionem, ſeptimò, quò ad duorum in vnum vnionem, quia poteſt plures in vnum vnire, & vnum Epiſcopatum in plures diuidere, octauò, quò ad dignitatum collationem, nonò, quò ad Imperatorum, & Principum inſtitutionem, & depoſitionem. Ad Papam etiam ſpectat conſeruatores religionibus dare, cum ad eum ſpectet omnes in iure ſuo cõſeruare, ob iuſtitiæ æquitatem.& habetur in c.ſtatuimus.de offic.deleg.ad obuiandum diaboli fraudibus, qui conſeruatores non poſſunt eſſe alij, quàm Prælati, vt habetur ex Bulla Gregorij XIII. vel alij idonei, & deſcribi debent in curia Epiſcopali, nec poſſunt de alijs ſe intromittere, quã de manifeſtis iniurijs.c.ad illa.de offi.ordin.vnde ad ea quæ iudicialem indaginem exigunt ſuam iuriſdictionem extendere non poſſunt. ſeſſ.7.c.14.in Tr.Conc. qui ſi non deputentur poteſt Epiſcopus pro miſerabilibus perſonis, iuſtitiã miniſtrare, vt in d.c.cauetur.de quo alibi latius.

Duodecimò, circa particularia negotia, Papa interrumpit præſcriptionem, etiam per interpellationem extraiudicialem, cum non habeat ſuperiorem coram quo quærelam exponat, vt dicit Abb.in c.2 nu.9.de præſcri.
27 ſecundò, ſi Papa aliquid facit de plenitudine poteſtatis, nõ præſcribit quis contra id, vt idem dicit in c.bonæ.2.de poſtul prælat. non poteſt tamen tollere obligationem, vel contractum initum inter partes ſuper iure priuato, poteſt tamen ad libitum tollere obligationem initam ſuper iure eccleſiaſtico, vt idem dicit in c.ex multiplici.de decim. Tertiò, Papa poteſt conferre beneficium iuris patronatus laicorum, dum tamen in literis fiat mẽtio, quòd ſit iuris patronatus laicorum, aliàs collatio eſſet ſurreptitia, legatus verò Papæ id non poteſt, vt idem dicit in c.dilectus filius.de præb. Quartò, poteſt dare licentiam clerico pugnandi in bello iuſto ſine metu irregularitatis, vt idem dicit in c.2.de vita, & hon.cler. Non poteſt verò pronunciare contra partem non citatam, vt idem dicit in c.1.nu 4.de cauſ.poſſ.& propr. Quintò, poteſt reſtituere famæ laicos, & clericos ſibi ſubiectos, alios non, vt idem dicit in c.cum te.de iudic. Sextò, cum reſcribit ex certa ſcientia idem videtur ac de plenitudine poteſtatis, vt idem dicit in c.inter. n.8. de except. Septimò, licet non poſſit facere fortè, niſi ex cauſa, quin clerici dicant officium, poteſt tamen dare facultatem mutandi officium, vt dicit in c.1.de celebr.Miſſ. & Silu.verbo horæ.q.8. dicit Papam in totum libe-

Papa quid poſſit in caſibus particularibus in multis.

tare

tare clericos, vt non dicant horas, tutior eſt tamen prima opinio. Octauò, licet non poſſit facere, quòd decimæ in totum non ſoluantur; poteſt tamẽ aliquibus perſonis eas remittere, vel minuere, vt idẽ dicit in c. nobis tuà. de decim. in c. venerabilis. nu. 5 de conſirm. vt. Nonò, poteſt laicos facere capaces ſpiritualium, vt dicit in c. ſi de conſuet. Decimò, cum ſua præſentia ſupplet omnem defectum, vt dicit in c. tua. nu. 20. vt lit. non cont. & cõmunicando cum excommunicatis nõ incurrit excommunicationem, licet ſic cõmunicando ſine cauſa, minus rectè faciat, vt idem dicit in c. ſi aliqñ. de ſent. excom. Et ẽt põt diſpenſare ſuper ſimonia vetita iure humano, cũ ſic ſit prohibita tñ iure poſitiuo, vt idem dicit in c. mandato. nu 6. de ſim. & ẽt concedere vt ſimoniacus non reſtituat, licet id facere non debeat: vt dicit Anch. q. 62. art. 5. vt & diſpenſare poteſt in pœnis ſimoniæ, & in culpa, vbi eſt prohibita iure humano, vt in renunciatione ad fauorem, ſecus vbi eſt vetita iure diuino; non tamen ſuper vſuris eas concedendo, vt habetur in meo tr. de Vſuris, poteſt tamen vſuras relaxare ſi acceptæ ſunt de bonis clericorum, & eccleſiarum, vel donare vſurario, & ſimiliter ſi acceptæ ſunt de bonis laicorum Papæ temporaliter ſubiectorum, vel in quos temporalem iuriſdictionem poteſt exercere, de potentia ſaltem abſoluta, ſi verò prædicta non concurrant, debet requirere dominos illarum, qui ſi renuant eas relaxare, ipſe id facere non debet: vt dicit Anch. q. 72. art. 1. Vndecimò, poteſt abſoluere habentem rem alienam poſt annos præſcriptionis, ſi tamen adſit bona fides, & iuſtus titulus. c. 1. de præſcr. in 6. nõ tamen ſine bona fide. c. ſi. extra eod. Duodecimò, Papa poteſt concedere decimas clericorum alicui Principi, & ſibi etiam retinere, & etiam decimas laicorum alij concedere, vt dicit Anch. q. 73 per totum. Tertiodecimò, poteſt officium Papale, quò ad iuriſdictionem committere ſimplici clerico, vel laico, non autem quò ad plenam, vel immediatam adminiſtrationem: vt dicit Anch. quæſt. 74. art. 1. nec totum officium Epiſcopale ſimplici ſacerdoti, quò ad ea quæ ſunt ordinis Epiſcopalis, niſi in aliquibus caſibus, vt collatio ordinum minorum, cõſecratio virginum, & huiuſmodi, de quibus ſupra, ſed bene quæ ſunt iuriſdictionis, vt ibi dicit art. 2. non enim poteſt dare facultatem non ſacerdoti conficiendi corpus Chriſti, vt dicit Abb. in c. aqua. de conſecr. eccl. & poteſt etiam ſimplici laico committere officium clericale, quò ad ea quæ ſunt iuriſdictionis, non ordinis, vt ibi dicit art. 3. Quartodecimò, Papa ſolus poteſt vltra contenta in libello pronunciare: vt dicit Abb. in c. ex conqueſtione. de reſtit. ſpol. nu. 15. & litigantes ſuper beneficijs compellere ad compoſitionem, vt idem dicit in c. cum inter. nu. 1. & 7. de elect. & poteſt etiam cognoſcere de cauſa propria, etiam ſi criminaliter agatur, vt dicit Abb. in c. ſi quis. nu. 21. de foro compet. idque ex poteſtate abſoluta non ordinaria, vt dicit Butr. in c. cum veniſſem. de iudic: ſi tamen ſubditus ei non ſit temporaliter litigans, poteſt recuſari, & ſi cauſa ſit grauis, Concilium iudicabit, ſi in arbitrum aſſumatur, vt idem dicit Hoſt. Ioan. Andr. in c. ex parte. de verb. ſign. Quintodecimò, Papa poteſt facere, vt quis non incurrat excommunicationem, licet participet excommunicato, vt dicit Abb. in c. nulli. de ſent. excom. Decimoſextò, licet generaliter ſtatuere non poſſit, vt dicto vnius ſtetur, cum ad dictum vnius nemo condemnetur iure diuino. Num. 35. c. iudicas. 3. q. 9. nec quod duo teſtes in omni cauſa non ſufficiant, vt habetur Ioan. 8. c. in nomine. de teſtib. poteſt

tamen

tamen contrarium in aliquibus cauſis ſtatuere, quos recenſet Spec. de teſte.§.reſtat de numero. Decimoſeptimò, licet generaliter non poſſit matrimonia dirimere, ex cauſa tamen quandoque id facere poteſt. c.gaudemus. de diuort. quibus tamen caſibus matrimonium ibi verè non extitit, vt in frigidis, vt dicam infra in tract. Matr. poteſt etiam legata ad pias cauſas facta in alium vſum vertere, etiã ſine neceſſitate, quia eo caſu, & Epiſcopus id poſſet. clem. quia contingit, vbi gl. Card. & Imol. de relig. dom. Decimooctauò, poteſt etiam dare licentiam monacho, vt ad tempus cauſa prolis ſuſcipiendæ exeat clauſtrum, & vxorem ducat, vt dicit Io. And. in reg. ſemel Deo. de reg. iur. in 6. & melius dicendum eſt, vt in perpetuum id cõcedat, vt dicit Abb. in c. ex publico, de conu. coniug. cum matrimonium ad tempus contrahi non poſſit, nec poſſet eſſe monachus, niſi ſeruet continentiã, & careat proprio: vt dicit Felin. in c. ſi quando. de reſcript. niſi, vt ſupra, Papa diſpenſet. Decimononò, Papa ſolus poteſt diſpenſare ſuper non reſidentia in perpetuum in beneficio, ad tempus verò Epiſcopo id licet, vt dicit Abb. in c. extirpandæ §. qui verò. de præb. quod qualiter ſit intelligẽdum, habetur in tract. de Reſidentia. Vigeſimò, poteſt diſpenſare cum ſubdiacono, vt matrimonium contrahat, cum iure poſitiuo ſacer ſit ordo ei annexus, vt dicit Innoc. & alij in c. cum ad monaſterium. de ſtatu reg. & etiam monacho, & ſacerdoti ex cauſa magna, vt ibi notatur, & eſt dictum ſupra, & habetur latè in tract. Ord. & tr. Matr. Vigeſimoprimò, ab Imperatore ad Papam appellatur in ſpectantibus ad ſalutẽ animæ, vt dicit Berous in reg. de conſtit. nu. 59. Vigeſimoſecundò, ei ſoli creditur de ſuo facto teſtãti, vbi de gratia eius, vel diſpoſitione agitur. clem. 1. de probat. Card. in conſ. 128. & dare poteſt facultatem laico, vt cum clericis eligat in eccleſia collegiata, vt dicit gl. & Doct. in c. nobis. de iure patr. Vigeſimotertiò, licet poſſit diſpenſare ſuper homicidio voluntario, non ſolet tamen diſpenſare, niſi raro, & ex magna cauſa, quò ad ordinis executionem, vt dicit Couarr. in clem. ſi furioſus. 2. p. §. 3. num. 3. ver. hinc planè, niſi cum religioſo, vel qui velit eſſe de genere mendicantium, vt ibi dicit. Hoſt. & Abb. in c. ſicut dignum. de homic. Borgaſ. de irregul. p. 3. concl. 2. ſicut & cum difficultate diſpenſat cum ordinem ſuſceptum bis recipiente. c. ſaluberrimam. 1. q. vlt. & ſimiliter cum bis baptizato. c. eos. c. ſi bis. de conſec. diſt. 4. & qui ab hæreticis eſt ordinatus catholicis omiſſis, quorum copiam habebat. c. conuenientibus. 1. q. 7. & qui per ſimoniam eſt ordinatus. 9. q. 1. & 2. per totũ. & tradit Borgaſ. loco cit. & poteſt dare facultatem clericis teſtandi de bonis eccleſiæ, vt not. in c. cum eſſes de teſtam. & conferre poteſt beneficia vacantia in menſibus ordinariorum, etiam abſq; derogatione, & maiora beneficia ad eum ſpectat conferre, de quibus loco ſuo. Flam. Pariſ. de reſig. ben. lib. 7. q. 11. quæ ibi recenſet, & dixi tract. de collatione. Vigeſimoquartò, vt omnia vno verbo concludam, cum diſputare de Papæ poteſtate, vt ſacrilegium habeatur. c. nemini. 1 q. 4. Papa omnia poteſt in his, quæ ſunt iuris poſitiui claue non errante, vt not. in c. propoſuit. de conceſſ. præb. licet quò ad Deum nõ debeat tollere ius poſitiuum, quando eſt fundatum ſuper bono & æquo: vt dicit Abb. in d. c. extirpandæ §. qui verò. de præb. Idque ex plenitudine poteſtatis quam habet ſuper ius poſitiuum, & vniuerſam eccleſiã, qui tamen non videtur vti plenitudine poteſtatis, niſi expreſsè dicat, vt dicit Abb. in c. fin. de matr. contr. vel niſi dicat ex certa ſcientia, vel non obſtante, vt di-

ctum

tum eſt ſupra, cum regulariter non debeat vti plenitudine poteſtatis ſine cauſa, vt not. in c. illa quotidiana, de elect. dicitur verò claue non errante, quia poteſt decipi in facto, ita vt ab eo ligatus ſit abſolutus apud Deum, & èconuerſo, vt not. in c. à nobis. 2. de ſent. excom. Vigeſimoquintò, Papa poteſt in præiudicium ordinariorum omnia beneficia ritè conferre. Ioan. de Selua. tract. de Benef. p. 3. q. 60. in fi. & eos poteſt præuenire in conferendo etiam ſi ij ad actum conferendi deuenerint. Menoch. conſ. 85. nu. 9. cum ſeq. lib. 1. cum ſit creator beneficiorum, & licet inferioribus liberam dederit facultatem conferendi beneficia, maiorem tamẽ penès ſe retinuit. Cald. conſ. 3. tit. de præb. & etiam nulla data negligentia ordinariorum poteſt omnia beneficia mundi cuicunque & quandocunque conferre. Abb. in c. quia diuerſitatem. 5. not. de conceſſ. præben. & expectatiuas ad omnes menſes concedere, & collationem omnium beneficiorum orbis ſibi reſeruare. Gomeſ. tract. de grat. expect. nu 12. & expectatiuas concedere nõ obſtante Conc. Trid. ſeſſ. 24. c. 19. & etiam penſiones imponere ſine conſenſu beneficiati. Gig. de penſ. q. 6. Caputaquen. deciſ. 316. part. 2. qui & duos in Epiſcopatu vno conſtituere poteſt. Lamb. de iure patron. lib. 2. 1 par. q. 9. princip. art. 17. nec vllo tempore limitato reſtringitur ad conferendũ. idem d. lib. 2. part. 3. q. 9. princ. art. 8. nu. 9. & dare Epiſcopatum alicui ea lege ne vacet beneficium, quod ante habebat. idem d. lib. 2. 3. p. q. 9. princ. art. 19. nu. 3. & concedere laicis ius conferendi, & eligendi. idem lib. 1. part. 1. q. 10. princ. art. 2. nu. 2. & poteſt concedere vt quis eligat ſibi ſucceſſorem in beneficio. idem lib. 1. par. 1. q. 9. princ. art. 3. & poteſt conferre beneficium nulla facta mentione expectantis: vt dicit Mandoſ. in reg. 3. q. 13 num. 5. & in cauſis fidei, non Concilio, ſed Deo ſubmittitur. Germon. de ſacr. immu. lib. 3. c. 11. num. 10. cum ſeq. & poteſt committere cauſas ſpirituales laicis. Abb. in c. eccleſia ſanctæ Mariæ. de conſtit. d. tamen Abb. in c. literas. de reſtit. ſpol. eum non poſſe dare facultatem Principibus ſecularibus condemnandi clericos, & poteſt inducere religioſis ſtrictiorem vitam, iuxta ordinum ſuorum ſtatuta, vt quòd non exeant domum. Abb. in cap. ſuper eo. de regul. & poteſt prælatis ſecularibus impedire ingreſſum religionis, & aliquibus alijs particularibus. Abb. in c. licet. eod. tit. Idem etiam merè temporalia, & prophana coercet, ſi animarum ſalus id poſcat: vt dicit Tertul. lib. 1. ad vxorem. & poteſt quemcunque in quocunque loco in ius vocare. Bart. in tract. ad reprimendam. verbo. per edictum. & Imperium ab eo pendet. Card. Albanus tract. de poteſt. Papæ 2. p. nu. 16 cum ſeq. Aret. conſ. 59. Abb. conſ. 28. lib. 1. & proinde ſubditos Imperio à iuramẽto fidelitatis abſoluere poteſt, & Imperium transferre quocunque voluerit, & Imperatorem ex cauſa deponere. Germ. de ſacr. immu. lib. 3. in procem. num. 5. 10. & eod. lib. 3. c. 13. nu. 38. ac alios Principes, vt ibi dicit, & de fœdere violato inter Principes cognoſcit. idem d. c. num 57. & de præcedentia inter Principes cognoſcit. Germ. d. lib. 3. de ſacr. immu. c. 13 nu. 61. & Papa vacante principatu non recognoſcente ſuperiorem ſuccedit in iuſtitia exequenda. Felin. in c. licet ex ſuſcepto. de foro compet.

Et in ſumma, Papa omnia poteſt in his quæ ſunt iuris humani poſitiui, 28
& interpretari, ac declarare ius diuinũ in aliquo caſu particulari non habere locum, vt ſupra eſt dictum, ita quòd de eius poteſtate contendere, ſit ponere os in cœlum, & quædam species ſacrilegij. Lamber. de iure patron.

Papa eminens poteſtas.

lib.1.par.1.q.8.princ art.4.nu.1. cũ ſit, & dicatur Chriſti Vicarius, & quaſi Deus in terris, maior quouis homine, vt dicit Germ.lib.3.de ſacr.immun. c.11 nu.9.cum ſeq. & quod ipſe facit, nõ humanus Princeps, ſed Deus ipſe facere videtur, cuius vicem gerit in terris.c.2.& 3.de tranſl.ep. Germ.d. lib.3.c.15.nu.73 & contra eius ſupremam poteſtatem non cadit præſcriptio.c.cum nobis.de præſcript. niſi in caſibus, de quibus ibi Felin.nu.3. & in omni iuramento eius poteſtas excipitur gl.in c ſignificaſti.de elect. Vnde & dicitur iudicum maximus. D. Aug.lib.2.de bapt.con.Don. c.1.c.puto.2.q.7.& monarcha ſpiritualis, vt dicit Dec.conſ.494 circa fi.ordinarius omnium ordinariorum. Capuaquen.deciſ.282.nu.3.part.1. & orbis Epiſcopus, Princeps, ac Rector.Germ.de Ind.§.Epiſcopus.nu.24.& 32.& alijs nominibus inſignitus ob eius ſupremam poteſtatem, de quibus ſupra eſt dictum, & Iacius tract.de Rom.Pont lib.tract Theolog. & etiam maiorem poteſtatem dicitur habere in terris, quam habeant ſancti, quòd ad regimẽ eccleſiæ attinet. Paulus de Cirad.de iure patr.3.par.nu.8 & idem Tribunal facit, cum Chriſto cum ſit eius Vicarius. Cardin.Paleot.de ſacro Conciſt. memb 5.cui & ineſt ſumma perfectio, & ſapientia, idem d.lib.1 p.q.2.

30 *Papa quæ non liceant.* Ei tamen non licet peccare contra legem naturalem, aut diuinam in ſe tranſgrediendo Decalogi præcepta, nec tollere ius diuinum, aut articulos fidei, vt ſupra eſt dictum, niſi declarando & interpretando, vt ſupra. Is etiã tenetur ſtare promiſſis. Germ.de Indult.§.alioquin. nu.12.& 13. nec poteſt ſe Concilio ſubijcere. Germ.deciſ.12.lib.3.de ſacr.immu.num.48. nec poteſt ſubditos à ſua iuriſdictione abdicare, nec adminiſtrationem ſuæ iuriſdictionis, etiam iuramento vel voto accedente omittere, idem ibi n.90. & licet homo ſit, humanitatis tamen paſſiones exuere debet. Phil.3.Germ. de Indult. §.ſtatus.nu.9. & iure quodam naturali ſuadetur ad ſeruandam ſuam legem.l.digna vox.C.de leg. Germ.de Indult.§.alioquin.num.28.& Lamb.de iure patr.lib.1.2.p.q.11.princ.art.8.num.3.dicit, eum non poſſe præiudicare iuri tertij, niſi ex cauſa, licet de plenitudine poteſtatis poſſit nuda voluntate aliquem beneficio priuare. Innoc.in c.2.de præb.in 6. non tamen re patrimoniali. Butr.Innoc.in cap quæ in eccleſiarum.de conſtit. nec poteſt ſibi eligere ſucceſſorem. Abb.in rubr.de teſtam.qui & etiã dicit, in c.1.num.3.de celeb.Miſſ. quòd non poteſt dare licentiam clericis, quòd non dicant officium, ſed tantum quòd mutent, idem non diſpenſat contra vniuerſalem ſtatum eccleſiæ. Abb.in c.propoſuit. de conceſſ.præb. nec in alijs caſibus ibi enumeratis, vt nec alienat bona eccleſiæ ſine cauſa. Abb. in c.cum venissent.de iudic nec diſpenſat ſi decoloraretur ſtatus vniuerſalis eccleſię idem in c ſignificaſti.de elect.& confiteri decet confeſſori eum à ſe electo frequenter, licet is non ſubijciatur canoni, omnis vtriuſque ſex. de pœnit.& remiſſ.

31 *Papa quæ non ſoleat agere.* Non ſolet tamen Papa derogare indultis ordinarijs. Puteus deciſ.422. lib.2.arg.cap ſi à ſede.de præb in 6.& præfertur primò prouiſus, vt ibi habetur, imò, & ſi Papa beneficia vacantia in curia non conferat intra menſem, illi ad quos collatio illa pertinebat, illa conferent.c.ſtatutum. eo.in 6. nec præiudicare iuri tertio quæſito. Lamb.de iure patr.lib.3.8 q.princip. art.2.num 6. Nec Papa habet iuriſdictionem, quò ad temporalia in terris regis c.per venerabilem.cum communi.§.rationibus.qui fil ſint leg.niſi in caſibus exceptis, vt vacante Imperio, &c. vnde ſibi non ſubditum, quò ad

tem-

temporalia legitimare non poteſt. Iaſ conſ. 70. lib. 3. Soc. Iun. conſ. 91. n. 22. vol. 4. cum communi. qui nec iuxta Theologos poteſt diſpenſare in matrimonio carnali copula non conſummato. Couar. in epit. 4. decr. §. 4. nu. 13. niſi per ingreſſum religionis, & hæc opinio eſt tutior, licet Curt. contrariũ ſenſerit conſil. 170. qui & licet cauſas eccleſiaſticas poſſit laicis delegare, non poteſt tamen eis concedere iuriſdictionem ordinariam in clericos. Clar. q. 40. ver. quid dicendum. & q 41. § fi. ver. ſed quid. cum communi. 32

Idem non intendit præiudicare iuri tertio quæſito. Lamb. de iure patro. lib. 2. 3. p. 1. q. princip. art. 9. nec præiudicare iuri patronatus laicorum, niſi conſtet de certa ſcientia Papæ; idem d. lib. 2. 3. p. q. 9. princ. art. 15. vnde eius conceſſiones intelliguntur cum iuſtitia, & ſaluo iure alterius. c. ſi quando de reſcript. l. authoritatem. l. meminimus. C. vnde vi. nec dando licentiã clericis teſtandi, id agit ſine cauſa, licet & ſine cauſa valeat. Germ. de ind. §. quod in Romanam. nu. 24 cum ſeq nec præſumitur velle mutare naturã beneficij. Cald. conſ. 26. Gomez. tr. de grat. expect. nu. 94. & ſi habili ad canonicatum concedit præbendam canonicalem, etiam canonicatum ei aſſignare, vel conferre cenſetur. glo. in c. propoſuit. de conceſſ. præben qui & ſi diſpenſat crimen remittens, inquiſitionem, & accuſationem tollit. Dec. conſil. 156. Soarez verbo, diſpenſatio, cum communi; qui & ſententiam nulliter latam, confirmare poteſt. Bened. Capr. reg 54. num. 33. cum communi. Non tamen ſtatur verbis narratiuis Papæ in probando delictum, nec vbi agitur de confiſcatione bonorum. Hier. Gabr. conſ. 79. num. 5. cum magis communi. qui & vbi cauſam auocat, acta poſt per iudicem etiam auocationis inſcium, irrita ſunt, quod fit dum Papa de cauſa cognoſcere incipit, modo fiat motu proprio, & non ad inſtantiam partis. Ripa cum communi. in c. cum M. cum alijs. num. 56. 96. 97. 196. de conſtit. qui & poteſt dare facultatem teſtandi de bonis quæſitis intuitu eccleſiæ. Dec. cum communi, in conſ. 157. & de plenitudine poteſtatis poteſt committere cauſam ſuſpecto, abſq; poteſtate recuſandi. Abb. in c. hoc. de teſtib. in fi. vt & poteſt committere cauſam appellationis iudici à quo eſt appellatum. Ant. de Trem. in addit. ad Bonac. in pract. excom. in rub. quæ contra reſcript. nu. 8. verbo, libellum, cum communi, qui tamen, niſi ex cauſa, non poteſt tollere priuilegium canonis, ſi quis ſuadente diabolo. Soc. in c. peruenit. nu. 395. de ſen ten. excom. vt ibi dicit; abſolutè tamen crederem id poſſe, cum id ſit diſpoſitio humana, quam Papa tollere poteſt. c. propoſuit. de conceſſ. præb.

Papa quæ non intendat agere

Ad ardua etiam explicanda, & nouam legem condendam, debet Papa vti conſilio Cardinalium: vt dicit Abb. in c. 2. de his quæ fiunt; cum Cardinales ſint in quaſi poſſeſſione tali, vt idem dicit in c. ex geſtis. de cler non reſid. ſed quia contra ſupremam poteſtatem Papæ non currit præſcriptio, & Cardinales aſſiſtunt Papæ per modum tantum conſilij, & miniſterij, & non additionis poteſtatis ad ipſum, vt ſupra eſt dictum; ideò dicẽdum eſt Papam ſolum et ardua poſſe explicare, & Reges, ac Imperatorem, & Cardinales poſſe deponere ſine Concilio, vel conſilio Cardinalium. Dec. cum 661. in rubr. de conſtitut. licet magis præiudicium facere videatur ſi eorum conſilio vtatur, vt not. in d. c. qui & prudenter conſulere debet Theologos Iuriſtas, & viros doctos in quæſtionibus definiendis, vtendo authoritate ſacræ ſcripturæ, Conciliorum, traditionum, Canonum, ſanctorum Patrum, Scholaſticorum, Hiſtoricorum, &c. Valent. 2. 2. diſput. 1. q. 1. pu. ct. 7. 33

Papã in quibus uti deceat Cardinalium cõſilio, & quo.

34 *Papæ reſidentia vbi ſit. & an ſedē transferre poſſit.*

Circa verò Papæ reſidentiam, videtur mihi q Papa ſedem mutare non poſſit.c.rogamus. 24.q.1.noc.Innoc.in cap.expoſuit.de dilat.Abb.in c.cum cura.de crim.falſi: ſicut nec aliam eccleſiam Romanā maiorem facere poteſt; nam cum Petrus Domino iubēte Romæ ſit mortuus, & Epiſcopus ibi fuerit vſque ad mortem: ex hoc facto Petri, effectum eſt, vt Romanus Epiſcopus ſit eius ſucceſſor, & ſic ibi ſedem figat vbi tenuit ipſe Petrus. Idem probatur ex Anacl.ep.3. Pio I.ep.ad omnes eccleſias, & Marco ad Athanaſium, Marcello ad Epiſcopos Antiochenæ prouinciæ, Lucio ep.ad conſulta Epiſcoporum Galliarum, &c. Iulio epiſt.ad Epiſcopos congregatos Antiochiæ, Innoc.III.in c.vnam. de maior.& obed. in extr.cōmuni, Innoc.IIII. in c.pro humani.de homic.in 6.qui Pontifices dicunt, eccleſiam Romanā eſſe caput totius orbis Domino iubente. Et ex Concil.Niceno, vt teſtatur Iulius loco cit.c.18.& 19.& Conc.Flor. vt dicit Bann.2.2.q.1.art.10. licet ibi contrarium ſentiat, & ideò licet Papa ob bella, vel huiuſmodi, alio curiam transferat, adhuc dicetur Epiſcopus Romanus, & ſic Romanus Pontifex, & Eccleſia Romana, caput totius orbis; non eſt tamen de fide, quòd Papa ſedem mutare non poſſit, imò probabile eſt, vt ex cauſa poſſit curiā transferre, vt ſi Roma deſtrueretur, vt ſentit Sot.4 diſt.24. Bannes loco cit. Abb.in c.per venerabilem.qui filij ſint leg. Card. Alex.in c.nolite.11.diſt. quo tamen caſu adhuc is dicetur ſucceſſor Petri, & Chriſti Vicarius, & caput vniuerſæ Eccleſiæ, & Romanus Pontifex, cum iure diuino Romanus Epiſcopus ſit Petri ſucceſſor, vt dicit Valent.2.2.diſput.1.q.1.princ.punct. 7.ver.vtrum diuino, teſtans de communi; qui & idem licet ex cauſa poſſit alibi degere, conuenientius tamen eſt, vt Romæ degat: primò, ob corpora Beati Petri, & Pauli, quæ ibi quieſcunt.c.beati.2.q.7. nec alibi poteſt viuere in tanta libertate Chriſtiana, nec tantum fructum afferre, vt Romæ, in patrimonio Beati Petri, nām ſi ſub aliquo domino terreno viueret, prædicta non ita bene euenirent: vt dicit Anch.q.21.art.1. Nec debet reſidere in patria propria, tū quia ob familiaritatem non eſſet tantæ venerationis, & ob cognatos ſi non eſſet inſignis ſanguine non ſic honore afficeretur, & ob vitationem inuidiæ, vt ibi dicit art.2. Nec etiam debet diſcurrere per mundum, ſed quieſcere Romæ, vbi Petrus quieuit, debet tamen per miniſtros ſuos mūdum viſitare, vt ibi dicit art.3.& etiam tempore perſecutionis Antichriſti probabiliter ſedes Papæ erit Romæ, vt ibi dicit artic.4 ex glo.2. Theſſal.2.quod tamen Dei iudicio relinquitur.

35 *Papæ regimen quale.*

Circa autem modum regendi Eccleſiam, licet temerarium fortè videatur illum velle edocere, qui ſupremum habet Doctorem, ſcilicet Spiritum ſanctū, à quo diuinitus in rebus agēdis edocetur, & illuminatur, attamen dicendo, quod probabile eſt, cum eius finis ſit immediatè exaltatio honoris Dei, & ſalus æterna animarum, curare omni conatu debet, vt id omni ratione perficiatur, procurādo, vt infideles ad fidem conuertantur. hæretici ad vnitatem Eccleſiæ, & ſchiſmatici redeant, errores in fide extantes auferātur, eccleſiæ de prælatis dignis prouideatur, & vt eius miniſteria rectè peragant curare. Reges & Principes eccleſiam adiuuent, & eam fide incorrupta amplificent, praui denique mores, tum cleri, tum populi Chriſtiani, bonis inſitis, euellantur, cultuſq; diuinus amplificetur, quæ licet quacunque ratione fiant, ſatis videri poſſit, attamen cum eius finis immediatus ſit æterna beatitudo, ad quam niſi amore, & volūtate peruenitur, optimum

eſt

ſtit in huiuſmodi regimine manſuetudine vti, ſic enim & animi facilius vincuntur, & diutius in bono permanét, quod ſi non ſufficit, ad pœnas eſt deueniendum, cum & ipſę ſint medicinales, & homo eas expertus à noxijs retrahatur, vt habetur infra cap. de Satisfactione, in ſacramento Pœnitentiæ in princ. vt & ſic quacunque ratione diuinus honor exaltetur, errores & vitia euellantur, virtutes plantentur, & omnes ad æternam ſalutem perueniant, quod & ſentire videtur Origenes de Epiſcopis loquendo tr. 12. in Matt c. 20. & præſeferre videntur Papæ inſignia, quæ ſunt inter cætera, frænum, & calcaria, vt ſic præſeferatur eum quandoque manſuetudine, quandoque rigore vti debere, quod & Dominus in parabola infirmi ſuper eius vulnus vinum, & oleum imponi iubens, edocuit. Lucæ 10. & præcipuè in præcepto dato Petro de modo peccatorem corrigendi. Matt. 18. & Greg. in paſtorali, vbi dicit, Eccleſiam quaſi quinq; modis ſe habere in vitiorũ correctione, primò, per diſſimulationem, ſecundò, per maturam tolerationem, tertiò, per ſubtilem inueſtigationem, quartò, per duram increpationem, quintò, per omnimodam exterminationem, in hoc Dei iudiciũ imitando, qui multa mala in præſenti diſſimulat, multa eorum tolerat, multa ſubtili indagatione ad lucem deducit, multa flagellis fortiter increpat, & multa omnino exterminat; & alia etiam remedia adhibere poterit, quæ traduntur in tr. de ſtatu Epiſcoporũ, qui & prudenter vti debet conſilio Cardinalium, qui ſunt Papæ conſiliarij ordinarij, & perpetui, vt pluribus probat Card. Pal. de ſacr. Conciſt. par. 1. q. 1. 2. 3. 4 & 5. ego tamen non admitterem, quod ipſe dicit q. 2. in fin. quòd vbi procedit via ordinaria teneatur ex neceſſitate eos in conſilium adbibere, ex dictis ſupra nu. 33.

Quò ad quintum, & vltimum, clarum eſt Papam poſſe renunciare Papatui, vt eſt diffinitum in c. 1. de renunc. in 6. nam licet Papatus ſit à Deo, eſt tamen ita à Deo, vt ſit etiam ab homine, cooperante eius conſenſu & volitione, vnde & tolli id poteſt contrario diſſenſu, & nolitione, & ſic renunciatione, & ſic Clemens, Cyriacus, Marcellinus, & Cœleſtinus renunciarunt, & ideò licet poteſtas Papalis, prout eſt in ſede Romana, habeat fundamentum diuinum, & ſic nunquam deſtruatur, ſed prout eſt in perſona, quæ eſt in ſede habeat fundamentum ex eius conſenſu ex parte eius, ideò illo conſenſu deſtructo, deſtruitur & illa poteſtas non in ſe, ſed in illa perſona, quæ erat in ſede; vnde cum quodlibet deſtruatur eo modo quo eſt ligatum, ſicut conſenſu Papa conſtituitur, ſic diſſenſu definit eſſe: vt dicit Ancho. q. 4. per totum. ſic tamen vt collegium Cardinalium, qui in hoc eccleſiam repræſentant, renunciationi conſentiant, aliàs renunciatio non teneret. c. inter corporalia. de tranſl. prælat. Innoc. in c. niſi cum pridem. col. 10. de reſcript. Fel. in c. quæ in eccleſiarum. nu. 43. de conſtit. & etiam vt nõ cogatur renunciare, cum ad id cogi non poſſit, vt dicunt prædicti, & poteſt renunciare etiam quòd vouerit, vel iurauerit id non agere, ex cauſa iuſta, & etiam ſi ſit idoneus, & etiam per procuratorem, non tamen in fauorem. Pariſ. de reſig. ben. lib. 2. q. 1. & ſic agens remanet Cardinalis, niſi & id reſignet, ſi tamen per ſimoniam eſſet electus dimittere teneretur Papatũ in foro conſcientiæ. ex iuribus alleg. in c. de elect. Rom. Pont. & etiam quia initium eſt vitioſum, & beneficium ſine canonica inſtitutione obtineri nõ poteſt. c. 1 de reg. iur. in 6. & in foro etiam exteriori poſſet deponi, ex Bulla 10. Iulij II. alleg. ibid. imò nec in foro conſcientiæ poteſt retinere Papatum,

36 Papa non poſſit Papatui renunciare.

tum, cum electio huiuſmodi ſit nulla, & nullum ei ius tribuat, ac ſi eſſet vera hæreſis, cum & Papa poſſit ſtatuere modum electionis futuri Pontificis, vt not in c.licet.de elect. & ita eſt indubiè tenendum, ex dicta Bulla, & alijs deductis ibi, etiam in foro conſcientiæ.

37 *Papa hæretic' an poſſit deponi, & quô, & ob alia non.* Quo demum ad depoſitionem, Papa pro ſola hæreſi vera, & propria deponi poteſt, c.ſi Papa.vbi gl.diſt.40.& in c.1.de renunc.in 6.not.Abb.in c. quia diligentia, de elect.

Ratione probatur, nam eligitur Papa in caput totius eccleſiæ. Epheſ.1. principium verò vitæ ſpiritualis eſt fides.Heb.11. vnde ſi Papa deprehendatur à fide alienus mortuus eſt vita ſpirituali, & cõſequenter alijs vitam influere non poteſt, vnde ſicut homo mortuus non eſt homo, ſic Papa in hæreſim lapſus non eſt Papa, ſed eſt ipſo facto depoſitus, quia licet dum eſt Papa, & fidelis, non habeat ſuperiorem ſupra ſe, tamen quando labitur in hæreſim præciſus eſt ab eccleſia, & deſinit eſſe caput, & vt caput à corpore præciſum non poteſt eſſe caput illius corporis, à quo eſt præciſum, ſic Papa per hæreſim præciſus non poteſt eſſe caput eccleſiæ à qua eſt præciſus, cum extra eccleſiam non poſſint haberi claues eccleſiæ, & hoc caſu ſeipſum deponit, nec ab aliquo iudicatur, ſed à Concilio declaratur eſſe depoſitus.Card. Alex.in d.c.ſi Papa. vbi Præpoſ.cum communi Theol. quæ tamen intelligũtur, quando nollet emendari, aliàs enim non debet declarari depoſitus, vt dicit gl.in d.cap.ſi Papa.diſt.40. Quòd ſi Papa labatur in alia peccata, non eſt caput mortuum eccleſiæ, ſed languidum, & ſic non deſinit eſſe caput, ita ꝙ nec pro peccato notorio adulterij, ſimoniæ, & huiuſmodi, poſſit accuſari, licet eſſet incorrigibilis, quamuis glo.in d.c.ſi Papa contrarium ſentiat, ſed minus rectè, cum ſit contra tex.ibi, qui habet pro ſola hæreſi poſſe iudicari, & probatur etiam in c.electionem.diſt.79.in c.ipſi ſunt. 9.q.3.& in c.cuncta.ead.cauſa in c.oues. 2.q 7. quæ habent Papam nec à Concilio, nec à toto mundo poſſe iudicari. Mod in c.at ſi clerici.de iudic. Innoc.in c.licet.de elect. ſed quando labitur in hæreſim poſſe declarari eũ eſſe extra eccleſiam, & ſic nõ eſſe eius caput, quod intelligitur de vera hæreſi, & propria, vt ſupra, etiam ſi erret in tenui articulo fidei, vel ſit dubius in fide cum pertinacia, vt ſupra, gl.in c.nos.40.diſt.quæ intelligũtur de peccatis alijs commiſſis ante, vel poſt electionem, ſi enim in ſedem Petri per ſimoniacã labem eſſet intronizatus, eijci debet, vt probatur in c.de elect. Rom.Pont. cum initium fuerit vitioſum. & beneficium ſine canonica inſtitutione obtineri non poſſit.c.1.de reg.iur.in 6 vt ſupra.

Quòd ſi Papa, quod Deus auertat, prauis moribus totam eccleſiam ſcandalizaret, vt quia decoloraret vniuerſalem ſtatum eccleſiæ, venderet beneficia, & huiuſmodi, eccleſia habet illi reſiſtere per honeſtam reprehenſionem, vt Paulus reſtitit in faciem Petro.Gal.2.tamen deponi non poſſet: ſecundò, ad Deum per orationes eſſet ab eccleſia recurrendum, vt eius animum flecteret, vt fecit Hilarius contra Leonem Papam, vel eum de medio tolleret, & contra eum eſſet Concilium conuocandum, vt ſic flecteretur, licet non eſſet legitimum ſine eius authoritate conuocatum in caſu iſto. diſtin.15.per totum. In caſu tamen hæreſis Concilium congregatur per collegium Cardinalium, de qua hæreſi poteſt etiam poſt mortem accuſari, & damnari. arg. c.ſi vera. 24 q.3. & credibile eſt ſi eccleſiã turbaret è medio à Deo tolleretur, vt eſt factum de Anaſtaſio, qui fauendo malis diuino iudicio

dicio aſſidendo percuſſus dicitur. c. Anaſtaſius. 9. diſt. & eo caſu Papa depoſitus, ſicut prius maior erat omnibus hominibus, ſit minimus omniũ fidelium, quod tamen non legitur contigiſſe ob particularem curam, quam habet Deus de eccleſia ſua, qui nõ patitur caput eius in hæreſim labi, vt probatum eſt ſupra tract. de Rom. Pont. in hæreſibus, quæ dicta ibi iungi poſſunt huic capiti, vt ſic habeatur plena materia de Romano Pontifice, ad laudem Dei Optimi Maximi.

Ex prædictis colligitur, Papam in eius officio peccare poſſe, ſi in hæreſim labitur, ſi per ſimoniam ſit electus, ſi diſpenſet in iure diuino, vel naturali, caſibus quibus ibi declarare ius diuinum, vel naturale non licet, de quibus ſupra, vel ſi decoloret ſtatum vniuerſalis eccleſiæ, vel ſi alienet bona eccleſiæ, vel ea infeudet ſine cauſa, vel beneficia digno, omiſſo meliori, conferat, Si ſimoniam committit, ſi ardua ſine conſilio Cardinalium, abſque cauſa explicauit, & alia, de quibus ſupra in materia eſt dictum, eum agere non poſſe, vel non debere, peragat, quod non creditur, nec præſumitur, hodierno tempore maximè cum ſanctiſſimi ſint.

DE STATV ILLVSTRISS. DD. CARDINALIVM.

SVMMARIVM.

1 *Cardinalium nomen vnde, cum eorum prærogatiuis.*
2 *Cardinalium origo quando cœperit, & nomen.*
3 *Cardinalium officia quæ.*
4 *Cardinales an ſint in ſtatu perfectionis, & potiores Epiſcopis.*
5 *Cardinalium claſſes quot.*
6 *Cardinales quales creandi, & vnde.*
7 *Cardinales quis creet.*
8 *Cardinales qua forma, & tempore creentur.*
9 *Cardinalium dignitas, poteſtas, & prærogatiuæ quæ.*
10 *Cardinales quid agere debeant.*
11 *Cardinales qualiter peccare poſſint.*

CONGRVO loco dicendum eſt de ſtatu Cardinalium, poſt tractatum habitum ſupra de ſtatu Pontificis Maximi, qui poſt eũ proximum locũ obtinent, in quo primò dicendum eſt de Cardinalatu in ſe, de eius nomine, origine, perfectione, & diuiſione: ſecundò, qui creari poſſint Cardinales, & à quo: tertiò, qua forma: quartò, quæ, & quanta ſit eorum poteſtas, ac dignitas, & officium: quintò, an Cardinalatui renunciari poſſit, & an deponi queant.

1 *Cardinalium nomen vnde, cum eius prærogatiuis.*

Quò ad primũ, dicendum eſt, nomen Cardinalis idem ferè ſignificare, quod principalis, vel id à quo alij pendẽt, vt à Cardine oſtia pendere ſolent. Vnde & venti Cardinales, & virtutes Cardinales, & puncta cœli Cardinalia dici ſolent, & dicuntur Cardines orbis, vt eccleſiæ molem omni ope fulcire conentur, tanquam eius clariſſima lumina, & conſiliarij Papæ pro totius eccleſiæ vtilitate, & hoc eſt præcipuum eorum munus non ſine afflatu Dei in eccleſia inſtitutum ad Papã iuuandum, & in Conciſtorio conſilia ſua ei referenda; vnde in Conciſtorio locum Cherubim ob rerum cognitionem obtinent: vt dicit Paleot. de ſacro Conciſt. 1. concl. membr. 4. & 5. qui & dicit loco Apoſtolorum, Chriſto aſſi-

ſto aſſiſtentium ſucceſſiſſe, & eſſe in ſtatu perfectionis acquiſitæ non acquirendæ, vt idem dicit ibi memb. 5. Turr. Cr. de eccleſ. lib. 1. c. 8. & etiam dicuntur eccleſiæ colſinæ, Senatores & Reges. Pariſ. de reſig. ben. lib. 7. q. 12. hinc Cardinales dicitur eo quòd ſint primæ perſonæ ad quas, vt ad Papæ ſenatum, ſumma negotiorum omnium Chriſtianorum defertur, vel ſacerdotes præcipui, & principales. c. 2. de offic. Archipresb. & ibi glo. vel quòd Apoſtolicæ ſedi inſeruiant, quæ axis, & veluti cardo aliarum eccleſiarum eſt. c. ſacroſancta. 22. diſt. vel quòd præſint eccleſijs Cardinalibus in quibus baptiſma conferebatur, vt videtur colligi ex Conc. Meldenſi can. 3. vbi ſtatuitur titulos Cardinales in vrbibus, vel ſuburbijs conſtitutos Epiſcopum canonicè debere ordinare & diſponere, & ex Io. Diacono in vita S. Gregorij lib 3 c. 11. vbi cardinem vocat Cardinalem titulum, vel eccleſiam, inde qui illis eccleſijs præerant dicti ſunt Cardinales, qui & ob eorum eminentiam, & propinquitatem ad Papam dicuntur pars corporis Papæ. c. quiſquis. 6. q 1. clem. fœlicis. de pœnis. ſicut Senatores dicuntur pars corporis Principis. l. quiſquis. ad leg. Iul. Maieſt. Dicuntur quoque fratres, & coadiutores Papæ cum quibus ipſe totum iudicat orbem. cap. per venerabilem. ver. rationibus. qui fil. ſint leg. c. fundamenta. §. decet. de elect. in 6. not. Abbas in c. eccleſia veſtra. 2. col. de elect. & in c. ex geſtis. de cler. non reſid. filij etiam primi gradus, vt dicit Io. And. & Imol. in cap. ſacris. de pœnis. in 6. & præferuntur ſacerdotes Leuitici generis, ſine quibus ſummus ſacerdos ardua non explicabat, vt habetur in cap. venerabilem. d. ver. qui fil. ſint leg. vt ſic & Papa ſine eorum conſilio ardua non explicet, vt habetur in c. ex geſtis. cum ibi not. de cler. non reſid. & regibus æquiparantur, in tantum vt & ipſe Pontifex Maximus inter Cardinales ſe permiſceri, & Cardinalem quandoq; dici non dedignetur. vt dicit Card. in c. ſacroſancta. diſt. 22. vt & Imperator patitur, & vult ſe inter Senatores appellari quandoque. l. ius Senatorum. C. de dignit. lib. 12.

Quo verò ad originem Cardinalium, non ſatis conſtat, aliqui enim volunt eos eſſe diuino iure inſtitutos, & ſemper Papæ aſtitiſſe, ſicut ſacerdotes Leuitici Aaron ſummo ſacerdoti, vt habetur in Deut. 22. & refertur in d. c. per venerabilem. & vt Apoſtoli Chriſto aſtiterunt ante Aſcenſionem, & poſt Petro eorum Principi antequam ad prouincias conuertendas diſtribuerentur. Et reuera credibile eſt Papam nunquam extitiſſe ſine conſiliarijs, & adiutoribus in tanti oneris miniſterio, maximè cũ ei ſint datæ claues poteſtatis, & diſcretionis. Matt. 10. ergo cum conſilio ſenum & prudentum omnia peragere habet, quod & D. Bernard. lib. de conſid. ad Eugeniũ III. videtur inſinuare, dicens, eos qui ſibi aſſiſtunt orbis iudices, ſeniores populi, à ſe ſumendos eſſe in conſilio, & ita poſt factum eum non pœnitebit; ſed tamen quo tempore hoc nomen Cardinalis primum cœperit nuncupari, non ſatis liquet, licet probabile ſit præcipuos ſacerdotes ſemper Papæ aſtitiſſe, & fortè ij qui nunc Cardinales dicuntur, quòd ad eorum officium ſpectat; Sciendum enim tria eſſe officia Cardinalium: primum, commune cum cæteris Epiſcopis, presbyteris, & diaconis, cum Cardinales habeant prædicta officia ſecundum, eligendi ſummum Pontificem: tertiò, ei perpetuò aſſiſtendi, & illum in eccleſia admininiſtranda ope, & conſilio iuuare. Ex his officijs primum eſt antiquiſſimũ, cum ſit iure diuino, & à tempore Apoſtolorum incœpit, ſecundum, & tertium pariter antiquiſſima ſunt, &

2 *Cardinalium origo quando cœperit, & nomen.*

3 *Cardinalium officia quæ.*

tempore Apoſtolorum inchoata, non tamen eſt certum ſolos Cardinales his duobus officijs iunctos eſſe. Nam q; ad electionem Papæ ſpectat poſt tempus Apoſtolorum per multos annos, quia erant pauci presbyteri, & diaconi, omnes ſimul ad electionem Papæ Epi, & Concilia vocabātur, nec opus erat tunc diſtinguere Cardinales à non Cardinalibus, vt patet ex Cypria. lib. 2. ep 7. & lib. 3. ep. 5. & 21. quibus locis non ſcribit ad ſolos Cardinales, ſed ad omnes presbyteros, & diaconos Romanæ eccleſiæ, & ipſi reſpondent. Creſcente verò clero omnes vocabātur ad electionem faciendā, ſed non omnes ad Concilia, ſed aliqui principales, qui Romæ, & in aliquibus alijs locis Cardinales dicebantur, vt patet ex Sinodo Gregorij lib. 4. regiſtri. cap 88. Deinde per multos annos omnes clerici non ſunt admiſſi ad Concilia, nec ad electionem, ſed quò ad electionem ſoli Cardinales, ab Alexandro III in c licet de elect. qui tamen ibi dicit id incœpiſſe etiam ante, videlicet ſub Nicolao Papa, vbi tamen cum ipſis ad electionem concurrebat clerus, & populus, vt habetur in c. 1. 23. diſt. & in c. 1. 79. diſt. qui tamen Alexander, qui fuit anno 1079. ibi dicit, ante etiam à ſolis Cardinalibus Papam eligi ſolitum, & ſe ſolum ſtatuere, vt requirantur duæ partes Cardinalium, ante quæ tempora fuere decem ſeptem mutationes circa electionem Papæ vt tradit Bellarm. de cler. lib. 1. c. 9. Quò ad aſſiſtentiam Cardinalium Papæ, ipſi modo ei aſſiſtunt, vt Apoſtoli aſſiterunt Chriſto, vt ſupra eſt dictum, vt probat Anch. q. 9. art. 4. quòd verò iidem illi ſemper aſtiterint, licet ſit probabile, cum a tempore Apoſtolorum illi ſemper aſſiterint præcipui ſacerdotes, vt ſupra eſt dictum; tamen non eſt ita certum, & certum eſt ſub hoc nomine illi ſemper non aſtitiſſe, cum hoc nomen cœperit appellari tantum ſub Gregorio I. vt patet lib. eius 5. ep. 11. ad Fortunatum Epiſcopum, & lib. 11. ep. 34. & ſub Leone IX. vt patet in eius epiſt. ad Michaelem. c. 32. ex Conc. Rom. ſub Syluestro can. 6. Et quandoq; ante tempora Clementis V. & Ioannis XXII. fuere Pontificum conſiliarij, & Cardinales inferiores dignitate Epiſcopis, & ante diaconos Cardinales Epiſcopi ſubſcribebant, & gradu deprimi videbantur, qui fiebāt Cardinales vſque ad Bonifacij tempora. vt dicit Io. And. in c. cum aliquibus. de reſcrip. in 6. nam oportebat Cardinales electos renunciare Epiſcopatui ob beneficiorum prohibitam multiplicationem, donec permiſſum fuit titulum Cardinalatus cum Epiſcopatu retinere, ex quo titulo Cardinales denominabantur, vt not. in c. ex his. de cler. non reſid. & certum eſt Cardinales ante ea tempora collegiū non conſtituiſſe, nec ſic Papæ aſſitiſſe, & ét ante fortè non aſſiſtebant Papæ in conſilijs, nam in rebus grauibus Papa conuocabat primis ſexcentum, vel octocentum annis, Epiſcopos Italiæ vbi aderant & Cardinales presbyteri, ſed Epiſcopi primum locum tenebāt, donec his poſtremis ſexcentum, vel ſeptemcentum annis, vſu docente, ob incommoda multa cœpere paulatim omitti Concilia nationalia Italiæ, & res tota redigi ad Cardinalium ſenatum, quod & valdè commodū eſt, vt ſenatus ſemper in promptu habeatur ſine detrimento particularium eccleſiarum, & vt Papa habeat conſiliarios magis inſtructos, & exercitatos, vt dicit Bellar. loco cit. Plena verò authoritas eſt eis tributa cum ſoli deſtinati ſunt Papæ electores.

4 *Cardinales an ſint in ſta-* Quo verò ad perfectionem Cardinalatus, Cardinales ſunt in ſtatu perfectionis, vt probatur ex Bernar. lib. de conſid. ad Eugenium III. vbi dicit,

eos-

in perfectis, & potiores Epiſcopis.

eos qui aſſumuntur ad ejus conſilium debere eſſe viros probatos non probandos, & qui non volentes, ſed renuentes accedant, nec munus attendant, ſed neceſſitates, qui ſtent viriliter pro afflictis, & iudicent æquitate, qui ſint ad mores compoſiti, ad obedientiam ſubiecti, ad diſciplinam rigidi, ad fidem catholici, fideles ad diſpenſationem, concordes ad pacem, in iudicio recti, in conſilio prouidi, in iubendo diſcreti, in loquendo modeſti, in aduerſitate ſecuri, in proſperitate deuoti, in hoſpitio non diſſoluti, in conuiuio non effuſi, in omnibus circumſpecti, quæ omnia conueniunt perfectis, non perficiendis, & ſic Cardinales repræſentant ſtatum perfectorum non perficiendorum; quòd ſi comparentur cum Epiſcopis, maior eſt Epiſcopus presbytero Cardinali, vel diacono ordinis poteſtate, Tum quia maior eſt diœceſis Epiſcopi, quàm titulus Cardinalis prædicti, & maior etiam ibi habet iuriſdictionem Epiſcopus, quàm illi in alio; Si verò conſideretur loci dignitas, ſicut eccleſia Romana eſt dignior aliis, ſic clerici priores illius ſedis ſingulari dignitate, cæteris aliis Prælatis præfulgent honoris dignitate. Quod ſi conſideretur regimen Eccleſiæ vniuerſalis, maior eſt presbyter, vel diaconus Cardinalis Epiſcopo non Cardinali, quia Epiſcopus nunquã aſſumitur ad regimen vniuerſalis Eccleſiæ, niſi rarò, vt in Conciliis generalibus, at Cardinales quotidiè Papæ aſſiſtunt, nec aliquod arduum negotium ſine eorum præſentia peragitur; Si verò charitatis ratio habeatur, ſe habent, vt excedentes & exceſſi, nã Cardinales aſſiſtunt Papæ, vt Apoſtoli Chriſto eius contemplationi vacantes, & ſic maiorem erga Deum charitatem habere tenentur, Epiſcopi verò, quia repræſentant ſtatum Apoſtolorum, vt miſſi ſunt in vniuerſum orbem curam animarum ſuſcipientes, in perfecta charitate proximi cunctos alios excedere debent, ſed quia dilectio Dei pponitur dilectioni proximi, ideò ſimpliciter Cardinales ſunt in maiori ſtatu, & perfectiori charitatis, quam Epiſcopi, & ſic ſimpliciter Epiſcopis ſunt maiores: vt dicit Anch. q. 102. art. 1. & 2. & Bellarm. de clericis. lib. 1. c. 16. & in eis requiritur maior abdicatio temporalium, quàm in Epiſcopis, vel aliis Prælatis, quò ad affectum, cum repræſentent ſtatum requirentem maiorem charitatem in Deum, & etiam quia cum ſint conſiliarij Papæ, & iudices orbis, maior in eis requiritur contemptus temporalium, quàm in aliis, ne iudicando peruertantur, licet neceſſaria non ſit actu abdicatio temporalium, quæ neceſſaria ſunt ad eorum dignitatem conſeruandam, vt ibi dicit art. 3. Nec legatio ad quam quandoq; deſtinantur diminuit de ſtatus eorum perfectione, cum legatio etiam tribuatur Chriſto. Ier. 49. & Apoſt. 2. Cor. 5. eam tribuat perfectis, quod & docet Bernar. loco cit. lib. 4. de conſid. dicẽs, tales eſſe mittendos ad legationem qui poſt aurũ non currant, ſed Chriſtum ſequantur, qui quæſtum legationem non æſtiment, ſed fructum qui vulgum non ſpernant, ſed doceant; diuitem non palpent, ſed terreant, pauperem non grauent, ſed foueant, manus Principum non paueant, ſed contemnant, qui Eccleſias non ſpolient, ſed emendent, qui marſupia non exhauriant, ſed crimina corrigant, qui ad Papam reuerſi non ditati, ſed fatigati accedant, nec quòd ex regnis ſumptuoſa abſtulerint lætentur, ſed quòd pacem regnis reliquerunt, legem Barbaris, quietem monaſteriis, eccleſiis ordinem, clericis diſciplinam, Deo populum acceptabilem, ſectatorem bonorum operum, quæ omnia ſunt perfectorum non perficiendorum, quæ indicant, & eorum indumenta, cappa enim lata indicat,

dum totos humeros contegit, publicam perſonam, & authoritatem quam gerunt pro publico Reipublicæ Chriſtianæ bono, & dum is ad Conciſtoriū accedens, mantelletum deponit, indicatur eum omnes priuatos affectus exuere debere; purpura verò eum Papæ aſſiſtere debere, & eccleſiam vſq; ad ſanguinis effuſionem defendere teneri, deſignat, vt & ſacer pileus, galerúque, fidem, religionem, iuſtitiam, & zelum, quæ illi ineſſe debent, 5 demonſtrant. Paleot. loco cit. membr. 3.

Cardinalium claſſes quot. Quo verò ad diuiſionem, diuiditur Cardinalatus in tres claſſes, vt alij ſint Epiſcopi Cardinales, alij presbyteri, alij diaconi Cardinales, ſic enim tituli eorum diſtinguuntur, habita ratione titulorum, quibus, vt Cardinales inſigniuntur, & in his ordinibus ſenior inter diaconos dicitur Decanus Diaconorum, & ſic de presbyteris, & Epiſcopis Cardinalibus; & qui cooptatione ſenior eſt inter Epiſcopos Cardinales, Decanus Collegij Cardinalium dicitur, vt dicit Hoſt. in c. 2. de offic. Archipresb. Et ſic aliqui eorū tituli dicuntur Epiſcopales, vt Hoſtienſis, Velitrenſis, Portuenſis, Sabinienſis, Tuſculanenſis, Prænestinenſis, Albanenſis; Tituli presbyterorum Cardinalium ſunt, ſanctæ Crucis in Ieruſalem, ſanctorum Petri, & Marcellini, quatuor Coronatorum, &c. Tituli diaconorum ſunt, ſanctæ Luciæ in ſeptifolijs, ſanctæ Mariæ in Aquino, ſancti Theodori, &c. & ab his titulis olim Cardinales denominabantur, vt not. Abb. in c. ex his. de cler. non reſid. de quibus titulis agit plenè Onuphrius Pannuinus lib. de Epiſcopatib. Spec. tit. de leg. §. ſequitur. non enim ſolet eligi Cardinalis, qui non ſit diaconus ſaltem clem. vt ij qui. § illi verò. vbi Card. de æt. nec inter Cardinales ſuffragij ius habet, qui non ſit diaconus, vt ibi dicit, & Hoſt. in d. c. 2. Tituli verò presbyterorum ſunt viginti octo, Diaconorum decem octo, non enim omnes Cardinales vocantur cum titulo, ſed reliqui vt plurimū Cardinales presbyteri, quos titulos enumerat Caſſad. in catal. gloria mundi. Conrad. lib. 2. §. 2. §. 1. ver. inſtitutionem de inſtit. licet alij velint Epiſcopos non appellari cum titulo, ſed ſolos presbyteros, & diaconos, vt dicit Lauden. de Card. 2. p. q. 89. Papa tamen quando ad illos ſcribit ſemper eos appellat cū titulo. Inter Cardinalium verò titulos eminet Hoſtiēſis, & primam ſedem poſt Papam tenet, & Papam conſecrat, & Imperatorem in conſecratione eius inungit, & cœremonijs illis intereſt, vt dicit Manfred. deciſ. 231. qui tituli quandoque fuere maiores, vel plures, quandoque pauciores, cum nec 6 numerus Cardinalium ſit diffinitus, vt patebit in ſequentibus.

Cardinales quales creandi, & vnde. Quò ad ſecundum, & primò, quò ad patriam Cardinalium eligendorū, eligi eos decet ex toto orbe, dicente Bern. lib. 4. de conſid. ad Eugenium, an non eligendi ex toto orbe orbem iudicaturi? & in Concil. Baſilienſi ſeſſ. 23. decernitur, vt de omnibus regionibus Chriſtianitatis aſſumantur, & in Conc. Triden. ſeſſ. 24. cap. 1. idem ſtatuitur quantum commodè fieri poterit, ſi idonei reperiantur, ex omnibus nationibus Chriſtianitatis, à Papa aſſumendos, idque merito, primò, ad iuſtitiam ſeruandam, quia cū ſint iudices orbis, melius quiſque cognoſcit conditiones patriæ ſuæ, & de notis melius iudicat. 1. Eth. ſecundò, ad remouendam carnalem affectionem, ſi enim ex vna patria eligantur ſuſpitio orietur, quòd vel ob preces, vel ſanguinis affectum id fiat: tertiò, ob conſeruandam vnitatem in populo Chriſtiano, cum contemptus cauſa ſit diuiſionis, motiuum enim principale ſchiſmatis græcorum fuit, quòd non aſſumerentur ad honores eccleſia-

ſticos,

Ricos, licet malè fecerint: vt dicit Bern. loco cit. & Anch. loco pdicto art. 4. licet Papa eos eligere poſſit vndecunque dummodo boni ſint; qui & vitæ integritate, ſcientia eminenti, & alijs requiſitis in Epiſcopo creando, vel eligendo, ex Conc. Trid. ſeſſ. 24. cap. 1. §. ex verò. fulgere debent.

Quo verò ad numerum Cardinalium, non eſt omnino certus, & determinatus, nam per temporum incrementa variatus eſt, nam in Conc. Rom. can. 6. ſtatuitur, vt Cardinales vrbis Romæ ſint tantum ſeptem; in Concil. Baſil. citat. decernitur, non debere excedere numerum vigintiquatuor, ex Bulla verò Sixti V. ſuper forma creandi Cardinales edita, de qua infra, ſtatuitur, vt non excedant numerum ſeptuagintaduorũ, idq; merito, cum tot fuerint diſcipuli Domini Matt. 9. c. ſeptuaginta. 16. diſt. c. in nouo. 21. diſt. & etiam quia fuerunt tot linguæ, & nationes, ex quibus plures confugiũt ad ſedem Apoſtolicam: vt dicit Alb. in rubr. de ſtatu hom Card. in clem. 2. §. irritum. q. 6. de elect. ſed tamen eſt in arbitrio Papæ numerum ex cauſa augere, vel minuere, vt dicit Corrad. lib. 2. c. 2. §. 1. ver. inſtitutionem. n. 15. in temp. iud. prout ei videbitur expedire.

Quo verò ad eorum qualitates, in Conc. Baſil. loco cit. ſtatuitur, vt eligantur viri probi, moribus bonis inſigniti, non corpore vitiati iuſtis natalibus orti, licenciati vel Doctores in iure diuino, vel humano, ætatis annorum triginta, qui non ſint nepotes ex fratre, vel ſorore Cardinalium, quia tamen Papa nõ aſtringitur lege ſuorum prædeceſſorum, vel Conciliorum, quam ei mutare licet, vel in ea diſpẽſare, & eſt ſupra ius, ideò tali decreto ſtare non tenetur, in Conc. verò Trid loco cit. requiritur, vt in Cardinalibus cõcurrant ea quæ idem Concilium ſtatuit in Epiſcopis adeſſe debere, videlicet, vt compleuerint triginta annos, graues ſint moribus, & in literis eruditi. c. cum in cunctis. de elect. ex eod. Conc. ſeſſ. 7. de refor. c. 1. & vt per ſex menſes ante in ſacris fuerit conſtitutus, & in vniuerſitate ſtudiorũ magiſter, vel Doctor, aut licẽtiatus in ſacra Theologia, vel iure canonico, aut publico alicuius Academiæ teſtimonio ad alios docendos idoneus oſtendatur, & ſi regularis ſit à ſuis ſuperioribus, ſimilem fidem habeat, ex eodẽ Conc. ſeſſ. 22. de refor. c. 2. & ſi Epiſcopi Cardinales ſint intra tres menſes conſecrantur. c. 2. ſeſſ. 23 de refor. in eod. Conc. Ex Bulla demum Sixti V. loco cit. cum Nouella Iuſtiniani, requiritur, vt aſſumantur Cardinales ex clero, vel monaſterio, non ex laicis; & prius ſex menſibus, vel ſaltem tribus fuerit in ſacris. ex Conſtit. 6. & 128. Nou. Iuſtin. & ex Bulla ſanctiſſimi Sixti, & prius per annum clericus fuerit, & in habitu clericali inceſſerit; ex eius Bulla, vt refert Germon. lib. 2. de ſacr. immun. c. 4. nu. 1.

Quo verò ad cauſam efficientem Cardinalium, Papa ſolus poteſt creare Cardinales, vt & eos deponere in conciſtorio. Pariſ. de reſig. ben lib. 7. q. 11. Io. And. & Abb. in c. ſanè. de conu. coniug. Fel. & Dec. in c. 1. de conſtit. nec collegium Cardinalium ſede vacante poteſt Cardinalem creare, vt dicit glo. in clem. ne Romani. ver. poteſtatis. de elect. Card. Alex. in c. nullus. 79. diſt. Manfred. deciſ. 386. licet eligere Papam poſſit, cum hoc nullam moram patiatur, id ſic, & quia à Papa ei id nõn conceſſum legitur, & eo tempore collegium aliam facultatem non habet, quàm ſit iure expreſſum: vt dixi ſupra in cap de elect. Rom. Pont. Nec in creatione Cardinalium Papa conſenſum Cardinalium requirere tenetur, ſolus enim Papa id poteſt, vt dicunt Doct. ſupra cit. Concilium tamen generale neceſſitate exigente ex 7 *Cardinales quis creet.*

vſu

ſu vnum, vel duos Cardinales creare poteſt, vt dicit Iacobatius de Conc.
lib.6.art.7.q.1.Manfred.deciſ.386.ſed quia Concilium vim non habet niſi
à Papa confirmetur, vt dixi tom.I. tr.de Conc. ideò hoc caſu ſentirem re-
quiri confirmationem Papæ, vt etiam requiritur in omnibus alijs actibus
Concilij, & poteſt etiam Papa inuitum Cardinalem creare ſi iam ſacris e-
rat ordinibus initiatus, aliàs non, cum Cardinalatus officium, vel dignitas
ordinem ſacrum requirat, quem ſuſcipere nemo inuitus cogi debet. arg.l.
ſi quis ſacerdotium. ff de mun. & hon. poterit tamẽ priuari beneficijs, quæ
habet ſi id non acceptet. c. quæ is. de æt. & qual. Abb. in c. & ſi vnanimiter.
de poſtul. præl. tradit Cucch. de card. nu.15. Ex lib. verò cœrem ſect.8.c.
1.2.3. & 4. in cardinalium creatione is ordo ſeruatur, vt in primo Conci-
ſtorio Papa narret cauſas, quæ eum mouent ad Cardinales creandos, & ſi
maior pars collegij in eius venit ſententiam, poſt agitur de numero crean-
dorum, & monentur cardinales, vt de perſonis eligendis cogitent, Tum in
alio die conciſtorium habeatur in quo nomina promouendorum ſignifi-
centur, & mittatur ad infirmos cardinales pro eorum votis ſciendis, nec.
Papa niſi de conſenſu maioris partis collegij, nouos cardinales creet, li-
cet, vt ſupra, ſine illis, eos creare poſſit, cum cardinales Papæ aſſiſtant per
modum miniſterij, & non limitationem poteſtatis. Paleot. de ſacro con-
ciſt. p.4.q.1.& par.1.q.3 art.2.

8 *Cardinales qua forma & tempore creentur.*

Quò ad tertium, licet Papa in creatione cardinalium, ſicut nullius aſ-
ſenſum, ſic nullam formam ſeruare præcisè teneatur, attamen ea forma, &
iure, & vſu eſt recepta, vt Cardinales honeſtãdi ordinis gratia galero rubro
vtantur, ex Decreto Innoc.IIII. & inſuper vterentur birreto rubro, & vehi-
culo per vrbem veherentur, vt dicit Oldr. conſ.63. Fel. in c. cum te col.6.
de re iud. Anan. in c. ad liberandam de Iudæis. quorum inſignium, qualita-
tem, & modum, ac rationem aſſignat Manfr. tr. de card. c.5. nec prius car-
dinalis plenum ius conſequitur, quàm ſibi à Papa galeri ferendi munus
commiſſum ſit, niſi Papa ei conſtitutioni deroget, vt ſtatuit Eugenius IIII.
vt dicit Iaſ. conſ.145. Fel. in c. eam te. de reſcrip. & nouiter creatus iurat, ho-
norem, & authoritatem ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, & D.N. Papæ, ſe conſer-
uaturum, & aucturum, & poſt Papa ei galerum imponit, verbis poſitis in
lib.1. cœrem. ſect.8.c.7. in fi. vt refert card. Paleot. de ſac. conciſt. p.1.q.5.&
tunc Papa dicitur aperire os nouo cardinali, cum mandat ei, vt in cõſilijs,
& votis ſolum Deum præ oculis habeat idem Pal. p.5.q.1. in fi. & hodie ex
Bulla prædicta Sixti V.50. incip. Poſtquam verus, diſponitur vt cardinales
diaconi minores annis vigintiduobus eſſe non poſſint, qui & ad ordines
requiſitos intra annum promoueãtur, & quòd cardinales ex omnibus na-
tionibus creentur, & inter eos aſſumantur ſaltẽ quattuor magiſtri in Theo-
logia; & quòd ſeptuaginta tantum eſſe poſſint, videlicet Epiſcopi ſex, pre-
sbyteri quinquaginta ſex, diaconi decem, & quòd cardinalis diaconorum
prior, aut ſequens in quarta vacatione Epiſcopatuum promouendus eſt
ad eccleſiam vacantem.

Quo verò ad tẽpus, in dicta Bulla decernitur, vt cardinales in diebus
ieiuniorum Decembris tantum creentur, Papa tamen circa hæc diſpenſat
iuxta eius prudentiam, cum ſit ſupra ius, & creatur ſub verbis, vt in cœre-
moniali Romano, vel Pontificali, & eligi poſſunt etiam regulares profeſſi,
monachi vel canonici regulares, qui recuperabant ex hoc teſtandi faculta-
tem,

ſem, quam ex profeſſione amiſerant, diſponendique de rebus ſuis, vt dicit Bart. in r. min. Mart. Laud. 1. tr. q. 21. non tamen abſoluuntur à cuſtodiendis ſubſtantialibus regulæ ſuæ: vt dicit Bal. in auth. licentiam. C de epiſ. & cle. Mart. Laud. tr. 2. q. 58. 59. Papa tamen cum eis diſpenſat in aliquibus, quæ pertinét ad obſeruationem regulæ, vt in ieiunijs vigilia ſilentio, quæ in religione ſunt annexa, & ſpecialia, eaque non tenentur ſeruare, niſi quatenus valitudo ipſorum permittit, non tamen abſoluuntur à delatione habitus religionis. arg c. clerici. de vita, & hon. cler. nec in tribus ſubſtantialibus, cum illis diſtinguantur, ſcilicet obedientia, paupertate, & continentia: vt dicit Anch. q. 70. art. 2. & 4. & diſpenſatur ſecum quòd tranſeant ad eccleſiam ſecularem.

Quò ad quartum, & primò, quò ad eorũ dignitatem, honorem, & prærogatiuas, maximis honoribus, & prærogatiuis potiuntur: primò enim, quia Cardinales loco conſilij, & ſenatus Papæ inſeruiunt, ideò eorum collegiũ ſacrum Conciſtorium appellatur, qui ſemel in hebdomada, & quoties Papæ videtur in vnum conueniunt, vbi deciduntur controuerſiæ electorum ad Epiſcopales, Archiepiſcopaleſve eccleſias, & vbi eccleſia aliqua vacat ibi diſcutitur ad quem eius electio ſpectet, vtrum ad Capitulum, ciuitaté, Regem, vel alios, & ibi eccleſiæ, quæ aliquibus conferuntur, præconizantur, & per id Conciſtoriũ eliguntur Præpoſiti ad eccleſias, vel monaſteria, quæ ex conſuetudine Apoſtolicæ ſedi reſeruantur, & conciſtorialia dicuntur. In hoc conciſtorio, quæq; Prouincia, & Regularium congregatio, ac Reges habent ſuos Patres tutellares, qui Protectores dicũtur, qui electiones, & alias cauſas Prouinciæ ſibi commiſſæ in conciſtorio proponunt, & oppoſitoribus reſpondent, ibi quoque, quæ ad cultum diuinum, Chriſtianam fidem, & Religionem, ad pacem, & ſalutem Chriſtiani populi, & huiuſmodi grauia, ac conſeruatio patrimonii Eccleſiæ Romanæ, tractantur. Hic etiam ſenatus, cum Papa mortuus eſt, Rempublicam Chriſtianã regit, rerum difficultatibus conſulit, donec alius ab eis Pontifex creatus fuerit, modo quo in cap. de elect. Rom. Pont. nec à ſententia collegij Cardinalium datur appellatio, vt dicit Manfred. deciſ. 3. & Mart. Laud. de Card. 2. tr. q. 66. & etiam famæ poteſt reſtituere, vt dicit Innoc. in c. cũ te. de re iud. & etiam congregare Concilium ſi Papa negligat, vt dicit Cucch. loco citat. nu. 39. cum ſeq. & hæc etiam Papa viuente; quod vltimum intelligerem, vbi periculum ſit in mora, aliàs eccleſia periclitaretur, vel Papa eam ſcandalizaret, modo quo dixi ſupra, cap. præced. ad ſi. quod tamen Concilium non eſſet legitimum, niſi à Papa confirmetur, & alia poteſt collegium hoc, quæ loco prædicto expoſui. Secundò, deueniendo ad Cardinales particulariter, Cardinales in eccleſijs ſuorum titulorum habent iuriſdictionem Epiſcopalem, licet Epiſcopi non ſint; vt dicit Card. clem. ne Romanr. q. 3. nu. 4. de elect. Abb. & alij in c. his quæ. de maiorit. & obed. Vnde poſſunt vti inſignibus Pontificijs, vt dicit Hoſt & Io Andr. in c. 1. de ſuppl negl. præl. & more Epiſcoporum ſolemniter benedicere, ac minores ordines conferre, iuxta prædictos, ac corrigere ſubditos, & excommunicare. Abb in cap. his quæ, de maior. & beneficia in ijs ſita conferre, & etiam indultum eis conceditur in Epiſcopatibus, quæ retinent, vel dimittunt, vt beneficia conferre poſſint in menſibus Papæ. Pariſ. de reſign. benefic. lib. 7. q 14. poſſunt etiam beneficiorum ſuorum fructus abſentes ab eis dum in Romana curia

exiſtunt

9 *Cardinalium dignitas, poteſtas, & prærogatiua quæ.*

exiſtunt percipere, cum Eccleſiæ Romanę, quæ omnium eſt mater, ſeruiētes, alijs etiam eccleſijs ſeruire videantur. & in illis reſidere: vt dicit Oldr. conſ. 48. nu. 2. quod & eorum familiaribus conceſſum eſt, vt idem dicit, & Card. in clem. 1. in princ. de celeb Miſſ. Doct. in c. cum dilectus de cler. non reſid. Tertiò, priuilegiantur Cardinales, quòd ſi quis eos offendat, excommunicationem, & alias pœnas grauiſſimas incurrit, de quibus in c. fœlicis. de pœn. in 6. & incurrit etiam crimen læſæ Maieſtatis. Anch. in d. c. 6. col. quod extenditur etiam ad Patriarchas, Archiepiſcopos, Epiſcopos, Nuntios, & Legatos Papæ: ex Bulla cœnæ. Fallit ſi quis eos percutiat ad neceſſariam defenſionem. gl. in c fi. de pœn. in 6. ſecundò, eas pœnas non incurrit verba tantum contumelioſa in eos proferens, ſed mitiorē. Petrus à Plaza in epit. cau. crim. lib. 1. num. 27. nec etiam procedunt dictæ pœnæ in conatu tantum. Nau. in Man. c. 27. nu. 50. Quartò, Cardinalis non poteſt rectè ſari ſuſpectus in iudicijs, niſi ex magna cauſa, quòd ſcilicet grauis ſuſpitionis cauſa adſit. ſine ea enim nō ſufficeret, et ꝙ agatur cauſa alterius Cardinalis: vt dicit Hoſt. Io. And. Butr. in c. ad petitionem. de accuſ. Feli. in c. poſtremò. nu. 15. de appellat. vt dicit Cucch loco cit. nu. 58. cum ſeq. qui tamē modeſtius faciet ſi abſtineat à iudicando, vbi videt aliquam partem ſibi nō credere oīno. vt ibi dicit, cū ab eius ſententia poſſit appellari, vt dicit Bal. in l. 1. ff. de offic. præf prat. niſi cauſa ſibi ſit à Papa commiſſa appellatione remota, vt dicit Card. in clem. ne Romani. q. 3. nu. 4. de elect. à ſnīa verò totius cœtus, non, vt ſupra. Quintò, priuilegiantur Cardinales, vt in generali diſpoſitione non comprehendantur, niſi de eis ſpecialis mentio fiat: vt dicit Felin. & Anch. in c. eos. in fi. de hæret. idem Fel. in c. quod ſuper his. de fide inſtrum. niſi diſpoſitio ſit fauorabilis, quia ſic etiam eos comprehendit, vnde in regulis cancellariæ cōprehenduntur in fauorabilibus, non in odioſis: vt dicit Gom. reg. de valor. expr. q. 1. & in proœm. reg q. 6. Mand. reg. de infirm. q. 2. Manfr. deciſ. 184. 190. & ſeq. & 199. niſi tales, & tam efficaces clauſulæ apponantur, vt ſpecialis mentionis vim habeant, vt dicit Gom. in proœm. reg. Vnde non cōprehenduntur in cōſtitutione Bonifacij, qua gratiæ reuocatæ fuere. c. fi. de conceſſ. præb. in 6. not. Io. And. & Mon. in c. 1. 10. tit. in Nou. Manfr. q. 185. nec in conſtitutione Iulij II. de ſpolijs. nec in generali excommunicatione comprehendūtur, vt not. in c. quia periculoſum. de ſent. excom. in 6. Mart. I aud. de Card. q. 62. vnde nec ſoluūt curiæ aliquid pro Bullis beneficiorum, vel penſionum: vt dicit Gom. d. præfat. de reg val. expr. & Manfr. deciſ. 199. Comprehendūtur tamen in conſtitutione bonum publicum, & ſalutem æternam ſpectante: vt dicit Gom. reg. de infirm q 3. deciſ. 200. Sextò. Cardinali creditur teſtanti ſibi aliquid à Papa viuæ vocis oraculo mandatum, vt dicit Abb. & Fel. in c. quod ſuper his. de fide inſtru: vt quòd reſtituat aliquem natalibus. ſi tamen de magno alicuius præiudicio agatur, ei non creditur, vt ibi dicit Fel. I. ec. conſ 463. & in c. cōſtitutus. de appell. non creditur tamen ei ſe aſſerenti eſſe legatum, niſi literis oſtenſis, vt dicit Abb. & Fel. loco prædicto. & in c. cum in iure. de offi. deleg. niſi eſſet in curia vbi veritas facile haberi poſſet, vt ibi dicunt: Cardinali tamē legato creditur etiā in præiudicium alterius: vt dicit Andr. Sic. tr. de Card. legato. q. 1. & ſi Cardinalis aliquid dicit etiam extra iudicium non leuem faciet præſumptionem, ſi tamē vt teſtis examinatur iurare debet ad hoc vt fidem faciat: vt dicit glo. Innoc. & Abb. in c. cum olim. 1. de priuil. Fel. d. c.

quod

quod ſuper his. Septimò, hoc magno priuilegio fruuntur, vt ſi obuiam fiat ducto ad ſupplicium, pileo ſuo capiti eius impoſito, impunitatem eius delicti illi impetrant, idq; eſt conſuetudine introductum, vt dicit Fel. in cap. quærenti, de offic. deleg. Barbat. tr. de card. q. 9. col. 1. quod tamen per ſubſtitutũ non poteſt exercere, vt ibi dicit Barb. nec id ſuffragaretur in atrocioribus delictis, vt crimine falſi, læſæ Maieſtatis, hæreſis, proditionis patriæ, & huiuſmodi, vt dicit Cucch. d. tract. nu. 85. Octauò, Cardinales liberantur à patria poteſtate in his quæ ipſis ſunt commodi, non ita tamen, vt amittant ius ſuorum hæredum, vt dicit Mart. Laud. tr. 2. q. 80. Vnde filij familias poſſunt teſtari de his quæ habebãt antequã fierent Cardinales, vel quæ à coniunctis ad eos peruenerunt, & etiam de quæſitis induſtria ſua: vt dicit Bal. & Salic. in auth. licentiam. C. de epiſc. & cler. Iul. Clar. §. teſtamentũ. q. 27. & à Pontificibus ſolet eis concedi, vt de fructibus ex beneficijs quæſitis teſtari poſſint: vt ibi dicit Clar. & Hoſt. de pœnit. in ſum. §. cui confiteri. §. cui Cardinales. Dec. conſ. 157. quæ tamen licentia facto primo teſtamento extinguitur: vt dicit Dec. conſ. 512. Soc. Iun. conſ. 89. lib. 1. & pariter mortuo concedente, teſtamento non facto: vt dicit Soc. loco prædicto. ſolet Papa etiam eis indulgere habentibus eccleſias Cathedrales, vel Abbatias, vt de omnibus beneficijs ad eorum collationes ſpectantibus diſponant, qui tamen de his non diſponent, quæ electione, vel præſentatione conferri ſolẽt, vel quæ alijs ordinarijs ſunt ſubiecta: vt dicit Egid. deciſ. 3. de priuil. Mand. in reg. cancel. 19. q. 19. nu. 7. Nonò, Cardinalium etiam domibus hoc priuilegium conceditur, vt delinquentes à ſatellitibus inde ad carcerem, vel ſupplicium trahi non poſſint, vt Manfr. d. tract. de Card. q. 8. priuil. 14. quod tamen priuilegium à Pontificibus ſæpè reuocatur, Iidem etiam carcerẽ priuatum habere poſſunt, vt dicit Manfr. d tract. c 8. priuil. 19. Decimò, maior numerus teſtium requiritur in condemnatione Cardinalium, quàm aliorum, vt Epiſcopus Cardinalis non niſi ſeptuagintaduobus teſtibus presbyter quadragintaquatuor, diaconus viginti octo, conuinci poſſit. c. præſul. vbi Card. Alex. 2. q. 5. Manfr. deciſ. 281. licet id fortè hodie nõ ſeruetur, & verius eſt eos duobus teſtibus conuinci, vt & Papam; Berous cum communi. in c. at ſi clerici. nu. 8. de iudic. Fel. in c. per tuas. de maior. & obed. & ſaltem requirentur magis idonei teſtes, vt dicit Io And in c licet. de teſtib. Nec conuinci, aut puniri poteſt Cardinalis de delictis commiſſis ante Cardinalatum. d. c. præſul. 2. q. 5. Barb. tr. de Card. 2. q. nu 3. & 10. Manfr. deciſ. 281. Vndecimò, in ſignaturis, & iudicijs, cum Papa eis cauſam delegat, nõ ſolet apponere clauſulam, vt iuſtitiam faciãt, ſed tantum, vt audiant & decidant, ne eis iniuriam inferre videatur, vt dicit Gom. in compend vtr ſig. ſic ſi cauſa Cardinali ſemel ſit cõmiſſa, non poteſt, ea indeciſa, Cardinali inferiori niſi ex ſpeciali Papæ mandato, & ꝙ is iudex eſſe deſijſſet, committi, ob honorem qui illi dignitati defertur, vt dicit Gom. in ſign. priuil. 8. nu 48. Egid deciſ. 37. Præterea mandata, quæ contra Cardinales fiunt ab eodem Papa ſignari ſolent. vt idem d. in comp. vtr. ſign. nu. 45. & Cardinalis à Papa delegatus poteſt alteri terminorum obſeruationes mandare etiã ſine Papæ ſpeciali mãdato, cum alius id facere non poſſit, vt dicit Egid. deciſ. 43. in fi. Vlterius Cardinales maiores Epiſcopis ſunt officio, & iuriſdictione, ab eis tamen appellatur. Germon. de ſacroſ. immun. lib. 3. cap. 6. vbi etiam Cardinalium originem latè tradit. nu. 37. 42. cum ſeq. ita vt Cardinalem

nalem obuium habens, vel tangẽs, vt ſupra, mortis pœnam effugiat, vt ibi latè probat Germ. & eos offendens ſacrilegus eſt, & obiurgãs item reus eſt maieſtatis, cum ſint filij, fratres, conſiliarij, adiutores, & aſſeſſores Papæ, & proinde eos offendentes decemnouem pœnis ſubijciũtur, nec Cardinales comprehenduntur generali conſtitutione maximè pœnali, & odioſa, nec ſubduntur cenſuris generalibus, niſi de ijs fiat ſpecialis mentio, & plura beneficia poſſunt retinere, nec tenentur deſeruire parochiali quam retinent, cum excuſentur à reſidentia, cum Papæ aſſiſtant, nec ſubduntur regulis cancellariæ, qui tamen vnicum beneficium in titulum reſidentiã requirẽs, ex Conc. Trid. retinere poſſunt; qui & iure militari teſtari poſſunt, & ſuccedere in feudis auitis & paternis, & trecentis priuilegijs donati ſunt: vt dicit Germon. d. lib. 3. de ſacr. immun. c. 6. prædicta latè probans, cum dicantur orbis cardines, patres, filij ſpeciales, eccleſiæ columnæ, capita, lumina, ſtellæ, Apoſtolorum vicem gerentes, lucernæ ardentes, candelabra, lucis decoræ præſtantes, & ſplendoris, diui, venerabiles, Reuerendiſſimi, Maximi, Potentiſſimi, Principes, Religioſiſſimi, Illuſtres, ſuperilluſtres, Illuſtriſſimi, Patricijs, Senatoribus, Præſidibus, Procõſulibus, Præfecto Prætorio, ac Regibus ſimiles, vt dicit Manfred. de card. tit. deciſ. 41. Germon. d. c. 6. nu. 70. & eis creditur, niſi in præiudicium tertij. c. cum à nobis. de teſtib. Germ. de indult. §. præterquam. nu. 10. & Papa eis non præſumitur velle præiudicare, niſi exprimatur. idem d. ver. vt. Tibi. & conferunt beneficia vacantia in corũ titulis, vt ſup idem d. tr. §. tam ratione. nu. 14. & proferre poſſunt excõicationes, ſuſpenſiones, interdicta, & alia quæ ſunt iuriſdictionis. Germ. ibi. num. 18. & inſtitutionem, ac deſtitutionem, vt ibi dicit nu. 19. & poſſunt ibi exercere per Epiſcopos ea quæ ſunt ordinis Epiſcopalis, non tamen per ſe, niſi ſint Epiſcopi. idem ibi nu. 22. nec iudicantur niſi a Papa. Hoſt. & Io. And. in c. dilectus. 1. de præb. Germ. d. tr. § Epiſcopus. nu. 8. & eximũtur à patria poteſtate, vt ſupra. idem d. tr. §. quod in Romanam. nu. 4 & in eorum titulis habent iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem, eius titulos, vt diœceſim adminiſtrãtes in temporalibus, & ſpiritualibus. Germ. d. tract. §. tituli. vbi & omnes titulos Cardinalium enumerat, & quaſcunq; eccleſias Pontificales obtinere poſſunt, ex diſpenſatione Papæ, cum alioqui in curia reſidere teneãtur. idem d. tr. §. nec nõ quarumcunq;. in princ. & ſede vacante ius poſitiuum ſupplere poſſunt, & ijs leges tunc ſubiacent. idem ibi d. tr. §. quod in Romanam. nu. 61. quod intelligerem in eis conceſſis ſpecialiter, vt dixi cap. de elect. Papæ; & creditur Cardinali aſſerenti aliquem eſſe ſuum familiarem ſi de gratia expedienda agitur, ſecus ſi de beneficij collatione idem d. tr. §. præterquam. nu. 14. Is præterea ſi Epiſcopatum habeat indultum obtinere a Papa conſueuit, vt omnia beneficia in eius diœceſi vacãtia conferre poſſit, vt ſupra, ex Papæ priuilegio generali, & ſpeciali, etiam extra diœceſim, & Romæ exiſtentes, licet ob reuerentiam, quam exhibet ſanctiſſimo extra mœnia eas ire ſoleat. Germ. de indult. § tibi quò ad vixeris. nu. 75. de qua re latè, & eruditiſſimè tractat Anaſtaſius Germonius, vir eximiæ erudirionis in eius tract. de indul. Card. Sic ſi Cardinali alicui cauſa à Papa ſit mandata, prius alicui Auditori commiſſa, ſtatim, vt denunciauit Auditori cauſam illam ſibi eſſe mandatam, eius manus ligat, licet ei nõ inhibuerit ne procederet, quòd in alijs Auditoribus non procedit, niſi facta inhibitione. Rota deciſ. 24. in antiq.

Gom.

Gom.d compend.nu.48. ècontra non ſolet Cardinali per iudicem appellationis ob reuerentiam inhiberi,ſed tantum denunciari,& intimari, quæ intimatio vim inhibitionis habet,vt dicit Gom.loco cit.idq; intelligitur etiam ſi iudex appellationis Cardinalis eſſet,cum Cardinales Cardinali inhibere non ſoleat. Rot.decis.vlt.de dolo & contum. in antiq. & decis.638. & 711.Mandoſ.tr.de inhibit.q.4.num.13.cum ſeq.Similiter in pari cauſa, vel dubia,ſententia pro Cardinali proſertur:vt dicit Gom loco cit.Mantu decis.278. ſic vbi Cardinali cauſa mandatur appellatione remota,non ſriuola tantum,ſed quæcunque appellatio vetita cenſetur iuſta, vel iniuſta: vt dicit Gom.loco prædicto.Rom.in ſing.incip.appellatione remota.Similiter ſi in inſtrumento ſententiæ Cardinalis habeatur ſe acta vidiſſe,plena ei atteſtationi fides adhibetur, cum tamen inferioribus iudicibus id cedi non ſoleat:vt dicit Innoc.in c.cum dilectus.de accuſ.Fel. in c.quoniam contra.nu.60.de probat.niſi breuitas temporis faciat contrarium præſumi: vt dicit Vucch.d.tr.nu.105.quibus & concedi ſolet à Papa,vt teſtetur de bonis quæſitis ex fructibus ſuorum beneficiorum.Clar.§.teſtamentum.q.27. ver ſed an poterit;& ſede vacante collegium Cardinalium repræſentat caput.Felin.in c.ex literis de conſtit.quod intelligerem in eis conceſſis,vt in Papa creando,&c. non autem omnia poſſunt,quæ Papa poteſt,ſed tantum ſibi per iura conceſſa,vt dixi cap.de Papæ electione. Vndecimò,iuramentum fidelitatis Papæ à Cardinalibus presbyteris,vel diaconis non præſtatur,ſed tantum ab Epiſcopis: vt dicit Hoſt.Io.And.in c.antiquæ de priuil. Duodecimò, ſi Cardinalis aliquid iurauit, & ſtatuit, & poſtea Papa effectus ſit,non tenetur illud ſeruare ſi ſit contra dignitatem Pontificalem: vt dicit Abb.in c.ſicut noſtris.de iureiur. Tertiodecimò, Cardinales debent per procuratores litem mouere, vel ſuſcipere non in iudicio ipſi intereſſe; licet cauſa criminali moleſtarentur,etiam ſi de hæreſi, vel ſchiſmate accuſarentur,vt d.Spec.tit.de actore.§.vnico.ver.item illuſtris. Mart 2 tr q 76. Barbat 11.q Baſilic.1.p.nu.10. Mantr.decis.182. quod tamen vſu non ſeruatur. Decimoquartò, Cardinalium familiares ſi delinquant non à Vicario Papæ, ſed à Vicarijs ipſorum Cardinalium ſuorum ex conſuetudine coercentur, vt dicit Barbat.tr.de Card.q 11. Baſil 1.nu.10. Card.in clem. ne Romani.de elect.niſi Papa deroget Cardinales præterea Papa mortuo, ius principis habent, modo quo dixi in cap. de elect. quando actum eſt de Papæ electione. Card Paleot.p.5.q.5. de ſacr.Conciſt. & ſtatut in actibus eorum numero,non ponderi ſuffragiorum.idem d.p.q.5. 10

Cardinales quid agere debeant.

Quòd verò ad eorum officium ſpectat, Cardinalis tenetur in ſuo titulo reſidere in vrbe.c.2. vbi Abb.de cler.non reſid. not. Abb.in c.ex geſtis. de cler.non reſid. Vnde in Conc.Lateran.can.6. ſtatuitur,vt omnes Cardinales in Romana curia reſideant,& qui ſunt abſentes,ſi intra Italiã intra ſex menſes,ſi extra intra annũ à die publicationis illius cõſtitutionis reuertantur,alias fructus beneficiorũ, & oĩa emolumenta amittant, & Cardinalis abſens non habet ſuffragiũ , excepta electione Cardinaliũ,& Papæ,modo tunc ſint in conclaui,vel ægri Primo caſu Card.Pal.de ſacr.Conciſt. p.5. q.10.qui tñ abſens ſi ſit in vrbe tenetur ſubſcribere negotio à maiori parte collegij approbato,& Bullis,ex conſtit.Sixti V.4.Iul.1586.Secundò.tenentur Papæ aſſiſtere,nec à curia diſcedere,cum eorum tituli ita vicini ſint,vt vtrumq; poſſint peragere,cum omnes tituli Cardinalium,præter Epiſcopatus

patus ſint in vrbe,& Epiſcopatus non longè à curia diſtent,& ſeruiens Papæ,intelligatur in eo reſidere,vt ſupra eſt dictum, & ideò Cardinales à curia diſcedere non debent,niſi venia diſcedendi à Papa impetrata,licet Epiſcopatum haberēt à titulo ſuo ſeparatum.c.bonæ. vbi Abb.de poſtul.prælat.Mandoſ.reg.79.3.num.7.& 8. qui & abeſſe à congregationibus niſi ex neceſſitate non debent,vt dicit Paleot.de ſac.Conciſt.p.5.q.11. qui & Conciſtorio adeſſe tenentur in conſcientia, vt d.idē d.p.q.8. qui & interrogati in actibus publicis ſuam ſententiam dicere debent,etiam ſi ſint adoleſcentes.idem parte 1.q.6.& p.3.q.4. & ibi docet quomodo iuniores reſpondere debeant;qui & clara voce ſententiam pronunciare debent.idem p.4.q.11. & p.5.q.3. Non tamen oēs tenentur iure ſaltem diuino Papæ aſſiſtere,cū aliqui ad legationes mittantur. Ex quo fit vt liceat Epiſcopatum diſiunctū cum Cardinalatu retinere , vt dicit Hoſt.Io.And.Butr.in c.eccleſia veſtra de elect.Barbat.de Card.q.fin. & eſt communis opinio,& multo magis de alijs beneficijs dicendum eſt,idque ſiue Epiſcopus ad Cardinalatum aſſumatur,vel èconuerſo Cardinali Epiſcopatus adiungatur, is tamen in Epiſcopatu reſidere tenebitur,vt habetur in c.1.de reform.ſeſſ.23.in Tr.Conc. etiam Cardinales in ſuis Epiſcopatibus reſidere teneri, niſi Pontifici Maximo ob maius bonum eccleſiæ,aliud videatur;cum eo enim tunc diſpenſare poterit,vt in Epiſcopatu non reſideāt ob bonum eccleſiæ vniuerſalis, ꝙ particularibus præponi debet, d.c. cum reſidens in curia,in ſuis titulis,& diœceſi reſidere cenſeatur Cardinalis. Germ.de indult.§.volumus autem. num.15.quod intelligitur niſi ſit Epiſcopus Cardinalis, quia tunc non poteſt retinere duos titulos Epiſcopales,niſi ex Papæ diſpenſatione ob maximam cauſam, & ideò presbyter, vel diaconus Cardinalis per dignitatem, vel officium Cardinalatus non perdit priora beneficia, vt not. prædicti in d.c.eccleſia veſtra.licet Abb.de curatis,& dignitatibus, ibi contrarium ſentiat, de Cardinali verò Epiſcopo ſentirem cum Abbate ibi quòd perdat omnia beneficia ante habita etiam non curata,niſi ſecum ſit diſpenſatū, ſentirem etiam non expedire aliquem retinere Epiſcopatum cum Cardinalatu ob repugnantiam titulorum, quòd vnum requirat reſidentiam in curia,aliud in eccleſia propria,vt ſentit Sot.de iuſt.& iure.lib.10.q.3.licet id vetitum non ſentiam , & ex cauſa poſſe etiam id permitti, vt quia inſignis Epiſcopus ad Cardinalatum ſit aſſumptus, vt decentius ex redditibus Epiſcopatus ſuſtentari poſſit, permittēdo vt illum cum Cardinalatu retineat, & maximè ſi ſit in Italia, & multum proficiat in eccleſia ſua, & facilè Romam ad ſubueniendum ſedi Apoſtolicæ ſe trāsferre poſſit,quod & vſu docente factum eſſe cernitur in inſignibus Epiſcopis,& Cardinalibus Paleoto,Valerio,& huiuſmodi. Ex quibus etiam ſequitur, quòd presbyter,vel diaconus Cardinalis debet eligi ad Epiſcopatum, nō poſtulari, Epiſcopus verò Cardinalis ad alium Epiſcopatum debet poſtulari, vt not. in d.c.eccleſia veſtra. de elect. ſolet tamen ſæpè Epiſcopatus non in titulum, ſed in adminiſtrationem Cardinalibus commendari,ſed id nō ſemper ſeruatur, nec ſufficit ad excuſandum Cardinalem à reſidentia.d.c.1. & not.Sot.loco cit.Tenentur etiam Cardinales Papæ fidelitatē iurare. Germ.de indult.§. quod tu Romanam.num.44.nec ſine eius licentia teſtari poſſunt. idem ibi nu.18.& ſi Monachi ante fuerint habitum non mutant, vt dicit Germ.de ſacr.immun.lib.3.c.4.nu.63.cum habitus ſit de ſubſtantia religionis, hodie.

die tamen vtuntur pileo rubeo, ex conceſſione Gregorij XIIII. Tenentur pariter Cardinales Papæ aſſiſtere, & illum in Reipublicæ Chriſtianæ adminiſtratione ope, & conſilio iuuare, qui pariter debent confiteri peccata ſua in ſacramento pœnitentiæ pœnitentiariæ maiori, ſeu etiam ipſi Papæ ſi in curia adſint, ſi verò in legatione ſint, poſſunt ſibi confeſſorem eligere, vt dicit Hoſt. in ſum. de pœnit. §. cui confitendum. ver. cui. & habetur infrà in tract. Sacram. Pœnit. Familiares verò eorum eidem pœnitentiario maiori, vel alteri, venia à Cardinali impetrata, peccata confiteri debēt, vt dicit Hoſt. loco prædicto. Manfr. q. 30. iidem etiam deberent illa attendere, quæ ſupra, ex D. Bern. ſunt relata.

Quò ad quartum, dicendum eſt, Cardinales poſſe renunciare dignitati, vt dicit Mart. Lauden. tract. de Card. q. 115. ſi tamen Papa reſignationem admittat, qui & inuitum cogere poteſt, vt Cardinalatum ſumat, vt dicit Firm. in tract. de Epiſc. lib. 2. 1. par. q. 29. & Cucch. d. tract. num. 116. poteſt etiam Cardinalis à Papa deponi etiam ſine conſilio collegij: vt dicit Abb. in cap. ex geſtis. de cler. non reſiden. & dictum eſt ſupra tract. de Pontifice Summo, non autem decet totum collegium extingui, vt ſupra, hoc cap. eſt dictum.

Ex prædictis, iunctis his, quæ dicta ſunt de electione Romani Pontificis, colligitur: primò, quod Cardinales peccare poſſunt, primò, ſi eligant minus idoneum, vel ob paſſionem animi, vel ad aliorum preces, vel vt habeant perſonam ſibi magis fauorabilem, & ex huiuſmodi irrationabili cauſa, id enim eſt grauiſſimum peccatum. Secundò, ſi quis quærit indebitis vijs eligi Papa per ſe, vel alios, quod eſt ambitionis maximæ. argum. cap. principatus. 1. quæſt. 1. Tertiò, ſi in conſulendo Papæ non intendit vtilitatem populi Chriſtiani, & bonum publicum, ſed vtilitatem priuatam ſui, vel alicuius domini temporalis ad quem afficitur, ſi tamen pura intentione, matura adhibita conſideratione conſulat, non peccat, licet damnum inde eccleſiæ eueniat. argumen. cap. nullus. de regulis iuris. in 6. Quartò, ſi procurat beneficia eccleſiaſtica ſciēter indignis ob munera, preces, vel affectiones. cap. ſunt nonnulli 1. quæſt. 1. Quintò, ſi quærit habere plura beneficia in commendam vltra indigentiam, cum ſic alijs neceſſaria auferat. Sextò, ſi non prouidet diligenter curæ animarum eccleſiarum ſibi commendatarum. Septimò, ſi alijs reuelat, quæ ſecretè in Conciſtorio tractantur, maximè ſi inde prouenire poteſt ſcandalum, ſecus ſi cum perſona fideli conferat conſilij cauſa: ſic enim non peccat. Octauò, ſi non iuſtè ſententiat ſuper cauſis ſibi à Papa commiſſis. cap. quattuor. 11. quæſt. 3. Nonò, ſi non fraternè admonet corrigendo defectus, quos videt in curia, vel alijs, ne cui diſpliceat, timore, vel negligentia. c. ſi peccauerit. 2. q. 1. Decimò, ſi ſui non præbet bonum, & graue exemplū, ſed fortè vacat ludis, venationibus, laſciuijs, & huiuſmodi, cū ſcandalo eccleſiæ. c. qualis. 8. q. 1. Vndecimò, ſi tenet nimiam familiam vltra conuenientiā ſui ſtatus, & non curat vt ſit honeſta, à ludis, ebrietatibus, impudicitijs, & huiuſmodi, aliena, & quòd familiares non quærant munera, ſint rixoſi, & ſimilia, ſed modeſti, honeſti, & in veſtitu ſimplices. Duodecimò, vt non teneat familiares ea intentione principali, vt ob ſeruitia procuret eis beneficia, quod eſt ſimoniacum. Tertiodecimò, ſi non reſident in ſuis titulis, vel in ſuis Epiſcopatibus ſi illos obtinent, & memores ſe eſſe patres pauperum, & Religioſorum

11 *Cardinales qualiter peccare poſſint.*

gioſorum

gioſorum ſibi non theſaurizent, vel conſanguineis vltra congruitatem, & indigentiam tribuant, ſed pauperibus, & locis piis largiantur: vt dicit Diuus Antoninus tertia part. tit.21. cap.2. §.11. poteſt demum Cardinalatui reſignari. Franc. in cap. 1. de renunc. in 6 ſimpliciter tamen, non in fauorem. Pariſ. de reſignat. benefic. lib. 2. q. 1. num. 60.

Et hæc de ſtatu Cardinalium dixiſſe ſufficiat.

DE STATV ILLVSTRISS. LEGATI.

SVMMARIVM.

1 *Legatorum ſpecies quot, & quæ qualibet.*
2 *Legati qui conſtitui ſoleant, & quibus iure competat legatio.*
3 *Legati de latere poteſtas quanta, & quæ ſint, quæ poſſit, vel non.*
4 *Legati de latere officium quale ſit.*
5 *Legationis poteſtas, vbi, & quando vigeat.*
6 *Legationis effectus quis ſit.*
7 *Legati poteſtas, quando, & quibus caſibus expiret:*

CVm Legati, vt plurimũ de cætu Cardinalium aſſumantur, ideò dicto in ſuperioribus de Cardinalibus, congruo ordine ſequitur dicendum de Legatis: in quo videndum, quot ſint genera Legatorum, ſecundò, quis, & à quo mittatur, & qua forma: tertiò, quid ad officium Legati ſpectet: quartò, quanta ſit eius poteſtas, & dignitas, & quæ nõ poſſit: quintò, quibus in locis ea vti poſſit: ſextò, quis ſit effectus legationis: ſeptimò, quomodo finiatur eius poteſtas, & officium.

Quò ad primum, dicendum eſt, quòd tria ſunt genera Legatorum, La- 1
terales, conſtituti, nati: Lateralis dicitur, qui de la ere Papæ mittitur etiã ſi non ſit Cardinalis, vt ſi eius eſt officialis, capellanus, familiaris, vel etiã extraneus, dummodo ab eo viuæ vocis oraculo mandatum ſuſceperit, & tetigerit fimbriam veſtimenti eius, ad hoc vt ſit priuilegiatus. c. ſi ergo. 8. q. 1. cap. quod in dubijs. de conſecr. eccl. vſus tamen curiæ Romanæ Legatos de latere vocat ſolos Cardinales c. volentes. de offic. leg. cum Papæ in conſilijs, & arduis aſſiſtant. c. venerabili. de offic. iud. & cenſentur pars corporis Papæ. §. verum 6. q. 1. & in locum ſenatorum ſucceſſerint. c. eccleſia. 16. q. 1. & Cardinales ſint ſacerdotes Leuiti generis. c. per venerabilem. § rationibus. qui filij ſint leg. Et hi Legati, vt ipſe Papa ſunt honorandi. c. officij. de offic. legat. in 6. Conſtituti dicuntur, qui non emanant de latere, ſed eis committitur legationis officium. c. placuit. 7. q. 1. qui ſunt minoris authoritatis.

Legatorũ ſpecies quot, & quæ qualibet.

thoritatis. c.volētes, de offic.leg. nil enim poſſunt extra ſuam prouinciam, & hi ſunt Nuntij Papæ miſſi ad Principes. Pariſ.de reſign.ben.lib.7.q.13. Nati dicuntur, cum eorum dignitati, hoc officium eſt annexum, qui ſunt magnæ authoritatis.c.1 de offic.leg. & ſic minores ſunt Nuntij, magni nati, maximi laterales, qui excedunt etiam natum, in abſolutione excommunicatorum, & quia eo præſente, natus inſignijs ſuis non vtitur. c.volentes. de offic.leg. & in beneficiorum collationibus, & in procurationibus: vt dicit Spec.tit. de leg in rubr.

Legati qui conſtitui ſoleant, & quib⁹ iure competat legatio.

2 Quò ad ſecundum, Legati de latere conſtitui ſolent ſoli Cardinales, nati non conſtituūtur, ſed eorum dignitati, & Archiepiſcopatui ea dignitas eſt annexa. vt Cantuarienſi, Remenſi, Piſano Eboracenſi, conſtituti à Papa quicunq; clerici conſtitui poſſunt, licet ſolos Prælatos eligere ad id ſoleat, & hi Legati à ſolo Papa conſtituūtur, nec ſolent ſine Cardinaliū conſilio mitti, licet id Papa poſſit. c.nouit. vbi Abb de offic.leg. ſede verò vacante collegium Cardinaliūm etiam inuitos mittere poteſt. Imol.in clem. ne Romani.de elect. & ij ſunt mittendi, qui integritate, & prudentia alios præcellant, qui poſt aurum non currant, ſed Chriſtum ſequantur, vulgum non ſpernant, ſed doceant, diuitem non palpent, ſed terreant, manus Principum non paueant, ſed contemnant, & alijs præſtent, de quibus ex Bern. dixi ſupra, tract. præced.

Legati de latere officiū quale ſit.

3 Quò ad tertium, ad eius officium ſpectat, tenere pacatam prouinciam, & purgare ab erroribus, tum fidei, tum morum, & delinquentes niſi reſipiſcant punire c.1.de offic.ord. pauperes fouere non grauare, eccleſias non ſpoliare, ſed emendare, marſupia non exhaurire, ſed crimina corrigere, & reuerſi ad Papam non ditati, ſed fatigati accedere, nec lætari quòd ex prouincijs ſumptuoſa quæque abſtulerint, ſed quòd pacem regnis reliquerint, legem barbaris, quietem monaſterijs, eccleſijs ordinem, clericis diſciplinam. Deo populum acceptabilem, ſectatorem bonorum operum: vt dicit Bernr. de conſid. ad Eugen.lib.4.& alia de quibus.§.præcedenti.& Spec.d.tit.in princip. & præſertim id exequi ad quod à Papa præcipuè eſt deſtinatus, in prouincia ſibi commiſſa leges ſtatuere poſt depoſitum etiā officium vim habituras.c.fin.vbi Abb eo. & etiā ſi ſibi videtur expediens, præceſſorum ſuorum leges reuocare, de querelis ad ſe delatis cognoſcere, & eas etiam, ſi videtur alteri delegare, quorum tū delegatorum iuriſdictio ſimul cum Legati officio, extinguitur, niſi præmiſſa citatione ſit perpetuata.d.c.fi.vbi gl.& Abb.& cum prouinciam eſt ingreſſurus, vel vrbem, Epiſcopum certum facere debet à quo ſolemni apparatu eſt recipiendus, & Cathedralem, vel aliam primam eccleſiā inuiſere debet. Spec.eo.§.ſupereſt. & Epiſcopo loci breue legationis oſtendere, maximè ſi id non ſit notorium, Spec.loco prædicto. & vbi naſcitur quæſtio in interpretatione mandati, eſt facienda plena interpretatio, ijs caſibus exceptis, quæ in Legatū tranſire non ſolent, Spec.d §.ſupereſt.nu.54.

Legati de latere dignitas, & poteſtas quanta. & quæ ſint quæ poſſit, vel non.

4 Quò ad quartum, Legati maxima dignitate, & poteſtate potiuntur, quod enim ad dignitatem ſpectat, Legati, vt vult Bal.in l.aliquando. ff.de offic. proconſ. Barbat.conſ.23. lib.1 præferuntur dignitate Vicario Papæ, licet hoc alij non admittant, vt Andr.Sic in tract.de Legato, & ſi quis Legatos Apoſtolicos non admiſerit, vel eis impedimento fuerit in eorum officio, ipſo facto excommunicationem incurrit, & regna ac terræ interdictū incurrunt,

currunt, dum in ea contumacia perſeuerant.c.1.de conſuet.in extrau.cói. Inno.in c.ex parte.de elect.& Legatus poteſt alijs modis cõtra hoīes procedere ſuæ prouinciæ id facientes, ſi iniuria ſit notoria, vt ibi dicit Innoc. & habet iuriſdictionem ordinariã in prouincia ſibi credita, quæ Papa motuo extinguitur.c.2.eod.in 6. & ibi pro Pontifice eſt, & is honor ei debetur,qui & Papæ.c.cum venerabilis de conſuet.minus tam.n quàm ei,omnibus tamen maior.Germ.de indult.§.nos itaque.num 28.& ſi accedit ad aliquam vrbem prouinciæ, iubente Epiſcopo clerus illi obuiam ire tenetur,nec etiam exempti a iuriſdictione Epiſcopi excuſantur.c.nimis.de excellib.prælat.cum ibi not.& ei obediendum eſt,vt Papæ.c.ſi abbatem. vbi Doct.de elect.in 6.& contumaces in obediendo excommunicantur.c valdè. cum ſeq. 94.diſt. & dum in itinere procedit poteſt populo benedicere ſigno crucis,& ſolemnem benedictionem facere,dummodo Epiſcopus ſit, ſi tamen locus ſit interdictus id facere non poteſt præſentibus interdictis, vt dicit Paul.in clem.ſi Archiepiſcopo.de priuil. Præterea Epiſcopi quiq; tenentur eum ad ſe diuertentem honorificè excipere, miniſtratis ei neceſſarijs,dum moratur in prouincia,& ad eam accedit,vel recedit,pro modo facultatum, & modeſtia eccleſiaſtica, quod & Epiſcopi in conſecratione accipienda iurant c.ego.de iureiur.c.cum inſtantia,de cenſib.vbi gl & dixi in tract.de Epiſcopo.cap de Viſit.ad fi.nec vlla præſcriptio prodeſt,quominus id quiq; Epiſcopi erga Legatos præſtare teneantur. d.c.cum inſtantia.& c.accedentes,de præſcript. Præterea,dum in legatione eſt,non poteſt conueniri de contractibus ante factis,vt dicit Spec.de Leg.nu 53.Rot.deciſ.617.in antiq. Vlterius Legatus egreſſus vrbem accipit inſignia legationis,quas ingreſſus eam deponit,quæ ſunt,equus albus,frænum & calcaria inaurata, & veſtes rubeæ. Spec.loco prædicto. Abb.in c.1.vt lite pend. Præterea præſente Legato Epiſcopi inſignibus conſuetis eo abſente non vtuntur,vnde mitras albas,& ſimplices geſtant,& rochettum tegunt alia veſte.Spec.& Abb locis prædictis. Et prædicta omnia ferè cõmunia ſunt omnibus Legatis etiam natis, vel conſtitutis. Legatus verò de latere præterea in priuilegij,& poteſtatis, vel præeminentiæ ſignum in prouincia ſibi decreta crucem ante ſe ferri facit, & vrbes ingrediens ſub baldachino ſuſcipitur, & ſub eo domum ducitur. Staphil.tit.de Legato.ver.qualis debet eſſe Legatus, quam crucem ante ſe ferri iubere poteſt eſſe extra prouinciam,donec vrbem,vel eius continentia nõ erit ingreſſus, vt dicit Cucch. de Legato.nu.61. Præterea præſente eo omnium Legatorum iuriſdictiones ceſſant.cap.volentes.vbi Hoſt.de offic leg.Staphil.de Legato,in princ. num. 4. & habet etiam iuriſdictionem in exemptos, & eos viſitare poteſt. glo.in c.1.de verb ſig.in 6. Spec.d.tit.de Legat.ver.ſequitur videre.nu.16. quod alijs Legatis non licet gl.in c.1.de offic.leg. Iure etiam gentium Legati hac prærogatiua fruuntur,vt ab aliquo lædi non poſſint. cap.ius gentium. vbi glo. diſt.6.

Quo verò ad poteſtatem,maxima eſt Legatorum poteſtas,probabile enim eſt eos etiam extra prouinciam decernere edictũ illud quod electionem,vel inſtitutionem præcedere debet,dummodo edicti executio in locũ prouinciæ conferatur, & reſignationem beneficij admittere, & monacho licentiam dare ad aliud monaſterium trãſeundi.c.ſi. cum ibi not.de elect. in 6. Et præfici poſſunt etiam pluribus prouincijs,& ſi pluribus prouincijs

præfectus quis ſit, poteſt vnius prouinciæ negotia etiam fori contentioſi in alia exiſtens, expedire, vt dicit Cucch.d.tr.nu.42.43 & 44.& alia peragere, de quibus ſupra eſt dictum communia eſſe omnibus Legatis.

Legatus verò de latere, vlterius, multis prærogatiuis, & poteſtatibus fruitur: primò enim, eam iuriſdictionem habet in exemptos, quam & Epiſcopus habet, vt ſcilicet denunciare poſſit exemptum notorie excommunicatum, not.in c.1.de priuil in 6. & ſtatuere ei delinquenti tempus ad ſe præſentandum ſuperiori: vt dicit Staphil.de pot. Leg.nu.11. Secundò, poteſt vacatura beneficia ſuæ poteſtati reſeruare, ita vt de illis nemo diſponere poſſit.cap.3.& 4.de offic.leg. ſic tamen vt ea reſeruatio non duplicetur, & dum illa pendet, aliam in ea eccleſia, vel diœceſi reſeruationem non faciat.c.præſenti.de offic.leg.in 6.qua tamen finita aliá facere poterit, dummodo primæ quæ effectum eſt ſortita, mentionem faciat.gl.in d.c.præſenti; & ſi eccleſia non eſt collegiata, in qua plura ſint beneficia diuerſis collatoribus ſubdita, poterit in ea plures reſeruationes facere, & beneficia conferre, quæ Legati inferiores facere nequeunt.c.1.de offic.leg.in 6. non poteſt tamen promittere, vel conferre beneficia vacatura, quæve ſunt de patronatu laicorum illis inuitis.c.cum dilectus. de iure patr. quæ verò ſunt patronatus clericorum conferre poteſt, & clericorum ſimul ac laicorum, cum ſic cenſeantur eccleſiaſtica, vt dixi tract.de Iure Patr. & illa in quibus laici magis ex conſuetudine, vel præſcriptione, quàm ex fundatione, conſtructione, vel dotatione ius habent, vt dicit Cucch.d.tr.nu.78. quod ego intelligerem ſi nil aliud colligitur, quàm præſcriptio, ſi verò fundatio eſſet præſumpta ex præſcriptione in antiquis, ſecus eſſet, quia ſic laici retraherentur à fundatione eccleſiarum, vt dixi tr.de Iure Patr. & poteſt etiam confirmare electiones Epiſcoporum, Archiepiſcoporum, & exemptorũ in prouincia ſibi decreta.c.ſi Abbatem.de elect.in 6.D.Ant.3.p.tit.21.c.3.§.1. Tertiò, poteſt beneficia deuoluta ad ſedem Apoſtolicam conferre, non tamen ea quæ reſeruata ſunt ſedi Apoſtolicæ.Franch.in c.ſi Abbatem.de electin 6.cum Legatus id non poſſit, quod Papa ſibi reſeruat, vt abſolutionem excommunicati, vel ius concedendi licentiam alienandi rem eccleſiaſticam, niſi ſpecialiter id ſibi cõcedatur.Gem.in d.c.ſi Abbatem, quo caſu cum id habet Legatus ſpecialiter, debet dicere ſe facere authoritate ſedis Apoſtolicæ, quæ verò facit virtute generalis ſuæ legationis, nõ tenetur dicere ſe facere authoritate Papæ: vt dicit Staphil.de pot.Leg nu.11. non tamen poteſt eccleſias collegiatas conferre, ſibi reſeruare, vel commendare.cap.pen.de offic.leg.in 6. nec maiores dignitates in Cathedralibus post Pontificales, vel principales in collegiatis.c.deliberatione.de offi leg.in 6. nec eccleſias Cathedrales regulares, vel collegiatas, nec dignitates electiuas, aut ſpecialiter, vel generaliter Papæ reſeruata.d.c. Gem.de indult.§.ac beneficia.nu.3.& §.ne irritum.nu.47. Gem.in c.ſi cui nulla.de præben.in 6.Quartò poteſt in prouincia commiſſa facere quicquid poteſt loci ordinarius, etiam ſi Patriarcha eſſet.Spec.d.tit.§.nunc oſtendendũ.ver.præmiſſo; ſiue id poſſit iure, ſiue conſuetudine, vt dicit Staphil.loco prædicto.nu.16.quæ tamen poteſtas, vt præiudicatiua ordinariis in dubio eſt potius arctanda, quàm amplianda.gl.in clem.ſi.de offic.ord. Quintò, poteſt conferre beneficia vacantia in ſua prouincia, licet eorum collatio ſpectaret ad clericos extra eam exiſtentes, cum attendatur in collationibus locus be-

neficij.

beneficij.clem.1.vbi gl.de ſuppl.negl.præl.c.ſanè.c.fi.de foro compet. ratione rei ibi ſitæ,dictis iuribus, quæ beneficia, & alia conferre poterit,etiam Nuntius, cum poteſtate Legati de latere, qui & habet & alia priuilegia Legati de latere.Dec.conſ.128.Pariſ.conſ.17.lib.4. Sextò,poteſt vnire eas eccleſias prouinciæ,quas conferre poteſt,dummodo non ſint de patronatu laicorum ſine eorum conſenſu.gl in c.nobis.c.dilectus.de iure patr. & ibi Doct. & dummodo non priuet ordinarium obedientia,ſubiectione,correctione,& iuriſdictione, quam ante in ea eccleſia habebat, licet ex vnione poſſit eum priuare collatione. Dec.in cap.fi.de conf.vtil.Rot.deciſ.459.in antiq. Septimò,poteſt eccleſiam, licet ſubiectam monaſterio alterius prouinciæ,ex cauſa in conuentualem erigere,cum id poſſit & Epiſcopus cap. conſtituti.de relig.dom.c.dudum.de rebus eccl.non alien.in 6.& Legatus ſit Epiſcopus exemptorum.c.Abbatem.de elect.in 6.c.ſi autem. de priuil. in 6. Octauò,poteſt concedere Abbati in Epiſcopum electo,vt tranſeat ad ipſum Epiſcopatum in ſua prouincia.d c ſi Abbatem.vbi gl.& Doct.& confirmare electiones Archiepiſcoporum, & exemptorum in prouincia ſibi commiſſa,extra verò non.d.c.ſi Abbatem.§ fi.vbi gl.niſi ei nemo contradicat,nam tunc etiam extra prouinciam id poteſt, cum id ſit voluntariæ iuriſdictionis.glo.& Gem.in c ſi de elect.in 6. Alij verò Legati etiam nullo contradicente in prouincia etiam id non poſſunt,niſi ſpecialiter ſibi committatur.d.c.ſi Abbatem.in fi. Ex regulis tamen Cancellariæ,quibus eccleſiæ Cathedrales,& aliæ,vel beneficia Papæ reſeruantur,hodie id Legatus à latere non poſſet,vt dicit Staphil.de pot Leg nu.54. Nonò,ad Legatum omiſſis medijs appellari poteſt.glo.in c.fi.de offic.leg. Decimò,poteſt concedere,vt filij presbyterorum in eccleſia paterna immediatè ſuccedãt, quod alij Legati non poſſunt.gl.in c.fin de fil.presb. Vndecimò,generaliter Legatus omnia poteſt, quæ Papa ſpecialiter ſibi non reſeruat, & in eis diſpenſare.c.quod tranſlationem.de offi.leg. & ſi Legatus à latere aliquod beneficium ſuæ collationi reſeruarit cum decreto irritante, etiam ignorantes ligabit.Hoſt & Io And.in c.dilectus.de iure patr. licet alia opinio, vt fauorabilior ordinarijs ſit magis æqua: vt dicit Cucch. d.tract.nu.104. Duodecimò,poteſt cum religioſis intra clauſtra exiſtentibus diſpẽſare his caſibus,quibus eorum Abbas poteſt, & eorum regulas relaxare, exceptis tribus regulæ ſubſtantialibus. Spec.de leg.§.ſunt quoq; ver.Abbas quoq;. Tertiodecimò, poteſt abſoluere eos qui miecerunt manus in clericos etiã exteros, etiam extra prouinciam morantes, alij verò Legati ſuæ prouinciæ homines,licet alibi excommunicationem incurriſſent,dum ibi morantur abſoluere poſſunt,licet alibi excommunicationem contraxiſſent, & etiam non ſubditos ſi in prouincia excommunicationem incurrerint, dummodo non requiratur cauſæ cognitio, non autem eos qui nec in ſua prouincia morantur, nec in ea deliquerunt, nec ei aliquo modo ſubditi ſunt, nec ſibi ſubditos,dum ſunt extra prouinciam, licet accedat conſenſus ordinarij in cuius diœceſi degũt.c.excommunicatus.vbi Abb.de offic.leg.Staphil.de pot.Leg.in abſ.nu.3. Legati verò nati prædictos excommunicatos abſoluere nequeunt,licet ſibi ſubditi eſſent.& ibi habitarent, & ibi excommunicationem incurrerint, ne facilis ſit via abſolutioni. Abb.in d.cap.excommunicatus.& Legatus à latere id habet,potius ex præſcriptione,quàm iuris diſpoſitione.Abb.in c.quod tranſlationem.de offic.leg. Decimoquar-

tò, cognoſcere poteſt de crimine Epiſcopi minore depoſitione, & diffinire, ac eum carceri tradere, ſi verò ſit dignũ depoſitione poterit fortè pronunciare eum deponendum, ſed non deponere, vt dicit Staphil. de poteſt. Leg. nu. 8. & 9. hodie tamen crederem id non licere, ex Conc. Trid. ſeſſ. 24. c. 5. de reform. Decimoquintò, poſſunt Legati diœceſanam, & prouincialem Sinodum congregare. Hoſt. in ſum. de offi. leg. §. quid pertinet. Decimoſextò, poteſt Legatus viſitare prouinciam, & eius loca, & procurationes, ea de cauſa, accipere. c. procurationes. de cenſib. qui tamen in viſitando deberet ſeruare formam ordinarijs ſtatutam, c. Romana. §. fi. de cenſib. Cucch. d. tr. nu. 112. Decimoſeptimò, Legatus cui data eſt facultas derogādi regulis tam editis, q̃ edendis, derogare etiam regulæ de infirmis reſignantibus, poteſt: vt ibi dicit Cucch. nu. 13. Decimoctauò, poteſt diſpēſare cũ eo qui cum ſimonia beneficium obtinuit iure antiquo, non aũt ſi ſimoniacè eſt ordinatus, quia id Papa ſolus poteſt. Spec. de leg. §. nunc oſtendendũ. ver. 25. Decimonono, poteſt interpretari Papæ mandatum. c. 1. vbi Abb. & Innoc. de poſtul. præl. & ex cauſa ex æquitate procedere. c. fi. de tranſact. & in totam ſuam prouinciam ex cauſa interdictum ferre, vt dicit Boer. de legat. nu. 17. Vigeſimò, poteſt interponere authoritatem alienationi rei eccleſiaſticæ Spec. de legat. §. conſequenter. ver. quid ſi etiam quis promiſiſſet ſine authoritate Epiſcopi alienare, vel Prælati, quod intelligitur, quibus caſibus Epiſcopus poteſt, vnde cum hodie id Papæ ſit reſeruatum. extrauag. cũ deteſtabile. de rebus eccl. vbi illa conſtitutio eſt *recepta*, id non poteſt Legatus, niſi res celeritatem deſideret. Spec. d. §. ver. cæterum. Vigeſimoprimò, poteſt pœnam augere vltra id quod ius commune ſtatuit, modò ius eo nõ mutetur, & aliquos caſus Papæ reſeruare, quod tamen & Epiſcopus poteſt. gl. in clem. ne Romani. de elect. Hoſt. & Io. And. in c. cum inhibitio. de cland. deſponſ. aliàs contra ius commune nil agere poteſt limitãdo, extendendo, detrahendo, vel diſpenſando d. clem. ne Romani. niſi in caſibus expreſſis, & quò ad diſpenſationem, vbi non prohibetur, *vt ſupra eſt dictũ.* Non poteſt tamen Legatus omnia præſtare, quæ Papa poteſt, multa ſi quidem ſunt quæ Legato etiam de latere non licent; Primò enim, non poteſt conferre beneficia hoſpitalia, niſi ſint acceſſoria eccleſiæ quam contulit. gl. in clem. per literas. de præb. clem. quia contingit. de relig. dom. nec poterit ſibi reſeruare eccleſias collegiatas regulares, vel principales in Cathedrali poſt Pontificalem. c. deliberatione. de offic. leg. in 6. nec Epiſcopos transferre, vel vnam Cathedralem alteri ſubijcere, nec duos Epiſcopatus vnire, vel vnum in duos partire. c. niſi ſpecialis. cum ſeq. extra eo. & hodie conceditur eis poteſtas limitata circa beneficia, vt conferre nõ poſſint ea niſi certæ ſummæ, qui tamen authoritatem permutationibus præſtant. Pariſ. de relig. ben. lib. 7. q. 13. ad fi. Nec ordinare ſuos familiares ſibi nõ ſubditos, niſi per triennium ſecum morati ſint, & beneficiũ actu eis conferant, cum id & Epiſcopis concedatur. ex Conc. Trid. ſeſſ. 23. c. 9. de refor. Tertiò, non poteſt decreta ſua ſignare, per verbum fiat, niſi ex ſpeciali commiſſione. Quartò non poteſt contra eccleſiæ Romanæ leges diſpenſare. clem. ne Romani de elect. nec ordinem iudiciarium auferre. Felin. in c. 1. ver. Legatus de reſcript. nec poteſt dicere, non obſtantibus conſtitutionibus, &c. cũ id Papæ, & Principi ſummo tantum liceat. c. nouit de appell. nec libellus coram eo oblatus vim habet litis conteſtatæ, nec perpetuat actum ſuper

qua

quæ eſt porrectus, nec cognoſcit cauſam ordine iuris non ſeruato, nec ſic eam delegat, niſi cauſa vrgens ſit. Spec. de leg. §. ſupereſt. col. 1. & poteſt etiam in cauſa recuſari, vt ſuſpectus, ex graui tamen cauſa. Hoſt. & Butr. in c. ad petitionem. de accuſ. & omnia valent geſta poſt recuſationem, niſi appelletur ſi Legatus cauſam proſequatur: vt dicit Cucch. d. tract. num. 137. poteſt tamen Papa ei cauſam committere omni recuſatione remota, vt ibi dicit nu. 138. qui tamen bene faciet ſi recuſatus ex cauſa graui abſtineat à iudicio. Quintò, non poteſt etiam interponere authoritatem alienationi rei eccleſiaſticæ, vbi prælatus iuraſſet Papa inconſulto ſe non alienaturũ, vt ſupra eſt dictum. Sextò, non poteſt diſpenſare in gradibus conſanguinitatis, vel affinitatis matrimonium impedientibus. Innoc. in c. fi. de tranſac. Papa tamen id ſolet ei in aliquibus caſibus concedere. Septimò, non poteſt diſpenſare, vt quis retineat plura beneficia incompatibilia. Rot. deciſ. 286. in nou. in ſimplicibus verò id poteſt. not. in c. de multa. de præben. ſolet tamen Papa id ſibi ſpecialiter concedere. Octauò, non poteſt illegitimos capaces facere beneficiorum, vel ordinum ſacrorum, minorum enim poteſt, vt & Epiſcopus; niſi id ſpecialiter in primo caſu ſibi concedatur. gl. in c. 1. de fil. presb. in 6. Decimò, non poteſt diſpenſare contra Concilium generale. glo. in c. cum dilecti. de elect. clem. 1 de præb. Vndecimò, non poteſt ſe ingerere cauſæ alteri à Papa ſpecialiter delegatæ, niſi vt ſententiam iuſtam confirmet, vel exequatur. cap. 2. de offic. leg. Duodecimò, non poteſt alicui concedere, vt beneficia in manibus ſuis reſignata conferat cui vult. c. deliberatione. eo. tit. nec valet collatio beneficij facta à Legato ei qui aliud beneficiũm habebat, de quo non fecit mentionem. c. fi. eo. in 6. licet ordinarius id poſſit. clem. fin. de offic. ordin. & dixi infra tract. de Impetratione, quia ordinarius id præſumatur ſcire, non autem Legatus, & oportet quòd in ſpecie, non in genere fiat mentio beneficij, quod ante habebat, & quando Legatus ob mandatum Apoſtolicum debet alicui beneficia conferre, ei conferre non poteſt, qui aliud ſufficiens habebat, niſi id in literis exprimatur, vel primũ beneficiũ reſignetur, & minus ei poteſt curatũ dare qui aliud ſimile habebat, vel plura duobus beneficia, licet dictum eſſet cũ conferre poſſe beneficia etiam habenti. c. is cui. de præben. in 6. ſolet tamen id Legatis concedi, vt beneficia conferant idoneis qualiacunq;, vel quæcunque habentibus. Tertiodecimò, non poteſt ſe immiſcere cauſæ quã cognoſcendam ſuſceperat, & detulit ad ſedem Apoſtolicam ſine noua cõmiſſione. c. licet. de offic. leg. nec in ea quam Epiſcopus prouinciæ iam cœpit. cap. propoſuit. de foro compet. nec in ea quæ alteri eſt delegata, etiam ſi is non præueniſſet. c. ſtuduiſti. de offic. leg. niſi is eſſet delegatus ad vniuerſitatem cauſarum. Staph. de pot. leg. nu. 6. alij caſus quibus legatus nil poteſt, ſed Papæ reſeruantur, enumerantur à Spec. de leg. §. nunc oſtendendum. & tradici ſunt ſupra, tract. de Summo Pont.

5 *Legationis poteſtas vbi, & quãdo vigeat.*

Quò ad quintum, ante ingreſſam prouinciam regulariter non poteſt de cauſa cognoſcere, niſi infirmitate detineatur, & expediat vt alicui cauſam committat aliquam, poteſt tamen exercere ea quæ ſunt voluntariæ, nõ contentioſæ iuriſdictionis, etiã quando extra eam prouinciam eſt, & beneficia conferre, ſi non requiratur cauſæ cognitio, ſi enim requiritur, non poteſt niſi de conſenſu præſulis loci, nec poteſt excommunicare, nec exequi ſuã ſententiam, ſi tamen præficiatur pluribus prouincijs poteſt cauſas vnius

pro-

prouinciæ in aſia tractare, vt dicit Hoſt.de leg. §.quando, & vbi Legatus & alij caſus, quibus Legatus poteſt aliquos actus extra prouinciam exiſtens facere ſupra ſunt enumerati.

6 *Legationis effectus quis ſit.*

Quò ad ſextum, effectus legationis eſt, quod id quòd Legatus ritè decreuerit, ſeruādum eſt, ac ſi Papa id decreuiſſet. Spec.d.tit.§.ſupereſt.n 5 & eius conſtitutiones durant perpetuo, vt dicit D. Ant.3.p. tit.25.cap.1 §.2. & ſi quid non ita firmum decreuit ſolet Papa conniuere, c.ad petitionem.de accuſ. iniuſtam tamen eius ſententiam reuocabit. c.cum cauſa. de re iud. Valet etiam actum à Legato reuocato in publico conciſtorio antequam id ad eum perueniat.c.1.ver.ex parte.de conceſſ.præb.in 6. Et ſi iuriſdictio Legati eſt protogata ſub nomine dignitatis trāſit in ſucceſſorem, ſecus ſi nomine proprio, quia tunc in ipſo prorogatio reſidet, licet legatione functo. Spec.d.§.quando.ad fi. ſi verò vtrumq; eſt expreſſum, & dignitas & nomen, attenditur quod prius eſt nominatū, vt dicit Cucch.d.tract. nu.163. cum ſeq vſque ad nu. 179. nec deponit Legatus etiam reuocatus imperium, donec ingreditur portas vrbis, vt dicit Spec.d.§.nu.2.

7 *Legati poteſtas quando, & quibus caſibus expiret.*

Quò ad vltimum, dicendum eſt, quòd poteſtas, & officium Legati expirat morte, reuocatione, tempore, & cauſa, morte tam Legati, quàm mittentis, niſi ſit miſſus non à Papa, ſed à ſede Apoſtolica, ſic enim morte Papæ non extinguitur legatio, cum ſedes Apoſtolica nunquam moriatur, vt dicit Spec de leg §.fi. nu.4. nec etiā ſi cauſæ iam cœptæ ſunt, ſic enim morte mittentis non expirat, quò ad eas poteſtas Legati. c.gratum. c.relatum. de offic. deleg.

Reuocatione, ſi reuocetur ab eo qui eum miſit.c.nouit.c fi.de offic.leg. quòd ſi aliquas cauſas delegaſſet ante egreſſum prouinciæ, & delegatus iudicium intentaſſet, poteſt tunc in ea procedere. Spec.de leg §.2. licet ipſe Legatus, vel eius auditor non poſſint proſequi cauſas tunc ab eis cœptas, ſede verò vacante, collegium Cardinalium non poteſt Legatum reuocare, niſi ex graui cauſa, vt dicit ibi Spec. & cenſetur reuocatus eo ipſo, quòd illuc alius Legatus mittitur, vt dicit Cald.in c.tua. de offic.vicar. valent tamen geſta ab eo etiam poſt reuocationem, donec reuocatio ei ſit denunciata, in dubio tamen præſumitur eam ignorare, etiam ſi ſit facta in publico conciſtorio.

Tempore, cum lapſum eſt tempus ad quod eſt Legatus cōſtitutus. Spec. d.tit.§.finitur.

Cauſa, cum, ſi eſt deſtinatus ad aliquam cauſam ſpecialem, illa eſt expleta, non debet tamen inde diſcedere niſi licentia à Papa impetrata, niſi id in literis contineatur, vt & euocatus à Papa è prouincia non debet illuc redire ſine nouo mandato, licet ſecus ſi ipſe ſpontè diſceſſiſſet, vt dicit ibi Spec. dummodo habuerit animum reuertendi. Renunciare tamen non poteſt Legatus legationi, cum debeat obedire mittenti, vt dicit ibi Spec.n 4.

Hoc verò eſt ſpeciale in Legato, quòd finito officio, ita erit honore afficiendus, vt dum in officio erat in memoriam dignitatis illius. Specul.dicto tit.§.fin.

DE STATV REVERENDISS. PATRIARCHARVM, PRIMATVM, ET ARCHIEPISCOPORVM.

SVMMARIVM.

1 *Patriarchæ vnde dicantur, & quare.*
2 *Patriarchæ quot ſint, eorum poteſtas, & prærogatiuæ.*
3 *Primates qui ſint, & quæ illorum poteſtas.*
4 *Archiepiſcopi qui dicantur, à quo eligantur, & eorum prærogatiuæ.*
5 *Pallium, vt accipiat Archiepiſcopus, quomodo, à quo, quando, & quis eius effectus.*
6 *Archiepiſcopi prærogatiuæ, & poteſtas quæ, & ad quæ ſe extendat, vel non.*

DICTO in ſuperioribus de ſtatu Papæ, Cardinalium, & Legatorum, quia Patriarchæ, & Archiepiſcopi præcellunt ſimplices Epiſcopos, ideò congruè de eis dicendum ſequitur, in quo notandum, quòd Patriarcha græcè dicitur Primus, vel Princeps, ſeu honorabilior inter patres, vel inter primos, cum nomẽ patris non pertineat ad genitores tantũ, ſed etiam ad honorabiliores, vnde & à Romulo Senatores dicti ſunt Patres, & eorum poſteri Patritij, teſte Liuio lib. 1. Dion. Halic. lib. 2. Vnde & Epiſcopi, qui præſtant aliis authoritate in eccleſia Patres dicuntur, c. ſexta ſynodus. 16. diſt. c. ſi 62. diſt. & in ſacris literis, qui doctrina ingenerant in nobis Dei cognitionem dicuntur Patres. 1. Cor. 4. ad Gal. 4. & ſic Patriarchæ dicuntur, quaſi ſummi Patrum, quia primum poſt Papam locum tenent. cap. cleros. 21. diſt. & ſic diſtinguuntur Patriarchæ, Archiepiſcopi, & Epiſcopi, ex ep. 2. & 3. Anacl. & 4. Damaſi. 1 *Patriarchæ vnde dicantur, & quare.*

Patriarchæ ſunt quatuor, poſt Romanum Pontificem, qui & ipſe Patri-

archa

8 *Patriarchæ qui ſint eorũ poteſtas, & prærogatiua.*

archa eſt, Princeps enim eſt Patrum, & caput totius eccleſiæ, vt dicit Iſid. hiſt. anni 557. quos Nicolaus de Lira in c. 4. Apoc. dicit, deſignari in figura ſedentis in throno, & quatuor animalium exiſtentium in circuitu. Hi verò ſunt Conſtantinopolitanus, Alexandrinus, Antiochenus, & Hieroſolymitanus, qui cõſtituti fuere in Simbolo Conſtantinopolitano vniuerſali anno 383. & ibi decretum eſt Conſtantinopolitanum primũ honorem habere poſt Papam, teſte Teod. lib. 5. hiſt. c. 9. & habetur in c. antiqua. de priuil. c. ſancta Romana. eod. in extra. cõi. §. 1. auth. de eccl. tit. & diffinitur in Bulla Eugenij IIII. incip. conſentiente, anni 1439. pridie Non. Iul decernente prædictum ordinem ſeruari deberet inter Patriarchas, cũ ante Alexandrina eccleſia eſſet prior honore, & Antiochena prior tempore, & prima ſedes Diui Petri, vbi & primùm Diſcipuli Dñi Chriſtiani vocati ſunt. c. renouantes. 12. diſt. c. rogamus. 24. q. 1. c. Beati Petrus, & Paulus. 2. q. 7 & Act. 11. quæ ciuitas Conſtantinopolitana, ſeu Bizantium ante dicta, & poſtea Conſtantinopolis a Cõſtantino Imperatore, eſt in Thracia, teſte Strabo lib. 1. & 7. Geograph. & primum condita fuit à Pauſania Spartano, teſte Iuſtino, ex Trogo lib. 4. Secunda ſedes eſt Alexandrina, ſic dicta à ciuitate Alexãdriæ in Aegypto Aphricæ contigua, teſte Mela. lib. 1. c. 9. Tertia, Antiochena, ab Antiochia Syriæ regionis: quarta, Hieroſolymitana, à Hieroſolyma Iudeæ ciuitate dicta, quæ eſt totius Orientis clariſſima, ob mortẽ, & ſepulturam Chriſti. Hi Patriarchæ eliguntur à Papa, & ab eodem eligendo confirmantur, vel à Legato de latere, vt & ipſi qui exempti ſunt ab Archiepiſcopis. c. ſcriptum. de elect. c. ſi Abbatem. de elect. in 6. Sex præterea Patriarchæ extant ex priuilegio, vel conſuetudine, ſcilicet Aquileienſis, Gradenſis, Bituricenſis, Cantuarienſis, Toletanus, & Piſanus, quorum duo tantum nomen Patriarchæ retinuere, ſcilicet Aquileienſis, & Gradenſis, qui eſt Patriarcha Venetiarum, alij dicuntur Primates, vel Archiepiſcopi, vt dicit Germ. lib. 3. de ſacror. immun. c 7. nu. 1. cum ſeq. Hi Patriarchæ

9 præpoſiti ſunt maximis Imperijs, & Regnis, alijs Epiſcopis, & Archiepiſcopis in illis regionibus conſtitutis præpoſiti ad quos ſumma grauiorum negotiorum religionis defertur. c. prouinciæ. 99. diſt. c. vrbes. 80. diſt. & dum in Concilio ſunt habent quoſdam Epiſcopos, qui nõ ſubduntur alicui Metropolitano ſibi adſtantes, & accipiunt pallium à Romano Pontifice in ſignum plenitudinis poteſtatis, cui & tunc iurare tenentur fidelitatẽ, & obedientiam, & ipſi illud poſtea ſuis Suffraganeis Archiepiſcopis largiuntur. c. antiqua. de priuil. ab eis recipientes pro ſe profeſſionem canonicam, & pro eccleſia Romana ſponſionem, de qua in d. c. antiqua. Patriarchæ tamẽ Orientales non præbent pallium ſuis ſuffraganeis, niſi prius præſtito Papę fidelitatis iuramento, & gaudent hoc priuilegio, vt crucem ante ſe vbique geſtari iubere poſſunt, præterquam in vrbe Roma, vel vbi Papa exiſtit, vel eius Legatus vtens inſignibus ſedis Apoſtolicæ. d. cap. antiqua. Præterea ex omnibus prouincijs eorum iuriſdictioni ſubiectis, omiſſis medijs ad eos appellari poteſt; ſaluis appellationibus ad ſedem Apoſtolicam interpoſitis, licet æquius ſit vt non omiſſis medijs à ſententia Epiſcopi ad Archiepiſcopum, non ad Patriarchã, recta appelletur. Io. And. Abb. & alij in d. c. antiqua. Præterea hi Patriarchæ illuſtres ſunt, & Regibus comparantur. Iaſ. in l. 1. ff. de officio eius. minores tamen ſunt Cardinalibus. Fel. in rubr. de maior. & Archiepiſcopi ſunt Patriarcharum ſuffraganei, & hi illorum ordinarij.

darij. Abb.in d.c.antiqua. vnde grauia Archiepiſcopi ſine illis facere non poſſunt.Spec tit.de diſpenſat.§.ſunt quoque. vnde ſine eo Archiepiſcopus non debet confirmare,vel conſecrare Epiſcopum. c.placet. vbi gl. 65.diſt. & Archiepiſcopus confirmatur à Primate.vel Patriarcha. cap.quia igitur. diſt.63. cum ibi not. non habet tamen poteſtatem Patriarcha in ſubditos Archiepiſcoporum,vt nec ipſi in ſubditos Suffraganeorum. Abb.in c.antiqua. de priuil. nec Patriarcha vllo priuilegio præ cæteris Epiſcopis potitur præter id quod iure communi,vel conſuetudine habetur. c.duo ſimul. de offic.ord.Nec ex negligentia Archiepiſcopi in conferendo beneficia fit deuolutio ad Patriarcham,ſed ad Papam. Imol.in clemen.ſi de beneficio. de præben. 3

Primates qui ſint, & quæ illorũ poteſtas.

Quo verò ad Primates,ij quodammodo dici poſſunt Patriarchæ.c.1.2. & 3.99.diſt. c conquæſtus. 9.q.3. differunt tamen ab eis,quia plures quatuor ſunt,& alibi ſedem habent, quam vbi Patriarchæ, & ijs ſunt inferiores, & regulariter præſunt tribus Archiepiſcopis, vt & Reges tribus Ducibus,vnde & Regibus comparantur. Spec.in proœm. re.diui.offi.col.4. à quibus Archiepiſcopis ad ipſos appellatur. cap.1.99 diſt. vt ſunt in Italia Patriarcha Gradenſis, vel Venetus, & Bituricenſis, in Germania Magdeburgenſis,in Hiſpania Toletanus,in Anglia Eboracenſis, in Pannonia Strigonenſis,& in Gallia Lugdunenſis:vt dicit Boer.tr.de ord.grad. 4

Archiepiſcopi qui dicantur, à quo eligantur, & eorum prærogatiua.

Quo verò ad Archiepiſcopos,qui dicuntur Archiepiſcopi,quaſi ſummi Epiſcoporum,vel Metropolitani à menſura ciuitatum, quia decem,vel vndecim ciuitates ſub ſe debent habere.c.ſcitote. 16.q.3. gl.in cap.cleros.21. diſt.& 7.q.3 per tot.ſunt minores Primatibꝰ,ſed maiores Epiſcopis,qui ijs ſubeſſe debent,vt ſupra decẽ,vel vndecim Epiſcopos, qui numerus nõ minor prouinciam efficit. c.ſcitote.6.q.2. Eligitur autem Archiepiſcopus ab Epiſcopis prouinciæ conuenientibus in Eccleſia Metropolitana ex clericorum,& ciuium conſenſu. cap.Metropolitano.63.diſt. c.qui in aliquo.35. diſt. & hoc vbi viget conſuetudo,quòd ab ijs eligatur,nam ex regulis Cancellariæ Papa eius ſibi electionem reſeruat,electus confirmatur a Patriarcha,vel Primate, & ſi ab ijs eſt exemptus, à Papa.c.bonæ.c.nihil.de elect. Inde conſecratur,& vngitur. c.1.de ſacra vnct. à tribus ſcilicet Epiſcopis, vt eſt decretum in Trid.Conc.ſeſſ.23 cap.2.& 5. 65.diſt.vbi Card. Alex.de conſenſu tamen Primatis,vel Patriarchæ ſi ijs ſubeſt,aliàs Papæ,& palliũ 5

Pallium vt accipiat Archiepiſcopus, quõ, à quo, quando, & quis eius effectus.

accipit ab altero eorum in ſignũ plenitudinis poteſtatis, ſine quo ea quæ ſunt propria Archiepiſcoporum munera exercere non poteſt, nec ea quæ ſunt ordinis Epiſcopalis, vnde ſine eo non poteſt Concilium prouinciale conuocare, nec Epiſcopos conſecrare, quæ ſunt propria Archiepiſcoporũ, ſed nec Chriſma conficere,Baſilicas dedicare,clericoſve ordinare nec virgines conſecrare. Abb.in c.1.de tranſl epiſc. c.niſi ſpecialis.de auth.& vſu pallij.c.quod ſicut.c.ſignificaſti.de elect.& eo vti poteſt Archiepiſcopus in tota prouincia, etiam in locis exemptis, nec retardatur pallium ob criminalem obiectionem, niſi obijciens oppoſita vera eſſe iuramento affirmet. Germ.lib.3.de ſacr.immun. c.7.nu.24.cum ſeq. non tamen eſt neceſſariũ, vt in ijs illo actu vtantur,ſat enim eſt vt illis traditum ſit,licet minus rectè faciant,ſi ſine illo prædicta præſtent.d.c.niſi ſpecialis. Eſt autem pallium ornamentum Patriarcharum, Archiepiſcoporum. & quandoq; Epiſcoporum de corpore Beati Petri ſumptum plenitudinem Pontificalis officij continens,

tereus,

ferens,humeros & pectus ad modum ſtolæ ambiens ante pectus pendens, cruces nigras intextas habens alia ornamenta ſupertegens: vt not.in rubr. de auth & vſu pallij,quæ ornamenta gerit Papa,& prædicti,& etiam Epiſcopi quandoque ex priuilegio Apoſtolico,vt Epiſcopus Ticini.Papa verò ſemper & vbique in Miſſarum ſolemnibus vti poteſt pallio, cum ſolus habeat plenam poteſtatem adminiſtrationis eccleſiaſticæ. c.ad honorem .de auth.& vſu pallij. Alij cum non in plenitudinem poteſtatis, ſed in partem ſollicitudinis ſint vocati , non ſemper & vbique, ſed in eccleſia tantum, in qua iuriſdictionem accepere,eo vtantur,nec extra prouinciam et ex conſuetudine eo vti poſſunt.c.ex tuarum.eod.Primas etiam in qualibet eccleſia prouinciæ,etiam exempta dum Miſſam celebrat,eo vtitur.c.1.eod.non tñ extra eccleſiam,licet ſacris indutus,& proceſſionaliter incedat. clem. 2. de priuil Papa tamen ſolet concedere,vt in aliena eccleſia de licentia eius præſulis, quando in prouincia non poteſt conſecrare commodè Epiſcopũ, eo vtatur.c.ex tuarum.eod.Solet verò Papa pallij vſum per priuilegiũ concedere in Natali Dñi, Circuncisione, ſancti Stephani, ſancti Ioannis,Epiphaniæ.die Palmarum,in Cœna Domini,in octaua Pentecoſtes, natiuitate ſancti Ioannis Baptiſtæ, diebus Apoſtolorum, in Dedicatione Eccleſiæ, cum clerici ordinantur,Epiſcopi conſecrantur,die ſolemni Eccleſię,& eius Dedicatione.gl.in cap.ad honorem eod.Peti verò debet pallium intra tres menſes à die conſecrationis,vel confirmationis,vbi conſecratio non requiritur,quia ante eſſet Epiſcopus. c quoniam.diſt.100. nec ſat eſt ſæpius eſſe petitum, ſed ſæpius eſt petendum. c.priſca. diſt.100. & debet peti per electum,vel eius Capitulum intra dictum tempus .

Traditur verò Patriarchis a Papa , alijs verò à Patriarchis . c.antiqua. de priuil. Sumitur autem pallium de altari Beati Petri, vbi benedicitur, & conſecratur,& traditur ei qui illo eſt vſurus,& dicitur accipi de corpore Beati Petri, quia accipit quis plenitudinem Pontificalis officij in ſua eccleſia,à Petro tamen,cum omnis iuriſdictio eccleſiaſtica ſit à Papa,vt eo quis vtatur certi diebus in priuilegio expreſſis. Glo.& Abb.in c.ad honorem. de auth. & vſu pallij . Nec ante alicui traditur,quam iuret ſe ſeruaturum fidem catholicam,& obediturum eccleſiæ Romanæ.c.ſignificaſti, de elect. quod etiam per procuratorem accipi & præſtari poteſt,vt not.in d.c.ſignificaſti. Non debet vero differri pallij acceptio ob crimen,vel defectum obiectum in perſona electi, niſi aduerſarius iuret ſe nil per calumniam moliri,& credere vera eſſe, quæ eſt oppoſiturus, & habere probationes paratas, quas facere debet intra bimeſtre à die collationis , aduerſarius tamen ſubijcietur pœnæ talionis,vel aliæ arbitrio ſuperioris. c 1.in extr.cõmuni. de auth.Et licet pallium traditum ſit,poterit tamen is denunciari,accuſari,vel contra eum inquiri,d.extrauag. Et in receptione pallij debet accipi documentum publicum eius receptionis,aliàs fructibus beneficiorum priuantur nec poterunt exercere actus ſibi incumbentes . extrauag.iniuncta. de elect. Pallium verò ſuum nullus alij commodare poteſt,nec alieno vti, ſed cum eo debet ſepeliri.c.2. eod. & ſi ad aliam transfertur eccleſiam,eo inſignitus,alio ornandus erit,quo vti debebit in illa eccleſia,veteri omiſſo, licet aliqui dicant,eum & vetus retinere poſſe. Abb.in c.1.& 2.de author. & vſu pall.

Vlterius Archiepiſcopus alia vtitur prærogatiua, vt crucem ante ſe ferri

ri faciat in omnibus prouinciæ locis, etiam exemptis, & pallium item, vt ſupra clem. Archiepiſcopo. de priuileg. & per loca exempta ſuæ prouinciæ tranſiens, vel ad ea diuertens, poteſt populo ſolemniter benedicere, diuina officia priuatim, vel publicè ibi audire, & mitras Pontificias, & diebus in priuilegio ſtatutis pallio indutus, & alijs inſignibus celebrare, & iubere alium ſe præſente celebrare, ſic tamen, vt iuriſdictionem ibi non exerceat, nec priuilegiatis præiudicium afferat. d. clem. vbi glo. & Doct. poteſt etiam in aliena prouincia habere Epiſcopatum aliquem ſibi ſubditum, & etiam in aliena prouincia poteſt Archiepiſcopus celebrans, vel prædicans, vel alium actum cogente iuriſdictione exercens vti Pontificalibus ex conſuetudine, ordines verò conferre, vel adimere, aut confirmationis faciam entum miniſtrare non poteſt in aliena diœceſi, niſi de Epiſc. op. loci licentia, non tamen de eius licentia pallio vti poteſt, niſi priuilegium à Papa habeat c. 1. & 2. c. ex tuarum. c. ad honorem. de auth. & vſu pallij. & not. in d. clem. Archiepiſcopo. & ſi locus ſit in prouincia, & nō conſtet in qua diœceſi ſit, fundata tamen eſt Archiepiſcopi intentio in cuius prouincia is locus eſt. d. clemen.

6 *Archiepiſcopi prærogatiua, et poteſtas quæ & ad quæ ſe extendat, vel non.*

Archiepiſcopus verò differenter iuriſdictionem exercet in propria diœceſi, differenter in prouincia, nam in propriam Epiſcopalem iuriſdictioné habet, de quo in tract. de Epiſcopo, in prouincia autem habet Archiepiſcopalem poteſtatem. Abb. in c. quanto. c. paſtoralis. de offic. ord. non enim habet iuriſdictionem in ſubditos ſuffraganeorum, ſed tantum in ipſos ſuffraganeos, quorum eſt iudex ordinarius. d. c. paſtoralis. de offic. ord. Vnde eorum electionem confirmat, vel infirmat. Abb. in c. cum eccleſia. de elect. & eos conſecrat. c. ſi Archiepiſcopus. de temp. ord. & officium conſecrationis alijs Epiſcopis demandare poteſt. not. in c. quod ſedes. de offi. ord. & iudicat non ſolùm in cauſis ciuilibus, vel pecuniarijs, ſed etiam in his quæ obijciuntur contra Epiſcopū, quò ad ea ſcilicet, quæ non merentur depoſitionem, vel priuationem Epiſcopatus, poteſt ſic Epiſcopus ab Archiepiſcopo ſuſpendi, vel excōmunicari. ſed deponi à ſolo Papa poteſt. licet id cognoſci poſſit ab Archiepiſcopo in ſinodo c. venerabilibus §. ſed ſi excommunicatus, de ſent. excom. in 6. Abb. in c. 2. de accuſ. Franc. in c. vt litigantes de offic. ordin. in 6. Hodie tamen ex Conc. Trid. ſeſſ. 24 c. 5. & ſeſſ. 13. c. 6. ſtatuitur, vt contra Epiſcopos in criminalibus, ſolus Papa cauſas grauiores cognoſcat. Idem cognoſcit cauſas appellationum ad ſe deuolutas, & eas committit pro tota prouincia. Germ. d. c. nu. 35. 36. & 37. Poteſt etiam Archiepiſcopus punire officiales Epiſcopi delinquentes. Franch. in cap. 1. de offi. ordin. in 6. Et ſi electio eccleſiæ Cathedralis vltra tres menſes differtur, poteſt Archiepiſcopus de conſilio ſui Capituli alium ex illa eccleſia, vel alia ad illam eccleſiam eligere. cap. ne pro defectu. de elect. quod tamen hodie Papæ ſoli licet quò ad Epiſcopos, & primam dignitatem in Cathedrali ex regulis Cancellariæ. Conuocare etiam poteſt ſinodum ſuæ prouinciæ. c. 1. de pœnis. cap ſi Epiſcopus. diſt. 18. Non tamen Archiepiſcopus eſt iudex Epiſcopi, niſi in caſibus iure tantum expreſſis, vt dicit Felin. in d. c. paſtoralis. de offic. ordin. nu. 8. 10. And in c. nullus. de iureiur. Cucch. de Patriar. nu. 47. aliter enim in hoc proceditur cum ſuffraganeis, aliter cum ſubditis ſuffraganeorum, in ſubditos enim non habet iuriſdictionem, niſi quibuſdá articulis exceptis, in Epiſcopos maiorem, vt ſupra eſt dictum, & habetur

in d.cap.paſtoralis. in princ. Vnde ſi Epiſcopi ſubditus vult agere contra Epiſcopum,coram Archiepiſcopo eum conuenire debet.d cap.paſtoralis. in princ. Si verò Epiſcopus contra ſubditum agere vult arbitri iuris ſunt dandi coram quibus cauſa agatur.glo.in d.cap.paſtoralis. quos tamen arbitros coget Epiſcopus vt pars eligat, ne in ſua cauſa ius Epiſcopus dicat. glo.in cap.ſi clericus,ver.arbitros.vbi Card.Turr.Cr.2.q.6.Non poteſt verò agere contra ſubditos Suffraganeorum, niſi in trigintaquatuor caſibus, de quibus Germ.d.c.nu.47. Idem Epiſcopum,vel Abbatem eligit ſi monachi,vel canonici intra tres menſes non elegerint, & prouidet Epiſcopo de Vicario, niſi ipſe id faciat, & edicta per totam prouinciam promulgat, & excommunicat ſinodo adeſſe detrectantes.Germ ibi.nu.38.cum ſeq.

Quòd ſi Archiepiſcopus,vel Patriarcha in alie ia diœceſi,vel prouincia delinquat,poterit iudicari ab Epiſcopo illius diœceſis, vel Archiepiſcopo poterit iudicari,niſi is ſit ex ſuis Suffraganeis. Abb.& Imol.in c.cum inferior.de maiorit.& obed. modo tamen quo ſupra.

Sunt verò aliqui caſus,quibus Archiepiſcopus,vel Patriarcha habet poteſtatem in ſubditos Suffraganeorum. Primò enim eos cogere poteſt,vt in celebrandis diuinis ſe conforment mori Metropolitani,ſi diſcordant,d.cap. paſtoralis.de offi.ordin.c.de his.vbi gl.diſt.12. ſi tamen Metropolitanus diuerſum ritum à Romano obſeruat,vt Mediolanenſis, aliæ eccleſiæ prouinciæ idem ſeruare non tenentur: vt dicit Cucch.de patr. num.53 cum ſeq. Secundò, poteſt Archiepiſcopus indulgentias concedere prouincialibus ſuis.Franch.in cap.1.de pœnit.& remiſſ.cap.noſtra.de pœnit. & etiam poteſt eleemoſynas colligere per prouinciam pro eccleſiæ ſuæ reparatione, vel alio pio opere;& punire Suffraganeos, & eorum Vicarios id impedientes.cap.1.de pœnit.& remiſſ.vbi Franch Card.in clem.1.de cenſib. Tertiò, poteſt ſemel, ac iterum viſitare totam prouinciam ſuam, & eius eccleſias, & monaſteria non exempta, ac pia loca, & eorum homines, & corrigere corrigenda,etiam ſi non adſit Epiſcopi negligentia,& procurationes cauſa viſitationis ſuſcipere.c.fi.de cenſib.in 6. & dum viſitat audire confeſſiones ſubditorum Suffraganeorum,& debitis pœnitentijs ſubijcere.d.c.fi.& ordines,ac ſacramenta eccleſiaſtica conferre. Franch.in d.c.fi.& ſi Epiſcopus, & Archiepiſcopus eodem tempore eundem locum viſitent, vterque procurationem accipiet ſi facultates ſuppetant, & ſi diuerſas proferunt ſententias pro reo iudicabitur,& ſi facultates non ſuppetent vtrique,Epiſcopus diſcedet,niſi prior acceſſerit, Io.And.& Franch. in c.1.§.deinde. de cenſib.in 6. & circa viſitationem plenius videnda, quæ habentur tract. de Epiſco. in cap.de Viſitat.ad fi.vbi traditur quãdo Archiepiſcopus poſſit viſitare prouinciam,vel non,& quid ibi poſſit. Poteſt etiam abſoluere ſubditos Suffraganeorum à ſuis Epiſcopis excommunicatos, & de iniuſtitia ſententiæ,vel iuſtitia cognoſcere. c.venerabilibus.§.1. de ſent.excom.in 6. extra viſitationem tamen non poteſt ordines,vel ſacramenta conferre.c.nullus.9.q.2. Quartò, poteſt punire notoria crimina totius prouinciæ, cum ſic notetur negligentia Epiſcopi loci,& notoria dicuntur,quę examinatione non egẽt. c.1.§.notoria.de cenſib.in 6. vnde prauas conſuetudines prouinciæ etiam excommunicationibus abrogare valet. Fel.in d.c.paſtoralis.de offi.ordin. & quoties deprehenditur negligentia Epiſcopi,maximè tertio moniti,poteſt de vitijs eius ſubditorum cognoſcere,& iudicare.d.cap.1.§.notoria.de

cenſib.

cenſib.in 6.& etiam ſi conſuetudo id habet, poteſt etiã ius dicere in ſubditos ſuorum Suffraganeorum.c.1. vbi Io. Andr. Hoſt. & Franc.de pœn. in 6. In ciuilibus verò cauſis, ex ſola Epiſcopi negligentia, cauſæ ad Archiepiſcopum non deuoluuntur, niſi agatur de adminiſtrandis eccleſiæ negotijs. c.cum ſcimus. 9.q 3. vel appellatum fuerit à ſententia Epiſcopi, vel eius mora. Fel.in d.c.paſtoralis. Abb.in c.ex parte.1. de appell. vel niſi Epiſcopus negligat exequi piam extremam diſpoſitionem. Abb.& Fel.in d.c.paſtoralis. ſic etiam Archiepiſcopus poteſt cognoſcere de cauſa ſui Suffraganei, quando ad eum Epiſcopus negotij ſeriem exponendo id defert. Abbas, & Fel.loco prædicto: vel ſi Epiſcopus ex ſuſpitione recuſatus ad eum cauſam remittit Abb.& Fel.ibid. Similiter ſi conſtet euidenter de iniuſtitia ſententiæ ab Epiſcopo latæ. Abb.& Fel ibidem. Sic etiam punire poteſt eos qui iniuriam inferunt, vel impediunt nuntios ſuos per prouinciã miſſos. c.1. de pœn.in 6. & ſimiliter habet iuriſdictionem in ſubditos Suffraganeorum in negotio ſpectante vtilitatem vniuerſæ prouinciæ. Abb.& Fel.in d.c.paſtoralis. poteſt etiam delegare cauſam aliquam ſubdito ſui Suffraganei volenti non eo inuito. not. in d.c.paſtoralis. & de licentia Suffraganei omnem iuriſdictionem in eius diœceſi exercere.c. ſicut.de exceſſ.prælat.& Suffraganei ſubditis, concedente ſuffraganeo, concedere. Fel.ibid. Vnde & valet conſtitutio in ſinodo prouinciali facta conſentientibus ſubditis Suffraganeorum, vt Archiepiſcopus poſſit cognoſcere de cauſis ipſorum ſubditorum, licet aliquibus ex ipſis ſubditis huiuſmodi diſſentientibus non valeat conſtitutio. gl.in c.nouit. de offic.deleg. vnde nec valet conſtitutio ſinodi prouincialis, vt Archiepiſcopus poſſit exequi decreta ſinodi etiam in ſubditos Suffraganeorum, & pro delictis commiſſis extra prouinciam, vt facit in ſuos ſubditos, vel in *prouincia* delinquentes. Rot. deciſ.842. de conſuet. in antiq. licet tamen Archiepiſcopo admittere alium Archiepiſcopum, vt aduerſus aliquem ibi morantem, qui intra illius Archiepiſcopi diœceſim ei iniuriam fecit, procedere & ius dicere poſſit. Rot. prædicta. & in primo caſu requiritur etiam conſenſus Epiſcoporum, quod intelligitur ſi abſens ſit iuſtè, vel contra dicta, cum alias acta in ſinodo eo vocato, & contumace exiſtente valeant; poteſt etiam Archiepiſcopus punire canonicos Suffraganei ſi ceſſarſit à diuinis ſine rationabili cauſa ad querimoniam Epiſcopi, vt delegatus Papæ.c.irrefragabili.§.cæterum.de offic. ordin. & mortuo Epiſcopo poteſt dare Viſitatorem Eccleſiæ, ſi Capitulum negligens ſit. Abb.in c.1.ne ſede vacan. & clericos idoneos eccleſiæ egenti ſufficere. c.non liceat. 11.q.2. Et poteſt cum ſubditis Suffraganeorum diſpenſare in pœnalibus, quibus caſibus eos iudicare poteſt: vt dicit Spec. tit.de diſpenſat.§.ſunt quoque. num.3.

Patriarchæ verò, vel Archiepiſcopi, Primates, vel Epiſcopi eliguntur, vel electione canonicorum, vel Papæ prouiſione, & poſt prouiſionem Papæ confirmatio non requiritur, ſed conſecratio, qua plenũ ius acquiritur, & pallium tradendum, poſt electionem verò canonicorum requiritur etiã Prælati confirmatio, non autem ſi fit à Papa: vt dicit Cucch.de Patr.in fin. & dictum eſt ſupra hoc tract. & tract.de Elect.

De Epiſcopis verò eſt late habitus ſermo tract. iam edito de Statu, & Munere Epiſc.

DE

DE STATV PRAELA-TORVM.

SVMMARIVM.

1 *Prælati qui propriè dicantur, & qui minus propriè.*
2 *Prælatorum inſignia quæ ſint.*
3 *Prælati à quo eligantur.*
4 *Prælati qualiter eligendi.*
5 *Prælaturæ non procurandæ, & quare, & an poſſint peti ſine peccato.*
6 *Prælati quæ iure agere poſſint in ſpeciali.*
7 *Prælati quæ agere non poſſint, vel non ſoli.*
8 *Prælati quid agere debeant, & teneantur circa temporalia bona eccleſiæ, vel non.*
9 *Prælati circa ſpiritualia quid agere debeant, & teneantur.*
10 *Prælatus in quibus peccare poſſit.*

De Prælatis in genere. Cap. I.

TRACTATVRVS de ſtatu Prælatorum, qui ſunt vt oculi in Eccleſia, & Sol in firmamento eiuſdem. cap. ſolitæ. de maior. Primo loco agere propoſui, qui dicantur Prælati: ſecundò, à quo inſtituantur: tertiò, quæ ſit eorum poteſtas: quartò, quæ non poſſint: quintò, ad quid teneantur circa temporalia eccleſiæ: ſextò, quid in ſpiritualib⁹: ſeptimò, quomodo in eorum officio peccare poſſint. Et à primo exordiendo, obſeruandum eſt in vniuerſum, ꝙ Prælatus dicitur, qui ante alios latus, vel poſitus eſt, & comprehenditur large loquendo hoc vocabulo quicunque curam habet animarum ex inſtitutione, vel deputatione perpetua, non autẽ temporali. c. iua. de cler. ægrot. non autem is cui ad tempus curæ exercitiũ eſt commiſſum; ſtricte verò & proprie Prælatus dicitur, qui habet iuriſdictionem in foro contentioſo ex officio. vel præſcriptione aut priuilegio. c. decernimus. vbi gl. de iudic. clem. dudum. de ſepult. not. Abb. in c. cum ab eccleſiarum. de offic. ord. quod intelligitur de authoritate ordinaria, non delegata: vt dicit Inno. in d. c. decernimus. & ibi Abb. & appellatione Prælati

1 *Prælati propriè qui dicantur, & qui minus propriè.*

lati venit etiam Archidiaconus,quod intelligitur non de illo qui per Epiſcopum inueſtitur, ſed de eo qui per electionem aſſumitur, quia ſic vniuerſitas eligendo tribuit ei iuriſdictionem: vt dicit Abb. ibid. & idem de eo qui aſſumptus ab Epiſcopo ad aliquam dignitatem habet iuriſdictioné de conſuetudine, vel aliter, vt ibi dicit Abb. & idem de Abbatibus, vt ibi innuit,cũ præponantur Archidiaconis, & idem procedit in quolibet præpoſito collegiatæ, vel conuentualis eccleſiæ ſi habet iuriſdictionem in ibi exiſtentes in foro exteriori, & pariter in Prælatis curiæ Romanæ, ſeu eius officialibus,ſi ex officio,aliquam iuriſdictionem exercent in foro fori;non autem propriè Prælati dicuntur habentes prærogatiuam præcæteris maiorem,ſi carent iuriſdictione,vt plebani,qui & dicuntur paſtores, c.ſi in plebibus.63.diſt. Decani, Archipresbyteri,& huiuſmodi.c.1.de æt.& qual. & not. Abb. in d.c.decernimus. niſi habeãt iuriſdictionem in foro exteriori; vt in tit.de plebano,habetur;& huiuſmodi Prælati ſuccedunt in vniuerſum ius eccleſiæ cui præſunt.c.1.vbi Abb.de ſolut.c.cum ad ſedem.de reſt.ſpol.

Sunt autem inſignia Prælatorum,vt aliqui ex eis poſſint vti mitra,& baculo paſtorali,& promouere ſubditos ad ordines minores,vt ſunt Abbates in conuentibus Monachorum,& Regularium ex priuilegio Apoſtolico.c. Abbates.de priuil.in 6. vt & benedicere corporalia,& indumenta ſacerdotalia,vt not.in d.c.& in clem.attendentes. de ſtatu reg. 2 *Prælatorũ inſignia quæ ſint.*

Similiter ex ſtilo curiæ Romanæ, vti poſſunt pallio, quod mantelletum vocatur,& in actibus publicis in eccleſia præſtitis, deferre ſub pallio prædicto habitum lineum,quod rochettum appellatur , & annulum aureum in digito geſtare,iuxta not.in c.clerici.de vita, & hon.cler. & in incedendo,& ſedendo præcedunt alios clericos , niſi ſit capitulum eccleſiæ Cathedralis collegialiter congregatum, quod præcedit quemlibet Prælatum exiſtentẽ in diœceſi Epiſcopo inferiorem, vt dicetur tract.de Capitulo, Deo dante; Prælati tamen prædicti præcedunt ſingulos Cathedralis diuiſim exiſtentes,ſi ſint Prælati ſeculares,niſi & iidem ſint Prælati, vt ſupra eſt dictum.

Quò ad ſecundum,ſi loquimur de Prælatis curiæ Romanæ,à ſolo Papa aſſumi,& eligi poſſunt, Abbatiarum quoq; collatio ſi ſint Abbatiæ clericis ſecularibus commendari conſuetæ, ex reſeruatione regularum Cancellariæ, à ſolo Papa conceduntur; Prælaturæ verò eccleſiarum collegiatarum iure cõi à collegio conceduntur , quod vnanimiter eligit ſibi Prælatum. c. Adrianus.63.diſt.c.in nomine diſt.23.c.miramur.c.à multis.61.diſt.c.1. de elect.niſi priuilegium,vel conſuetudo præſcripta,id ius ad Epiſcopum, vel alium tranſtulerit,vt not.Abb.in c.cum olim.2.de elect. & id ius præſertim in Regularium monaſterijs ad eorũdem Capitulum ſpectat, ex regulis tamen prædictis Cancellariæ Apoſtolicæ , Papa ſibi reſeruat prouiſionem Prælatorum Cathedralium, & Collegiatarum Eccleſiarum,quæ verò dicantur eccleſiæ collegiatæ, ac quomodo tales eſſe agnoſcantur, dictũ eſt ſupra,tract de ſtatu epiſc.cap.de Viſit.nu. 4. 3 *Prælati à quo eligantur.*

Non tamen idonea erit Prælati electio,niſi canonicè facta ſit,& cũ conſenſu maioris, & ſanioris partis Capituli , iuxta tradita tract. de Elect. vt nec eidem iuſtè licet quemlibet in Prælatum eligere, ſed ſub pœna peccati mortalis,maximè in prælaturis curam animarum habentibus eum tenetur eligere,qui cæteris dignior,& melior ſit,præponendo in paritate diuitem pauperi,niſi eccleſia egeat diuitis potentia, vel habeat ſoluere debi- 4 *Prælaturæ non procuranda, & quare.*

ta,

ta, incolam loci, & qui eſt de gremio eccleſiæ extraneo, niſi lõgè incolam excedat, intitulatum non intitulato, Doctorem plebeium, nobili tantum, Canoniſtam Theologo, vbi eſt magna cauſarum ventilatio, vbi verò hæreſes pullulant, è conuerſo, ſeniorem & priorem ordine, poſteriori, ſemper bonum, ei qui ex deuio eſt reductus, legitimum, legitimato, eum qui laborauit in eccleſia, otioſo, vt dictum eſt in tract. de Elect. & communem eſſe

5 teſtatur Lamb. de iure Patr. lib. 2. p. 3. q. 5. princ. art. 1. cum ſeq.

Prælatura an procurari poſſit, vel non.

Non licet pariter alicui prælaturas procurare, vt nec appetere, cum locus ſuperior, ſi ei ſit iuncta animarum cura, iuſtè appeti nõ poſſit ob præſumptionem, qua homo putat ſe poſſe prodeſſe, cũ id tantummodo ſit donum Dei, vt nec beneficium ſine cura, & per conſequens prælaturam huiuſmodi licet appetere, niſi homo egeat, & illa ſit dignus, vt not. in cap. tuam. de æt. & qual. dummodo officium optetur vt quis proſit, & non primarus honoris, vt præſit, id enim vanitas eſt, & res periculi plena, quo enim in ſuperiori quiſque conſtitutus eſt loco, eo in maiori periculo verſatur, vt inquit Iſid. lib. 3. de ſummo bono. c. 51. & qui deſiderauerit primatũ in terra inueniet confuſionem in cœlo, vt inquit Chriſ. hom. 35. in cap. 20. Matth. Primatus enim fugientem ſe deſiderat, deſiderantem ſe odit, Principes enim eccleſiæ ſunt, vt ſeruiant minoribus ſuis, & miniſtrent eis quæ à Chriſto acceperunt, ſuas vtilitates negligant, & illorum procurent, vt ſi opus fuerit, neque mori recuſent pro ſalute inferiorum ſuorum, vnde Primatum eccleſiaſticum optare, nec ratio, nec cauſa eſt, ſapiens enim non feſtinat ſe ſubijcere ſeruituti, labori, periculo, & dolori, vt ibi dicit Chriſ. & prælationis ardor, ambitionis eſt ſignũ, & ex alto grauior eſt caſus: vt dicit Bern. ſerm. de verb. Dñi. Ecce nos reliquimus omnia in Declam. ante med. & vt ignis ex ſe niuẽ non gignit, ſic qui in hoc mundo indebitè honorem quærit, nunquã cœleſti, ac perenni honore potietur, vt inquit Clim. de diſcret. gr. 26. Ex quibus fit prælaturas non eſſe appetendas, nec ẽt petendas, etiam ſi quis dignus ſit, ſi curam animarũ, vel officium aliquod graue adiunctum habeant, ob pericula, quæ in eorum exercitio verſantur, opus tamen bonum quod in eis exercetur, ſine prælationis, & honoris amore appetere laudabile eſt, vt inquit D. Greg. in paſt. p. 1. per totum. & D. Th. 2. 2. q. 185. art. 1. & 2. licet id non liceat petere; etiam ſi adminiſtraretur, vt debet ob præſumptionem annexam, vt inquit ibi D. Th. & Aug. de ciu. Dei, lib. 19. c. 19. vel dicendum, quòd aut indignus appetit Epiſcopatum, & peccat mortaliter; aut dignus. & ſi appetit temporalia, ſcilicet honorem, & opes, vt finem Epiſcopatus, eſt mortale; ſi verò temporalia non ſunt finis officij Epiſcopalis, ſed tantum inſitus appetitus officij Epiſcopalis, quando ſcilicet, licet quis appetat Epiſcopatum, vt finem temporalium, appetit tamen præciſe bona temporalia, & non niſi ſecundariò officium Epiſcopale, eſt veniale ſaltem graue; ſi verò dignus appetit officium & ſalutem animarum, vt finem & temporalia, vt adminiculum, adhuc non licet id appetere, niſi in neceſſitate eccleſiæ cui ob pericula, vel labores, nemo velit præfici, vel ſi indignus ei ſit præficiendus, alias eſt præſumptio, & ſaltem veniale peccatum, non crederem tamen eſſe mortale ob periculum oneris, cum res ſit ex ſe libera. Non tamen licitum eſt prælaturas recuſare ſi à ſuperioribus quis [illegible]imè, & [illegible] vocetur ad eas, nec in ſe canonicũ habeat impedimentum, iuxta tradita ſupra tract. de Epiſc. cap. 1. & 2. & docet

etiam

etiam Bern.in declam.prædicta.in ſer.de verb.Domini. Ecce nos reliquimus omnia; & eius intentio ſit recta, vt inquit Bern.lib.4. de conſid.ad ſi. vt ſuſcipiat prælaturam non ob propriam.ſed ſubditorum vtilitatem, vt paſcat non ſe,ſed ſubditos,& debitam eis iuſtitiam miniſtret, propriam gloriam non quærat,ſed Dei honorem,& gloriam: vt inquit D.Ant.3.p.tit.19. c.11.ſic enim diſpoſitus iuſtè prælaturam recuſare non poteſt, ſic enim dona Dei,quæ non pro ſe tantum accepit, alijs ſubtraheret,& is verè humilis ſit qui diuinis vocationibus non reſiſtit,vt inquit Greg.in Paſt. p.1.c.5. & 6.& prælatura ſine authoritate ſuſcipi nō debeat,cū deſidia nō reſpui,vt inquit Aug.ep.81.ad Eudoxiū Abbat. tom II.f.111.e.f. & vt qui honorem ſibi non à Deo traditum vſurpare præſumit, culpa eſt dignus, ſic qui traditum recuſat,aliorum criminum reus eſt, infidelis,ac inobediens: vt inquit Chriſ.hom.1.in 1.ad Timoth.& ſi ſit Epiſcopatus, ad ſic acceptandum ſolus Papa cogere poteſt, vt pluribus probat Valentia de ſtat. diſp.10.q.3. punct.4.qui & punct.3.probat ex eo quòd quis timeat peccare in illo officio,ſi ſibi iniungitur ob bonum commune, non poſſe id recuſare, cum res ſit ex ſe licita,deponendo eam opinionem,& magis propoſitum, ſi adeſſet. Quod ſi Prælaturæ,vel Abbatiæ ſeculares, careant adminiſtratione officij, à digno,ſi eget,iuſtè peti poſſunt,& ei conferri, vt not.in c.tuam. de æt & qualit. Et hæc de ſecundo,& præterea debent prælati eligendi ad prælaturas præditi eſſe ſcientia,moribus, ætate, & ordine, quos requirunt eorum prælaturæ reſpectiuè, iuxta tradita in tract.de Electione & de ſtatu Epiſc. c.6. & ſi ſit Epiſcopatus, requiritur vitæ præſertim integritas, competens ſcientia,ita vt ſit magiſter,vel Doctor in Theologia,vel iure canonico, vel licentiatus,vel habeat teſtimonium publicum Academiæ publicæ, vt is aptus ſit alios docere in ea ſcientia ſeſſ.22.c.2.in Trid.Conc. Requiritur etiam in eo cōſtantia,vt tyrannis,& hæreticis valeat reſiſtere. Eccl.7.Ier.1. Ezec.3.Tit.3.ſic tamen vt manſuetudo ei iungatur.Conc.Trid.ſeſſ.23.c.1. & vltimò requiritur prudentia,charitas,zelus animarum,& cæteræ virtutes,& maximè vigilantia: vt pluribus probat Card.Paleot.in eius Archiepiſc.lib.1. Valent.2.2.diſp.10.q.3.punct.1.

Quò ad tertium,multa ſunt quæ prælatis iure cōceſſa ſunt.Primò enim, poteſt Prælatus & tenetur ſolus ex officio procurare negotia ſibi, & Capitulo communia,cum ex ratione adminiſtrationis ad id teneatur,& habeat liberam adminiſtrationem, vt not.Abb.in c.edoceri.& ibi Fel.& Rota deciſ.3.de confeſſ.in nou.nu 4.de reſcript & idem poteſt conueniri ſine conſenſu Capituli non poteſt tamen ardua explicare ſine eius conſenſu, vnde ſine conſenſu eiuſdem non poteſt cōſtituere officialem generalem, & perpetuum qui gerat eius negotia, quando tamen is habet iuriſdictionem in clericos,vel præeminentiā in rebus ſpiritualibus,qui & laicus tunc eſſe nō poteſt,& poteſt etiam remouere Vicarium generalem ſine conſenſu Capituli, niſi aliqua ſint conceſſa in perpetuam Vicariam cum conſenſu Capituli de bonis communibus,quia tunc non poteſt ſine Capitulo, in proprijs enim vnuſquiſq; poteſt procuratorem conſtituere. & remouere, in arduis tamen id non licet, vt ſupra; Sic etiam poteſt prælatus ratificare geſta per ſolum Capitulum,& etiam alienationem bonorum eccleſiæ factam per illud,ſi expedit eccleſiæ,nec eſt etiam neceſſe vt prælatus interponat authoritatem, ſi inferiores clerici conſtituunt ſyndicum; ſic etiam poteſt ſolus 6

Prælati quæ agere poſſint, vel non.

M petere

petere reſtitutionem in integrum, nomine eccleſiæ, niſi ſit excommunicatus, quia tunc poteſt repelli, niſi incidenter id petatur: vt dicit Zab. in cl. ab eccleſia. de in integ. reſtit. num. 10. & 11. vbi latè id tractat; & ſic poteſt etiam prælatus ſolus alienare ex cauſa licita ſine Capitulo bona cõmunia, niſi id ſibi ſpeciali iure vetetur, vel ſint communia in totũ, vel quò ad adminiſtrationem. Dicuntur verò bona quandoq; communia Abbatui, & cõuentui re, quandoque ſunt diuiſa re, ſed non quò ad adminiſtrationem, vt cũ certa ſunt deputata pro menſa conuentus, & certa bona pro menſa Abbatis, & hæc bona prælatus ſolus poteſt adminiſtrare; aliqua ſunt diuiſa, quò ad rem, & adminiſtrationem, vt quia quædam ſunt deputata Abbati, quædam conuentui, ex inſtitutione patroni, cum aliàs omnia debeant eſſe communia inter Abbatem, & conuentum, quæ vnus ſine alio non poteſt adminiſtrare, & hæc diuiſio poteſt fieri poſt fundationem monaſterij ab Epiſcopo, & etiam ab Abbate, & conuentu, ad tollendas murmurationes, vt dicit latè Abb. in d. c. edoceri. idem inferens Abbatiſſam concedere poſſe monialibus, vt lucra ex manibus poſſint cõuertere in vſus proprios, & neceſſarios, nec ex hoc dicentur habere proprium: vt not. in c. cùm ad monaſterium. de ſtatu reg. & cum prælatus agit in cauſa communi conuentus, & prælatus vt frater poteſt iurare de veritate, vt vnus de conuentu, & nomine aliorum fratrum, vel prælatus vt principalis, & conuentus, vt principalis, & ſi eſt cauſa ſolius conuentus, ad conuentum tantum eſt recurrendum, vt dicit Fel. in c. præſentium nu. 9. de teſtib. vbi & tradit quid iuris in iuramento calumniæ, & etiam in cauſa communi, primo modo ſi ſimul agunt poteſt prælatus ſolus iurare, & ſi cauſa eſt communis vtrique vt prælato, vterque iurat vt principalis.

Secundò, poteſt prælatus impendere auxiliũ dominis temporalibus pro conſeruatione Reipublicæ, maximè inſtante regni neceſſitate, & etiam de conſilio Regis. not. Abb in c. non eſt. de voto, & not. in c. in Archiepiſcopatu. de raptor. Primum tamen dictum intelligerem procedere quando prælatus id ſponte facit, ſi enim cogeretur à domino temporali, non poſſet auxilium, vel ſubſidium ei præſtare ſine Apoſtolicæ ſedis conſenſu. Doct. in c. non minus. in c. ſi aduerſus. extra de immun. eccl. modo vt alibi.

Tertiò, poteſt conferre conſanguineis ſuis de bonis eccleſiæ, competens ſubſidium, & magis ipſis, quàm alijs ſi egent, & non ſint curata, vel huiuſmodi beneficia, quæ dignioribus ſunt conferenda, niſi ipſi etiã ſint digniores. c. non ſatis. 86. diſt. not. in c. tuam de æt. & qual. non tamen eis tantum dare poteſt, vt eos diuites faciat, & quin ſubueniat alijs egentibus. cap. monemus. 12. q. 2. Abb. in cap. inquirendum. de pec. cler. quod poteſt iuſtè prælatus facere ſi ſubtrahit ſibi de ijs quæ vſui proprio ſunt deſtinata, & dat conſanguineis, & eo magis ſi egeant, vt dicit D. Tho. 2. 2. q. 180. art. 7. Fel in c. poſtulaſti. nu. 30. cum ſeq. de reſcript.

Quartò, poteſt petere reſtitutionem in integrum, etiam ſi in alienatione rei eccleſiæ iurarit: vt not. Abb. in c. cum veniſſent. de iuſtit. glo. in c. 1. de reſtit. in integ. in 6.

Quintò, prælatus inferior Epiſcopo, poteſt excommunicare ſubiectos. c. ſeut. de ſponſ. c. cum in eccleſia. de maior. & obed. not. Abb. in cap. cum ab eccleſiarum. de offic. ordin. & etiam mandare executioni ſuas ſententias in iuriſdictione quam habet, vt ibi dicit, licet Epiſcopus concurrat in iuriſdi-

riſdictione cum omnibus prælatis ſuæ diœceſis, exceptis regularibus, & ſit locus præuentioni, niſi & præuentio ſit præſcripta, vt ibi dicit nu.9. & poteſt etiam præſcribere iura Epiſcopalia in certa parte diœceſis, vt not. Abbas in c. per venerabilem. qui filij ſint leg. & inſtituere aliquos in titulum in ſuis eccleſijs ſine præiudicio patronorum ipſarum: vt dicit Abb. in c. per tuas. 3. de ſim. qui prælatus excommunicare declinantem ſuam iuriſdictionem à ſe conuentum poteſt, niſi oſtendat documentis publicis contrariũ, alias cauſa coram ſuperiore proximo agitabitur, niſi ſit notoriũ quod petit prelatus, & is contrarium non probet, quia ſic poteſt eum excommunicare. Capyc. deciſ. 124. nu. 2. Innoc. in c. ex parte 2. de verb. ſign.

Excõicatio verò pro rebus amiſſis, non debet concedi pro rebus leuibus. c. 3. ſeſſ. 25. in Trid. Conc. quod intelligitur in ciuitate ſi ſit quantitas quinquaginta aureorum, in villa decem, ſi tamen quis ſit pauper, ſat ſunt duo, vel tres aurei arbitrio iudicis. Et vbi quis litigat ſuper re amiſſa, ſi id poteſt probare per monumenta, nõ eſt cõcedenda monitio. Sot. 4. diſt. 25. q. 1. art. 2. col. 6. ſi non poteſt probare, non debet de facili concedi, niſi vbi quis aliter non poteſt tueri ius ſuum, & cauſa eſt alicuius momenti, & innocens cauſam amitteret, & eam fulminando, inuenirentur teſtes rei perditæ, vel ſubtractæ; & hæ monitiones concedi poſſunt etiam poſt publicatum in cauſa; & tenetur etiam principalis reuelare, quando eſt ſemiplenè probatum, & illa probatio poſita in proceſſu, & reo notificata, aliàs non tenetur iuridicè reuelare, vt nec ſi dum litigat putat ſe iuſtam cauſam fouere, ſic enim non reuelans non incurrit excõmunicationem, modo conſulat peritos, ſed ſi incipit percipere ſe iniuſtè litigare, tenetur reuelare, vel ſtatim deſiſtere. Nau. c. 25. nu. 28. Zerola. Excom. cauſa Materialis, qui & dicit in cauſis criminalibus ſolere concedi cum tribus clauſulis: primò, ne fidẽ faciant niſi ciuiliter tantum: ſecundò, ad defenſionem tantum: tertiò, quò ad intereſſe, quibus factis iudex non incurrit irregularitatem, etiã ſi mors inde ſequatur. Nec eſt ſuſpendenda excommunicatio, parte contradicente, niſi probet aduerſarium, ad cuius inſtantiam ſit excommunicatio, haberet intentionem fundatam per ſcripturas, teſtes, vel alia documenta. Zerola loco cit. vbi & de alijs agit.

Sextò, prælati ſola vox tantum poteſt, quantum Capitulum in his quæ pertinent ad ipſum, & Capitulum, quod intelligitur, quando interuenit in Capitulo, vt prælatus, ſi enim interueniat, vt canonicus, vt conſuetum eſt in aliquibus eccleſijs, vbi Epiſcopus ſtatim, ac eſt electus, & confirmatus, habet etiam vocem in Capitulo, tunc eius vox valet tantum, ac vox vnius canonici, vt dicit Hoſt. in ſum. de conceſſ. præb. vlt. col. & eo caſu prælatus ſedebit in Capitulo, in loco, in quo ſederet ſi non eſſet prælatus: vt not. Franch. in c. à collatione. de appell. in 6. nu. 4. Dicitur verò interuenire, vt prælatus, quando inter eum, & Capitulum omnia ſunt communia, vt canonicus quando ſunt diuiſa: vt dicit Hoſt. loco cit.

Septimò, poteſt cogere clericos ſibi ſubiectos ad ſuſcipiendos ordines, quos beneficium eorum requirit tempore à iure ſtatuto, etiam per ſubtractionem fructuum beneficij, quòd ſi neceſſitas eccleſiæ, vel vtilitas id requirit, cogere poteſt etiam alios beneficiatos ad ordines ſuſcipiendos, licet eorũ beneficia non requirant ordinis exercitium, & dicitur eccleſiæ vtilitas, quando eget aliquibus miniſtris in certis officijs, vt diaconis, vel ſub-

diaconis, vbi eccleſiæ conuentualiter ſolitæ ſunt ſolemniter celebrari, & neceſſitas, ſi eccleſia miniſtris ſit deſtituta;quæ tamen intelligūtur,niſi ordinandus habeat in ſe legitimum impedimentum infirmitatis, vel etiam criminis in ſecundo caſu, quo etiam caſu debet is in confeſſione detegere impedimentum prælato,ne contra eum procedi poſſit in foro externo,quo etiam ſecundo caſu ſi vtilitas,vel neceſſitas eccleſiæ non vrgeat,inuitus cogi nō poteſt ad ordines ſuſcipiendos,aliàs prælatus puniri poteſt, ita Hoſt. in ſum de æt.& qualit.§.pen.qui verò ordines requiratur in quolibet beneficio dictum eſt ſupra,tract de Epiſc.cap.6. & quas pœnas incurrāt eos non ſuſcipientes diffinitur in c.licet canon. de elect.in 6. in c.quia dignitates. ſeſſ.24. in Trid.Conc. ſi obtineant beneficium ordinis executionem requirens:& tradit etiam Hoſt.loco cit.poſſunt tamen etiam non beneficiati cogi ad ordines ſuſcipiendos non præcisè, ſed indirectè per ſubtractionem rei,vel dignitatis,ſi vtilitas,vel neceſſitas eccleſiæ id requirat, & iamſint in aliquo ordinis gradu ſacro conſtituti, vt ibi dicit.

Octauò, prælatus poteſt ferre teſtimonium in cauſa propriæ eccleſiæ. c.tuis.c.nuper.c.cum nuntius.de teſtib. cum eius ſit procurator,non dominus,c.2.de donat.Doct.in c.veniens. c ſuper eo.de teſtib. dummodo alius conſtituatur actor,& procurator eccleſię,cum idem non poſſit eſſe procurator & teſtis.Hoſt.in ſumma de teſtib.§.& cum cauſa.ver.ſed nunquid.& etiam poteſt iudicare in cauſa ſuæ eccleſiæ.Doct.in c.cum veniſſent.de iudic.niſi allegetur ſuſpectus, vt poteſt. Doct.in d c. dummodo prædictam ſuſpicionem quis probet.Iaſ.in l.cum apertiſſimi. C.de iudi.&ſi eſt iudex ordinarius ſuſpectus, non remouetur, ſed datur adiunctus. Capyc.deciſ. 137. & deciſ.146.

Nonò,vacante eccleſia patronata, poteſt proprio motu patronum vocare,& eam illi conferre, & is conſentire poteſt voluntati prælati, cum tunc non præſentet ſeipſum:vt dicit Hoſt.in ſum.de Iure Patr.nu. 12.

Decimò, poteſt interdicere inferioribus electoribus ne eligant certam perſonam,dummodo legitimam cauſam alleget,aliàs non. Franch.in c.qui contra. in princ.de elect.in 6.

Vndecimò, poteſt licentiare religioſum ſibi ſubiectum, vt eligatur ad dignitatem, & prælaturam extra ſuum monaſterium.c.quorundam.de elect.in 6. id autem non poteſt Epiſcopus loci, & etiam eum licentiare vt tranſeat ad aliam religionem,& aliquem recipere ad religionem ſine Capitulo,ſi id habet conſuetudo præſcripta,aliàs id ſine Capitulo facere non poteſt. c.ſi.de regul.in 6. not.Franch in c.ſi religioſus. de elect.in 6. modo,vt alibi.

Duodecimò, poteſt vti indulgentia,quam concedit, ſi facit actum pro qua eſt conceſſa. Franch.in c.indulgentię.de pœnit.in 6.nu.7.

Tertiodecimò.poteſt repetere clericum ſuum etiam inuitum,& etiā dicentem ſe eſſe laicum.idem Franch.in c.ſi iudex.de ſent.excom.in 6. nu.3.

Decimoquartò,poteſt quandoque eſſe iudex in cauſa propria,vt ſi quis ex eius familia delinquat, poteſt eum punire, & ſimiliter eū qui deliquit in aliquem de ſua familia, ſi eſt de familia,aliàs non, & idem ſi delictum eſt commiſſum contra ſe in ſua diœceſi,ſi delictum eſt notorium,& cōcernat dignitatem,vel eccleſiā eius; ſi tamen recuſetur,vt ſuſpectus,alius eſt adiungendus,ſi verò eſt contra perſonam commiſſum, Papa id ſimpliciter

poteſt

poteſt punire, ſi inferior, nõ poterit, ſed tantum carcerare & mittere ad ſuperiorem, ſi verò eſt commiſſum circa officium ipſius, ſic delinquentẽ poteſt iudicare, ſi verò cauſa eſt ciuilis, & priuata ipſius, nõ poterit cognoſcere, ſi verò eccleſiæ, vel dignitatis, Papa id poſſet, & etiam inferior ſi de iure conſtaret, ſi verò non eſt notorium, ſed excipiatur, quòd conuentus ſit exemptus, iudex competens eſt adeundus, ſi id ſpectet ad menſam propriã prælati, ſi verò id ſpectaret ad eccleſiam, vel menſam eius poteſt cognoſcere, ſed vt ſuſpectus recuſari valet. Franch. in rubr. de pœnis. in 6. Fel. in cap. cum veniſſent. de iudic.

Decimoquintò, poteſt imponere pœnas pecuniarias in pœnam delicti, ſic tamen vt eas ſibi non applicet: vt dicit Franch. in c. venerabilibus. §. denique. de ſent. excom. in 6. niſi habeat fiſcum, quia ſic ex conſuetudine eas illi applicaret. Diaz. in pract. crim. can. c. 124. in fi. Couar. lib. 2. var. reſ. c. 9. nu. 11. qui deberet tamẽ potius id erogare in pios vſus. Couar. ibi. & Clar. q. 80. §. fi. ver. in hac.

Decimoſextò, poteſt etiam ſi ſit prælatus inferior excommunicare ſibi ſubditos, vel ſit prælatus ſecularis, vel regularis: vt idem dicit in d. c. quia plerïſque de offic. ordin. in 6. & eos iudicare. Rota deciſ. 2. de præſcript. in nou. ſi habet iuriſdictionem in foro contentioſo. Doct. in c. ſuper. de ſenten. excommun.

Decimoſeptimò, poteſt & debet in ſinodo eſſe cum indumentis, quibus vtitur in diuinis, ratione dignitatis, idem in cap. vt Apoſtolica num. 3. de priuileg. in 6.

Decimo octauò, ex cauſa poteſt auferre bona vnius eccleſiæ, & alteri dare: vt dicit Franch. in c. dudum. nu. 5. de rebus eccl. vocato tamen prius rectore, vel dato defenſore eccleſiæ. vnio tamen valeret non vocato rectore, vel non dato defenſore. ſecus in dimembratione, vt ibi dicit.

Decimononò, prælatus ſi prædicet, debent regulares ea hora ceſſare prædicare in ſuis eccleſijs, & idem ſi prædicet vicarius, vt vicarius, non autem ſi vt alius prælatus, & idem ſi prælatus faciat coram ſe à Vicario prędicari, extra tamen eam horam, vel extra ſuas eccleſias poſſunt regulares prædicare. Cardin. Zab. in clem. dudum. §. ab olim. de ſepult. quod tamen procedit tantum in fratribus minoribus, & prædicatoribus, quibus id ſolùm fortè prohibetur, prælatorum verò nomine hic intelliguntur tantum Epiſcopi: vt ibi dicit Zab. num. 9. de quo alibi.

Vigeſimò, prælatus regularis diſpẽſat contra canonem in certis caſibus, de quibus per Card. in clem. religioſi. §. ſi qui. de priuil. Spec. tit. 11. §. ſunt quoque. ver. Abbas, & ſeq. & etiam ſecularis in canone, ſi id facit de mandato Epiſcopi, vel ſi habet iuriſdictionem, quaſi Epiſcopalem, vt dicit Fel. in c. at ſi clerici. §. de adulterijs nu. 16. 17. & 18. de iudic caſib. conceſſis.

Vigeſimoprimò, prælatus inferior Epiſcopo, ex cauſa euidenti, & rationabili poteſt petere ſubſidium charitatiuũ ab eccleſijs ſibi ſubiectis, quod procedit in eccleſijs exemptis, in quibus competunt iura quaſi Epiſcopalia, in alijs ſecus, cum iure communi huiuſmodi prælati nil petere ab his poſſint, niſi quod iure ſibi ſpecialiter conceditur: vt dicit Zab. in clem. 1. §. eadem. in fi. de ſuppl. negl. præl. tale tamen ſubſidium debet eſſe moderatũ arbitrio boni viri, vt dicit Zab. in clem. 1. §. nonnulli. de exceſſ. prælat. & ſi ſubditi dicunt non adeſſe cauſam rationabilem petendi illud, debet adiri

Archi-

Archiepiſcopus,vel eligendi arbitri, vt ibi dicit nu.3.

Vigeſimoſecundò, poteſt corrigere laicos in quibuſdam criminibus exceptis,vt dicit Zab.in clem.1.de offic.ordin. & de hoc dictum ſupra tract. de Epiſc. ſub cap 3.

Vigeſimotertiò, prælatus etiam collegiatæ eccleſiæ cum Capitulo poteſt facere ſtatuta ſuper his quæ concernunt tantum factum ipſorum, non autem iura Epiſcopi,vel ſtatum eccleſiæ, quia ſic ſine Epiſcopo etiam Capitulum Cathedralis nil ſtatuere poteſt; ſed ſolum vt certo modo diſtributiones diuidantur, certo ſigno campanæ congregentur,& huiuſmodi. glo. in caq.2.§ decernimus.de verb.ſign.in 6. Abb.in c,cum omnes,de conſtit. Zab.in clem.1.num 15. de priuileg.

Vigeſimoquartò,ſi prælato ex priuilegio conceditur, vt habeat fructus beneficiorum vacantium primo anno in diœceſi , venient etiam beneficia exemptorum,ſecus ſi dicatur in priuilegio, ſubiectis, quia ſic non poteſt. Zab.in clem.1.§ Abbates.ad fi.de excell.prel.

Vigeſimoquintò , prælatus inferior Epiſcopo poteſt facere ſtatuta pœnalia contra ſubditos,ſtatuendo pœnam ad eius arbitrium:vt dicit Zab.in clem.cupientes. §.quod ſi.de pœnis.

Vigeſimoſextò, prælatus ſingularis habens iuriſdictionem poteſt ponere interdictum , & etiam abſoluere à ſententia excommunicationis latæ per Concilia prouincialia. Zab.in clemen.ex frequentibus.§.quod etiam. de ſentent excommu.

Vigeſimoſeptimò , ſi prælatus omiſit aliquid probare in cauſa principali ſuæ eccleſiæ, poteſt id probare in cauſa appellationis . Fel.in c,ad audientiam.2.nu.39. de reſcript.

Vigeſimo octauò , prælati inferiores Epiſcopo poſſunt præſcribere iura quaſi Epiſcopalia in ſibi ſubiectos, vt procedant contra eos criminaliter & ciuiliter,eos beneficijs priuent,ſi etiam inſtituunt.excommunicent, quod præſcribere poteſt etiam Capitulum in clericos , qui in eccleſia ſeruiunt , quæ intelliguntur ſi delinquunt in eccleſia ipſorum,ſi enim alibi,cũ careat territorio , ab Epiſcopo ſunt conueniendi cuius eſt tota diœceſis, niſi ſint Abbates, qui contra ſuos monachos vbique delinquentes procedunt , vel niſi ſint perſonæ prælatis prædictis ſubiectæ:vt dicit latè Abb.in c.cum contingat.de foro compet. & quando priuilegiũ, vel iuriſdictio eſt præſcripta, non eſt conceſſa iuriſdictio eis accumulatiue tantum cum Epiſcopo, ita vt ſit locus præuentioni,id enim procedit,quando non adeſt præſcriptio , ſed etiam priuatiue,ita vt Epiſcopus in illo actu ſe ingerere non poſſit,niſi inferior prælatus ſit abſens, vel negligens in iuſtitia adminiſtranda : vt dicit Fel.in c.paſtoralis.de offic. ordin & Abb.loco cit. declarat an aliqua iuriſdictio competat prælatis inferioribus , Abbate excepto, in foro exteriori, quò ad ſibi ſubditos,concludens quod non iure communi,excepta leui punitione,ex priuilegio tamen,vel præſcriptione id poſſe haberi, non tamen ea quæ ſpectant ad ſupremum imperium,ex præſcriptione, vt tributi exactio,ſine Papæ licentia, nec quæ ſpectant ad ordinem, niſi præſcribens ordinem habeat,vt ibi late dicit, crederem tamen quòd ſi inferiores præſcripſere ſimpliciter iuriſdictionem in ſibi ſubiectos,illam intelligi acquiſitam accumulatiue cum ſuperiori,ita vt ſit locus præuentioni,cum in dubio minus debeat lædi ius ſuperioris , quam fieri poſſit, niſi ſit præſcripta etiam

quò

quò ad excluſionem ſuperioris ab illa iuriſdictione, quaſi Epiſcopali, nam ſi iuriſdictio ſit Epiſcopalis, tunc præſcribit cum Epiſcopo accumulatiuè, & non priuatiuè,& ſic erit locus præuentioni.Fel.poſt Abb.in c.auditis.de præſcript.Card in clem.ſi vna.de rebus eccl.q.6.in aliquibus tamen eccleſijs poteſt prælatus inferior præſcribere totum ius Epiſcopale, & etiam facultatem vniendi eccleſias, & authorizandi in alienationibus, non autem in tota diœceſi. Fel.in c.auditis.de præſcript. vbi latè id diſputat,dicẽs,quod præſcripto vno actu,puta excommunicandi,non præſcribitur alius, declarando etiam cũ Abbate, quomodo inferior prælatus prædicta præſcribat, vbi & tractat an exercitium curæ animarum, ſecluſo Epiſcopo poſſit præſcribi,in quo tamen,ex Conc.Trid.ſeſſ.24.c.9.ſeſſ.25.c.11. dicẽdum,quòd Epiſcopo ſubiectæ ſunt omnes eccleſiæ curatæ in ijs quæ pertinẽt ad curam animarum, & ſacramentorum adminiſtrationem. d c.11.ſeſſ.25.de regul. in Trid.Conc.

Vigeſimononò, prælatus, licet homicida ſit vel ſimoniacus, & huiuſmodi,dum toleratur ab eccleſia,eſt venerandus vt prælatus, & geſta ab eo tenent. Fel.in c.ſciſcitatus.in princ.de reſcript. Fallit ſi amiſit gratiam Papæ, vt quia ſit hæreticus, excommunicatus denunciatus, & ſacramenta nolit adminiſtrare,niſi ſimoniacè,tunc enim poteſt euitari à ſubditis. Felin.in c. veniens. ſeptimò notab. de præſcript. aliàs non, nec etiam ſi lis criminalis contra eum pendeat, vt dicit Fel.in c.cum non liceat.de præſcript. & idem in depoſitò, ſi pendet appellatio, vt ibi dicit, nec etiam ſi non ſeruat canones.niſi ante ſit monitus, quia ſic poteſt deponi.Felin.ibid.

Trigeſimò,poteſt eſſe arbiter, & arbitrator in cauſa ſuæ eccleſiæ. Abb. in c.cum olim. quintò notab.de præſcript. & ibi Fel.nu.2.

Trigeſimoprimò, licet regulariter prælatus inferior non poſſit tranſigere ſine conſenſu Epiſcopi, ſi agitur tamen de recuperando iure eccleſiæ amiſſo, id poteſt Fel.in c.cum omnes.nu.6.de conſtit.

Trigeſimoſecundò, prælatus regularis habet iuriſdictionem ſupra monachos priuatiuè ad Epiſcopum, etiam in criminalibus. Fel.in c.paſtoralis.nu.10.de offic ord. Abb. in c.cum ab eccleſiarum. eod.

Trigeſimotertiò, alienare poteſt res ſteriles eccleſiæ, ſine ſolemnitate. Lamb. de Iure Patr.lib.3.2.q.princ.art.9.de quo loco ſuo.

Trigeſimoquartò,prælatus fundans eccleſiam, vel capellaniam de fructibus reſiduis ſuæ prælaturæ, acquirit ius patronatus ſuę pręlaturę, non autem conſanguineis.Paul.de Cit.tr.de Iure Patr.3.p.nu.81.

Trigeſimoquintò, licet confirmatus tantum, nondum apprehenſa poſſeſſione,poteſt agere petitorio,& poſſeſſorio nomine ſuę eccleſię.Rota deciſ.1.de reſtit.ſpol.in nou. & etiam agere interdicto,vnde vi.pro rebus eccleſię ablatis antequam eſſet pręlatus.Rot deciſ.1.nu.1.de his quę vi.nec ei poteſt opponi, quòd non ſit pręlatus, vel in poſſeſſione pręlaturę, cum agit pro eccleſia ſua. Rot.deciſ.6.nu.2. de exc.in antiq.

Trigeſimoſextò,poteſt agere & defendere,& procuratorem conſtituere pro membris,& ſubditis ſuis. Rota deciſ.36 de procur.in nou.

Trigeſimoſeptimò, plus iuris habet in inſtituendo, quàm patronus in pręſentando. Rota deciſ.11.nu.2 de Iure Patr.in nou.

Trigeſimo octauò, poteſt creare vicarios temporales, & etiam pręlatiſſas. Rota deciſ.1.nu.1. de offic.ord.in antiq.

Trigeſimononò, prælatus & canonici poſſunt licitè iurare de ſeruando ſtatuta, & conſuetudines ſuæ eccleſiæ poſt electionem, non ante, quia eſſet ſimoniacum. Franch in c.1.de iureiur.

Quadrageſimò, poteſt abſoluere excommunicatum ſubditum exiſtentē extra diœceſim ſi ex officio eſt excommunicatus, ſecus ſi ad inſtantiā partis: vt dicit Zab. in clem. vnica. nu. 12. de foro compet & ſi ſit Epiſcopus, diſpenſare poteſt in omni irregularitate occulta, & eius Vicarius ſpecialis, niſi ex homicidio voluntario oriatur. c.liceat. ſeſſ. 24. in Trid. Conc. qui & diſpenſat cum homicida voluntario in bello iuſto, licet publico. Zerola in praxi. ver. Irregularitas. Armilla. Irregularitas. nu. 13. non tamen ſi iudex ad mortem damnet. Nau. c. 27. nu. 134. & poteſt etiam diſpenſare ſuper Irregularitate contracta ab eo qui eſt alterius diœceſis. Zerola ibi num. 14. quod intelligerem modo eius ſint ſubditi in foro pœnitentiali, aliquo modo, ex d. Conc.

Quadrageſimoprimò, viſitare poteſt ſubditos modo quo dixi tract. de ſtatu Epiſc. cap. 6. id addens, quòd viſitare poteſt Epiſcopus, & alius habēs ordinariam iuriſdictionem in aliquos, per ſe, vel Vicarium generalem, vel aliam perſonam ab eo deputandam. Conc. Trid. ſeſſ. 24. c. 3. de reform. & quid de Capitulo, ſede vacante, videndus Abb. in clem. 1. de cenſib.

Viſitare ēt poteſt Epiſcopus curata, ēt perpetuo vnita Cathedralibus, collegiatis, vel alijs eccleſijs. monaſterijs, collegijs, vel pijs locis. ſeſſ. 7. c. 7. & eccleſias etiam ſine cura exemptas, etiam authoritate Apoſtolica. c 8. d. ſeſſ. & ēt eccleſias ſeculares nullius diœceſis ſi ſit proximior, aliàs ſi dubitetur, deputandus is eſt in Concilio prouinciali. ſeſſ. 24 c. 9. ſacr. congr. decl. 183. 203. quæ electio ſemel facta à prælato nullius diœceſis reſpectu viſitationis ligat etiam ſucceſſores. ſacr congreg decl. 7. & monaſteria commendata, Prioratus, & Abbatias in quibus non viget regularis obſeruantia, & alia beneficia ſecularia, & regularia curata, & non commendata. & exempta. c. 8. ſeſſ. 21. Hoſpitalia, confraternitates, & omnia pia loca. ſeſſ. 22. c. 8. & oratoria, in quibus celebratur de licentia Epiſcopi, non tamen equites Hieroſolymitanos, niſi quatenus obtineant curata ſacr. congreg. decl. 77.

Poteſt verò viſitans viſitare perſonas, res, & loca etiam exemptos, & corrigere. ſeſſ. 6. c. 4. ſeſſ. 25. c. 6. & quod ibi dicitur de Capitulis, intelligitur de exemptis à iuriſdictione Epiſcopi. ſac congreg decl. 487.

Non poteſt tamen prælatus mandare clericis, vt deponant circa vitam alterius, quod ipſi ſciunt etiam cum iuramento. Silu. Viſitatio. §. 6. ſi id ſit occultū, ſi verò ſine iuramento reuelantur aliqua corrigenda, poteſt poſtea inquirens exigere iuramentum, & cogere ad reſpondendum: vt ibi dicit. Non poteſt tamen punire crimen merè occultum, quod ſolus denuncians ſcit. Sot. 4. diſt. 18. q 4. art. 5. Couar. lib. 1 c. 2 nu 6. var reſ Et ſi adeſt denunciator, & non poteſt probari ſi duo ſolum ſciunt, & dicunt ſe nolle deponere in ſcriptis, ad quod non poſſunt cogi. per pœnitentiam, & etiam monitiones debet illos corrigere, non tamen dando publicam pœnitentiam. Mar. 1. p de inquiſ. num. 14. ſi verò poteſt probari ob infamiam ortam, poteſt procedere via ordinaria ad emendam. Mar. ibi num. 86. & etiam laici poſſunt admitti ad denunciandum. Nau. c. 15. nu. 32.

Quadrageſimoſecundò ſi eſt prælatus inferior habens iuriſdictionem ordinariam, & Epiſcopum per citationem partis præuenerit, vel conſuetudo

extet,

extet, vel ſi eandem cum Epiſcopo iuriſdictionem obtinet, non poteſt ab Epiſcopo per totam ſuam diœceſim impediri, aliàs ſic, quia poterit Epiſcopus cognoſcere de cauſis ſubditorum ſuorum prælatorum. Bened. Capr. reg. 33. num. 4. cum ſeq.

Quadrageſimotertiò, prælati ſucceſſor, licet geſtum nomine eccleſię per eum poſſit ratum habere. cap. liberti. 2. 12. q. 2. id tamen non procedit ſi vt ſingularis perſona, & non nomine eccleſiæ id geſſit. Capr. reg. 54. cum com muni. quia id non poteſt ratificare, niſi eccleſia ei ſucceſſerit. Io. And. in c. ratum. de reg. iur. in 6. quod intelligitur in ſucceſſione prælaturæ, & non canonicatus, in quo non ſuccedit priori nouus canonicus, ſed Capitulum. Capr. ibi nu. 54. Sic ſucceſſor prælati non tenetur ſtare locationi per eum factæ nomine proprio. Abb. in c. quærelam. ne præl. vices ſuas. Rota deciſ. 232. in nouis. Si verò nomine eccleſiæ, ſi eccleſia eſt læſa, nō tenetur ei ſtare; & hæres prælati tenetur ad debita præceſſoris non facta pro eccleſiæ neceſſitate, ad hæc enim tenetur ſucceſſor. Soc. conſ. 3. vol. 1. cum com. qui nec poteſt facere duas locationes poſt primum triennium renouandas. Card. in clem. 1. q. 5. de rebus eccl.

Quadrageſimoquartò, ſi caret propinquis, poteſt extraneum inſtituere, eccleſia excluſa. Clar. in §. teſtamentum. q. 27. quod intelligerem ſi habet licentiam teſtandi de fructibus beneficij, vel talis conſuetudo extet, & cauſa ſubſit, quia de patrimonialibus res caret difficultate, indiſtinctè enim is poteſt.

Quò ad quartum, multa ſunt quæ prælatis prohibentur, vel ijs ſolis præſtare non licet. 7

Prælati quæ agere non poſſint, vel non ſoli.

Primò enim, prælatus, licet leuia poſſit explicare ſolus, ardua tamen nō niſi Capituli conſenſus, nedum conſiliū habeatur, non ſolum vbi agitur, de aliquo ſtatuendo, ſed etiā de aliquo negotio gerendo. c. quanto. de ijs quæ fiunt. Innoc. & Abb. in c. nouit. eod. in c. 2. de inſtit. in c. ad audientiam. de cler. non reſ. Dec in c. cum omnes. col. pen. de conſtit. vnde irrita eſt Epiſcopi donatio, venditio, vel permutatio rei eccleſiaſticæ ſine conſenſu, & ſubſcriptione Capituli. c. 1. & c. tua nuper. de his quæ fiunt. & ibi Abb. & in c. cum Apoſtolica. & in c. nulli. de rebus eccl. & vlterius requiruntur tres tractatus in alienatione, vt ibi dicit Abbas, in magna tamen neceſſitate, vel ſi res eſt parua poteſt ſolus prælatus id facere. c. terrulas. 12. q. 2. & ſi Capitulum ſit extinctum, ob bella, & huiuſmodi, loco Capituli ſunt vocandi clerici honeſti: vt dicit Abb. in d. c. 1. de his, quæ fiunt. & in c. edoceri. nu. 6. de reſcript. & ibi Fel. ad ſi. Si tamen prælatus ex præſcripta conſuetudine obtinuit, vt ardua explicet ſine Capitulo, id valet, vt dicit Imol. in clem. quia contingit. col. 3. de relig. dom. Firm. de Epiſc. lib. 4. p. 4. num. 52. cum ſeq. & ſic nec Abbas ſine conuentu poteſt prædicta alienare: vt dicit Zab. in clemen. monaſteriorum. de rebus eccl.

Hodie tamen ex conſtitutione Pauli II. in c. ambitioſæ. de rebus eccleſ. non alien. in extrauag. communi. requiruntur ſolemnitates, de quibus ibi, & quandoque licentia Papæ, modo quo habetur ſub cap. de Emptione.

Secundò, non debet committere cauſam temporalem, vel ciuilem clericorum laico iudici, ſi verò prælatus eſt dominus temporalis, tenetur cauſas criminales laicorum committere laico iudici. c. fi. ne cler. vel mon. in 6. not. Abb. in c. decernimus. nu. 7. de iudic.

Tertiò, non poteſt ſine conſilio Capituli, Abbates, Abbatiſſas, & alias perſonas eccleſiaſticas inſtituere, & diſtituere. d. c. nouit. & cap. quanto. de his, quæ ſiunt. nec veterem dignitatem in eccleſia ſuppreſſam ſine Capituli conſenſu ſuſcitare. Innoc. Hoſt. Fel. in c. cum acceſſiſſent. de conſtit. nec ſine eo ſtatum ſuæ eccleſiæ immutare. Abb. & alij. d. c. cum acceſſiſſent. & in c. cum oēs. eod. nec ſine eo beneficia conferre, niſi conſuetudo ſit in contrarium. Imol. in clem. quia contingit. de relig. dom. nec ſine duobus canonicis modum ſtatuere celebrandi diuina officia in eccleſia, vbi ſynodus prouincialis non prouidit c. cum dignitates. in fi. ſeſſ. 24. in Trid. Conc. nec procedere contra illos de Capitulo, niſi cum præſentia duorum de Capitulo. c. 6. ead. ſeſſ. nec ſine ijſdem indulgentias publicare. cap. cum multa. eſſ. 21. in Trid. Conc.

Quartò, prælatus ſuperior. licet concurrat cum inferiori pro iuribus eccleſiæ inferioris defendendis, tamen ſuperior repellitur, niſi inferior ſit ad nutum ſuperioris amouibilis, vel niſi idem inferior deficiat in defenſione, ſi verò agitur inter prælatum regularem, & eius inferiorem, ſi agitur de iure ſuperioris, vt de ſubiectione inferioris ei, & ſic ſuperior præfertur; ſi verò agitur de bonis domus inferioris, ſi cauſa eſt ardua, diſcuſſio ſpectat ad ſuperiorem, vel inferior non aget ſine eo; ſi verò prælati ſunt pares, is præfertur, qui ex priuilegio, vel conſuetudine id habet, vbi verò conſuetudo non adeſt, ſi eccleſia eſt ſubiecta ſuperiori, quò ad prælatum, & eius bona, licet inferior poſſit agere, ſi tamen ſuperior concurrit, præfertur; ſi verò eſt ſubiecta, quò ad prælatum tantum, ſi is non eſt amouibilis, præfertur inferior; ſi verò eſt ſubiecta, quò ad iuſpatronatus tantum, ſi agitur de ipſo iure patronatus, ſuperior præfertur, & exigit rationem bonorum ſi ſit patronus eccleſiaſticus, vt late dicit Abb. in c. cum deputati. de iudic.

Quintò, prælatus electus, & confirmatus adminiſtrare non poteſt, antequam literas ſuæ promotionis à Papa obtinuerit ſub pœna priuationis ipſo iure, & excommunicationis latæ ſententiæ, ex Bulla 2. Iulij II. incip. Romani. & Iulij III. conſtit. 34. incip. Sanctiſſimus.

Sextò, prælatus inferior non poteſt ſtatuere cōtra ius ſuperioris. c. quod ſuper his, de maiorit. & obed. Abb. in c. pen. 7. col. de iudic. nec tollere pœnam impoſitam per ſuperiorem. Abb. in c. ſi quorundam. de ſolut. niſi diſpenſet in caſibus ſibi conceſſis, vbi & agitur an poſſit tollere ſuſpenſionem latæ ſententiæ.

Septimò, non poteſt prælatus renunciare exceptioni competenti eccleſiæ in eius damnum, nec liti cedere ſine cauſa euidenti, & cum ſolemnitate debita ſi agatur de re immobili, vel mobili pretioſa. Abb. in c. 1. depoſ. Nec ſolus poteſt reſcindere contractum per quem aliquod ius eccleſiæ eſt quæſitum, & aliqui de collegio poſſunt agere ad reuocationem corū quę prælatus illicite alienauit. c. ſi quis presbyterorum. de rebus eccl. Abb. in cap. quærelam. de Simon.

Octauò, prælatus depoſitus ſi quid agit, non valent eius acta, etiam ſi ignoret ſuam depoſitionem, quando eſt certa, & ſpecialis, ſecus ſi in genere, vt ſi dicatur, qui fecerit tale priuationē incurrat, quia ſic ignorans non afficitur ea ſententia Fel. in c. ex parte decani. nu. 42. circa med.

Nonò, ſi iurauit non alienare inconſulto Metropolitano, ſi petit licentiam, & tacet iuramentum, non valet conceſſio, ſecus ſi iurauit alienare

Papa

Papa inconſulto, licet enim taceat iuramentum, tenet conceſſio. Fel. in c. conſtitutus. nu. 7. de reſcript.

Decimò, non poteſt condemnare, & priuare clericum beneficio condemnatum de crimine ciuiliter, cum acta in vno iudicio non probent in alio, nec etiam confeſſio, niſi ſit in eodem iudicio, & ſit vera non ficta iuris fictione, & facta per principalem, non per procuratorem, vt dicit Fel. in c. qualiter, & quando. nu. 14. de accuſ. nec vendere poteſt prælatus bona mobilia ſui beneficij, ſi agitur contra eum ad priuationem beneficij, licet poſſit adminiſtrare beneficium. idem in c. prælatorum. eod.

Vndecimò, non poteſt conferre ordines ſimoniacè. aliàs erit ſuſpenſus, vt dicit Fel. in c. per tuas. de ſim. & hodie eſt excommunicatus, ex c. ambitioſæ. de ſim. in extr. cōmuni. nec idem poteſt ſatisfacere familiaribus ſuis cum beneficijs loco ſalarij, & ſi facit pactum eſt ſimonia realis ſecuto effectu, & qui ſeruiunt cum hac intentione, committunt ſimoniam mentalem. Abb. & Fel. in c. cum eſſent. de ſim. quod intelligitur ſi ſeruiat quis principaliter ob beneficium, & ob ſeruitutem expectet principaliter beneficium, ſecus ſi ſeruiat principaliter ad conciliandam ſibi amicitiam prælati, licet inde expectetur beneficium, non ex ſeruitute, ſed ex amicitia, vt dicit Gaiet. 2. 2. q. 78. art. 2. ad tertium. poſt D. Tho. ibi. Sot. lib. 6. de iuſtit. q. 1. art. 2. Nau. in c. ſi feneraueris. nu. 21. cum ſeq. 14. q. 3. Si tamen hæ intentiones in conſcientia actu ſeparentur, quòd vix fieri rarò contingit.

Duodecimò, non poteſt ſine conſenſu Capituli remittere iniuriam competentem eccleſiæ, nec etiam ſolus poteſt repudiare legatum factum eccleſiæ, & ſi eccleſia patitur graue damnum in iure quærendo, vt in repudiatione legati, eccleſia poteſt habere recurſum ad bona ipſius, qui & tenetur ad damnum lucri ceſſantis eccleſiæ, & ſic delictum eius non præiudicat eccleſiæ, niſi fiat ſimul cum Capitulo. Feli. in c. contingit. propè finem. de ſent. excom. ſic enim probabiliter cum Capitulo poteſt repudiare hæreditatem, vel legatum ſibi delatum: Feder. de Senis conſ. 9. Aret. in l. is qui hæres. §. fi. ff. de acq. hær. Lap. alleg. 23. nu. 4. cum communi. nec poteſt reſcindere contractum, per quem ius eſt quæſitum eccleſiæ, vt idem dicit in c. querelam. de ſim. nu. 2. & ſi eſt prælatus regularis, ex ſola negligentia poteſt deponi ſecularis verò non. idem in cap. 1. de offic. deleg. Poteſt tamen prælatus remittere quod ſibi debetur ratione eccleſiæ, & id remittere debitori in vita ſua, & non vltra, dummodo non tangat vtilitatem eccleſiæ. Fel. in cap. veniens. de teſtib. 1.

Tertiodecimò, prælatus non poteſt viſitare curiam Romanam in habitu transformato, aliàs eo ipſo eſt excommunicatus. Felin. in c. conſuluit. de offic. deleg. nu. 21.

Decimoquartò, non poteſt facere compromiſſum, vt procedatur de iure, & de facto. Abb. in c. cum tempore. de arbit. Fel. in c. 1. de conſtit.

Decimoquintò, non poteſt deſiſtere adiuuare Papam, timore Principū ſecularium, aliàs eſt periurus, niſi ſit metus cadens in virum conſtantem, vel niſi habet iuuare contra proprios filios, & parentes, & ſeipſum, & quid de patria, declarat Abb. in c. ego. de iureiur. & ibi Fel. num. 9.

Decimoſextò, non poteſt ſine Capitulo recipere monachum ad religionem, niſi ipſe, & vnus de conuentu, vel extraneus recipiat profeſſionem nomine conuentus, & Abbatis, quia tunc ſufficit ratificatio Capituli, vt

valeat profeſſio, & vacante Abbate, cōuentus poteſt recipere nomine Abbatis futuri, qui poſt ratificabit, & etiam id poteſt ſolus Abbas ſi receptus non obligatur monaſterio, ſed ſolum ordini, & requiritur maior pars conuentus; & Epiſcopus etiam poteſt creare moniales, ſi monaſterium patitur defectum monialium, & vires monaſterij ſuppetunt, maximè ſi Abbatiſſa negligat eas recipere. Franch. in c. ſi. de regul. in 6.

Decimoſeptimò, ſi prælato eſt interdicta alienatio bonorum eccleſiæ, non poteſt alienare etiam in caſu permiſſo. idem in c. hoc conſultiſſimo. de rebus eccl. in 6. qui & vbi contulit beneficium non poteſt id reuocare ex quacunque cauſa ingratitudinis. Clar. in §. donatio. quæſt. 21. ver. ſed hic quæro.

Decimo octauò, prælatus regularis, vel ſecularis, non Epiſcopus, exemptus, petita licentia Papæ, & non obtenta, non poteſt profiteri ſtrictiorem religionem, ſecus ſi denegata non fuit, licet non data, ſi tamen Legatus de latere eam neget, adhuc poterit ingredi: vt dicit Franch. in c. cum non. de reg. iur. in 6.

Decimononò, non poteſt concedere alicui de bonis eccleſiæ, ad vitam, etiam ſi ſit prælatus ſecularis, nec etiam ad tempus ſine conſenſu Capituli, & ſine forma. clem. 1. de rebus eccl. ſi ſit conceſſio contra formam. d. clemen. per modum alienationis, nec etiam poteſt cōcedere poſſeſſiones, vel reditus temporales ſuæ menſæ prælati, laicis vel clericis benemeritis ad vitam, vel ad certum tempus, ne fiat fraus, nec decimas, aſſignando eas in titulum, fructus tamen earum poſſunt aſſignari, non tamen in perpetuum iure proprietatis in feudum, vel huiuſmodi titulo, nec poteſt dare penſionem alicui ad tempus cum pacto, quòd adepto beneficio eam dimittat, quia ſic ſpirituale venditur: vt dicit Zab. in d. clem. vbi & multa ad idem tradit, vbi & quærit quis ibi dicatur prælatus proprius, & quando incurrat pœnam ibi poſitam, vel non.

Vigeſimò, non poteſt vna die recipere plures procurationes. idem Zab. in clem. 2. de cenſib.

Vigeſimoprimò, ſi ſit inferior Epiſcopo non poteſt concedere indulgentias, nec diſpenſare ſuper votis: vt dicit idem Zab. in clem. 2. de pœnit. nec poteſt præſcribere ius viuendi beneficia titularia, vt dicit in clem. 1. §. ad hæc. nu. 5. de ſtatu reg. nec debet excommunicare, ſi nō ſit neceſſe, & idem de Epiſcopo. idem in clem. 1. nu. 3. de pœnit. & ſi eſt ſuſpenſus ab officio, ſi interim miniſtrat eſt irregularis. idem in clem. 1 de priu. nec debet ſe intromittere in eccleſijs exemptorum, in eis aliquid diſponendo. idem in clemen. vnica. de exceſſ. præl. ver. præſentatos. niſi in caſibus conceſſis, nec ēt poteſt prohibere quin audiantur Miſſæ in eccleſijs religioſorum, ſine tamen præiudicio iurium eccleſiarum parochialium, vt idem dicit in clem. frequens. nu. 5. de exceſſ. prælat. congruit tamen vt Miſſæ audiantur in parochia. ex Conc. Trid. ſeſſ. 22. de euitan.

Vigeſimoſecundò, non debet ponere onera inſolita, idem in clemen. 1. nu. 5. de cenſib. aliàs incurrit periculum animæ ſuæ, ſi quid exigit contra iuris diſpoſitionem. idem in clem. præſenti. num. 4. eod. & ſi vadit ad monaſterium, ex cauſa voluntaria, non poteſt id cogere ad miniſtrandum ei victualia, quia tunc id datur potius ex gratia, quàm de iure. idem in clemen. 2. eod.

Vige-

Vigeſimotertiò, inferior Epiſcopo, licet poſſit ſuo ſtatuto apponere pœnam pecuniariam, nõ poteſt tamen commutare pœnam iuris in pecuniariam. Fel. in c. cæterum. nu. 4. de offic. ordin.

Vigeſimoquartò, non poteſt pecunia accepta iudicare, cum gratis id præſtare teneatur. Hoſt. in ſumma ne præl. nu. 3. nec eccleſiã vacantem ſub annuo cenſu, vel pecunia accepta concedere, nec fructus eccleſiæ ſuæ vacantis vendere. idem ibi nu. 4. & 5. & ſi ſubditos grauat occaſione ſeruitij, tenetur acceptum reſtituere, & tantundem pauperibus erogare. idem in ſumma, de immu. eccl. num. 6.

Vigeſimoquintò, non poteſt agere pro damno dato ſuo ſubdito niſi probet ſua intereſſe. Rota decis. 1. de iudic. in antiq.

Quò ad quintum, prælatus tanquam adminiſtrator bonorum eccleſiæ 8
ſuæ ad multa tenetur.

Prælati quid agere debeãt, & teneantur circa temporalia bona eccleſiæ, vel non.

Primò enim, ſi negligit acquirere eccleſiæ, vbi potuit tenetur ad intereſſe lucri ceſſantis. gl. in c. ſi. 2. q. 4. & eccleſia poteſt agere cõtra prælatum, qui paſſus eſt præſcribi res eccleſiæ, vel eius hæredes ad emendam. Abb. in c. 2. de treuga, & pace. in c. 1. de dolo, & contum. Fel. in c. accepimus. de fide inſtrum. nec poteſt cum enormi damno eccleſiæ ipſius iura renunciare. Innoc. in c. conſtitutis. de elect. in c. accedentibus. de exceſſ. prælat. cum leui tamen poteſt. arg. c. terrulas. 12. q. 2. Fede. de Senis conſ. 88. & vt alienans iam acquiſita debet adminiſtratione priuari, ita ſi fraudat in acquirendis, vt quia quæſita ex fructibus eccleſiæ ſibi, vel alteri appropriat. Abbas in c. 2. de pecul. cler. Fructus tamen ſunt prælati, quò ad adminiſtrationem, & diſtributionem, & in ijs ſuccedunt etiam conſanguinei, ſi id habet conſuetudo. Couar. in c. officij. cap. cum eſſes. de teſtam & bona prælati ſunt tacitè obligata pro mala adminiſtratione, vt & bona tutoris. Abb. in c. ex literis. de pignor. & prælato malè adminiſtranti debent canonici reſiſtere. Abb. in c. per inquiſitionem. de elect. excuſatur tamen ſi non mouet cauſam in qua ſumptus litis excedit quantitatem principalem. l. mediterraneæ. C. de ann. lib. 10. Anch. in c. nonnulli. de reſcript. Abb. in c. de appellationibus. de appel. nec poteſt renunciare priuilegio concernenti eccleſiã, nec poteſt de rebus eccleſiæ aliquid donare locis pijs. Abb. in c. ad Apoſtolicæ. de donat. modicum tamen dare poteſt. Abb. in c. 1. de teſtam. in c. cæterum. de donat. de quo tamen hodie dubitari poteſt, ex Cõſtitutione Pauli II. incip. Ambitioſæ. de rebus eccl. in extrau. communi. quæ prohibet donationem, & omnem alienationem rei eccleſiæ, Papa inconſulto, poteſt tamen prælatus dare de fructibus eccleſiæ ſuæ ſpectantibus ad vitam eius, & maximè ex cauſa pietatis ſine Capitulo. Abb. in cap. continebatur. De his, quæ fiunt. Fel. in c. veniens. 1. de teſtib. Zab. in clem. 1. de reb. eccl.

Secundò, æquiparatur tutori, vel curatori, cum quæritur an ex eius facto teneatur eccleſia, vel eius hæres ex facto prælati. Abb. in c. cum deputati. in ſi. de iudic. Hoſt. de foro comp. in ſum. ver. illud ſcias. vnde quicquid acquirit ex fructibus eccleſiæ ipſi eccleſiæ acquirit, & in dubio præſumitur acquiſiuiſſe ex eius fructibus, & idem ſi quid ei relinquitur intuitu eccleſiæ, vt quia dicatur, relinquo tali prælato talis eccleſiæ, ſic enim præſumitur intuitu eccleſiæ relictum, ſi verò intuitu perſonæ eſt ei relictum, vel ex induſtria quid acquiſiuit, poteſt de eo liberè diſponere. Abb in c. cum eſſes. de teſtam. in repet. poteſt tamen inducere teſtatorem blando ſermone,

ne, vt non eccleſiæ, ſed ſibi relinquat, dummodo ceſſet dolus ipſius. Abb. in c. 2. de pecul. cler.

Tertiò, non poteſt infeudare rem eccleſiæ conſanguineis, etiam ſi non det damnum eccleſiæ, etiam in caſibus permiſſis. Abb & Barbat. in c. vt ſuper. de rebus eccl. & ſi contrahit mutuum nomine eccleſiæ, oportet probare rem eſſe verſam in vtilitatem eccleſiæ. Abb. in c. quod quibuſdam. de fideiuſſ. nec delictum prælati nocet eccleſiæ. Abb. in c. 1 de dolo, & contu. & ſi liberat aliquem, non præiudicat id eccleſiæ, niſi probetur in rem ipſius eccleſiæ id verſum. Abb. in conſ. 32.

Quartò, prælatus inferior Epiſcopo non poteſt donare quinquageſimã, vel centeſimam. Abb. in c. Apoſtolicæ. de donat. nec poteſt diſponere in vltima voluntate de quæſitis intuitu eccleſiæ. Abb. in c. 3. de pecul. cler. niſi, vt ſupra, conſuetudo ſit in contrarium, aliàs tenetur eccleſiam inſtituere hæredem. Abb. in c. 1. de teſtam. quæ tamen intuitu perſonæ quæſiuit ſunt hæredis. Abb. ibi. & in c. cum eſſes. 2. repet. de teſtam. & debet interpellare ſubditos, vt decimam ſoluant, aliàs peccat. Abb. in c. peruenit. de decim. ſi tamen prælatus aliqua quæſiuit eccleſiæ, poteſt liberius diſponere de bonis eccleſiæ, quàm qui nil acquiſiuit. Abb. in c. cum conſenſus. de rebus eccl.

Quintò, non ligat eccleſiam iuramentum præſtitum à prælato in damnum eccleſiæ. Abb in c. 1. de his, quę fiunt à maior. part. cap.

Sextò, non poteſt alienare rem mobilem pretioſam ſine conſenſu Papæ. d. c. 2. de rebus eccl. non alie. in extr. communi. & quilibet prælatus promotus per Papam, vel conſecratus de eius mandato, iurare debet de non alienando Papa inconſulto, quod iuramentum maximi ponderis eſt. Abb. in c. vt ſuper. de rebus eccl.

Septimò, non poteſt renunciare exceptioni competenti eccleſiæ in eius damnum, nec cedere liti motæ, niſi ſubſit cauſa euidens, & interueniente debita ſolemnitate, ſi agatur de re immobili eccleſię, vel mobili pretioſa. Abb. in c. 1. depoſit. & ſi non ſeruauit modum in donatione, reuocatur donatio, & delictum ſolius pręlati non nocet eccleſię. Abb. in c verum. de cõdit. appoſ. & ſi eſt diffamatus de dilapidatione, poteſt cogi vt reddat ei rationem adminiſtrationis. Abb. in c. qualiter. 2. de accuſ. & interim non poterit alienare. idem in c. ſi. eod.

Octauò, non poteſt ſolus reſcindere contractum per quem eſt quęſitum ius eccleſię, & illi de collegio, vel aliqui ex illo poſſunt repetere alienata illicitè ab eo. Abb. in c. quęrelam. de ſim. c cum olim. de reſtit. ſpol. qui &, vt ſupra, in acquirendis, poteſt pręiudicare eccleſię, in iã quęſitis, ſi in contrahendo, ei non pręiudicat, quando alienat ſine debita ſolemnitate. c. ſine. 12. q. 2. ſed patiendo rem pręſcribi, ei pręiudicat, ſed tenetur illi ad intereſſe de ſuo. c. 1. de pręſcrip. gl. in c. placuit. 2. q. 3 ſed ſi delinquat cum toto Capitulo, nocet eccleſię. Aret. conſ. 114. nu 5. ſi verò ſolus, ſi pœna poteſt adaptari contra eum, non. l. meminerint. C. vnde vi. ſi verò non poteſt adaptari contra eum, nocet eccleſię. l. iubemus. C. de ſacr. ſan. eccl. cui tamen tenetur ad intereſſe. Abb. in c. 1. de dolo, & contum.

Nonò, negligentia pręlati in implemento conditionis nocet eccleſię, quia ante conditionem res non debetur, licet ipſi teneatur ad intereſſe, ſecus in impletione modi, quia tũc donatio pręſupponitur iam perfecta, niſi in donatione eſſet adiectum, quod modo non ſeruato, res reuertatur ad do

minum,

minum. & eo magis negligentia pręlati ſi ſit iuncta cum negligentia conuentus, nocet eccleſię, licet ipſi teneantur ad intereſſe eccleſię. Fel. in cap. verum. nu. 12. cum ſeq. de foro compet.

Decimò, pręlatus in aliquibus ęquiparatur tutori, in aliquibus pupillo: tutori enim ęquiparatur in reddenda ratione adminiſtrationis, & quòd eius bona ſunt tacitè obligata ob malam adminiſtrationem, vt & bona tutoris, & quandoque ſi ſit ſuſpectus de dilapidatione, remouetur, vel ſuſpenditur ab adminiſtratione, quę tamen ſępè fallunt, nam pręlatus poteſt ſuſtentare conſanguineos pauperes de bonis ſuis, quod tutor non poteſt, & ſi reddit rationem adminiſtrationis, in eo ſufficit iuramentum, & ſi non eſt ſuſpectus non reddit rationem, & vlterius prælatus habet liberam adminiſtrationem, tutor non, nec tenetur ad confectionem inuentarij iure communi, ex Bulla tamen Sixti V. ſic, vnde æquiparatur tutori, vbi eſt eadem ratio, aliàs nó; æquiparatur verò pupillo eccleſia, quia debet defendi à prælato, & ſi eſt læſa reſtituitur. Fel. in c. cum deputati. nu. 10. 11. & 12. de iudi.

Vndecimò, ſi pręlatus detinet rem alienam nomine eccleſię, & id ſcit certo, & ſit notorium, debet eam reſtituere, etiam ſi habeat eccleſiam collegiatam, ſi verò non conſtat notoriè, & ſolus ſcit, tunc non tenetur reſtituere. Fel. in c. ſi. de pręſcript. In foro tamen conſcientię crederem eum id debere notificare Capitulo, & ſi legitimè id conſtat, debere cum eo reſtituere, cum etiam eccleſia non debeat ditari cum damno alterius, ex reg. nemo. de reg. iur. in 6.

Duodecimò, non poteſt renunciare legatum factum eccleſię ſine conſenſu Capituli. Fel. in c. contingit. nu. 8. de ſent. excom.

Tertiodecimò, non poteſt tranſigere ſine conſenſu Epiſcopi, ſi ſit inferior Epiſcopo, niſi agatur de recuperando iure eccleſię amiſſo. Fel. in cap. cum omnes. nu. 6. de conſtit. nec reſcindere cótractum per quem eſt quęſitum ius eccleſię. idem in c. quęrelam. nu. 2. de Simon.

Decimoquartò, non poteſt eccleſiam vacantem ſub annuo cenſu, vel data pecunia concedere, aut fructus eccleſię ſuę vacantis vendere. Hoſt. in ſumma. de exceſſ. pręlat. nu. 4. & 5. nec exigere à ſubditis exactiones indebitas, aliàs punitur in quadruplum, nec occaſione procurationis debitę Legato Apoſtolico, plus leuare, quàm poteſt, aliàs id debet reſtituere eccleſię ſuę, & tantundem pauperibus erogare, nec poteſt viſitans aliquem grauare ducendō equitaturas vltra numerum ſibi conceſſum, de quo ſupra tract. de Epiſc. cap. 6. ad ſi. aliàs duplum tenetur reſtituere eccleſię lęſę. Non poteſt etiam iniuſtè cenſuras proferre, vel ſine conſenſu Capituli, niſi in contrarium prę'cripſerit, vel monitione non prę miſſa, aliàs ſuſpenſionem incurrit, & idem ſi ſine ſcriptis, quę tamen ſententia non tangit Epiſcopos. c. 1. vbi glo. & Doct. de ſent. excom. in 6. nec etiam poteſt excommunicare poſt appellationem legitimam, nec pro leui cauſa, nec poteſt ſeipſum inſtituere in eccleſijs ſibi ſubditis, aliàs ijs priuatur. Hoſt. in ſumma de exceſſ. pręlat. §. qualiter.

Decimoquintò, ſi negligat curare bona eccleſiæ, tenetur ad intereſſe, is verò dicitur negligens, qui omittit ea quę poteſt, & debet curare. Hoſt. in ſumma de negl. prælat. §. quid ſit.

Decimoſextò, poteſt exigere emendas pecuniarias, ſi conſuetudo id habet. Franch. in c. venerabilibus. §. denique, de ſenten. excom. in 6. quomodo

verò

verò debitę dicantur, tradit Hoſt.in ſum. de exceſſ.prælat. nu.4.& 5. & in ſumma,de cenſib.§.ex quibus cauſis.& de immun.eccle.Zab.in clem.vnica.ver.nonnulli.1.de exceſſ.prælat.non poteſt tamen imponere, nec inſolita,vel contra iuris diſpoſitionem.Zab.in clem.1.& clem.præſenti.de cenſib. & exact.

Decimoſeptimò, debet defendere poſſeſſiones, & libertatem eccleſiæ, armis ſpiritualibus,& temporalibus,cum prudentis non ſit inermen ſe armatis obijcere.Zab.in clem.vnica.nu.25.de homic.arg.c.ex delicto.de ſent.excom.non intendens tamen occidere, ſed ſolùm ſe, & ſua tueri, ſine quibus ſuſtentari eccleſia non poteſt.

Decimo octauò,non ſuccedit vt hæres,& ideò non tenetur ſeruare omnes contractus initos,maximè inutiliter per prædeceſſorem, vnde & ſi locat bona eccleſiæ ſuæ nomine proprio, morte ipſius extinguitur locatio, ſi verò nomine eccleſiæ,& vtiliter,ac debita ſolemnitate ſeruata,ſi eſt prælatus cum adminiſtratione,ſucceſſor tenetur ſtare locationi, ſecus in ſimplici præbendario, vel beneficiario non prælato, qui non poteſt locare vltra tempus vitę ſuę Rota deciſ.332.1.de locato.in nouis. modo vt at alibi.

Decimononò, prælatus licet ſit vſufructuarius in vita fructuum eccleſiæ,in morte tamen eſt ſimpliciter vſuarius,vnde donare non poteſt. Rota ib:d. de quo tamen,Deo dante, latius agetur, infra tract.de Beneficiatis.

Vigeſimò,non poteſt remittere iniuriam factam eccleſiæ,niſi cum conſenſu Capituli.Fel in c contingit.de ſent.excom.nu.8. cum communi.

9 Quò ad ſextum,multa ſunt ad quę prælatus tenetur.

Prelati circa ſpiritualia qd agere debeant, & teneantur.

Primò enim,ſanctum ſui exemplum ſubditis prębere debet,ac eius vita tantum ſubditorum mores excedere debet,quantum diſtat grex à paſtore, vt inquit Greg.in paſt.2.p.c.1. dum.n.loquendo, oſtendit quid ſit agendû, operando adiuuat vt fiat,vt ibi dicit c.3. ac liberius ſubditorum vitia coarguit,nequaquam metuens ne in eum culpa retorqueatur, vt inquit Chriſ. lib.5.de ſacerdotio, aliàs ſi malum ſui exemplum prębeat, ſummorû malorum cauſa eſt,vt idem dicit lib.6.de ſacerdotio ; facilè enim ſubditi pręſulum mores,maximè deprauatos ſequũtur, quaſi aliquam excuſationem habeãt quod id operentur,quod in prælato geri perſpexerint, vnde & Leuit.4 Mandatur tantundem pro peccato Pontificis,ac totius populi offerri,quaſi is ſit malo ſui exemplo cauſa peccatorum eorû,cui enim plus creditur,plus ab eo exigitur,& magna ſublimitas, magnam debet habere cautelam,& vitam conformem, vt inquit Amb.tract.de dignit.ſacerd.c.3. vnde irreprehenſibilis eſſe debet, ſobrius,pudicus,conſtans,placidus,expers irę,charitate prędirus,promptus ad iuuandum,prudens ad regendum: vt inquit ibi Ambr.c.4 & Clem.Rom lib.2.conſtit.cap.2.3.& 4 & in ſumma eſſe debet forma iuſtitię, ſanctimonię ſpeculum, pietatis exemplar, aſſertor veritatis, fidei defenſor, doctor gentium, amicus ſponſi,magiſter inſipientium,refugium oppreſſorum,pauperum aduocatus,lingua mutorum, baculus ſenum,malorum metus, bonorum gloria, & forma gregis : vt inquit Bern.lib.4.de conſid.in fin. de quibus etiam agit latè Greg.in paſtor. c.1.& 2. ne puram ſapientiam, quam ex ſcripturis haurit,vita corrumpat, & hoc modo aquam ſcripturę turbidam ouibus propinet, vt ibi dicit c.2. contra Ezech c.34. & ei ſubditi fluctus tentationum ſuarum pandere non erubeſcant,ſed fidenter ad paſtoris mentem, quaſi ad ſinum matris recurrant,

rant, vt ibi dicit Greg. in paſt. 2. p. c. 5. Tot enim mortibus dignus eſt prelatus, quot ad ſubditos ſuos perditionis exempla tranſmittit, vnde à peccatis cauere debet, cum is non tantum moriatur, ſed omnium animarum, quas prauis exemplis deſtruit, reus ſit: vt dicit Bracaren. in ſtim. paſt. pag. 7. p. 1. & contra, eius exemplo bono ſubditi ad bonum inuitentur, quod ei ad meriti proficit augmentum.

Secundò, humanus eſſe debet omnes audiendo benignè, & actioni ſe dando, ſic tamen, vt non agendo relinquat ſeipſum, ſed ad ſe ſæpè redeat, & ſeipſum conſideret, conſideratio enim mentem purificat, regit affectus, dirigit actus, corrigit exceſſus, componit mores, diuinarum, & humanarum rerum ſcientiam confert, agenda præordinat, acta recogitat, vt nil adſit correctione egens, nec litium diſcuſſioni ſe multum implicet, non quia illis indignus ſit, ſed quia indignum eſt talibus implicari, maior enim cura habenda de peccatis dimittendis, quàm de prædijs diuidendis, vt inquit Bern. lib. 1. de conſid. & Aug. lib. 19. ciuit. cap. 19. Vnde litium deciſionem prudenti fideli quique authoritate præſtet viro, & alia item negotia commendet, vt idem dicit lib. 4. de conſid. poſt med.

Tertiò, ſolicitus eſſe debet in ſubditorum bono, illos cuſtodiendo ne peccent, & eos diſciplina corrigendo ſi peccarint, vt inquit Bern. ſerm. 3. de aduēt. domini, impunitas enim eſt incuriæ ſoboles, mater inſolentiæ, radix impudentiæ, tranſgreſſionum nutrix, vt idem dicit lib. 3. de conſid. in fine; ſic tamen vt ſubditorum mater ſit non dominus, ſtudendo magis amari, quàm metui, vbera producendo, & ſi quandoq; ſeueritate eſt opus paterna ſit non tirannica, mater ſit fouendo, pater corripiendo, vt idem dicit ſerm. 23. in Cantic. & Aug. lib. 1. de ciuit. c. 9. & lib 19. c. 21. & ſubditos debet paſcere verbo, ſacramentis, fructu orationum, & exemplo, vt dicit Bernar. ep. 201. ad Balduinum, doctrinam ſynceram ſpargendo, ſedulo operando, & curioſè gregem cuſtodiendo, vt idem dicit in ſentētijs. ver. Tria prælatis. qui & non debet in perſecutione deſerere gregem, quando eſt vniuerſalis in ipſum, & populum, vt peſtis & belli, ſi verò tirannus in odium præſulis graſſatur, poteſt inde ſe ſubtrahere, vbi per alios bono populi conſuli poteſt, aliàs non, vt tempore opportuno redeat. c. ſuggeſtum. c. ſciſcitaris. c. aduerſitas. 7. q. 1. vbi Turr. Cr. Aug. ep. ad Honoratum. D. Th. 2. 2. q. 185. art. 5. vbi Gaiet. ſi verò tirannus in eccleſiā graſſatur, non licet ei recedere, vt nec ſi in totum clerum eſt graſſatio, vt ſint qui ſacramenta miniſtrent, modo laici eos defendant, aliàs poſſunt recedere, aliquibus tamen relictis, qui ſacramenta miniſtrent. c. ſors. 20. q. 7. vt & in perſecutione generali, ſi totus populus recederet, poſſet & ipſe prælatus id agere, nec debet in perſecutione particulari deſerere gregem ſi ſcandalum adſit, vel ſi eius præſentia populo ſit neceſſaria, vt ſupra Diuus Thom. d. artic. 5. Præterea habere debet clementiæ pietatem, zelum rectum, & diſcretionem harum moderatricem ne zelus fiat crudelitas, pietas relaxatio, quæ diſcretio docet quomodo ſe habere debeat in donandis, vel vlciſcendis iniurijs: vt dicit Bernar. lib. 2. de conſider. col. pen. ver. oportet innoteſcant, vſque ad finem. Conſtans præterea eſſe debet in aduerſis ferendis ob Chriſti honorem ad eius imitationem, vt idem dicit feria 4. hebdom. pœnoſæ. Medicus quoque eſſe debet, vt languoribus animarum congruum afferat medicamen, vt idem dicit ſermon. 23. in Cantic. omnium neceſſitatibus ſine perſona-

rum acceptatione ſuccurrat, vt idem dicit ſerm 52. in Cant propè finem. Ploret pro peccatis ſubditorum, maximè qui diſciplinam non admittunt, ſuadens eos vt medicinam, & manum medicam ſuſcipiant, ſine qua ſani fieri nequeunt, nec more phreneticorum ei indignentur, qui illos ſanos fieri cupit, vt idem dicit ſerm. 42. in Cant. Zelet ſuper domum Dei, tentatis condoleat, mulceat, ſoletur eos, deſolatos erigat, cum proficientibus exultet, ſalutaribus monitis moueat, & accendat ad perſeuerandum, & proficiendum in melius, omnibuſque omnia ſe præbeat, vt idem dicit ſerm. 10. in Cant. & ſerm 23. & omnia denique ſpiritualiter agere intendat, animarum lucra non propria, vel commoda quærens, perfectos imitetur, & quærat aſinas inuenire, ideſt peccatores in luce ſanctitatis conuerſos aſpicere, vt dicit Greg. lib. 4 Reg. c. 9. in illis verbis, Perierant autem aſinæ, & ſemper lenitas ſeueritati miſceatur, vt nec nimia aſperitate exulcerentur ſubditi, nec nimia benignitate ſoluantur, vt & in arca erat virga, & manna, virga directionis, & manna dulcedinis, & virga feriat, ac baculum ſuſtentet, vt virga peccatum deleat, manna peccantem reficiat, ac reducat, & quos corripit, ex charitate amet, & Deo commendet, vt & Moyſes ſic pro eis orauit, vt Deū rogaret, vel illis parceret, vel ſe deleret de libro vitæ, & tamen eis peccantibus non pepercit: vt dicit Greg. lib. 5. Mor. & 20. c. 6. & habetur in Conc. Trid. ſeſſ. 23. de refor. c. 1. cum negligentia prælati, & diſſimulatio in corrigendis peccatis ſit peccatū mortale. c. epheſijs. 43. diſt. c. præcipuè. 11. q. 3. c. irrefragabili. de offic. ordin not. Abb. in c. peruenit. de decim. gl. in c. clericos. de immun eccl. in 6. idem Abb. in c. 2. de treuga, & pace. vt & ſi tepidus ſit in iuſtitia exequenda, poteſt deponi. c 2. de treuga, & pace. c ſi quis Abbas. 18 q. 2. ſicut èconuerſo non debet facilè credere referenti in præiudicium alterius: vt dicit Abb. in c. licet heli. de ſim. & ſi excedat modum in corrigendo ſit deponendus. cap. cum beatus. 45. diſt. non tamen veniam à correctis petere debeat, ne ſubditi ob nimiam humilitatem prælati audaces ad malum fiant: vt dicit Hoſt. in ſum. de exceſſ. prælat. in fi. Vlterius tenetur prælatus ad ea quæ dixi tract. de Epiſc. c. 1. 4. & 7. & circa correctionem ſe habere debet, vt dixi d. cap. 7. Is etiam humilitatis virtutem amplectatur, ſubditis æqualem ſe cernens vt hominem, ſic tamen vt zelo vltionis peccātibus ſe anteferat, ne dum immoderatius cuſtoditur virtus humilitatis, ſoluātur iura regiminis, & dum ſe pluſquam decet, deijcit, ſubditorum vitam ſtringere ſub iugo diſciplinæ non poſſit, vt dicit Greg. in paſt. 2. p. c. 6. Is quoque duo caueat extrema, ne aut exterioribus curis nimis deditus, ab intimis corruat, aut ſolis exterioribus occupatus, quæ foris debet, proximis non impendat, vt ibi dicit Greg. c. 6. & 7. 2. p. & refert Bracaren. d. 1. p. vt & cauere debet ne cupido placendi hominibus eum teneat, ne ſic debitam correctionem omittat, cupere tamen debet ab omnibus diligi, vt in eis faciat fructum, vt dilectio, & æſtimatio ſit quędam via, qua oues ad Dei amorem introducantur, cum non libenter audiatur prædicator, qui non diligitur: vt ibi dicit Greg. 2. p. c. 8. & ideò cum omnibus hominibus procurare debet pacem, vt idem dicit lib. 2. ep. 7. vt animarum lucrum omni feſtinatione faciat, cum nomen paſtoris non ad quietem, ſed ad laborem ſuſcipiatur. idem d. lib. ep. 15. exemplo Iacob, qui Gen 31. dicit, loquens de ouibus terrenis, viginti annis fui tecum, oues tuæ ſteriles nō fuerunt, nec captum à beſtia oſtendi tibi, die noctuq; æſtu & gelu vrgebar, fugiebatque ſom-

ſomnus ab oculis meis, vt ſignificetur quid magis faciendum ſit pro oui- 6.
bus Chriſti: vt idem dicit ep. 29. Cauens quoq; ne culmen regiminis, non ad officium portandi oneris ſuſcipiat, ſed ad appetitum gloriæ, & tranſitorij honoris: vt idem dicit ep. 126. lib. 7. vt & cauere debet ne alios erigens, corruat, bene ſe & familiam cuſtodiendo, vt inquit Bern. lib. 4. de conſider. ad Eugenium. Is quoque bene ſe habere debet in beneficiorum collatione, ideò vacante beneficio oret prælatus, dicens, Oſtende domine quem elegeris. Act. 1. & imitetur Gregorium, qui ex omnibus partibus mundi bonos clericos quærebat, quibus beneficia cõferret, vt is teſtatur lib. 2. ep. 18. & mortale ſit beneficium curatum conferre minus digno, omiſſo digniori: vt habetur in Conc. Trid. ſeſſ. 6. c. 1. de refor. & ſeſſ. 24. de refor. c. 1. Is etiam reſidere debet, modo quo habetur tract. de Epiſc. cap. de reſid. qui & docere populum prædicatione debet, vt dicit Chriſ. hom. 15. in 1. ad Timot. 3. incubans, vt gallina materna charitate, cui ob id raueſcit vox, fit hiſpidũ corpus, alæ demittuntur, ſuper oues, vt eis proſit, vt dicit Aug. in Pſal. 58. & largitate vti in egentes. c. fratrem. 86. diſt. Bracar. d. lib. 2. p. cap. 3. quod multis ibi comprobat; & ſolicitus eſſe in oratione, & ſacrificij oblatione: vt ibi d. c. 4. in omnibus puram intentionem habendo ouibus tantũ proficiendi idem ibi. c. 5. Modeſtia etiam in omnibus vtendo, vt ibi dicit cap. 6. & habetur in Conc. Trid. ſeſſ. 22. c. 1. vt & conſtans eſſe debet in aduerſitatibus, & perſecutionibus tolerandis. idem ibi c. 8. pluribus ibi vtilitatem tribulationum oſtendens; qui & zelo iuſtitiæ, fortitudine, ac magnanimitate, contra peccata vti debet. idem ibi c. 9. & abijcere puſillanimitatem, & indebitos ſcrupulos conſcientiæ, & vanam triſtitiam, vt ibi probat cap. 10. in omnibus vtendo prudentia, charitate, circunſtantia, & vigilantia, & ſcientia ſe ornando, quæ prudentiam illuſtret, & dirigat in agendo, & qua populum in lege Dei erudiat prædicando, ipſum etiam, & clerum viſitando, vt ibi dicit, & Granata in eius concione ibi annexa.

Quò ad ſeptimum, & vltimum, in multis peccare poteſt prælatus. 10

Prælatus in quibus peccare poſſit.

Primò, ſi prælaturam appetierit, & eo magis ſi ambierit, & maximè ſi immeritus. c. nullus per ambitum. 1. q. 1. D. Th. 2. 2. q. 185. art. 1. & maximè ſi illicitè. c. auaritiæ. de elect. in 6. c. fi. de ſim. & ſi ſimoniacè, tenetur reſtituere fructus, & beneficium. c. execrabilis. de ſim. in extr. communi. ſi non reſidet iuxta dicta, cap. 5. de Epiſc. ſi ditauit conſanguineos ex fructibus beneficiorum, vel beneficijs, iuxta dicta ſuperius, ſi fructus eccleſiarum vacantium ſibi vſurpauit, ſi plus debito à ſubditis exegit, vel viſitando, ſi nõ defendit iura eccleſiæ, vel paſſus eſt ea præſcribi, ſi non correxit ſubditos, & prauos abuſus non amouit. c. cum quiſque. 23. q. 4. c. ſit rector. 43. diſt. & d. c. cum quiſque. eod. ſi modum exceſſit in corrigendo, ſi malè impendit fructus beneficiorum, ſi beneficia, vel ordines indignis contulit, vel illicitè, vel huiuſmodi fecit, de quibus ſupra, tract. de Epiſc. eſt dictum.

Hæc de prælatis in generali.

DE PRAELATIS IN SPECIALI,

ET PRIMO DE PRAELATIS CVRIAE ROMANAE.

SVMMARIVM.

1 Vicarij Domini Papæ inſtitutio, & poteſtas.

De Vicario Sanctiſſimi Domini Papæ. Cap. II.

1 *Vicarij Domini Papæ inſtitutio, & poteſtas.*

INTER Prælatos Vrbis, magnam dignitatem obtinet Vicarius Vrbis, ſeu Sanctiſſimi Domini Papæ, qui curam habet clericorum in curia exiſtentium, qui ideò ei canonicam debent obedientiam, & ſubiectionem, & ad illum in omnibus cauſis eccleſiaſticis recurri poteſt, & ad eum etiam ſpectat Sinodum Diœceſanam conuocare, ſacramenta miniſtrandi licentiam dare, & Eccleſias Vrbis viſitare, ex Bulla 21. Clemētis VII. incip. Dilecto. Non ſolet tamen ei concedi, vt beneficia conferat, niſi rarò. Idem etiam iudicat de cauſis laicorum, & forenſium, qui ratione alicuius initæ confraternitatis, vel habitationis, aut ſeruitij in hoſpitalibus, & alijs pijs locis religionem ſequi videntur, & Hebræorum, viduarum, pupillorum, & aliarum miſerabilium perſonarum, ex dicta Bulla, & Bulla 55. Iulij III. incip. Cum ſicut. Idem cognoſcit de cauſis, vbi non agitur de proprietate rei, vt de locationibus, & conductionibus domuum, agrorum, deuolutione caſalium, domorum, & agrorum, & mercedum, & vbi de proprietate agitur, vſque ad ſummam ducatorum ſexaginta auri de Camara. In quibus caſibus ius dicit ordinaria facultate in Vrbe, & extra per quadraginta milliaria, ſummariè ſine obſeruatione terminorum ſubſtantialiū, remota omni appellatione, etiam non friuola, & poteſtate dicendi de nullitate. Idem etiam ex poteſtate ſibi tradita, poteſt vti Pontificalibus, & ea exercere, vt reconciliare loca polluta, conſecrare eccleſias, ordines conferre, etiam per alium Epiſcopum temporibus à iure ſtatutis dicta Bulla 21. Clementis VII. & etiam punire poteſt blaſphemos, vſurarios, periuros, inceſtuoſos, & huiuſmodi, quorum crimina ad Eccleſiam ſpectant, licet clerici non ſint, d. Bulla 21. & Pauli III. 28. incip. Licet Eccleſiarum. & 34. eiuſdem.

eiuſdem. incip. Cum onus. & idem etiam poteſt mulctas, quæ in curia infliguntur conuertere in officium Vicariatus, vt de ijs poſſit ſatisfacere officialibus officij, & in indumenta ſacra. Idem ēt viſitat carceratos, & dat votum pro carceratorum retentione, vel liberatione, & ſi coram eo de crimine agatur, pro quo pœna ſanguinis ſit infligēda, ſolet huiuſmodi ad gubernatorem, vel alios iudices ſeculares, vt eccleſiaſticus iudex, remittere. Is apud ſe habet tres notarios, & duos ſubſtitutos, vnum in ciuilibus, alium in criminalibus cauſis. Idem etiam procedere poteſt ad executionem obligationum in forma Camaræ, ex Bulla 24. Pij V. incip. Conſiderantes. & in cauſis clericorum inter Auditorem Camaræ, & Vicarium Vrbis eſt locus præuentioni, ex Bulla 113. eiuſdem. incip. Inter illa.

SVMMARIVM.

1 *Pœnitentiarius ſummus, cur inſtitutus, & cui committatur id officium, & eius poteſtas.*

2 *Pœnitentiarius ſummus, quæ peragere debeat, vel non, & poſſit, & quæ eius ſint qualitates.*

De ſummo Pœnitentiario. Cap. III.

EX poteſtate Chriſti Vicario diuinitus tradita, ligandi, atque ſoluendi, ob multiplices Papæ occupationes ſtatutum eſt officium Pœnitentiariæ, cuius vnus ſuprēmus, qui ſummus dicitur Pœnitentiarius, vice Papæ curam gerit, à Benedicto II. introductum, qui abſoluit à Caſibus ſedi Apoſtolicæ Reſeruatis, & diſpenſat in votis, iuramentis, ac gradibus Matrimonij in occultis, vbi maximè Matrimonium iā eſt contractū, & ēt diſpenſat ad ordines ob defectum natalium, ætatis, vel alicuius membri, & item ad beneficia, & cum obtinentibus incompatibilia, & cum homicidis in foro conſcientiæ, cum retentione beneficiorum, & diſpenſatione ad alia etiam in foro exteriori, cum ſimoniacis, cum aſtrictis iuramento, ad effectum agendi, & periuris, exulibus, in obſeruatione alicuius legis humanæ, maximè regularium regulis, Indulgentias concedit locis, & perſonis; Commiſſiones concedit ſuper declaratione validitatis, vel nullitatis matrimonij, ſuper confirmatione alienationis rei eccleſiæ, ſi in euidentem, & ſuper ceſſione bonorum, iuxta cap. Odoardus. de ſolut. etiam inter laicos extra ſtatum temporalem eccleſiæ, vbi iuſiurandum interueniſſet, Idemque ordinaria fungitur authoritate, & huiuſmodi officium non niſi Cardinalibus committi ſolet, & prædicta alijs ſæpè committit, tam in Vrbe, quàm extra, & in Vrbe deputat Pœnitentiarios in Eccleſijs Diui Petri, Diui Ioannis in Laterano, & Diuæ Mariæ Maioris; Diſpenſationes tamen ab humanæ legis obſeruatione, non niſi ex cauſa, & per ſeipſum concedit: vt patet ex Bulla 5. Iulij III. incip. Rationi congruit. vbi & declaratur eum habere facultatem in vtroque foro. Idem etiam plures habet ſubſtitutos, & Vi-

1 Pœnitētiarius ſummus, cur conſtitutus, & cui committatur id officium, & eius poteſtas.

2

Pœnitētiarius ſummus, q per agere debeat, vel non, & poſſit, et quæ eius ſint qualitates.

& Vicarios per quos ſuam poteſtatem exercet, & literas concedit, obſignatas
2 tas quidem ſi ſint in foro conſcientiæ, apertas ſi in vtroque foro.

Is verò, & eius ſubſtituti, ex Bulla 67. Pij IIII. incip. In ſublimi. abſtinere debet à commutationibus vltimarum voluntatum, & vnionibus, ſuppreſſionibus, vel tranſlationibus beneficiorum, & eorum confirmationibus. A conceſſione iuriſpatronatus ob augmentum fructuum, ſed tantum ob dotem, vel fundationem. A licentijs ſtandi extra monaſteria pro monialibus, ex qualibet cauſa, & à declaratorijs pro religioſis propter vim, & metum, quando poſt profeſſionem ordines ſacros ſuſceperint, licet vi id dicatur factum, & in alijs cauſis declaratoriæ committantur ordinarijs, vocato priore monaſterij, vbi profeſſio eſt emiſſa, non autem in curia. Idem non concedat religioſis poteſtatem ſtandi extra ob infirmitates, & huiuſmodi, vel ſubuentione parentum, aut conſanguineorum, niſi de licentia ſuorum ſuperiorum, & in tranſlatione regularium de ordine ad ordinem clauſula apponenda, quòd ibi perpetuò in clauſtro domino ſeruiant. Apoſtatas non abſoluat, niſi ea lege vt ſtatim ad proprium monaſterium redeant, vel alium æqualem, aut ſtrictioris obſeruantiæ, nec illis concedat, vt retineant beneficia, vel ijs ſeruiant, aut extra clauſtra degant, etiam de licentia ſuorum ſuperiorum. Non concedat item commiſſiones, alienationum, vel permutationum, vel affrancationum rerum eccleſiarum, quæ excedunt ſummam ducatorum viginti auri de Camara, & huiuſmodi commiſſiones ſemper committantur ordinario loci, & alteri perſonæ in dignitate conſtitutæ coniunctim, & Metropolitano, ſi agitur de intereſſe ordinarij, & ordinario viciniori, ſi agatur de re Metropolitani, non concedendo tamen huiuſmodi cōmiſſiones, vbi agitur de alienatione iuriſdictionum, vel vaſſallorum ad eccleſiam ſpectantium. Non concedat item abſolutiones pro homicidio, niſi in foro conſcientiæ, vel alio graui crimine, etiam occulto pro quo iure ciuili pœna capitis impoſita ſit, in leuioribus verò criminibus, vbi quis non eſt inquiſitus, vel citatus, committat Epiſcopo, vt huiuſmodi abſoluat, impoſita ei pœna pro eius arbitrio, & ſuſpendat ab executione ordinum arbitrio eodem, ſi cum tali ſuper irregularitate fuerit diſpenſatum, qui tamen Epiſcopos, vel ſuperiores, aut prælatos ſubditos immediatè ſedi Apoſtolicæ, vel delinquentes in Vrbe, vel ſtatu Eccleſiaſtico, extra forum conſcientiæ abſoluere non poſſit. Idem in abſolutione ſimoniacorum, non poſſit ijs concedere retentionem beneficiorum, vel fructuum perceptorum, vbi ſimonia eſt realis, vel conuentionalis, in toto, vel in parte, ſed clauſula apponatur, quod vterque ad beneficium ſuper quo commiſſa eſt ſimonia inhabilis exiſtat. Nec homicidæ voluntario concedere poſſit ordinis executionem, quò ad miniſterium altaris, vel aſcenſum ad ordines ſuperiores, vel reſtitutionem, aut retentionem beneficij, quo quis ſit priuatus, vel veniat priuandus, licet aliàs canonicè ſit abſolutus. Non concedat item licentiam de promouendo ad primam tonſuram, vel ordines ſacros alicui, niſi appoſita cauſa iuſta ob quam ab eius ordinario promoueri non poteſt, vel ab eo dimiſſoriam obtinere, quo caſu concedi poteſt, vt à quocunque Antiſtite, &c. promoueatur. Idem non concedat abſolutiones à iuramento, niſi ad effectum agendi, nec diſpenſationes matrimoniales in forma gratioſa, ſed ſemper committantur ordinarijs. Non cōcedat item vt regularis poſſit fieri magiſter, vel Doctor

contra

contra ſtatuta ordinis, niſi ex cauſa probabili,& licentia ſuperiorum. Nec abſolutionem à fructibus indebitè perceptis, ob intruſionem, vel nõ promotionem,& huiuſmodi, niſi facta fructuũ reſtitutione,etiam in foro conſcientiæ, nec concedat abſolutionem pro vſurpata iuriſdictione, vel eccleſiaſtica libertate, niſi cum clauſula, ſatisfacto prius de damnis parti læſæ. Nec facultatem teſtandi,etiam ad pias cauſas, & pro ſeruientibus, niſi ad ſummam centum ducatorum auri de Camara, non autem id concedatur etiam degentibus extra clauſtra, niſi Papa ſpecialiter id concedat. Non confirmet geſta per ordinarios, vel inferiores, aut ſuppleat eorum defectus. Non diſpenſet ſuper ætate ordinandorum ad ſacros ordines,nec prorogettempus ſuſcipiendæ cõſecrationis, vltra tres menſes, vel ſuſcipiendi ordines pro Parochis, vel alijs qui iure fundationis eos ſuſcipere tenẽtur, vltra ſex menſes. Et abſtineat ab expeditionibus in literis ſuæ facultatis non expreſſis,niſi iure communi ordinario conceſſæ reperiantur, non obſtante conſuetudine. vel poſſeſſione quacunque, aliàs gratiæ ipſæ nullæ ipſo iure ſint:vt patet in dicta Bulla. Idem non abſoluat malè promouentes ad ordines,vel promotos, aut irregulares ob id effectos, cum id Papæ tantum ſit reſeruatum, vt patet in Bulla Sixti V. contra clericos malè promotos; & Pœnitentiarij ſancti Petri non abſoluant à conſpiratione in Papã, delatione rerum prohibitarum ad infideles, iniectione manuum violentarum in prælatos, in falſarijs literarum Apoſtolicarum, ex Bulla 3. Alexandri VI.incip.Paſtoris.officium verò maioris Pœnitentiarii ſede Pontificali vacante in ijs quæ ad forum pertinent omnino quieſcat, in pertinentibus verò ad forum conſcientiæ, fauere animæ perduret, ex dicta Bulla Pij IIII.

Ex Bulla demum Pij V.89.incip. In omnibus ſtatuitur,vt maior Pœnitentiarius ſit magiſter,vel Doctor in Theologia,vel iure canonico, & officium exerceat per ſe, & ſi ex cauſa à Papa admiſſa ſit abſens, ſurroget aliũ Cardinalem eiuſdem qualitatis, literæ tamen nomine delegantis expediantur, regens etiam Datarius, & corrector Doctores ſint, pij,& in caſibus conſcientiæ verſati, & corrector in rebus Pœnitentiariæ, & procuratores item integri ſint,qui omnes teneantur ad ſigillum eorum,quæ in officio illo geruntur,ſub pœna confeſſarijs peccata reuelantibus indicta; procuratores verò & ſcriptores approbentur de vita, ſcientiaq; à rectore, & correctore,& à maiore Pœnitentiario officia illis committantur,qui omnes officium per ſe exerceant,nilq; occaſione talis ſeruitij recipiant, etiam ſpontè oblatum ſub excommunicatione Papæ reſeruata ipſo facto incurrenda, eis ſtipendio aſſignato cõtenti. Regens verò prius caſus examinet,& quæ carẽt dubio iubeat expediri, ſine cuius licẽtia nil per ſcriptores ſcribatur. Dubia verò ad maiorem Pœnitentiarium referat; & corrector, antequam literæ ſcribantur,minutas earum à procuratoribus conficiendas, cum ſupplicatione expedita diligenter recognoſcat, & examinet,ac corrigat, vt ſic literæ mundæ emittantur,& ſupplicationes prius expediantur, quam literæ deſuper conficiantur. Sigillator verò eas recognoſcat, & earum datas cum libello ſupplicationis concordet, ac eorum omnium, & aliorum quæ ibi fiunt,authenticum inuentarium,& exemplum cõficiat,quod in Archiuio ſeruetur, & literas ſic concordatas ſigillo Pœnitentiariæ obſignet, nil pro ſcriptura ſigillo, carta, cordula, & huiuſmodi recipiendo, & officiales

Pœni-

Pœnitentiariæ, quotannis in manibus maioris Pœnitentiarij iuramentum præſtent de ſeruandis prædictis, & nil proponant petentibus, quo petita facilius impetrentur, ſemota inde omni fraude, dolo, & iniuſta acceptione, ſub priuatione officiorum, & inhabilitatione in poſterum, & infamia ipſo facto ſubeunda, præter cenſuras ſuperinde latas, & quòd aliter ſequuta ſcienter, vel ignoranter nullius ſint momenti.

SVMMARIVM.

1 *Vicecancellarius, cur inſtitutus, cur ſic dicatur, quis eſſe debeat, eius poteſtas, & officium.*

De Vicecancellario. Cap. IIII.

1 *Vicecancellarius cur inſtitutus, cur ſic dicatur, quis eſſe debeat, eius poteſtas, et officium.*

CANCELLARIAE officium habet Præpoſitum Cardinalem, qui Vicecancellarius dicitur, & tenet ſceptrum iuſtitiæ, & à Bonifacio VIII. id officium Cardinali eſt aſſignatum, cũ ante per inferiores exerceretur, vt habetur in proœm.6. Ideò verò dicitur Vicecancellarius, quia Papa ſolus eſt Cancellarius in eccleſia Dei: vt dicit Gom. in proœm. reg Cancell. & dicitur Cancellarius, quia reſcripta priuilegia, Bullas, antequam ſigillo muniantur, cancellat, & corrigit, & Vicecancellarius, qui eius vices in illo officio exercet, vt d. Card. in clem. 2. de elect. & patet ex Bulla 40. Clementis VII. incip. Et ſi ad ſingula. & 5. Pauli III. incip. Singularis ingenij claritas. Is præeſt expeditionibus totius Orbis in rebus eccleſiaſticis, & officialibus dicti officij, ſcilicet abbreuiatoribus parci, qui minutas ex ſupplicationibus ſignatis dictant, & ſcriptoribus abbreuiatorum parci minoris, ſollicitatoribus, qui & Iannizeri dicuntur, plumbatoribus, & regiſtratoribus. Expeditio verò ſic fit, orator vbi habet ſupplicationem ſignatam & regiſtratam, curat minutam literarum apud abbreuiatores maioris parci dictari, dictatam apud ſcriptores in forma literarum conſcribi, ſcriptam in Cancellaria ad bancum ſcriptorum, per eum qui reſcribendarius dicitur taxari, & vbi eſt taxata, alter qui dicitur computator, ſuam apponit, & ibi ſoluitur ſcriptoribus taxa, & alia ſimilis apud abbreuiatores minoris parci, qui aliquid de taxa remittunt, & alter ipſorum nomen literis inſcribit, & inde ijdem abbreuiatores minoris parci, receptis eorum pecunijs, Bullam ad abbreuiatores maioris parci remittunt, ad quorũ bancum, duo ex ijs nomen eorum adſcribunt paulò infra ſubſcriptionẽ abbreuiaturis minoris parci, inde literæ ad Iannizeros feruntur, quibus ſoluitur taxa certa ratione, ſcilicet duo ducatoni, & duo caroleni, ſi ſumma ſit triginta ducatorũ, ſi infra, vnus ducatus, & duo caroleni; Tum literæ ad alios abbreuiatores, qui de prima viſione dicũtur, feruntur, vbi per ſollicitatorem ſoluitur vnus carolenus, alteri ex dictis abbreuiatoribus, qui poſt literis manum apponit paulò infra ſubſcriptionem ſcriptoris Apoſtolici. Quòd ſi ex tali expeditione ſit annata ſoluenda, ſoluitur omnibus participantibus in Cancellaria pro rata; qua ſolutione facta Bulla cum ſupplicatione

tatione in eius ventre remittitur ad abbreuiatorem de parco maiori, qui illam dictauerat, cuius eſt conferre an Bulla cum ſupplicatione concordet, quæ ſi ſic eſt, iudicat illam talem, in cuius ſignum aſcribit nomen ſuũ Bullæ, & illam de banco ſuo cum ſupplicatione in ventre proijcit in terram, quam ſublatam à famulo aſpicit diligẽter in omni parte, & an oẽs qui debent ei ſubſcripſerint, & an data eius cum data ſupplicationis concordet, & illam remittit ad regentem Cancellariæ, qui reſpicit à quo ſit collationata, vel iudicata, & ſi videtur, eam alteri abbreuiatori iterum collationandam tradit, Tum à ſupplicatione Bullam ſeparat, & ſi eſt gratioſa, in margine ponit A, à dextro latere, à ſiniſtro I; & certis lineis circuit taxas in Bulla deſcriptas, Tum plumbator illam de manu regentis recipit, & eam affert ad officium plumbi, vbi plumbatur, & cordulæ applicãtur, & cuſtos de manu regentis ſupplicationem accipit, & Iannizeri ſcribunt, pro annata ſoluit tot; & ſi annata non ſit ſoluenda, poſt officium Iannizeratus non requiruntur vlteriores manus, de quibus ſupra, niſi alicuius conſenſus requiratur, quia tunc antequam Bulla ad abbreuiatorem illius dictatorem aſportetur, & iudicetur, notarius Cancellariæ à tergo ſcribit conſenſum, & Bullis in officio plumbi plumbatis, (à quo plumbo, in quo inſcriptæ ſunt imagines Diuorum Petri, & Pauli, Bulla recipit perfectionem, vt dicit glo. in, clem. 1. de iureiur.) taxa plumbatorum notatur propè illam ſcriptoris, & Bulla ſic plumbata in manibus collectorum plumbi conſignatur, qui taxã ſuam à ſollicitatoribus exigunt, & etiam ſoluuntur quidam caroleni plumbatoribus, & Pœnitentiarijs Diui Petri; Tum vnus ex Iannizeris, nomen ſuum intra Bullam, & à latere dextro ſcribit, addens N. ſollicitauit, vt ſic qui Bullam expediunt decipi non poſſint; Tum Bulla per vnum ex ſcriptoribus fertur ad regiſtrum bullarum, vbi alia taxa ſimilis præcedenti ſoluitur ſcriptoribus, & etiam regiſtratura Bullæ, magis vel minus pro breuitate, vel longitudine ſcripturæ, & Bullæ: Is accepta regiſtratura, Bullam alteri regiſtratori diſtribuit, qui illam in libris publicis deſcribit, & in regiſtrum ponit, regiſtrata cum originali concordatur, auſcultatæ verò magiſter officij à tergo eius fidem facit illius auſcultationis, dicens, Auſcultata, & ſi Bulla non eget annatæ ſolutione, parti petenti eam dat, ſi ſecus per regiſtratorem qui ſcripſit eam vni ex notarijs Camaræ Apoſtolicæ præſentatur; & per ſollicitatorem ſoluitur dicto notario portio annatæ, quæ ad Papam ſpectat, qua ſoluta, idem notarius Bullã parti ſollicitanti reſtituit, hæcq́; ſi materia ſit gratioſa, maximè beneficialis, qui tamen reſignationẽ beneficiorum recipere non poteſt. Pariſ de reſign. ben. lib. 7. q. 17.

Eidem verò Vicecancellario conceditur, ex Bulla 37. Leonis X incip. In ſupereminenti. vt poſſit conferre officia infraſcripta vacantia, ſcilicet cubiculariorum trium, ſcutiferorum ſeptẽ, & militum ſancti Petri vigintiſex, & per Bullam vltimam Pij V. incip. Cogit nos. traditur ordo tenendus in confectione Bullarum ſuper gratijs reſignationum parochialium & ſimplicium, vt ſcilicet cum in forma dignum reſcribitur, apponatur clauſula in reſignatione parochialium, quòd reſignans ſi in ſacris eſt, habeat vnde aliundè commodè viuere poſſit, & reſignatarius in examine per examinatores iuxta formã Concilij cõſtitutos approbetur, & literæ ad ordinarium, vel eius Vicarium dirigantur, & ſic tunc ordinarius conferat, accepto etiã iuramento, quòd non interuenit ſimonia, vel alia corruptela, & etiam lite-

ræ executoriæ diriguntur Metropolitano, aut Epiſcopo viciniori, qui poſtquam ſibi conſtiterit ab ordinario intra triginta dies beneficium non eſſe collatum, ſeruatis prædictis, conferat.

Quòd ſi res iuſtitiam concernit, & ad iudices in prouincijs reſcribitur, literæ ſub plumbo deſuper expediuntur, vnde in Cancellaria adeſt officium his Præpoſitum, quod contradictarum dicitur, quia ſi inter partes altercaretur, de perſona iudicis, loco iudicij, agendi, i. qui ſe opponit, in hac audientia auditur apud eum qui dicitur Auditor contradictarum, & geſta in eo loco publicantur, & ſic cenſentur omnibus nota, nec ea ignorantes excuſantur, vnde & citationes, quæ fiunt per publicum edictũ ob non tutum acceſſum ad locum, prius in hac audientia leguntur, inde in valuis Baſilicæ D. Petri, & certis alijs eccleſijs viciniæ citandi affiguntur, quæ affixiones arctant citatum ad comparendum, aliàs pro contumace victo habetur, & ſi grauetur, quandocunque à die habitæ notitiæ appellat; ſimiliter vbi iudices Romanæ curiæ, quem abſentem legitimè citatum habent pro contumace, ſolent parti concedere, vt citet contumacem per hanc audientiam, vt ſic habeatur pro contumace, reproductis citatione, & illius executione: ſolet etiam hoc officium ad iudicis decretum concedere literas maioris iuſtitiæ, Papæ nomine, litigantibus cum plumbo, vt remiſſorias, ſequeſtratorias, executoriales, interdictorias, & brachij ſecularis inuocatorias, reuiſo per alterum ex procuratoribus officij iudicis proceſſu, eoq; in audientia relato, & probato; Præterea ſolet concedere plura per ſignaturam concedi ſolita abſq; Papæ ſignatura, vt commiſſiones cauſarum ad iudices in prouincijs, cum inhibitione ſub cenſuris, cum facultate citãdi per edictum, aggrauandi, reaggrauandi, cum inuocatione brachij ſecularis; Concedit etiam alia quæ dicuntur minoris iuſtitiæ, quæ dicuntur ordinariæ expeditiones, vt ſimplices cauſarum commiſſiones, in forma conqueſtus, commiſſiones vnius, vel plurium appellationum, quòd iudices non ſedentur vltra duas diœtas, confirmationes immunitatum, familiæ, vel loci, confirmationes concordiarum in forma communi, cum clauſula, ſi ſine alterius præiudicio & prauitate factæ ſunt, & ab vtraque parte ſpontè receptæ, confirmationes fundationis alicuius altaris, ſub tecto alicuius eccleſiæ, ac reſeruationis iuriſpatronatus, confirmationes etiam beneficiorum exemplo nouæ prouiſionis, cum clauſula canonicè adeptum, tranſlationes profeſſi regularis de vno ordine ad alium, non tamen laxiorem; ſed parem vel arctiorem, literas etiam reuocatorias eorum quæ per vſurã ſunt geſta, vt fructus in ſortem cõputentur, & alienationũ eccleſiaſticæ rei in euidentem eccleſiæ vtilitatem; literas etiam ad ordinarium, vt promoto ad ordines ſacros prouideat de beneficio, & literas cõſeruatorias priuilegiorum, contra laicos moleſtantes clericos in impoſitionibus, contra prædones, contra parochianos non ſoluentes decimas parocho, & huiuſmodi non diſcrepantia à ſacris canonibus, in hac audientia conceduntur. Habet verò hoc officium Auditorem, & duos lectores, & duos notarios, vnum pro Vicecancellario, qui notat omnes publicationes, & citationes, & vnum pro Auditore, qui eſt actuarius cauſarum, quæ coram eo agũtur, & quatuordecim procuratores impetrantium, qui dictant literas ad modum abbreuiatorũ, & eas ſub nomine Papæ cum ſigillo plumbeo ſedis Apoſtolicæ ſupplicibus tradunt, recepta mercede, vel taxa ipſi officio debita; quod tamen officium

ficium

ſcium hodie non multum eſt in frequentia, cum alij Magiſtratus, & Secretariatus, & huiuſmodi, adeantur pro talibus negotijs expediendis.

SVMMARIVM.

1 *Camerarius cur introductus, quod eius officium, & poteſtas.*
2 *Camerarius & eius officiales à quibus abſtinere debeant.*
3 *Clerici Camaræ qui eligendi, quæ eorum poteſtas, & officium.*
4 *Notarij Camaræ à quibus abſtinere debeant.*

De Camerario, & Clericis Camaræ. Cap. V.

1 *Camerarius cur introductus quod eius officiũ, & poteſtas*

CVM Papa plura perſeipſum in ſua audientia domeſtica tractare ſoleret, vt facilius ea negotia gereret, ſex Prę latos domeſticos ſibi adſciuit, qui dicuntur Clerici Camaræ Apoſtolicæ, quaſi ad Camaram Papæ electos, cum quibus Papa agebat de his quæ pertinent ad regimen Vrbis, & totius ſtatus temporalis, & rationem ærarij Apoſtolici. Vnde Camerarij maxima eſt authoritas, & locum procuratoris Cæſaris tenet: vt dicit Bologn. in rubr. de officio eius. cum eo enim contractus nomine ſedis Apoſtolicæ fiunt, cognoſcit de cauſis, iuribus, rationibus, vel computis, inueſtituris, & conceſſionibus quibuſcunque Camaræ Apoſtolicæ, cum voto, & aſſiſtentia quinque copulatorum, ex Bulla 148. Pij IIII. incip. Romanum. Idem etiam curam habet ſtudij Vrbis, ſimul cum ciuibus Romanis, & eligere habet Doctores legentes, ex Bulla 1. Eug. IIII. incip. A ſupremo. Idem curam habet de ædificijs publicis conſtruendis ad decorem Vrbis, ex Bulla 9. Sixti IIII. incip. Et ſi de cunctarum. & Pij IIII. 125. incip. Inter multiplices. & in ſumma cura ei ſit res Camaræ ritè, & vtiliter adminiſtrandi, iura, & reditus vtiliter locandi, & contractus deſuper neceſſarios ineundi, vnde ſimul cum clericis Camaræ, dicitur cuſtos patrimonij Beati Petri, & ius reddit tam fiſco, quàm priuatis, cum fiſco agentibus, & eſt executor ſuper reuocatione alienandi bona Camaræ, ex Bulla 106. Pij IIII. Cum inter. & 148. Romanum. ac omnium obligationum in forma Camaræ, ex Bulla 128. eiuſdem. Cum nos. & ſuper annatarum literis, ex Bulla 30. Iulij III. Cum nos.

2 *Camerarius & eius officiales à quibus abſtinere debeant.*

Is verò, & eius officiales, ex Bulla Pij IIII. 64. Romanus. Canere debet ne ſe ingerat auditioni cauſarum inter priuatos etiam per viam appellationis, ex terris eccleſiæ ad Papam deuolutis, niſi connexæ ſint negotijs fiſcalibus, ſed tantum de cauſis fiſci cognoſcat. Similiter abſtineat à commiſſionibus, & auocationibus cauſarum, literis monitorijs, inhibitorijs, & ſequeſtrationibus, vbi non agitur de intereſſe fiſci, cum id ad ſignaturam ſpectet, permittendo tamen illi vt committere poſſit cauſas pauperum intra quadraginta milliaria ab vrbe, quæ ſummam vigintiquinque ducatorum non excedunt. Idem non concedat commiſſiones alienationum bonorum eccleſiæ, in forma ſi in euidentem pro rebus annuum reditum ducatorum

quinque excedentibus,& tunc commiſſiones ordinario loci, & alteri perſonæ eccleſiaſticæ,in dignitate conſtitutæ,committantur coniunctim. Non det etiam dilationes moratorias vltra menſem,& data idonea cautione,& pro his tantũ,quibus alia dilatio non eſt amplius data: in alienationibus verò eccleſiaſticis, ſi de intereſſe Epiſcopi agatur, cauſa committatur Metropolitano,ſi de Metropolitani,viciniori Epiſcopo dirigatur ſeruatis prędictis,& commiſſiones huiuſmodi nõ concedantur, vbi agitur de alienatione iuriſdictionum,vel vaſſallorum ad eccleſiam pertinentium. Idem abſtineat ab abſolutionibus,& remiſſionibus delictorum licet leuium,vel eorũ commiſſionibus,aut ſaluis conductibus,etiam ex delictis commiſſis extra eccleſiæ terras. Idem non concedat tolerantias Hebræis, vel priuilegia in præiudicium Chriſtianorum, vel licentiam alicui extrahendi victualia ex vrbe,vel terris eccleſiæ,niſi de ſpeciali Papæ mandato; Sic etiam non concedat literas Camerales pro adeunda poſſeſſione beneficiorum,etiam Papæ reſeruatorum, vel prorogationem temporis ad expediendas literas Apoſtolicas cuiuſq; gratiæ,vel ſolutionem annatarum,vel aliorum iurium. Similiter nõ augeat,minuat,vel alteret aliqua ex cauſa vectigalia, nec ſpolia clericorum, decimas, vel alia regalia, aut credita fiſcalia in toto vel in parte remittere poſſit; ſed commiſſarij ad prædicta exigenda viri probi cũ iuramento, & cautione de fideliter adminiſtrando conſtituantur. Clerici verò camaræ,qui ſinguli nullam habent iuriſdictionem, ſed tantum collegialiter, nil expediant priuatim niſi ex commiſſione eis facta in plena camara,& notarij in expeditionibus, de huiuſmodi cõmiſſione fidem faciãt. Camerarius etiam & clerici abſtineant ab omnibus licentijs,gratijs,& indultis de rebus ſpiritualibus in forma gratioſa,vel commiſſaria in terris eccleſiæ,vel extra,& ab alijs expeditionibus,quæ ratione ſuæ ordinariæ iuriſdictionis ob publicam vtilitatem eis expreſsè non conſtat eſſe conceſſas,& notarij abſtineant ab indebitis extorſionibus.Sede verò vacante, incumbãt tantum exactioni pecuniarum camaræ Apoſtolicæ debitarum,illarum reſeruationi,& prouiſionibus,ratione ſedis vacantis neceſſariò faciendis, abſtinentes etiã à ſolutione æris alieni Papa viuente contracti, vel illius declarationis,nouationis,& rationum ſolidatione,& ab omnibus expeditionibus, gratiam, vel iuſtitiam continentibus, vel illarum executionibus, ſecus facientes, Camerarius Papæ inobedientiam,Clerici camaræ, & alij excommunicationem eo ipſo incurrant,& priuationem officiorum,& beneficiorum,ac inhabilitationem ad illa, & alia.

3 *Clerici camaræ qui eligendi,quo,eorum poteſtas, & officium.*

Vlterius ea Bulla 106. eiuſdem Pij IIII.incip. Cum inter, ſtatuitur, vt clerici Camaræ eligantur viri ſcientia,& vita præſtantes, & rerum humanarum experti,& quòd nullus ex Vicecamerarijs clericis,vel alijs officialibus Camaræ particeps ſit locationum, iurium,vel partitarum,quæ camaræ nomine celebrantur, aliàs ipſo facto officio ſuo priuetur,nec etiã id concedatur vlli ex conſanguineis prædictorum ad quartum gradum incluſiuè, ſub pœna ducatorum mille,nec cauſæ eiſdem committantur, aut ſe ingerant, in quibus clerici prædicti, vel alij officiales intereſſe prætendere poſſint, nec votum ijdem dare poſſint in huiuſmodi cauſa, ſed ſtatim etiam iniuſſi,vbi de huiuſmodi cauſa agitur,è camara egrediãtur, aliàs clericus per menſem ſuſpenſionem ab exercitio, alijs clericis eodem emolumento deuoluendo, incurrat, aſſiſtens ab ingreſſu camaræ per tres menſes, &

ſalario alijs aſſiſtentibus applicando, amoueatur. Quòd ſi aliquis Cameralis à quoque, vt ſuſpectus recuſetur, ſuſpicionis cauſa eſt alleganda, & in camara, recuſato abſente, diſcuti, & ſi à pluribus ſuſpectus iudicetur, illi cauſæ non ſe intromittat, quòd ſi ſuſpitio non probetur, eius ratio non habeatur. Theſaurarius etiam Camaræ antequam contractus celebretur, formet capitula, & eorum exempla clericis ſeorſum tradat, & in camara plena legantur, & ab officialibus approbentur, & poſtea imprimantur, & in locis publicis affigantur, vt res illæ ſub haſta licitentur, aliàs Vicecamerarius, Theſaurarius, Clerici, & alij excommunicationem Papæ reſeruatam incurrant, & contractus nulli exiſtant; & officiales prædicti, quibus diebus camara in palatio Apoſtolico habetur, ſummo mane conueniant, & curſores die præcedenti id denuncient Clericis, & alijs ſub pœna ſalarij amittendi; nec quiſquam à dicto officio abeſſe poſſit ſine licentia Camerarij, vel Decani, & qui ſemel, vel bis abeſt, emolumentis illius menſis alijs applicandis, priuetur, nec ei condonari poſſint vno tantum cōtradicente, nec ab vrbe ſine Papæ licentia quiſquam ex his abeſſe poſſit. Clerici verò rochetto, & cappa vtantur, alij rubeis, & violaceis, & aliter induti non admittantur, qui ſic induti ad Miſſam audiendam accedant, qua finita præeuntibus duobus curſoribus camaram accedant, ordine ſeruato, ibiq; indicto ſilentio per Camerarium, vel Vicecamerarium, cauſæ à procuratoribus ſine ſtrepitu proponantur, aliàs ad id onus deinceps non admittantur. 4

Notarij verò camaræ abſtineant à procuratione cauſarum ſub pœna du catorum ducentum camaræ applicandæ, ſed procuratores, vel ſollicitatores tantum id exequantur: Cauſæ verò pauperum ibidem à procuratore pauperum gratis proponantur, & eorum aduocatum informet, qui ſi gratis, & rectè id non præſtiterint pro pauperibus, prima vice amittant ſalariū trium menſium, tum priuationem officij incurrant. Clerici autem, & alij Camerales non ingrediantur camaram, antequam omnes propoſitiones per clericum menſarium deſcriptæ non erunt, quibus explētis, à nouiſſimo clerico, recitetur flexis genibus, Oratio. Adſumus Domine ſancte Spiritus, qua finita, qui proponere volent, vel informare Camaram ingrediantur, & camara claudatur, & vnus curſor oſtium camaræ cuſtodiat, nec quiſquam introducatur ſine licentia Vicecamerarij, vel Decani, & clauſa camara, nulla propoſitio, niſi procuratoris fiſci, vel pauperum, vel Commiſſarij camaræ, vlterius audiatur, vel deſcribatur. Tum omnes ad propoſitiones faciendas, & decreta edenda incumbāt per duas horas horologio propoſito ad minus, indeque nemo egrediatur, niſi euocatus à Papa, vel Cardinali Camerario, vel alia vrgenti neceſſitate. Tum ſilentio indicto per Camerarium, Vicecamerarium, Decanumve, Clericus menſarius propoſitiones legat, & ſolus Decanus, quò ad diſtributionem cauſarū, reſpondeat, quas per turnum committat clericis, incipiendo turno ab eo clerico qui præſens à Camerario nominatus erit, vel eo abſente ſorte prodierit, exceptis cauſis, quæ quotānis cuilibet clerico diſtribuūtur, ratione guberniorū, vel officiorum, quæ ipſis clericis relinquantur. Expeditio verò ſic fiat; quæ iudicij indaginem requirunt, à clericis, niſi parte citata ad informandū, & prius in camara communicatis, expediātur, & reſcripta manu Papæ ſignata, & dictæ camaræ decreta in plena camara expediantur, & de voto omnium, niſi expreſsè dicatur, quòd vnus expedire poſſit, clericus verò qui

Notarij Camara à quib. abſtinere debeāt.

Iudex,

Iudex, vel Commiſſarius erit, cauſam propoſiturus partes ante audiat, & diligenter factum diſcutiat, & cedulam manu ſua ſubſcriptam parti agenti contra fiſcum, vel aliũ, vel procuratori fiſci contra partem de more tradat, qua etiam moneat Clericos, & Camerales ſe certa die cauſam propoſiturum, vt omnes ſuper illa cogitent, & die adueniente, diſcutiatur, & definiatur, ſi omnibus iudicibus datæ fuerint informationes etiam altera parte non informante, ſi id negotium patiatur, & ſi vnus ex iudicibus illã protrahat in fauorem, vel odium fiſci, vel partis, ab alijs iudicibus expediatur, quòd ſi in die propoſitionis, informationis, parte, vel fiſco petentibus, omnibus datæ non fuerint, huiuſmodi propoſitio ſuſpendatur, quò ad omnes ſint informati, vel ſi res altiorem requirat diſcuſſionem, vel ſi pars quæ nõ informauit probarit ſe legitimè impeditam, tunc enim cauſa ad alium diẽ differri valeat, ſi quis verò negarit ſe habuiſſe informationes, quas habuit, eo ipſo excommunicationem incurrat; & clericus ex multis cauſis ſibi cõmiſſis, prælatis ſemper pauperibus, & viduis, ſeruato in eos ordine prius explicato, eam eligat quæ maiorem exigit celeritatem, & ſeriem illius facti fideliter proponat, & datis dubijs partibus, earum iura in alia camara breuiter referat, & omnes ſuper ea re interrogẽtur, ſic vt Decanus vltimus ſit, & quilibet ſententiam ſuam fideliter, Camerales conſulendo, Clerici decidendo, dicat, & vbi vota ſunt paria, illa pars, cui Camerarius, vel eo abſente, maior pars votorum conſultiuorum adhæſerit, præualeat, & dum aliquis proponit, omnes ſileãt, in fine tamen quilibet ſuper facto eum interrogare poterit. Quod ſi aliqua quæſtio agatur gratiã ſapiens pertinens ad iuriſdictionem Gubernatoris, vel Auditoris Camaræ, vel eius Theſaurarij, Decanus referat ad Papam, alia verò ad Theſaurarium, Gubernatorem, vel Auditorem prædictos, prout cuiuſque iuriſdictio eſt, & non ad alios clericos remittat. Et ſi quis aliorum ſuffragia, vel ſuam aut aliorũ ſententiam foris patefecerit, excommunicationem Papę reſeruatam incurrat, & vlterius pœnas pecuniarias incurrat, & Decanus, vel eo negligente, ſubſequens clericus tales Papæ indicare teneatur. Clerici verò die propoſitionis, acta & ſcripturas cauſarum, & dicta teſtium apud ſe habeant, & ſententia lata in librum referatur, & à menſario fideliter cuſtodiatur. Mandata verò Cameralia ab omnibus ſubſcribantur, ſententiæ tamen & mandata executiua earundem à ſolis Clericis, Iudicibus, & Commiſſarijs earum ſubſcribantur, & quæ tangunt iuriſdictionem clericorum, priuatim à quoque expediantur, & à notarijs principalibus, vel ſubſtitutis eorum à Clericis approbandis, deferantur. Theſaurarius verò, & alij adminiſtratores bonorum camaræ rationes ſic reddant in camara cum iuramento, quòd aſſerta ſint vera, idq; per ſe non autem per procuratorem, vbi in Vrbe quis erit, abſentes verò per procuratorem ſpeciale mandatum habentem cum eodem iuramento rationes reddant, & vbi quis eſt in vrbe, & ad camaram impediatur accedere, ad eum notarius camaræ mittatur ad iuramentum ſuſcipiendum, & notarius referat ſtatim ad calculatores rationes illas iuratas, & inde ad Præſidentem, & Theſaurarium, à quibus & diſcutiantur. Cum autem clericus ſolidationem computorum facere volet, Commiſſarium camaræ citet, quo præſente, & non aliter ſolidationes fiant. Liber autem adſit, in quo adminiſtratorum, & eorum facultatis fundamentum habeatur, & cõtractus deſcribantur, qui liber à notario camaræ cuſtodiatur,

& in

& in eò deſcribat nomen adminiſtratorũ,& tempus,quo rationem reddũt quilibet formetur forma ibi latè deſcripta; & ſi rationes aliter redditæ erunt,libri omni fide careant,& adminiſtrator periurus habeatur,notarius pœnam ducatorum ducentum incurrat,& Clerici mille,Vicecamerarius, Theſaurarius,& Camerales,arbitrio Papæ puniantur, computator ab officio amoueatur,& rationes nullius ſint mométi. Clerici verò iudices,quibus rationum redditio erit demandata, antiquior cum poſteriore adminiſtratore,& computatore præſentibus,citato procuratore fiſci, vel Commiſſario Camaræ, cuncta diſcutiant, & dubia parti, & fiſco diſputanda relinquant,admiſſis admittendis,& reiectis reijciendis, dubia verò prædicta in plena Camara terminentur. Adminiſtratores verò quoquo anno rationem reddere teneãtur ſub pœna priuationis officij,niſi ex cauſa Camaræ aliud videatur,& Theſaurarius generalis, & ſecretus Papæ, & magiſter Domus eius,& Gubernator Vrbis,procurator fiſ..,magiſtri viarũ, rationem reddant exacti & dati,& condemnationum factarũ quolibet ſemeſtri,& Commiſſarius notet commiſſiones redditionum rationum, & earum expeditionem procuret, & id quod reliquum erit ad manus Depoſitarij generalis quàm primum perueniat, & exemplum contractuum, & capitulorum, Clericis,& Cameralibus det,aliàs prima vice ſalario vnius menſis,ſecunda,ſexta,tertia,officio priuetur. Deputati verò,clerici,præſidentes,& computatores librum habeant in quo deſcribant introitus, & exitus Camaræ, ac nomina debitorum, & creditorum, argumentum contractuum, diem,annum,& notarium deſuper rogatum. Nuncios Apoſtolicos,Collectores,Subcollectores,pecuniarũ Exactores,Theſaurarios,Commiſſarios, Depoſitarios,& huiuſmodi, breuia, literas patentes,& mandata Cameralia,cum die,anno,à quo clerico ſubſcripta,notariove expedita,quæ ſingula incorrupta cuſtodiantur. Præfecti etiam tam in Vrbe,quàm extra,negotijs Cameralibus,antequam expeditiones exerceant, eas computatoribus in libro adnotatim exhibeant,quæ niſi ſic notatę,& à tergo ab vno ex computatoribus ſubſcriptæ, eis non reſtituantur, qui computatores nil ex hoc pretij accipiant ſub pœna priuationis officij,omnes item adminiſtratores Camaræ ante officij exercitium iurent in manibus Camerarij res Camaræ fideliter geſturos, & tempore debito rationes reddituros, & reliquum reſtituturos,libros rationum legitimè conſcripturos, & illos tempore ſibi præfixo, in Camaram exhibituros, dantes ſuper his idoneam cautionem apud vnum notarium Camaræ. & cautio à computatoribus in libro annotetur, qui computatores ritè indicem conficiant ſingulorum librorum, & rationum,quæ in Camara redditæ ſunt, cum nomine eius qui illas reddidit,die, & anno; & huius libri exemplum, vterque computator apud ſe habeat,nec cuique illum tradat,vel rationes,niſi clerico Camaræ,vel Camerali, quòd ſi quis alius Cameralis librum illum videre velit, de manu computatoris accipiat, in libro ad hoc deputato computatori fidẽ faciens ſe illum recepiſſe, & intra quindecim dies reſtituturum, & ſi computator prædicta omiſerit, officio ipſo iure ſit priuatus, & damnum reficiat parti, vel fiſco inde proueniens. Quòd ſi quis libros,vel ſcripturas ad Camaram pertinentes habet,illas computatoribus, vel cuſtodibus tradere debeat, aliàs excommunicationem eo ipſo incurrat;& computatores iurent,ac idoneè caueãt ſe officium fideliter adminiſtraturos. Clerici demum pro quo-

cunque

cunque munere à Papa ſibi ordinariè, vel extraordinariè iniuncto, ſibi taxare non poſſint, ſed à Papa id fiat, vel perſona cui ea cura erit mandata, attenta negotij, & perſonæ qualitate.

Cameralis verò ſemper reſcribit ſub aſſertione, quòd de mandato Papæ viuæ vocis oraculo, ſic dicit, & ei in hoc creditur, & eius reſcripta dicuntur literæ Camerales, quarum aliæ ſunt clauſæ, aliæ patentes ſub ſigillo Camerarij.

SVMMARIVM.

1 *Theſaurarij officium, & poteſtas.*
2 *Præſidis Camaræ Apoſtolicæ officium quod.*
3 *Aduocatus pauperum, quis, & eius officium.*
4 *Aduocatus fiſcalis, quis, & eius officium.*
5 *Procurator fiſci, quis, & eius officium.*
6 *Commiſſarius Camaræ, quis, & eius officium.*
7 *Clericus ſacri Senatus, quis & eius officium.*
8 *Audientia Cameralis quoties fiat, & quomodo.*

De Theſaurario. Cap. VI.

1 *Theſaurarij officium, & poteſtas quæ.*

POST Camerarium, ſuccedit Theſaurarius, apud quem æs omne, quod in Camaram Apoſtolicam intrat, reponitur, cuius officium eſt æs ipſum cuſtodire, & vbi opus eſt erogare, & conſueuit deputari inſignis aliquis mercator, qui de mandato Theſaurarij æs recipit, & ſoluit.

De Præſidente Camaræ Apoſtolicæ.

2 *Præſidis Camaræ Apoſtolicæ officium quod.*

PRæſidentis officium eſt rationibus vniuerſi ærarij præeſſe, & vt cenſor, videt rationes omnium, qui prouentus Camaræ Apoſtolicæ adminiſtrãt in Vrbe, vel in Prouincijs, & in Auditorio Camaræ, quæ vidit, recẽſet.

De Aduocato pauperum.

3 *Aduocatus pauperum quis, et eius officium.*

CVm ſæpè oriantur controuerſiæ in hac Audientia, inter fiſcum, & priuatos, inſtitutus eſt Aduocatus ære publico conductus, qui priuatorum cauſas, præſertim pauperum, contra fiſcales defendit.

De Aduocato fiſcali.

4 *Aduocatus fiſcalis quis, & eius officium.*

ADeſt etiam Aduocatus, qui partes fiſci tuetur in Audientia Camerali, & apud alios Iudices curiæ Romanæ, apud quos pro fiſco de iure reſpondet, & eſt ordinis eiuſdem Conciſtorialis.

De

De Procuratore Fiſci.

PRocurator fiſci cauſas fiſcales, vbi de publica pecunia, vel vindicta, aut bonorum publicatione agitur, defendit, & votum dat in cauſis illis ſaltem quò ad conſilium, non iudicat tamen, & publicis intereſt Conſiſtorijs, & eius munus ibi eſt curare, vt de rebus publicis ibi geſtis, vt de alicuius Principis obedientia, & huiuſmodi, publicum, per vnum ex protonotarijs Apoſtolicis fiat inſtrumentum.

5 *Procurator fiſci quis, & eius officium.*

De Commiſſario Camaræ Apoſtolicæ.

COmmiſſarius Camaræ eius negotia tractat, & exequitur quæ ad iudicia non pertinent. Is enim exactionibus, & publicis functionibus, vectigalibus annonæ, & pecuniæ cudendæ, ac alijs negotijs Cameralibus præeſt.

6 *Commiſſarius Camaræ quis, & eius officiũ.*

De Clerico ſacri Senatus.

EST alius, qui in Camara Apoſtolica, iura, & prouentus Cardinalibus deſignat, & defendit alia, quæ Cardinales tractant, & dicitur Clericus Sacri Senatus.

7 *Clericus ſacri Senatus, quis, & eius officiũ.*

8 Audientia verò Cameralis, ter in hebdomada haberi ſolet in Camara Apoſtolica, in qua publica negotia aguntur, & audiuntur cauſæ, quæ inter ipſos miniſtros, vel ipſos & priuatos, aguntur de vectigalibus, & de cauſis omnium mercium, quæ ad Vrbem deferuntur, & adſunt duo Iudices, vnus maritimis cauſis, qui dicitur Ripæ, & eſt ciuis Romanus, alius montanis præeſt, & dicitur Ripettæ Iudex, & notarij decem, qui vlterius recipiunt conſenſum in beneficialibus, & notant in libris publicis, ſupplicationes, ac conſenſuum extenſiones, qui libri in Archiuio conſeruantur, & à notarijs cuſtodiuntur, cum alijs quæ per Camaram expediuntur.

SVMMARIVM.

1 *Auditoris Camaræ conſtitutio, officium, & poteſtas quæ.*
2 *Auditor Camaræ à quibus abſtinere debeat.*
3 *In Auditoris iudicio, quo ordine procedatur.*

De Auditore Camaræ Apoſtolicæ. Cap. VII.

AVDITOR Camaræ eſt ordinarius Iudex curiæ Romanæ, & exercet iuriſdictionem in criminalibus, & ciuilibus cauſis totius orbis Chriſtiani, vt teſtatur Pius IIII. conſtitut. 66. Inter multiplices. & eſt cenſurarum omnium fulminator, contra, Papæ, vel eius cõſtitutionibus inobedientes, vel incidentes in literas eiuſdem cenſuratas, vt dicit Pius IIII. conſtit. 39. Ad eximiæ. & eſt Iudex omnium obligationum in forma

1 *Auditoris Camaræ conſtitutio, officiũ, & poteſtas quæ.*

Cameræ factarum, & cognoſcere poteſt omnes cauſas eccleſiaſticas, vel prophanas Cardinalium, Papæ commenſalium, Prælatorum, Imperatoris, Regum, Communitatum, Principum, Oratorum, & omnium Curialium, & curiam ſequentium, Mercatorum, penſionum, quæ manu regia, & ſummariè expedire poteſt, ſi ſummam ducatorum ducentum non excedunt, aliàs ſeruatis terminis, ſummarie tamen, vt in beneficialibus; & etiam cognoſcere poteſt omnia delicta in curia extra vel commiſſa per officiales Papæ, vel curiales, & exemptos ab ordinariis, & etiam exequi poteſt omnes literas Apoſtolicas generales, vel particulares Camerarij, & Pœnitentiarij ſolus, ſi tamen alij dederunt in eis executores, accumulatiuè cum illis eas exequi poterit, & etiam procedere poteſt contra quoſcunque qui in curia debita contraxerint, etiam ſi extra eam ſint, etiam per edictum publicum, & decernere poteſt literas remiſſoriales, vel compulſoriales generales, vel ſpeciales arbitrio ſuo; & monitoria, citationes, & inhibitiones ad partes dirigere, & eas arreſtare, & incarcerare, pœnas dimittere, vel infligere citra mortem tamen, per ſe, vel per ſubſtitutos, & inobedientes excommunicare, & cenſuras aggrauare, cum decreto quòd ab eo, vel ſubſtitutis excommunicati, excepto mortis articulo, abſolui non poſſint, ac eos, vel communitates in diebus Paſchalibus, cum reincidentia, abſoluere, cenſuras ſuſpendere, & relaxare, & exequi obligationes in camara etiã poſt mortem debitoris, hæredibus legitimè citatis, vt in dicta Bulla 59. habetur, & exequi etiam poteſt omnes obligationes in forma iuris quarantigiæ Ripæ & Ripettæ in vrbe, ex Bulla 128. eiuſdem Pij IIII. Idem procedit contra non reſidentes in fructibus beneficiorum, in rebus Eccleſiæ malè alienatis, in abſolutionibus, appellationibus, ex Bulla 30. Leonis X. Miniſterio 13. Pauli III. Grata. 61. eiuſd. Cum ſicut. 54. Pauli IIII. Cũ nos. Pij IIII. 59. ad eximiæ. & 53. eiuſdem. Cum ſicut. & 66. eiuſdem. Inter multiplices, & primum locum tenet poſt Gubernatorem Vrbis, & Oratores Principũ, dicta Bulla 59. Ad eximiæ. & eſt etiam Iudex notariorum Criminalium ; ex Bulla 127. Pij IIII. Ad generis. ſic tamen, vt eius facultas non præiudicet iuriſdictioni Vicarij, & Gubernatoris Vrbis, ex Bulla 54. eiuſdem. incip. Cum ſicut.

1 *Auditor Cameræ à quibus abſtinere debeat.*

Is verò, ex Bulla 66. eiuſdem. Inter multiplices. Cauere debet ne decernat monitoria ſpecialia, etiam in terris eccleſiæ, vltra quadraginta milliaria ab Vrbe, quando valor cauſæ non excedit centum florenos. Nec admittat appellationes, niſi cum clauſula, quatenus à ſententia diffinitiua, vel vim diffinitiuæ habentis ſit appellatum, & in monitorijs generalibus reſeruet facultatem etiam ordinario loci abſoluendi cenſuras in eis contentas. Non permittat affigi cedulones cum picturis dæmonum, & huiuſmodi. Non decernat ſequeſtra, niſi vt in Bulla Clementis V. incip. Ad compeſcendas. cũ clauſula prouiſo, vt cultus diuinus manuteneatur, cura animarum exerceatur, & alia onera beneficio incumbentia ſupportentur. Non decernat monitoria contra Epiſcopos, & ſuperiores, niſi vbi adſit commiſſio manu Papæ ſignata, ad perſonaliter comparendũ, idq; gratis. Non concedat in cauſis criminalibus remiſſorium ad partes ad probãdum delictũ, ſed teſtes aduocentur ad curiam, vel cauſa remittatur ad partes vbi eſt delictum commiſſum, nec literæ concedãtur ad capiẽda indicia, niſi in curia aliqualiter conſtet de delicto. Non permittat, quòd procurator fiſci examinet

net reos, ſed tantum examini interſit, ſed reus per iudicem examinetur, & idem de teſtibus, qui pro reo interrogabũtur, vel det interrogatoria in ſcriptis, nec detineri faciat reos in carcere vltra triduum antequam examinẽtur, niſi natura cauſæ aliud ſuadeat. Dilationes in fiſci fauorem abbreuiet, ne rei expenſis fatigentur, nec moretur cauſas inter priuatos, licet procurator fiſci proteſtetur cauſam nõ expediendam, niſi ipſo citato, niſi id ſtatim doceat ſaltem ſummariè. Nec inhibeat, aut moretur mercatoribus creditorum exactionem ſub prætextu vſurarum ad inſtantiam fiſci, ſed procedatur ſeparatim in cauſa vſurarum, ſine retardatione ſolutionis, nec admittat appellationem fiſci ab abſolutoria data pro reo; quo inquiſito non fiat inuentarium bonorum rei, niſi pœna capitalis eſſet imponenda, vel confiſcationis bonorum, & huiuſmodi, niſi detur cautio de ſtando iuri, & iudicato ſoluendo, & huiuſmodi inuentarium non ſcribatur in regeſtro, ſed ſolum merces moderata à notario accipiatur. Idem Auditor, vel eius locum tenens non recipiat ſportulas, nec notarius pro ſententia, ſed tãtum in cauſis commiſſorialibus, & declaratorijs contumacialibus. Nec eius notarius, aut ſubſtituti ſint procuratores in cauſis eius tribunalis, vel paciſcantur de quota litis cum procuratoribus ſub pœna priuationis, & infamiæ. Notarij etiam non faciant ex ſe decreta, ſed recurrant ad iudicem ſub pœna falſi, & periurij, & cognoſcere debent contrahentes ſaltem per vnum teſtem in inſtrumento appoſitum, nec attendent eorum officia, niſi perſonis ab Auditore approbatis. Non concedat monitoria, vel inhibitiones in vim conſtitutionis Eugenianæ, niſi pro his qui per annum ſaltem in curia ſteterint, nec mandata de manutenendo aliquem in poſſeſſione, niſi conſtito ſaltem extraiudicialiter eũm accepiſſe actualiter, & non verbo tantum poſſeſſionem vacantem, & non cum ſpolio alterius, nec det mandatum ratione ſuſpitionis fugæ, niſi conſtito ſaltem extraiudicialiter de credito liquido, & de ſuſpitione fugæ ſaltem iuramento creditoris, & facto depoſito actuali de expenſis, caſu quo indebitè eſſent factæ. Et idem Auditor, vel eius locum tenens faciat ſemper dari copiam indiciorum reo ante torturam, & carceratus poſſit loqui cum eius aduocatis dum facit defenſiones, quæ copia detur gratis pauperibus, niſi qualitas cauſæ aliud ſuadeat. Notarij verò non conficiant regiſtra in cauſis non excedentibus ducentum florenos, & ſeruent taxas, de quibus infra. Executio verò obligationis in forma camaræ ad Auditorem priuatiuè ad alia tribunalia pertineat, præterquã in inſtrumentis dependentibus à cauſis actis in alijs tribunalibus, vel ex motu proprio Papæ. Et ſi aliter quàm ſupra continetur; Auditor, locumtenens, iudices, vel notarij egerint, excommunicationem, & priuationem officiorum, eo ipſo incurrant, & acta aliter nulla ſint.

Præterea idem Auditor ex Bulla 113. Pij V. incip. Inter illa. Cavere debet, ne quis cõdemnetur ex obligatione facta per procuratorem, niſi idem procurator in iudicio fuerit conſtitutus, & cũ conſtitueretur præſens onus defendendi ſponte ſuſceperit. Nec quis ratione ſui conſenſus in contractu, vel quaſi, in iudicio, vel extra, per ſe, vel alium, etiã in ſuſceptione cenſurarum purè ſub conditione, vel in diem, cenſuris innodatus declaretur, vel ijs innodetur, nec valeat conſtitutio procuratoris ad confitendum debitũ, niſi & ſimul ad defenſionem conſtituatur, & ipſe onus defenſionis acceperet, aliàs cenſurarum conſenſus non recipiatur, niſi res illa ad Camaram

Apoſtolicam pertineant, & ſi aliqui in vrbe ſe efficacius obligare voluerint, Iudex parti præſenti, & acceptanti indicat, vt certa die ſoluat, monẽs, quòd ſi deſiſtet, abſque alio actu contra eum procedet, & deficientibus bonis, vel ſi carcerari non poterit, excommunicabitur in ſubſidium, & die adueniente ſi in vrbe ſolutio eſt fienda, ſufficiet affixio prædictæ intimationis, ſi extra debitori legitimè intimetur, & tunc detur etiam alia dilatio, qua debitor ſoluiſſe debeat, & ſi parti petenti, & debitum fatenti danda eſt dilatio, ſit viginti, vel triginta dierum arbitrio iudicis, interim ab executione ceſſando, & ſi poſt decretum relaxatum dabitur dilatio, eo ceſſante ſoluere, nouo decreto opus nõ ſit, ſed eodem executio fiat; nec deueniatur ad excommunicationem in omnibus obligationibus, vbi nõ adeſt prędictum præceptum, vel monitio, niſi reus ſit contumax, & prius idem, & non tantum procurator eius legitimè citetur, & executio obligationum in forma camaræ in Vrbe ad Auditorem Camaræ ſolum ſpectet, Romani tamen laici poſſint conueniri in curia Capitolij, clerici verò Romani origine, vel beneficio conueniãtur coram prædicto Auditore, vel Vicario Vrbis, & locus ſit præuentioni. Idem Auditor, non admittat appellationes, niſi producta in actis notarij fide publica, quòd à diffinitiua, vel vim eius habente ſit appellatum, & iudices ipſi fidem prædictam appellantibus tradant, aliter ab officio iudicandi, & notarij ab officio ſint ſuſpenſi, donec damna parti reſarcierint, & interim Auditor, habita de huiuſmodi recuſatione fide, in cauſa procedat. Idem Auditor non exequatur literas Apoſtolicas, vbi certus eſt datus executor, nec vbi pars eſt citanda, niſi ſeruatis conſtitutionibus de vna, vel duabus diœtis, niſi expreſsè in literis derogetur dictis conſtitutionibus, & tunc nullum trahat extra diœceſim vltra diœtas in literis expreſſas, nec ſubdeleget cauſam niſi dignitatem habentibus, vel canonicis Cathedralis, exceptis literis penſionum in curia ſoluendarum, & vbi is erit datus executor, tunc enim ad ſe vndecunque partes euocare poterit. Non expediat monitoria generalia, pro reuelando, dicta ſignificauit, nec quid mandet ſine Papæ ſpeciali commiſſione, quo impediatur, vel ſuſpendatur id quod ad Epiſcopos circa morum correctionem, ex Conc. Triden. pertinet. Et in prædictis, nec monitoria, citationes, inhibitiones, ſequeſtra, mandatave concedat, nec notarij illa ſcribant ſub pœna priuationis officij. In cauſis eius ciuilibus etiam ſummarijs, ad pœnas non deueniat, ſed receptis probationibus, & dato termino parti abſenti, ſeruatis ſeruandis diffinitiuè pronunciet etiã ſine litis conteſtatione. Mandata de manutenendo, niſi parte citata, & cum ſummaria cauſæ cognitione nõ concedat, & idem in ſequeſtris, niſi timeat de fuga, vel dilapidatione bonorum, nec quemquam ad comparendum coram extra Italiam moneat, niſi de Papæ conſenſu, cuius in literis mentio fiat. Notarij nil expediant, quod extra curiam mittendum ſit, niſi cum ſubſcriptione Auditoris, vel eius locum tenentis. Impenſæ verò in hoc tribunali fiant, iuxta taxam in præſenti Bulla contentam, & non vltra; & ſi Auditor, vel alij quid expedierint contra prædicta, nullum ſit, & indignationem Papæ incurrat, alij priuationem officij, vt latè in dicta Bulla Pij V. habetur.

Ex conſtitutione demum 41. Gregorij XIII. incip. Ad generis nobilitatem, innouantur priuilegia conceſſa generali Auditori, & ꝙ ipſe procedere poſſit in cauſis obligationum, in forma camaræ ſe habentibus; ſic tamẽ,

vt pro

et pro cauſis dependentibus in litibus in eadē camara, vel introductis cō-ram alijs iudicibus non per viam cenſurarum, ſed mandati executiui co-gnoſcat, excepto vbi alibi de expreſſo Papæ mandato cauſa eſt commiſ-ſa, vel ſi agatur de cauſis ciuium Romanorum, quæ in curia Capitolij ſunt expediendæ; & idem Auditor inhibere poſſit iudicibus ſecularibus, vel eccleſiaſticis, ne in huiuſmodi obligationibus procedant, ſub pœna priua-tionis officiorum ſuorū, & florenorum quingentorum fiſco applicandorū, cum declaratione, q aliter factum irritum ſit. Solus etiam ratione dictarū obligationum poteſt cenſuras proferre, & iudicare omnes cauſas eccleſia-ſticas, vel profanas, Cardinalium, familiarium Papæ, Prælatorum, Impe-ratoris, Regum, ſequentium curiam, notariorum curiæ, Auditoris, campſo-rum, mercatorum, penſionum, licet in partibus ſoluendarū, & tractare qua-ſcunque cauſas motas, vel mouendas, vel appellatas (exceptis cauſis ad Vi-carium Vrbis, Gubernatorem, Senatorem, & Iudices Capitolinos ſpectan-tibus) ſummariè etiam manu regia ſi ſummam ducentum ducatorum non ex cedant, vel ſi excedant, & agatur inter, vel contra mercatores, vel nota-rios proprios, & eorum familiares, etiam priuatiuè, quò ad alia tribunalia, & in cauſis, quæ excedunt dictam ſummam, vel non, inter mercatores, & notarios prædictos, ſeruatis terminis, aliàs tamē ſummariè. Et idem cogno-ſcere poteſt de quibuſuis delictis tam in Vrbe, quàm extra, ab officialibus ſedis Apoſtolicæ, vel curiam ſequentibus, vel exemptis, commiſſis, tam ad inſtantiam fiſci, vel accuſatoris, aut denunciātis, quàm ex officio, & culpa-biles, iuxta culpam punire, ſic tamen, vt Epiſcopos, vel ſuperiores non ci-tet ad comparendum perſonaliter, niſi ex cōmiſſione manu Papæ ſignata. Idem etiam exequi poſſit ſolus Papæ literas generales, vel particulares, & Camerarij, ac Pœnitentiarij, dummodo in ijs alij executores deputati nō erunt, aliàs cum illis tunc accumulatiuè, & etiam exequi poterit tam pro-prias, & locumtenentium ſententias, ſed ēt aliorum iudicū eccleſiaſtico-rum, vel ſecularium, Auditorum palatij Apoſtolici, & etiam Papæ, etiam ſi ſpecialiter alijs commiſſæ ſint, exequi poſſit accumulatiuè cum fulmina-tione etiam cenſurarum, ſiue ſentētiæ ſint generales, vel ſpeciales, vel pro-ceſſus Bullæ Cœnæ Domini, ſeruatis terminis in tribunali Auditoris ſer-uari ſolitis, etiam cum inuocatione brachij ſecularis. Idem etiam cogere poſſit eos qui debita in curia contraxerint, etiam ſi extra ſint, eccleſiaſtici, vel ſeculares, ijs etiam per edictum citatis, conſtito ſummariè de non tuto acceſſu, vel extraordinariè; & literas remiſſoriales, vel compulſoriales ge-nerales, & ſpeciales decernere, & inhibere in vim conſtitutionis Eugenia-næ, & Leoninæ; & monitoria, citationes, & inhibitiones, ad partes etiā per ſimile edictum decernere, eos arreſtare, carcerare, mulctas & pœnas dimit-tere, & relaxare, vel imponere pro criminum qualitate. Inobedientes ex-communicare, à diuinis ſuſpendere, generaliter vel ſpecialiter interdicere, & ſententias, cenſuras, & pœnas per ſe, vel locumtenentes latas iterum ag-grauare, & quòd à ſe excommunicati, præterquam in mortis articulo ab-ſolui non poſſint etiam de partium conſenſu, ſtatuere poſſit, cōitates, & particulares in diebus Paſchalibus, cum reincidentia abſoluere, vel vt ſu-pra, cenſuras ſuſpendere & tollere; & etiam exequi poteſt obligationes in forma Camaræ mortuo debitore etiā hæredibus legitimè citatis, & facere quicquid Auditores iure, vel conſuetudine facere poterant & exequi, & q

conſti-

conſtitutio Odoardus, vel aliæ dilationes non morentur, quominus obligationes prædictæ executioni demandentur, etiam ſi per Cardinales, Camerarium, vel clericos Cameræ decretæ ſint, non obſtante etiam appellatione, vel commiſſione deſuper facta, niſi faciat expreſſam mentionem huiuſmodi obligationis, & in cauſis eius tribunalis ſi comparent creditores vſque ad ſummam quinquaginta ſcutorum pro quolibet, qui verè miſerabiles ſunt, ijs de eorum credito, licet non ſint priores, vel potiores ſatisfieri poſſit & debeat, & admittat dictos pauperes, ſibi id conſtito ſummariè de eorum paupertate ad ſatisfaciendum eorum creditis, cũ ampliſſima poteſtate citandi, inhibendi, etiam per edictum, conſtito de non tuto acceſſu, cenſuras infligendi, ac cum inuocatione brachij ſecularis, & iudicare poſſit de cauſis vſurarijs, non obſtante facultate conceſſa Gubernatori Vrbis, & ſi Cardinales, vel iudices alij ſe ingerunt in obligationibus prædictis, in forma cameræ factis, vel earum executione, indignationem Papæ, interdictum, & excommunicationem Papæ reſeruatam, eo ipſo incurrant: vt latè dicit Gregorius XIII. in d. Bulla.

In Auditoris officio, quo ordine procedatur.

3 In hoc autem iudicio hoc ordine proceditur, nam ſi agitur de ſumma minori centum, non ſeruantur termini ſubſtantiales, ſi de maiori ſeruãtur, ſed ſummariè proceditur, vt & in beneficialibus. & ſi via monitorij monitus veniret condemnandus, proceditur ad reintegrationem eiuſdem monitorij per litis conteſtationem, & comparitionem rei ad viam ſimplicis citationis redacti, ſi actor viam cenſurarũ eligit, & habita reintegratione reus præuijs citationibus, prima ad videndum ſe excommunicari, quia non paruit monitorio, excommunicatur niſi pareat, niſi ad primam, cum intimatione, qua intimatione facta citatur reus ad videndum ſe declarari excommunicatum, & literas decerni, qui declaratur, & literæ decernuntur, decretæ relaxantur parti, relaxatæ publicantur, & pro publicatione affigũtur in acie Campi Floræ; tum reus per decem dies expectatur, quibus lapſis, tertio citatur ad videndum ſe aggrauari, reaggrauari, & brachium ſeculare decerni. Si verò lis non conteſtetur, & monitorium ſit exequutum in curia præuijs citationibus proceditur, vt ſupra, vſque ad inuocationem brachij ſecularis, quòd ſi extra curiam monitorium ſit exequutum, tunc præuijs quatuor dilationibus, vel citationibus ad videndũ ſe paruiſſe monitorio, pro prima, ſecunda, tertia, quarta, dilationibus, reus ob non paritionem excommunicatur, & proceditur, vt ſupra, vſque ad brachium ſeculare; & eadem forma ſeruatur, vbi agitur de paritione literarum Apoſtolicarum: Si verò ad earum exequutionem proceditur, non quia negligat parere, ſed quia inciderit in eas, Tunc reus citatur, & oſtenſis literis declaratur in pœnas contentas in eis incurriſſe, & idem ſi reus canonibus pœnalibus, & cenſuratis contrauenerit. Quòd ſi proceditur ad exequutionem obligationis in forma cameræ, à reo cõſtituuntur procuratores irreuocabiles, etiam cum iuramento ad confitendum iudicialiter debitum, & præuia citatione ad debitum faterdum, & videndum ſe excommunicari, niſi reus per ſe confitetur, vel actor obtineat id confiteri poſſe per alterum ex procuratoribus nominatis iudicialiter, & notarius ſine ſciẽtia, verbo, vel præſentia dicti procuratoris extendit dictam confeſſionem ſub ipſius nomine, & iudex ſub eadem citatione, decretum excommunicationis concedit cum dilatione, niſi intra tres dies non intimandis reo, comparuerit, quo triduo

lapſo

lapſo citatur reus ad videndum ſe declarari, & literas decerni, & ſic fit, & declaratur, vt ſupra, vſque ad brachium ſeculare.

Idem Auditor habet duos Vicarios, quorum vnus priuatis, alius publicis iudicijs præeſt, & octo notarios.

SVMMARIVM.

1 *Datarij officium, & poteſtas quæ.*

De Datario. Cap. VIII.

DATARII officium eſt ſupplicationes Oratorum recipere, & emendare, ac corrigere, & Sanctiſſimo Domino noſtro præſentare, & ab eo ſignatis, & admiſſis apponere datam, & illas extendere; qui & præcedit Camaræ Auditorem, & Gubernatorem, cuius tamen officium per obitum Papæ expirat, de cuius etiam conſilio plerumque ſummus Pontifex electionem facit perſonarum, quibus beneficia confert.

1 *Datarij officium, & poteſtas quæ.*

SVMMARIVM.

1 *Secretarij Papæ quotuplices ſint, & quod eorum officium, & vt inter ſe differant, & quæ ſit eorum poteſtas.*

De Secretarijs Domini Papæ. Cap. IX.

DVo ſunt genera Secretariorum, quidam qui inſeruiunt Apoſtolicæ ſedi in reſcribendo, vel literas dando Principibus de mandato Domini Papæ, & negotia fidei, vel ipſius ſummi Pontificis ſecreta, & magni ponderis expediendo, vel ad Epiſcopos, Cardinales, & huiuſmodi, cum ſigillo Domini Papæ, vel ipſius ſcribentis teſtantis ſe de mandato Domini Papæ ſcribere, & hic modus per hos Secretarios, vt plurimum ſeruatur, & hic Secretarius domeſticus aſſumitur ex numero Secretariorum infraſcriptorum, vel aliundè prout Papæ placuerit, vt habetur in Bulla Innocentij infra allegata, & ad Papæ nutum eſt amouibilis, & dum officium exercet, Secretariorum honore, & prærogatiua potitur, & habet duas partes emolumentorum, quibus Secretarij infra aſcripti potiuntur.

1 *Secretarij Papæ quotuplices ſint, & quod eorum officium, & vt inter ſe differant, & quæ ſit eorum poteſtas.*

Alij, qui ob multitudinem negotiorum curam habent breuium expediendorum ſub cura habito Papæ viuæ vocis oraculo, per ſeipſum, vel per alium, qui ad numerum triginta ab Innocentio VIII. in eius Bulla 7. incip. Non debet, redacti ſunt, qui geſtent habitum notariatus officij, vel alterius dignitatis, & à quocunque Prælato in curia prædictum habitum ſuſcipere poſſint, ſic tamen vt eorum electio ad Papã ſolum ſpectet, qui om-

nes

nes conſtituant vnum collegium cum communi arca, vel burſa, ſigillo, capella, capellano, & alijs collegij inſignibus, qui & ſtatuta condere poſſunt abſque eo quòd ab aliquo confirmentur, & caput habeant vnum Cardinalem, qui eos vt membra habeat, & aſſignet illis locum congruenté de mandato Papæ in Cancellaria, & ſint veri Prælati Palatij Apoſtolici, Papæ familiares, & continui commenſales, & pro talibus in omnibus habeantur, habentes in Palatio Papæ vnam manſionem, & locum, in quo ſingulis diebus conuenire & morari debent, & de negotijs officij tractare, & decernere; qui dicitur Secretaria Apoſtolica, in quo ſolo expediantur quæ pertinent ad dictum officium, & plumbatores ad Secretariam Bullas deferre teneantur, vt ab vno ex Secretarijs ſingulariter cum earum taxis, & tenoribus ſingulæ deſcribantur, ſubſcribantur, & expediātur, & reſcribendarius, ac alij in expeditionibus pro Secretarijs pro eorum perſonis, teneantur omnia gratis præſtare, & ſi ijdem à curia erunt abſentes pro negotijs Papæ, quò ad emolumenta pro præſentibus habeantur, ſi pro proprijs per annū, ſi aliquis de collegio pro eis ſeruit, poſt annum verò non. Idem etiam poſſunt quandocunque reſignare eorum officium, etiam in infirmitate, & reſignatarius vltra centum florenos auri pro ſignatura ſupplicationis, ſoluere non teneatur, & ſtatim notarius etiā intelligitur, ex reſignatione prędicta, & inſignia notariatus ei à Vicecancellario, vel cum notariis conceduntur, recepto ab eo iuramento fidelitatis, & literæ notariatus per Cancellariam, vel Camaram ſecretam ei expediantur, nec Datarius ob id aliquid exigere poſſit, vt vnita ſolutio ſufficiat, ſicut per conceſſionem Secretariatus, etiam notariatus venit, & habitus ei tradatur, ſi abſens erit ab Vrbe, cū primum ad curiam venerit, modo prædicto. Et quia vltra prædictos Secretarios Papa eget Secretario domeſtico, qui expediat ſtatum fidei, vel negotiorum Papæ concernentia, ideò Papa reſeruat ſibi, vt eligere poſſit ex dictis Secretariis, vel aliundè, prout ſibi videbitur, vnum Secretarium domeſticum, qui prædicta expediat Papæ nutu amouibilem, qui dum officium exercet, Secretariorū honore, & prærogatiua potiatur. Secretarii verò percipiant emolumenta minutarum tabellionatus officii, altaris portatilis, celebrandi in locis interdictis, & ante diem, confeſſionalis perpetui. & Indulgentiarum in articulo mortis, & in vita. & minutarum percipiendi eccleſiaſtica ſacramenta, & Indulgentiarum conceſſarum eccleſiis, monaſteriis, capellis, & aliis locis piis, & vlterius percipere poſſint quintam taxam literarum Apoſtolicarum, quæ per eandem Camaram ſecretam expediuntur, quæ ante alicui non tradantur, quàm dicta quinta taxa collegio Secretariorum ſoluta ſit, ſecus verò faciens, vel procurans excommunicationem incurrat Papæ reſeruatam, à qua abſolui non poſſit, niſi ſoluta dicta taxa, etiam in mortis articulo per quodcunque indultum; & Auditor Camaræ procedat ad declarationem, & executionem dictarum pœnarum. Iidem etiam percipiant omnia emolumenta literarum Apoſtolicarum, in forma breuis, tam ſub cæra, quàm ſub plumbo, pro conceſſionibus factis de magiſtratibus ſtatus eccleſiaſtici, vel adminiſtrationis gabellarum, vel conductionibus rerum eccleſiæ officiis, aut conceſſionibus, quæ officia ob id in quinterno deſcribantur, vt ſciatur quid ad Secretarios pertineat, quorum etiam officiorum, conceſſiones, ſingulis ſex menſibus renouentur, & ſingulis vicibus prædictis Secretariis vna taxa ſoluatur, prout in dicto quinterno erit

ſo erit notata, ac iidem percipiant emolumenta omnium aliorum breuiũ ad quoſcunq; ſpectantium ſub cæra, vel plumbo. Iidem etiam viſitare poſſunt & reuidere etiam omnes arces ſtatus eccleſiaſtici, & deſcriptiones gentium facere, tam equeſtrium, quàm pedeſtrium, cũ exactione emolumentorum inde exigi conſuetorum, & quòd vnus ex ipſis prędicta exequi poſſit, cum conuenienti ſalario, dummodo, ſummam ducatorum centum non excedat, & emolumenta prędicta colligi debeant, modo quem ipſe Secretarij communi voto ſanxerint, quæ emolumenta inter eos ſic diuidantur, vt inter partes trigintaduas diſtributio fiat, quarum triginta Secretarij ſingulam percipiant, duas Secretarius domeſticus, ſingulis menſibus, & ſi Secretarij reducti erunt ad numerum vigintiſex emolumenta in vigintiſex partes ſcindantur, vt ſupra, diuidendæ, nec quis poſſit admitti ad dictum officium Secretariatus, niſi literis expeditis, aliàs excommunicationem incurrat; & omnes officiales terrarum Eccleſiæ teneantur ſingulis menſibus petere cõfirmationem eorum officiorum, ſingulis vicibus taxas prædictas ſoluẽtes, & Legati, ac Gubernatores ad requiſitionem Secretariorũ, ad eam illis ſoluendam cogant abſque tela iudicij, quam taxam etiam Theſaurarij vel Camerarij, vel Depoſitarij locorum teneantur retinere ex ſalarijs officialium, prout in dicto quinterno erit deſcriptum pro ſoluẽdis Secretarijs prædictis. Et vt prouideatur indemnitati Secretariorum, qui in ingreſſu officij perſoluunt magnam ſummam pecuniarum, in euentum quòd taxa in dicto quinterno deſcripta, minueretur, vel exigi non poſſet, aut officium prædictorum reuocaretur, ſic quòd ſingulis annis ex dictis taxis non exigerentur quotannis octo mille ducati auri de Camara, tunc Camara Apoſtolica teneatur ad ſatisfaciendum ipſis de omni ſumma, quam ipſi, medio eorum iuramento, amiſiſſe teſtabuntur, & ſi officium erit reuocatum, vel alteratum, teneatur Camara reſtituere eis pecunias per eos exburſatas, nõ computatis emolumentis, quæ interim ratione officij perceperunt, quæ ipſorum ſint, vt latè in dicta Bulla 7. Innocentij VIII. continetur.

Vlterius Alexander VI. in eius Bulla 5. incip. Iniunctum. ſtatuit, vt pro ſingulis literis Apoſtolicis, quæ gratis pro quibuſuis perſonis expediẽtur, exceptis perſonis Cardinalium, & eorum nepotum, abbreuiatorum de maiori, ſcriptorum literarum Apoſtolicarum, & aliorum curiæ officialium, vnus ducatus officio Secretariorum perſoluatur, & ipſæ literæ cum inſcriptione nominis vnius ex Secretarijs ſub plica literarum expediri debeant, & aliter expeditæ nullam fidem faciant.

Breuium verò officio præpoſitus eſt vnus Cardinalis iuriſperitus, qui habito viuæ vocis oraculo Papæ per ſeipſum, vel alium facto, abſque alia Papæ ſignatura, omiſſa ẽt porrectione ſupplicationis, ſed ſola breuium minuta ab abbreuiatore recepta, videt formã breuis, addit & minuit pro eius arbitrio; & reuiſam minutã, & ſubſcriptã ab ipſo ſollicitatoribus reſtituit, quæ poſtea apud expeditores fidem facit, & inde literæ in forma breuis in tenuiori pergameno ſcribuntur, & ſcriptæ, ſub annulo Piſcatoris, dicto ſub cæra, expediuntur, apud Secretarios domeſticos, & eorum ſcriptores ferè ſemper, & expeditæ, expectantibus, accepta earum taxa pro rei natura, & ſcripturæ mercede, reſtituuntur. Apud hoc officium Secretariæ expediuntur etiam omnes ſupplicationes per breue expediri ſolitæ, vel in quibus ſignatura concedit, vt per breue expediri poſſint; & in hoc officio deputatur

à Secretarijs vnus ſubſtitutus, qui nomine collegij ſupplicationes expediendas à ſollicitatoribus recipit, & breuia deſuper expediri curat, & expedita, accepta taxa, & ſolita mercede, parti tradit. Hæc verò breuia triplici forma expediri ſolent, ſcilicet ſupplicatione introcluſa, quæ ſemper clauſa ſollicitatoribus dantur, quędā ſupplicatione non introcluſa, ſed extenſa, quarum aliqua aperta dantur, vt quæ nõ ad vniuerſitatem, vel ſingularem perſonam diriguntur, ſed ad vniuerſas & ſingulas perſonas, vel ſi ad particularem perſonam, & certum vniuerſitatis corpus ad futuram tamen rei memoriam, vel omni caſu cum ad Hebræos, vel eorum vniuerſitates, Papa reſcribit, quia ſic breue apertum datur, aliter ſemper clauſum, vt dicit Veſtr lib. 1. c. 7. Præterea vltra literas in forma breuis, regiſtrantur etiam per Secretariam literæ multæ in forma Bullæ, de his quæ per Camaram expediuntur, & certæ materiæ, quæ ad Secretarios non ad Camarã pertinent, vt literæ facultatum, indultorum, confirmationum, diſpenſationum, abſolutionum, conſeruatoriæ, indulgentiæ, exemptionis, donationis, infeudationis, legationis, gubernijve, & omnium gratiarum ad vacatura beneficia, nõ vacantia, niſi eſſent literæ ſecundæ acceſſoriæ ad primas, vt in forma perinde valere, & aliæ literæ, in quibus fructus non exprimũtur, quas materias Summiſta ab alijs diſtinguit, & ad Secretarios regiſtrandas remittit, & etiã quandoq; literæ de his quæ per Camaram expediuntur, vbi fructus exprimuntur per hoc officium Secretariæ expediuntur, ſed non niſi ex Papæ indulto, & vt Orator vitet ſolutiones debitas Cãcellarię, vel Camarę in pręiudicium officialium, ſed rarò, vt pro rebus affinium, & intimorum Papæ, pro Principibus, vel eorum familiaribus, & vbicunque Papæ videtur, quæ etiam via eſt breuior, nam vbi minuta Bullæ eſt dictata, Datarius in fidem quòd Papa hanc viam concedat, ſcribit in fine minutæ Secretarijs, vt expediant, hinc minuta, & ſupplicatio ad Secretarios defertur, apud quos alter ex ſcriptoribus Bullam ſcribit recepta mercede, & alter eam iudicat cum ſupplicatione conformem, & corrigit vbi opus eſt, & concordatam remittit ad plumbatores, plumbata ad Secretarios reportatur, apud quos regiſtratur, cuius rei regiſtraturæ Secretarius fidem facit, ſcribens à tergo, Regiſtrata, & nomen ſuum ſcribit, tum eam parti ſollicitanti tradit; & Secretarij, ac plumbatores ſolent ab omnibus ſuum honorarium recipere, niſi Papa iubeat id remitti.

SVMMARIVM.

1 *Referendarij cur introducti, eorum officium, & poteſtas.*
2 *Referendarij à quibus abſtinere debeant.*

De Referendarijs. Cap. X.

1 *Referendarij cur introducti, eorũ poteſtas, & officium.*

CVM reſcripta à Papa quotidiè poſtulentur de his quæ ex eius mera liberalitate conceduntur, vt beneficiorum conceſſiones, & etiam quæ ſummo Pœnitẽtiario generaliter ſunt commiſſa; & alia de his, quę iuſtitiam cõcernunt, de rebus eccleſiaſticis totius orbis, vel profanis ex patrimonio ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, vel quæ à Principibus Papæ remittuntur,

tantur, vel partium conſenſu ad Romanam curiã deuoluuntur, & vt pauperum, ac ineloquentium deſideria Papæ exponerent, & viderent an petita concedi debeant, quod Papa ob negotiorum multitudinem proſpicere non poteſt, vt dicit Pariſ. de reſign. ben. lib. 7. q. 19. qui hodie ex Bulla 39. Sixti V. Debent eſſe. 170. Gratiæ. & 30. Iuſtitiæ; ideò Papa his negotijs duo conſtituit Auditoria, in vno quorum poſtulantur ea quæ gratiam, in altero quæ iuſtitiam concernunt, & dicuntur ſignatura gratiæ, vel iuſtitiæ. Signaturæq; gratiæ Papa præponit omnes Cardinales iuriſperitos, & Prælatos non niſi iuriſperitos, gratiæ, vel iuſtitiæ ſignaturæ præponit, vel quandoque vtrique qui Referendarij dicuntur, quod officium ab Alexandro VI. eſt introductum, & multis priuilegijs ſunt decorati, Prælati enim ſunt, & familiares, ac continui Papæ commenſales, ac comites Aulæ Lateranenſis, & nobiles creantur, licet aliàs non eſſent, & propinquius Papæ aſſiſtunt circa ſupplicationes, & cõmiſſiones pro Apoſtolicæ ſedis honore, & vti poſſunt inſignijs Papæ in armis ſuis, ſimul cum proprijs, vel ſeparatim ab ipſis, & poſſunt creare notarios, & iudices ordinarios extra vrbem, recepto ab eis ſolito iuramẽto, & legitimare poſſunt ſpurios, mauſeres, etiam ex damnato ſacrilegove coitu ortos, ad bona, & hæreditates, viuentibus, vel mortuis parentibus, & ad officia ſecularia, publica ac priuata, & honores, & bona quæcunque; non licet tamen hodie legitimare aliquos in præiudicium vocatorum ex fideicommiſſo, teſtamento, vel alia valida diſpoſitione, & facultates in contrariũ conceſſæ reuocantur, ex Bulla 60. Pij IIII. Quamuis. & poſſunt promouere ad Doctoratũ, Baccalaureatũ, licentiaturã, magiſteriũ in vtroq; vel altero iure, Theologia, artibuſve, quoſcunq; idoneos, adiunctis ſibi duobus, vel tribus Doctoribus, vel magiſtris facultatis promouendorum, qui Doctorati fruãtur priuilegijs Bononiæ, Pariſienſis, Louaniæ, & Toloſanæ facultatũ, & quò ad aſſecutionẽ beneficiorum eccleſiaſticorũ, modo vt alibi; Iidem etiam Referendarij ſi monaſteria in commendã obtinent, in monaſterijs, quorum Abbates ſunt, vti poſſunt mitra, paſtorali, baculo, annulo, & alijs inſignibus Pontificalibus, & ſolemniter benedicere in Miſſa ſolemni, vel veſperis, dũmodo ibi non adſit Antiſtes, vel Legatus, niſi de eius licentia, & quilibet eorum habere poteſt duos familiares notatos in rotulo familiarium Papæ, qui in omnibus tribunalibus gratis ſuas literas expediant, vt faciunt Papæ continui commenſales, & quilibet Referendariorum quotannis ex Ripa, & Ripetta ſex vegetes vini gratis extrahere poſſunt. Iidem etiam Referendarij ſimul cum prædictis, & eorum beneficia exempta ſunt ab omni Epiſcoporum viſitatione, correctione, ſuperioritate, & immunes à gabellis ratione bonorum ipſorum, decimarum, & cuiuſuis oneris, & ſuſcipiuntur ſub protectione B. Petri, & Apoſtolicæ ſedis, ſimul cum capellanis familiaribus & ſeruitoribus prædictis, qui nõ coram ordinario in criminalibus, vel ciuilibus, ſed ſolum corã Papa reſpondere teneantur. Iiſdem ẽt Referendarijs, & eorum prædictis familiaribus conceditur, vt cum generaliter concedi eis cõtigerit literas expectatiuarũ, abſq; alia ſignatura tres eccleſias habere poſſit, ẽt cum creatione in canonicum Cathedralis, vel etiã regulare, non tamen conuentuale, nec clauſtrale, nec ratione beneficiorum teneãtur ſuſcipere ordines, nec reſidere, in quo tamẽ hodie ſecus eſt, cum expectatiuæ ſint ſublatæ, ex Conc. Trid. ſeſſ. 24. c. 19. & quilibet reſidere teneantur, ſeſſ. 23. de reform. c. 1. d. Conc. vt alibi.

Iidem etiam eligere ſibi poſſunt ſacerdotem regularem, vel ſecularem, qui eos abſoluat à caſibus ſedi Apoſtolicæ reſeruatis, exceptis offenſa Eccleſiaſticæ libertatis, hæreſis, rebellionis, cōſpirationis in perſonā, vel ſtatū Papæ, falſitatis literarum Apoſtolicarum, ſupplicationum, & commiſſionum, inuaſionis, depredationis terrarum, & maris Romanæ Eccleſiæ, mediatè, vel immediatè ſubiectarum, offenſæ perſonæ Epiſcopi, vel alterius Prælati, prohibitionis deuolutionis cauſarum ad Romanam curiam, delationis prohibitorum ad partes infidelium, ſemel in vita, in alijs verò quoties opus erit, iniuncta pœnitentia ſalutari, & commutare eorum vota in alia pietatis opera, exceptis Hieroſolymitano, ſancti Iacobi in Compoſtella, liminum Beati Petri, & Pauli, caſtitatis, & religionis, quæ commutare non poſſit, & ſemel in vita, ac etiam in morte, plenam indulgentiam peccatorum ſuorum concedere poſſint, ſic tamē, vt vbi eſt alicui ſatisfactio fienda, id fiat, vel iniungatur. Iidem etiam vti poſſunt altari portatili in quo celebrent in locis honeſtis, & ante diem, propè tamen; quod tamen de altari portatili hodie non viget, vt dicit Nau. in Man. c. 25. nu. 81. & 82.

Iidem etiam poſſunt celebrari ſibi facere in locis interdictis, etiam Apoſtolica authoritate, clauſis ianuis, ſine campanis, excluſis excommunicatis, & interdictis; qui tamen quatuor ex interdictis admittere poſſint, ſi interdicto cauſam non dederunt, vt tempore interdicti diuini; & recipere poſſint eccleſiaſtica ſacramenta, & eorum corpora cū funerali pompa ſepeliri, & diebus ſtationū viſitando duas eccleſias, vel duo, aut tria altaria, indulgentias earum cōſequantur, & diebus Quadrageſimæ, & prohibitis, vti poſſint ouis, & butiro; & etiam carnibus de conſilio vtriuſque Medici, & horas canonicas ſecundùm morem Romanæ Eccleſiæ ſoli, vel cum vno, vel pluribus ſecundùm ritū Rom. Eccl. recitare poſſint, nec ad alium ritū cogi poſſint, etiam ratione beneficiorum, & à caſibus Epiſcopo reſeruatis ad ſe accedentes abſoluere poſſunt, ac de omnibus eorum bonis immobilibus, vel mobilibus ratione eccleſiarum acquiſitis tam in vita, quàm in vltima voluntate diſponere poſſunt, etiam inter conſanguineos, ad modum Auditorum Curię, & eorum beneficia reſignare, & permutare, & conſentire vnionum prædictorum diſſolutioni in manibus ordinariorum extra curiam, & ordinarij prædicta admittere poſſint, & ipſi Referendarij prædicta beneficia ſibi per permutationem collata, retinere poſſint, etiam ſi affecta ſint & Apoſtolicæ ſedi reſeruata, dummodo non ſit prioratus, vel dignitas cōuentualis, aut maior dignitas poſt Pontificalem in eccleſia Cathedrali, vel prima collegiatę, non obſtantibus quibuſcunq;, ſic tamen, vt in incompatilibus, vel curatis debita onera ſupportentur, & animarum cura laudabiliter per alios idoneos exerceatur, vt latè ſtatuit Paulus III. in eius Bulla 19. incip. Debita conſideratione.

Iidem etiam executores ſunt literarum reformationis officialium curię, & ſunt veri Prçlati, & Papę familiares ex palatio Apoſtolico, panem edentes. ex Bulla 1. Pauli prędicti. Sanctiſſimus. & Bulla 2. eiuſdem. Cum dudum.

2 Hi verò abſtinere debent ne ſe ingerāt in cauſis ciuium Romanorum, qui foro Capitolino ſubijciuntur. ex Bulla 8. Iulij III. Ex querelis. & ne ipſi vel eorum familiares impetrent beneficia, quorum iudices fuere, aliàs impetrationes huiuſmodi nullius ſunt momenti, etiam ſi Cardinales ſint, ex Bulla

Referendarij à quibus abſtinere debeant.

Bulla 11. Pij IIII. incip. Cupientes. Iidem etiam reiectas in ſignatura iuſtitiæ, commiſſiones, coram Papa in ſignatura gratiæ proponere non debent, niſi ea cauſa Papæ ſcientiam requirat, vel à ſignatura iuſtitiæ eo remiſſa ſit. Nec apponere manum in antiquis, & arduis materijs, vbi plures vndiq; expeditæ ſint cõmiſſiones, & in auocatorijs, niſi prioribus iudicib. vel aliter præiudicialibus, vel niſi parte intereſſe habẽte citata; Cũ ẽt agitur de reuocatione, vel moderatione alicuius præinſertæ, niſi in præinſerta ſit appoſitũ nomen Referendarij, qui illi manũ appoſuit. Nec reformatio dictæ præinſertæ ab habente ſignaturam iuſtitiæ ſignetur, niſi in præinſerta appoſitum ſit nomen, vt ſupra, Referendarij, & minus in commiſſionibus, appellationibus ab interlocutorijs, niſi expreſſo releuanti grauamine, nec cum appellatur à diffinitiua, cum clauſula, aut vim diffinitiuæ habente, niſi res ſic exprimatur, vt Referendarius videat tale eſſe grauamẽ, quod in diffinitiua reparari non poſſit, & cum in commiſſione eſt appoſita clauſula, cum toto negotio principali, addatur, iuſtificato tamen grauamine. Iidem caueant ne manum apponant in commiſſionibus nullitatum, & attentatorum, niſi exprimantur nullitates ex defectu iuriſdictionis, citationis, vel mandati, & ipſa attentata, & ſimiliter in illis vbi dicitur pronunciatum fuiſſe, vt in cedula, nec etiam in commiſſionibus prorogationis fatalium, niſi vbi prima vice prorogatio petitur, aliæ verò in ſignatura gratiæ proponantur. Cauſæ criminales, & beneficiales nõ committantur inferioribus Epiſcopo, in terris verò Eccleſiæ, criminales in ſacris conſtitutorum clericorum ordinario, reliquorum clericorum, & laicorum gubernatoribus locorum committantur. Iudex verò quicunque cui committitur cauſa reſtitutionis in integrum, nullitatis, & attentatorũ, poteſt ſine ſpeciali commiſſione præfigere terminum ad docendum de cauſa reſtitutionis, nullitatis, & attentatis, quo lapſo, & non docto, ad expeditionem principalis negotij procedat, & terminos etiam ſubſtanciales poteſt abſque ſpeciali commiſſione reiterare, & appellatio ſemel tantum committatur ab exceſſiua taxatione expenſarum, & duæ ſententiæ habeãt vim triũ. Cauſæ diſcuſſionum inter creditores, & hæredes defuncti, vel alterius debitoris de cuius bonis inter creditores agitur expediantur intra tres menſes, quò ad præſentes, intra ſex menſes, quò ad abſentes citra montes, intra nouem vltra montes, & non niſi ex magna cauſa, & in ſignatura gratiæ huiuſmodi inſtantia prorogetur, & hæredes præſentes à die obitus debitoris intra duos mẽſes, abſentes citra montes infra quatuor, vltra, intra ſex teneantur facere inuentarium, & deliberare an velint hæreditatem adire, & interim iudices corã quibus cauſa huiuſmodi pendet, conſignent bona debitoris creditoribus habentibus credita liquida, & præſtita cautione de reſtituẽdo habentibus potiora, vel anteriora iura; & aliter factæ commiſſiones, quàm ſupra, habetur, nullæ ſunt, vt in dicta Bulla habetur.

Refendariorũ porrò munus eſt videre poſtulata ſupplicum, & ſi ſint de his quæ concedi ſolent, in capite ſupplicationis nomen ſuum apponunt, ſi verò quis petat, quod alteri præiudicium inferat, non conceditur ſine partis citatione, & ſi res ſit grauis, vel dubia, Referendarius eam in pleno Auditorio proponit, nec ſupplicatio admittitur, niſi ex communi omnium conſenſu. Vnde certa die cuiuſq; hebdomadæ Referendarij ſimul conueniunt, & Referendarius breuiter poſtulata refert, & re inter partes diſputata,

tata, Præpoſitus ſignaturæ, qui Cardinalis eſt, iuxta plurium vota poſtulata admittere, vel refellere debet, & vbi eſt contradictor ſolet citari coram Referendario proponente per curſores, ſic, coram Reuer. N. citetur N. ad dicendum cauſam quare ſupplicatio, vel commiſſio ſignari non debeat; in hoc ét Auditorio, quilibet Referendarius proponere poteſt ſeruato ordine antiquitatis, & hoc in ſignatura iuſtitiæ: ſignatura verò gratiæ corã Papa conuenit, & duo tantum proponunt, ſi tempus adeſt, & Papa ferè ſemper reſcribit, placet, ſi concernit iuſtitiam, ſi gratiam, fiat, vt petitur, ſi motu proprio, dicit in fine, motu proprio. Cardinalis verò Præpoſitus ſignaturæ gratiæ reſcribit, conceſſum in præſentia Domini noſtri Papæ, & poſtea nomen ſuum ſubiungit. Cardinalis Iuſtinianus, Præfectus verò ſignaturæ iuſtitiæ, ponit ſuum nomen, Alexander Farneſius; & ſi reſcribit ad Iudices Romanæ curiæ, reſcribit, placet Domino noſtro Papæ, ſubiuncto ſuo nomine. Si ad Iudices in Prouincijs; Conceſſum in præſentia Domini noſtri Papæ; Alexander Cardinalis Farneſius. Vel quandoque reſcribit; placet prout de iure; Conceſſum prout de iure; placet arbitrio iudicis: Conceſſum arbitrio. Et vbi commiſſiones ad Iudices Romanæ curiæ reſcribuntur, vbi ſunt ſignatę, ad Cancellariam transmittuntur, vbi regens Cancellariæ, vice ipſius Reuerendiſſ. ſub compendio reſcribit; De mandato Domini noſtri Papæ, Audiat magiſter N. citet, inhibeat, & iuſtitiam faciat. Reſcripta verò iuſtitiæ, quæ ad Iudices in Prouincijs reſcribũtur non perueniunt ad manus regentis, ſed remittuntur ad Datarium abſq; extenſione ſignaturæ, vt etiã quæ gratiam concernunt, qui omnibus diem datæ adſcribit, inde ad regiſtrum mittuntur, vbi de verbo ad verbum in libris publicis notantur, inde auſcultata, à ſollicitatoribus reſtituuntur in forma literarum expediendarum. Vnde triplex eſt via prædicta expediendi, ſi eſt materia iuſtitiæ per Cancellariam, & eſt officium contradictarum ſub plumbo, vel per Secretariam in forma breuis ſub annulo Piſcatoris, prout ſcribens concedit; ſi verò gratiam concernit res, per Cancellariam, vel Camaram, & extra ordinem etiam quandoque per Secretariam.

SVMMARIVM.

1 *Auditores Rotæ cur inſtituti, & quales eſſe debeant.*

2 *Auditorum Rotæ priuilegia quæ ſint.*

3 *Auditorum Rotæ officium, & poteſtas quæ.*

De Auditoribus Rotæ. Cap. XI.

1 *Auditores Rotæ cur inſtituti, & quales eſſe debeant.*

CVm plurimæ cauſæ confluant ad Romanam curiam, vel iuris diſpoſitione, & cauſæ natura, vel Principum remiſſione, vel ex partium conſenſu, & eas, ſi conciſtoriales non eſſent, ideſt ſacri Palatij, Papa audiebat per ſeipſum ſeorſum à Senatu in ſua capella adſcitis ſibi eius capellanis, ideò introductum eſt Auditorium Rotæ in quo huiuſmodi cauſæ examinantur, eo ꝙ per Rotã, ideſt ordinem, Auditoribus ſeden-

tibus

tibus examinantur, ſic dicti, qui & Capellani Papæ exiſtunt, & in Capellæ
diuinis inſeruiunt. Hi ſunt numero duodecim iuriſperiti inſignes, qui pri-
mò tantum audiebant cauſas, & eas Papæ referebant, rebus verò auctis,
fuit eis data poteſtas eas diffiniendi, vt dicit Specul. tit. de delegato. §. iam
nunc dicendum. ver. item non obſtat ſi obijcit; & in tit. de Auditore. Eligen
di verò in Auditores ſacri Palatij Apoſtolici. ex Bulla 2. Martini V. In Apo
ſtolicæ. Debent eſſe Doctores famoſi, & quòd poſt Doctoratum per trien-
nium in eo ſaltem legerint, vitæ integritate commendati, & iidem habeant
in bonis ſaltem ducentum florenos annuos in beneficijs, vel bonis tempo-
ralibus de portatis, & cum quis decretus fuerit per Papam in Auditorem
admitti, ante eius ſuſceptionem, Decanus Auditorum de præmiſſis diligen
tem faciat inquiſitionem, qui id referat Vicecancellario, qui id Papæ expo
nat, & ſi quid deeſt, non admittatur niſi de Papæ mandato. Quòd ſi conſtet
eum prædictis ornatum eſſet, Vicecancellarius cum quatuor Auditoribus
ei aſſignet legem ſi legiſta, canonem ſi canoniſta, qui intra menſem eã re-
petere teneatur in præſentia notariorum ſedis Apoſtolicæ, Auditorum, ad-
uocatorum cõciſtorialium, & aliorum Prælatorum, & literatorum, vbi qui
volent poſſint arguere, & quatuor ex vltimis Auditoribus, & quatuor vlti-
mi aduocati arguere teneantur, & ſi idoneus videtur, Vicecancellarius iux
ta relationem maioris partis notariorum, Auditorum, & Aduocatorum,
in Auditorem admittat, ſin ſecus repellatur. 2

Auditorũ Rota priuilegia quæ ſint.

Ij porrò multis priuilegijs potiuntur, ex Bulla 10. Clementis VII. in-
cip. Conuenit. vt poſſint conſequi quælibet beneficia, cum cura, vel ſine,
regularia, commendata, Cathedrales, & ſuperiores eccleſias, & ratione
beneficiorum non teneãtur per ſeptennium ſuſcipere ordines ſacros, & ab-
ſoluere poſſunt à caſibus Epiſcopo reſeruatis, & diſponere de quæſitis in-
tuitu beneficiorum in vltima voluntate, vel inter viuos, & permutare eorũ
beneficia, vel reſignare, etiam ſi qualificata, vel reſeruata fuerunt quæ re-
quirunt, nec in curatis reſidere teneantur, & fructus, ac diſtributiones per-
cipiant, ſupportatis tamen oneribus beneficiorum, & curæ animarum pro-
uiſo, & iubere poſſunt miniſtrari ſacramenta ſine ordinarij licentia, ac ho
ras canonicas ſecundùm ritum Romanæ Eccleſiæ, quandocunq;, etiam ho
ris non ſeruatis, nec arctati alium ritum ſeruare, recitare poſſunt, & elige-
re ſibi poſſunt confeſſorem ſecularem. vel regularem, qui à caſibus Apoſto
licæ ſedi reſeruatis in vita (excepta violatione eccleſiaſticæ libertatis, hæ-
reſis, rebellionis in perſonam Papę, vel ſedem Apoſtolicam factam, falſita-
tis literarum Apoſtolicarum, ſupplicationum, commiſſionum, deuaſtatio-
nis terrarum, vel maris Eccleſię, delationis prohibitorum ad infideles) ſe-
mel in anno, & in periculo mortis eos abſoluere poteſt, & vota commutare
(excepto vltramarino, viſitationis Beati Petri, & Pauli, ſancti Iacobi in Cõ
poſtella, caſtitatis, & religionis) & idem confeſſor ſingulis annis, & in peri-
culo mortis plenariam Indulgentiam peccatorum eis largiatur, ſic tamen,
vt ſatisfiat quibus debetur, vel id mandetur; Iidem etiam habere poſſunt
altare portatile in quo, locis conuenientibus, etiam ante diem, parum ta-
men ante celebretur, & celebrare in locis interdictis ianuis clauſis ſine
pulſu campanarum, excluſis excommunicatis, & interdictis, & admittere
ſex ex populo, qui cauſam interdicto non dederint, & tunc ſacramenta re-
cipere poſſunt, & ſi moriãtur, in loco ſacro ſepeliri, & ſi viſitent duas eccle-
ſias,

ſias, vel duo, aut tria altaria, Indulgentias ſtationum conſequantur, & tempore Quadrageſimę, & vetitis, vti poſſunt ouis, & lacticinijs, & etiam carnibus de conſilio tamen vtriuſque Medici, & ijdem obtinere poſſunt beneficia, & expectatiuas, modo quo ſupra, de Referendarijs eſt dictum, & ea gratis expediant, aliàs qui id ſibi gratis non concedunt, excommunicationem eo ipſo incurrũt; ijdem etiam & eorum locumtenentes exempti ſunt ab ordinarijs, & ſub protectione Beati Petri ſimul cũ eorum bonis recipiuntur tam in criminalibus, quàm in ciuilibus, & liberi ſunt, & eorum res in vrbe, & extra à ſolutione gabellarum, pedagiorum, decimarum, & Gubernator vrbis, ac Auditor debent facere obſeruari eorum priuilegia, non obſtantibus quibuſcunque, quę ibi latè extenduntur in dicta Bulla 10. Clementis VII. & Bulla 12. Pauli III. incip. Attendentes, quę priuilegia a Paulo III. in Bulla 11. Pauli III. Romani. & in Bulla 1. eiuſdem. declarãtur, & eos eſſe Papę familiares, & habent etiam facultatem ijdem excommunicandi, & aggrauandi. ex Bulla 2. Gregorij XI. Quamuis.

3 *Auditorũ Rotæ officium, & poteſtas qua.* Ij verò tenentur habere libros ordinarios iuris, & etiam eorum locumtenentes, & perſonaliter videre proceſſus cauſarum coram eis agitatarum, & teſtes in cauſis magni ponderis, maximè parte petente, per ſe examinẽt, in alijs per duos notarios, nec credant relationi cuiuſcunque notarij, nec ſententiam ferant, niſi viſis regiſtris prędictis, & ſi quis ex eis non fuerit expers iuris ob non ſtudendum, negligẽs, pręcipitoſus in iudicijs, acceptor munerum, vagus, vel malę famę, à Vicecancellario moneatur, vt ſe emendet, quod ſi non pręſtiterit, poſt tres menſes ei commiſſiones non concedat, & ſi poſt alios tres menſes non emendetur, idem Vicecancellarius, vel eius vicegerens cũ duobus Auditoribus id Papę referre teneatur. Quòd ſi ſuper eadem re duobus Auditoribus cauſa committatur, qui prius erit in commiſſione, ſit iudex, & ſi opponatur de iuriſdictione alterius id prius cognoſcatur, alias non valeat proceſſus, & iudex parti teneatur ad expenſas, & intereſſe, & idem de notario, qui & ſcripturę mercedem amittit, quę ſi Auditor, vel notarius non pręſtiterint, excommunicationem eo ipſo incurrunt, à qua non poſſunt abſolui, niſi facta ſatisfactione, & idem de alijs iudicibus, commiſſarijs, & notarijs in curia exiſtentibus. Nullus etiam ex dictis notarijs cum Auditoribus habitet, & ſi habitet, vltra iuſtam penſionem domus, vel expenſarum non ſoluat, & ſi reſpectu officij quid dederit Auditori, vterq; Papę excommunicationem reſeruatam incurrit, & duplum quilibet de mandato Vicecancellarij ſoluere pauperibus teneatur. Nulluſq; admittatur in notarium ibidem niſi vigeſimumquintum annum attigerit, ſit bonę famę, & examinatus, ac ſufficiens repertus, quę prius examinentur, & notarij per ſe officiũ exerceant, aliàs, niſi ex cauſa à Vicecancellario probata per alium ſeruierint, poſt menſem ſint officio priuati, Vicecancellarius tamen ad tempus eam licentiam ſeruiendi per alium dare poterit. Iidem notarii in habitu clericali incedant, non ſint concubinarij, ſint bonę vitę, aliàs officijs priuentur, & ſi quis eorum presbyter factus erit, vel beneficium cum reſidentia adeptus erit, officium dimittat, & ſi diffamatus ſit, quòd acceptator perſonarum ſit, & ſecreta partibus detegat, ſuſpendatur ab officio, & Auditor Cameræ requirente Vicecãcellario inquirat, & ſi culpabilis repetitur priuetur officio quolibet in curia, & ab ea ſit proſcriptus, & in quingentis florenis mulctentur, & idem ſi ſe non purgauerint.

ſterint. Iidem etiam notarij vltra taxas pręfixas non accipiant, vel petant, aliàs ad Vicecancellarium recurratur, qui eos moderabitur, & medietatem eius, quod eſt exceſſiuum illos pauperibus erogare coget, & bis ſcripta ſemel tm̃ ſoluantur in taxa, & ſcripturæ ſuperfluæ habeantur pro non ſcriptis, & notarius, qui de petia notæ regiſtri ſententiæ diffinitiuæ duodecim groſſos turonẽſes receperit, de petia inſtrumẽti ſuper ea facti pretium copiæ tantum recipiat, & èconuerſo plus quod excedit parti reſtituere teneatur, & totidem ſoluere pro Capella Auditorum, vel curſorũ infra octo dies, ab executione officij per menſem ſuſpenſus eſt, cui ſi ſe ingeſſerit, grauius per Vicecancellarium puniatur. Aduocatus etiam in dicto officio nõ admittatur, niſi ſeruatis ſupra de Auditore explicatis, & ſint contenti vno floreno de Camara pro ſingulis commiſſionibus de iuſtitia, extra conciſtorium per eos proponendis, aliter ſuperfluum parti dare, & tantundem pauperibus teneãtur, & ſi aduocatus quid proponat in infamiam alicuius, niſi pars principalis pręſens dicat ſe id facere proponi, ad finem accuſandi, vel denunciandi, teneatur actione iniuriarum læſo, & in decẽ florenis Camarę condemnetur, & ſi eſt tumultuoſus, per duos menſes ſuſpenſus eſt ab officio, & in quinq; florenis qualibet vice condemnatur Camaræ ſoluendis; & ſi duo aduocati vnam cauſam in conciſtorio defendunt, ſenior proponat, niſi ex cauſa aliter inter eos fuerit concordatum, & nullus in dicto officio gerat officium aduocati, niſi ſit graduatus, vel exercitatus in curia, & de fide ac diligentia probatus à Vicecancellario cum vno, vel duobus Auditoribus, & totidem aduocatis, nec cauſas iniuſtas ſuſcipiant, vel eas protrahant malitioſè, aliàs per Auditorem, vel Vicecancellarium, eo omittente, ad tempus ab officio ſuſpendãtur, vel etiam perpetuò, & aliàs iuxta delictum puniantur, & idem ſi per corruptionem, vel negligentiam cauſam ámiſerint, qui & ad intereſſe partis teneantur, & idem ſi defenſa vna parte, poſt contra eam in illa cauſa agant, & ſi quis illorum poſt appellationem in curia interpoſitam finxerint cauſam eſſe commiſſam, in viginti florenis condemnetur, & qui fictis appellationibus, vel commiſſionibus vtuntur, niſi id probent, à prędictis puniantur, & parti ad intereſſe teneantur. Iidem habitum honeſtum gerant, tabernas vitantes, & concubinas, aliàs ab officio remoueãtur, & qui eorum ſacerdos eſt factus, vel beneficium cũ reſidentia obtinuerit, huiuſmodi officium dimittat, & ſi per partem de hoc opponatur, proceſſus non valeat, & iterum pars in iudicium vocetur. Aduocati etiam in prima ſententia in cauſis leuibus, viginti, in ſecunda ſeptẽ, in tertia octo, Procuratores verò in prima, decem, in ſecunda, ſeptem, in tertia, quatuor tantum florenos percipiant, vt habetur in dicta Bulla 2. Martini V. §. & nihilominus. vſq; ad finem. Iidem etiam Auditores debent eſſe diligentes in officio, & hora debita cõuenire, & tempeſtiuè diebus iuridicis, nec quicquam recipere poſſunt à partibus, quarum cauſam habẽt, nec etiam promiſſionem, nec à notarijs eorum, & tenere debent conſilia coadiutorum, aliàs per menſem ab ingreſſu Palatij ſuſpendantur, & ſecundo, officio priuẽtur. Antiquior verò Auditor referat ſuis coadiutoribus cauſas quas audit, & alij ſucceſſiuè, & ponant in relationibus, & poſita vna cauſa in relationibus, alia ponatur, donec partes allegauerint, ſi volunt, quã tamen Auditores allegationes ſuperfluas audire non teneãtur, & Auditor referens, conſilia aliorum exquirat, & iuxta ea diffiniat, & quilibet Audi-

tor notarios fideles,& diligentes habeat,qui per ſe,& non alios coram Auditoribus in cauſis ſcribant,nec alij notario ab Auditoribus ſcribendę committantur,qui ſit notarius alterius Auditoris; qui notarij non recipiant vltra taxatum, & vbi quis eſt notabiliter pauper, Auditor cogat notarios ad dandum ei copiam actorum gratis. Iidem Auditores in cauſis eorum non dent conſilium per ſe,vel alios,nec patrocinium prędtent,niſi in cauſa propria,vel conſanguineorum ad tertium gradum,vel dominorum,aut familiarium ſuorum, vel eccleſiarum in quibus beneficium habent, quibus vltimis caſibus talis Auditor non concurrat in conſilio talis cauſæ cum coadiutoribus,& vbi quis Auditor in cauſa dedit conſilium,nullus Auditorum eam recipiat audiendam, ſi committitur ei qui conſilium dedit,ſed ad Cancellariam remittatur,alteri committenda. Notarij modeſti ſint,& qui vnius Auditoris notarius eſt,alterius eſſe non poſſit,dum erit notarius primi, & notarij, vel promotores in cauſis quæ coram ſuo Auditore agitantur, in palatio nō exiſtant, & nullus notarius ſcribat in cauſa,ſi alterius partium dictæ cauſæ, in audientia literarum contradictarum, vel in palatio Apoſtolico, vel in Romana curia procurator negotiorū, vel penſionarius extiterit. & ſi Auditor ignorans id fecerit, notarius ſtatim huiuſmodi cauſam in manibus Auditoris reſtituat, aliter per annum priuatus eſt ab officio notariatus in palatio exercendo; iidem regiſtrum cuiuſq; cauſæ,cū manuali ſuo, & productis originalibus, antequā regiſtrum Auditori exhibeant, & copias in publicam formam, vel ſimplicem, antequam partibus tradant,auſcultent, & corrigant diligenter, ſic quòd nil de ſubſtantialibus omittatur; & iidem omnes actus iudiciarios clarè,& ſubſtantialiter in memoriali Auditoris cauſæ,in præſentia partium,conſcribant,& in regiſtrum redigant,& eorum exemplum partibus, cum Auditor decreuerit, cū moderato ſalario,tradant, & in eo regiſtro omnes ſentētias diffinitiuas,interlocutorias, inhibitiones, intimationes, & appellationes, verbo,vel ſcripto factas,de verbo ad verbū conſcribant,cum per partem,vel Auditorem cauſæ fuerint requiſiti, & inſtrumenta, & alia per partes producta regiſtrent, acta verò in partibus non regiſtrentur, ſed cuſtodiantur,niſi pars petat ea regiſtrari, & regiſtro ſatisfaciat, nec ponant ſuperflua, aut differant maliſ tioſè ſcripturas partibus aſſignare,aliàs duplum reſtituant,vt latè habetur in Bulla Ioannis XXIII.incip. Ratio.

Vlterius iidem ex Bulla 2.Gregorij XI.incip.Quamuis. Calumnioſum procuratorem ex officio repellere debent, nec poſſunt impetrare beneficia quorū Iudices fuere,& ibidem traditur, quæ notarij officij illius, vel procuratores agere,vel cauere debent. Et ex Bulla 63.Pij IIII.incip. In Throno. ſtatuitur ad lites abbreuiandas,quòd vnica commiſſio in qualibet inſtantia fiat, cuius vigore Auditor cauſam cognoſcat, & cum emergentibus definiat, & ſine noua commiſſione poſſit præfigere terminum ad docendū de attentatis, nullitatibus, & cauſis ob quas quis in integrum reſtitui debeat,quo elapſo nec docto,poſſit procedere ad cauſæ expeditionem,remiſſorias decernere,dilationes concedere,liquidationes fructuum in partibus delegare,& ea quæ ordinarij iure poſſunt agere, ſic tamen, vt prorogationes fatalium non concedat ſæpius,niſi ex cauſa, & arbitrio Rotæ; Auditor tamen non ferat ſententiam diffinitiuam, vel eius vim habentem,niſi propoſita cauſa in Rota, & cum votis coadiutorum, niſi partes in actis conſentiant,

ſentiant, quòd ſine illis expediri poſſit, & pariter alia decreta præiudicialia in Rota cognoſcantur, ſi pars ſic inſtiterit. Sententiæ verò Auditorum latæ prout in cedula, vel per viã termini pro ſeruato, ſubſcribi debẽt, & publicari in actis intra quindecim dies, & largè in vltima audientia anni, infra menſem, aliter pronunciationes huiuſmodi pro circunductis habeãtur, & termini habiti pro ſeruatis, & cedulæ ſententiarum, quæ quandoque per alium notarium, quàm actuarium cauſæ ad referendum accipiuntur, referantur notario cauſæ ea die qua recipiuntur, vel ſequenti, in vltimis verò audientijs infra triduum, & ſi Auditor qui pronunciauit, vt in cedula, vel habuit terminum pro ſeruato, retinuit citationem apud ſe, notario cauſæ infra illos dies conſignare teneatur, aliàs illi termini circunducti, & nulli habeantur, & Auditor non pronunciet in cauſa, niſi perfecto regiſtro, & ad Rotam delato, cum dictis teſtium, & iuribus cauſæ, & in vltima audientia anni, & vbi agitur de ferenda declaratoria contra contumacem, & regiſtro non perfecto, ex originalibus pronunciari poſſit, ſic tamen, vt pars pro qua erit pronunciatum, regiſtrum pro conſeruatione actorum, quamprimum perfici curet, & Auditor tradat partibus petentibus copiam deciſionis in cauſa factæ cum iuribus, & rationibus. Cauſæ verò Auditorum, & eorum familiarium, ac conſanguineorum, vel affinium, vſque ad ſecundum gradũ computandum iuxta ius canonicum, nõ cognoſcantur in Rota (in quo corrigitur Bulla Clementis VII. ſupra relata, quæ id concedebat) nec Auditores domi habeant ſubſtitutos, aduocatos, vel procuratores eius officii etiã affines, aut etiam notarios, nec aduocati affines Auditoris cui eſt cauſa commiſſa, in ea patrocinari poſſint, nec Auditores cogant partes, vt ſumãt certum aduocatum; Decanus etiam, & Auditores maximè antiquiores videant ne contra ſtilum, vel deciſiones impreſſas pronuncient, niſi cum maxima ratione, & cum duabus partibus collegij conſentientibus, & in cauſis pendentibus non attendantur aliquæ nullitates, præterquam ex defectu iuriſdictionis, citationis, vel mãdati, niſi cauſa nullitatis ante datam, literarũ commiſſa reperiatur, & à liquidatione fructuum, & expenſarum ſemel tantum appellatio detur; Auditores verò partibus ſolis petentibus, cauſas eis commiſſas ad Cancellariam non remittant, niſi de licentia Papæ, vel iuſtis de cauſis in Rota probatis. Quòd ſi Auditor ex actis cognouerit eſſe ſuſpitionem criminis, remittat acta eius, vel exemplum ad iudicem ordinariũ, & ſi cauſa criminalis præiudicet ciuili in eius cognitione, ſuperſedeat, & vbi iudex ordinarius eget depoſitionibus teſtiũ, vel ſcripturis, Auditor ei illa remittat, vel eorum exemplum. Auditor etiam nomine ſportularum in cauſis profanis, vel pecuniarijs non excedentibus mille ducatos, plus decem aureis non exigat, viginti quinque vſque ad decem millia, quinquaginta, vſq; ad vigintiquinque millia, ab inde ſupra, centum. In beneficialibus reditus centum, decem, vigintiquinque, à centum ad mille, à mille, ad tria millia; quinquaginta, inde ſupra, centum tantum pro ſententia diffinitiua, & vbi res non exigit æſtimationem, ſportulæ moderatæ accipiantur, & idẽ de familiaribus, vel affinibus Auditorum, exceptis eſculentis, quæ triduo conſumi poſſunt, quæ taxa apud notarium, cauſæ deponatur, & Auditori conſignetur poſt ſententiam ſubſcriptam. Notarij Rotæ idonei ſumantur, qui per ſe officium exerceant, cauſa rationabili excepta, quòd arrendare non poſſint, nec alium ſubſtituere, niſi de licentia proprij Auditoris, qui nota-

rij etiam caueant de officio rectè adminiſtrando, & notarij teneantur pro facto ſubſtitutorum, vt latè habetur in dicta Bulla, quæ quotannis à Decano, & Auditoribus in prima audientia publicetur cum antiquis conſtitutionibus ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ.

SVMMARIVM.

1 *Prothonotariorum inſtitutio, officiũ, inſignia, & poteſtas quæ.*
2 *Notarij alij qui, & eorum officium.*

De Prothonotarijs Apoſtolicis. Cap. XII.

1 *Prothonotariorũ inſtitutio. officium, inſignia, & poteſtas qua.*

PROTHONOTARIORVM officium, & ordo in Eccleſia antiquiſſimus eſt, Clemens enim primus ſeptem notarios inſtituit ad geſta Sanctorum perquirenda, & conſcribenda, quibus regiones ſeptẽ vrbis, paræcias dictas, diſtribuit, vnde & regionarij notarij ſunt dicti, vt dicit Damaſus in Clemente, & teſtatur Leo X. in Bulla eius 8. incip. Sacro approbante. Tum Antherus I. ſtatuit ſcripta illa in ſcrinijs eccleſiæ ſeruari, vnde & fortè ſcriniarij ſunt dicti, vt dicit glo. in cap. ad audientiam. de præſcript. Tum ceſſantibus martyrijs, Iulius I. ſtatuit eos debere ſcribere pertinentia ad eccleſiam, & literas Apoſtolicas tempore Conſtantini Magni, vt dicit Damaſus in vita Iulij. Inde creſcentibus opibus ijdẽ, vt differrent ab alijs notarijs vrbis dicti ſunt Prothonotarij, ideſt primi notarij, quorum numerus eſt ſeptem ordinariorum, qui collegium inſtituunt, qui tamen hodie officium non exercent, quod receſſit ab aula, alij extraordinarij ſunt abſq; numero determinato honoris gratia eo munere decorati, potientes iiſdem priuilegijs, quibus & ordinarij prothonotarij.

Ij vtuntur pileo nigro, & rochetto, ac mantelletto, in ſignum, quòd ſunt Prælati, qui etiam exempti ſunt à iuriſdictione ordinariorum dum deferunt habitum cum rochetto, aliàs non, vel actu officia ſua exercent cũ habitu ſupraſcripto, ex Bulla prædicta Leonis X. qui tamen ſubiacent iuriſdictioni ordinariorum in cauſis non excedentibus ſummã triginta ducatorũ auri de Camara, ex dicta Bulla; & etiam ijdem ſunt familiares Papę, ex Palatio Apoſtolico panem edentes, ex Bulla 1. Pauli III. Sanctiſſimus. & proximiorem Pontificiæ ſedi locum habent in conciſtorijs publicis, in capella verò, & alibi poſt Epiſcopos ſedent; ex Bulla 2. Pij II. Cum ſeruare. Cum ad eos ſpectet rogari de actibus in conciſtorio peractis, vt ibi habetur, & ijdem etiam exempti ſunt à taxis Capitolij, vt habetur in Bulla 2. Leonis X. Dum ſingularem.

2 *Notarij alij qui, & eorum officium.*

Alij notarij ſunt numero quadraginta octo, quatuor ſub quolibet Auditore, apud quos litigantes deponunt omnia quæ in iudicio aguntur, vt publicas perſonas, de quibus dictum eſt ſupra, cap. de Auditoribus.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Gubernator cur introductus, eius poteſtas, & officium.*

De Gubernatore Vrbis. Cap. XIII.

CVM Papa vtrumque gladium à Deo ſibi conceſſum obtineat, temporalis poteſtatem Gubernatori concedit, ad quē pertinet delicta punire, is enim à multis annis citra eſt Vicarius Camerarij, cui Camerarij, vt ſe ab ordinarijs audiētijs Cameralibus reuocarent, ſuas vices ſubdelegarūt, qua ratione ad eum pertinet, cum nullum tribunal cognitionū ſuarum teneat, remittere venientē ad ſuum iudicē, & curare vt omnes iudices ſuos terminos obſeruent, contrafacientes puniendo, vel Papæ id referendo, carceres prædictorum viſitādo, & de officialium omnium, maximè notariorum tranſgreſſionibus cognoſcendo, & ad debitam formam reducendo, in concernentibus verò ſtatum, vel pacem & quietem ciuitatis, & curiæ Romanæ, officialem ad quem ſpectat iuuando, & omnia pro poſſe ad pacem reducendo, vt patet in Bulla 2. Sixti IIII. Sanctiſſimus. & idem etiam cognoſcit, & terminat cauſas quærelarum contra barones, & capitales, ſcilicet mortis naturalis, vel brigarum vnà cum pacerijs, & etiam per ſe cognoſcit cauſas treugæ, vel pacis ruptæ, & mercedum ſalariorum in quibus cognoſcit manu regia, & ſummariè, in quibus tamen ſit locus præuentioni inter ipſum, & Senatorem Vrbis, & ſi cōcurrant, Senator præferatur, & notarij Gubernatoris per ſe officium exerceant ſine tribunali, nec faciāt regiſtra, & ipſe Gubernator habeat vnum conteſtabilem, cum vigintiquinque militibus, vel ſatellitibus ſine quo conteſtabili executores Gubernatoris non fiant. Idem tamen Gubernator ratione obligationis in forma Camaræ non poteſt aliquem excommunicare, vel denunciare excommunicatū, aliàs ſint nullæ, & Baricellus ſit merus executor nō iudex, & executiones per eum fiendæ fiant in Capitolio, niſi pro maleficii grauitate, & qualitate aliter videatur, repertos tamen in fragranti punire poteſt iuxta formam breuis eius, & dicti officiales in fine anni teneantur ſtare ſindicatui; & Gubernator teneātur prò ſe, & ſuis officialibus, ſuper quo in principio eius officii caueat. Idem etiam Gubernator in criminalibus cognoſcit de cauſis notabilium mercatorum, & campſorum, Oratorum Principum, cōmunitatum, familiarium Cardinalium, vel officialium curiæ, ſi laici ſint, ſic tamen, ꝙ in dictis cauſis locus ſit præuentioni inter ipſum, Auditorem & Iudicem Mareſcalli, qui tamen Auditor ſe intromittere nō poteſt in cauſis capitalibus, alii verò laici curiam ſequentes conueniuntur in curia Mareſcalli, dummodo non ſint perſonæ prædictæ, Romani verò apud eorum iudices laicos, vt patet in Bulla 9. Iulii II. incip. Decet. Idem Gubernator poteſt mandare aliquem capi ſine legitimis inditiis præcedentibus, quod aliis iudicibus non licet, ſic tamen, vt Gubernator id faciat ex iuſta cauſa, & iubeat inſtigatorem cauere de damnis, iniuriis, & intereſſe, vel cogat eū ad cauendum de ſe præſentando, vel mittat ad carceres arbitrio ſuo, ſed ſi

1 Gubernator cur introductus eius poteſtas, & officium.

inditia non ſuperuenerint infra biduum, relaxetur; Idem etiam Gubernator arreſtare poteſt ob delationem armorum, vt habetur in Bulla 46. Pauli III. incip. Ad onus. & authoritati Gubernatoris facultas Capitolij nō præiudicat, ex Bulla 137. Pij IIII. nec facultas Auditoris Cameræ. ex Bulla 54. eiuſdem. incip. Cum ſicut.

Ex Bulla verò Pauli IIII. 31. incip. Cupientes, ſtatuitur, vt Gubernator habitet in Vrbe in amplo palatio impenſis Apoſtolicæ ſedis conducendo, in quo ſint duæ aulæ, vna pro ciuilibus, alia pro criminalibus cauſis, & habeat ſub ſe tres Iudices in ciuilibus, tres in criminalibus, cum prouiſione quingentorum ſcutorum auri pro quolibet, qui ſummo mane coram eo compareant, & ibi tribus horis morentur, cum aduocato pauperum, qui iudices ipſos informare habet, alijs duabus horis operam dando cauſis audiendis coram ijs deductis, qui iudices in fine anni coram Gubernatore ſindicatui ſtent, & Gubernator cauſas prædictis deleget, quę voto omnium iudicum ciuilium, ciuiles, & criminales pariter terminentur, & à prandio ipſe, vel iudices prædicti cauſas mercedum, & huiuſmodi, manu regia terminet, & ſæpè incuſet iudices prædictos eos monendo, & etiam Papæ mandato præcipiendo, vt iuſtè iudicent, & quolibet menſe vni ciuili iudici, vnam camaram in palatio aſſignet, & vni criminali, aliam cum alimentis, quo elapſo, duo alij ſuccedant, & ſic ſucceſſiuè, & Gubernator, ac iudices ſub excommunicatione latæ ſententiæ, non recipiant munera à partibus, præter paucos fructus, nec eſculenta, aut poculenta, & quolibet die ſabbati dicti iudices in aulis prædictis conueniant pro ſententijs per eos ferendis, à notarijs cauſarum alta voce in præſentia Gubernatoris, & Iudicum publicandis, & legendis, & non vt in cedula, ſeruantes ſtilum, & terminos in curia ſeruari conſuetos, & procurator fiſci poterit ingredi vtranque aulam, & cum Iudicibus ſedere, & iudices ipſi nil pro ſententijs accipiāt, ſed Depoſitarius Gabellę ſingulis menſibus det eis ſtipendia ſtatuta, & ſi quid deeſt, ex prouentibus curiæ maleficiorum Gubernatoris ſuppleatur. Sede verò vacante, eius cura eſt, vt conclaue bene cuſtodiatur, & Bullæ deſuper editæ executioni mandentur. ex Bulla 61. Pij IIII. incip. In eligendis. Idem etiam eſt Gubernator Montis de Valentibus, cum ampla authoritate, ex Bulla 105. Pij V. incip. Cum apoſtolica, modo ibi expreſſo.

S V M M A R I V M.

1 *Senatoris officium cur inſtitutum, eius poteſtas, & officium.*

De Senatore Vrbis. Cap. XIIII.

1 *Senatoris officium cur inſtitutum, eius poteſtas, & officium.*

CVM in curia Romana variæ ſint hominum ſpecies, quidā clerici Romani, qui ſubſunt iuriſdictioni Vicarij Papæ, laici verò Romani conueniuntur in curia Capitolij, coram Senatore Vrbis, qui eſt prætor Vrbanus, vt patet Bulla 9. Iulij II. Decet; ideò Senator eſt Iudex ordinarius incolarū Romæ, laici verò curiam ſequentes conueniuntur in curia Mareſcalli, niſi ſint exempti, vt notabiles mercatores, campſores, Oratores Prin-

Principum, Communitatum, familiares Cardinalium, officiales curiæ Romanæ, ſi Romani non ſunt, vel curiales curiam ſequentes, hi enim in ciuilibus conueniuntur coram Auditore, qui eſt iudex exemptorum in ciuilibus, in criminalibus verò eſt locus præuentioni inter Auditorem Camaræ, Mareſcallum, & Gubernatorem, qui tamen Auditor, vbi de pœna ſanguinis agitur ſe ingerere non poteſt, Senator etiam habet omnimodam poteſtatem in arma ferentes, ex Bulla 2. Sixti IIII. incip. Sanctiſſimus.

Hic tres habet Vicarios, ab altero quorum ſi appelletur, iudex Capitolinus aditur, à cuius ſententia ſi ſit conformis primæ non appellatur. Adſunt & in Capitolio conſules ſingulatum artium, qui ſodalibus ſuæ artis in plano ius dicunt, à quorum ſententijs grauati Conſeruatores Vrbis ibi reſidentes appellant, vt ſtatuere Leo X. Iulius II. & Paulus III.

SVMMARIVM.

1 *Iudex Mareſcalli, & turris Nonæ cur inſtitutus, eius poteſtas, & officium.*

De Iudice Mareſcalli, & Turris Nonæ. Cap. XV.

ADSVNT duo Iudices apud duas vltimas carceris cuſtodias, Turris Nonæ, & curiæ Sabellorum, qui vt humiliores iudices in plano quaſi ius dicunt, etiam vbi de leuioribus criminibus agitur, & à Iudice Turris Nonæ ad Gubernatorem, ab alio ſcilicet curiæ Sabellorum ad Auditorem Camaræ per appellationem deuoluuntur, & primus eſt iudex ordinarius curialium inferioris ordinis, ſcilicet iudex curialiũ non exemptorum; vt patet ex Bulla 2. Sixti IIII. Si laici ſint tam mares, quàm fœminæ, & ei omnes meretrices certum tributum quotannis perſoluunt, & ipſe iudicat de earum mercede.

1 *Iudex Mareſcalli, & Turris Nonæ, cur inſtitutus, eius poteſtas, & officium.*

SVMMARIVM.

1 *Viſitatores carcerum cur inſtituti, eorum poteſtas, & officium.*

De carcerum viſitatoribus. Cap. XVI.

CVM ingens ſit numerus Iudicum curiæ, magnaq; populi multitudo, ingens eſt etiam carcerum copia, vnde multi patres pro eorum pietate conueniunt ad carceres viſitandos, ſcilicet Vicecamerarius, Gubernator, & Vicarius Vrbis, vnus ex ſeptem clericis camaræ, Theſaurarius, Aduocatus pauperum, & Fiſci, ac eius Procurator, & Commiſſarius camaræ Apoſtolicæ, & Vicarij eorum, qui ſingulis menſibus apud carceres

1 *Viſitatores carcerum cur inſtituti, eorum poteſtas, & officium.*

ſedent,

ſedent,& ſinguli rei ab eis audiuntur,ac eorum Iudices,decernunt quid agendum de eorum liberatione,expeditione,tempore detentionis, & huiuſmodi,& ſimiliter ſi quis pro ære alieno detineatur, & conſtet de eius paupertate, patres de illius liberatione decernunt,& pro eius facultate creditori conſulunt, vt quòd certo tempore debitor ſoluat cum cautione tamẽ, & quandoque pro non valentibus cauere,ſub eorum obligatione, & tritominium pœna,& ſi debitor ſit omnino impotens, & velit cedere bonis, eum admittunt patres,& liberant facta bonorum indicatione, in quibus creditores ſæpè ſolent ſe opponere.

SVMMARIVM.

1 *Aduocati conciſtoriales cur inſtituti, & quod eorum officium.*

De Aduocatis Conciſtorialibus. Cap. XVII.

1 *Aduocati Conciſtoriales cur inſtituti, et qđ eorum officiũ.*

CVM in electionibus, quæ ad eccleſias in Conciſtorio fiũt, appareant ſæpè oppoſitores,conſtituti ſunt decem Iuriſcõſulti Excellentiſſimi facta de eis ſolemni experientia, qui cauſas illas agunt, ad quas alij admitti non poſſunt niſi iſti decem à Papa electi, qui tamen ob inopiam electionum, cum ibi parua negotia adſint,alijs negotijs interſunt.

SVMMARIVM.

1 *Procuratores ſacri Palatij cur inſtituti, & eorum officium.*

De Procuratoribus ſacri Palatij. Cap. VIII.

1 *Procuratores ſacri Palatij cur inſtituti, & eorũ officiũ.*

ALII adſunt viri,qui Conciſtoriales,& ſacri Palatii, quæ rotales dicuntur,cauſas inſtruunt,& orant,& Doctores ſunt,nec alii admittuntur ad hoc officium,licet aliqui tolerentur.

SVMMARIVM.

1 *Sollicitatores cauſarũ qui ſint, & quotuplices, & eorũ officiũ.*

De Sollicitatoribus cauſarum. Cap. XIX.

1 *Sollicitatores cauſarum qui ſint,& quotuplices. & eorũ officium.*

ALII ſunt in Romana curia,qui ſupplicibus in eorum impetrationibus,& diplomatum expeditione operam præſtãt, qui Sollicitatores dicuntur, quorum aliqui publica authoritate conſtituuntur,& Iannizeri dicuntur, aliqui priuata, quorum aliqui

ſemper

ſemper ſunt inſignes viri,& receptores taxatum aliquid eis ſolent remittere,vt ipſi id lucrentur,non vt cedat commodo ſupplicis.

Alii ſunt cauſarum Sollicitatores,quorum alii ſequuntur procuratores, alii ſunt ſui iuris, & hi multum procuratoribus obſunt, vt qui cauſas ferè omnes occupent.

SVMMARIVM.

1 *Notarij in curia qui ſint, & quod eorum officium.*

De Notarijs. Cap. XX.

IN Sacro Palatio adſunt Notarii cauſarum ſuarum actuarii quadragintaocto, quatuor ſub quolibet Auditore, & ſunt viri probati fide, & experientia,& habent corpus eius vniuerſitatis,cui Papa multa priuilegia conceſſit,& certis legibus ſua officia exercet,de quibus ſupra,ſæpè eſt dictum, quæ à Papa iis conſtituũtur, & Regens Cancellariæ æqua lance cauſas inter eos diſtribuit, & vnus ex eis extrahitur, qui Menſarius dicitur, qui cauſas eius Auditoris diuidit, cuique æquam portionem deſignando, & ſi inter eos oritur quæſtio, Menſarius omnium generalis, vel Decanus eã diffinit, & Notarii Camaræ,& Cancellariæ recipiunt conſenſus reſignantium,& ſimilium.Pariſ.de reſig ben.lib.7.q.25. 1 *Notarij in curia qui ſint,& quod eorum officium.*

Hæc de prælatis curiæ Romanæ, inter quos,licet nõ ſint aduocati, procuratores,& notarii, quia tamen eos ſequũtur,ac Romanam curiam, ideò eos prælatorum numero adiungere viſum eſt.

SVMMARIVM.

1 *Congregationes in curia quæ fiant, & quæ ibi agantur.*

De Congregationibus curiæ Romanæ. Cap. XXI.

MVLTAE præterea deputantur à ſummis Pontificibus ad negotia magni ponderis expedienda Cardinalium, & virorum grauium Congregationes, vt Congregatio ſanctiſſimæ Inquiſitionis, cui præeſt vnus Cardinalis, qui ſupremus Inquiſitor dicitur, & ei interſunt plurimi grauiſſimi, & doctiſſimi viri, tum Theologi, tum Iuriſtæ, & habetur ſemel in hebdomada,vbi tractantur,quæ ad illam rem ſpectant. 1 *Cõgregationes in curia quæ fiant, & quæ ibi agantur.*

Congregatio Sacri Concilii, in qua deputati ſunt ſex,vel octo Cardinales, ex Doctioribus, qui ad inſtantiam Epiſcoporum elucidant difficultates, quæ oboriuntur in Concilii Tridentini interpretatione.

Congregatio Epiſcoporum, in qua deputati ſunt totidem Cardinales,

qui definiunt, quæ in controuerſiam veniunt circa regimen Epiſcoporum, & hæ congregationes ordinariæ exiſtunt.

Aliæ porrò extraordinariæ à Papa decernuntur, prout res contingunt, vt pro Regno Galliarum, pro rebus Germanorum, & huiuſmodi.

SVMMARIVM.

1 *Delegare in genere quis poſſit.*
2 *Delegari quæ poſſint, vel non ab ordinario.*
3 *Delegatus Papæ quas qualitates habere debeat.*
4 *Delegatus aliorum quas qualitates ſat eſt habere.*
5 *Delegatus qua forma conſtituatur.*
6 *Delegatus ſi non vult facere fidem ordinario de mandato, quid agendum.*
7 *Poteſtas quæ cenſetur in dubio delegata.*
8 *Delegatus quæ poſſit in genere, & in ſpecie.*
9 *Delegatus an poſſit ſubdelegare, cum ampliationibus, & limitationibus, & declarationibus.*
10 *Delegatus quæ alia poſſit.*
11 *Delegatus quæ non poſſit.*
12 *Delegatorum poteſtas, qualiter in multis caſibus particularibus intelligatur.*
13 *Delegatus quæ agere debeat.*
14 *Delegatus à quibus cauere debeat.*
15 *Delegati officium, vel poteſtas qualiter expiret.*

De Iudice Delegato. Cap. XXII.

NOTANDVM, quòd Delegatus in genere, eſt Iudex cui vices in aliqua cauſa à principali conſtituente delegantur, ſic dictus à delego, vt inquit Abb in rubr. extra de offi. deleg. eccleſiaſticus verò eſt is cui à Papa, vel ordinario cauſa committitur, vel ab eo qui extraordinaria iuriſdictione aliquid poteſt, circa quod plura videnda ſunt, primò, quis poſſit delegare, & ex qua cauſa: ſecundò, cui poſſit delegari, vel non: tertiò, quæ poſſit delegatus: quartò, quæ non poſſit: quintò, in quibuſdam caſibus, vt res intelligatur: ſextò, quid debeat: ſeptimò, quid non debeat: octauò, quomodo finiatur eius iuriſdictio.

1 Quò ad primum, aduertendum, ꝙ delegare poteſt quilibet ordinarius, & etiam qui extraordinaria poteſtate aliquid poteſt, ordinarius tamẽ ſubdelegare non poteſt ea quę pertinent ad ordinem Epiſcopalem, vt eſt conſecratio eccleſiarum, ordinatio clericorum, &c. de quibus tract. ſequenti, niſi

Delegare in genere quis poſſit.

niſi habenti ordinem Epiſcopalem, pertinentia verò ad iuriſdictionem, vt eſt audientia cauſarum, & reconciliatio, ac abſolutio pœnitentium, etiam non Epiſcopo poteſt delegare. c. aqua. extra de conſec eccl. qui nec poteſt delegare cauſas criminales, vbi agitur de depoſitione actuali, niſi abeſſet ob magnam cauſam ab eccleſia, & tunc committere poteſt tantum cauſæ cognitionem, non verò diffinitionem. l. 1. ff. de offic. eius. l. 2. C. de pædan. iudic. niſi committeret cognitionem totius cauſæ alteri Epiſcopo, quòd poteſt.

2 *Delegari quæ poſſint, vel non ab ordinario.*

Sunt & aliæ cauſæ, licet non criminales, quas Epiſcopus delegare non debet, ob earum excellentiam, & grauitatem, vt cauſæ matrimoniales. c. ex literis. de conſanguin. ex cauſa tamen id poteſt, vt dicam tract. ſequenti. Secundò, non debet delegare poteſtatem diſpenſandi cum irregularibus, & ſi eſt homicidii voluntarii ratione, eam delegare non poteſt; nec etiam ipſe diſpenſare, in aliis prouenientibus ex delicto alio occulto poteſt per ſe, & vicarium ſpecialem diſpenſare. c. liceat. ſeſſ. 24. in Trid. Conc. niſi ſint ex contentis in Bulla Sixti V. contra ad ordines malè promotos, quia ſic diſpenſatio Papæ reſeruatur, vt dixi in tract. de Sacram. Ord. Tertiò, non debet alteri committere facultatem abſoluēdi eos, qui in clericos manus violentas iniecerunt, caſibus quibus ipſe poteſt abſoluere, ſi tamen id cōcedit, valet conceſſio. c. eis. de offic. ordin.

Alias cauſas minores etiam ſpirituales, vt decimarum, iuriſpatronatus, & ſimiles, poteſt ſubdelegare, ſic tamen, quòd ſpirituales clericis tantū delegare poteſt. c. decernimus. c. quanto. de iudic. pecuniarias verò indiſtincte. arg. c. te quidem. 11. q. 1. & poteſt delegare exiſtentibus de alieno Epiſcopatu pertinentia ad iuriſdictionem voluntariam, quos tamen ad id cogere non poteſt, pertinentes verò ad contentioſam, non. c. vt animarum. de conſtit. in 6. de quibus videnda, quæ habentur tract. ſequenti. an verò delegatus poſſit ſubdelegare infra dicetur.

3 *Delegatus Papæ quas qualitates habere debeat.*

Quò ad ſecundum. Delegatus Papæ eſſe poteſt tantum conſtitutus in dignitate eccleſiaſtica, vel habens perſonatum, aut canonicatum in eccleſia Cathedrali. c. ſtatutum. de reſcript. in 6. niſi ex certa ſcientia Papa committeret cauſam non exiſtenti in dignitate, vel minori. cap. cum viceſimum. de elect. in c. per inquiſitionem. eo etiam monacho. c. cum in cunctis. de elect. vnde priores Mendicantium, & Guardiani minorum poſſunt eſſe delegati Papæ, quia ſunt in dignitate. gl. in c. nullus. de elect. in 6. Abb. in c. cauſam. de iudic. Card. in clem. 2. de reſcript. niſi in eodem monaſterio habeant ſuperiorem, vt ſunt priores, qui ſunt ſub Abbate: vt dicit Abb. in d. clem. & in c. cum olim. primò notab. vbi Apoſtil. de maiorit. & obed. qui honorandus eſt, & ei inferens iniuriam dicitur inferre ei cuius vices gerit, ob cuius reuerentiam eſt honorandus. Abb. in cap. cum olim. 2. in princ. de offic. deleg.

Debet etiam eſſe maior viginti annis, vel ſaltem decem & octo, ſi tamē hoc caſu interueniat conſenſus partium. Abb. in c. cum viceſimum. de offi. deleg. Princeps tamen minori decem & octo annis poteſt cauſam committere, modo ſit pubes. Abb. in d. c.

4 *Delegatus aliorum quas qualitates eſt habere.*

Aliorum verò poteſt eſſe quilibet qui non prohibetur.

Quo verò ad formam conſtituendi delegatum, in ſcriptis id eſt faciendum, aliàs non creditur dicenti ſe eſſe delegatum, niſi id literis probet. c.

5 *Delegatus qua forma conſtituatur.* cum in iure.de offic.deleg. idque probari debet,vt ibi dicit Abbas. per originale, vel per exemplum ex originali ſolemniter ſumptũ, vel ſi partibus præſentibus,& conſentientibus,vel non contradicentibus, originale ſit exemplatum in actis, vt dicit Hoſt. quia in præiudicium partium acta fidem faciunt de tenore originalis.arg.l.1. C.de relat.vbi Bart. ſi tamen notarius ſolus exemplauit inſtrumenta originalia reducenda in actis, talis exemplatio facit fidem tantum de productione,non autem de tenore inſtrumenti,niſi probetur per originalia,vel modis relatis.

Quod ſi Papa ſcribendo Epiſcopo, excitat eius officium,vt puniat talẽ, vel vigilet,non eſt delegatus,niſi adſint verba præceptiua, vt præcipimus. Gom.in c.1.nu.12.de reſcript.in 6.

6 *Delegatus ſi nõ vult facere fidẽ ordinario de mandato, quid agẽdum.* Quod ſi delegatus non vult docere corã ordinario de mandato,& excõmunicat ſibi parere nolentem,vel qui ſententiam non exequitur,talis excommunicatio non tenet,cum delegatus non habeat iuriſdictionem ſuper ordinarium niſi ſit contumax,quod non eſt hic,cum petat fidem de mandato.Sed ſi ordinarius malitioſè dicit ſe de mandato dubitare, allegando maximè falſitatem reſcripti; tunc delegatus poteſt exequi ſententiam per ſe.c.in literis de offic.deleg. Secundò,poteſt punire ordinarium malitioſè procedentem,& opponentem puniendo eum in triginta libris auri. arg.l. 2. C.de legat.& Abb.in c.præterea.de dilat dicit,quòd ſi agitur de præiudicio grauiſſimo,vel grauiori,nõ eſt parendum dicenti ſe eſſe delegatum, licet ſit perſona digna fide,niſi conſtet de pleno mandato,nec ad id ſufficere copiam ſimplicem.l.vnica. C.de mand.princ. nec ordinarius debet ſententiam exequi.arg.c.nobiliſſimus.9.diſt. Sed ſi agitur de præiudicio graui,& citatus ſit in partibus remotis valdè,ſat eſt mittere exemplum reſcripti;ſed ſi agitur de leuiſſimo,vt quia citatus eſt in loco ciuitatis, non oportet exemplum mittere, quò ad effectum arctandi citatũm ad comparendum, ſed ſatis eſt aſſerere ſe delegatum. arg. l.ſi quis ex aliena. ff.de iudic. ſecus ſi ſimpliciter citet non aſſerens ſe eſſe delegatum , niſi ſit aliàs ordinarius.

Delegatus etiam vbi vtraque pars eſt coram ſuperiore, non debet dari, ad inſtantiam vnius partis tantum,ſed ſi vna eſt abſens,alia præſens,de ſtilo curiæ eſt,vt detur ad inſtantiam vnius partis tantum,ſalua facultate alteri parti recuſandi iudicem ex cauſa rationabili;& ſi præſens petit apponi clauſulam in præiudicium abſentis,ſi dicitur eſſe in curia,de ſtilo eſt,vt citetur ſaltem per edictum generale,& ſi vtraque pars eſt præſens,nec concordant in iudicem, communis ſtilus eſt, vt quælibet pars eligat vnum,& curia tertium.Abb.in c.cæterum.nu.11.de reſcript.

Ex forma etiam delegationis venit, vt quis non trahatur vltra diœtam; niſi literæ ſint impetratæ de conſenſu partium , quæ conſenſerunt in iudices remotos expreſsè; ſecundò, quando reſcriptum facit expreſſam mentionem.de conſtit.c.ſtatutum.§.cum verò. de reſcript.in 6. Abb.in c.nonnulli.num.3.& 4. de reſcript.

7 *Poteſtas quæ ĩ dubio cenſetur delegato.* Vbi verò non conſtat,quæ iuriſdictio ſit demandata,ſi committẽs dicit, authoritate noſtra cognoſcas,intelligitur demandata iuriſdictio ordinaria; vt not.in procem. inſtit. ſed ſi id non exprimitur, per commiſſionem vnius negotii,vel plurium,non videtur demandata iuriſdictio ordinaria.l.ſi certarum.ff.de mil.teſt. ſecus ſi committitur vniuerſitas cauſarum.l.1.§.cum

vrbem.

vrbem. ff. de offic. præfect. vrb. Et per ſolam citationem incipit perpetuari iuriſdictio delegati, etiam ſi moriatur delegans. Guid. Pap. q. 421. Gom q. 45. de ann. poſſ. & q. 54. & 81. etiam ſi citatio ſit nulla, dummodo non ſit defectus iuriſdictionis. Gom. in cap. r. num. 126. de conſtit. in 6. & q. 45. de ann. poſſeſſ.

Quò ad tertium. Multa poteſt iudex delegatus, id prius aduertendo, delegatam poteſtatem eſſe ſtricti iuris, ideò ſolum concedi id quod eſt commiſſum, & ſine quo expediri non poteſt cauſa ipſa c. 1. c. prudentiam. de offic. deleg. gl. in c. ſolet de ſent. excom Gem. in c. præſentium. de teſtib. id verò propter quod cauſa facilius expediri poſſet, non venit niſi expreſsè committatur. 8 *Delegatus quæ poſſit i genere, & in ſpecie.*

In particulari verò, delegatus multa poteſt, primò enim in dubio cognoſcit de validitate reſcripti. Abb. in c. ſuper literis. 2. col. de reſcript.

Secundò, ſi remittit cauſam ad delegantem, poteſt præfigere terminum partibus intra quem coram eo compareant, etiam ſi in literis id non exprimatur, cum acceſſoriè veniat ad cauſam. Abb. in c. dudum. ſecundò notab. de elect.

Tertiò, poteſt citare, contumacem punire, & ſingula ad cauſam pertinentia facere, & eligere ſibi nuntium, & officiales, & eos punire ſi delinquant in officio, & etiam teſtes in officio delinquentes, ſi per hoc impedia tur eius iuriſdictio, aliàs debet eos facere puniri per ordinarium. Abb. in c. præterea. nu. 1. & 4. de offic. delegat. licet ea non caueantur in commiſſione, vt ibi dicit.

Quartò, licet perpendat reſcriptum non valere, poteſt tamen annullando reſcriptum, condemnare actorem in expenſis. Abb. in c. fi. nu. 14. in glo. fi. de reſcript.

Quintò, ſi ei committitur, vt cauſam decidat ſecundùm iura, poteſt & ſecundùm ſtatuta, & conſuetudinem loci eam decidere. Abb. in c. cum nobis. de elect. Bal. in rubr. extra de conſuet.

Sextò, poteſt punire turbantes ſuam iuriſdictionem, ſi delictum eſt notorium per cenſuras, & etiam eos mulctare, ſi verò delinquant contra eius perſonam, debet eos facere puniri per ordinarium. Abb. in c. 1. nu. 1. & 6. de offic. deleg.

Septimò, poteſt cauſas ſibi commiſſas, ſi eſt delegatus, ſubdelegare, reſeruato ſibi conſilio, ideſt, quòd in decidendo petatur ab eo conſilium, qui tamen cauſas graues non poteſt ſubdelegare, vt matrimoniales. Abb. in c. fi. pro debilitate, nu. 2. 6. & 7. de offic. deleg. qui, & vbi ex neceſſitate ſubdelegat, cogere poteſt ſubdelegatum ad acceptandum. Abb. ibi num. 1. vbi verò delegatus reſeruat ſibi conſilium non deſinit eſſe iudex, quia non aufert ſibi aliquid iuriſdictionis. Abb. ibi in glo. 2. in fi. & eo caſu ſi ſubdelegatus non requiſito conſilio, ſententiam fert, non tenet. Abb. in d. c. num. 7. qui & tunc tenetur ſequi cõſilium, vbi committens ſibi id reſeruat, vt iudex, ſecus ſi vt tertius, quia tunc ſat eſt, vt id requirat. Abb. ibi. vbi reſeruat ſibi conſilium vt iudex, quo caſu delegatus poteſt etiam inhibere commiſſario ne ferat ſententiam, ſecus ſi ſibi reſeruat conſilium, vt tertius, quia ſic, vt ſupra, amittit iuriſdictionem.

Octauò, poteſt punire & mulctare contumaces. Abb. in ca. de cauſis, 1. col. de offic. deleg. nu. 12.

Nonò, licet non poſſit diſpenſare in pœna à iure ſtatuta, tamen exequendo ius, poteſt ex cauſa pœnam augere, vel minuere. Abb. in cap. de cauſis. num. 16. de offic. deleg.

9 *Delegatus an poſſit ſubdelegare, cum ampliationibus, et limitationib⁹, & declarationibus.*

Decimò, delegatus à Papa, vel alio Principe, poteſt indiſtinctè cauſam totam vel partem alteri ſubdelegare. l. à iudice. C. de iudic. c. fi. de offic. deleg. Innoc. in c. paſtoralis. eod. Princeps verò intelligitur Papa, Imperator, vel Reges, qui non recognoſcunt ſuperiorem in temporalibus. c. per venerabilem. qui filij ſint leg. Bart. in l. 1. ff. qui & à quibus. Abb. in c. paſtoralis. de offic. deleg in princ.

Ampliatur, vt procedat non ſolum cum in ſolidum eſt iudex, ſed etiam ſi habet collegam, licet ipſe collega velit per ſe procedere, & etiam nomine collegæ, qui tunc procedet nomine proprio, & collegæ. c. ſi pro debilitate. de offic. deleg. Abb in c. quamuis. eod. tit. quo tamen caſu ſic procedens non poteſt ferre diuerſas ſententias. Abb. ibi nu. 2. ad fi.

Secundò, ampliatur etiam ſi datus ſit ex officio, vel ex conſenſu partiũ, vel cum clauſula præelectionis, id eſt, quòd ſi non omnes, tu cum alio exequaris; niſi illud verbum geminetur, vt quia dicatur, tu exequaris, aliter non intelligitur electa induſtria perſonæ, cum regulariter per commiſſionem Papæ, non intelligatur electa induſtria perſonæ, ſed tantum prouiſum negotio: vt dicit Abb. in c. fi. eod. & ſi Papa tertium delegatum deputet de conſenſu partium, licet is de honeſtate ſubdelegare non debeat, non tamen de neceſſitate. Silu. delegatus. nu. 12.

Tertiò, ampliatur, vt is cui negotium committitur, vt perſonaliter exequatur de conſenſu partium tacitè, vel expreſsè, poteſt id alteri ſubdelegare, niſi forma reſcripti fundata ſit, non ſuper vtilitate partium, ſed ſuper publica, quæ remitti non poteſt per partes. Abb. in c. fi. extra eod. ſi tamen Papa committat, vt infra, inquiſitionem, vel prouideri eccleſijs de prælatis, vel alijs miniſtris, nõ poteſt ſubdelegari, quia in his fides, & induſtria perſonæ videtur eligi. d. c. fin.

Quartò, ampliatur, vt delegatus poſſit delegare vni, vel pluribus, & etiã ſi plures ſint delegati à Principe, vnus ex eis poteſt pluribus cauſam delegare, qui tamen tenent locum vnius, ita quòd nil valet niſi maior pars conſentiat in vnam ſententiã. Abb. in c. cum te conſulente. n. 2 & 3. extra eod.

Quartò, ampliatur, vt poſſit etiam principium, medium, & finem cauſæ coniunctim, & diuiſim ſubdelegare. Abb. in c. ſuper quæſtionum. in princ. de offi. deleg. non poteſt tamen cauſam ſubdelegare appellatione remota, etiam ſi id ſibi cõceſſum ſit in commiſſione, nec etiam delegatus Principis, vel Papæ. Abb. ibi nu. 3. Inferior verò à Principe ſi delegat, non poteſt delegatus ſubdelegare, niſi aliquem articulum nõ iuriſdictionalem, articulum verò iuriſdictionalem ſubdelegare non poteſt, nec poteſt committere receptionem teſtium, committendo hunc articulum cum iuriſdictione, ſine iuriſdictione verò poteſt, vt quia prius approbauit perſonas teſtium, & examinauit interrogatoria, quia ſic committitur nudum miniſterium, quod ſolet committi notario. Abb. in d. c ſub nu. 9. & licet iudex appellationum iure ciuili non poſſit cauſas ſubdelegare, ſecus tamen eſt de iure canonico. Abb. ibi num. 15. nec delegatus ab inferiore à Principe poteſt ſubdelegare cauſam criminalem. Abb. ibi num. 14. in fi. qui remiſſiuè, dicit, id ſpectare ad ſolum Principem.

Quintò,

Quintò, ampliatur, vt poſſit, vt ſupra, totam iuriſdictionem ſibi commiſſam alteri ſubdelegare, & etiam pro parte, ſed primo caſu non remanet amplius iudex, qui tamen non poteſt dare facultatem ſubdelegato ſubdelegandi; qui tamen, vt ſupra, poteſt ſubdelegare, reſeruata ſibi executione. Abb. in d. c. §. porrò. & tunc virtute huius executionis debet ad eum appellari. Abb. in d. §. porrò. & etiã Papæ delegatus poteſt ſubdelegare ſine conſenſu partium actum iuriſdictionalem. Abb. in d. §. ad fi.

Sextò, ampliatur, vt poſſit cauſam pro parte etiam ſubdelegare, partium conſenſu non requiſito. Abb. in cap. ſuper quæſtionum. §. eius verò. extra. eodem.

Septimò, ampliatur, vt etiam cogere poſſit ſubdelegatum ad ſuſcipiendam delegationem, niſi id agat vt malitioſè ſe exoneret, in inchoatione tamen deferrur dignitati. Abb. in c. paſtoralis. extra eod.

Octauò, ampliatur, vt ſicut poteſt committere totam cauſam, ſic & citationem, & punire contemnentem acceptare. Abb. in d. c. §. item cum in totum. & poreſt committere cui vult hanc citationem, nec cogitur ſtare nuncijs publicis, & poteſt etiam mulctare ſibi non parentem, & cogere omnes officiales neceſſarios pro cauſa expedienda. Abb. in d. §. & etiam delegatus inferioris poteſt committere actum citationis, quia non eſt iuriſdictionalis. & ſibi non parentem punire. Abb. ibi num. 4.

Nonò, ampliatur, vt deputatus ſuper inquiſitione dilapidationis, & datione coadiutoris, ſubdelegare poſſit. Abb. in c. venerabili. 1. col. de offi. deleg. & generaliter ſi grauetur infirmitate. c. ſi pro debilitate. eod. Abb. in d. cap. venerabili.

Decimò, ampliatur, licet datus ſit ex officio, vel de conſenſu partium, vel cum clauſula præelectionis, ſi non omnes &c. tu cum alio exequaris. Abb. in c. fi. in princ. de offic. deleg. & etiam id poteſt inuitis partibus. Abb. in d. c. non tamen poteſt delegare conſocio electo ab vna parte. Abb. ibi.

Vndecimò, ampliatur etiam ſi competat ei nudum miniſterium ex priuilegio, etiam quòd non excedat eius perſonam. gl. & Abb. in c. fi. de offic. ordinar.

Duodecimò, ampliatur, vt poſſit committere abſolutionem, modo habeat iuriſdictionem, vt quia in cauſa tulit excommunicationem, & non ſit ei delegata multa poteſtas abſoluendi. Abb. in d. c. fi. in fi. de offic. ord.

Limitatur, quando certum miniſterium ei committitur, vt prædicare crucem, abſoluere excommunicatos, diſpenſare cum irregulari, & generaliter quando committitur nudum miniſterium, & non iuriſdictio. Innoc. in c. paſtoralis. in fi. extra eod. vel quando per verba reſcripti comprehenditur electa fides, vel induſtria eius, vt cum dicitur, confidimus de tua induſtria, vel perſonaliter exequaris, vel ſi negotium non eſt bene expedibile per alium, tunc enim non poteſt ſubdelegare. Couar. lib. 3. c. 20. var reſolu. niſi ſit Legatus Papæ. d. c. fi. ſimiliter poteſt ſubdelegare etiam ſi dictum ſit quòd perſonaliter exequatur, de conſenſu partium, niſi iniungatur, vt inquiſitionem faciat, vel eccleſijs de prælatis, aut alijs miniſtris prouideat, ſic enim non poteſt alij ſubdelegare. Vnde ſi prælati habent ex priuilegio, quòd aliquo caſu poſſint abſoluere ſubditos, vel cum eis diſpenſare, non poſſunt id alij delegare, ſi id conceditur circa determinatos ſubditos, vt hūc vel illum, ſecus ſi circa ſubditos in genere; quia ſic poteſt ſubdelegare;

& idem

& idem ſi committitur nudum miniſterium circa certam perſonam,ſed in re non magna,vt prædicta,tunc ſic poteſt ſubdelegare,vt dicit Silu.delegatus.nu.11. Abb.in d.c.ſi.§.cæterum.

Secundò,limitatur, vt nedum delegatus inferioris à Principe non poſſit ſubdelegare,ſed nec ſubdelegatus delegati,vt ſupra; & ſimiliter ſi ex parte eſt delegatus Principis, & ex parte inferioris, quia ratione cauſæ delegatæ ab inferiori non poteſt totam cauſam ſubdelegare. Abb.in c.ſuper quæſtionum.§.ſi verò, extra eod.

Tertiò, limitatur, quando committitur prouideri eccleſijs de perſonis principalibus, vel inquiſitio grauis ſit ſpecialis, ſecus de coadiutoribus. Abb.in c.venerabili.extra eod.

Quartò, limitatur, vt ſupra, quando committitur, vt perſonaliter exequatur,ſecus ſi dicatur,ſuper quo conſcientiam tuā oneramus,quia ad hæc poteſt ſubdelegare.Abb.in c.ſi.§.is autem.in ſi extra eod. nec poteſt ſubdelegare,ſi ei committitur nudum miniſterium exequēdum, niſi ſit Legatus Papæ; nec ſi ei committitur, vt diſpenſet cum irregularibus. Abb.in d.c.§ cæterum. ſi tamen Papa committendo nudum miniſterium, dat etiam iuriſdictionem,dicendo,compeſcendo contradictores,poteſt ſubdelegare iuriſdictionem,ſed non nudum miniſterium. Abb.in d.§.ver.quæro. & ſi cui committitur nudum miniſterium ſub nomine dignitatis,ſi is moritur,tranſit in ſucceſſorem, ſi ex verbis non apparet,quòd elegerit induſtriam perſonæ. Abb.in d.§.ver.vltimò quęritur. & ſi cui eſt facta generalis commiſſio, non poteſt ſe impedire de his quæ alij ſunt ſpecialiter commiſſa. idem in c.ſtuduiſti. de offic deleg.

Quintò,limitatur,in his quæ Princeps ſibi reſeruauit, quæ poſtea alicui committit.Couar.lib 3.var.reſol.c.20.nu.6.

Sextò fallit, in delegato Cardinalis à latere.Couar.ibi.

Septimò fallit, in eo cui committitur teſtium examinatio, niſi de conſenſu partium.Innoc.in c.cauſa.de reſtit.

Declaratur,quòd vbi Legatus,vel delegatus poteſt ſubdelegare, id non poſſit,niſi exiſtenti in dignitate,perſonatu,aut canonico eccleſiæ Cathedralis.iuxta c.ſtatutum.de reſcrip.in 6. Abb.in c.paſtoralis.extra eod.& etiam poteſt ſubdelegare Epiſcopis,& Archiepiſcopis,& eos cogere ad acceptandum. Abb.in d.c. & etiam poteſt id facere ſine cauſa ne ſe implicet negotijs,& ſi etiam id malitioſè facit,valet ſubdelegatio,ſed non poteſt cogere ad acceptandum ſubdelegatum. Abb.ibi in gl.1.

Secundò,declaratur,quòd vbi quis poteſt ſubdelegare, poteſt & cogere commiſſarium,vt ſupra, quòd acceptet delegationem. Innoc.in c.paſtoralis.extra eod.niſi conſtet,quòd id agat malitioſè,vt ſe exoneret,tunc enim ſi vellet cogere, poſſet appellare.

Differentia tamen eſt inter delegatum à Papa, vel Principe ſupremo,& ab inferiore,quòd primus poteſt cogere omnes etiam ſi non ſint ſui fori.l.vnica.C.qui pro ſua iuriſd.l.munerum.§.iudicandi.ff.de mun.& hon. exceptis aduocatis,qui cogi non poſſunt alibi,quàm in ſuo foro recipere iudicium.l.ſancimus.C.de iudic. Delegatus verò ab ordinario cogere non poteſt hominem alterius fori ad acceptandum,caſibus quibus poteſt ſubdelegare.l.ſi.ff.de iuriſd.omn.iud.& gl.in d.c.paſtoralis.vbi Abb.

Tertiò,declaratur,quòd ſi quis vices ſuas alteri committit,nō poſſit re-

uocare commiſſionem, ſi is cœpit vti iuriſdictione. Abb.in c.venerabili.de offic.deleg. qui ſi & ſimpliciter committit vices ſuas, intelligitur in totum commiſiſſe. Abb.in d.c.in fi.

Quòd ſi ſit delegatus, non à Principe, ſed ab alio inferiore, etiam impeditus infirmitate, vel alia iuſta cauſa, ſubdelegare non poteſt. l.prætor.§.ſi poſt.ff.de var.mun.l.à iudice.C.de iudic.

Fallit tamen id primò, in vno articulo cauſæ, quia videtur id poſſe alteri committere clem.1.de offic.deleg. Secundò, quando eſt delegatus ad vniuerſitatem cauſarum alicuius caſtri, vel eccleſiæ, quia tunc poteſt vnam cauſam ſubdelegare gl.in c.cum cauſam.vbi Abb.de appell.gl.item.in clemen.& ſi principalis.de reſcript.in c.Romana.eod.in 6.etiam Vicarius foraneus Epiſcopi.l.1.§.1.ff.quis & à quo. Tertiò, ſi id ſibi ſpecialiter conceditur.Io.And.in c.is cui.de offic.deleg.in 6.

Vndecimò, delegatus Papæ poteſt mandare ordinario, vt ſententiam ſuã 10
vel factum exequatur, ordinario negligente extante, cum quò ad cauſam *Delegatus quæ*
commiſſam maior ſit omnibus poſt Papam.cap.ſtuduiſti.vbi Abb.de offic. *aliis poſſit.*
deleg. Abb.in cap.ſignificaſti.eod.tit. & etiam ipſe poteſt ſententiam ſuam exequi, & etiam poteſt pro executione ſuæ ſententiæ inuocare auxilium brachij ſecularis, ſi id in mandato continetur, aliàs non. Innoc.in c.1. de præbend. qui tamen non poteſt habere officiales armatos. Abb.in d.cap. licet habeat merum imperium, ſed ſi eſt delegatus inferioris à Principe nõ poteſt ſententiam ſuam executioni mandare. Abb.ibi.& in c.quærenti.eo. Hoſt.in cap.conſuluit.eod. nec ex ſola commiſſione executionis delegatus Principis dicitur functus officio ſuo, ſed opus eſt actuali executione: vt dicit Abb in d.c.in gl.1.Doct.in l.à diuo Pio.ff.de re iud.qui tamen non poteſt mouere bellum contra ſibi reſiſtentes, nec arma mouere, quia id ſpectat ad ſolum Principem. Abb.ibi.& poteſt etiam per ſe ſententiam exequi priuſquam ordinarium requirat, & etiam deputare alium ad actum executionis, licet non ſit ordinarius. Abb.in c.in literis. de offic.deleg. qui & non dicitur per ſententiam functus officio ſuo, ſed tantum poſt executionem, licet amplius non poſſit ſe impedire de cognitione cauſæ. l.iudex.de iudic. Abb.in c.in literis. de offic.deleg. vbi & quærit quando ſententia eſt nulla an poſſit in ea ſe impedire, & dicit, quòd ſi nõ ſeruauit formam mandati id poteſt, ſecus probabiliter ſi ex alio capite eſt nulla.

Duodecimò, Delegatus Papæ poteſt punire ſibi reſiſtentes cuiuſcunq; cõditionis, quia repræſentat Papam cui ſubeſt totus orbis.c.cuncta.9.q.3. ſecus in delegato alterius, qui non poteſt punire, niſi ſubditos delegantis, vel in eius territorio exiſtentes. Abb.in d.c.ſignificaſti. ſi tamen is iniuſtè procedat, poteſt ordinarius loci ei reſiſtere. Abb.in cap.ſi quando.de offic. deleg. Anch.in cap.ea quæ.de reg.iur in 6.Bart.in l.omnes.C.de decur.nec delegatus poteſt mandare executioni tranſactionem coram eo factam. Abb.in d.c.ſi quando.nu.3.de offic.deleg.

Decimotertiò, non ita arctatur expreſſione formæ, vt nil audeat præter contenta in ea, ſi enim excipitur rationabiliter cõtra actorem, tenetur exceptionem admittere. Abb.in c.ex parte.2.de offic.deleg. cum ex commiſſione non intelligantur excluſæ exceptiones rationabiles, qui tamen non debet admittere minus rationabiles. Abb.ibi.

Decimoquartò, poteſt cognoſcere nedum inter partes, ſed etiam inter

V tertium

tertium comparentem pro ſuo intereſſe. Abb. in c. ſuper. de offic. deleg.

Decimoquintò, ſi ſibi reſeruauit executionem ſententiæ, remanet iudex, & debet ad eum appellari à ſubdelegato ſuo. Abb. in c. cum te conſulente. nu. 3. ver. extra. gl. de offic. deleg.

Decimoſextò, ſi delegatus habet proficiſci, & ſit ita impotens, vt non poſſit ſuis expenſis itinerare, poteſt à principio petere expenſas itineris. Abb. in c. prouidentiam. nu. 23. de offic. deleg.

Decimoſeptimò, poteſt cognoſcere non ſolum de eo quod venit acceſſoriè ad cauſam ſibi commiſſam, ſed etiam quod venit acceſſoriè ad acceſſorium cauſæ, vnde poteſt abſoluere excommunicatum, & cognoſcere de cauſa excommunicationis, quia id venit acceſſoriè ad cauſam ſibi commiſſam. Abb. in d. c. §. ſi verò.

Decimo octauò, poteſt in alteram diem expectare contumacem, & ei parcere, vel citare in diem ſequentem. idem in c. conſuluit. ſecundò notab. extra. eod. niſi expiret eius iuriſdictio, & etiam poteſt ferre ſententiam vltima die termini ſibi præfixi. idem ibi nu. 13.

Decimonono, poteſt per ſe ſuam ſententiam, vt ſupra, mandare executioni vſque ad annum integrum, idem in c. quærenti. de offic. deleg. ordinario non exequente, vt ſupra, qui annus vtilis non eſt, ſed continuus dierũ trecentum ſexagintaquinque, quia non attenditur annus biſſextilis. l. 4. §. ſtichus ff. de ſtatu lib. vbi verò victus paruit ſententiæ, ceſſat eius iuriſdictio, niſi turbetur poſſeſſio, quia vſque ad annum poteſt conſeruare executionem ſententiæ; & etiam iuriſdictio delegati durat poſt annum ſi non tulit ſententiam, ſi verò ſententiam tulit quæ non eſt executioni data, durat eius iuriſdictio vſque ad annum, ſi verò eſt executus, ceſſat, niſi turbetur poſſeſſio, vt ſupra, & tunc ordinarius eam exequitur. gl. in d. cap. quærenti. Vnde ſi poſt diffinitiuam excommunicauit, vel ante, & poſtea tulit diffinitiuam, non poteſt ab ea abſoluere poſt annum, ſed eſt recurrendum ad delegantem. Abb. in c. quærenti. alleg. nu. 6. & 7.

Vigeſimò, poteſt procedere appellatione remota, in caſu de quo in cap. paſtoralis. §. cum autem. in gl. fi. ibi. de offic. deleg. quando ſcilicet pars malitioſè procedit, ne iudex die ſtatuta iudicet, vt ibi habetur.

Vigeſimoprimò, Delegatus Papæ, & ſubdelegatus ad certum articulum habet iuriſdictionem, & coerctionem circa articulum ſibi commiſſum. Abb. in c. ex literis. 1. col. extra. eod. & etiam nudus executor poteſt coercere ſaltem circa executionis actum. Abb. in d. c. in gl. in verbo, ſubdelegatus. & ibi Hoſt. quando tamen mandatur non nuda executio, quia ſic non poteſt exercere iuriſdictionem, vbi factum eſt prius plenè cognitum, ſed aliquod nudum miniſterium; tutius tamen eſt, vt abſtineatur à iuriſdictione, niſi dicatur, contradictores compeſcendo, vel vices noſtras committimus in tali actu: vt ibi dicit Abb. vbi, & remiſſiue agit quid iuris ſit in delegato inferioris à Principe.

Vigeſimoſecundò, Delegatus referens proceſſum ad ſuperiorem, poteſt referre ſub proprio ſigillo, vt ſic euitetur ſuſpitio falſitatis. Abb. in c. cum olim. 2. de offic. deleg.

Vigeſimotertiò, Delegatus non perdit iuriſdictionem, licet ſit negligens vel doloſus in procedendo, etiam ſi ex culpa ſua foueatur peccatum ſuum. Abb. Innoc. Io. And. in c. ſignificauit. de offic. deleg.

Vige-

Vigeſimoquartò. Delegatus Papæ poteſt mittere in poſſeſſionẽ, & etiã excommunicare. Abb. in cap. paſtoralis. §. præterea. de offic. deleg. & etiam poteſt committere abſolutionem, ſi habet iuriſdictionem, vt quia tulit delegatus in cauſa qua tulit excommunicationem, ſecus vbi ſibi eſſet delegata nuda poteſtas abſoluendi. Abb. in c. fi. in fi. de offic. ordin.

Vigeſimoquintò, Delegatus ad vniuerſitatem cauſarum poteſt corrigere ſuam ſententiam etiam diffinitiuam, ſi errauit iudicando, ſecus in delegato ad vnam cauſam tantum. Abb. in c. qualiter. 1 gl. 1 de accuſ.

Vigeſimoſextò, ſi ei committitur, vt de facto procedat, poteſt procedere ſine cauſæ cognitione, & probatione. l. ictus. ff. de his qui not. infam. Bart. in conſ. 98. Imol. in c. quintaualli. in 4. differentia. de iureiur.

Vigeſimoſeptimò, ſi Delegatus de conſenſu partium commiſit cauſam non in totum, ad eum appellatur non primum delegantem. Abb. in cap. ſi quis contra nu. 24. de foro compet.

Vigeſimo octauò, poteſt iure canonico delegare ea quæ ſunt meri, vel mixti imperij. Abb. in d. c. num. 34 in ſ. dect. & etiam poteſt mittere in poſſeſſionem ex primo, & ſecundò decreto, etiam ſi ſit delegatus inferioris à Principe. Abb. in repet. d. c. nu. 33.

Vigeſimononò, etiam ſi delegatus ſit excommunicatus, poteſt exercere iuriſdictionem. gl. in c. licet. de offic. deleg.

Quò ad quartũ. Non poteſt Iudex delegatus multa agere, primò enim, ſi eſt deputatus ſub nomine dignitatis, non poteſt cognoſcere cauſam extra iuriſdictionem dignitatis, niſi dicatur, committimus talem cauſam Epiſcopo Bononienſi commoranti in curia talis Principis. c. fi. vbi Io. And. de rerum permut. Abb. in c. nonnulli. 2. col. de reſcript. 11 *Delegatus quæ non poſſit.*

Secundò, non poteſt punire tertium, qui in eius perſonam deliquit, niſi ex hoc ſua iuriſdictio impediatur. Innoc. in c. 1. de offic. deleg. & caſu quo poteſt punire, non poteſt imponere pœnam ordinariam, ſed extraordinariam. Abb. in d. c. nec etiam poteſt procedere contra officiales delinquentes contra eum, niſi impediatur eius iuriſdictio, ſed debet facere eos puniri per ordinarium. Abb. ibi.

Tertiò, ſi ſit ſibi facta generalis commiſſio, non poteſt ſe impedire de his quæ alijs ſunt ſpecialiter commiſſa, vnde non poteſt tollere priuilegia. vel ſtatuta ſpecialia alicui loco facta, licet de nouo poſſit prouidere, niſi cauſa noua, & inconſiderata emergeret. Bart. in l. ſi honorem ff. mand. Abb. in c. ſtuduiſti de offic. deleg.

Quartò, ſi ei committitur aliqua cauſa, vt iuriſpatronatus, non poteſt exequi ſuam ſententiam inſtituendo, ſed id mandat ordinario. c. ſuper eo. de inſtit. qui ſi recuſat inſtituere, ipſe inſtituet. c. prudentiam. in fi. eo. Silua. 2. part. de benef. q. 13. nu. 1.

Quò ad quintum. Si plures Iudices delegati impetrantur à diuerſis ſi faciunt varios, & contrarios proceſſus, validitas proceſſuum dependet à validitate literarum etiam re dubia exiſtente. Abb. in c. ex tenore. de reſcriptis. 12 *Delegatorum poteſtas, qualiter in multis caſibus particularibus intelligatur.*

Secundò, ſi plures ſunt delegati ad vniuerſitatem cauſarum, ſi proceſſerunt ſimul in cauſa, non valet ſententia vnius, & etiam à principio nõ poſſunt ſeparatim procedere, niſi delegans id eis conceſſerit. Abb. in cap. cauſam. 1. nu. 7. in gl. in verbo, vnius. ſed ſi vnus ex tribus, vel pluribus iudici-

bus dixit opinionem ſuam in præſentia aliorum, nec potuit illos trahere in ſuam ſententiam, poſſunt alij ſententiam ferre, vt ibi dicit nu.8.

Tertiò, iudex delegatus poteſt recuſari ſi eſt dominus impetrantis. Abbas in c. cauſam quæ. eod. tit.

Quartò, ſi delegatus ſubdelegat non in totum, appellatur non ad Papã, ſed ad proximum delegantem, niſi delegatus eſſet excommunicatus, vel aliàs impeditus, quia tunc appellari poteſt ad Papam. c. is cui. de offic. deleg. in 6. Similiter id non procedit ſi negatur iuriſdictio ſubdelegantis, vt quia dicitur Papam fuiſſe mortuum re integra. c. ſi à ſubdelegato. eo. in 6. Abb. in c. cum te conſulente. nu. 1. extra. eod.

Quintò, ſi in reſcripto apponitur clauſula, quòd ſi non omnes procedere poſſunt duo ex vobis procedant, operatur, quòd duo procedere nõ poſſint, niſi prius conſtet de impotentia tertij; ſi verò dicatur, omnes, aut duo, alij poſſunt cognoſcere, licet non conſtet de impedimento conſortis; quòd ſi dicatur ſi alij procedere non poſſunt, tu frater Epiſcope procedas, datur prærogatiua, ita ꝙ alij ſine Epiſcopo procedere non poſſunt, ſed bene Epiſcopus ſine illis, conſtito de impedimento. Abb. in c. prouidentiam. nu. 1. 2. & 3. de offic. deleg. quòd ſi duo ex tribus delegatis, vbi tertius ſe non excuſauit, citant non expreſſo quòd tertius ſe excuſauit, non tenetur pars ſe excuſare, quia non poſſunt ſine illo procedere, & actus eſt nullus, nec tertius poteſt ratificare proceſſum eorum. Abb. in d. c. nu. 16. 17. & 18. vbi & num. 7. cum ſeq. pulchrè examinat, quando plures habent aliquam poteſtatem, an poſſint illam exercere in ſolidum, vel oẽs concurrere debeant, & dicit, ꝙ ſi iuriſdictio competit pluribus, vt collegio, oportet quòd ſint præſentes ſaltem duæ partes eius, ſi verò Papa deputet plures ad vnum officium, vt duos Legatos in vna prouincia, quilibet poteſt procedere ſeparatim etiam ſi non detur impedimentum alterius, niſi cauſa ſit cœpta corã vno, quia non poteſt coram alio ordinario promoueri, niſi conſtet de impedimento tertij; & ſub clauſula, quòd ſi non omnes, includitur non ſolùm impotentia, ſed etiam voluntas ſi nolit iudicare, ad purificandam iuriſdictionem coniudicum. Abb. in c. prouidentiam. §. adijcimus. extra. eod.

Sextò, non tenetur quis exequi delegationem ſibi factam cum admodũ graui damno rerum ſuarum. Abb. in d. §. adijcimus. poteſt tamen abſolutè Papa eum cogere ad acceptandum, & Epiſcopus ſubditum ſuum delegationem ſibi factam. Abb. ibi. nu. 5. in glo. 3.

Septimò, ſi agens probatur excommunicatus ante reſcriptum, debet delegatus declarare ſe non iudicem, ſi verò poſt reſcriptum, ſi fuit excommunicatus ob cauſam ſibi commiſſam, eum abſoluet ſeruato iuris ordine, ſi verò ob aliam cauſam, ſi abſolutio Papæ reſeruatur eſt ad eum remittendus, ſi non, ad ſuum excommunicatorem, qui ſi malitioſè eum nõ vult abſoluere, delegatus abſoluet, ſed ſi allegat iuſtam cauſam cur non abſoluat, ſi offenſa eſt manifeſta, vel contumacia, non eſt abſoluendus, niſi ſatisfaciat, ſi verò non eſt notoria, ſufficit cautio de ſatisfaciendo. Abb. in d. cap. prouidentiam. §. ſexta. nu. 1. 2. & 3. & ſic delegatus Papæ etiam acceſſoriè non poteſt abſoluere ab excommunicatione, cuius abſolutio Papæ reſeruatur: vt ibi dicit nu. 4. ratione tamen acceſſorij abſoluere poteſt excommunicatum à quocunque citra Papam, vt ibi dicit.

Octauò, ſi iudicibus tribus cauſa ſimpliciter delegatur, duo ſine ſubde-

legationẽ

legatione tertij procedere non poſſunt, aliàs poteſt appellari, & idem ſi adſit clauſula, quòd ſi non omnes, quia non valet proceſſus, niſi tertio conſulto. Abb. in c. cum cauſa. de offic. deleg. & ſi duo ſint delegati cum clauſula, quòd ſi ambo &c. vno recuſato, vt ſuſpecto, alter ſolus procedere poteſt, nec tenet proceſſus factus cum recuſato. Abb. in c. cum ſuper. de offic. deleg. vbi & tractatur per eum quæ ſint cauſæ rationabiles recuſandi iudicem, & quòd etiam tertius comparens pro ſuo intereſſe poteſt recuſare.

Nonò, de natura iudicum delegatorum eſt, vt non habeant poteſtatem in ſolidum, ſed pro parte. Abb. in d. c. cum ſuper. in 3. col. & ſi dubitatur an alter ex collegis habeat poteſtatem, ſi vnus ad maiorem cautelam procedit cum alio, tenet ſententia ex perſona ipſius, licet poſtea conſtet alium fuiſſe incompetentem. Abb. ibid. 3. col. in fi.

Decimò, ſi vnus ex duobus delegatis Principis, cum clauſula appellatione remota, ſubdelegat alteri acceptanti, non poteſt acceptans ſubdelegare, nec procedere, apellatione remota, quod tamen ante acceptationem poterat, & ſi fuerit appellandum, appellabitur ad Papam, etiam ſi fuerit ſubdelegatus non in totum. Abb. in cap. ſuper quæſtionum. §. ſi verò. extra. eodem.

Vndecimò, delegatus Principis non poteſt ſubdelegare appellatione remota, licet fuerit delegatus cum dicta clauſula. Abb. in d. §. ſi verò.

Duodecimò, ſi delegatus Papæ, ſubdelegat cauſam non in totum, pars non poteſt appellare ab eo, poteſt tamen recuſari propoſita cauſa corã delegato, qui diffiniet, qui ſi nolit recuſationem admittere, ad Papam appellatur, & vbi recuſatur ſubdelegatus, iuriſdictio redit ad delegatum delegãtem, ſi in totum non ſubdelegauit, ſi verò in totum, & re integra recuſetur, iuriſdictio redit ad delegatum, ſecus ſi recuſetur ex cauſa ſuperuenienti poſtquam cœpit vti iuriſdictione, qui tamen ſubdelegatus non poteſt recuſari, niſi probetur iuſta cauſa recuſationis. Abb. in d. c. §. quem verò. & §. eius verò.

Decimotertiò, ſi impeditur delegatus die ſtatuta procedere, partẽ hoc procurantem puniet, & quò ad diem illam, cauſam committet, appellatione remota, niſi partes negotium prorogent. Abb. in c. paſtoralis. §. cum autem. extra. eod. & poteſt mulctare partem calumnioſè agentem. Glo. & Abb. ibi. qui & licet ſit maior omnibus, quò ad cauſam ſibi commiſſam, in alijs tamen remanet ſubiectus ſuis ſuperioribus. Abb. ibi. & etiam ſubdelegatus à delegato Papæ iuriſdictionem habente, poteſt coercere impedientem. idem in c. ex literis. de offic. deleg. & in d. §. cum autem. vbi & declarat quando conſtat de malitia partis, vt cauſam committat, appellatione remota, vt ſi non ſinantur literæ legi, quid iuris.

Decimoquartò, Iudex delegatus ſubdelegatum collegæ impediti non tenetur admittere, ſi in reſcripto eſt clauſula, quòd ſi ambo &c & delegatus nõ tenetur admittere collegam ſibi adiunctum per literas ſurreptitias, nec eius ſubdelegatum. idem in c. coram de offic. deleg. & ſi adſit clauſula prælectiua, quòd ſi ambo non poteritis intereſſe, tu frater Epiſcope procedas, dato impedimento collegæ, poteſt Epiſcopus procedere, vt ſupra, ſed non contra. c. cum ſuper. de offic. deleg. & impeditus dicitur, qui nõ poteſt per ſe, licet poſſit per alium. idem in c. coram cit. Iudex tamen ſubdelegatus delegati Papæ, non poteſt remoueri, etiam ſi facit contra formam mandati,

dati, proceſſus eſt nullus. Abb.in c.venerabili. de offic.deleg.

Decimoquintò, ſi duo delegati ferant ſententias diuerſas, poteſt delegãs acceptare quam vult, licet ſecus ſit in ſententia arbitrorum, quæ ſic non tenet, nec præſidentium concilio loco Papæ, vbi vnius contradictio inficere dicitur totum actum. Si verò ſint duo ordinarij diſcordes, tenet pro reo, niſi ſit cauſa matrimonij, teſtamenti, & huiuſmodi, ſi agitur, vt prædicta teneant, tenet pro actore, aliter valeret pro eo qui vt valeant agit, vel ſe defendit. Silu delegatus.nu.9.§.7.

13 *Delegatus quæ agere debeat.* Quò ad ſextum. Debet delegatus ſe regulare ſecundùm voluntatem delegantis, vt ea ratio quæ mouet delegantem, moueat & delegatum, cum vtatur vice delegantis, c.ſanè.2.de offic.deleg. Abb.in cap.ſuper literis.de reſcript. ob quod dicitur & delegatus vti iuriſdictione. c.paſtoralis. §.quoniam.vbi Abb.in 3.col. de reſcript.

Secundò, vbi in commiſſione continetur, quòd ferat ſententiam, prout talis ſapiens dictauerit, tenetur ſeruare eam formam, modo apponatur nomen illius ſapientis, & locus. Hoſt.in cap.ſi pro debilitate. de offic.deleg. dummodo contra propriam conſcientiam non ferat. Bart.in l.1.§.ſi plures. ff.de exercit.Butr.in c.ex literis. de fide inſtrum.

Tertiò, nedum delegatus, ſed etiam ſubdelegatus tenetur ſeruare formã reſcripti. Abb.in c.venerabili.de offic.deleg. etiam ſi aliàs facilius mandatum executioni daretur. cap.prudentiam. eod. Bald.in auth. iubemus. C. de iudic.

Quartò, debet prouidere de aduocato parti, quæ non poteſt habere, dando ei domeſticum. Abb.in c.1.de offic.iudic.

Quintò, debet citare cum inſerto tenore ſui reſcripti, aliàs citatus non tenetur comparere. Guid.Pap.q.445.

14 *Delegatus à quibus cauere debeat.* Quò ad ſeptimum. Cauere debet delegatus ne procedat nõ ſeruata forma reſcripti, aliàs proceſſus eſt nullus. c.cum dilecta. vbi Abb.de reſcript. qui & cauere debet à muneribus accipiendis, ſic & Plato.6.de Repub.ad finẽ; mandat vt Legati Principum, & Reipublicæ miniſtri deponant omnem priuatum immodicum affectum, nec propria commoda quærant, ſed tantum bonum publicum eos promouere debere.

In alijs videnda ſunt, quæ habentur tract.de Magiſtratibus, maximè cap. 2. ad finem.

15 *Delegati officium, vel poteſtas qualiter expiret.* Quò ad vltimum. Finitur officium delegati ſi committit alteri cauſam, modo ſupra expoſito. Secundò, ſi moritur, quo caſu ſi commiſſio ei facta fuit ſub nomine dignitatis, debet reſcriptum de nouo præſentari ſucceſſori, quod tamen non eſt neceſſarium, ſed ſat eſt, quòd aſſumat cauſam in terminis quibus ſtat. Abb.in c.quoniam.de offic.deleg. Tertiò, ſi deſinit eſſe canonicus finitur delegatio, niſi cauſa iã fuerit cœpta, quia tunc poteſt cognoſcere, etiam ſi fiat monachus, de licentia ſui prælati. Abb.in d.cap.quoniam.in 7.col. Franch.in c.ſtatutum. de reſcript.in 6.c.1. ne cler. vel mon. in 6. Quartò, finitur ſi moritur delegans re integra, vel deponitur, ſecus ſi lis erat conteſtata, vel citatio emiſſa ante mortem delegantis, quia ſic perpetuatur iuriſdictio. Abb.in c.relatum in c.gratum.de offic.deleg. niſi commiſſio ſit facta ſub nomine dignitatis, quia ſic trãſit in ſucceſſorem. Abbas in cap.licet.nu.7.extra.eod. & ſi agitur de gratia, licet moriatur delegans, non expirat iuriſdictio.deciſ.12.vel aliàs 149.& deciſ.19.in nouis. Quintò, dele-

delegatus ex cauſa remouetur poſt litem conteſtatam,& alius ſubrogatur. Abb.in cap.inſinuante. de offic.deleg. Sextò, delegatus Papæ non poteſt recuſari ſine cauſa legitima,nec etiam eius ſubdelegatus. Abbas in d.cap. ſuper quæſtionum.§.quem verò. de offic.deleg. Septimò, ſi delegans excommunicatur, re integra, ſuſpenditur iuriſdictio delegata, ſi verò res non eſt integra, non ſuſpenditur, niſi mandatum ſit nudum miniſterium. Abb.in cap.licet.num.8. de offic.deleg. Octauò,ſi recuſetur,cum delegatus Principis etiam proprio motu datus poſſit ex cauſa legitima recuſari. cap.cum inter.de exceptionib. cap.poſtremò.de appellat. l.apertiſſimi. C. de iudic. ſi verò eſt ordinarius, petetur adiunctus. d l.de iure tamen canonico poteſt recuſari. Abb.in cap.1. de maled. vt ſuſpectus. cum Princeps non præſumatur velle committere cauſam ſuſpecto,dictis iuribus. Nonò, ſi delegatus pronunciauit ſe iuriſdictionem non habere,etiam de conſenſu partium illam non reaſſumit. cap.ſignificantibus.de offic.deleg. vbi Abb. Decimò, ſi plures iudices ſimpliciter delegantur, mortuo vno expirat iuriſdictio,quò ad omnes. Abb.in cap.vno. de offic.deleg. modo quo ſupra eſt dictum, alibi.

¶Aduertendum præterea,quòd expirat officium per mortem eius contra quem mandatur.cap.ſignificauit. de reſcript. re tamen integra, non expirat tamen per mortem delegantis, quando data fuit commiſſio per viam legis, & non ab homine. cap.gratum. de offic.deleg. cum lex non moriatur, vt homo. cap.ſi gratioſè. de reſcript. in 6. vt nec cum commiſſio ſit ſub nomine dignitatis,quæ non perit,d.cap. Et idem videtur,vbi officiales aliquid diſponunt per viam ſtatuti,vt per mortem,vel reuocationem eorũ non expiret illa diſpoſitio, ſecus ſi non per viam legis, vel ſtatuti, vt ſunt præcepta. Dicitur verò res integra,vt dicit Hoſt.in cap.licet.de offic deleg. quando delegatus, vt ſupra, non cœpit vti iuriſdictione; cœpit verò ſi vices ſuas commiſit, vel partes citauit, vel recepit teſtes in periculo conſtitutos, vel excommunicauit contradictores,vel fecit offerri libellum, vel alium actum iudicialem exercuit, vt ſi recepto mandato, vocet tabellionem,& teſtes, & vt iudex præcipit literas ſuas redigi in publicam formam, & in inſtrumento teſtes apposuit, quia is actus eſt iudicialis.

Alij etiam ſunt caſus quibus expirat officium. cap.quoniam.eodem.vbi Abbas.

SVMMARIVM.

1 *Vicarius vnde dicatur, & quis in propoſito ſit.*
2 *Vicarius Epiſcopi quis eſſe poſſit, vel non, & qualis eſſe debeat.*
3 *Vicarius ab Epiſcopo conſtitui debet, aliàs ab Archiepiſcopo cogi poteſt.*
4 *Vicario debet Epiſcopus congruum ſalarium conſtituere.*
5 *Vicarius à quo eſt conſtituendus.*
6 *Vicarius qua forma eſt conſtituendus.*
7 *Vicarius quibus prærogatiuis, & honore fruatur.*

De Vicario Epiſcopi. Cap. XXIII.

De Vicario ſecundùm ſe. Ver. 1.

1 *Vicarius vnde dicatur, & qs in propoſito.*

NOTANDVM, quòd Vicarius dicitur à vice quam gerit, vel munere quod gerit vice alicuius. l vicarius. ff. de leg. Card. in clem. 1 nu. 4. de offic. vic. vbi enim quis rebus ſuis intereſſe, vel ſupereſſe non poteſt, in his Vicariam alterius operam quærit. Vnde quia Epiſcopus multis negotijs eſt implicatus, & ſpiritualibus præſertim intendere debet, Vicarium conſtituere debet. c. in noua. 16. q. 7. c. cum ſimus. 9. q. 4. Ioã. de Selua tract. de benef. 3. p. q. 16. in fi. & dixi tract. de ſtatu Epiſc. c. 4 Vnde Vicarius Epiſcopi dicitur, qui eius vices gerit Hoſt. in ſumma. de offic. vicar. nu. 1. & in eodem tribunali in quo Epiſcopus iudicare ſolet. Maranta de ordin. iudic. 4. par. diſt. 5. in princ. nu. 8. Couar. lib. pract. q. c. 4 nu. 3. Et Vicarius generalis Epiſcopi dicitur, qui habet adminiſtrationem rerum ſpiritualium, & temporalium, & diuinorum, ita quòd poteſt adminiſtrare res ſpirituales, vt diſpenſare, conferre beneficia, ſacramenta, iudicia exercere, decreta interponere in alienationibus rerum eccleſiaſticarum, & huiuſmodi, iuxta tamen facultatem ſibi ab Epiſcopo traditam, vt dicit Sbrozius libro 1. q. 10. 11. 12. & q. 49. de vicar. Epiſc. qui ita exactè hanc rem pertractat in dicto eius libro, vt ſuperuacaneum videatur aliquid addere; ſed ſatis videatur ſi eius dicta ſub compendio, nonnullis inſertis, & ſuo ordine locatis, colligantur; & dicitur Vicarius Epiſcopi etiam qui deputatur à Capitulo ſede Epiſcopali vacante, quia eſt Vicarius ſedis, vel iuriſdictionis Epiſcopalis, vt ibi dicit q. 16.

2 *Vicarius Epiſcopi quis eſſe poſſit, vel non, & qualis eſſe debeat.*

Debet autem Vicarius Epiſcopi eſſe clericus. c. in noua. 16. q. 7. Doct. in c. decernimus. de iudic. non autem laicus etiam ſi eſſet vitæ integerrimæ, nec bigamus, niſi à bigamiæ impedimento ſit ſolutus, & cælibatum ſeruet, nec coniugatus, etiam ſi cum vnica & virgine. Gem. in c. 1. de offic. vic. in 6. etiam ſi in habitu, & tonſura incederet, vt ibi dicit; & ſi laicus deputatur Vicarius intelligitur eſſe aſſeſſor. Fallit tamen ſi non in ſpiritualibus, ſed tantum in temporalibus conſtituatur, vt ſi Epiſcopus habeat temporalem

iuriſdictionem in aliquo loco, in quibus laicus Vicarius deputari poteſt. Archid. in d. c. in noua. Secundò, fallit, ſi cõſtituatur tantũ aſſeſſor, & cõſultor Epiſcopi, quia laicus eſſe poteſt. Abb. Fel. & alij in c. 2. de iudic. Tertiò, fallit, ſi adſit licentia Papæ. Gem. in c. 2. de præb. in 6. Quartò, fallit, in neceſſitate, vbi in ciuitate, vel diœceſi ſint populi diuerſæ linguæ, ſic enim laicus gratia neceſſitatis, qui illam linguam calleat, ibi Vicarius eſſe, & ibi conſtitui poteſt. Abb. in c. quoniam. tertiò notab. de offic. ord.

Debet etiam Vicarius incedere in habitu clericali, & ei ſat eſt, quòd ſit prima tonſura initiatus. Cucch. tract. de Vic. Epiſc. nu. 50. qui & eligi debet vir bonæ, & probatæ vitæ, circumſpectus, timens Deum, veridicus, liberalis, temperatus, fortis, magnanimus, manſuetus, doctus, non declinans ad hos, vel illos, ſed cauſam aſpiciens. Cucch. de vic. Epiſc. nu. 44. & indigena non exterus, ſi ibi idoneus habetur, cum mores hominum ibi extantiũ magis notos habeat: vt ibi dicit Cucch. num. 53. tametſi in hoc dici etiam poſſit, ſatius eſſe, vt exterus eligatur, ne odio, aut gratiæ cauſa à recto declinet, nulli enim adminiſtratio ſuæ patriæ facilè eſt permittenda. l. nullus apparitor. C. de diuerſ. offic. lib. 12. & l. fi. C. de crim. ſacril. nec debet eſſe minor vigintiquinque annis. c. cum in cunctis. §. inferiora. vbi Abb. & Dec. de elect. nec in hoc Epiſcopus poteſt diſpenſare, & conſtitutus à Capitulo ſede vacante in cauſa hęreſis, debet attigiſſe quadrageſimum annum, aliàs non valent geſta per eum. Sbroz. d. lib. 1. q. 35. & eſſe debet Doctor. vel licentiatus in iure canonico, vel aliàs idoneus quantum fieri poteſt. cap. 16. ſeſſ. 24. in Trid. Conc. Sbroz. d. lib. q. 36. poteſt etiam canonicus regularis eſſe Vicarius Epiſcopi. Doct. in c. ſi quis. 68. diſt. Cucch. d. tract. nu. 57. de licentia tamen ſuperioris ſui. idem nu. 58. & Monachus de licentia Abbatis. Abb. in c. fi. de cler. ægrot. & etiam ſede vacante, & locum tenens Vicarij Epiſcopi, de licentia tamen, vt ſupra, niſi ſit Monachus habens adminiſtrationem, vel niſi Abbas mortuus ſit, vel abſens, & neceſſitas vrgeat, vel vtilitas monaſterij, quia ſic ſine licentia id agere poteſt, dummodo ſecum habeat ſocium ordinis ſui, & ſi ſine licentia prædicta id agit, præterquam in dictis caſibus, ſententia non tenet, niſi eam præſumatur habere, quia ab Epiſcopo toleretur, vt ibi dicit Sbroz. q. 38 & 39. Non tamen regularis ordinis Mendicantium, nec qui iudex laicus fuit maleficiorum, ſi exercuit ſanguinis ſententiam: vt ibi dicit q. 40. & 41. Canonicus verò ſecularis Vicarius Epiſcopi eſſe poteſt, & Capituli ſede vacante, vt ibi dicit q. 42. & etiam Cardinalis, & Epiſcopus poteſt eſſe Vicarius alterius Epiſcopi in vrgenti neceſſitate, aliàs non, vt ibi dicit q. 43.

3 *Vicarius ab Epõ conſtitui debet, aliàs ab Archiepiſcopo cogi poteſt.*

Tenetur verò Epiſcopus ſibi Vicarium conſtituere, quo deficiente Archiepiſcopus eũ poteſt, ſeu Metropolitanus conſtituere. Abb. in c. quoniã. de offic. niſi Epõs ſit captus à Turcis, qui ſic nec eũ poteſt conſtituere, nec beneficia conferre, nec ante apprehenſionem poſſeſſionis Epiſcopatus, licet per Papam Epiſcopus ſit pronunciatus. Sbroz. d. lib. 1. q. 46. qui debet conſtitui generalis Vicarius in temporalibus, & ſpiritualibus, aliàs conſtitutus tantum in ſpiritualibus non poteſt exercere ſpiritualia, vt ibi dicit, & debet conſtitui cum ampla & libera facultate, & cum iuriſdictione, vt ibi dicit q. 49. licet Epiſcopus poſſit conſtituere Vicariũ in quolibet loco diœceſis, & ad actum ſpecialem: vt ibi dicit q. 47. 48. & 49. Poteſt tamen Epiſcopus plures Vicarios ſibi conſtituere generales, & etiam Capitulum ſede

X vacante,

vacante, tam in ſolidum, quàm ſimpliciter, & pro parte, & etiam creare poteſt Vicarium perpetuum ſibi, vniendo illi officio beneficium de conſenſu Capituli, & etiam ſpecialem ad conferendum beneficia, quod tamen nō poteſt concedi niſi Vicario generali, non tamen quò ad beneficium certū, ac ſi ſit vacans, vt ibi dicit q. 52. quæ ibi declarat, cum multis ampliationibus, & limitationibus. Non poteſt tamen, vt ſupra, dare facultatem Vicario conferendi certum beneficium non vacans, vacans tamen ſic, & recipiendi reſignationem beneficij, & id conferendi ſic reſignatum, etiam viuæ vocis oraculo id faciendo, in cuius etiam Vicarij electione, conſenſus Capituli non requiritur, vt ibi dicit q. 53. & 54.

4 *Vicario debet Eps congruum ſalarium conſtituere.*

Tenetur verò Epiſcopus Vicario conſtituto congruum conſtituere ſalarium. Doct. in c. ſi Epiſcopus. de offic. vic. in 6. & etiam id procedit etiam ſi non ſit conuentum de ſalario, adhuc enim congruum illi debetur, ſi ex extraordinarijs maximè multum non lucratur, etiam quòd ſit Vicarius Capituli ſede vacante, deductis tamen expenſis hoc caſu, quas domi eſſet facturus, & etiam Capitulum debet ſoluere ſalarium Vicario Epiſcopi pro tempore, quo Epiſcopus vixit, de bonis ipſius Epiſcopi, ſic tamen, vt Epiſcopus non teneatur ſoluere ſalarium Vicario præceſſoris: vt dicit Sbroz. d. lib. 1. q. 55. in quo tamen vltimo dicerem non eſſe id verum, ſi præceſſor non ſit ſoluendo, ſic enim debita per eum contracta ſunt de bonis eccleſiæ à ſucceſſore ſoluenda, vt not. in c. cum eſſes. de teſtam. in c. 1. de ſolut. quæ ſcilicet ſunt contracta pro neceſſitate eccleſiæ, vt hic.

5 *Vicari° à quo eſt conſtituendus.*

In tantum verò eſt neceſſaria conſtitutio, vel deputatio Vicarij, vt ſi Epiſcopus id agere negligat, Metropolitanus ſuppleat, eoque deficiente, aut negligente, antiquior ſuffraganeus eū coget. Conc. Trid. ſeſſ. 24. c. 16. Cucchus d. tract. nu. 39. Capitulum tamen, Epiſcopo viuente, eo abſente, vel negligente non poteſt Vicarium conſtituere. Berous conſ. 23. eo tamē mortuo poteſt electum ab Epiſcopo confirmare, vel alterum eligere. Sbroz. d. lib. 1. q. 60. & dum agitur de electione Vicarij, Archidiaconus interim ſuſtinet eius vices, vt ibi dicit q. 61. nec Archiepiſcopus poteſt tamen Vicarium conſtituere in diœceſi ſuffraganei ad faciendum citationes, & inhibitiones in cauſis appellationum ad Archiepiſcopum deuoluendis, niſi conſuetudo adſit præſcripta ſpatio quadraginta annorum. Sbroz. ibi q. 63.

6 *Vicarius qua forma eſt conſtituendus.*

Debet verò Vicarius Epiſcopi in ſcriptis conſtitui, nec ſufficium teſtes, vbi id negetur, alias ſecus, vt nec ſi Vicarius eſſet Cardinalis, ſic enim ei eſſet credendum, & idem ſi eſſet Epiſcopus, vel ſi Epiſcopus eſſet præſens, vel ſi quid ſpeciale ei commiſiſſet viuæ vocis oraculo, vel ſi eius iuriſdictio eſſet notoria; & hæ literæ initio Vicariatus ſunt publicandæ, & ſi continent ſpecialia mandata, non creditur Vicario ſine literis, nec vbi Epiſcopus eſſet abſens, niſi literæ ſint amiſſæ, quia tenor illarum teſtibus poteſt probari. Sbroz. d. lib. q. 64. Et vbi ei committuntur requirentia mandatum ſpeciale, debent in literis exprimi, vel poni clauſula generalis in mandato, & omnia alia &c. cum expreſſione aliquot ſpecialium, quia ſic etiā ſpecialia poterit explicare, cum plena & libera poteſtate agendi etiā quæ requirunt ſpeciale mandatum, aliquibus ex ijs expreſſis, dummodo non ſint maiora expreſſis, vt ibi dicit Sbrozius q. 65. & eſt credendum Vicario Epiſcopi, in his quæ dicit ſibi conceſſa, ſi veniunt ex generali commiſſione, aliàs non ſine literis, vt ibi dicit q. 66. Solent tamen in literis exprimi requirentia

maio-

mandatum ſpeciale: vt ibi dicit q.67.modo quo ſupra, & in ſumma, poteſtas Vicarij menſuratur ex forma literarum conſtitutionis eius Vicariatus, vt ibi dicit q.68.

Tertium dictum. Vicarius Epiſcopi, multis prærogatiuis potitur, primò enim dicitur habere dignitatem cum adminiſtratione rerum ſpiritualiũ. glo.in clem 2. & ibi Anch.Card.& Imola.de reſcript. Abb.in c.quoniam. nu.11.de offic.deleg. Staphil.de lit.grat.& iuſt.tit.de modo,& forma. c.de dignit.perſ. nu.12. Secundò,excuſatur à reſidentia ſui beneficij, & facit in abſentia fructus eius ſuos. c.ad audientiam. c.de cætero.de cler.non reſid. Rebuff.in praxi beneſ.tit.de Vic.Epiſc.nu.5.niſi conſuetudo in contrarium exiſtat.Tertiò,dicitur vicedominus.Abb. in cap.2.ne præl.vic. Rota.deciſ. 378.tit.de offic.vic.in nou. & multa ei committi poſſunt quæ alijs non valent. Feli.in c.quod ſedem.de offic.ord. Quartò, honoratur ob dignitatem Epiſcopalem cui inſeruit,vt & Auguſta ob Imperatorem. Card.in clem.2. de reſcript. Abb.in c.quoniam .de offic.deleg. & ideò præcedere debet in eccleſia quamlibet dignitatem primam poſt Epiſcopum. Sbroz.lib.2.q.26. num.6. ſi incedit,vt Vicarius, & non vt canonicus, vt habetur lib.diu.deciſ.280.in manuſcr.Pariſ.de reſig.ben.lib.7.q.24.in fi.& iudices,ac Magiſtratus ſeculares,vt ibi dicit Sbroz.n..5. niſi ſint Præſides prouinciarum,& Gubernatores ciuitatũ à Papa creati, qui maiores ſunt omnibus in prouinsia exiſtentibus, præter Papam, vt ibi dicit nu.26. vel niſi Epiſcopus eſſet præſens,tunc enim ſecularis Magiſtratus Vicario Epiſcopi præfertur, vt dicit Menoch.conſ.257.nu.94.& declarat Sbroz.d.q.in fi. Quintò, deputari poteſt conſeruator, etiã ſi ſit Vicarius Capituli ſede vacante, modo ſit Vicarius generalis,qui conſeruator datur à Papa,quando vult aliquos eximere à poteſtate iudicis ordinarij, dat enim eis conſeruatores,qui oportet vt ſint Epiſcopi,vel habeant prælationem, aut dignitatem in eccleſijs Cathedralibus,vel collegiatis.c.fin.de offic.deleg.in 6. vel perſonatum. Sbrozius d.lib.2.q.27. Sextò, priuilegiatur, vt ei committere poſſit Epiſcopus illa quæ ſunt dignitatis Epiſcopalis. Abb.in c.accedentibus.nu.2.& 3. de exceſ. præl.cui & committi poſſunt multa,quæ alijs non poſſunt. Felin.in c.quod ſedem.nu.2.de offic.ordin.Septimò,nam Epiſcopo abſente,vel ſi id competat Epiſcopo iure ordinario,poteſt Doctoratus inſignia conferre ex ſpeciali mandato; ex generali verò etiam creare notarios. Sbroz. d.lib.2.q.29. Octauò, ſi Epiſcopo competit ex iure ſpeciali, vel conſuetudine facultas interueniendi alicui electioni, vel præſtandi cõſenſum alicuĩ ſtatuto, licet id non competat Vicario præſente Epiſcopo, eo tamen abſente id competit,quia tunc ſat eſt Vicarij authoritas,vel conſenſus,aut conſilium,niſi agatur de collatione beneficiorum, id enim non poteſt ſine ſpeciali mandato peragere.Sbroz. d.lib.2.q.30. Nonò,priuilegiatur,quòd habet merum, & mixtum imperium,& iuriſdictionem. Doct.in c.cum contingat.de foro compet. qui tamen merum imperium exercere non poteſt ſine mandato ſpeciali.Sbroz.d.lib.2.q.165.& 167. Decimò,quòd eum offendens dicitur ipſum Epiſcopum offendere , quod intelligitur vbi id agit ratione officij, ſecus ſi ob odium priuatum,vel ab eo iniuria ſit affectus extra officium,& non in executione officij.Sbroz,lib.5.q.60. Vndecimò,nam poteſt erigere ſibi tribunal in quocunque loco diœceſis,& ciuitatis, modo locus ſit honeſtus, & partibus tutus, & ſi is locus eligatur pro iuridico, modo domus

Vicarius quibus prærogatiuis, & honore fruatur. 7

X 2 non

non ſit laicorum, & cauſa ſpiritualis, niſi conſuetudo extet in contrarium, vt dicit Sbroz. lib. 1. q. vlt. Duodecimò, nam dicitur habere idem tribunal cum Epiſcopo, vnde à ſententia eius diffinitiua non appellatur ad Epiſcopum conſtituentem. Guid. Pap. q. 436. nu. 41. ſecus ab interlocutoria, vt ibi dicit addit; vt & poteſt appellari à collatione beneficij facta à Vicario generali ad Epiſcopum. ex deciſ. 7. Rotæ. tit. de offic. vic. in nouis. vt & poteſt dici de nullitate ſententiæ Vicarij generalis, & peti reſtitutio in integrum coram Epiſcopo contra eam. Maranta. 4. p. diſt. 5. num. 382. vt & à ſententia delegati Epiſcopi appellari poteſt ad eum, vt is alium deputet. cap. ſi quis contra. ver. exequutor. de foro competen. vt & ſi Epiſcopus deleget cauſam particularem, appellatur ad eum, vel Vicarium generalem. Card. in clem. 2. q. 24. de reſcript. niſi id faciat in fraudem Metropolitani, plures cauſas delegando. Franch. in c. Romana. in princ. de appell. in 6. & pariter à ſententia Vicarij foranei appellatur ad Epiſcopum, vel Vicarium generalem. glo. in d. clem. 2. Rota. deciſ. 3. de offic. vic. in nouis.

SVMMARIVM.

1. *Vicarius habet ordinariam poteſtatem.*
2. *Vicarius habet eandem poteſtatem, quam Epiſcopus, & quomodo.*
3. *Vicarius quæ poſſit in particulari, ſcilicet reſtituendo in integrum, & exequendo ea quæ ſunt iuſtitiæ, &c.*
4. *Vicarius quæ non poſſit ſine ſpeciali mandato.*

De poteſtate Vicarij. Ver. 1.

1 *Vicarius habet ordinariam poteſtatem.*

Ex officio iniuncto, multiplici potitur Vicarius poteſtate, cum dicatur habere ordinariam poteſtatem. gl. in cap. Romana & ibi Doct. de appellat. in 6. quod procedit etiam in Vicario Capituli ſede vacante. Paul. de pot. cap. ſede vac. 2. p. princ. q. 10. nu. 8. & 9. etiam ſi nunquam ſederit pro tribunali, quia illam habet actu; quod intelligitur ſi ſit Vicarius generalis Epiſcopi, non autem in Vicario foraneo, niſi ad vniuerſitatem cauſarum ſit deputatus. Secundò, declaratur in his quæ iure communi, & generali conceduntur Vicario Epiſcopi, quia in illis eſt ordinarius, ſecus ſi vltra ei aliquid ſpecialiter committitur, ſic enim eſt delegatus nõ ordinarius, niſi ſpecialia ſimul cum poteſtate ordinaria ei committantur; tunc enim eſt ordinarius. Sbroz. de Vicar. lib. 2. q. 55. & dicitur præeſſe toti territorio, vt ibi dicit num. 21.

2 *Vicarius habet eandem poteſtatem, quam Epiſcopus, & quomodo.*

Secundò, Vicarius dicitur habere eandem poteſtatem quam habet Epiſcopus, & idem tribunal cum eo habere; & aſſociatus ei in iuriſdictione, & regulariter omnia poteſt, quæ Epiſcopus; & cognoſcere omnes cauſas territorij, etiã ſi creatus eſſet ab Archiepiſcopo inuito Epiſcopo, & regulariter Vicarius eſt adeundus, qui licet de iure ſit creandus cũ cõſenſu Capituli;

niſi,tamen conſuetudo contrarium obtinet.Sbroz.d.q.55.nu.11.12.& 13. quæ tamen ſupra narrata procedunt in his quæ competunt ex iuriſdictione ordinaria, non autem delegata, quia Epiſcopus, & Vicarius non ſunt idem in his quæ competunt de iure ſpeciali,vt nec exercere poteſt cauſas criminales, nec conferre beneficia, licet ſint de ordinaria iuriſdictione,ſine ſpeciali mandato, cum maior ſit poteſtas Epiſcopi, quàm eius Vicarij. Gem.in c.licet.de offic.vic.in 6. Vnde nec concurrere poteſt cū Epiſcopo, nec in omnibus eſſe ſuperior,vt Epiſcopus, nec in omnibus ei eſſe par: vt nec Vicarius Archiepiſcopi habet iuriſdictionem in Epiſcopos ſuffraganeos,quam habet Archiepiſcopus,niſi eo abſente,& quò ad cauſas ciuiles tantum,non autem criminales,quæ Papæ reſeruantur,qui tamen tunc eos poteſt excommunicare,ſuſpēdere,& interdicere. Sbroz.d.lib. 2.q.57.& 58. qui tamen Vicarius Archiepiſcopi,nec etiam Archiepiſcopus habet poteſtatem in Vicarium Epiſcopi, & ſuffraganei, niſi caſibus quibus & contra alios eius ſubditos procedere poteſt,qui ex cauſa etiam poteſt eum excommunicare,& procedere contra eum quando aliquid facit in ijs quæ ſunt iuriſdictionis, non autem ſi delinquit, vt priuatus, niſi vt quilibet alius ſubditus ſuffraganeorum. Sbroz.d.lib.2.q.59.

Tertiò,Vicarius poteſt in integrum reſtituere,maiorem & minorem ex cauſa,tam aduerſus ſententiam propriam,quàm Epiſcopi,niſi tranſierit in rem iudicatam. Abb.in c.ex literis.de in integ.reſtit. Sbroz.tract.cit.lib.3. quæſt.13.

Quartò, poteſt expedire ea quæ ſunt iuſtitiæ, & neceſſitatis, non autem ea quæ ſunt meræ gratiæ ſine ſpeciali mandato, quia id ſpectat ad Epiſcopum.gl.in c.ſi Epiſcopus. de pœn.& rem.in 6.etiam ſi Epiſcopus non ſit in diœceſi,niſi ex ſpeciali mādato in caſibus quibus Epiſcopus poteſt diſpenſare,& remittere pœnam. Sbroz.lib.2.q.38.

5 Vicarius qua poſſit in particulari, ſcilicet reſtituendo in integrum, & exequendo ea qua ſunt iuſtitia,&c.

Quintò, Vicarius non cenſetur excluſus facta mentione de Epiſcopo, ſed continetur ſub Epiſcopi mentione.Fel.in c.ſi quis contra.nu.5. de foro compet. Sbroz.lib.2.q.43.nu. 29.

Sextò,poteſt cognoſcere cauſas beneficiales ciuiliter motas, non autem criminaliter,niſi ex ſpeciali mandato,vel niſi eſſet creatus à Papa. Sbroz. d.lib.2 q.125.nu.1.2.& 3.

Septimò,poteſt ſequeſtrare poſſeſſionem beneficij cum fructuum cuſtodia apud idoneam perſonam.idem ibi lib.2.q.126.& arctare illicitum poſſeſſorem ad oſtendendum titulum. idem d.lib q.127. & etiam poteſt mandare executioni ſententiam ſuam.idem d.lib.q.128.nu.1. & inhibere iudici ſeculari ne inſtrumentum,quaſi vſurarium exequatur.Franch.in c.cum teneamur.nu.24.de appell. Bal.in l.hac conſultiſſima. C.de teſtam. qui & poteſt reuocare inhibitionem, & reuocationem inhibitionis in cauſa vſurarum, & poteſt recipere cautionem de reſtituendis vſuris ab hæredibus vſurarij manifeſti, & compeſcere per cenſuras, dominos,& vniuerſitates ne permittant alienigenas conducere domos in terris ſuis ad fœnus exercendum, & inhibere iudici Laico ne procedat contra clericum, qui falſum coram eo depoſuit.idem Sbroz.d.lib.2.q.148.& 149.

Octauò, in criminibus mixti fori poteſt procedere contra laicos per viam capturæ,dummodo prælatus hanc facultatem legitimè præſcripſerit, aliàs non.Sbroz.d.lib.q.152. qui & poteſt inferre torturam abſq; metu irregu-

regularitatis, & mandare laicis miniſtris, vt torqueant clericum, etiam ſi is poſtea ſit ad mortem damnatus, ſi id facit cum aſſiſtẽtia iudicis ſecularis, quæ tamen tortura non debet eſſe nimis ſæua. Sbroz.d.lib.q.153. vt nec debet verberare clericos, ſi immodica ſit verberatio, ſecus ſi modica, etiã quòd aliqua effuſio ſanguinis fiat. Sbroz.d.lib.q.154.nu.3.& 5. qui & poteſt imponere pœnas pecuniarias clericis, & illas curiæ Epiſcopali applicare. c. dilectus. de offic. ord. Sbroz.d.lib.2.q.160. & dare poteſt conſilium Inquiſitori in cauſa hæreſis Epiſcopo abſente. Sbroz.d.lib.q.161.& 162. & poteſt requirere Magiſtratus ſeculares, vt faciant obſeruare conſtitutiones contra hæreticos, vt & eos cogere ad exhibendum ſtatuta facta contra ſanctum officium Inquiſitionis, priuando etiam illos officio. Sbrozius d.lib. q.163.& 164.

Nonò, poteſt abſoluere inquiſitum abſque mandato ſpeciali non à crimine, ſed ab inquiſitione ad effectum tranſmittendi inquiſitum ad Epiſcopum ab eo puniendum, ſi inuentus fuerit culpabilis. Diaz. in pract. crim. can. c.5. num.5. Sbroz.d.lib.2.cit.q.166. qui & poteſt exercere actus voluntariæ iuriſdictionis extra diœceſim, ſine mandato ſpeciali. Fel. in c. ex parte. col.3. de conſtitut. Sbroz.d.lib.2.q.66. exceptis caſibus, de quibus Sbrozius d.lib.q.194. quando ſcilicet authoritas ſpectat Epiſcopo de conſuetudine, vt in electione Archiepiſcopi, vel in collatione Doctoratus, vel in collationibus, aut permutationibus beneficiorum, etiam ſi ſibi concederetur, quòd poſſit recipere reſignationes, & inſtitutiones, nec in alienationibus rerum eccleſiæ, nec vbi ius ſpecialiter requirit authoritatem Epiſcopi, nec in his quæ non pertinent ad eius iuriſdictionem, vbi dicit Sbroz. qui tamẽ poteſt interponere authoritatem in alienationibus minorum. Sbroz.d.lib. q.55. num.22.

Decimò, poteſt facere conſtitutiones, edicta, & ſtatuta cõſtringentia totam diœceſim. Abb. in c. cum olim. de maior. & obed. & etiam Capitulum ſede vacante, non poteſt tamen Vicarius ſtatuere ſuper his quæ competunt Epiſcopo iure ſpeciali, vel in arduis. Sbroz.d.lib.q.168. & poteſt etiã mandare magiſtratui ſeculari, ne relaxet eum qui eſt in carceribus ſuis, nec eũ relaxet ſine eius licentia, & poteſt cogere eum ſub pœna excommunicationis ad præſtandum ſibi brachium ſeculare, in criminibus tamen mixtis debet ei fides fieri de proceſſu, & modo ſubſit cauſa id petẽdi, ſcilicet quãdo alia remedia deficiunt. Sbroz.d.lib.q.190. qui & poteſt deputare Cancellarios, notarios, & nuntios, qui arma deferre poſſunt pro executione iuſtitiæ. Sbroz. ibi q.191. qui & priuare poteſt officijs officiales ſeculares in concernentibus fidem. idem d.lib.q.26.nu.19. vt ſupra eſt dictum.

Vndecimò, poteſt dare curatorem minoribus ad exercendas lites ſpirituales, & in emancipationibus liberorum interponere authoritatem, non tamen in his quæ ad ſuam inſtructionem nõ pertinent. Sbroz.d.lib.q.194. qui & poteſt dare licentiam religioſo profeſſuro renunciandi bonis, & ſe obligandi. cap.16. ſeſſ.25. in Trid. Conc. Sbroz.d.lib.q.206. qui & Epiſcopo abſente, vel impedito, vel de eius ſpeciali mandato poteſt, & debet explorare voluntatem virginis volentis ſuſcipere habitum regularem, vel poſtea profiteri. c.17. d. ſeſſ.25. de regul. Sbroz.d.lib.q.207. qui & remittere poteſt denunciationes in matrimonijs, vt dicit Sbroz.d.lib.q.201.

Duodecimò, poteſt inſtituere præſentatum à patrono ſine mandato ſpeciali,

ciali.gl.Franch. & alij in c.ex frequentibus.de offic.vic.in 6. vt & Capitulum ſede vacante.c.1.de inſtit.in 6.& etiam poteſt admittere tantum præſentatum,& recipere reſignationem in manibus eius factam beneficij ſpectantis ad Epiſcopi inſtitutionem, vel collationem, & etiam poteſt cogere patronum eccleſiaſticum poſt præſentationem ad dandum portionem ſufficientem Vicario,& ſi ſit controuerſia inter patronos,poteſt reliquias tollere,& inhibere ne celebretur, qui tamen non poteſt præſentare,vel inſtituere ſeipſum. Sbroz.d.lib.q.111.

Decimotertiò, poteſt vnà cum examinatoribus adeſſe examini parochialium,Epiſcopo impedito.c.18.ſeſſ.24.de reform.in Trid. Conc. qui & accedere poterit cui parti voluerit, vbi vota ſint paria, vel ſingularia, & etiam examinare perſonas tam ſeculares, quàm regulares ad nutum amouibiles deputandas ad curam animarum in monaſterijs,vel domibus Vicariorum quibus imminet cura animarum perſonarum ſeculariũ. ſeſſ.25. de regular.c.11.in Trid.Conc.exceptis monaſterijs Cluniacenſium,vel locis in quibus Abbates generales, vel capita ordinum ſedem principalem habent,& in alijs monaſterijs in quibus Abbates, vel alij ſuperiores regularium iuriſdictionem Epiſcopalem,& temporalem in Parochos, & parochianos exercent.d.c.11.ad fin.vel niſi Epiſcopus nominarit aliquor Vicarios quibus Vicarius conferret, quos tamen ſi Vicarius inhabiles repererit,monere debebit Epiſcopum.Sbroz.d.lib.2.q.111.

Decimoquartò,poteſt excommunicare etiam Epiſcopum ſuffraganeum abſente Archiepiſcopo,ſi ſit eius Vicarius, etiam ſi Vicarius Epiſcopi non ſit ſacerdos, & etiã iudices qui denegent moniti ſacramenta damnatis ad mortem,& etiam ſi ſit Vicarius Capituli ſede vacante,idq; non poteſt facere principaliter puniendo crimina,cum illa non poſſit iure communi cognoſcere.c.2.de offic.vic.in 6.ſed conſequenter ne eius iuriſdictio ſit eluſoria.Sbroz.d.lib.2.q.168.& poteſt etiam concedere excommunicationes ad finem reuelandi.vt c.3.ſeſſ.25.in Trid.Conc.congreg.deciſ.12. & etiam poteſt denunciare publicè religioſos,qui clericis,vel laicis extremam vnctionem,vel Euchariſtiam miniſtrarunt, vel matrimonia celebrarunt, ſine licentia ſpeciali Epiſcopi, vel Parochi, vel qui excommunicatos à canone, præterquam in caſibus à iure expreſſis,vel ſine priuilegio apoſtolico, abſoluere attentarint. clem.1.de priuil. modo ei cõſtet de excommunicatione.Sbroz.d.lib. q.169.qui & anathematizare poteſt ſine mandato ſpeciali. Sbroz.d.lib.q.170 qui & poteſt ſe intromittere de criminibus,quæ nõ ſunt merè eccleſiaſtica,vel mixta, indirectè, quò ad pœnitentiam imponẽdam, & delictum prohibendum.c.nouit.de iudic.& etiam excommunicare eum qui damnum dedit ratione peccati. d.c.ſi ſacerdos.de offic.ord. & de cauſa temporali conſecutiua ad eccleſiaſticam, vt de dote. Abb.in c.gemma.de ſponſ. & excommunicare adulteros. Abb.in c.cum haberet. de eo qui duxit in matrim. & concedere monitoria contra detinentes res alienas, ex conſuetudine ſaltem.Sbroz.d.lib.q.171.etiam quòd non ſit ſacerdos,qui & poteſt abſoluere excommunicatum, etiam ſi Vicarius ſit extra diœceſim, & etiam quòd non ſit ſacerdos,reſpectu pœnæ non autem culpæ, niſi ſit ſacerdos, vnde melius eſſet vt remitteretur ad ſacerdotem abſoluendus; ſi tamen Vicario eſſet delegata tantum excommunicationis ſententia, non poſſet tunc à ſe excommunicatum abſoluere,niſi quando id in commiſſione

ne

ne habeatur, niſi ab Epiſcopo haberet mãdatum ad excommunicandum, ſi enim in contumaciam excommunicauit, poterit abſoluere, niſi cauſa ſit commiſſa cum termini præfixione, qui ſit elapſus, tunc enim non poterit. Sbroz. d lib.q 172. & poteſt etiam Vicarius abſoluere excommunicatum ab Epiſcopo, ſi Epiſcopus non ſit in diœceſi, vel loco vicino, aliàs non, niſi habeat mandatum ſpeciale abſoluendi. Sbrozius d.lib.q.174. qui & poteſt abſoluere excommunicatũ à delegato Epiſcopi, eo abſente, vt ſupra. Sbroz. d.lib.q.175. & èconuerſo poteſt Epiſcopus abſoluere excommunicatum à ſuo Vicario, niſi cauſa à Papa, vel alio ſit ei delegata. Sbroz.d.lib q 177. & ſi ſit Vicarius Archiepiſcopi poteſt abſoluere excommunicatum à Vicario Epiſcopi ſuffraganei, cum ad eum prouocatur. c.venerabilibus.§.1.de ſent.excom. in 6. etiam ſi excommunicatio lata ſit poſt appellationem, conſtito, quòd ex tali cauſa ſit ad Archiepiſcopum appellatum, quia ad cautelam eſt relaxanda præſtita cautione de parendo mandatis eccleſiæ.d.c.§. ſed ſi.vbi Io. And.niſi ſit certum excommunicationem eſſe iuſtã, quia tunc eſt remittendus ad excommunicatorem. d.c.§.ſanè, niſi excommunicator requiſitus malitioſè denegaſſet abſolutionẽ d.§. & etiam id procedit quando excommunicatus adiuit Archiepiſcopum per viam appellationis, non autem per viam quærelæ, vel ſi excommunicatio eſſet apertè iniuſta, vel periculum eſſet in mora, quia tunc Vicarius Epiſcopi etiam per viã quærelæ aditus in caſibus prędictis poteſt abſoluere ad cautelam cum cautione de ſtando iuri, & de parendo mandatis eccleſiæ.d.c in princ. & §.porrò. non tamen ad id tenetur; & contumax probatus abſolui non poteſt, niſi cũ cautione de ſtando iuri, & ſolutis expenſis, ſecus in cõtumace præſumpto. Sbrozius d lib.q.178.qui & abſoluere poteſt excommunicatum à canone, niſi abſolutio Epiſcopo ſit ſpecialiter reſeruata, vt ſi Epiſcopus in eius conſtitutione talem abſolutionem ſibi reſeruet, vel niſi talis excommunicatus ſit exemptus ab ordinario, quia non poteſt abſolui à Vicario, vt nec ſi Epiſcopus excommunicarit, etiam quòd non reſeruarit ſibi abſolutionem, niſi ſententia ſit generalis. Sbroz.d.lib q.179.qui Vicarius non poteſt ſine mandato ſpeciali abſoluere excommunicatum à canone pro violenta manuum iniectione in clericum, niſi vbi & inferior ſacerdos poteſt abſoluere, vt nec Vicarius id poteſt ſine ſpeciali mandato. Sbroz.d lib.q.180. qui etiam Vicarius poteſt alteri committere abſolutionem excõmunicati, caſibus quibus ipſe poteſt abſoluere. Sbroz.d.lib.q.181.

Decimoquintò, Vicarius poteſt ſuſpẽdere, & interdicere. Abb.in c.cum ab eccleſiarum.nu 4.de conſtit. etiam ſi ſit Vicarius Capituli ſede vacante, niſi ſuſpenſio ſit perpetua, vel multum diuturna, quam nec Epiſcopus poteſt ferre ſine Capitulo. Sbroz. d lib.q.182. qui & poteſt relaxare interdictum, & abſoluere à ſuſpenſione. Nau.c.27.num.158.159.& 161. qui tamen non poteſt ſine ſpeciali mandato abſoluere à ſuſpenſione iuris, nec id niſi in caſibus quibus Epiſcopus poteſt, idque quando ſuſpenſio eſt in contumaciam lata, non autem in pœnam delicti, quia tunc Vicarius non poteſt abſoluere, niſi delictum ſit occultum, nec deductum ad forum contentioſum, quia tunc Vicarius ſpecialiter deputatus abſoluere poteſt à ſuſpenſione, etiam in caſibus Papæ reſeruatis. c.6.ſeſſ.24.in Trid.Conc. & ex ſpeciali commiſſione poteſt Vicarius relaxare interdicta caſibus quibus Epiſcopus poteſt, qui tamen non poteſt abſoluere ſuſpenſum in caſibus Epi-

ſcopo

ſcopo ſpecialiter per Papam demandatis. Sbroz.d.lib.q.185.& 186.

Decimoſextò, poteſt abſoluere à iuramento, vel id relaxare ex cauſa. Sbroz. d.lib.q.187. etiã parte non citata ad finem agendi tantum, ex conſuetudine, non verò ad finem tollendi vinculum; modo Vicarius habeat omnimodam poteſtatem in omnibus cauſis, & factis, vel aliquid ſpeciale ſit enumeratum, & vbi ſpecialia enumerata ſint paria ſaltem abſolutioni iuramenti, niſi petens abſolutionem iam eſſet factus periurus, quia Vicarius non poteſt abſoluere à periurio. Sbroz.d.q.187.

Decimoſeptimò, poteſt exhibere ſacerdotibus ad Epiſcopum recurrentibus ſacramenta, quæ ſunt ordinis presbyteralis, ſi ſit ſacerdos, & habeat mandatum ſpeciale, quæ verò ſunt ordinis Epiſcopalis non. Sbroz.d.lib.2. q.11. qui tamen licet, vbi non eſt ſacerdos exequi non poſſit ea quæ ſunt fori pœnitentialis, poteſt tamen concedere facultatem alicui exequendi ea quæ ſunt fori pœnitentialis, & dare licentiam ſubdito eligendi ſibi confeſſorem, & audire poteſt confeſſiones ſi eſt ſacerdos ex mandato ſpeciali, qui tamen non debet dare licentiam religioſis miniſtrandi ſacramenta clericis alienæ parochiæ, ſicut presbyter parochialis. Sbroz.d.li.q.13.14.15 & 16. qui & poteſt ſi eſt ſacerdos publicas iniungere pœnitentias, & eodem mandato reconciliare pœnitentes, quando Epiſcopus ſit abſens, & Vicarius ſit ſacerdos. Sbroz.d.lib.q.17.& 18. qui tamen non poteſt abſoluere à caſibus Epiſcopo reſeruatis, nec vota commutare ſine ſpeciali mandato. Sbrozius d.lib.q.19. & modo ſit ſacerdos, qui tamen cum dicto mandato poteſt id alteri committere. Sbroz.d.q.19.nu.5.cum ſeq. qui & de mandato ſpeciali poteſt prædicare. Sbroz.d.lib.q.21.

Decimo octauò, poteſt concedere dimiſſorias ad ordines etiam ſactos, etiam ſi ſit Vicarius Capituli ſede vacante in arctatis, vel poſt annum omnibus, & idem de Vicario, dummodo in hoc ſpeciale mandatum habeat, vel ſi illi ſint commiſſi aliqui caſus ſpeciales cum clauſula generali, vel Epiſcopus ſit abſens, vel ſucceſſerit Vicarijs, qui eam facultatem habebant ob bonam fidem. Sbroz.d.lib.2.q.41.

Decimononò, agere & experiri poteſt in iudicio, ac ſi eſſet procurator Epiſcopi. Sbroz.d.lib.2.q.48.in fin. qui & cogere poteſt fideicommiſſarios laicos ad exequendum pias voluntates defunctorum. Sbroz.d.lib.q.50. & prorogare ijs tempus executionis piarum voluntatum, & in aliquo poteſt commutare teſtatoris voluntatem. Sbroz.d.lib.q.50.51.& 54. & exigere rationem à religioſis etiam exemptis de executionibus teſtamẽtorum. idem ibi q.52. qui & punire poteſt exceſſus officialium laicorum, vt Cãcellarij, notariorum, nunciorum ſibi ſeruientium, imò etiam familiariũ Epiſcopi, modo hoc caſu id notum faciat Epiſcopo. Sbroz.d.lib.2.q.146. qui & poteſt imponere laicis pro crimine eccleſiaſtico, pœnam pecuniariam ſi illa magis timetur, omiſſa ſpirituali. Ioan. And. in c.1. de homic. Abb. in c. licet. de pœnis. vbi dicit, ad quem vſum illa pecunia ſit applicanda, qui & poteſt excommunicare non reuelantes furtum. Abb. in c. dilectus. de exceſſ. prał. qui & procedit contra inferentes iniuriam clericis. Abb. in cap. olim. de iniur.

4 *Vicarius quæ non poſſit ſine ſpeciali mandato.*

Secundum dictum. Tametſi ita ampla ſit Vicarij Epiſcopi poteſtas, vt ſupra eſt dictum, multa tamen ſunt, quæ ſine ſpeciali mandato agere non valet; Primò enim non poteſt exercere ea quæ ſunt ordinis Epiſcopalis, niſi

ſit Epiſcopus, & proprius Epiſcopus illi ea mandet, vel ſi non Epiſcopus, id faciat de priuilegio, & mandato Papæ, reconciliando Eccleſias cũ aqua prius ab Epiſcopo benedicta, benedicendo paramenta, citra calices, & patenas, & probabiliter corporalia, & generaliter ea quæ ſunt ordinis Epiſcopalis ex conſtitutione humana, non autem diuina, vt eſt collatio ordinum ſacrorum. Sbroz.d.lib.2.q.5. qui & ſi eſt Vicarius Archiepiſcopi non poteſt conſecrare Epiſcopos ſuffraganeos, niſi ſit Epiſcopus, cum mandato ſpeciali Archiepiſcopi, vt nec ei poteſt concedi vſus Pontificalium, vt mitræ, baculi, niſi à Papa, niſi ſit Epiſcopus, quia tunc proprius Epiſcopus ei id concedere poteſt; vt nec poteſt conſecrare Eccleſias, calices, vel patenas, conficere olea ſacra, nec ſacros ordines conferre, niſi ſit Epiſcopus de proprij licentia; vt nec poteſt ſi non eſt Epiſcopus cum prædicta licentia, conſecrare virgines, benedicere Abbates, & Abbatiſſas, vel dare eis velum conſecrationis, nec miniſtrare ſacramentum confirmationis; nec prædicta etiam Vicarius Epiſcopus exercere poteſt ſine ſpeciali mandato. Sbroz.d. q.5.6.7.8.9.10.d.lib.2. poteſt tamen Epiſcopus dare ſpecialem authoritatem Vicario committendi alteri Epiſcopo ea quæ ſunt ordinis Epiſcopalis, & eum inuitãdi ad ea exercenda in propria diœceſi, vt & Vicarius Capituli ſede vacante poteſt inuitare Epiſcopum ad ordines cõferendos poſt annum, vel arctatis in propria diœceſi, qui tamen caſibus prædictis proteſtari debet, quòd per id non acquiratur aliquod ius illi Epiſcopo. Sbroz. d.lib. q.12.

Secundò, Vicarius ſine mandato ſpeciali non poteſt Indulgentias concedere, quas cum eo illas poteſt concedere, etiam ſi non ſit ſacerdos, quò ad Indulgentias generales, quas dare poteſt Epiſcopus, ſecus in ijs quæ ex Papæ licentia dantur per ſacerdotes, pœnitentibus, quia ſic oportet, vt ſit ſacerdos. Sbroz.d.lib.2.q.40.

Tertiò, non poteſt ſine ſpeciali mandato diſpenſare cum inhabili, cum eo verò poteſt diſpenſare caſibus quibus Epiſcopus poteſt, vbi mandatum id continet, & cum inhabili, ſi Epiſcopus poteſt. Sbroz.d.lib.2.q.33. nec per mandatum ſpeciale ad diſpenſandum poterit diſpenſare in caſibus ſpecialiter per Papam Epiſcopo demandatis, etiam ſi mandatum ſe extenderet ad cauſas Epiſcopo delegandas. Sbroz.d.lib.q.36. niſi in caſibus occultis, iuxta cap.6.ſeſſ.24.in Trid.Conc. vt ibi dicit Sbroz. qui nec ex generali poteſtate diſpenſandi, poteſt diſpenſare ſuper crimine, vel commutare pœnas, aut facere cõpoſitiones, vt dicit Sbroz.d.lib.q.37. vbi & declarat quibus caſibus poſſit Epiſcopus diſpenſare, aut pœnas commutare, vel non.

Quartò, non poteſt cognoſcere cauſas matrimoniales ſine mandato. Bertach. tract. de Epiſc. in quo tamen probabilius eſt, quòd poſſit; qui tamen ſine tali mandato non poteſt conuocare ſinodum diœceſanã, nec Capitulum. Sbroz.d.lib.2.q 44.& 46. cum eo verò poteſt, & etiam accedere ad Concilium prouinciale pro Epiſcopo impedito, & etiam ad Concilium generale, vt ibi dicit Sbroz.q.47. qui & ſine tali mandato non poteſt exigere quartam decimarum mortuariorum, ſinodaticum, & ſubſidium charitatiuum, vel cum generali cum libera. Sbroz.d.lib.q.48.

Quintò, non poteſt exequi pias voluntates ſine mandato ſpeciali, & niſi ex cauſa Sbroz.d.lib.q.49. nec adire ſine eo hæreditatem lucroſam delatã Eccleſiæ Cathedrali, vt nec eccleſiæ œconomum conſtituere. idem q.53.

nec

nec omnia poteſt quæ Capitulum ſede vacante. Sbroz.d.lib.q.29.nu.7.

Sextò, non poteſt interuenire electioni, nec conſentire ſtatutis in quibus Epiſcopus interuenit, & conſentit de iure ſpecialis, niſi Epiſcopus eſſet abſens, quia tunc ſatis eſt conſenſus Vicarij, niſi ibi conſiliũ requiratur, quia id præſtare non poteſt, vt nec præſtare conſenſum collationi beneficiorũ. Sbroz.d.lib.2.q.30.

Septimò, non poteſt ſine ſpeciali mandato interponere authoritatem in creatione nouæ dignitatis, nec in creatione iuriſpatronatus, nec id transferre in laicum, nec ſufficit in his tacitus conſenſus Epiſcopi, nec etiam ſi Vicarius haberet mandatum generale cum expreſſione aliquorum ſpecialium, niſi Epiſcopus eſſet abſens, in tranſlatione iuriſpatronatus, vel erectione. Sbroz.d.lib.q.31. qui nec creare poteſt nouum beneficium in eccleſia ſine ſpeciali mandato. Sbroz.ibi q.32.

Octauò, non poteſt conſtituere delegatum ad vniuerſitatem cauſarum. Sbroz.d.lib.q.55.nu.6. nec facere alium Vicarium ſine cauſa, & ſine mandato. Sbroz.lib.1.q.15.nu.7. qui nec omnia poteſt exercere ſine eius mandato, vt ibi dicit in fi.& q.66.lib.2. etiam ſi mandatum habeat ſpeciale ad ſubſtituendum, quia non poterit conſtituere alium Vicarium, nec in temporalibus tantum, nec in ſpiritualibus, nec etiam ſi ſit Vicarius Capituli ſede vacante, nec etiam ſi ſit Vicarius Legati, qui nec dare poteſt œconomum, niſi adſit mandatum ſpeciale; niſi in mandato dicatur, damus poteſtatem ſubſtituendi alium quem nos Vicarium cum eadem poteſtate ſubſtituimus; vel niſi crearet Vicarius Vicarium ad certum actum, quia id poteſt ſine mandato ſpeciali, vel niſi adſit neceſſitas ſic creãdi ob abſentiam, vel infirmitatem Vicarij, vel ſi creetur ad modicum tempus, vel id habeat conſuetudo, & in hoc creditur Vicario ſic aſſerenti, & id poteſt etiam Vicarius in vna parte diœceſis ex his cauſis, ſic tamen vt laico non poſſint delegari cauſæ criminales etiam cum clerico, nec etiam coniugato; & prædicta intelliguntur in his quæ ſunt contentioſæ iuriſdictionis in quibus Vicarius non poteſt dare Vicariũ, ſecus in voluntaria, vt & poteſt alicui committere vices ſuas per modum delegationis, niſi Vicarius in illa cauſa eſſet delegatus, quia alteri delegare non poſſet, & alijs caſibus poteſt Vicarius ſeruire per ſubſtitutum, vt dicit Sbroz. remiſſiuè d.lib.2.q.56. qui & in caſibus in quibus eſt delegatus non poteſt prorogare iuriſdictionem ad ſimilia. idem lib.1.q.67.nu.6. vt nec poteſt ſine mandato ſpeciali procedere in caſibus de quibus in c.pen.& fi. de offic.vic.in 6. vbi Doct. qui nec multis caſibus habet eam iuriſdictionem quam Epiſcopus, nec idem conciſtoriũ, quò ad ſupplicationem. idem Sbroz.lib.3.q.6. nu.24. vt in cauſa per Epiſcopum alij delegata, & q.12.num.3.d.lib.

Nonò, non poteſt cognoſcere cauſam ſpecialiter Epiſcopo delegatam à Papa ſine noua commiſſione, etiam ſi mandatum ſe extenderet ad cauſas Epiſcopo delegandas, quod intelligitur quando Epiſcopo committitur nudum miniſterium, vel cauſa ſpecialis in qua eligitur eius induſtria, ſecus ſi cauſa Epiſcopo committatur generaliter, quia poteſt eam ſubdelegare. Zerola in praxi ep. Vicarius.21.dub.5. qui in occultis, vt ſupra, poterit ex Epiſcopi commiſſione abſoluere ſi ſpecialiter deputetur etiam in Papæ reſeruatis.c.6.ſeſſ.24. in Trid.Conc. modo ibi expreſſo. Sbroz.d.lib.2.q.36. nec ad Capitulum ſede vacante tranſeunt cauſæ Epiſcopo delegatæ; & ſi man-

data, præcepta, & literæ apoſtolicæ ſint Epiſcopo directæ non tranſeunt in eius Vicarium, niſi à Papa Vicarius ſit conſtitutus, vel cauſa commiſſa ſit alternatiuè Epiſcopo, vel eius Vicario. Sbroz. d. lib. 2. q. 135. nec è cótra Epiſcopus poteſt cognoſcere cauſam Vicario à Papa delegatam, quod intelligitur quãdo cauſa eſt delegata Vicario ſub nomine proprio, & dignitatis, quia Epiſcopus non poteſt cognoſcere, nec etiam ſi ſub nomine Vicarij; & prædicta intelliguntur de delegatione facta Vicario quæ non tranſit in Epiſcopum; præcepta etiã literæ, & mandata apoſtolica Vicario directa non trãſeunt in Epiſcopum Sbroz. d. lib. q. 136. niſi, vt ſupra, cauſa ſit generaliter Epiſcopo delegata, quod tamen fieri nõ conſueuit, & ideò tutius eſt, vt ſic abſtineat, & èconuerſo, modo quo ſupra, qui nec ſine ſpeciali mandato poteſt facere gratiam, ſed tantum iuſtitiam exequi, etiam ſi Epiſcopus nõ ſit in diœceſi, ſed ad Epiſcopum eſt recurrendum. Abb. in clem. vnica. de offic. vic. idem d. lib. 2. q. 138. vt nec poteſt cognoſcere de validitate, vel inualiditate diſpenſationis ab Epiſcopo factæ. Purpurat. conſ. 381. vol. 1. idem d. lib. q. 139. qui nec poteſt eſſe iudex in cauſa Epiſcopi, nec etiam in cauſa eccleſiæ Epiſcopi, eo caſu quo nec Epiſcopus eſſe poteſt, qui tamen poterit teſtificari in cauſa pro actore coram Epiſcopo ſi neceſſitas poſtulet, niſi deponeret de exercitio ſuæ iuriſdictionis, quia ſic eſſet ſuſpectus. Sbroz. d. lib. q. 137. qui nec poteſt ſe intromittere in cauſa Vicarij ſpecialis Epiſcopi. Sbroz. d. lib. q. 139. Epiſcopus tamen poteſt eſſe iudex ſui Vicarij, niſi ſit in culpa in delicto per Vicarium in iuriſdictione commiſſo. idem q. 138. ſi tamen Vicarius ſpecialis in aliquo loco diœceſis ex iuris diſpoſitione, vel conſuetudine, derogatiuè non accumulatiuè ſit conſtitutus, in illo loco Epiſcopus non habebit ordinariam iuriſdictionem, nec illam per ſe, vel alium poterit exercere. Sbroz. d. lib. q. 140.

Decimò, nõ poteſt ſine mandato ſpeciali cognoſcere cauſas criminales. c. licet. vbi Doct. de offic. vic. in 6. aliàs proceſſus eſt nullus, etiam ſi ſit Vicarius Capituli, vel ei ſit commiſſum regimen, & cura Epiſcopatus, niſi in mandato eſſent expreſſa ſimilia, vel maiora, vt collatio beneficiorum, vel ſi Vicarius inquirit, vt referat Epiſcopo, non vt puniat, etiam ſi inquirat ad eum abſoluendum; vel ſi Vicarius inquirit, vt delinquentes ſe emendent, non vt puniat, vel ſi inquirit ad publicam vtilitatem non priuatam, vel ſi vult irrogare pœnam pecuniariam, vel ſimilẽ, quod poteſt, non autem depoſitionis, vt poteſt inquirere in crimine hæreſis, & Vicarius Epiſcopi creatus per Papam, qui poteſt cognoſcere cauſas criminales. Sbrozius d. lib. q. 145. qui tamen non poteſt procedere contra canonicos, niſi adhibitis duobus de Capitulo, niſi ex priuilegio conſtitutionibus, conſuetudine, vel concordijs aliter ſit obtentum. Sbroz. d. lib. q. 135.

Vndecimò, non poteſt dare facultatem clerico exuli reuertendi domũ, & ſic reuocando eum ab exilio, cum id ad ſolum Principem ſpectet, & ſic Epiſcopũ. Præpoſ. in c. imprimis. 2. q. 1. niſi adſit iuſta cauſa reuocandi, vel mandatum ſit ſpeciale, vel verba in mandato importantia ſpeciale mandatum, vel niſi clericus de facto eſſet miſſus in exilium per Vicariũ; quia ſic poſſet eum reuocare. Sbroz. d. lib. q. 156. qui & non poteſt deponere clericum ab ordine ſine ſpeciali mandato. Sbroz. d. lib. q. 157. vbi latè agit de verbali, & actuali depoſitione, qui nec poteſt ſine ſpeciali mandato fiſco addicere bona clericorum, niſi ſit Vicarius Papæ generalis. idem q. 158.

qui

qui nec poteſt condemnare hæreticum ad mortem, ſed poteſt declarare illum eſſe hæreticum. Sbroz.d.lib.q.161.num.5. abſente Epiſcopo, vel de eius conſcientia, vt ibi dicit, vt nec exercere iudicium ſanguinis condemnando ad mortem, vel membri mutilationem, poteſt tamen torquere, carceri mancipare, modeſtè verberare, & etiam triremibus addicere ex cauſa clericos. Sbroz.d.lib.q.153.154. licet ab vltimo ſit abſtinendum ſi fieri poteſt, qui & ſine mandato ſpeciali Epiſcopi non poteſt exequi mādata, præcepta, & pœnas edictorum, vt nec poteſt ſtatuere ſuper his quæ competūt Epiſcopo de iure ſpeciali, ſine eius ſpeciali mandato. Sbroz.d.lib.q.188.& 189. qui nec poteſt facere gratiam ſine ſpeciali mandato delinquentibus, vt ſupra eſt dictum, modo ibi expreſſo; vt nec poteſt transferre ius patronatus in laicum, vel approbare ſimilem donationem ſine conſenſu Epiſcopi. Sbroz.d.lib.q.197. nec præſtare authoritatem ædificationi monaſterij, nec illi præficere Abbatiſſam, aut cum ea diſpenſare ſi ſit corrupta. Sbroz.d.li. q.198. vt nec dare licētiam monachis eundi ad ſtudium in locis in quibus Epiſcopus eſt loco Abbatis, ſine ſpeciali mandato. Sbroz.d.lib.q.200.

Duodecimò, non poteſt dare licentiam clerico, prorogandi iuriſdictionem alterius iudicis, & ſic in eum conſentiendi cum id non liceat ſine conſenſu proprij Epiſcopi. c. ſignificaſti. de foro compet. ſine licentia ſpeciali, & modo is ſit iudex eccleſiaſticus. Sbroz. d.lib. q.203. qui nec dare poteſt licentiam Epiſcopis expulſis à ſuis diœceſibus exercēdi iuriſdictionem in ſua diœceſi, niſi Epiſcopus proprius eſſet multum abſens. idem ibi q.205.

Decimotertiò, non poteſt confirmare prælatos electos ſine ſpeciali mandato, vel pleno mandato cum expreſſione aliquorum ſpecialium, quæ confirmatio poteſt fieri etiam extra diœceſim, niſi adſit contradictor, quia tūc non poteſt fieri extra diœceſim. Sbroz.d.lib.2.q.70.

Decimoquartò, non poteſt conferre beneficia ſine ſpeciali mandato. Doct. in c.ſi. de offic. vic. in 6. nec Vicarius Capituli ſede vacante, nec Vicarius à Cardinali Epiſcopo, vel Papa in aliquibus conſtitutus, neq; ſi Vicarius haberet poteſtatem recipiendi reſignationes ex cauſa permutationis, vel ſimpliciter, quia non poterit conferre beneficia reſignata ſine ſpeciali mandato conferendi; vt nec ſine ſpeciali licentia conferendi, poteſt recipere reſignationes, & expedire renunciationes beneficiorum; nec etiā poteſt conferre beneficia deuoluta, quæ per Capitulum ſede vacante conferri poſſunt, nec inſtituere Vicarium perpetuum in eccleſia; neq; ſi Vicarius haberet facultatem eligēdi, & præſentandi, & maiora faciēdi, adhuc enim non poteſt conferre; nec etiam poteſt conſentire collationi etiam Epiſcopo abſente; & minus poteſt cōſtituere penſionem, niſi in prædictis habeat ſpeciale mandatum; niſi ſit Vicarius generalis Epiſcopi à Papa conſtitutus, quia poterit conferre beneficia etiam ſine mandato Epiſcopi. Oldr. conſil. 208. nu.3. cui & dirigi poſſunt nominationes, vt debeat graduatis, & nominatis prouidere ſicut Epiſcopus; vel niſi Vicario eſſet data poteſtas prouidendi ad beneficia, quia ſic poterit conferre. Sbroz. d. lib. 2. q.71.

Et vbi Vicarius habet mandatum ad conferendum, tale mandatum recipit multas interpretationes. Primò enim, ſe extendit tantum ad beneficia, quæ Epiſcopus iure ordinario conferre poteſt, non autem authoritate Apoſtolica, vt in caſu clem. vnica. de ſuppl. negl. præl. niſi in mādato id exprimatur; vt dicit Sbroz. d. lib. q.72. modo quo ibi dicit Sbroz. Secundò, ex

man-

mandato conferendi beneficia, non poteſt conferre beneficia de nouo creata, niſi talis ſingularitas in mandato exprimatur. Sbroz. ibi q.73. vt ſi habet poteſtatem conferendi Epiſcopo abſente, id non poteſt ſi Epiſcopus adſit, modo Vicarius non ignorarit præſentiam, aliter enim valet. idem ibi q.74. Tertiò, ſi habet poteſtatem conferendi beneficia affecta graduatis, & nominatis, vel vacantia in certis menſibus, non poteſt aliter conferre. idem ibi q.75. niſi dictum ſit, quòd conferat clericis beneficiatis, quia non prohibetur conferre non beneficiatis, vt ibi dicit, vt nec ex mãdato ſpeciali poteſt conferre beneficia vacantia in curia etiam poſt menſem, idq; ante factam collationem, quia facta tenet, vel niſi Epiſcopus eſſet abſens, cum eo præſente non poſſit per alium conferre. idem ibi q.76. qui nec poteſt conferre beneficia reſeruata Papæ, etiam ſi deputatus ſit Vicarius à Papa ad conferendum beneficia reſeruata, vel affecta. idem ibi q.77. ſic nec ſubſtitutus à Vicario, qui habet generalem poteſtatem conferendi, poteſt conferre, niſi ſit ſubſtitutus cum ſimili poteſtate, vel cum poteſtate conferendi. idem ibi q.78. & ſi Vicarius nulliter conferat, tenetur ad damna & expenſas, & ad conferendum aliud beneficium, & Epiſcopus non tenetur ſtare tali collationi, niſi quis poſſederit per triginta annos bona fide, probabile enim eſt valere collationem aſſerti Vicarij. idem ibi q.79.80. Quartò, ſi Vicarius habet licentiam conferendi beneficia, poteſt conferre etiam dignitates. Gem. & Franch. in c. fi. de offic. vic. in 6. idem ibi q.81. & etiam beneficia curata, capellas, officia, & alia munera eccleſiaſtica, & etiam commendare, modo ſit Vicarius generalis, non verò ſi ſpecialis ad conferendum, qui non poſſit commendare. idem ibi q.82.83. & habens facultatẽ conferendi beneficia, poterit conferre etiam vacantia ante datam facultatem. idem ibi q.84. & ſi habet ſpeciale mandatum conferendi, poteſt conferre etiam Epiſcopo præſente, niſi dictum ſit, Epiſcopo abſente; & poteſt etiã de illis diſponere quæ Eps habet in perſonam ſuam ex illa generali facultate, & etiam in menſe alternatiuo. idem ibi q.85.86. & 87. Quintò, vbi Vicarius confert ex mandato ſpeciali, dicitur conferre vt delegatus, non vt ordinarius. idem ibi q. 88. & ſi Vicarius, vt canonicus prouidet de beneficio ſpectãte ad collationem Epiſcopi, & Capituli, valet collatio. idem ibi q.89. non poteſt tamen Epiſcopus dare facultatem conferendi beneficia ei qui non ſit Vicarius in temporalibus, idem ibi q.90. Sextò, ſi Vicarius habet mandatum ſpeciale ab Epiſcopo conferendi beneficia, nõ poterit tamen conferre ſibi ipſi, nec Epiſcopo ſuo, niſi ſit Vicarius Epiſcopi apoſtolica authoritate creatus; vel niſi ſit ſubſtitutus à Vicario habente authoritatẽ ſubſtituendi, is enim poterit conferre Vicario conſtituenti. idem ibi q.91. & 92. Septimò, ſi Epiſcopus dedit poteſtatem Vicario conferendi beneficia, ante Vicarium poteſt conferre, cum ſibi retineat poteſtatem quam alij dedit. cap. conſtitutus. de conceſſ. præb. & ſi eodem die conferunt, præfertur collatio Epiſcopi. c. ſi à ſede. de præb. in 6. etiam ſi Epiſcopus contulerit beneficium extra diœceſim, vt & ſi Vicarius, & Capitulum cuius eſt Vicarius ſede vacante conferant eadem die, præfertur collatio Capituli, niſi prouiſus à Vicario poſſeſſionem accepiſſet ante prouiſum ab Epiſcopo, quia ſic melior eſt conditio poſſidentis, vt & ſi in collatione Vicarij adeſſet dies, & hora, & in Epiſcopi collatione non adeſſet hora, quia ſic præfertur prouiſus a Vicario; ſi tamen primò prouiſus à Vicario non acceptat, redit ad Epiſcopum, & ſi duæ inſtitu-

ſtitutiones fiant à Vicario & Epiſcopo, præfertur illa Epiſcopi quando Vicarius non habebat ius inſtituendi. Sbroz.d.lib.q.93.& 94. qui Vicarius non poteſt etiam cognoſcere de viribus collationis Epiſcopi.idem ibi q.95. vbi & remiſſiuè quærit an collatio facta à Vicario Epiſcopi excommunicati, ſuſpenſi, interdicti, vel reuocati teneat.q.96.97. Octauò, ſi confert Vicarius indignis, non poteſt dignis conferre, etiam ſi ſit delegatus ab inferiore Papa, & poteſtas deuoluitur ad Archiepiſcopum, quando Epiſcopus eſt in culpa, aliàs non.Sbroz.lib.3.q.37.& 38. & ſi in mandato Vicarij habetur, quòd conferat idoneis, poteſt conferre etiam beneficiatis, modo beneficiū incompatibile non obtineat, quia ſic prímum vacat.idem ibi q.101. Nonò, ſi Vicarius habet mandatum ſpeciale conferendi, poteſt cōferre etiam extra diœceſim. Rota deciſ.2.de offic.vic.in vlt. qui & ibi poteſt recipere inſinuationes, nominationes, & gradus, & id etiam poteſt committere Epiſcopus Vicario alterius diœceſis, vbi conſenſus committentis, commiſſarij, & partium interueniat; qui Vicarius tamen non poteſt conferre beneficia vacantia in curia, nec extra diœceſim, quando ei limitatur, vt conferat in ciuitate, & diœceſi.Sbroz.d.lib.2.q.102. Decimò, Epiſcopus, vel Vicarius non poteſt aliquid recipere pro collationibus beneficiorum, literis teſtimonialibus, vel eorum ſigillo, etiam ſpontè oblatum. cap.14.ſeſſ.24.in Trid.Conc. Sbroz.ibi q.103. niſi parum, vt ibi dicitur. Vndecimò, poteſt Vicarius accipere inſinuationes beneficiorum Epiſcopo abſente, vel impedito, & in eius abſentia officialium, & ligat id Epiſcopum, dummodo probetur eum haberi pro Vicario, & ſi Epiſcopus Vicarius Epiſcopi recepit inſinuationes intelligitur eas recipere, vt Vicarius non vt Epiſcopus. idem d.lib.2.q.104.107.& 108. Duodecimò, ſi plures ſint Vicarij ſat eſt mandatum apoſtolicum vni præſtari, & id ligat Epiſcopum etiam abſentem, niſi inſinuatio fuiſſet facta Vicario in ſubſidium quando non poſſet haberi copia Epiſcopi, tunc enim Epiſcopum non ligaret. Sbroz.d.lib.q.105.& 106. Decimotertiò, ſi Vicarius conſtitutus erat ante familiaris Cardinalis conſtituentis, eius beneficia vacantia reducuntur ſub regula de familiaribus Cardinalium, aliàs non.idem q.109. Decimoquartò, Vicarius Epiſcopi ſine mandato ſpeciali non poteſt præſentare. Abb.in c.1.de offic.vic. qui nec habens tale mandatum poteſt præſentare ſeipſum, vt d. Sbr.d.lib.2.q.110. Decimoquintò, Vicarius Epiſcopi ſine mandato ſpeciali poteſt inſtituere præſentatum à patrono. glo. & Doct. in c.ſi.de offi.vic.in 6. Boer.deciſ.30. nu.6.Roch.de Curt.de iure patr.q.51.nu.66.teſtans de communi.& etiam poteſt præſentatum tantum admittere.c.vnico.eod.in 6.& etiam poteſt admittere reſignationem ſimplicem in manibus eius factā alicuius beneficij ſpectantis ad Epiſcopi inſtitutionem, vel collationem, vt inſtitutionis præambulam, & etiam ex officio, vel ad inſtantiam partis poteſt cogere eccleſiaſticum patronum poſt præſentationem ad dandum congruam portiorē Vicario pro eius ſuſtentatione, & onerum eccleſiæ ſupportatione, & ſi eſt diſcordia inter patronos poteſt inhibere celebrationē, & reliquias tollere, & claudere hoſtia eccleſiæ, & ibi conſtituere œconomū, qui conſeruet fructus donec de Rectore prouideatur; qui tñ Vicarius nō poteſt inſtituere, vel præſentare ſeipſum, nec ſubſtitutus etiā poteſt ſubſtituentē inſtituere. Sbroz.d.lib.q.111. modo, vt ſupra, qui etiā nō poteſt remouere inſtitutum per Epiſcopum, etiam ſi in mandato adſint aliqua ſpecialia, adhuc enim

non

non poteſt cognoſcere de inſtitutione Epiſcopi, niſi conſtet de expreſſa, & ſpeciali commiſſione Epiſcopi. Sbroz.d.lib.q.112. qui Vicarius poteſt etiã extra diœceſim inſtituere, & facere inſinuationes nominationis; cui tamẽ Vicario aſſerenti in inſtitutione de iure patronatus non creditur in præiudicium Epiſcopi.idem q.113.& 114. Decimoſextò, Vicarius etiam non põteſt vnire beneficia ſine mandato ſpeciali. idem q 115. vt nec poteſt reuocare vniones, & diuidere eccleſias parochiales. idem ibi q.116. Decimoſeptimò, non poteſt ſine ſpeciali mandato nouam erigere parochiam, nec transferre eccleſias vetuſtate collapſas in matrices, aut alias eccleſias viciniores, nec beneficium ſupprimere. idem ibi q.117. Decimooctauò, non poteſt alienare res eccleſiæ ſine ſpeciali mandato, niſi habeat mandatum faciendi quod Epiſcopus poteſt, ſi tamen illa alienatio non ſit mera donatio. Decimonono, poteſt Vicarius recipere iuramentum à vaſſallis Epiſcopi fidelitatis, modo non ſit feudum Epiſcopale, vt nec poteſt facere nouas inueſtituras, vel renouare, vel recipere homagium, niſi cum ſpeciali mandato. idem ibi q.119.

Decimoſextò, principaliter, Vicarius Epiſcopi non poteſt viſitare diœceſim ſine ſpeciali mandato.c.decernimus. c ſi tempus. vbi Archid. & alij. de offic.ord. in 6. niſi Epiſcopus fuerit impeditus, tunc enim poteſt illam viſitationem perficere quam Epiſcopus poteſt. c.3 .ſeſſ.24. in Trid.Concil. non autem eam quotidianam quam Archidiaconus facere ſolet, cum Epiſcopus alteri, quàm Archidiacono eam committere non poſſit, niſi hoc caſu Epiſcopus per alios priuilegio apoſtolico viſitare poſſit. Sbroz. d.lib.q. 120. & dum Vicarius viſitat diœceſim, neceſſaria ad victum ei ſubminiſtrantur, ſic tamen quòd Epiſcopus tenetur ei dare veſtes, equos, familiam, & alia opportuna, viſitandi verò expenſas victualium, niſi ſcandalum ſurgat, vel conſuetudo aliud obtineat, quæ eſt ſeruanda. idem ibi q.122. & 123. vt & Epiſcopus tenetur ex delicto Vicarij commiſſo in viſitatione. idem ibi q.124.

Decimoſeptimò, nõ poteſt cognoſcere, vt ſupra, cauſas feudales ſine ſpeciali mandato, nec Capitulum ſede vacante, qui & in procedendo nõ debet attendere ſtatuta, vel conſuetudines laicorum ſuper ordine procedendi, niſi ab Epiſcopo, vel ſinodo eſſent approbatæ, idq; in prophanis tãtum, non in ſpiritualibus.idem Sbroz.d.lib.2.q.125.qui & non poteſt cognoſcere cauſas beneficiales criminaliter motas, ſed tantum ciuiliter, niſi eſſet creatus Vicarius à Papa. idem ibi q.126.

Decimo octauò, non poteſt diſpenſare in irregularitate ſine mandato Epiſcopi, cum eo verò poteſt ſi delictum eſt occultum, ſecus ſi apertum. Nau.c.27.nu.134.in fi.& in homicidio caſuali ſuper irregularitate, non verò ſi ſit voluntarium. Nau.ibi.num.220. & cum eo qui ante ætatem legitimam occultè eſt ordinatus, & miniſtrauit, & etiam in irregularitate occulta contracta ab eo, qui eſt alterius diœceſis, & ibi degit. Zerola in praxi Epiſc.verbo, Vicarius. num.16. & ſi agitur de cauſa Epiſcopi, datur Vicario adiunctus.addit.ad deciſ.Rotæ primam. de offic.vic.in nouis.

SVMMARIVM.

1 *Vicarius quæ agere debeat.*
2 *Vicarius quæ agere non debeat.*

De officio Vicarij. Ver.3.

1 *Vicarius quæ agere debeat.*

PRIMVM ſit dictum. Multa Vicarius ex officij debito peragere debet; Primò enim debet reſidere in Epiſcopatu. Sbroz.lib.1.de vic.q.69. poteſt tamen in quocunque loco diœceſis ſibi tribunal eligere, modo locus ſit honeſtus, & partibus tutus, ſi illum eligit pro iuridico, & modo locus non ſit exemptus; idem q.70.d.lib.1. qui & in domo laicorum id agere poteſt, vt ibi dicit.

Secundò, ſtatim ingreſſus officium publicare debet literas teſtimoniales. idem d.lib.1.q.64.nu.16.

Tertiò, intra trigінта dies debet exhibere acta gratis appellanti. idem lib.3.q.9.

Quartò, debet per cenſuras compellere dominos temporales, qui permittunt in terris ſuis alienigenas conducere domos ad fœnus exercendum. idem lib.2.q.150.

Cætera ad hanc rem facientia, videnda ſunt tract. de Magiſtratibus in communi.

2 *Vicarius quæ agere non debeat.*

Secundum ſit dictum. Vicarius Epiſcopi, nonnulla non debet agere. Primò enim non debet concedere licentiam regularibus miniſtrandi viaticum extremam vnctionem laicis, nec clericis alienæ parochiæ, nec matrimonia celebrandj. Sbroz.lib.2.q.16.nu.1.

Cætera ad hanc rem facientia, videnda ſunt d.tract. de Magiſtratibus in communi.

SVMMARIVM.

1 *Vicarius poteſt ad libitum remoueri.*
2 *Vicarij poteſtas, & officium, quibus caſibus expiret.*
3 *Vicarius in quibus peccare poſſit.*
4 *Vicarius delinquens à quo puniri poſſit.*
5 *Vicarius an poſſit recuſari, vt ſuſpectus, & quomodo.*

De reuocatione Vicarij, & vt in officio peccare poſſit. Ver.4.

1 *Vicarius poteſt ad libitum reuocari.*

TAMETSI Vicarius Epiſcopi, tanta, vt ſupra eſt dictum, potiatur poteſtate, tamen ad libitum Epiſcopi reuocari poteſt, & remoueri. Sbroz.de Vic.lib.1.q.45.nu.9.

2 *Vicarij poteſtas, & officium.*

Secundò, expirat eius poteſtas, morte propria, vel Epiſcopi, qui tamen cauſas cœptas viuo Epiſcopo, illo mortuo poteſt expedire. idem lib.3.q.44.& 45. imò, & ſi ei fuit commiſſa cauſa proprio nomine, adhuc poteſt procedere, licet deſinat eſſe Vi-

quibus caſib⁹ expiret. carius, modo cœperit de cauſa cognoſcere, niſi contraxerit inhabilitatem per quam fiat incapax iuriſdictionis eccleſiæ. idem d.lib. 3.q.46. qui tamẽ finito officio non poteſt procedere in cauſa ſibi commiſſa, etiam ſi cœpiſſet hoc caſu cauſas cognoſcere, licet ſecus ſit, vbi tantum Epiſcopus eſt mortuus. Sbroz.d lib.q.47.

Tertiò, expirat poteſtas Vicarij ſi eius Epiſcopus reſignet Epiſcopatũ, geſta tamen per eum ante notitiam reſignationis valent; & idem ſi eccleſia vacet per depoſitionem Epiſcopi, tranſlationem, relegationem, ingreſſum religionis, vel alio modo, ſic enim expirat poteſtas Vicarij. gl. in c.ſi propter.de ſuppl.negl.præl.in 6.etiam ſi Epiſcopus ignoret tranſlationem, modo à Papa ſit admiſſa, & etiam expirat ante aduentum ſucceſſoris cum nõ habeat iuriſdictionem cohærentem territorio, & idem in Vicario Capituli ſede vacante, cuius poteſtas expirat per adeptionem poſſeſſionis noui prælati, & idem probabile eſt ſi eccleſia vacet per permutationem; poteſt tamen nouus Epiſcopus, ſi is idoneus ſit, & deberet illum confirmare. Sbroz. d.lib.q.42. ſi tamen Vicarius tranſlatus ſit de vno officio ad aliud, geſta per eum valent. Sbroz ibi. q.45. & etiam ſi Epiſcopus ſit excommunicatus, Vicarius non poteſt exercere iuriſdictionem. cap.Romana. vbi glo.de offic. vic. in 6.

Quartò, ſi alius Vicarius conſtituatur, non cenſetur per hoc reuocatus, niſi expreſsè, vel tacitè id appareat ex verbis ſecundę inſtitutionis, primum eſſe ſcilicet reuocatum, vel niſi primo fuerit facta notificatio, vel intimatio conſtitutionis ſecundi, nec valent per eum geſta poſt notificationem ſecundi, maximè ſi primus ob culpam eſt amotus, quæ procedunt, modo primus habuerit notitiam conſtitutionis ſecundi, tunc enim non valent per eum geſta, modo id ei fuerit intimatum per Epiſcopũ per literas, vel eius nuntium; niſi ſciente, & patiente Epiſcopo primus aliqua agat, ſic enim valent; prædicta etiam intelliguntur modo ſecundus Vicarius ſit conſtitutus generalis, & non ad certas cauſas, ſic enim primus non reuocaretur, licet primus foraneus reuocetur per conſtitutionem ſecundi, ſi tamen ſecundus Vicarius conſtituatur citra reuocationem primi, vel ſi ſecunda conſtitutio ſit nulla, primus non cenſetur reuocatus. Sbroz.d.lib.3.q.33. qui tamen non cenſetur reuocatus per Epiſcopi præſentiam, niſi conſtitutus ſit eo abſente, vt ſi datus ſit donec alius conualuerit, eo ſanitatem adepto, eſt reuocatus, niſi Epiſcopus ſolitus eſſet habere Vicarium in eius præſentia, tunc enim hoc caſu eo præſente ſi aliud non exprimatur, reuocatus non cenſetur. idem ibi q.34. qui Vicarius dum ignorat ſuam reuocationem, & ſecundi creationem, debet habere ſalarium. idem ibi q.35. & tenet collatio beneficiorum facta à Vicario reuocato, cui reuocatio non eſt intimata, & idem in inſinuatione nominationis ad collationẽ beneficij, vt & tenet collatio facta à reuocato, ſciente & patiente Epiſcopo, quæ & valet ſi Epiſcopus eſt mortuus in longinquis ſine ſcientia mortis eius. idem ibi q.36.

Quintò, Vicarius Epiſcopi ſinito officio ſindicari debet, iuxta conſuetudines prouinciæ ab Epiſcopo approbatas. idem d.lib.3.q.52.

3 *Vicarius in quibus peccare poſſit.* Peccare verò poteſt Vicarius pluribus modis, & primò, ſi dat pecuniã Epiſcopo, vt fiat Vicarius quo caſu officio priuari debet. c.1.& 2. vbi Abb. ne prælat. vices ſuas, etiam ſi id actum ſit vt eum faceret Epiſcopus Vicarium in temporalibus. Sbroz. ibi q.54. lib.3.

Secundò,

Secundò, ſi differt pœnam delinquentibus per gratiam, vel diſſimulationem idem ibi q.55. qui tamen non tenetur pro delictis, vel debitis aliorū Vicariorum. idem ibi q.56.

Tertiò, ſi vſurpat ſibi iura Epiſcopalia, nec tunc debet amplius admitti ad Vicariatum.c.illud.vbi glo.de excell.præl. Sbroz.ibi q.58.qui & vigore reſcripti apoſtolici conueniri non poteſt extra diœceſim. Archid.in c.ſtatutum.§.cum verò. de reſcript.in 6. Sbroz.d.lib.q.53.nec etiam poteſt conueniri durante officio.Sbroz.d.lib.q.58.nu.13.

Quòd ſi Vicarius delinquat, non poteſt ab Epiſcopo puniri ſi peccat cir ca iuriſdictionem, nec ſi vt priuatus, modo Epiſcopus ſit in culpa, ſi enim non ſit in culpa concurrendo in facto Vicarij poteſt eum punire delinquētem etiam circa iuriſdictionem; abſolutè verò ſub Vicarius punitur ab Epiſcopo, & Vicarius Capituli ſede vacante à ſucceſſore Epiſcopo. ſeſſ.24. cap.16.in Trid.Concil. Sbroz.d.lib.3.q.57.& 58. & abſolutè vbi Vicarius delinquit in his quæ ſunt iuriſdictionis, punitur ab Archiepiſcopo. Sbroz. lib.2. de Vic. q.58.num.5. & q.138. eod.lib.2. qui Vicarius in malefactis non repræſentat perſonam Epiſcopi, nec Epiſcopus tenetur ſtare eius malefactis, & eſt iudex in cauſa ſui Vicarij, niſi ſit in eadem culpa, idem d. lib.2. q.138. 4 *Vicarius delinquens à quo puniri poſſit.*

Poteſt quoque Vicarius recuſari ob ſuſpitionem Epiſcopi, non ſolùm quando cauſa Epiſcopo, & Vicario ſimul committitur, ſed etiam quando Vicarius procedit, vt Vicarius, niſi cauſa eſſet commiſſa Epiſcopo non vt Vicario, ſed vt delegato, ſic enim non poteſt recuſari, cum tunc nō habeat idem tribunal cùm Epiſcopo, quod procedit etiam in Vicario Capituli ſede vacante, qui in cauſa ſibi delegata non facit idem conciſtorium cum Capitulo; ſi tamen Vicarius Epiſcopi ſit creatus à Papa, vel alium ſuperiorem, non poteſt recuſari, vt ſuſpectus, ſi Epiſcopus recuſetur, niſi ſit eadem cauſa ſuſpitionis in vtroque. Secundò, de ſtilo ſignaturæ, Vicarij non allegantur ſuſpecti, ſed dantur eis adiuncti. Sbroz.lib.3.q 14. 5 *Vicarius an poſſit recuſari, vt ſuſpectus, & quō.*

Econuerſo verò Vicario ſuſpecto exiſtente, non poteſt recuſari, vt ſuſpectus Epiſcopus, niſi cauſa concernat Epiſcopum, vel ſit oriundus de terra aduerſarij, quia ſic etiam Epiſcopus eſt ſuſpectus. idem ibi q.15.

Cauſa verò ſuſpitionis Vicarij eſt ventilanda coram Epiſcopo, & idem in recuſatione delegati ab Epiſcopo, niſi cauſa concernat Epiſcopum, vel Vicarius ſit oriundus ex terra aduerſarij; & id procedit ſiue Epiſcopus ſit præſens, vel abſens, modo non ſit in remotis, quia tunc Vicarius Epiſcopi cognoſcit de cauſa recuſationis delegati Epiſcopi, niſi alter Vicarius etiam ſit in ſolidum, quia ad Epiſcopum pertinet huiuſmodi cognitio, ex conſuetudine tamen Epiſcopus committit cauſam recuſationis alicui confidenti. idem d.lib.3.q.16.

Sic etiam Vicarij iuriſdictio dicitur ſuſpenſa in cauſa per Epiſcopum aduocata. Sbroz.lib.2.q.174.nu.7.

SVMMARIVM.

1 *Canonici vnde dicantur, & eorum eminentia.*
2 *Canonici vt diſtinguantur, & conſtituantur.*
3 *ad Canonicatum obtinendum, quæ requirantur.*
4 *Canonicorum prærogatiuæ quæ, & poteſtas.*
5 *Canonici quæ præſtare non poſſint.*
6 *Canonici quæ præſtare, & agere debeant, & à quibus cauere.*
7 *Capitulum Canonicorum quod ſit, vt conſtituatur, & conuocetur.*
8 *Capituli prærogatiuæ, & poteſtas quæ.*
9 *Capitulum quæ facere non poſſit.*
10 *Capitulum, ſede vacante, quibus prærogatiuis, & poteſtate fruatur.*
11 *Capitulum, ſede vacante, quæ agere non poſſit.*
12 *Dignitates in Eccleſia Cathedrali, quæ dicantur, & vt conſtituantur.*
13 *Archidiaconi dignitas, & poteſtas, & officium quod.*
14 *Archipresbyteri dignitas, poteſtas, & officium quod.*
15 *Præpoſiti dignitas, poteſtas, & officium quod.*
16 *Primicerij, & aliarum dignitatum, dignitas, poteſtas, & officium quod.*

De Canonicis, & Capitulo, & primò de Canonicis ſecundùm ſe. Cap. XXIIII.

1 *Canonici vnde dicantur, & eorum eminentia.*

NOTANDVM, quod Canonici dicuntur, qui canonem, vel reditũ certum ex Eccleſia capiunt, & priuilegia certis maioribus clericis deſtinata habẽt, vel primi in Eccleſia ſunt, ſicut apud Pythagoricos dicebãt Canonichì, qui primus in iudicãdo partes habebat, teſte Cælio Rodig. lib. 5. c. 11. Vnde & Canonici dicuntur Clerici primi gradus, alijs beneficiarijs honorabiliores dignitate carentibus. c. relatum. cap. dilectus. de præb. not. Innoc. in c. ſedes. de reſcript. Boer. in tract. de ord. grad. ver. for. in pen. par. nu. 24. cum ſeq. & faciunt vnum corpus cum Epiſcopo. cap. nouit. vbi Abb. de his quæ fiunt à præl. & dicuntur fratres Epiſcopi, ſicut Cardinales fratres Papæ. cap. 2. de offic. leg. in 6. qui & licet dignitatem non habeant vel officium, æquiparantur tamen eam habentibus, vnde & Papa ijs cauſas delegat non minus quàm in dignitate exiſtentibus. c. ſtatutum. cum ibi not. de reſcript. in 6. qui & cognoſcere poſſunt de cauſa ſibi commiſſa, & ſi renunciet canonicatui, vel ingrediatur religionem, de licentia

ſupe-

ſuperioris, ſi cauſa iam erat cœpta, aliàs non. Franch. in d. c.

Secundò, notandum, quòd Canonici diſtinguuntur inter ſeculares, & 2
regulares: Regulares, qui præbendas habent in monaſterijs, & ius ſuffra- *Canonici vt*
gij in ſuo Capitulo. c. ſi. de regular. c. conſtitutis. de elect. de quibus tract. *diſtinguãtur,*
de Regularibus. Alij ſunt ſeculares, qui habẽt præbendam in eccleſia col- *& conſtituan-*
legiata, vel Cathedrali, qui & propriè tantum Canonici dicuntur; Dicun- *tur.*
tur verò præbendæ eccleſiaſtica beneficia habentia ius ſpirituale annexũ,
diuiſis tamen portionibus non antea. c. ex parte Aſtenſis. de conceſſ. præb.
Et hæ rurſus, vel ſimplices ſunt, vel Canoniales; ſimplices ſunt quæ habẽt
ius ſpirituale percipiendi certos prouentus in eccleſia collegiali, cui præ-
bendatus inſeruit. Abb. Feli. & alij in cap. cum Martinus. de conſtit. & hæ
poſſidentur per clericos ſecundi ordinis in eccleſia collegiali, qui per vi-
ces per ſingulas hebdomadas Miſſas ſolemnes, & diuina officia celebrare
tenentur, qui hebdomadarij dicuntur, & vno gradu ſimplices præbenda-
rios antecedunt. arg. c. dilecto. de præb. Sunt & alterius generis ſimplices
præbendati, dicti Aſſitij, vel Manſionarij. cap. pen. vbi glo. de cler. non re-
ſid. & prædicti qui alibi in duos gradus diſtinguuntur, vt ſcilicet alij ſint
Capellani, alij Manſionarij, habent præbendas proprias diſtinctas, & par-
ticipant de reditibus menſæ communis aliquam portionem, quæ datur
tantum præſentibus in choro diuinis officijs, & non dicuntur Canonici,
cum non habeant vocem in Capitulo Canonicorum, nec faciant vnũ cor-
pus cum Epiſcopo. Canonicalis præbenda, dicitur quæ eſt annexa Cano-
nicatui, & omnia continet quæ ſimplici præbenda continentur, & vlterius
habet ius ferendi ſuffragium in Capitulo, ſi modo illas obtinentes ſubdia-
coni ſint, aliàs non. clem. 2. clem. ex ratione. de æt. & qual. Conc. Trid. ſeſſ.
24. c. cum dignitates. & ſtallum honorificentius in choro, & alicubi pacis
oſculum, & almutiam pretioſiorem, vel alibi ex priuilegio Apoſtolico, mã-
tellettum cum rochetto. c. pro dilecto. & c. pro illorum. de præb. Et hi Ca-
nonici rurſus diſtinguũtur. Alij enim ſunt actu Canonici, qui habent præ-
bendam, & vocem in Capitulo: Alij, qui dicuntur Canonici in herbis, vel
honorarij, vel habent ius ad primam præbendam vacaturam, qui quoti-
dianas diſtributiones nõ percipiunt, nec actibus Capitularibus interſunt,
Imola in clem. ſi. de præb. etiam ſi ſub futuro, de mandato Papæ ſupra nu-
merum ſint recepti. Rota deciſ. 11. nu. 16. de conceſſ. præben. in antiq. qui &
propriè non dicuntur Canonici reſpectu præſentis temporis, niſi quò ad
denominationem, & ſtallum ſibi aſſignatum in choro, & ius ad rem, ideſt
ad præbendam proximè vacaturam. Rota deciſ. 3. de præben. in antiq. c. ſi.
de conceſſ. præb. in 6. c. quædam. de præben. in 6. c. relatum. cap. dilectus. de
præben. c. cum ſuper. extra. de conceſſ. præben. c. cum Martinus. de conſtit.
qui tamen non poſſunt ſtare diu ſine præbenda, cum canonicatus trahat
ad ſe præbendam, nõ ècontra. Rota deciſ. 33. de reſcript. in nou. & cauſa 24.
dub 46. Thomæ Faſtoli. & canonicatus ſe habet ad præbendam, vt mater
ad filiam, quam parit. Rota deciſ. 11. de conceſſ. præb. in antiq. & etiam Epi-
ſcopus ob tenuitatem redituum cum conſenſu Capituli, poteſt ſupprimere
aliquos canonicatus, ſine authoritate ſedis Apoſtolicæ c. 15. ſeſſ. 24. in Tri.
Conc. & èconuerſo nouos conſtituere ex redituum ſupercreſcentia. gl. in c.
ex parte. de conc. præb. Boer. deciſ. 62. num. 7. Silua 4. p. q. 7. nu. 26. ver. 15.
Zerola in praxi ep. verbo, Beneficium. nu. 1. ver. 13. §. 5. modo vt infra.

Rurſus

Z 4

Rurſus reditus Cathedralis, duplices ſunt: primò enim Canonici, & præbendati, habent præbendam, ideſt certam portionem annuam, quæ ſibi debetur ratione tituli beneficij, & percipitur etiam ab abſentibus à choro, modo vltra tempus ſtatutum non abſint, vt infra. Alij, qui dantur tantum præſentibus diuinis officijs diurnis, & nocturnis, & excipiuntur ex menſa communi ſi adſit, non autem abſentibus etiam cauſa ſtudij, niſi qui abſint ob eccleſiæ neceſſitatem, vel à choro ex infirmitate abſentes ſint, quibus duobus caſibus, ſolitis in ſanitate intereſſe diuinis, & nõ alijs, diſtributiones quotidianæ debentur. c. vnico. vbi gl. & Doct. de cler. nõ. reſid. in 6. c. de cætero. extra. eod. c. licet. de præb. c. olim. de verb. ſig. Et hæ ſi ita tenues diſtributiones, vel nullæ ſint, ita vt diuinus cultus negligatur, extrahenda eſt tertia pars fructuum præbendarum canonicatuum, & beneficiorũ Cathedralis, & conuerti in diſtributiones quotidianas, quæ tantum præſentibus diuinis officijs diſtribuantur, ſalua conſuetudine eccleſiarum, vbi non reſidentes nil, vel minus tertia parte percipiunt. c. 3. ſeſſ. 21. in Trid. Conc. & ſeſſ. 22. c. 3. Et ſi præbendæ cum diſtributionibus non ſufficiunt decenti victui reſidentiũ, de conſenſu Capituli, vnire ei debet Epiſcopus beneficia ſimplicia, modo tamẽ regularia non ſint, vel ſi id non licet, aliqua beneficia ſupprimere de patronorum conſenſu laicorũ, ſi ipſorum ſunt, quorum fructus in diſtributiones conuertantur, ſic tamen vt tot superſint ſeruientes, vt dignitati eccleſiæ, & diuinis officijs peragendis reſpondeant; locis prædictis. & ſeſſ. 24. c. 15. non debent tamen ſumi beneficia exſtãtia extra Cathedralem pro augendis diſtributionibus, etiam ſimplicia, niſi vnita ſint dignitati, vel canonicatui, ex deciſ. congreg. 333. His ita notatis.

3 Primum ſit dictum. Canonicatus, vt legitimè obtineatur, & poſſideatur, debent plura concurrere.

ad Canonicatum obtinendum quæ requirantur.

Primò enim illum obtinens non debet eſſe prohibitus obtinere, vt nec alij beneficiati, de quo latè agitur tract. de Elect. per tot.

Secundò, debet eſſe ætatis legitimæ, vt ſcilicet ſi eſt ſine cura, in ea ætate ſit, vt ordinem requiſitum intra annum recipere poſſit, iuxta clem. vt ij, de ætat. & qual. Conc. Trid. ſeſſ. 24 c. 12. vt ſcilicet ſi eſt ei annexum ſacerdotium, eius ætatis ſit, vt intra annum ordinem illum ſuſcipere poſſit, & itidẽ ſi diaconatus, vel ſubdiaconatus reſpectiue ei eſt annexus, cum omnis canonicatus aliquem ex his ordinibus ſacris annexũ habere debeat, d. c. 12. qui ſi intra annum non ſunt ad eos promoti, vocem in Capitulo non habent ex tunc, donec ad eos promoti ſint, & eis pars dimidia diſtributionũ ſubtrahi debet. d. clem. vt ij, qui & ſi debent fieri ſacerdotes, ante annum elapſum, ſi non ſint ſubdiaconi, vocem non habent in Capitulo, d. clem. in princ. Poſt annum verò neque ſi ſacerdotium non ſuſceperint. d. clem. verbo, ex tunc. & idem de diaconatu; quæ intelliguntur in Eccleſijs Cathedralibus, quò ad neceſſitatem ſuſcipiendi ordines ſacros, niſi illi præbẽdæ, vel portioni annexus ſit ordo ſacer, qui tñ, vt ſupra, vocẽ in Capitulo ibi non habent, vt nec in regularibus, niſi in ordine ſacro ſint conſtituti. d. clem. in princ. & ſi ordo ſacer ijs eſt annexus, vt deberet. ſi tempore debito non ſunt promoti, amittunt vocem in Capitulo, & diſtributiones, modo quo ſupra. d. clem. Si verò canonicatibus collegiatarum ordines ſacri non ſunt annexi, cum id neceſſariò ſtatuatur de exiſtentibus tantum in Cathedralibus; d. c. 12. tunc canonicatus collegiatarum probabiliter conferri poſſunt ſimplici

plici clerico, & Eiſcopus etiam eo caſu poterit diſpenſare cum illegitimo, vt id obtineat, cum ſit beneficium ſimplex. c.1.de fil.presbyt.in 6. Zerola in praxi ep. verbo, Canonici. nu.1.& 2. cum & deciſio.d.c.12.Conc.Trid. non habeat locum in collegiatis, ex deciſ.262.ſacr.congreg. quòd ſi quis in Cathedrali obtinet dignitatẽ ſine cura, nõ debet eſſe minor viginti duobus annis, ſi cum cura attigiſſe debet vigeſimumquintum annũ.d.c.12. Archidiaconi verò, vbi fieri poteſt, in Cathedrali, debent eſſe magiſtri in Theologia, vel Doctores, aut licentiati in iure canonico. d.c.12. In eccleſijs tamen inſignibus omnino Doctores eſſe debent, vt ſacr.congreg. reſpondit, ſcilicet ſi habent iuriſdictionem contentioſam, quo caſu debent eſſe promoti in publico gymnaſio, aliàs gradus eis non ſuffragatur, ex Bulla 63. Pij V.& glo. in l.ſocietates. verbo, ſuppleat. ff.pro ſoc.dicit, quòd Canonici debent aſſumi literati, vel nobiles viri, vt & Concilium hortatur, vt omnes dignitates, & dimidia ſaltem pars canonicatuum in Cathedralibus, & collegiatis inſignibus Doctoribus tantum in Theologia, vel iure canonico conferri debeant.d.c.12.

Tertiò, debent illa beneficia legitimè obtinere abſque ſimoniæ nota, & à valente de illis prouidere, iuxta præſcriptam conſuetudinem eccleſiarũ, quæ alicubi habet, vt vacantia in certis quattuor menſibus anni à Capitulo conferantur, in alijs, à Papa, vel Epiſcopo, ſic tamen vt prima dignitas poſt Pontificalem ſedi Apoſtolicæ reſeruata eſſe intelligatur. ex regul. Cancell. Apoſtolicæ. & dimidia ſaltem pars canonicatuũ debent eſſe preſbyteri, niſi conſuetudo ſit quòd plus dimidia ſint presbyteri, alij diaconi, & ſubdiaconi. d.c.12. & Epiſcopus cum Capitulo aſſignare debet cuilibet canonicatui ſuum ordinem.d.c.qui tamen facere non poteſt, vt maior pars ſint presbyteri.ex deciſ.6.& 9.ſacr.congreg.

Quartò, requiritur, vt prouiſus de canonicatu, vel dignitate in Eccleſia Cathedrali coram Epiſcopo, vel eius Vicario, & in Capitulo quoque, intra duos menſes, à die adeptæ poſſeſſionis, publicam catholicæ fidei profeſſionem facere debeat, aliter fructus non facit ſuos, nec illi poſſeſſio ſuffragatur.d.c.12. In reliquis obſeruando quæ de reliquis beneficijs in tract.de materijs beneficialibus habetur.

Quintò, requiritur, vt is ſit clericus ſaltem, & intra annum ordinem requiſitum ſuſcipiat, vt ſupra eſt dictum, & donec in ſacris nõ ſit conſtitutus, vocẽ non habet in Capitulo.d.clem.vt ij. per hoc tamen acta in illo Capitulo non irritantur, etiam ſi is ſuffragium tulerit, licet eius votum alijs adnumerari non debeat. Abb.in c.fi.col.4.de procur. Fel.in c.cum M.Ferrarien.col.11.de conſtit.Io.And.in c.quod gratioſè.de reg.iur.in 6.

Sextò, requiritur, vt pro ingreſſu ad Canonicatũ, nil ſoluat Capitulo, niſi id habeat conſuetudo; dummodo id in cauſam piam expendatur. ex Concil.Trid. ſeſſ.24.c.14. Canonici enim id ſtatuere non poſſunt id onus imponendo, etiam in diuinum cultum, ſine ſimoniæ labe. Soci.in c.Iacobus. de ſim.& in c.ſignificaſti. de præb. & circa id adeſt Bulla 104.Pij V. id vetans, & vbi etiam adeſt conſuetudo, vt conuertatur in pios vſus, dimidium fructuum præbendæ vnius anni, id excedere non debet. ex d.Bulla.

Septimò, recepto in Canonicum aſſignandus eſt ſtallus in choro, quo facto adipiſcitur poſſeſſionem Canonicatus, non tamen præbendæ. Vnde nõ poteſt conqueri ſe ſpoliatum, licet poſtea præbendam non ſit conſecutus,

licet

licet mandato Epiſcopi, pulſatione campanæ, tactu oſtij, vel altaris in poſſeſſionem ſit miſſus, etiam ſi præceptum ſit colonis, vt ei fructus reddant, niſi certus quidam locus ei eſſet aſſignatus, cuius poſſeſſione, præbendæ etiam poſſeſſio acquiſita cenſeatur. Rota deciſ. 265 in nouis.

4 *Canonicorum prærogatiuæ, & poteſtas q.*

Secundum ſit dictum. Canonici multa poſſunt, & plurimis prærogatiuis potiûtur: Primò enim poſſunt ex cauſa, minuere vel augere numerum conſuetum, & id poteſt etiam Epiſcopus cum Capitulo. Abb. in c. dilecto. num. 10. 18. & 20. in cap. vacante. nu. 3. de præben. quod procedit etiam ſi non ſufficiant eccleſiæ facultates. Rota deciſ. 2. num. 1. de elect. in antiq. quod fallit, niſi ſtatutum numerum illum taxans iuratum ſit, quo tamen caſu valet admiſſio, licet periurium incurratur, niſi admiſſus fuerit in cauſa, vt admittatur non habita ratione iuſiurandi, quia ſic non creditur valida talis receptio in eius odium. Abb. locis cit. Capra concl. 1. nu. 66. Fallit item ſi ſtatutum id numerum taxans, ſit à Papa confirmatum, cum clauſula irritante, niſi ſint auctæ facultates eccleſiæ, ita vt denuo noua præbenda poſſit creari, quia, non obſtante tali clauſula, poſſunt Canonici aliquem ſibi in confratrem recipere. Io. And. in c. cum dilecto. de præben. cum cõi. Tertiò, fallit ſi numerus longiſſimo tempore ſit confirmatus, quia ſic Canonici ſine Papa numerum illum alterare non poſſunt, augendo, vel minuendo. Abb. in cap. dilecto. 2. de præb. & hoc eſt tutius, vt inquit Fuſch. de viſit. lib. 1. c. 15. nu. 10.

Cauſa verò iuſta augendi, vel minuendi numerum eſt, ſi reditus ſint aucti, vel diminuti. Doct. in c. cum M. Ferrar. de conſtitut. imò ſi opes collegij auctæ ſint, probabile eſt, vt Canonici cogi poſſint ab Epiſcopo addere ſtatuto numero tot Canonicos, quot ex reditibus commodè valeant ſuſtentari. Abb. in c. ex parte. nu. 1. de conceſſ. præb. Is verò dicitur diffinitus numerus, quem in Eccleſia Cathedrali Epiſcopus cum conſilio Canonicorũ, in inferioribus collegiatis, ipſarum Canonici cum Epiſcopi conſenſu deſuper accedente, præfinierint, vltra quem numerum ſi quis recipiatur, æquè iura Canonicorum conſequitur, atque qui ſunt de numero, ſiue Papæ authoritate, ſiue Capituli mera voluntate, receptus fuerit, & ſic ei quoq; cauſæ à ſede Apoſtolica delegari poterunt. Fel. in d. c. cum M. de conſtit. nu. 23. & etiam particeps erit emolumentorum alijs Canonicis competentium, & habebit ius ſuffragij ferẽdi in Capitulo. Fel. loco cit. Fed. de Sen. conſ. 291. & poterit aſſequi dignitatem Canonico dari conſuetam, vt ibi dicit Felin. etiã ſi dum reciperetur, numero iam expleto, nil dictum eſſet, ſic enim ius ſuffragij cum aliis haberet. Abb. & Fel. in d. c. Verum eſt tamen, quòd vbi à Papa impetratur Canonicatus, qui ſit ſupra numerum, debet id in literis exprimi, aliàs impetratio non valet, vbi eccleſia eſt numerata. Doct. in d. c. cũ M. Ferrar. Fallunt tamen prædicta, ſi dũ Capitulum hunc recepit apertè proteſtatus ſit velle hunc eſſe extra numerum, & ordinem aliorum Canonicorum, vel ſi Papa mandet hunc recipi ſimpliciter, non adiecto cum plenitudine iuris Canonicalis; vel ſub expectatione, vt ſupra, vel ſi conſuetudo Eccleſiæ ita ſe habeat, vt qui recipitur vltra numerum iura canonicalia non habeat, quæ in pluribus locis viget. Fel. in d. c. ver. tertiò limita, tunc enim iura cæteris Canonicis in numero conſcriptis competentia non participaret. Abb. Imol. Fel. in d. c. cum te. aliàs ſi prædicta non adſint, debet quamprimum ei prouideri de præbenda, vt ſupra, & ſequitur Fuſch.

de

de viſit.lib.1.c.15.nu.11. Vbi tamen Canonici ſunt priuilegiati ſuper numero certo, ſi poſtea aliquem recipiunt ſupra numerum, non poſſunt vti exceptione numeri contra Papam volentem aliquem ſupra numerum conſtituere. Abb.in c.pro illorum. de præb. qui tamen ſi ſit conſuetudo, quòd non participet de iuribus Canonicalibus, illa non participabit, vt ſupra.

Secundò, Canonici dicuntur legitimi adminiſtratores præbendæ, & habere ſimplicem eius vſumfructum, nec tenẽtur ad præſtationem procurationum debitarum Legatis ſedis Apoſtolicæ, vel ſimilia onera quando eis aſſignatur præbenda pro eorum ſuſtentatione tantum. Abb.in c.accedentes.nu.5. de præſcript.in c.ex literis.de probat.

Tertiò, poſſunt agere contra Epiſcopum, abſque eo quòd veniá petant. Abb.in c.cum olim.nu.7.de cauſa poſſeſſ.

Quartò, Canonicis relictum non intelligitur relictum eccleſiæ, nec ei acquiritur. Abb. in c.ex literis.nu.8.de probat.niſi probetur intuitu eccleſiæ, non perſonæ eſſe relictum, vt not.in c.cum eſſes.de teſtam. ſi enim aliqui ſint proprijs nominibus expreſſi, non acquiritur eccleſiæ, ſi verò relinquitur Canonicis talis eccleſię, adhuc non acquiritur eccleſiæ, ſed ipſis, cum ibi ſint habentes dignitatem, Capellani etiam &c. quòd ſi relictum ſit clericis talis eccleſiæ ſimpliciter, eccleſiæ acquiritur. gl.& Doct.in cap. requiſiſti.de teſtam.cum aliàs non dicatur ſucceſſor Canonici, qui eo mortuo in eius locum cooptatur. c.cum eſſes. vbi Abb.Dec.& Berous.de conſtitut. ſed creetur ex noua electione ad Canonicatum, qui erat extinctus. gl.Abb. & alij in c.conſentire.de elect. vnde & acquiſita per Canonicũ intuitu eccleſiæ, vel præbendæ, non cedunt ſucceſſori, ſed Capitulo. Abb.in cap. relatum.2. de teſtam.

Quintò, poſſunt dare vocem per procuratorem. Abb.in cap.cum olim. nu.9.de re iudic. dummodo ſit de Capitulo, ſi id habet ſtatutum Capituli.

Sextò, ſi habent dignitatem cum Canonicatu ex Papæ diſpenſatione, cum aliàs id non liceat, ſi ambo ſunt de Capitulo, & tenẽtur reſidere, iuxta c.de multa.de præben. c.execrabilis.de præb. in extr.communi. c.4.ſeſſ.7. c.17.ſeſſ.24.in Trid.Conc.debent habere duas voces in Capitulo, & diſtributiones duorum.ex Abb.in c.cum olim.nu.6.de re iud. verius tamen eſt, vt tantum diſtributiones vnius percipiant. Ant.in c.olim.de re iud.Staph. de expect. fol.13.nu.5. Rebuff.de diſp.ratione æt. ver. in Cathedrali.

Septimò, ſoli Canonici habent vocem in Capitulo, non autem habentes in Cathedrali dignitatẽ ſine Canonicatu iure communi, niſi aliud habeat conſuetudo. Abb.in d.c.nu.7.& 8. quia Canonici ſoli faciunt Capitulum cum Epiſcopo, non alij beneficiati in Cathedrali etiam perpetui, etiam habentes dignitatem. idem Abb.in c.1.nu.13.de elect.in c.ſcriptum.nu.4.eo. dummodo ſint conſtituti in ordine ſacro.clem.2.de æt.& qualit.cap.4.ſeſſ. 22.in Trid. Conc.

Octauò, Canonici poſſunt ſtatuere ſuper qualitate, & quantitate diſtributionum. Abb.in c.1.de cler.ægrot.licet aliàs regulariter non poſſint ſtatuere ſine Epiſcopo. idem in c.cum omnes.num.4.de conſtit. in hoc tamen contrarium tenet Franch.in c.conſtitutionem. §.cæterum.de verb.ſig.in 6. quod verum eſſe poteſt circa res Capituli, ſi ſit rationabile, non autem circa ſtatum eccleſiæ ſine Epiſcopo, vt infra.

Nonò, Canonici ſeruientes Epiſcopo ſuo, licet abſentes, percipiunt fru-

ctus beneficiorum non obſtante conſtitutione in contrarium. Abb.in c.ad audientiam.nu.1.8.de cler.non reſid. quod intelligitur de duobus,& idem de inferioribus clericis,dummodo concurrat diſpenſatio Epiſcopi,& vtilitas eccleſiæ. Rota Rom.deciſ. 222.nu.4.& 2.p.2.in nouiſs.non tamen diſtributiones quotidianas.d.c.vnico. de cler.non reſid.in 6.& Abb.loco cit.dicit idem eſſe in alijs beneficiatis inferioribus, ſi Epiſcopus illis vtitur pro ſeruitio communi,vel Eccleſiæ Cathedralis,ex cauſa vrgenti,non autem ſi pro ſeruitio perſonæ ſolius Epiſcopi, niſi cauſa ſit vrgens, cũ filij tenentur ſubuenire parentibus in neceſſitatibus, quod extenditur ad quattuor menſes,vt ſacra congregatio,reſpondit pro ſeruitio ipſius perſonæ, & eo magis ſi pro ſeruitio eccleſiæ,& diœceſis, qui tamẽ ſeruientes Epiſcopo ſunt duo tantum.c.ad audientiam.de cler.non reſid. & Epiſcopus poteſt ad id cogere duos tantum. Silua de benef.2.p.q.11. Rebuff.tit.de diſp. non reſ.n.37.

Decimò,poſſunt ſimul cum Epiſcopo Canonici conſtituere dignitatem conſuetam in eccleſia,vt Archidiaconatum,vel Archipresbyteratum, modo ſibi dos aſſignetur. Abb. & alij in c cum acceſſiſſent. de conſtit. Corn. conſ.193.nu.19.2.vol. nouam tamen dignitatem ſolus Papa ibi creare poteſt. Abb.ibid. qui & veterem dignitatem ſuppreſſam ſimul cum Epiſcopo ſuſcitare poſſunt. Fel.ibi. dummodo dos ei aſſignetur,vt ibi not.

Vndecimò,priuilegiatur,vt Epiſcopus non poſſit ſtatuere modum celebrandi diuina,niſi cum duobus de Capitulo,vbi Sinodus prouincialis non prouidit.c.cum dignitates. in fin.ſeſſ.24. qui & eget præſentia duorum de Capitulo in reformando hoſpitalia.c.8.ſeſſ.25.vt nec poteſt procedere contra eos de Capitulo, niſi cum præſentia duorum ex ipſis. c.6.ead.ſeſſ. nec Indulgentias publicare,niſi adhibitis duobus de Capitulo. cap.multa.ſeſſ. 21.in Trid.Conc. qui & duos de Capitulo adhibere debet,& duos de clero in prouidendo ſeminario clericorum. ſeſſ.23.c.18. Fuſch.de viſit.lib.2. c.15.nu.8.cum ſeq.

Duodecimò,Canonici quando incedunt proceſſionaliter cum ſuo Epiſcopo, præferuntur Abbatibus, & alijs Prælatis inferioribus Epiſcopo, & ſtare debent in loco honorabiliori,quia non debent recedere à ſuo capite. Gemin.in c.quamuis.§.quanquam. de præb.in 6. not.Abb.& Fel.in cap. cum non liceat.de præſcripr. non tamen id conceditur ſingulis Canonicis, ſed Capitulo congregato etiam abſente Epiſcopo, quod omnes prælatos dempto Epiſcopo præcedit, vt iidem dicunt.

Decimotertiò, poſſunt Canonici optare præbendas,vbi ſit talis mos,vel ſtatutum,& etiam permutare. Rota Rom.deciſ.411.num.1.p.1.in nouiſſ. ſic tamen vt titulus Canonicalis non cenſeatur mutatus,nec ius præcedentiæ.Cucch.de Canon.nu.24 in fi. & vt dicit gl. in c.cum in tua.de conſuet. tunc optatio fieri debet intra viginti dies à die notitiæ. d.glo. poteſt tamen Capitulum per duos dies eum terminum antiquiori prorogare. Tiraq. de vtr.retr.§.1 gl.20.nu.58. aliàs optabit alter,vel deuoluitur ad Epiſcopum. c.2.de conceſſ.præb. Effectus verò optionis eſt,vt tribuat ius ad rem,vnde Epiſcopus non poteſt conferre id beneficium ad quod quis habet optionẽ, nec valet etiam impetratio facta coram Papa non expreſſo iure optionis, & ſi minor Canonicus optat,tenet optio, ſi maior intra tempus non optat. Non poteſt tamen quis optare præbendam minorem propria, nec beneficia vacantia in curia,nec reſeruata generaliter,vel ſpecialiter,niſi derogetur,

tur, nec intruſus poteſt optare, nec deuoluta ad ſedem Apoſtolicam optari poſſunt, nec prima dignitas in Cathedrali poſt Pontificalem; nec vacantia in curia, aut reſeruata motu proprio; & ſic optans debet mutare locum in choro. c. quamuis. de reſcript. in 6. Zerola in praxi ep. verbo, Canonic. nu 7. & 8. & ſi qui non optant, vbi eſt talis mos, non ex hoc amittitur facultas optandi. Capyc. deciſ. 134. nu. 4. Zerola loco cit. nu 12. & ſi poſt poſſeſſionē, Canonicatus adeptam, aliquem is reperit eius bona occupare, poteſt eum expellere. Rota Rom. deciſ. 19. nu. 13. p. 2. in nouiſs.

Secundum dictum. Canonici multa præſtare non poſſunt. 5

Canonici quæ præſtare non poſſint.

Primò enim, non poſſunt ire ad ſeruiendum hac intentione principali, vt lucrentur diſtributiones, ſic enim eſſet mortale, & ſimonia mentalis, quæ tamen non obligat ad reſtitutionem, & pœnitentia aboletur. c. fin. de ſimon. Abb. in c. ſignificatum. de præben.

Secundò, non poſſunt alterare ſtatum eccleſiæ ſine Epiſcopo, Epiſcopus tamen cum maiori parte Capituli poteſt. Abb. in c. quoniam. nu. 8. de vita & hon. cler. nec locare bona eccleſiarum vltra triennium. ex c. ambitiosæ. de rebus eccl. in extr. communi. nec poſſunt tollere ſtatuta honorabilia eccleſijs. Abb. in c. ex parte. nu. 1. de conſtit.

Tertiò, non ſunt legitimi teſtes in cauſa Canonici ſui, ſi recuſentur, vt poſſunt. Abb. in c. cum veniſſent. de iudic. nu. 10.

Quartò, non poſſunt agere pro canonico ſine mandato. Doct. in c. cum Mart. de conſtit. & regulariter non agunt etiam pro eccleſia ſine mandato. Abb. in c. ex parte Aſtenſis. nu. 8 remiſſiuè. de conceſſ. præb. vt mandatum requiritur ſpeciale ad recipiendam poſſeſſionem iuris canonici, vel præbendæ. Rot. deciſ. 290. in nouis.

Quintò, Canonicorum præbendæ, non poſſunt capi pro executione rei iudicatæ, niſi in ſubſidium. Boer. deciſ. 226. nu. 3. ſic enim capi poſſunt earū fructus, ſic tamen vt aliquid pro eorū victu honeſto relinquatur. Boer. ibi.

Sextò, non poſſunt Canonici permutare præbendas ſi habent diuerſum officium, vt cantoris &c. ſine authoritate ſuperioris, ſi verò ſunt eiuſdem qualitatis, ſi agitur de eorum titulis, requiritur dicta authoritas, ſecus ſi de temporalitate earum agatur. Imol. in c. exhibita de rerum permut.

Tertium dictum. Canonici multa præſtare, & agere debent. 6

Canonici quæ præſtare & agere debeant. & à quibus cauere.

Primò, viuere debent iuxta modum ſibi ab Epiſcopo præſcriptum. ex Conc. Arelaten. III. de vita clericorum. & Arelat. IIII. c. 5. qui quoq; ſicut in cæteris, ſic etiam in veſtitu modum diſcretionis tenere debent, cauendo ab immoderato cultu veſtium, ſed virtutum indumenta induendo, vt eorum exteriora ornamenta, nec nitida nimis, nec abiecta plurimum ſint. ex Conc. Aquiſgranen. c. 124. & probat Hier. ep. 22. ad Euſtoch. dicens, ſunt quidam mei ordinis, quibus omnis cura de veſtibus eſt, ſi bene oleant, ſi pes laxa pelle non folleat, crines calamiſtri veſtigio rotantur, digiti de annulis radiant; & ne plantas via humidior ſpargat, vix imprimunt ſumma veſtigia, tales cum videris ſponſos magis exiſtimato, quàm clericos, quod & Gregorius hom. 6. in Euang. inſectatur, cum veſtitus morum indicium ſit, & veſtitus inſignis, ac mollis ſuperbiæ vexillum ſit, & nidus luxuriæ: vt inquit Suet. in vita Aug. c. 73. ideò eum veſtitum adhibere debent, in quo modeſtia, & humilitas cernatur, ſic tamen, vt exquiſitæ ſordes in eo non ſint, vt nec delitiæ. ex Conc. Trid. ſeſſ. 22. c. 1. non etiam induendo cu-

cullas monachorum, vt ab ijs diſtinguantur. c.25. ibid. qui & diurnas horas deuotè recitare debent, & completorio expleto cubitum ire, omnibus in vno dormitorio quieſcentibus, ſingulis in ſingulis lectis, in cuius dormitorij medio, lucerna noctu ardere debet, nil ibi indecẽs agendo. ex eod. Conc. Aquiſgran. c. 136. qui proinde ſimul habitare, & in cõi viuere conſueuerant, & lectionibus, & diuinis officijs inſiſtere. ex Conc. Meld. c. 53. manendo in clauſtris congruis horis, vt ibi habetur; & qui in epiſcopijs verſantur in vno dormitorio dormire, & vno refectorio comedere debent, vt facilius ad horas canonicas celebrandas cõcurrere poſſint, & de eorum vita, & conuerſatione admoneri, & proinde victum, & veſtitum, iuxta Epiſcopi facultatem accipiendo. ex Sin. Turon. c. 23. Lectiones etiam audiendo tam in Eccleſia, & Monaſterio, quàm in menſa. ex Conc. Moguntiaco. c. 9. clauſis portis expleto cõpletorio clauſtri à viro probabilis vitæ, à quibus nullus, niſi ex licentia egrediatur, fœminis illuc nequaquam intrantibus, & ſi quis extra inuentus fuerit indecens perpetrare, vel in biuijs, aut plateis ocio, vel vanis vacare, primò, ſecretè corripiatur, cum acrius iudicetur à Prælatis, & Magiſtris. ex Sin. Aquiſgranen. c. 143. & 144. & vbi Capitulum tales corrigere ſolet ad iuſſionem Epiſcopi, intra certum tempus id agat, aliter Epiſcopus eos corrigat. ex Conc. Lateran. ſub Innocentio III. cap. 7.

Quæ tamen, quò ad vitam communem, receſſere vbique ferè ab aula, & reliqua etiam non ita exactè ſeruantur, qui tamen in ædibus canonicalibus, ſi adſunt, habitare debent. ex Conc. I. Mediol. tit. de cler. veſtitu &c. §. de clericalibus ædibus, qui & tenentur ad reparationem ipſarum iudicio Epiſcopi pro ratione fructuum præbendæ, vt ibi habetur.

Secundò, debent horis debitis diuinis adeſſe, videlicet Matutinis Precibus, Primæ, Tertiæ, Miſſæ ſolemni, Sextæ, Nonæ, Veſperis, & Completorio, recitando eas integrè, diſtinctè, deuotè, non fractè, curſim, vel truncatè, & omnes pſallant, & canant, ſenes cum iunioribus, nec ibi priuatim officium recitent, aut legant, nec huiuſmodi agant à recitatione precum; & debita attentione aliena. ex Conc. Colon. p. 3. c. 4. 5. & 6. aliter, qui ab Epiſtola toti Miſſæ, & à primo pſalmo ſingulis horis non interfuerit, niſi neceſſitate auocante, ac petita, & obtenta licentia, illius horæ, vel officij ſtipendio in totum careat. ibid. c. 10. & c. nc. dolentes. de celebr. Miſſ. c. vnico. de cler. non reſid. in 6. & etiam debentur habenti dignitatem in Cathedrali, ratione cuius habet curam in ciuitate, vel extra, dum ibi reſidet, & curam exercet, niſi aliud habeat conſuetudo, vel niſi ſit extra diœceſim: & ſimiliter debentur ſacerdoti audienti confeſſiones, vel miniſtranti alia ſacramenta intra eccleſiam, vel extra. c. 8. in fin. ſeſſ. 24. in Trid. Conc. & ſtudenti cum licentia, exceptis incertis quotidianis. ex deciſ. 239. ſacræ concrx congreg. & hoc vbi præbendæ non ſunt diſtinctæ, aliàs non debentur, ſed debet eſſe contentus fructibus ſuæ præbendæ. Quartò, debentur infirmis. d. c. vnico. & ſi infirmi ſint ex propria culpa, modo ægrotet quis intra locũ. Couar. lib. 3. var. reſol. c. 13. & lib. 2. c. 16. niſi infirmitas ita leuis ſit, vt ſine damno non impediat ab officio, vel ſi dum eſſet ſanus parum frequentaret eccleſiam. Quintò, debentur clerico gerenti negotia eccleſiæ. cap. ex parte. 2. de cler. non reſid. Sextò, debentur clerico iniuſtè carcerato, ſuſpenſo, excommunicato, vel proſcripto. Cald. conſ. 17. de præben. ſecus ſi culpa

ſua,

ſua, nec ſi abeſſet tempore peſtis, nec ſi quis peregrinetur de licentia Epiſcopi. Boet. deciſ. 17. num. 6. niſi omnes abſint ob peſtem.

Non debentur verò abſenti ſine cauſa, etiam ſi Papæ inſeruiat, Epiſcopo, vel alij. Silua. de beneſ. 4. p. q. 6. per totum.

Et vbi quis abeſt, eius portio ſi extrahitur ex tertia parte præbendæ, debet applicari fabricæ eccleſiæ, vel alij pio loco; aliæ verò accreſcunt præſentibus. ex deciſ. congreg. 191. & vbi aliquis contribuit pro augmento diſtributionum. iuxta c. 3. ſeſſ. 21. Trid. Conc. lucratur & maiorem portionē abſentium. ex deciſ. congreg. 337. & ſi abeſt plus amittit. d. c. 3. Trid. Conc. & diſtributiones gaudent priuilegio, vt non cōtribuant ſeminario. ex deciſ. congreg. 338. Zerola in praxi ep. verbo, Diſtributiones. ex Conc. verò primo Mediol. tit. de diu. offic. qui non interſunt Miſſæ ante primas collectas, Matutino ante primum Pſalmum cœptum, alijs horis ante ſecundum Pſalmum cœptum, illius horæ non ſunt participes, & diſtributiones diuidi debent pro rata ſingularum horarum glo. in clem. 2. de ætat. & qualit. & Miſſæ. Nau. c. 25. nu. 122. Conc. Later. c. 9. ſeſſ. 9. c. ſtatuimus. & debent horæ recitari hora competenti, ita vt Matutinæ verè ſint Matutinæ, niſi ex cauſa aliter ſit fiendum, vt quia Canonici abſint à Cathedrali, & huiuſmodi; ſic tamen, vt diluculo, vel paulo poſt incipiātur: vt not. in d. c. 1. in clem. 2. de celebr. Miſſ. nec dicantur veſperi, niſi ex cauſa proceſſionis, vel alia ſimili, quod licet quandoq;, vt inquit Nau. de orat. c. 3. §. 17. qui & dicit extantes, nec pſallentes, cum alijs etiā ſi canonici ſint, tuta conſciētia in choro non poſſe diſtributiones percipere. In quo ego ſentirem ſic dici poſſe, ꝙ omnes ſub peccato, impedimento legitimo ceſſante, teneantur horas ſimul cum alijs recitare, & ad id cogi poſſe per pœnas, & mulctas à prælatis. ex Conc. Trid. ſeſſ. 24. de reform. c. 12. verſ. omnes verò, cum ad id iure teneātur, cum ob officium detur beneficium. c. fi. de reſcript. in 6. & ipſi ad id iure teneantur. clem. 1. de celebr. Miſſ. c. 1. cap. dolentes. extra. eod. & ex alijs pluribus, quæ congerit Nau. loco cit. & poſt eum, Ioannes Langheeruch. lib. de vita Eccleſ. lib. 4. c. 9. 10. & 11. In foro tamen conſcientiæ, ſi ſtatutū, vel conſuetudo à prælatis ſcita, & tolerata, vel fundatio habeat ſatis eſſe ꝙ Canonici adſint diuinis, horæ verò, & diuina per Capellanos recitentur, ſentirem canonicos non recitantes horas, modo eas domi recitarint, & ad id à prælatis non cogantur, vel ius ſinodale, vel prouinciale eos ad id particulariter non adigat, vt eſt in pluribus locis, maximè in prouincia Mediolanenſi. ex Conc. Prouincial non peccare, nec teneri diſtributiones reſtituere, vt colligi poteſt ex Bulla Pij V. 132. licet ibi non definiat eos tutos eſſe, tametſi innuat eos tolerari poſſe, & probat idē apertè Aragon 2. 2. q. 83. art. 13. in fi. cum & iura ſtatuant non recitantes, ſed tantum abſentes à choro diſtributionibus carere. c. 1. de cler. non reſid. in 6. licet opinio Nau. & Lanchrecuc. tutior ſit, & ob id, legitimo impedimento ceſſante, eas ſimul cum alijs recitando, vt & ego ſemper ſeruaui; qui ideò cauere debent ne in choro riſibus, vocibus immodeſtis, colloquijs, literarum lectioni, & huiuſmodi operam dent. cap. in loco. 2. q. 4. Nau. c. 2. de orat. qui etiam cauere debent, ne in recitando officio omittant partem notabilem verſuum, ſincopando, deglutiendo, anticipando, &c. Nau. c. 10. n. 9. d. tract. c. 13. nu. 24. c. 16. n. 2. 3. & 28. & ex Bulla Pij V. incip. Quamprimum. idem Nau. c. 16. num. 25. & 26. clem. 1. de celebr. Miſſ. ſed piè, deuotè, tractim, &

animo.

animo ibi intento eſt recitandum,d.clem. 1.c.dolentes.extra.eod. Cypr.de orat.Dom. Baſil.conſtit.monaſt.c.12. Caſſia.coll 9.c.3. quæ item diſtributiones dari debent tantum præſentibus diuinis officijs, niſi eccleſiæ neceſſitas,aut infirmitas excuſet,non obſtante quacunque colluſione,vel remiſſione.c.1.vbi Doct de cler non reſid.in 6.c.cum dignitates.ſeſſ.24.in Trid. Conc.qui etiam Canonici tenentur recitare officium Beatæ Virginis in choro,vbi ante conſuetum erat,ex Bulla Pij V.in princ.Breuiarij reformati, & ſimiliter in Aduentu, Quadrageſima, diebus ieiuniorum , celebrari debent duæ Miſſæ ſolemnes,altera feriæ, altera diei feſtiui,& ſi tunc celebratur Miſſa ſolemnis pro defunctis, tertio loco celebrari debet, & Miſſæ, ac Veſperæ ſolemnes die Natali Domini, Circuncisionis, Epiphaniæ, Reſurrectionis, Aſcenſionis, Pentecoſtes, Corporis Domini , Aſſumptionis Beatæ Virginis,Beatorum Petri,& Pauli, & omnium ſanctorum , par eſt, vt ab Epiſcopo ſolemniter celebrentur, cui Pontificalia exercenti, Canonici,& in dignitate conſtituti,inſeruire,& miniſtrare debent.ſeſſ.24.c.cum dignitates. & ſimiliter dum confert ſacros ordines. ſeſſ.23.c.8. vel exercet Pontificalia extra Cathedralem in ciuitate, ſic enim cogere poteſt eos qui ſolent ei aſſiſtere in Cathedrali,dum ea exercet,non verò dum eſt in diœceſi,ſed tantum clerus. ex deciſ.9. congreg. & eo impedito ab Archipreſbytero, diebus verò Dominicis, Aduentus, & Quadrageſimæ, feſtis Natalitijs, Reſurrectionis, Pentecoſtes, Beatæ Virginis, Apoſtolorum , par eſt, vt à Canonicis canantur, alijs diebus à Manſionarijs , vel aliter iuxta ritum à Concilio Prouinciali ſtatutum , ad quem ſpectat ordinare quæ pertinent ad diuina officia. d.c.cum dignitates.in fin. & interim Epiſcopus cum duobus canonicis,quorum alter ab Epiſcopo, alter à Capitulo eligatur,in ijs poterit prouidere, prout expedire videbitur. d.c.in fi. & quilibet tenetur per ſeipſum, non per ſubſtitutum diuina obire officia.d.c.Qui etiã dato ſigno,induentes ſuperpelliceum mundum in choro, vel potius ſacrario,illum deuotè ingredi debent ad diuina officia peragenda, vbi ante ſanctiſſimum ſacramentum genuflectentes , grauiter ad ſuam ſedem tendere debent,& ibi genuflexi, Dominica oratione, & Aue Maria deuotè recitata,candelis accenſis,dato campanæ ſigno,& præfecto chori iubente, deuotè conſurgere , & ad diuinas laudes celebrandas, piè, & alacriter ingredi, nec vllus ante diſcedat, quàm officium expletum ſit , & Antiphona Beatæ Virginis,in fine recitata,niſi infirmitas,aut neceſſitas perſonæ,vel eccleſię id expoſcat, quo tamen caſu,qui capellas habent cum onere celebrandi , non debent ea hora,qua horæ in choro recitãtur,celebrare,ne ſimul duobus oneribus ſatisfaciant, niſi hora celebrandi labatur , vel neceſſitas eccleſiæ id expoſcat,tametſi ſtricto iure ſatisfaciant,ſi dum horæ recitantur, celebrent , tum quia is fungitur tantum vna perſona , & ſatisfacit oneri ſui beneficij, tum quia præſtantius ſeruitium eſſe non poteſt eccleſiæ exhibitum,quàm celebratio ſanctiſſimi ſacrificij,ſi tamen quis eſſet Canonicus, & capellam haberet in Cathedrali, ſi celebraret vt capellanus, dum horæ recitantur,non perciperet diſtributiones , vt canonicus, cum ſic fungatur officio duarum perſonarum, quod non licet. ita Abb.in c.cum olim.nu.6. de re iud. nec alia etiam de cauſa quiſque è choro diſcedat, niſi officio expleto, niſi ex neceſſitate, vt ſupra, eaque re ſignificata primum locum in choro obtinenti , & punctatori, qui punctator per ſingulos menſes mutari

debet,

debet, & punctare omnibus horis abſentes ſine licẽtia, vel infirmitate, aut cauſa vtilitatis eccleſiæ excepta, vel qui non adſunt horis, hora competenti, vt ſupra, vel diſcedunt ante officium expletum ſine cauſa, vt proximè dictum eſt, vt habetur in Conc. I. Mediol. ſub tit. Quæ ad diuina officia.

Iidem etiam & alij clerici concionibus intereſſe debent, & Epiſcopum deducere ad eccleſiam euntem, ac reducere. ex d. Conc. I. & II. Decret. 27. tit. quæ ad Miſſam, qui & cum canitur Hymnus, Gloria, Simbolum, Sanctus, & Agnus ad Epiſcopum ordine venire debent, & eum circunſtare, &, diſcedendo eidem reuerentiam facere. Conc. I. Mediol. loco cit. & IIII. tit. quæ ad Miſſam, & diuina officia, &c. quibus locis, & omnibus ijs Concil. Mediol. exactè tractantur quæ pertinent ad diuina officia, piè, deuotè, & laudabiliter celebranda.

Tertiò, debent anniuerſaria celebrare pro Papa defuncto. c. vbi periculum. de elect. in 6. & pro Epiſcopo, ac Epiſcopis prouinciæ, & Canonicis, ac alijs reſidentibus defunctis, Conc. II. Mediol. tit. quæ ad Miſſam. decret. 14. impenſis menſæ communis ſi defunctus ex reſidentibus ſit, Menſæ verò Epiſcopalis, ſi Epiſcopus ſit, ſi Papa vtriuſque, vt æquum videtur.

Quartò, ſingulis hebdomadis Capitulum habere debent, in quo de iuribus Capituli agãt, ante cuius initium recitetur à primo chori Oratio de Spiritu ſancto, & poſt ab eodem Oratio pro gratiarum actione, & omnia ibi occultis ſuffragijs definiantur, nil ibi ſtatuendo, quod non ſit rationabile, vt nec vllum eorum ſtatutum eſſe debet quod rationabile non ſit, qui & archiuium habeant in quo iura Capituli conſeruentur, & ſi qui ſcripturas ad illud pertinentes habent apud ſe, illi eas omnino reddere teneãtur. c. 15. ſeſſ. 24. in Trid. Conc. Aliud quoque Capitulum in hebdomada habeant, ad quod omnes Canonici, & reliquus clerus Cathedralis conueniant, in quo ſpiritualia tantum tractentur, an decreta conſtitutionum, diœceſanarum circa diuina officia executioni tradantur, an cæremoniæ debitæ obſeruentur, legendo aliquam partem conſtitutionum, de vita, & honeſtate clericorum agentem, vel alium librum in quo ea quæ ad pietatem, vel diſciplinam eccleſiaſticam pertinent, continentur. ex Conc. II. Mediol. tit. quæ ad Miſſam, &c. decret. 13. & Capitulum debet conuocari ab antiquiore Capituli, ideſt, qui prior tempore canonicus eſt, qui alijs præfertur. Abb. in c. 2. de his quæ fiunt à maior.

Quintò, tenentur reſidere, nec aliquis vltra tres menſes quolibet anno abeſſe poteſt, ſaluis conſtitutionibus eccleſiarum, quæ longius ſeruitij tempus requirunt, aliter primo anno priuentur dimidia parte fructuum, quos ratione præbendæ, & reſidentiæ fecere ſuos, tum omnibus fructibus, ac demum iuxta canonum decreta contra eos procedatur. d. c. cum dignitates. & ſic quòd diſtributiones, niſi præſentibus diuinis officijs non dentur. d. c. vt ſupra, & ea ratio eſt ineunda, vt toto anno maior pars reſidentium in choro ſit præſens, & debent proinde, vt ſupra, ordines requiſitos intra annum ſuſcipere, aliàs non faciunt fructus ſuos. c. 12. §. neminem. ſeſſ. 24. in Trid. Conc. niſi ſint Canonici collegiatæ, & canonicatui ſacer ordo non ſit annexus, vt ſupra, & tunc ſat eſt in eo ætas quatuordecim annorum. ſeſſ. 23. c. 6. in Trid. Conc. deciſ. congregr. 471. qui tamen, vt ſupra, non habent vocem in Capitulo. ex d. clem. 2. de æt. & qual.

Sextò, ſi habent eccleſiam parochialem ſimul cum canonicatu, ex apo-

ſtolica diſpenſatione, ſine qua id non licet, cum ſint ſimul incompatibilia. c.de multa, de præb. reſidere debent in parochiali, ex Bulla 6. Pij V. 8. Idus Iulij 1568. incip. Cupientes. & lucrantur fructus canonicatus, exceptis diſtributionibus, ſi diuinis ibi non interſint. d.c. vnico. de cler. non reſid. in 6. & dicta Bulla; ſi verò cura eſſet annexa ipſi canonicatui, dum curæ exercitium agunt pro præſentibus in choro habentur, niſi conſuetudo ſit, vel ſtatutum, quòd non ſeruientes in dignitatibus aliquid amittant, quod aſcendat ad tertiam partem fructuum. c. 3. ſeſſ. 22. in Trid. Conc.

Septimò, ſi habent parochialem vnitam eorum menſæ, poteſt Epiſcopus ei prouidere, ſi ipſi videbitur, de idoneo Vicario perpetuo etiam cum aſſignatione tertiæ partis fructuum. ſeſſ. 7. c. 7. in Trid. Conc. & ſeſſ. 14. c. 9. ſeſſ. vlt. c. 6. qui & tenentur ſoluere pro eas ſedi Apoſtolicæ quindennia, ideſt annatam quolibet quintodecimo anno, quæ tamen non debent ſolui ſi ibi ſit conſtitutus Vicarius perpetuus pro quantitate fructuum eidem aſſignatorum, ex Bulla 50. Pij V. incip. Ad exequendum.

Octauò, cauere debent ne ad diuina officia propter diſtributiones, aliàs non ituri accedant, aliàs, ſi intentio ſit talis principalis, ſimoniam mentalem committunt, & ſic eſſet mortale, ſine tamen onere reſtituendi. c. fin. de ſimo. Silu. ſimonia. §. 9. poſt D. Th. quodlib. 6. & 8. Adr. quodlib. 9. & eſt cõmunis opinio, licet Sot. lib. 9. de iuſtit. q. 8. art. 1. ad ſextum arg. inclinet, quod is teneatur ad reſtitutionem, in alio tamen caſu loquens quando dat pretium deprauata intentione pro beneficio conſequendo ſine pacto, quod nõ eſt hic, ſi tamen quis palam diceret ſe ire ad diuina principaliter, vt diſtributiones percipiat iure poſſet ijs priuari. cum nõ ſit ſimonia mentalis, ſed exterius expreſſa. D. Th. quodlib. 6. Adr. quodlib. 9. Abb. in c. mandato. in fi. de ſim. Io. Lanchreeuch. de vita Eccl. c. 8. vnde ad diuina officia accedant, vt Deo laudes, & debitum ſeruitium in eorum munere perſoluant, pro publicis neceſſitatibus, & benefactoribus Deum exorent, & ijs quibus aliqua lege, vel pacto tenentur; & inde vitæ præſentis ſuſtentationem percipiant.

Nonò, expleto officio, in quo ſe habere debent, modo quo dixi tract. de Orat. & tract. de Horis canonicis, honeſtis occupationibus attendere debent, ſcilicet orationi mentali operam dando, operibus pijs incumbendo, ſeminarij curam gerendo, Epiſcopum adiuuando in ijs de quibus tract. de Epiſc. c. 3. ad fi. egi, eccleſiæ bonis bene vtendo, ſtudijs ſacris vacando, antequam cubitum eant orando, & in diuinorum cogitatione ſomnum capiendo, ne dæmon illuſionibus varijs eos aggrediatur; & cum expergiſcuntur, ſtatim de Deo cogitando, de eius maieſtate, bonitate, beneficijs ab ipſo acceptis, & huiuſmodi, vt ita primitias diei ipſi exhibentes, diei reliquũ in eius ſeruitio facilius inſumere poſſint; prauas ſocietates vitando, ſuperfluitates conuiuiorum, & veſtium, vt ita eccleſiæ ſenatus virtutibus præditus, & micans verè ſint, & appareant, alia quoque obſeruando, de quibus ſupra latè eſt dictum, & reſpectiuè tract. de Prælatis, & clericis habetur.

De Capitulo Canonicorum.

7 *Capitulũ Canonicorũ quid*

QVartum dictum. Canonici conſtituunt Capitulum ſoli non alij clerici eccleſiæ. Dec. & Ripa in cap. cum te. de præſcript. quod ve-

nit ap-

nit appellatione canonicorum. Ripa in cap.cum M. de conſtitut.num. 11. cuius tamen Capituli nomine non venit eius prælatus. Ripa in d.c.eam te. licet dicatur eius caput. glo.in c.irrefragabili. de offic.ordin.& dicitur Capitulum etiam ſi caput vacet.idem Ripa in d.c.num.14. quod & venit appellatione eccleſiæ. Dec.& Ripa in d.c.eam te. quaſi paruum caput, vt dicit Cucch.de offic.& pot.cap.in princ. & dicitur Capitulum, vbi maior eſt pars Canonicorum, licet aliqui contradicant. Abb.in c.ex parte Aſtenſis.nu.3.de conſtitut.ſcilicet maior pars non reſpectu minoris, ſed reſpectu totius Capituli. Boer.deciſ.3.Bellam.deciſ.275.quod intelligitur in ijs quæ fiunt ex neceſſitate, ſi enim fiant ex mera voluntate, ſat eſt quòd vnus omnibus reſiſtat. Abb.poſt gl.in c.cum omnes.de conſtitut.Fallit fauore liberationis. Item fallit, vbi Canonici vellent aliquid diſponere ad vſum pium, non ſolùm de rebus Capituli, ſed etiam de fructibus præbendarum ſingulorum, dummodo reditus ſint ſuperflui. Item fallit in cauſa vtilitatis communis, & pietatis, his enim caſibus valet quod fit à maiore parte capituli minori etiam obſtante. Abb.in d.c.cum omnes.nu.6. Et regulariter valet actum à maiori parte capituli, niſi minor pars oſtendat cauſam legitimam contra maiorem. Abb.in c.1.de his quæ fiunt à maiori parte cap. in c.cum nobis.in c.cum inter canonicos.de elect.in c.prudentiam.de offic.deleg. & vbi minor pars contradicit, debet adiri ſuperior prælatus, vel eligi arbitri, coram quibus eſt probanda cauſa contradictionis. c.ſecundò requiris. de appellat. Innoc.& Abb.in d.c.1. de his quæ fiunt à maio.& tacens habetur pro conſentiente, niſi appellet, vel petat recurſum ad ſuperiorem, etiam ſi contradixerit. Abb.in d.c.1.in c.bonæ. de appell.

Ad hoc verò, vt valeāt geſta per Capitulū, debent eſſe præſentes ſaltem duæ partes vocandorum, & ex ijs maior pars conſentiat. Abb.in d.c.1.niſi quis de vocandis fuerit contemptus, quia poteſt proſequendo contemptum facere actum retractari. Abb.in d.c.1. Item requiritur, quòd abſentes vocentur ad Capitulum, vel citentur, ſub his tamen diſtinctionibus, ꝑ aut ſunt in ciuitate, & ſunt vocandi, aut extra eam, & tunc aut ex culpa propria ſunt expulſi, vel relegati, & non ſunt vocandi, aut ob timorem, vt ob timorem tiranni, vel aliam iuſtam cauſam, & ſunt vocandi etiam ſi res ſit leuis, ad hoc vt poſſit illis præiudicare, qui ſic poſſunt mittere procuratores; Aut ſunt abſentes ex mera voluntate, & regulariter non ſunt vocandi; fallit in electione prælati, & cum volunt prouidere eccleſiæ de canonicis, & cum volunt ceſſare à diuinis, & in quolibet actu graui: vt dicit Abb. in d.c.cum omnes.nu.7. Vlterius requiritur, quòd conſenſus maioris partis capituli præſtetur in cōi, & capitulum more ſolito debeat congregari, & ibi actus explicari, ſi enim omnes eſſent in platea, & aliquem actum facerent, non diceretur actum à collegio, ſed à ſingulis: vt dicit Abb.loco cit. Quandoque etiam in caſibus particularibus requiritur non ſolùm maior pars Capituli, ſed etiā ſanior, & ſanior pars conſiſtit in zelo, qui zelus conſiſtit in idoneitate electi, & eligentium, in authoritate quæ conſideratur reſpectu dignitatis, & ordinis, & in tempore inſtitutionis, & in ſpirituali intentione.c.dudum.1.c.eccleſia. de elect.cum ibi not.

ſit, vt conſtituatur, & conuocetur.

Et debet Capitulum conuocari ab antiquiori ipſius, quò ad tempus receptionis ipſius, vt alibi dixi.

Quintum dictum. Capitulum multis pollet prærogatiuis, & poteſtate.

Capituli prærogatiua, & poteſtas quæ.

8 Primò enim poteſt ſine prælato facere ſtatutum, dummodo non mutetur ſtatus eccleſiæ, ſed concernat tantum factum ipſius capituli, aliàs non valet ſine conſenſu prælati gl. in c.2.de verb.ſign.in 6. nec in arduis poteſt facere ſtatutum ſine conſenſu Epiſcopi Innoc.& Abb.in c.1.de his quæ fiunt à maiori parte cap. nec etiam poteſt ſtatuere circa ſtatum eccleſiæ generalem ſine Epiſcopo, nec ſi ſtatutum tangat Epiſcopum, vel eius iurisdictionem. Innoc.in c.cum conſuetudinis de conſuet. poteſt tamen ſtatuere ſuper his quæ tangunt ſingularia eius negotia. Abb.in d.c.cum omnes. 2. col.de conſtit.& etiam in prædictis poteſt ſtatuere, ſi priuilegio, vel alio iure ſpeciali id poſſit. Imol.in c de his. de his quæ fiunt à maiori parte capit. Capra.reg.9 nu.3 & 5.& reg.93.nu.16.

Secundò, ſi facit expenſas pro electione prælati, cuius electio ad ipſum iure communi ſpectat, licet hodie Papa in regulis Cancellariæ id ſibi reſeruet, poteſt illas ab eo repetere.c.vt prateritæ. vbi Doct.de elect.

Tertiò, poteſt prælato inuito obuiare præiudicio eccleſiæ, & contradicere, ac appellare.gl.& Abb.in c.dilecti.de maior.& obed. & agere contra prælatum, & alium quemcunque ſine curatore, cum habeat liberam adminiſtrationem.c.ex parte.c.olim.de accuſ. Abb.in c.edoceri.4.col.de reſcrip.

Quartò, poteſt monere prælatum, & ſocium abſentem, vt veniat ad reſidentiam, iuxta formam c.qualiter.cum ſeq. de cler.non reſid. non poteſt tamen procedere ad eligendum ſine eius authoritate, quia oportet, vt monitus prius per ſuum iudicem priuetur, antequam alius eligatur. Hoſt. & Io. And.in d.c.qualiter.

Quintò, Capitulum non tenetur contribuere fabricæ eccleſiæ, vbi non habent canonici vltra commoditatem ipſorum, niſi parcè viuendo. Abb.in c.ſi. de his quæ fiunt à maiori parte cap.

Sextò, Capitulum debet conuocari per Decanum capituli, ſi id habet conſuetudo, aliàs per canonicum primo inſtitutum, qui & erit primus in danda voce, ſubſcribendo, & ſedendo. Abb.in c.auditis.1.col.de elect.

Septimò, Capituli maior pars vbi delinquit, faciendo actum minus legitimè, poteſtas remanet penès non delinquentes, & idem ſi aliqui de Capitulo ſint excommunicati, vel ſuſpenſi. Abb.in c.gratum.de poſtulat. prælat.

Octauò, Capitulum ſupplet negligentiam Epiſcopi in collatione beneficiorum, quod intelligitur quando communis erat ei cum Epiſcopo ea conferendi poteſtas. c.licet magiſter. de ſuppl.negl. aliàs ſecus, nec etiam vbi ea poteſtas ad Epiſcopum pertinet non iure ordinario, ſed deuoluto, ſic enim in iis conferendis eius conſilium non requiritur. Feli.in c.irrefragabili.de offic.ordin.& idem ſi ſcienter contulit indigno. Abb.in c.cum in cunctis.de elect in c.dudum.1.nu.11.eod.

Nonò, Capituli maior pars ſi eligit ſcienter indignum, minor dignum, venit confirmanda electio minoris partis. Abb.ibid.nu.10.

Decimò, Capitulum potitur priuilegio, vt Epiſcopus non poſſit ardua ſine eius conſenſu expedire, nec ſufficit conſilium, vt in inſtitutionibus, & deſtitutionibus. c.nouit.de his quæ fiũt à præl. collationibus, & electionibus.c.quanto.eod.tit.vbi Abb idem in c.nouit.poſt medium.eod.tit.& nõ ſolùm vbi agitur de aliquo ſtatuendo, ſed etiam de aliquo negotio graui gerendo. Innoc.& Abb.in d.c.nouit.in c.2.de inſtit. Dec. in c.cũ omnes. col. pen.

pen. de conſtit. Vnde irrita eſt Epiſcopi donatio, venditio, vel commutatio rei eccleſiaſticæ ſine conſenſu, & ſubſcriptione capituli. c. 1. & cap. tuo nuper. de his quæ fiunt à prælat. poteſt tamen id confirmari ex ratihabitione capituli. c. 3. de his quæ fiunt à prælat. nec poteſt veterem dignitatem ſuppreſſam in eccleſia ſine Capituli conſenſu ſuſcitare. Innoc. Fel. Hoſt. in cap. cum acceſſiſſent. de conſtit. nec ſtatum ſuæ eccleſiæ ſine eiuſdem conſenſu immutare. Abb. & alij in d. c. cum acceſſiſſent. & c. cum omnes. de conſtit. nec alia ardua explicare, aut beneficia conferre ſine capituli conſenſu, vt & idẽ conſilium adhibere debet in electione magiſtri in Theologia. ſeſſ. 5. c. 1. in Trid. Conc. & alijs caſibus, de quibus de ſtat. Epiſc. c. 3. in fi. habetur. niſi aliter ſe habeat præſcripta conſuetudo. Imol. in clem. quia contingit. col. 3. de relig. dom. Firm. de Epiſc. lib. 4. p. 4. num. 52. cum ſeq. vel niſi adſit rationabilis cauſa cur id facere non debeat arbitrio boni viri, vt dicit Abb. in d. c. nouit circa medium. nec in notorijs eſt opus conſenſu capituli, vt ſi requirat clericum abſentem. vt reſideat. Oldr. conſ. 230. cum id ſit quædam iuris executio, vt dicit Abb. in c. ex parte. de cler. non reſid. & in d. c. nouit. In leuibus verò non requiritur conſenſus capituli, ſed ſat eſt conſilium requiri, quod etiam non tenetur ſequi. Innoc. in c. ſi. de maior. & obed. Innocen. & Abb. in d. c. nouit.

Ex Conc. Trid. quoque ſeſſ. 25. c. 6. ſtatuitur in caſu illius capituli, quod initio cuiuſlibet anni Capitulum duos ex gremio capituli eligere habet, de quorum conſilio, & conſenſu Epiſcopus, vel eius Vicarius tam in formando proceſſum, quàm in alijs omnibus vſque ad finem cauſæ incluſiuè, coram notario tamen Epiſcopi, & in eius domo, aut cõſueto tribunali procedere teneatur, ſic tamen vt vnum ſit vtriuſque votum, & alter Epiſcopo poſſit accedere, & ſi ambo diſcordes ab Epiſcopo in aliquo actu, vel interlocutoria fuerint, vel diffinitiua ſententia, tunc intra ſex dies cum Epiſcopo tertiũ eligant, in cuius electione ſi diſcordes extant, ad viciniorem Epiſcopum eius electio deuoluatur. & iuxta eam partem, in qua tertius conueniet, articulus in quo erat diſcordia terminetur, aliàs proceſſus, & inde ſequuta nulla ſint: congregatio tamen Conc. deciſ. 487. cenſuit id decretum habere locum tantum in Capitulo exempto à iuriſdictione Epiſcopi.

In quo etiam loco habetur, quòd vbi canonicis aliquid deliberandum proponi oporteat, in quo nec de re Epiſcopi, nec de proprio, aut ſuorum commodo agatur, Epiſcopus ipſe capitulum conuocare debet, vota exquirere, & iuxta ea diffinire, abſente verò Epiſcopo, id ab his de capitulo, ad quos de iure, vel conſuetudine ſpectat, perficiatur, nec ad id Vicarius Epiſcopi admittatur, & cæteris in rebus capituli iuriſdictio, & poteſtas, ſi qua eis competit, & bonorum adminiſtratio ſalua, & integra omnino relinquatur, quæ tamen non habeant locum in his eccleſijs, in quibus Epiſcopi, aut eorum Vicarij ex conſtitutionibus, vel priuilegijs, aut conſuetudinibus, vel concordijs, aut alio iure maiorem habent authoritatem, & poteſtatem, quàm eo decreto ſtatuitur, cui ſancta ſinodus derogare non intendit.

Sic etiam non poteſt Epiſcopus ſine conſilio fratrum ſuorum, videlicet Capituli, Abbates, & Abbatiſſas, & alias eccleſiaſticas perſonas inſtituere, vel deſtituere, & electiones confirmare, nec clericos ad beneficia, quorum habent patronatum, inſtituere. c. nouit. de his quæ fiunt à prælat. nec eccleſias baptiſmales cœnobijs, aut eccleſijs conuentualibus, ad quas ius

Bb 2 pa-

patronatus pertinet, vacantes perpetuò largiri, ita vt monachi fructus illarum habeant,& eos in proprios vſus,& eccleſias illas retineant. c.tua nu per. eod.tit. de his quæ fiunt à præl. nec criminales cauſas ſine conſenſu, vel ſaltem conſilio capituli cognoſcere, vel crimina corrigere. gl.in c.irrefragabili vbi Feli.nu.3.de offic.ord. niſi priuilegio, vel conſuetudine Epiſcopus habeat vt ea ſine Capitulo, vt ſupra, exercere poſſit. gl. in c.cum apoſtolica.de his quæ fiunt à præl.vt & requiritur eiuſdem conſilium,& conſenſus in poſtulando per Epiſcopum charitatiuum ſubſidium. Remig.q.32.qui Epiſcopus ſine capitulo caducitatem remittere non poteſt. Butſar. conſ 26.nu.23.lib.1.cum communi.

Vndecimò, Capituli bona ſingularia poſſunt annecti præbendis ſi fructus præbendarum ſunt minus ſufficientes. Abb.in cap.cum omnes.1.col. de conſtitut.

Duodecimò; poteſt Epiſcopo dementi vnum, vel plures dare coadiutores de reditibus Epiſcopatus alendos moderatè. c.vnico.§.cum verò. & §. fin. de cler.ægrot.in 6. quo Epiſcopo mortuo officium coadiutorum ceſſabit,& tota poteſtas in capitulum tranſibit.glo.in c.fi.de ſuppl.negl.prælat. in 6. Pauinus 2.p. tract.de Epiſc q.6.num 5. ſeruatis tamen ſeruandis, de quibus ibi. Cucch.de pot.cap.nu.57. Nec ſinguli de capitulo pro obligatione capituli conueniri poſſunt. Anch.in c.mandatum.de præben.in 6.

Et Capitulum Cathedralis inuitari debet ad concilium Prouinciale à Metropolitano.c.fi.de his quæ fiunt à præl.Cucch de Conc.in fi.

Decimotertiò, poteſt acquirere quaſi poſſeſſionem conferendi beneficia ex ſcientia, & patientia Epiſcopi, quæ multis modis probatur. Rota Rom.deciſ.166.1.p.in nouiſſ.

Decimoquartò, ſi iurat ſeruare ſtatutum,& in eo contenta,& contrauenit, valet quod ſtatuit, ſed periurium incurrit, ſecus ſi iurat tantum ſeruare ſtatutum, ſic enim non incurritur periurium. Capra.reg.9.nu.94.& 95.

Decimoquintò, Capitulum ſuccedit in fructibus Canonici defuncti, non autem is qui illi ſuccedit. Innoc.in c.quod ſicut. & ibi alij Doct.cum glo. de elect.

Cætera ad hoc facientia, videnda ſunt ſupra, vbi de Canonicis eſt actum, ſecundo dicto.

9 *Capitulum quæ facere non poſſit.* Sextum dictum. Multa ſunt quæ Capitulum facere, vel præſtare non poteſt.

Primò enim non poteſt exercere ea quæ ſunt ordinis Epiſcopalis, nec eius authoritatem ſibi attribuere, vt inquit Cucch. de pot.cap.n.14.& 15.

Secundò, non poteſt etiam cum Epiſcopo, ſine authoritate fundatoris, vel hæredis diminuere præbendam eccleſiæ.

Tertiò, non poteſt ſine Epiſcopo facere regulariter ſtatutum in eccleſia, nec mutare antiqua ſtatuta, vel conſuetudines, vel ſi vult ſtatuere circa iura Epiſcopi, vel ſtatum eccleſiæ, vel in negotijs arduis, ſecus in pertinentibus tantum ad Capitulum, vt quomodo ſit congregandum, de modo diſtribuendi diſtributiones, vel de rebus leuibus. Abb.in c.cum conſuetudinis. de conſuet. nec ſi id concernat aliorum præiudicium, vt ibi dicit Anch.in c.1.de conſtit.de quo,& ſupra eſt dictum, ad quod me refero.

Quartò, non poteſt iure communi excommunicare, vel interdicere.c. quæſiuit. de his quæ ſiunt à maiori parte cap. ex ſpeciali tamen conſuetudine,

dine, quæ præſumitur ex priuilegio inducta,cum aliàs irrationabilis eſſet, poteſt Capitulum acquirere eam iuriſdictionem. Abb.in c.ex parte Decani.de præſcript.

Quintò,prælatus non poteſt dare in emphyteuſim,vel feudum,rem ſolitam dari perſonæ ſingulari, Capitulo, cum nunquam moriatur, nec ſpes ſubſit,vt res ad eccleſiam redeat. Card.conſ.37.

Sextò,non poteſt dare de iure ſpectante ad camaram, vel ſucceſſorem. Rota Rom.deciſ.809.1.p.in nouiſs. nec etiam conferre beneficium in quo Epiſcopus habet dimidiam, eo contradicente, ſecus ſi habet vnam vocem tantum,vt Canonicus,tunc enim etiam non vocatur ſi ſit abſens.Rota Roman.deciſ.783.3.p.lib.3.in nouiſs.

Septimò, vno tantum contradicente non poteſt ſtatum Eccleſiæ alterare,vt quòd clerici in communi viuant. c.quod omnes. de reg.iur.in 6.Capra.reg.23.in fi.nec poteſt ſtatuere in præiudicium abſentium, niſi ex cauſa, & quòd vocati ſint, & duæ partes ex vocatis concurrant. Capra.reg.9. nu.7.cum ſeq. niſi aliud habeat conſuetudo, ſic enim ratum eſt quod fit à præſentibus, non vocatis abſentibus. Pap.lib.1.Areſt.tit.3.areſt.9.

.Septimum dictum. Capitulum ſede Epiſcopali vacante, multis, & amplioribus potitur prærogatiuis,& poteſtate. 10

Capitulum, ſede vacante, quibus prærogatiuis, & poteſtate fruatur.

Primò enim, ſede vacante dicitur ſucceſſor Epiſcopi, & ſuccedit in iuriſdictione tam temporalium, quàm ſpiritualium Epiſcopo competente. Abb.in c.cum olim.de maior.& obed. in c.verum.de foro compet. Fedet. de Sen.conſ.30. Rom.conſ.506.nu.13.vbi teſtatur de communi. Innoc.in c.eam te. de reſcript. vbi dicit, tunc Capitulum idem eſſe cum Epiſcopo. Io.And.in c.fi.de ſuppl.negl.præl.col.pen.in nouell.

Secundò, inde ſequitur, quòd cum habeat exercere ea quæ ſunt iuriſdictionis Epiſcopalis, quòd poſſit iudices dare, & omnia quæ iuriſdictionis ſunt exercere.Io.And.in c.fi.de ſuppl.negl. & etiam poteſt decretum in alienationibus rerum minorum interponere, & in emancipationibus liberorum,& curatores pupillis ad lites dare, & beneficia poſt primam ſententiam in curia latam ſequeſtrare, & ſuas ſententias executioni mandare. Paui.de pot.cap.1.p.q.2. quam iuriſdictionem,etiam in laicos Cathedralis Eccleſiæ temporali iuriſdictioni ſubiectos Capitulum exercere creditur. Pauin. d.q.2.

Tertiò,poteſt œconomum Eccleſiæ vacanti præficere. c.cum vos. de offic.ord. & etiam commendare ad breue tempus,vt ſex menſium alicui beneficium. Innoc.& Abb.in c.illa.ne ſede vacan.in c.bonæ.de appell. & etiã ad maius tempus prorogare commendationem, ſi is ad quem ſpectat,ei beneficio non prouiderit,& etiam donec eccleſiæ ſit prouiſum,cum id ſuadet eccleſiæ neceſſitas. Paui.d tr.2.p.q.3. & etiã poteſt inſtituere præſentatos à patronis laicis,vel clericis,licet aliàs inſtitutio illorum beneficiorum ad ſolum Epiſcopum ſine conſenſu Capituli ſpectaret. c.1.de inſtit.c.cum in illis.§.cum autem. vbi glo.de præb.in 6. & etiam præſtare poteſt aſſenſum permutationibus beneficiorum,& ex dicta cauſa reſignationes admittere, dummodo ea beneficia nõ ſoleat Epiſcopus ſine Capituli conſilio, vel conſenſu conferre, ſecus verò ſi Epiſcopus ſolus illa conferre conſueuiſſet. glò. & ibi Imol.in clem.1.col.4.de rerum permut. & ibi Card.q.11. & etiã recipere poteſt reſignationem beneficiorum ſimpliciter, non ex cauſa etiam

per-

permutationis factam. Abb. & Felin. in c. cum olim. de maior. & obed. vt & Epiſcopus poteſt admittere reſignationem beneficiorum Papæ reſeruatorum, licet illa conferre non poſſit. Feder. tit. de rerum permut. q. 36. vbi etiã Lapus. Et etiã poteſt ex cauſa aliquem beneficio priuare. Pauin. 2. p. princ. q. 6. non tamen ordine aliquem exauthorare. Abb. & Fel. in d. c. cum olim. Pau. d. q. 6. nec Abbates deſtituere, vel priuare. Gem. in c. 1. de pœnit. in 6. Pauin. ibidem nu. 3. Et ſimiliter poſtulationem admittere poteſt, dummodo nil poſtulato obijciatur, cum id non ſit mera gratia, ſed iuris neceſſitas. Pauin. 2. p. q. 4. d. tract. poteſt etiam confirmare electiones legitimè factas, & inualidas infirmare. glo. in d. c. cum olim. Pauin. d. q. 4. Et ſi Capitulum aliàs habet ius eligendi, poterit electione ipſa vnico actu illam perſonam electam confirmare. idem d. q. ver. quæro inſuper; & etiam Capitulum Metropolitanæ eccleſiæ probabiliter poterit ſuffraganeos confirmare, & Capitulum Patriarchalis Archiepiſcopos. Io. And. in c. ſi Epiſcopus. de ſuppl. negl. in 6. Pauin. d. q. num. 2. ſi tamen ius confirmandi aliquas perſonas, vt Abbates monachorum, vel eorum generales miniſtros, ex priuilegio Epiſcopo competeret, id ius in Capitulum non tranſiret. Ioã. And. in c. ſi poſtquam. de elect. in 6. Pauin loco cit. nu. 5. niſi & id priuilegium Capitulo eſſet commune; & ſimiliter ſi Epiſcopus ſolus non confirmaret, ſed cum alijs collegis, ſolum Capitulum confirmare non poterit ſine illis, Innoc. in c. ad abolendam, de hæret. Pauin. loco cit. nu. 2. ver. præmiſſa tamen. Idem etiam poteſt cogere ſuos ſubditos ad oſtendendum titulos ſuorum beneficiorum. c. ordinarij. de offic. ord. in 6. Pauin d. p. q. 6. nu 5. & quo priuilegio plures dignitates, vel beneficia poſſideant. Pauin. d. tract. p. 2. q. 10. & poteſt etiam inſtituere præſentatos à patronis, & deſtituere beneficiatos ex cauſa. Silua de benef. 2. p. q. 11.

Quartò, poteſt vice defuncti Epiſcopi decretum interponere alienationibus rerum eccleſiaſticarum, ſeruatis ſeruandis. glo in clem. vnica, de rerum permut. Berous in c. 1. col. 6. de rebus eccl. non alien.

Quintò, poteſt viſitare eccleſias, & perſonas ſubditas ſi vacatio ſit diuturna, nec ſubſit vicina ſpes promotionis Epiſcopi, videlicet poſt annum, corrigendo corrigenda, iuxta dicta, de ſtatu Epiſc. c. 6. & inde procurationes accipere, quando ceſſatio à viſitatione animabus periculum ſit allatura, & idem de Capitulo Metropolitano reſpectu prouinciæ, prædictis cauſis concurrentibus. Abb. & Felin. in c. cum olim. de maiorit. & obed. Cucchus de pot. cap. nu. 47.

Sextò, poteſt aduocare Epiſcopum, qui Indulgẽtias ſubditis elargiatur, id enim Capitulum per ſe non poteſt cum ſit dignitatis Epiſcopalis. Cucchus d. tract. nu. 61. vſque ad 65. vbi & dicit, poſſe aliquibus communicare merita bonorum, quæ fiunt in ſuo Epiſcopatu. Io. And. in c. cum eo. de pœnit. & remiſſ.

Septimò, ex cauſa legitima poteſt diſpenſare in caſibus in quibus Epiſcopus iure communi poteſt, not. in c. tranſmiſſam. de elect. vt cum obtinente parochialem, vt cauſa ſtudiorum abeſſe poſſit, & interim non teneatur ad ſacerdotium promoueri. c. cum ex eo. de elect. in 6. & pariter in omnibus caſibus quibus ſupra de ſtat. Epiſc. c. 3. dictum eſt Epiſcopum poſſe diſpenſare; vt inquit Io. And. in d. c. cum ex eo. in c. 1. de maior. & obed. Fede. q. 30. incip. An capitulum. Pauin. p. 1. q. 5.

Octauò,

Octauò, poteſt condere ſtatuta quæ durent etiam penès Epiſcopum ſucceſſorem. & ex cauſa poteſt etiam antecellorum Epiſcoporum conſtitutiones reuocare, cum id ad iuriſdictionem ſpectet, Paui.p.1.q.6. ſic tamen, vt per eas conſtitutiones non inferat præiudicium futuro Epiſcopo, licet apoſtolica authoritate munitæ ſint. Fel.in c cum omnes.nu.10.de conſtit. Pauin.loco cit. niſi id exprimatur.

Nonò, poteſt promouere ad Doctoratum quem Epiſcopus iure communi promouere valet, vt in gymnaſijs publicis, ſecus ſi iure ſpeciali id ei cõpetat.gl.fi.in clem.fi.de magiſtris. Pauin.loco cit.

Decimò, poteſt excommunicare, & abſoluere ab excommunicatione, quem Epiſcopus poteſt. Abb.& Fel.in c.his quæ. de maiorit. & obed. Nau. cap.27 nu.39.

Vndecimò, poteſt concedere dimiſſorias clericis ad alios Epiſcopatus tranſire volentibus, niſi ſint beneficiati, vel niſi eccleſia ex hoc magnum detrimentum patiatur, vt dicit Cucch.de pot.cap.nu.75.vſque ad 80.

Duodecimò, poteſt ſe ingerere in iuriſdictione Epiſcopo à Papa delegata, vbi periculum eſt in mora, & res grauis exiſtit, aliàs non. Ioan. Monach. in c.1.de maior.& obed.in 6. Innoc.& Hoſt.in c.ad abolendam, de hæret. Pauin.p.1.q.10. Fel.in c.eam te.nu.7.de reſcript.

Decimotertiò, poteſt eſſe executor vltimarum piarum voluntatum, vbi viuente Epiſcopo, id ei cum illo erat commune, niſi iure ſpeciali id ius Epiſcopo competat, cogendo executores teſtamentorum, vt infra annum pias defunctorũ voluntates executioni mandent, & eligendo pauperes in quos relicta diſtribuantur, vbi nulli curatores, vel executores ſunt dati, vel negligant ea exequi; & poteſt etiam executionis tempus prorogare, & cogere religioſos piarum voluntatum executores, vt de iis rationem reddant. Io.Imola in clem.1. de teſtam. Pauin.p.2.q.7.Cald.conſ.20.& q 10. Cucchus d.tract.nu.81.82 & 83.

Decimoquartò, poteſt etiam de cauſis matrimonialibus cognoſcere, & diffinire. Card.in c.veniens, de eo qui duxit in vxor. Pauin.d q.10.nu.6.

Decimoquintò, poteſt etiam exercere, quod competit Epiſcopo ex conſuetudine, vt iudicare inter laicos eccleſiarum cultores. Abb.in c.cum olim.de maior.& obed.Pauin.p.1.q.9.nu.6.

Decimoſextò, poteſt eccleſiæ hæreditatem delatam adire, quam tamen Epiſcopus ſi ei damnoſam viderit, poterit repudiare per in integrum reſtitutionem, & pari ratione tranſigere, & continuare compromiſſum ab anteceſſore factum. Pauin.p.2.q.8.nu.17.& 18.

Decimoſeptimò, poteſt ſede vacante pecunias pro neceſſitate Capituli accipere, & bona Capituli obligare, & etiam Prælati, vbi ſic vrgeret neceſſitas, vt nullam moram pateretur.gl.in c cupientes.§.ad hoc.de elect.in 6. Rodan.de rebus eccl.non alien.in rubr.de alien. quæ ſit ſede vac.

Decimo octauò, poteſt facere commendas eccleſiarum, donec eccleſiæ fuerit prouiſum per habentem poteſtatem. Io.And.in c 1.ne ſede vac.in 6. & deputare in ijs œconomum. Capra. tract.permut.reg.88.nu.77. & etiã poteſt recipere reſignationes beneficiorum ex cauſa permutationis, quas poſtea Epiſcopus perficiet. Capra loco cit cum communi.

Decimononò, poteſt abſoluere à caſibus reſeruatis Epiſcopo, vel dare confeſſorem, qui id agat. Doct.in c.his quæ.de maior.& obed.

Vigeſimò,

Vigeſimò, ſuccedit ſede vacante etiam in ijs quæ Epiſcopo competunt iure ſpeciali, quando illa competunt Epiſcopo ſimul cum Capitulo, vt in collatione beneficiorum ad vtrunque ſpectante. Abb. in cap. verum. de foro compet.

Et generaliter ſuccedit Capitulum in iuriſdictione Epiſcopo in temporalibus competente. Abb. & Felin. in cap. ex tranſmiſſa. de præſcript. Rota deciſ. 212. in nou. Pauin. q. 1. p. 1.

Prædicta verò, & ſimilia agere Capitulū poteſt ſede Epiſcopali vacante, quod intelligitur ſi Eps ſit mortuus naturaliter, ſimiliter ſi ſit tranſlatus ad aliam eccleſiam, donec ſucceſſor detur, vel ſi reſignauerit ſimpliciter, ſi enim ex cauſa permutationis, vel ad fauorem, ſuccedit alius compermutans, vel reſignatarius, vel ſi depoſitus ſit, vel priuatus, ſi tamen Capitulum ei reſtiterit delinquenti, aliàs non. Ripa in c. ſi quando. nu. 11. de præſcript. vel ſi captus ab hoſtibus fidei ſit, vel matrimonium contraxerit, vel ſi non fecerit ſe promoueri temporibus à iure ſtatutis, vel beneficium incompatibile adeptus ſit, quibus caſibus iure Epiſcopatu priuatur, de quo aliàs: vt inquit Cucch. in d. tract. num. 94. & 95. non tamen ſi ſit tantum ſuſpenſus, etiam à toto officio. Abb. in c. graue. 1. col. de præb.

Tenetur verò Capitulum intra octo dies à morte Epiſcopi Vicarium creare, vel creatum confirmare, qui Doctor ſit, vel licentiatus in iure canonico, vel aliàs, quantum fieri poteſt, idoneus, aliàs ad Metropolitanum huiuſmodi deputatio deuoluitur, & ſi Eccleſia ſit Metropolitana, vel exempta, & Capitulum negligens fuerit, tunc antiquior Epiſcopus in Metropolitana, & propinquior in exempta œconomum, & Vicarium conſtituit in Eccleſijs inſignibus, & vbi Doctores ſunt in Capitulo, Vicarius debet creari omnino Doctor, vt ſacra congregatio Concilij reſpondiſſe dicitur, & ſi intra octo dies non conſtituitur, eo ipſo Archidiaconus, qui eſt iure Vicarius Epiſcopi, erit Vicarius, vt dicit Zerola in praxi ep. verbo, Archidiaconus; tutius tamen eſt, vt eum eligat, ex verbis Concilij, quem ex cauſa deponere poteſt; & alium, vel plures creare, etiam ſi iuraſſet eum non reuocare ſub certa pœna. D. Ant. 3. p. tit. 19. §. 2. c. 10. Silua de benef. 3. p. q. 27. nu. 2. licet opus ſit abſolutione à periurio. Boer. deciſ. 347. & vlterius, quando munus percipiendorum fructuum Capitulo incumbit, tenetur conſtituere vnum, vel plures œconomos, qui eorum curam gerant, & tam Vicarius, quàm œconomus Epiſcopo futuro adminiſtrationis officiorum, & iuriſdictionis rationem reddere tenentur, qui eos delinquentes punire poteſt, etiam ſi à Capitulo, redditis rationibus, abſolutionem, vel liberationē obtinuerint, & Capitulū pariter tenetur ſcripturas ad eccleſiam pertinentes Epiſcopo reddere. ſeſſ. 24. cap. 16. in Trid. Conc. qui Vicarius ea quæ ad iuriſdictionem ſpectant, exercet, & probabile eſt ſine glo. quòd Capitulum poſſit illum amouere, cum ſit Vicarius Capituli, & Vicarius ſit ex natura ſua amouibilis, vt ſupra habetur tract. de Vicario.

Capitulum, ſede vacante, quæ agere non poſſit.

11 Octauum dictum. Multa ſunt quæ Capitulum agere non valet, ſede vacante.

Primò enim, non poteſt beneficia vacantia conferre ad ſolius Epiſcopi collationem ſpectantia. c. pen extra. ne ſede vac. c. 1. de inſtit. in 6. cum illorum collatio inter fructus Epiſcopatus connumeretur. glo. in c. cum olim. de maior. & obed. quos Capitulum dilapidare non poteſt; ſed Epiſcopo fu-

ture

ſuro reſeruare tenetur.c.quia ſæpè.de elect.in 6. Pauin.p.2.q.1. idque ſiue ſint beneficia magna, vel parua, ſecularia, vel regularia, vel minus ſi dignitate, etiam ſi aliàs Epiſcopus ſine conſilio,& aſſenſu Capituli illa conferre non conſuetus eſſet. c.vnico. §.cum verò.ne ſede vac.in 6. Rebuff.in praxi Cancell.tit.de deuolut. nu.70. niſi ſint beneficia, quæ Epiſcopus ſimul cum Capitulo conferre ſolitus eſſet, tunc enim totum id ius Capitulo accreſcit. d.c.vnico. & c.ſi. de reg.iur. & eo magis ſi tale ſit beneficium quod Epiſcopus non vt Epiſcopus,ſed vt Canonicus conferre poſſet. Abb. in c.ſi. de conc præb.Rebuff.loco cit.num.74. & ſimiliter ſi Capitulum viuente Epiſcopo tale beneficium conſilio alicuius adhibito conferre poterat.d.c.vnico.§.fin.& tenetur Epiſcopo rationem reddere eius adminiſtrationis.Rebuff.conſ.131. ſed nec beneficia ad Epiſcopum deuoluta conferre poteſt,vt dicit Cucch.d.tract.de pot cap.nu.92.

Secundò,non poteſt exercere ea quæ ſunt ordinis Epiſcopalis, licet inuitare poſſit aliquem Epiſcopum, qui ſine præiudicio futuri Epiſcopi, & præmiſſa deſuper proteſtatione,prædicta præſtet.Pauin.1.p.q.3.

Tertiò,non poteſt cõcedere clericis dimiſſorias ad ordines,niſi poſt annum à die vacationis eccleſiæ, aliter Capitulum ſubiacet eccleſiaſtico interdicto, ſic verò ordinatus,ſi in minoribus caret priuilegio clericali, ſi in maioribus ab executione ordinum ad beneplacitum futuri Prælati ſuſpenſus eſt; ex Conc.Trid.ſeſſ.7.c.11. & etiam id poteſt concedere intra annũ arctatis ratione beneficij tam habiti,quàm habendi.d.cap.& Rebuff.tit.de deuolut.num.67. & etiam Vicarius Capituli, qui vicem eius gerit, poteſt etiam concedere literas commendatitias euntibus ad ſtudium, non tamen dimiſſorias ad ordines,niſi vt ſupra.Abb.in c.relatum. num.4.de cleric.non reſid.

Quartò, non poteſt duo beneficia vnire,vel alterum ſupprimere, cũ ſic præiudicetur Epiſcopo.Io.And.in c.1.ne ſede vac.in 6. ſi enim fieri poſſet vt nullum inde Epiſcopo præiudicium irrogaretur,id agere poſſet. Lupus in c.1.de maior.& obed. Paui.2.p.q.4.nu.17.

Quintò, non habet territorium, reos tamen in carceribus Epiſcopi cuſtodire poteſt.Innoc.in c.cum contingat.de foro compet. Paui.p.2.q.6.glo. in clem.1. de hæret.

Sextò,non poteſt res eccleſię alienare, vbi alienatio ſit futura damnoſa, ſecus ſi profutura,cum cauſæ tamen cognitione, & dato defenſore eccleſiæ vacanti. Abb.& Butr.in c.1. ne ſede vac. Rodoa.in tract.de rebus eccl. in rubr.de al.quæ ſit ſede vac.rex.in c.1.de rebus eccl.in 6.

Septimò,non ſuccedit Epiſcopo in his quæ competunt Epiſcopo ratione conſuetudinis contra ius inductę,nec in his quæ cõpetebant Epiſcopo iure ſpeciali,vel ex gratia. gl.& Abb.in c.ſcriptum.de elect.in c.verum.de foro compet.in c.his quæ.de maior.& obed. nec etiam in iuriſdictione delegata Epiſcopo. Abb.in c.cum olim.3.col.de maior.& obed. nec in priuilegijs indultis dignitati Epiſcopali. Abb. ibi vlt.col.

Octauò,non poteſt agere de rebus, & iuribus communibus Prælato,& Capitulo,ſi id poſſit generare præiudicium Prælato. Abb.in c.1.de præſcr.

Nonò, vbi Capitulum non poteſt eſſe in iudicio ſine Prælato, nec ſede vacante id poteſt.Abb.in c.cum veniſſent.3.col.de inſtitut. nec ſuccedit in cauſa feudali, quæ eſt de menſa Epiſcopi, ne Epiſcopus vaſſallum habeat

quem habere nolit. Abb.in c.verum.1.col de foro compet. nec ſi agatur an quis ſubditus ſit Epiſcopo,vel ne,aut an locus ſit de diœceſi,vel non. Abb. in d.c.verum. 2.col.

Decimò,nil poteſt diſponere in præiudicium menſæ Epiſcopalis. cap.ſi qua de rebus.12.q.2.aliàs Epiſcopus ſucceſſor poteſt id in integrum reuocare. Hoſt.in c.ſicut noſtris.de iuretur. nec alienare poteſt res Epiſcopatus immobiles,vel etiam mobiles, quæ ſeruari poſſunt ſine licentia Papæ.c.1. ne ſede vac.c.1. de rebus eccl. poteſt tamen alienare res Epiſcopatus, quæ ſeruando ſeruari non poſſunt. arg.l.quæ tutores. C.de admin.tut. vt & interponere authoritatem alienationi rei eccleſiæ inferioris, ſeruatis tamen ſeruandis. Fed.de Sen.conſ.28. & interponere authoritatem permutationi beneficiorum.clem.1.de rerum permut. Abb.in c.cum olim.de maiorit. & obed. modo quo ſupra.

Vndecimò,non poteſt ſede vacante ea præſcribere,quæ alioqui ſibi non competunt. Abb.& Felin.in c.ex tranſmiſſa.de præſcript.cum ſede vacante non currat præſcriptio contra eccleſiam. Paul.1.p.q.9.

Duodecimò ,non ſuccedit ſede vacante in litigiis Epiſcopalis menſæ, quia eccleſia vacat,nec poteſt ſe in illis intromittere.Rota Rom.deciſ.1.2.p.in nouiſ.

De dignitatibus in Cathedrali exiſtentibus, & eas obtinentibus.

12 *Dignitates in eccleſia Cathedrali quæ dicantur, & vt conſtituantur.*

OBſeruandum eſt primo loco,quòd dignitas eccleſiaſtica eſt adminiſtratio rerum eccleſiaſticarum cum iuriſdictione, etiam in modicis cauſis:vt inquit Ancha.in clem.ſi dignitatem.de præb. vel beneficium habens adminiſtrationem rerum eccleſiaſticarum, cum iuriſdictione . Card. in clem.2.ver.quid eſt.de præben. & propriè dicitur dignitas,quando quis habet iuriſdictionem in foro contentioſo, vt quidam Archipresbyteri,qui in aliquibus locis excommunicant,ſuſpendunt, & abſoluunt, qui propriè dicuntur Prælati: vt inquit Abb.in c.de multa.de præb. & etiam Præpoſiti eccleſiæ collegiatæ,vel Rectores dicuntur habere dignitatem, vt inquit Paulin.in clem.1.de elect.& in clem.ne in agro.de ſtatu mon. & ſimiliter Abbas,& Abbatiſſa, vt dicit Card.poſt gl.in clem.2.de reſcript. & Prior conuentualis, Curatus verò largè dicitur habere dignitatem, & prælaturam, vt dixi ſupra de ſtatu Prælat.circa princ.

Dignoſcitur etiam dignitas ex vocis nuncupatione, vt quia ei obtinens appelletur nomine dignitatum, quæ ſunt in iure expreſſæ, vt Archidiaconus,tametſi nullum dignitatis miniſterium exerceat. Et pariter ſi in loco reputatur dignitas,licet in iure ita non appelletur, vt inquit Abb.in d.c. de multa. Similiter quoq; ex inſtitutione, ſi fuit inſtituta,vt eſſet dignitas. Requiritur etiam vt ſit perpetua, vel ſaltem eſſe poſſit, vt Vicariatus Epiſcopi,Prouinciales,Priores,&c.arg.c.clericos. vbi glo.in verbo,clericos.de cohab.cler.& mul.& ſimiliter ſi habetur in eccleſia pro dignitate, & habet adminiſtrationem rerum perpetuam,vel ſi habet prærogatiuam in gradu: vt inquit gl.in c.quia nonnulli.de cler.non reſid.Archid.in c.1.de conſuet. in 6.& ibi Io.And.& alij;Port.conſ.165.nu.2.Præeminẽtia verò circa illas habetur ex modo ſedendi, qui enim ſedet in loco digniori, cẽſetur habere maiorem dignitatem reſpectu conſuetudinis, licet de iure aliàs ſecus eſſet, & primam habere dicitur dignitatem,qui primo loco ſedet,primus præeſt

Capi-

Capitulo poſt Epiſcopum, & illud conuocat, ſi tamen ſit de Capitulo, vt ſupra eſt dictum; & huiuſmodi facit ex conſuetudine. gl. in c. deliberatione. de offic. leg. in 6. Card. conſ. 30. & 62. Rebuff. in praxi benef. tit. de reſeruat. tam generali, quàm ſpeciali, nu. 6. Nau. in Man. c. 25. nu. 135.

Ideò autem dignitates in eccleſijs, maximè Cathedralibus, ſunt inſtitutæ, vt ijs conſeruaretur, & augeretur eccleſiaſtica diſciplina, & qui eas obtinent pietate alios præcederent, & exemplo ijs eſſent, & Epiſcopũ opera, ac officio iuuarent c. 12. ſeſſ. 24 in Trid. Conc. His ita notatis.

Primum ſit dictum Archidiaconus eſt qui oculus, & præordinator Epi- 13
Archidiaconi dignitas, poteſtas, & officiũ quod.
ſcopi dici ſolet, c. 1. c ad hæc. de offic. ord. & dicitur princeps diaconorum; vnde & diaconus eſſe debet. c. 1. de æta. & qual. Abb. in c. cum in cunctis. §. inferiora. de elect. & abſente Epiſcopo ipſo facto eſt eius Vicarius in quibuſdam. c. 1. vbi glo. & Butr c. ad hæc. §. ſecundum de offic. Archid. vnde & dicitur Vicarius natus, vt dicit Hoſt. in ſumma de offic. Archid. num. 1. Berous in rubr. de offic. deleg. nu. 9. Abb. in c. dilecto de offi. Archid. & Spec. tit. de iuriſd. omn. iud col. 3. dicit, eum eſſe clariſſimum, quod intelligitur ſi aſſumitur à collegio, non autem ſi creatur ab Epiſcopo. gl. in cap. nullus. diſt. 60. & præcedit Præpoſitum, niſi repugnet conſuetudo. Cucchus tit de Vic. Epiſc. nu. 35. & Bononiæ habet priuilegium Doctorandi, teſte Calder. conſ. 3. de priuil. Pauin. de pot. cap. ſede vac. 1. p. q 10. nu. 17. & conſtituere poteſt Vicarium. glo. & Card. in clem. & ſi principalis. de reſcript. & habet principalem dignitatem poſt Pontificalem. Butr. in c. 1. de offic. Archid. in c. 1. de offic Archipresb. Io And. in c. deliberatione. de offic. leg. in 6. & eſt maior Archipresbytero. cui Archipresbyter obedire debet, ratione maioritatis adminiſtrationis, & officij, ordine tamen ſacro minor eſt, quia is eſt ſacerdos iſte diaconus. c. 1. vbi gl. de offic. Archipresb. vnde in diuinis Archipresbyter præcedit Archidiaconum, niſi & Archidiaconus ſit ſacerdos, quia ſic extra Miſſam eum præcedit, vt & in loco, voce, iuriſdictione, & huiuſmodi. Gem. in c. Epiſcopus. 17. diſt. Fel. in rubr. de maior. & obed. Is tamen hodie non cognoſcit cauſas matrimoniales, nec criminales; ex Conc. Trid. ſeſſ. 24. c. 20. nec cauſas concubinatus. ſeſſ. 25 c. 14. nec poteſt petere charitatiua ſubſidia, niſi priuilegio, vel alio iure fulciatur. Boer. deciſ. 133. nu 2. Zerola quoque in prædictis id ſentit, in praxi ep. verbo, Archidiaconus, qui dicit, idem eſſe de alijs dignitatibus, quas hodie dicit carere actu iuriſdictione ob contrariam conſuetudinem, quæ ſi adeſt, adhuc eam retinent: vt ibi dicit, de quo & infra fit ſermo in ſpeciali.

Archidiaconi officium extat in inquirendo qualiter quiſque viuat. c. 1. §. item Epiſtola. & §. ſciendum de offic. Archid. pro Epiſcopo tam in vrbe, quàm extra cleri curam gerendo; curando, vt parochiæ diligenter adminiſtrentur, ſingulorum iurgia cognoſcendo, & certior factus de ſtatu cleri, eum habet corrigere, niſi exceſſus ſit grauis, ita vt maiorem poſcat authoritatem, & curando, vt eccleſiæ ſartæ tectæ ſeruentur, & tertio quoque anno diœceſim viſitando pro Epiſcopo, & ſingulis, propriam parochiam, modo tamen de quo hodie habetur in Conc. Trid. ſeſſ. 24. c. 2. 3. examinando quoque pro Epiſcopo ordinandos, & eos coram Epiſcopo præſentando. c. 1. vbi glo. c. mandamus. de offic. Archid. de Epiſcopi tamen hodie mandato, quò ad examen, non aliter, cum ad Epiſcopum ſpectet tantum clericos examinare, ſeſſ. 23. per tot. in Trid. Conc.

Ad Archidiaconum quoque ſpectat in beneficijs inſtitutos in poſſeſſionem mittere, & ponere Abbates, & Abbatiſſas in ſede, & præficiendos eccleſijs examinare. c. ad hęc. §. in quadam verò. de offic. Archid. vbi Io. And. dicit, quòd prædicta competunt Archidiacono de iure communi, vnde habet intentionem ſuam fundatam, in alijs verò oportet, vt ea præſcripſerit per ſpatium quadraginta annorum. Et de iure poteſt etiam excommunicare, ac ſuſpendere, & etiam abſoluere à cenſuris: vt inquit Archid. in c. Romana. de ſent. excom. in 6. Innoc. & Abb. in c. 1. in fi. de offic. Archid. quod intelligitur ſi eligatur à collegio, quia ſic tribuit ei iuriſdictionem in ipſos de collegio, ſecus ſi eligatur ab Epiſcopo, quia ſic caret iuriſdictione excommunicandi in foro contentioſo, vt inquit Rocchus Veronenſis, vir doctiſſimus lib. de viſit. verb. Archidiaconos; ex conſuetudine tamen poteſt carere ea poteſtate, quæ eſt attendenda, mihi tamen videtur, quòd etiam ſi eligatur à collegio, quòd non habeat huiuſmodi facultatem, cum tantum is qui eligitur à collegio, vt ſit caput collegij, vt eſt Præpoſitus collegiatæ, habeat iuriſdictionem in eos de collegio, vt dixi tract. de Electione; at Archidiaconus non eligitur, vt ſit caput Capituli, cum eius caput ſit tantum Epiſcopus, nec poſſit vnum corpus duo capita habere; ex priuilegio tamen, vel conſuetudine præſcripta, quæ præſumitur ex priuilegio emanata, poteſt id ei competere, prout iuxta prædicta optimè docet idem D. Rocch. d. lib. verbo, Archipresbyteros; dicẽs, Archipresbyterum, licet eligatur à collegio, non tamen habere iuriſdictionẽ in illos de collegio, niſi aſſumatur in Prælatum ipſius, quod non eſt hic, vt ſupra; & ego dixi loco cit. vel dici poteſt, quòd licet non habeat iuriſdictionẽ in eos de collegio, ſi tamen habet ſubditos extra collegium, quòd ex conſuetudine in priuilegio fundata, in eos habeat iuriſdictionem. Idem quoque, ſede Epiſcopali vacante, ſuſtinet vices Vicarij in ijs quæ pertinent ad officium Archidiaconi iure communi, donec Vicarius creetur. Abb. in cap. dilecto. num. 3. de offic. Archid.

Ad eundem quoque ſpectat cuſtodire vaſa ſacra, & eleemoſynas collectas, & Epiſcopo reddere. c. 3. eod. tit. qui & in Miſſa ſolemni Euangelium canere debet, & edocere miniſtros quæ ſint eorum partes, quæve officia obire debent. c. 2. eod. tit. de offic. Archid. qui & errata diaconorum Epiſcopo debet notificare, & ſacerdotibus aperire ſtatos dies ſolemnitatũ, & ieiuniorum; ac ſacramenta cuſtodire. cap. ad hæc. eod. tit. dignoſque ad ordines præſentare. d. c. quantum ſcilicet patitur humana fragilitas. Innoc. in c. vnico. de ſcrut. in ord. fac. Hoſt. eod. tit. in ſumma. §. quæ ſit forma. verſ. forma verò. Ad eundem etiam ſpectat curare, vt diuina officia in eccleſia ſtatis horis recitentur, & ſacriſtiæ rationes reuidere, quò ad datum, & receptũ, niſi conſuetudo ius aliqua ex ijs agendi ademerit. Ad eum quoque ſpectat parochiarum curam habere. c. 1. eod. tit. & iubere vt Leuitæ veſtes ſacras induant, quas lectiones, vel reſponſoria in eccleſia pronunciare debent, ſine cuius licentia id agere non debent, & idem etiã officia inter acolythos partitur, quis eorum thuribulum, quis candelabra geſtare debeat, & quod quiſque ordinum minorum munus obire debeat. c. 2. eod. tit. & is iure habet ordinariam iuriſdictionem, & præcedit omnes de Capitulo, & alios nõ de Capitulo, non tamen Vicarium generalem, vt nec iure habet curã animarum: vt dicit D. Rocch. verbo, Archidiaconos, contra Cucchum, & bene, cum non ſit illi aſſignatus certus populus ſuis finibus deſignatus, cum

neceſſi-

neceſſitate ſacramenta illi miniſtrandi, & ipſi ab eo accipiendi, quod ad curam requiritur, vt habetur in tract. de Parocho, qui nec hodie vllo caſu poteſt dare dimiſſorias ad ordines. Conc. Trid. ſeſſ. 23. de reform. c. 10. qui & viſitare non poteſt, niſi vbi adeſt conſuetudo, & tunc iuxta formam. c. 3. ſeſſ. 24. de reform. in Trid. Conc.

Secundum dictum. Archipresbyter Cathedralis primum poſt Archidiaconum locum tenet, vt dicit gl. in c. 1. de offic. Archipresb. & dicitur Archipresbyter, quaſi princeps presbyterorum, ideſt ſacerdotum, & dicitur Vicarius natus Epiſcopi, quò ad quædam ſpiritualia, vt in prouidendo ad vitam omnium presbyterorum, in celebrando Miſſam maiorem, abſente Epiſcopo, & abſoluendo à caſibus Epiſcopo reſeruatis, eo concedente, & alia præſtando, de quibus infra; & docet Hoſt. in ſumma de offic. Archip. Abb. in c. conquerente. de offic. ord. Dec. conſ. 664. nu. 2. Berous in rubr. de offic. deleg. nu. 9. & licet ſit minor Archidiacono, ratione dignitatis, & maioritatis officij, & ideò ei obedire debeat. Abb. & alij in c. 1. de offic. Archipresb. Fel. in rubr. de maior. & obed. ratione tamen ordinis eſt maior, & ideò in diuinis præcedit Archidiaconum, modo, vt infra, vt ibi dicit Felin. cum ſit Vicarius Epiſcopi in diuinis, & ſpiritualibus à iure conſtitutus: vt dicit Abb. in clem. 1. de priuil. in c. officium de offic. Archipr. adeò, vt nec Vicarius generalis Epiſcopi debeat ſe in ijs ingerere, ſed tantum in ijs quæ ſunt fori contentioſi: vt dicit Abb. in d. clem. 1. Archidiaconus tamen in voce, loco, iuriſdictione, & huiuſmodi, eum præcedit, vt dicit Fel. loco cit. & etiã in diuinis, præter Miſſam, ſi ipſe quoque Archidiaconus ſit ſacerdos, vt not. in c. 1. & c. officium. de offic. Archipresb.

14 *Archipresbyteri dignitas, poteſtas, & officium quod.*

Ad Archipresbyterum ſpectat curam habere presbyterorum, & Epiſcopo abſente, vel impedito, eius vice Miſſas canere, & inchoare diuinum officium, & dare benedictiones presbyterales in eccleſia, iubendo quoque Miſſam cani, & cum Epiſcopus eam canit, mandando presbyteris, vt ſe induant veſtibus ſacris, & cuſtodi eccleſiæ, vt iugiter adſit Euchariſtia ob infirmos, & vt confeſſio, & Euchariſtia à ſacerdotibus infirmis adminiſtrentur. Ad eum etiam ſpectat audire confeſſiones omnium diœceſanorũ ad ſe conuenientium, & curare, vt infantes baptizentur. c. 1. c. officiũ. cum ibi not. de offic. Archipresb. Ad eundem quoque pertinet fontes benedicere, infirmos oleo ſacro inungere, horis diuinis intereſſe, & collectam dicere, vel iubere quis eam dicere debeat, & pœnitentem ægrum conſulto Epiſcopo reconciliare, ſic tamen vt ſine Epiſcopi licentia non abſoluat à caſibus Epiſcopo reſeruatis. c. 2. eod. niſi Epiſcopo abſente, & in magna neceſſitate. Io. And. in c. ſi Epiſcopus. de pœnit. in 6. Ipſius quoq; partes ſunt mandare, vt vaſa chriſmatis, infirmorum, & cathecumenorum conſecrata, tutò conſeruentur, & vt ſacerdotes alia præſtent, quæ ad eorum officium pertinent, & maximè circa curam animarum, cæteris ſacerdotibus pœnitentiã iniungere, ac horas diuinis officijs partiri: vt dicit Cucch. de Archipresb.

Archipresbyter dicitur habere dignitatem, & iuriſdictionem voluntariam habet, non tamen contentioſam, nec territorium, niſi in foro pœnitentiæ, quod illi cum Epiſcopo eſt commune. Abb. & alij in c. cum contingat. de foro compet. de Rurali verò habetur infra tract. de Plebano.

Tertium dictum. Præpoſitus in Eccleſia Cathedrali ſequitur gradu poſt Archipresbyterum, & vbi non eſt Archidiaconus ſuccedit in eius locum,

& eius

15 *Præpoſiti dignitas, poteſtas & officiũ quod.*

& eius munera præſtat : vt dicit Rota deciſ.442.in nou. tex.in c.tranſlato. de conſtit.c.is qui in ius.de reg.iur.in 6.& ſonat in nomen dignitatis,cauſa dicta, & etiam quia ſic reputatur, licet iure tantum officium ſit: vt dicit Innoc.in c.de multa de præb.Archid.in c.1.de conſuet.in 6.

Huius officium eſt,ſubire munus Archidiaconi,vbi is non adeſt, & curare vt iura Capituli cuſtodiantur,vbi talis viget conſuetudo.

16 *Primicerij, & aliorum dignitatum, dignitas, poteſtas, & officium quod.*

De Præpoſito verò Eccleſiæ collegiatæ habetur infra,ſuo loco.

Quartum dictum. Primicerius, qui & Cantor dicitur,eſt dignitatis nomen, vt ait Cucch.tit.de Primicerio. Huius partes ſunt ordinare officium acoluthorum, exorciſtarum, pſalmiſtæ, & modum pſallendi in choro pro ſolemnitatis ratione, & quæ lectiones, Pſalmi, Reſponſoria, & huiuſmodi ſunt recitanda,decernere;iubendo,vt executioni mandentur, curando etiã vt diaconi,& inferiores literis,diſciplinæ,ac cuſtodiæ, vel reſidentiæ debitæ incumbant,exponendo tabulam,qua notetur quid in choro ab ijs ſit recitandum.c.1.de offic.Primicer. & tranſmittendo literas Epiſcopi pro diebus ieiuniorum per Parochias, clericos delinquentes corrigendo, vel ad Epiſcopum referendo, & pariter ſi quæ eccleſiæ in vrbe inſtaurationem expetant prouidendo.c.perlectis.§.ad Primicerium.diſt.25.vetando etiam ne in eccleſia,vel organo,vel cantu, quid prophanũ,vel laſciuum canatur, iuxta Conc.Trid.ſeſſ.22 decret.de euit. & etiam ad eum ſpectat baſilicarũ cuſtodes ponere,& diaconis erudiendis præeſt,ſic tamen,vt Archidiacono pareat,vt dicit Cucch.tit.de Primicerio. Vicedominus,vel œconomus,vbi adeſt, curam habere debet iurium Capituli. cap.diaconum.19.diſt.c.1.de ſindico. & vbi adeſt conſuetudo, vel priuilegium, ſede Epiſcopali vacante iura Epiſcopalia tuetur, cum aliàs id ſpectet ad Capitulum, vt ſupra eſt dictum, quod deputare debet ad id œconomum qui id agat curam gerẽdo redituum,& cuſtodiendo ſcripturas,& inſtrumẽta eiuſdem in archiuio tuto,& bene clauſo, eaſq; Epiſcopo ſucceſſori conſignando Capituli vice, vt ſupra eſt dictum;& is quoque ex vſu nomen habet dignitatis,

Decanus habet nomen dignitatis. Rota deciſ.17. tit,de præben.in nou. & deciſ.4. tit.de elect.in nou. Doct in c.poſt electionem. de conceſſ.præb. Dec.in c.ad aures.de reſcript. & eſt inter præcipuos Capituli.d. c.poſt electionem;& ſuccedit in locum Archipresbyteri. ex Conc.Trid. ſeſſ. 24.c.3. & 20.vt dicit D.Rocch.d.trac.verbo, Archipresbyteros. Huius partes ſunt curare vt Capitulum eccleſias vnitas ſibi inuiſat, prouidendo ea quæ pertinent ad diuinum cultum.

Sunt & aliæ dignitates in Cathedrali ſub alijs nominibus, iuxta variarũ eccleſiarum conſuetudines,quæ tamen non propria authoritate, ſed Papæ ſunt inſtituendæ,vt certior ſit earum dignitas: vt dicit Fel.in c.cum acceſſiſſent. de conſtit. modo quo ſupra eſt dictum.

Sacriſta quoque, qui & Theſaurarius dicitur,conſtituitur in Cathedralibus. Huius partes ſunt,cuſtodire vaſa ſacra,eccleſiæ veſtimẽta,& cereos, ac oleum pro luminaribus,& totum eccleſiæ theſaurum,& curam ſuſcipit chriſmatis conficiendi,& baptiſterij inſtruendi,& luminariũ ſacris parandorum.c.1.cum ibi not.de offic.ſacriſtæ. Item edituum,vel oſtiarium eccleſijs cuſtodiendis ponit,thus in ſacris adhibendum præparat,& Archidiacono parere debet, cuſtodem tamen regit

Cuſtos quoq; in Cathedrali conſtituitur,cuius officium eſt iubere campanas

panas

panas pulſari mandante Archidiacono ad populum ad diuina conuocan-
dum, ſuppellectilem eccleſiaſticam cuſtodire, lampades accendere, & ex-
tinguere, curare, vt vinum, ac panis pro ſacrificio præſto ſint, ac oblatio-
nes inter fratres diuidere. cap. 1. & 2. de offic. cuſtodis. & curare, vt lumi-
na in eccleſia ante ſanctiſſimum ſacramentum, & ſacras reliquias non ex-
tinguantur, & thus pro diuinis paratum ſit. In prædictis tamen, vbi de iu-
riſdictione agitur, ſtandum eſt conſuetudini, quæ dat, & adimit iuriſdictio-
nem, vt not. in locis prædictis.

Ex Conc. porrò Trid. ſeſſ. 5. c. 1. ſtatuitur, vt in Cathedrali, & collegiatis
inſignibus conſtituatur præbenda Theologalis, quam obtinens ſacram ſcri
pturā in eccleſia interpretari debet, cui prouideri debet, modo vt in Con-
cilio cauetur, ſi tamen Capitulum ſoleat ſtipendium dare lectori, id eſt ſer
uandum, & poteſt etiam Epiſcopus cum Capitulo triennium tantum præ-
finire conductioni lectoris, qui ab Epiſcopo eligi, & confirmari debet; ex
deciſ. 110. ſacræ congr. & is talis eſſe debet, vt à Concilio ſtatuitur in d. c. 1.
ſcilicet Doctor in ſacra Theologia, &c. & pœnitētialis præbenda. ex Conc.
Tr. ſeſſ. 24. c. 8. qui Pœnitentiarius probabiliter tenetur audire cōfeſſiones
diœceſanorum ad ſe accedentium, cum ſit ordinarius confeſſor, vt inquit
Pal. 4. diſt. 17. q. 4. concl. 2. dicens, obtinētem præbendam in Cathedrali cū
onere audiendi confeſſiones illorū de diœceſi, eſſe ordinarium confeſſorē
illorum de diœceſi, & ſolet ab Epiſcopo præfici oneri abſoluendi à caſibus
Epiſcopo reſeruatis, & cōſtitui eius Vicarius in ſpiritualibus, vt eius vice,
abſoluat à cenſuris, vel caſibus iure, vel conſuetudine, vel ab homine Epi-
ſcopo reſeruatis, vota commutet, quæ idem poteſt, & in ijs diſpenſet, ac in
iuramento, & impedimento petendi debitum, & cōtrahendi ex delicto im-
pediente, & non dirimente in foro conſcientiæ, & in irregularitatibus ex
delicto occulto, excepto homicidio voluntario, prouenientibus, iuxta c. li-
ceat. ſeſſ. 24. & vt etiam aliquem caſum reſeruatum alteri abſoluendū de-
legare poſſit, & etiam vt Parochi ad eundem recurrant pro dilucidatione
dubiorum in confeſſione occurrentium, debito tamen confeſſionis ſigillo
ſeruato, vt aliàs mihi dixit ſe concedere ſuo Pœnitentiario, Illuſtriſs. D.
Carolus Borromæus Cardinalis, vener. & fœl. mem. quæ tamen propria au
thoritate præſtare non poteſt, ſed Epiſcopi delegata, vt ſacra congregatio
Concilij reſpondit, licet ex vſu Epiſcopis non contradicentibus prædicta
agant; tutius tamen eſt, vt licentia expreſſa ab Epiſcopo petatur, & eo ma-
gis ſubdelegandi, licet ob annexā præbendam is videatur eſſe ordinarius,
& ſic poſſe ſubdelegare, ex Palud. loco cit. D. Ant. 1. p. ſummæ. c. 5. tutius eſt
tamen, vt licentiam habeat ab Epiſcopo in prædictis; qui & debet eſſe Do-
ctor, vel Theologus, aut licentiatus in Theologia, vel iure canonico, & præ
dicta ex debito charitatis, & obedientiæ præſtare, vt & ego ſemper præſtiti,
licet fortè ſine gl. appoſitione, ex debito iuſtitiæ ad id cogi non poſſit, cum
nouum onus non ſit præbendis imponendum à prælato etiam cum conſen
ſu Capituli, niſi id à Papa confirmetur, vt not. Abb. in c. ſignificatum. nu.
1. & 2. de præb. & hic eligi debet ab Epiſcopo, ex deciſ. congreg. Conc. 479.
& ſi eſt delegatus ab ordinario Epiſcopo in Cathedrali, & diœceſi genera-
liter poteſt fortè ſuā poteſtatem ſubdelegare alijs confeſſarijs, ſi Epiſcopus
ei dat facultatem abſoluendi à reſeruatis, & alijs ſuis caſibus, cum ſit dele-
gatus principis, cum Epiſcopus ſit princeps in ſua diœceſi. Bart. & Alex. in
l. 5. ff.

l.5.ff.de verb.oblig.& delegatus principis poſſit ſubdelegare. Couar.lib.3. var.reſol. c.20.nu.5. qui tamen non poteſt conſtituere alium Pœnitentiarium, nec dare facultatem abſoluendi à caſibus Epiſcopo reſeruatis generaliter, ſed tantum dum actu conſulitur, niſi hanc facultatem ab Epiſcopo haberet. Nau.cap.27. num.45. Zerola in praxi ep.verbo, Pœnitentiarius.

Hi omnes debent eſſe idonei ſcientia, moribus, & ætate, & examinandi ſunt probabiliter, vt dignoſcatur an idonei ſint ad munus ſuum exequendum, iuxta c.cum in cunctis. §.inferiora.de elect. & eſt expreſſum, quò ad Theologalem, & pœnitentialem in Conc.Prou.Mediol.V. tit.quæ ad Beneficiorum collat.

Hi præterea, vt & Canonici, ſicut alios dignitate clericos præcedunt, ſic & vitæ exemplo, ac pietate alios præcedere debent. c.cum dignitates. ſeſſ. 24.in Trid. Concil. cauendo ab ijs quæ ſupra ſunt dicta, & ijs de quibus, latius Deo dante, tract.de Clericis, agetur, & ea præſtando ad quæ tenentur, iuxta ſuperius commemorata.

Et ex his, ad laudem Dei Optimi Maximi, impoſitus ſit finis huic tract. de Canonicis, & Capitulo.

SVMMARIVM.

1 *Abbates vnde dicantur, & qui ſint.*
2 *Abbates quotuplices ſint.*
3 *Abbas regularis vt quis ſit quæ requirantur.*
4 *Abbates quibus prærogatiuis potiantur.*
5 *Abbates in quibus poſſint cum monachis diſpenſare.*
6 *Abbates quæ poſſint, in genere, & in ſpecie. nu.7.*
8 *Abbates quæ agere non poſſint.*
9 *Abbates ad quæ teneantur.*
10 *Abbas vt deſinat.*
11 *Abbatiſſa quæ dicatur, eius officium, & poteſtas.*
12 *Prior monaſterij quæ poſſit.*

De Abbatibus. Cap. XXV.

1 *Abbas vnde dicatur, & vt inſtituatur.*

NOTANDVM primò, in vniuerſum, quòd Abbas, dicitur ab Abba, quod in noſtra lingua ſonat patrem, Hebræi ſi quidem patrem, ab, vocant, cui nomini Siri in fine addunt, à, & ſic ſit abà, & in hoc ſenſu inſtitutores religionum dicuntur Abbates, quaſi earum patres, qualis fuit Hilarion Anachoreta, qui primus heremum coluit, & plures habuit ſui inſtituti ſequaces, qui heremi cultum in cætum tràſtulere, teſte Sozomeno lib.5. hiſt.c.10. & D.Hier. in vita Hilarionis, ijdem Abbates apud græcos dicti olim fuere Archimandritæ, quia inſtàtibus perſecutionibus tirannorum religioſi in ſpeluncis, & cauernis ſe abdebant, quaſi principes

eorum

eorum qui cauernas inhabitant, & ità appellantur in l.nos reddentes.§.omnes.C.de ſumma Trin.& in Prouinciali Romano habetur caput ordinis ſancti Baſilij vocari Archimandritam, & hodie qui caput obtinent in monaſterijs regularium non mendicantium dicuntur Abbates, ſi enim ſint ordinis mendicantium dicuntur,modo Priores,quandoque Præpoſiti, nonnunquam cuſtodes,vel guardiani; Abbates tamen potiori,quàm illi prærogatiua potiuntur,vt infra patebit,vnde & in dignitate dicuntur conſtituti, vt inquit Card.Alex.in clem.1.de reſcript.Abb.in c.2.de iudic. eaque clariſſima, vt ibi dicit Abb.& Ripa. vnde & prælatorum nomine veniunt, & præcedunt omnes prælatos Epiſcopo dempto, etiam Vicarium Epiſcopi, & Archidiaconum maximè ſi ſint exempti à iuriſdictione Epiſcopi. glo.in clem.1. de rebus eccleſ. aliàs cedunt Vicario non autem alijs. Corræ. in temp. iud.lib.2. & Abbatia eſt de maioribus dignitatibus,vnde ſpeciali nota eſt digna, nec venit ſimplici appellatione dignitatum. Lapus alleg.8 ſ. nu.11.& æquiparatur Epiſcopatibus.Mandoſ.in reg.de benef.vac.per promot.q.3. nu 8. in eccleſia tamen Cathedrali, & in proceſſionibus cedunt etiam Canonicis. Fel.in c.paſtoralis.de offic.deleg.

Secundò,notandum,quòd Abbates diſtinguũtur inter ſe,alij enim actu ſub ſe ſubditos habent regulares,quos regant, & eorum res,iuxta cap.cum ad monaſterium. de ſtatu reg.c.in ſingulis.eod. & hi propriè ſunt Prælati, & potiuntur omnibus prærogatiuis Abbatum,de quibus infra,quidam nomen tantum Abbatis obtinent, abſque eo quòd regulares ſub ſe habeant, vt quia fortè monachi locum reliquerunt, vel monaſterium eſt alio tranſlatum, vel ſuppreſſum, aut commendatum alicui clerico ſeculari; tertiò, Abbates quandoque dicuntur dignitatem habentes in eccleſia ſeculari: vt dicit Rebuff. in praxi in princ.c.ſeculare beneficiũ.nu.5.& hæ duæ vltimę ſpecies Abbatum, licet dici poſſint prælati, & ſecundi dici valeant præcedere tertios,de quibus ſupra, nõ tamen potiuntur omnibus prærogatiuis, quibus prima ſpecies Abbatum potitur.Ex Abbatibus quidam ſunt exempti, quidam non, & ſi eſt exemptus habet eccleſiam ſibi ſubiectam pleno iure,ita vt in ea poteſt inſtituere,& deſtituere, viſitare, & corrigere cũ poteſtate Epiſcopali,vel quaſi in ſibi ſubiectos,nec Epiſcopus poteſt ſe intromittere in eccleſijs ſubiectis tali Abbati, qui & poteſt præſtare conſenſum alienationi,& permutationes recipere. Pariſ.de reſign.benef.lib.7.q.15. ſi verò non eſt exemptus,ſubeſt Epiſcopo,& licet poſſit inſtituere in ſuis eccleſijs, inſtitutus tñ non adminiſtrat ſine licentia diœceſani. Pariſ.ibi,n.2. 2 *Abbates quotuplices ſint,et qui proprij magis.*

Tertiò,notandum,quòd vt Abbas ſit,& dicatur in eccleſia regulari, plura requiruntur: primò enim, debet tetigiſſe ſaltem vigeſimumquintum ætatis annum.c.cum in cunctis.§.inferiora.de elect.gl.in c.indemnitatibus. de elect.in 6. vt & alij quibus animarum cura eſt commiſſa.d.§. Secundò, debet eſſe ſacerdos. c.1.de æt.& qual. licet in hoc ſpectetur loci conſuetudo, vt dicit Corrad.tit.de Abbate. Tertiò,oportet, vt religionem expreſsè ſit profeſſus,aliàs eſt deponendus.Abb.in c.cum ad noſtram. de elect.cap. cum in magiſtro.c.cauſam.c.officij 16.q.6.c.cum in magiſtris. de elect.nec appellatio ſuffragatur in hoc. d.c.cũ in magiſtris.Borg.de irreg.p.1.nu.23. licet nouitius quandoq; ad Epiſcopatum promoueatur. c.nullus.vbi gl.de temp.ord.in 6. Quartò,debet eligi ex gremio eccleſiæ cui præficitur,ſi ibi adſit idoneus, aliàs alius extra eam eligi poteſt ex alijs monaſterijs ordi- 3 *Abbas quis eſſe poſſit, vel non, & qualis eſſe debeat.*

 nis.

nis.c quàm ſit.18.q.2. Quintò, oportet, vt eligatur à conuentu illius monaſterij, non autem ab Epiſcopo.c.abbatem.18.q.2. ſic tamen, vt eligatur per vota ſecreta, nec Abbates, Priores, vel alij titulares ad effectum electionis faciendæ abſentium defectum ſuppleant, c.6 ſeſſ.25.in Trid.Conc. de regular. aut omnes Abbates religionis intereſſe, & conſenſum præſtare debent, vt dicit Corrad. loco cit.nu.7. non tamen eligi ſtatim, ac eſt ingreſſus religionem, ne ſub hac promiſſione cenſeatur admiſſus.cap.officij. vbi gl.in verbo, incontinenti.de elect. Sextò, conuenit eum eſſe literatum.d.§.inferiora.ac bonis moribus præditum, & magis idoneus minus idoneo eſt præferendus. Septimò, vt vnus tantum Abbas vni monaſterio, non autem duobus præficiatur, niſi vnum ab alio pendeat c.clericus. 21.q.1.c.ne nimia.de relig dom. & ex Conc.Trid.d.ſeſſ.25.c.7.& 8. requiritur, q̄ ſit cõfirmatus, & benedictus, quæ confirmatio eſt petenda ab Epiſcopo, ſi Abbas exemptus non ſit, aliàs à Papa, vel eius Legato de latere. c.cum monaſterium.de elect.c.ſi abbatem.eod.in 6.c.abbates.18.q.2.benedictio verò ab Epiſcopo præſtatur iure communi, niſi adſit conſuetudo, vel priuilegium in contrarium, dummodo Epiſcopus ter requiſitus non recuſet benedicere, quia ſic deuoluitur ad Abbates benedictio. cap.1.de ſuppl.negl. prælat. & tam benedictio, quàm confirmatio debent peti intra annũ poſt electionem loco conſecrationis Epiſcopalis. clem.2. §.ſtatuimus. de ſtatu monach.cum ibi not.dicitur tamen Abbas ante benedictionem ſi ſit confirmatus, vt not.Dom.Abb.& alij in c.meminimus.de accuſat.& beneficia confirmati ante benedictionem acceptam vacant ſi ſit in pacifica poſſeſſione c.de multa.de præb. & confirmatione acquiritur poteſtas iuriſdictionis, benedictione verò authoritas ordinis, vt dicit Silu.verbo, Abbas; valet tamen conſuetudo, quòd non benedicatur. Felin.in c.meminimus.de accuſ. & debet electus in Abbatem iurare, iuxta formã. c.ego N.de iureiur. & venit etiam appellatione monachorum in materia fauorabili, ſecus in odioſa. Abb & Fel.in c.mandato.de ſim. Card.in clem.1.de reg. non poteſt verò cum ſeipſo diſpenſare, vt ibi dicit Felin.& Papa priuilegio, cum iure cõi id non competat, ſolet concedere quibuſdam Abbatibus aliqua inſignia Epiſcopalia, videlicet vſum mitræ, baculi, paſtoralis, & annuli, ad ornamentum eorum eccleſiarum, non autem ad aliquid ſignificandum.c.vt apoſtolicæ ſedis.vbi Franch.de priuil.in 6. quibus tamen vbiq; vti nõ poſſunt, ſi enim exempti ſint, vti poſſunt mitris in prouincialibus ſinodis, vel diœceſanis, quibus quandoque intereſſe tenentur, aureatis, non tamen habentibus laminas aureas, vel argenteas, gemmaſve, non exempti verò ſimplicibus planis, & albis vtuntur, alijs verò locis ijs vti poſſunt eo modo, quo priuilegium eis conceſſum dictarit. d.c.vt apoſtolicæ. His ita not.

4 *Abbates quib. prærogatiuis potiantur.*

Primum ſit dictum. Abbates pluribus prærogatiuis potiuntur, tam ratione ordinis, quàm iuriſdictionis, quòd enim attinet ad ſpectantia ad ordinem Epiſcopalem, ſi ſit confirmatus, & benedictus, vel ſaltem electus & confirmatus, poteſt promouere ſuos monachos profeſſos, vel conuolantes ad eius monaſterium ad primam tonſuram, & lectoratum, ac hoſtiariatũ ſi ſint regulares ei ſubditi, & non ſeculares clerici.c. Abbates. vbi Franch. de priuileg.in 6. non ſubditos verò ordinare non poteſt, nec ijs concedere literas dimiſſorias.gl.in d.c.& habetur in Conc.Trid.ſeſſ.23.c.10. etiam ſi petentes ordinari dicant ſe eſſe exemptos, vel nullius diœceſis, vt ibi habetur,

tur, niſi de licentia Epiſcopi diœceſani, nec etiam concedere poteſt dimiſſorias literas ad ordines clericis ſibi ſubditis, ex Conc. Trid. ſeſſ. 23. c. 10. niſi regulares ſint. & ex deciſ. congreg. Conc 190. imò Epiſcopi clericos ei ſubiectos exiſtentes intra ambitum ſuæ diœceſis ordinare poſſunt. d. deciſ. & deciſ. 140. Abbas verò non poteſt ordinare clericos ſubditos Epiſcopis, nec regulares alterius religionis ſine licentia eorum ſuperiorum, nec extra propriã Eccleſiam, & Epiſcopi dant dimiſſorias clericis prædictis. Zerola in praxi, verbo, Abbas. Secundò, in Eccleſijs ſibi pleno iure ſubiectis populo ſolemniter benedicere poteſt poſt Miſſas, Veſperas, vel Matutinas horas, in alijs locis non, nec per vias, niſi ſpeciali priuilegio id ei concedatur. glo. in d. c. abbates. ver. pleno iure. Tertiò, poteſt benedicere veſtes ſacerdotales, non tamen calices conſecrare, vel huiuſmodi, vbi vnctionis miniſterium adhibetur, niſi ſpeciali priuilegio à Papa id ei concedatur. gl. in d. c. abbates. verbo, Tonſura. Card. in clem. 2. §. ſtatuimus. q. 9. de ſtatu monac.

Quo verò ad authoritatem iuriſdictionis, poteſt monachos ſibi ſubditos corrigere, & coercere. Spec. tit. de arbit. c. 3. § ſi. ver. ſed quæro. nu. 27. Abb. in c quanto. de offic. ordin. cum habeat iuriſdictionem in ſuos monachos, vbicunq; contrahant, vel delinquant, & non Epiſcopus, niſi in caſibus expreſſis, vt infra. Franc. Turzan. conſ. 186. Capra. reg. 84. nu. 2. & 3. etiam ſi non ſit conſecratus, modo ſit cõfirmatus. Capra ibi nu. 16. eoſq; carceri tradere poteſt, ac pro ratione delicti punire, abſq; ſui Capituli conſenſu. Io. And. in c. Ioannes. de Regul. & in d. c. quanto. eoſdem etiam ſuſpẽdere, & excommunicare, & poſtea eccleſiæ reconciliare. Hoſt. de ſent. excom. in ſumma. § quis poſſit. col. pen. & in c. irreprehenſibilis. vbi Franch. de Regul. nec poteſt Epiſcopus monachum exemptum delinquentem punire, niſi notoriè, & cum ſcandalo extra clauſtra delinquat, quia poteſt Epiſcopus eum forte carceri tradere, & requirere eius ſuperiorem regularem, vt illum puniat, qui ſi intra ſex menſes eum non punierit, vel alium terminum competentem ſibi ab Epõ præfixum, Epiſcopus illum puniet. c. 14. ſeſſ. 7. & c. 14. ſeſſ. 25. de Reg. in Tr. Conc. Glo. Abb. Fel. & alij in c. quanto. de offic. ordin. & idem ſi quis prædicet errores, vel ſcandala, quia ſic ab Epiſcopo corrigetur. ſeſſ. 5. cap. 2. & idem ſi quis degat extra clauſtra, etiam ex cauſa honeſta, & de licentia ſuperiorum, non tamen ſub eorum obedientia. ſeſſ. 6. c. 3. vel ſi reperiatur extra clauſtra, etiam ſub prætextu adeundi ſuos ſuperiores ſine licẽtia ſcripto exarata, vt deſertor proprij inſtituti ab Epiſcopo punitur. c. 4. ſeſſ. 25. de Regul. & etiã ſi ſine habitu religionis inueniatur, & ſi quis dicat ſe habere licentiam à Papa, vel ſuperiore manendi extra monaſterium ſub alio habitu, ſecũdo menſe poſt ingreſſum diœceſis id Epiſcopo oſtendere debet, alias vt apoſtata punitur, & ſi quis dicat ſe per vim, vel metum monaſteriũ ingreſſum id ante quinquennium coram Epiſcopo, & eius ſuperiore deducere debet, poſt verò non auditur, & ſi ante habitum dimiſerit, vt apoſtata punitur. ſeſſ. 25. c. 19. Similiter ſi ſuperior non reuocet monachum vagabundum, Epiſcopus eum poterit reuocare. c. ne religioſi. de Regul. Abb. in d c. quanto. de offic. ord. ſimiliter ſi regula non obſeruetur, Epiſcopus iubebit eam aſſumi, & ſi intra ſex menſes ſuperiore non viſitarint, Epiſcopus eos viſitabit, & corriget. c. 8 ſeſſ. 25. & coget etiam monachum vagabundum omnia renunciare in manibus ſuperioris, ſi ipſe non prouiderit. d. c. quanto. de offic. ordin. ſic etiam Epiſcopus punit monachum de crimine merente depoſitionem, vt hæreſis, criminis falſi, vt dicit Abb. in c. cum contingat. de foro compet. vel ſi Abbas multum diſtet, vt de

facili adiri non poſſit,ſic enim ab Epiſcopo puniri poterit,quaſi argui poſſit Abbatis negligentia: Extra verò hos caſus monachus à Priore, vel Abbate eſt coercendus, & vbi contra eum de crimine agit,non oportet,vt exactè ſeruet formam iuris,ſat enim eſt procedere de plano ſimpliciter, & ſine ſtrepitu,& figura iudicij, omiſſis articulis, & citationibus examinandis teſtibus debitis, & etiam appellatione reiecta.cap.irrefragabili.de offic.ordin.c cum ſpeciali.cap.reprehenſibilis.de appellat. & vbi monachus vult ſe defendere, impenſæ ſunt ei præbendæ à monaſterio,& Abbate,ne indefenſus remaneat. Abb.in d.c.cum contingat. de foro compet.

5 *Abbas quæ poſſit in ſpeciali concedere, vel agere.*

Secundum ſit dictum., Abbas poteſt cum monacho in pluribus caſibus diſpenſare. Primò,cum monacho nocturna polluto illuſione,vt die ſequenti poſſit celebrare.c.teſtamentum.cum ſeq.6.diſt. Secundò,in diuerſis capitulis iuxta monaſterij conſuetudinem, dummodo non ſit contra ius, regulam profeſſam,vel bonos mores. c.eccleſiaſticarum.cũ ſeq. 11.diſt.c.illa.12 diſt. Tertiò,in pœnitentia monachi,qui nupſit.c.presbyter.27.diſt. c.nec aliqua. 27.q.1. Quartò , cum illis, qui in oratorio loquuntur contra inhibitionem Beati Benedicti. c.in oratorio.42.diſt. Quintò, cum apoſtata eum reconciliando,& pœnitentiam iniungendo, non tamen ſi in apoſtaſia fuerit ordinatus. c.vlt.50.diſt.c.fi.extra de apoſt. Sextò,vt miles ante probationem triennij monachetur,contra c.ego.53.diſt.vt habetur in c.ad apoſtolicam.de Regul.Septimò,cum illegitimo,vt poſſit in monaſterio ad ſacros promoueri,& adminiſtrationes tenere.c.1.56.diſt.c. 1.de fil.presb. Octauò,cum ſeruo monaſterij manumittendo ipſum,vt monachus fiat. c.qui ex famulis. 54 diſt.c. de famulis.de ſeru.non ordin. Nonò,quòd monachus detur in capellanum eccleſiæ parochiali,de Epiſcopi, & populi conſenſu. cap.1.& 2.47.diſt. c.doctos. c.monachus. 16.q.1. dummodo ſecum habeat ſocium ſui ordinis,& in defectum clericorum ſecularium.c.2.de ſtatu monac. c.ex parte.c.ad audientiam.de cap.mon.Canonicus verò regularis ſolus eſſe poteſt.d.c doctos.cum aliàs iure communi monachus non poſſit habere capellas, decimas, vel ſepulturas.c.1.c placuit.c.peruenit.16.q.1.ſed ex indulgentia.d.c.peruenit. & vt eum reducat ad clauſtrum,ſi non vult eſſe in capella,vel prioratu. c.quorundam.74.diſt.Decimò,cum monacho murmuratore,& ſuſſurrone,quò ad pœnitentiam,& correctionem.c.alienus.cũ ſeq. 90.diſt. Vndecimò,vt poſſit monachus,Epiſcopum,vel alium Prælatum accuſare.§.fin.2.q.7. vel ſi quid ſurripit occultè contra regulam. c.non dicatis.12.q.1.c.cum ad monaſteriũ. de ſtatu reg.Duodecimò,vt fiat Epiſcopus.c.vnico.18.q.1.& vt Epiſcopus factus denuo fiat monachus.c.poſt tranſlationem.de renunc.cum Papæ aſſenſu. Decimotertiò, vt ex cauſa infirmitatis inhabitet cellam ſalubriorem, & magis commodam alijs,in monaſterio.c.nullus.18.q.2.c.fi.20.q.fi. Decimoquartò, recipiendo miſericorditer fugitiuum , quem ad clauſtrum reducere debet.c.abbates. 18.q.2.c.fi.de Regul. Decimoquintò, in pœnitentia homicidæ monachi facti diſpenſat.c.amoueri.33.q.2.non tamen in irregularitate, & miniſtratione in ordine c.liceat.ſeſſ.24.in Trid.Conc. not.Couar.in clem 1.p.1.§.2.nu.6.de homic.poteſt tamen diſpenſare cum monacho in alijs irregularitatibus,homicidio excepto. Doct.in c.cum. in illorum. de ſent.excom nec etiã in bigamia,vt ibi dicit Couar. Decimoſextò,in ieiunijs,cibis,& eſu carnium,& operibus manualibus ad quæ monachus tenetur. c.nõ mediocriter.c.carnem.c.nunquam.de conſ.diſt.5. c.cum ad monaſteriũ. de ſtatu Reg Decimoſeptimò,cum nouitio,vt illi recedenti reſtituantur bona eius.cap.e

tranſ-

tranſmiſſa.de renunc.quod & ex Conc.Tr.ſeſſ 25.de Reg.c.15.& 16. decernitur;niſi donaſſet inter viuos.c.ſunt qui opes.17.q.3.c.quia.c.perlatum.19. q.3. non tamen, vt promoueatur ad ordines ſacros, ex Bulla 75.Pij V.incip. Romanus Pontifex;vbi requiritur,ꝙ ſit profeſſus in religione,vbi ſit profeſſio perpetua,& non temporalis,alias cenſeretur clericus ſecularis. Decimooctauò,vt monachus etiam inuitus teſtificetur in cauſa ſui monaſterij.c.ſtatuimus.de teſtib.c.cum nuntius.c.tuis.c.nuper.de iureiur non tamen,vt nouitius ante annũ profiteatur.c.15.ſeſſ.25.de Reg.in Tr.Conc.Decimononò, vt monachus tranſeat ad ſtrictiorem ordinem,non autem ad laxiorẽ,vel parem niſi ex cauſa.c.ſanè.de Reg.c non eſt.eod. & tunc de licentia Papæ. Vigeſimò,vt habeat expenſas pro iuncta adminiſtratione,ſi quam quis habet,ſed non propriũ.c.2.& 3.de ſtatu mon. Vigeſimoprimò,vt clericus ſecularis admittatur ad beneficia in monaſterio; in quo tamen Apoſt illa ibi contrarium tenet,& rationi id conſonum eſt. Vigeſimoſecundò,dando licenti. monacho eundi ad ſcholas de conſilio tñ conuentus . c.vt pericuſoſa. ne cler. vel mon. Vigeſimotertiò,cum illo, qui antequam fieret monachus fuit tiue ordines ſuſceepit. c.cum M.extra de eo qui furt. in quo tamen hodie exigitur Papæ diſpenſatio,ex Bulla Sixti V.contra cler male prom. Vigeſimoquartò,cum eo qui ante ingreſſum religionis incurrit excommunicationem ob iniectionem manuum in clericum,vel ſi exiſtens monachus idem commiſit in monachũ, & ſi ex ignorantia iuris,vel facti excommunicatus,ſcienter ordinem ſacrum ſuſcepit,niſi contra ignorantiam violenter præſumatur.c cum illorũ.de ſent. excom.c.2.de eo qui furt.c.per tuas.c.monachi.de ſent.excpm.ſecus ſi clericum percuſſit.c.religioſis.de ſent.excom.in 6. & poteſt etiam excommunicatum à ſe recipere ſine iuramento, cum monachi promiſſione. c.ſuper eo. de ſent.excom. Vigeſimoquintò, vt monachus maneat ex cauſa in domo paterna ad ſubueniendum parentibus.c.ſi.qui cler.vel vou. Vigeſimoſextò, diſpenſat in regulæ obſeruantijs remittendis. c.ſi.20.q.vlt.c.carnem. de conſ.diſt.5. in his quæ non ſunt de ſubſtantia.c.Deus.de vita,& hon.cler. & in pœnitentia arbitrio ſuo monacho imponenda.§.his.de pœnit.diſt.5. Vigeſimoſeptimò.cũ monacho,qui mutato habitu ſine licentia Abbatis in alio monaſterio recepit ordinem.c.ex parte. vbi Goffr.de temp.ord. Vigeſimooctauò, poteſt concedere monacho, vt faciat eleemoſynã, cum ſine illa licentia non poſſit. clem.2.§.ſed.de ſtatu mon. Vigeſimononò,poteſt cõcedere adminiſtrationẽ nomine cõuentus monacho, non ſic tñ,vt ſit eius proprium, ſed dare illi adminiſtrationem illi iniunctam, vt quia ſit officialis monaſterij cui quandoq; conceditur aliqua villa adminiſtranda,ſic tñ,vt ſit ad nutũ ſuperioris reuocabilis.c.cũ ad monaſteriũ.§.tales.de ſtatu mon. & reddat rationes conuentui, vel ſi ei conceditur cella,vt ſupra, reuocabilis tñ ad nutum ſuperioris,nullũ in ea ideò ius habens,vel ſi quid ei conceditur pro viatico, & ſi quid ſupereſt expendat in eius vſus honeſtos, vt dicit Nau.de Reg.com.2.ver.tertiò principaliter. nu.14.& vt poſt profeſſionem monachus maneat in domo paterna ex cauſa, amouibiliter tamen ad nutũ ſuperioris, & detineat aliqua,quò ad vſum,in quo etiã ſufficit licentia tacita, & vt croget aliqua ei conceſſa in eos vſus,in quos ipſe Prælatus poteſt iuſta de cauſa, ſ. ob neceſſitatem perſonæ, vel religionis,aut vtilitatem,velut vt ſibi emat libros pro prædicando,&c. vt ibi dicit Nau.ver.quarto. Hoſt.in c.quanto.de offic.ordin.Innoc.in cap.inſinuante.ne cler.vel mon. Abb.in c.ex reſcripto. de iureiur. & poteſt fortè Abbas pro vtilitate monaſterij tenere fratres extra monaſteriũ, dando eos etiã

in

in obſides, vt ibi dicit Panor. ad tempus ſcilicet ex cauſa graui; & etiam vt monachus poſſit quæſita ex laboribus, vel induſtria conuertere in proprios, & neceſſarios vſus. Abb. in cap. edoceri. de reſcript. & vt teneat vtenſilia ad vſum proprium. idem Abb. in cap. dilecta. eod. tit. Trigeſimò, poteſt ex cauſa concedere, vt monachus maneat extra monaſterium ob vtilitatem monaſterij. cap. monachi. 16. q. 1. etiam vt ſit procurator Epiſcopi, vel amici qui prodeſt, vel profuit, aut prodeſſe poteſt monaſterio, vt dicit Innoc. in c. cum I. & A. de re iud. tutius eſt tamen, vt accedat, & authoritas ſummi Pœnitentiarij. arg. Bullæ 67. Pij IIII. incip. In ſublimi, & vſus videtur id recipere; & ex cauſa ſtudij, & magis ad docendum diſciplinas monacho licitas. c. non magnopere. ne cler. vel mon. c 2. eod. tit. in 6 & ob alias iuſtas cauſas arbitrio prudentis. arg. c. de cauſis. de offic deleg. Idem etiam ex magna cauſa poteſt tali concedere quæſita per artem, operam, & induſtriam, donationem, vel ſucceſſionem, ijs tamen prius ſibi, & monaſterio conſignatis; quod tamen intelligi debet de vſibus honeſtis, & neceſſarijs, ne ſic concedatur monacho proprietas bonorum, quod non licet, vt nec moniali concedi poteſt, vt degat extra monaſterium: vt dicit Nau. d. com. 2. extra tex. & glo. num. 40. & degentes extra monaſteria, cum facultate conuertendi quæſita aliter quàm ex bonis monaſterij in ſuos vſus, poſſunt ea erogare etiam in opera pia: vt ibi dicit Nau. num. 41. Teſtandi tamen facultatem Regulari ſolus Papa dare poteſt, vt ibi dicit ver. quò ad vltimas. nu. 57. & 58. idque Papa ſolet concedere maximè Regularibus beneficiarijs, & quid de alijs ibi tradit Nau. cum non ſit præſentis ſpeculationis. Idem etiam monacho concedere poteſt, vt ſit Vicarius Epiſcopi, vt ibi dicit Nau. ver. nunc quò ad iudicia. & idem Abbas, vel ſaltem Prouincialis poteſt concedere Regulari poteſtatem manendi extra monaſterium ad ſubueniendum parentibus, vt dicit Nau. comment. 3. ver. duodecimò quæritur. nu. 48. & 49. modo tamen, quo ſupra. Idem etiam poteſt concedere licentiam perſonis honeſtis, & ex iuſta, ac neceſſaria cauſa ingrediendi monaſteria monialium ab Epiſcopo exemptarum, & ipſi ſubiectis: vt dicit Nau. com. 4. ver. poſt præfatam. nu. 59. tutius tamen eſt, vt ſolus Epiſcopus id concedat, vt dicitur congreg. reſpondiſſe. Idem etiam poteſt fortè concedere quòd quilibet habeat decẽ pro veſtimentis, & alijs rebus neceſſarijs, eſt tamen abſtinendum, cum Conc. Trid. ſeſſ. 25. c. 2. concedat tantum, vt ijs mobilia poſſint concedi, quò ad vſum, & id ẽt non ſit de iure. Pan. in d. c. cum ad monaſteriũ. in fi. nu. 8. de ſta. M. Molina de iuſt. diſp. 276. verſ. verum. nõ autẽ vt expendat ad libitũ, quia ſic nec Papa pôt id concedere. d. Abb. in c. ex parte aſſẽſis. de conc. præb. in c. monachi. in c. cũ ad monaſteriũ. de ſtatu reg.

6 Tertium ſit dictum. Abbas poteſt ſine conuentu agere in iudicio, cum habeat liberam adminiſtrationem, ſic tñ, vt in arduis adhibeat conſenſum Capituli. Abb. in c. edoceri. de reſcript. & ibi Barb. & ẽt poteſt conſtituere œconomum nomine ſuo. & cõuentus qui agat. Innoc. in c. cum I. & A. de re iud. ſic tñ, vt non conſtituatur generalis procurator ad adminiſtrandum negotia conuentus, quia ſic vt in re ardua exigeretur conſenſus Capituli. Abb. in d. c. edoceri. qui tamen non poteſt agere proprio nomine, ſed ſuo & conuentus, ſi habet omnia bona communia cum conuentu, ſed ſi habet ſui tituli bona diſtincta, poteſt nomine proprio agere. Idem etiã poteſt ratificare geſta per ſolum conuentum, vt ſi id tendat ad eius vtilitatem. Abb. in d. cap & in cap. cauſam quæ 1. de iudic. vbi Barbat. & poteſt etiam agere pro capellis ſuis ſi indebitè grauantur, priuſquam eius rector. Abb. in c. cum deputati. de iudic. & ge-

Abbas quã poſſit in iudicijs, & quomodo.

& generaliter is habet agere pro defenſione monaſterij,cum tota poteſtas ſit apud eum.c.nullam.18.q.2.& in tantum eſt hoc verum,quòd etiam pro monachis ſingularibus habet conueniri, cum tales habeãtur pro mortuis, nec poſſint ſtare in iudicio, niſi in caſibus expreſſis, nec etiam conſtituere procuratorem ſine licentia ſuperioris. clem.religioſus.de procurat. & Abbas indiſtinctè conuenitur pro contractu monachi initi etiam antequam eſſet monachus,& eatenus tenetur Abbas pro eo quatenus peruenit ad monaſterium, niſi monachus habuiſſet mandatũ à monaſterio ad contrahendum,quia ſic monaſterium ad omne tenetur,& poteſt etiam Abbas defendere monachum in cauſa criminali, ita Zab.in clem.religioſus. de procur. vel dicendum, quòd monachus conuenitur coram Abbate, monaſterium verò coram conſeruatore;id tamen fallit in regularibus manentibus extra clauſtra, qui in cauſis mercedum, & miſerabilium perſonarũ cogi poſſunt ab ordinario ad ſoluendum.ex c.7.ſeſſ.7.in Trid.Conc.Item fallit ſi ſit electus ad aliquam prælaturam,& eam acceptauit de licentia ſuperioris,ſine qua non licet,quia ſic ſine noua licentia poteſt agere ad illius proſecutionem,& impenſæ ſibi dabuntur à monaſterio.Item fallit ſi accuſet ſuperiorem.c.ex parte.de accuſ.& in his in quibus non poteſt habere licentiam ſuperioris, vel cum eſt abſens de licentia ſuperioris, & conuenit vel conuenitur, & etiam ſi eijcitur à monaſterio, poteſt petere alimẽta ſibi ab eo debita,& vbi agere poteſt,etiam cõſtituere valet procuratorem,vt dicit Nau. commen.2.de regular.ver.vlt.

In hoc etiã videnda,quę dicta ſunt ſupra de Prælatis in gene.c.3.4.& 5.

Quartum dictum. Abbati vlterius licet alia plura ſparſim peragere:Primò. enim, ſi habet eccleſiam ſibi pleno iure ſubiectã, habet per conſequẽs iuriſdictionem in clericos inſtitutos in illa, not. Abb.in c.his quæ. de maio. & obed. Secundò, poteſt ad libitum remouere priorem manualem, & ſine cauſa,vt ſunt commendatores,præceptores,inſtitores, de quibus in c.cum deputati.de iudi. imò illũ nõ poteſt perpetuare in prioratu manuali,quominus poſſit eum ad libitum reuocare.c.cum ad monaſterium. §.tales.de ſtatu mon. etiam ſi iuraſſet, quia adhuc poterit ad libitum reuocare, etiã ſi prioratum, vel aliam adminiſtrationem ei conceſſerit, quò ad vixerit. Fed.de Sen.conſ.259. Abb. in c. Ioannes. de cler.coniug. Si tamen eſt prior ſolitus per electionem aſſumi,vel ſi eſt perpetuus,non poteſt ſine cauſa remouari, & ſine obſeruatione ſtatutorum regulæ. cap.2. §.priores. de ſtatu mon. & quòd prior manualis poſſit ad libitum reuocari, tenet Io.And.in c.cum ſingula. in nouella. de præben.in 6. vbi Gem. Papa tamen poteſt in perpetuum concedere prioratum manualem monacho.Innoc.in c.fin qui cler.vel vou.Fed.de Sen.conſ.259 caſus talis eſt. Tertiò, poteſt eligi in abbatem alterius monaſterij,Epiſcopus verò debet poſtulari. c.ſi abbates.de elect.in 6.Quartò poteſt ſine ſolemnitate monachos ſuos benedicere,& alia ad ſuum officium pertinentia exercere cũ hæc ſint de ſolemnitate, non de ſubſtantia arg.c.1.de ſuppl.negl. Abb.in c.inter monaſterium.de re iudic.& etiam ante benedictionem poteſt Abbas vti mitra,baculo paſtorali, & annulo,vt ibi dicit, non poteſt tamen ijs vti extra monaſterium,niſi aliter in priuilegio caueatur. c.vt apoſtolicæ. de priuil.in 6. ſi tamen inuitetur ad monaſterium exemptum, poteſt in Pontificalibus celebrare. Ioan. And.in cap.abbates.de priuil.in 6. & etiam poteſt expellere monachos de mona-

7 *Abbas quæ alia vlterius agere poſſit.*

monaſterio iuxta regulæ inſtituta.c.quanto.vbi Abb.de offic.ord.in cap.ea quæ.de ſtatu mon.in c.ſi quis contra clericum. in repet.de foro compet.& etiam ciuiliter eſt eorum iudex. Abb.in c.cum contingat.de foro compet. vbi Barbat.Quintò,poteſt ex conſuetudine acquirere illa quæ ſunt iuriſdictionis,vel dignitatis Epiſcopalis.c.auditis.c.cum olim.vbi Abb.de præſer. Sextò, poteſt denegare obedientiam contra libertatem ordinis indultam à Papa.c.ſanè. cum ibi not.de exceſſ.prælat.& ſi eo caſu Abbas ab Epiſcopo excommunicatur, excommunicatio eſt nulla. c.quia cognouimus.10. q.3.cap.cum ad quorundam.de exceſſ.prælat. & ſi delinquit in monaſterio ſuo exempto nō poteſt per Epm puniri,nec reſpondere tenetur coram eo ſuper iuribus monaſterij. ſi tamen eius membra non ſint exempta tenetur reſpondere pro eis. Abb.in c.ex ore. de priuil. Hodie tñ ex Bulla 15.Gregorij XIII. tenetur monaſteriū ſibi conſtituere conſeruatorem virū eccleſiaſticum in dignitate conſtitutū,vel CanonicūCathedralis,iuxta ius cōe, cuius nomen in curia Epali ſit deſcriptum, corā quo Abbas, & regulares alij conueniantur, aliàs Epiſcopus pro miſerabilibus perſonis ad ſe confugientibus, & in cauſis mercedum cognoſcet, & definiet. ſeſſ.7.c.7.in Trid. Conc. & idem ſi negligens ſit in capellis non exemptis ſibi ſubiectis regendis, non poteſt ex hoc priuari ab Epiſcopo eccleſia non exempta.Innocen. & alij in c.poſtulaſti.de foro compet. ex alia tamen cauſa,quàm delicti, vt ratione contractus, vel rei ipſarum, tenetur coram Epiſcopo reſpondere: vt ibi dicit Innoc. & in c.1 de priuil.in 6. & in talibus capellis non exemptis Epiſcopus inſtituit ad præſentationem abbatis.d.c.quanto.de offi.ord. quæ tamen in temporalibus tenētur abbati reſpondere. c.cum & plantare. §.in eccleſijs.de priuil.c.in Lateranenſi.de præb.& ſi eccleſiæ ſint ſubiectæ monaſterio pleno iure,quò ad legem diœceſanā,& iuriſdictionis, inſtitutio pertinet ad Abbatem. Anch.poſt Innoc.in d.c.ex ore.de priuil. Septimò,poteſt repetere monachum ſuum,etiam ſi ſit in alio monaſterio.c. Ioannes. vbi Doct.de regular.cap.abbates.18.q.2.cap.monachum. 20.q.3. Octauò,poteſt tranſire ad religionem ſtrictiorem prælatura dimiſſa, petita licentia à Papa, eo non reſpondente, poteſt tamen Papa eum reuocare ſi ſit exemptus. Io.And.in c.cum ſtat.in Mercur. de reg.iur.in 6. Abb.in c. licet.de regul. Nonò,poteſt alterare ſtatum ſui prioratus,ita vt prioratum regularem poſſit reducere ad ſecularem ſi reditus non ſufficiunt pro pluribus,aliàs non.cap.cum ſingula. de præben.in 6. Abb.in c.2. de cap.mon. hodie tamen crederem requirendam licentiam Papæ. ex Conc.Trid.ſeſſ. 14.c.10. Decimò,ſi eligitur in Epiſcopū, & ſit confirmatus,ac benedictus, poteſt conferre eos ordines ſubditis Epiſcopatus, quos poterat monachis dum eſſet Abbas.Fel.in c.iam te.nu.12.de reſcript. Vndecimò,poteſt præſcribere, vt poſſit vnire eccleſias ſibi pleno iure ſubiectas, vel vnam alteri ſubijcere ſaltem in ſimplicibus, & manualibus. Franch.in c.cum ſingula. nu.4.de præben.in 6. aliàs non. Zab.in clem.ne in agro.§.ad hæc.de ſtatu monac. cum id ſpectet ad Epiſcopum loci,vt ibi dicit. Duodecimò,poteſt eſſe procurator pro eccleſia Cathedrali.Abb.in c.in noſtra.de procur.& ēt aliorum monaſteriorum cum habeat adminiſtrationem. Abb.in c.ſopitæ. de cenſib.Decimotertiò,poteſt ex conſuetudine acquirere ea quæ ſunt dignitatis,vel iuriſdictionis Epiſcopalis.not.in c.edoceri.de reſcrip.in c.cum deputati.vbi Abb.de iudic. modo vt ſupra. Decimoquartò,poteſt,ſi hære-

ditas,

ditas, vel legatum, eſt monacho delatum, id ſine eius conſenſu agnoſcere, & repudiare. Alex. in l. legatum ſeruo. de leg. 1. Bertr. conſ. 68. nu. 2. cum magis communi opinione, non verò ipſe monachus, vt iidem dicunt.

Quintum dictum. Multa ſunt quæ Abbas explicare non valet. 8

Primò enim, non poteſt diſpenſare, niſi in caſibus conceſſis. Innoc. Ancha. & Abb. in c. 2. de eo qui furt. ord. nec abſoluere ab excommunicatione canonis, niſi in caſibus expreſſis. Abb. in c. monachi. & in c. cum illorum. de ſent. excom.

Abbas quæ nõ poſſit.

Secundò, non poteſt habere domicilium, niſi in clauſtro, vbi habet reſidere. Innoc. in c. ex ore. de priuil. vnde & ibi ſolum poteſt conueniri; hodie tamen coram conſeruatore conuenitur, vt ſupra eſt dictum, licet in monaſterio citetur.

Tertiò, non poteſt vnire ſuum monaſterii, vel alteri ſubijcere ſine conſenſu Epiſcopi. c. ſicut vnire. vbi Doct. de exceſſ. prælat.

Quartò, ſi ſit exemptus non poteſt renunciare abbatiæ ſine licentia Papæ. c. dilecti. vbi Doct. de renunc.

Quintò, non poteſt præſentare ad eccleſiam ſecularem regulares. Felin. in c. in noſtra. ver. decimò. de reſcript.

Sextò, non poteſt ſolus facere monachum ſine vocatione fratrum, niſi Abbas ſolus, vel vnus de conuentu, aut etiam extraneus reciperet profeſſionem nomine Abbatis, & nomine conuentus, quia ſic ſufficit ratificatio eorum vt profeſſio valeat, vel ſi monaſterium vacaret, quia ſic poſſet recipi profeſſio per conuentum nomine Abbatis futuri, quo ratificante valebit profeſſio; præterea ſolus Abbas id non poteſt, ſi vult creare monachum obligando ipſum monaſterio, & monaſterium ſibi, ſecus ſi eum recipiat ad profeſſionem obligando eum ordini tantum, & non religioni. Fel. in cap. ſi ad ſolum. de regular. in 6. hodie tamen hoc vltimum non crederem procedere, cum non liceat admittere aliquem ad ordinem ſacrum, niſi profiteatur ante, & ſic obligetur monaſterio, & èconuerſo, ad hoc vt dicatur habere patrimonium, ex conſtitut. 75. Pij V. incip. Romanus Pontifex.

Septimò, non poteſt remouere capellanum præſentatum coram Epiſcopo, & ab eo inſtitutum in capellis monachorum, quæ populum habẽt, niſi dilapidet bona eccleſiæ, vel viuat incontinenter, quia ſic poteſt eum remouere de conſilio fratrum, & Epiſcopi conſenſu. c. 1. de cap. mon. in 6.

Octauò, non poteſt concedere alicui iura, vel reditus eccleſiæ ad vitam eius, vel certum tempus, niſi ob vtilitatem, vel neceſſitatem monaſterij, aliàs eo ipſo ſuſpenditur ab officio. clem. 1. de rebus eccl.

Nonò, non poteſt intereſſe nuptijs, vel ſuſcipere infantem de baptiſmo, vel confirmatione, ex Conc. Antiſiod. can. 24. & 25.

Sextum dictum. Abbas ad multa tenetur. 9

Abbas quæ agere debeat, & teneatur.

Primò enim, tenetur ſui bonum dare exemplum, & curam habere ſubditorum, iuxta dicta ſupra de Prælatis in genere.

Secundò, ſi ſit etiam exemptus, & habeat capellas, quæ habẽt populum, tenetur ire ad ſinodum. cap. ex ore. de priuil. Abb. in c. quod ſuper his. de maiorit. & obed.

Tertiò, tenetur curare ea quæ pertinent ad cultum diuinum, & vtilitatem monaſteriorum. c. nullum. 18. q. 2. Abb. in cap. ea noſcitur. de his, quæ fiunt à prælat.

Quartò, ſi abundat reditibus tenetur ad recipiendum monachos, & poteſt ad id cogi ab Epiſcopo; & idem de Abbatiſſa reſpectu monialium. Io. de Anan. in c. quoniam. de ſimon. ſi tamen monaſterium patitur defectum monachorum, vel monialium. Franc. in c. ſi ad ſolum. de regular.

Quintò, tenetur viſitare ſua monaſteria etiam commendata. cap. 20. ſeſſ. 25. de regul. in Trid. Conc.

Sextò, tenetur conferre eccleſiam parochialem ad eum, & conuentum pleno iure ſpectantem infra ſex menſes, aliàs eam Epiſcopus cōferet regulari, ſi ita eſt conſuetum, vel ſeculari, ſi ita, & ſi eſt exempta conferet authoritate apoſtolica. clem. quia regulares. de ſuppl. negl. ſeſſ. 25. c. 21.

Septimò, tenentur Abbates, vel Priores de triennio in triennium facere capitula in regnis, & prouincijs. c. in ſingulis. de ſtatu mon. aliàs Epiſcopus prouidebit, ſi monaſterium ſit immediatè ſub protectione ſedis apoſtolicæ, & non ſub capitulis generalibus. d. c.

Octauò, tenetur prouidere ſibi commiſſis de cibo corporali, vt nil eis deſit, & cibo diuinæ lectionis, ſtudio eos informādo, & dando illis bonum exemplum. quod & præfectæ monialium agere debent, & curando ne in monaſterijs ſint anguli, vel loca occulta viſui prælatorum, ex Sin. Aquiſgran. cap. 1. 2. 3. 12. 13. & 14.

Nonò, tenetur degere vitam communem cum alijs. clemen. ad noſtram. de cenſib. Graff. de regul. num. 122. & in correctione ſeruare dicta ſupra, & de ſtatu Prælat. ad ſi.

10 *Abbas vt deſinat eſſe.*

Septimum dictum. Abbas deſinit morte, renunciatione, & depoſitione, & tranſlatione, & vbi renunciat, vel deponitur remanet monachus monaſterij vltimi vbi deponitur ſiue renunciat. Abb. in c. cum ad monaſterium. ad fi. de ſtatu mon. depoſitus tamen ibi eſt pœnitens; Vnde ſi quid legatur monachis talis monaſterij, ſi tempore quo datur legatum, eccleſia vacat, debetur ſucceſſori. Rom. in conſ. 259. qui ſi eſt exemptus non poteſt renunciare ſine licentia Papæ. c. dilecti. de renunc. & ſi depoſuit officiū debet habere primum locum in choro, & conuentu. Fel. in cap. quæ in eccleſiarum. nu. 115. de conſtit. & ſi Abbas conuincetur de crimine tenetur cedere officio, & idem ſi infamatus ſit. Paul. tract. de pot. cap. q. 6. p. 2. princ. nu. 3. & 4. & etiam ſi appellarit. glo. in c. quia vos. de appellat. & etiam ſummouetur ab officio, vel datur ei coadiutor, ſi ſenio, vel infirmitate impeditur officiū exercere. Paul. ibid. aliàs eius officium eſt perpetuum: vt dicit Abb. in cap. ad monaſterium. nu. 5. de ſtatu mon. licet adminiſtratio locorum concedatur modo huic, modo alteri.

Et hæc de Abbatibus dixiſſe ſufficiat, cætera quæ hic deſiderantur requirenda ſunt in tract. de ſtatu Prælatorum in genere per tot.

Abbatiſſa etiam & ipſa dicitur habere dignitatem. cap. indemnitatibus. vbi Gem. de elect. in 6. Fel. in c. meminimus. de accuſ. & æquiparatur Abbati in adminiſtratione. Abb. in c. fi. de ſtatu regul. & debet eſſe quadraginta annorum, & idem de Prioriſſa. c. 7. ſeſſ. 25. in Trid. Conc. & quæ per octo annos poſt profeſſionē laudabiliter vixerit, & ſi talis in eo monaſterio non reperitur, de alio accipiatur, quod ſi id fieri non poteſt, ex eo monaſterio eligatur, quæ exceſſerit triginta annos, & per annos quinque ſaltem poſt profeſſionem laudabiliter vixerit, quod ſi non manſerit ibi per quinquennium in religione, laudabiliter tamen ſe geſſit, poterit confirmari per biennium,

nium,

nium, ſi petatur à ſuis monialibus, & de licentia ſuperioris, ex deciſ.congreg.227. & modo ſit expreſsè profeſſa, non tacitè tantum, & debet eligi à monialibus profeſſis eiuſdem monaſterijs, & confirmari ab ordinario loci, ſed ſi id monaſterium eſt immediatè ſubiectum Papæ, ab ipſo eſt confirmanda, vel Legato prouinciæ. Silu. Abbatiſſa.nu.4.§.1. quæ vltra triennium eligi non debet, ex Bulla 84. Gregorij XIII. nec debet eſſe de monaſterio alterius religionis.clem.1.vbi Abb.de elect. Secundò, non debet eſſe illegitima gl.in d.c. indemnitatibus.nec cum tali, vel etiam quæ fuit corrupta ante poteſt Epiſcopus diſpenſare, vt fiat Abbatiſſa, vt dicit Fel.in d.c. meminimus. Card.in clem.attendentes.§.ſtatuimus.q.11.de ſtatu monac. Tertiò, debet benedici intra tempus ſtatutū à iure, aliàs cadit à iure ſuo. clem.2. d.§.ſtatuimus. de ſtatu mon. in quo tamen notandum, quòd non omnes Abbatiſſæ benedicuntur ſi ſit mos monaſterij in contrarium, & cauſa rationabilis etiā excuſat, vt ſi ſit infirma, vel vacet ſedis Epiſcopalis, vel per Epiſcopum ſtet, vel non ſit adepta poſſeſſionem, nec per eam ſteterit quominus ſit adepta, vel ſi ſit electa corrupta per Papam, cum talis non benedicatur, vt ibi dicit glo. quam ſequitur ibid. Card. & ſi tranſit ad aliud monaſterium denuo poteſt benedici, vel ſi iterum eligitur Abbatiſſa, vt dicit Fel.in d.c.meminimus. licet poſſit benedici ante poſſeſſionem adeptā, & adminiſtrare poſt confirmationem, vt dicit Franc. in c.indemnitatibus. §.verum.de elect.in 6. nec venit appellatione monialium. Abb.& alij in c. omnes.de ſimo. & debet benedici diebus à iure ſtatutis, vt & accipere velum. Doct.in c.1.de temp.ord & in clem.attendentes.de ſtatu mon. & in electione Abbatiſſæ, publicato ſcrutinio, poſſunt moniales variare, accedendo maiori parti, modo id fiat incontinenti, ſcilicet antequam deueniatur ad actus exteriores. Anch.in c.indemnitatibus nu.6. notab.decimo, vndecimo. de elect.in 6. diſtinguendo tamen, vt per Dynum in c.quod ſemel. nu.12.de reg.iur.in 6. Hæc vt & Abbas poteſt habere clericos ſub ſe ſi habet capellas pleno iure ſibi ſubiectas. Abb.in c.his quæ. de maior.& obed. & habere poteſt iuriſdictionem fori contentioſi c.dilecta.de exceſſ.prælat. Abb.in c.noua. de pœnit.& remiſſ. & habet iuriſdictionem in moniales: vt not. in c.dilecta.& poteſt etiam habere collationem beneficiorum. Abb. in c.cum dilectus.4.col.de conſuet.& habet liberam adminiſtrationem ſui monaſterij, vt & Abbas, ſic tamen vt in arduis habeat conſenſum capituli. c.1. de his quæ fiunt à præl. & poteſt ac debet viſitare, extra tamen monaſterium alijs viſitationem cōmittere debet. Pariſ.de reſig.benef.lib.3.q.12. Non poteſt tamen excommunicare ſibi ſubditos, licet ad id poſſit implorare officium Epiſcopi, quod Epiſcopus ei tenetur impendere.c.dilecta.de maiorit.& obed. & etiam auxilium brachij ſecularis. cap.abbatis.18.q.2. Nec etiam poteſt abſoluere à peccatis, nec ſuſpendere ab actu ordinum, aut interdicere, nec ea demum agere quæ pendent a poteſtate clauium cum non cadant in mulierem. cap.noua.de pœnit. Abb.in d.c.dilecta. nec prædicare publicè, licet priuatim poſſit monere moniales. Abb.in d.cap. noua. nec etiam poteſt velare virginem, vel viduam, alias excommunicatur. d.cap.ſtatuimus.20.q.2.c.prædicandum. 20.q.1.

11 *Abbatiſſæ dignitas, poteſtas & officium.*

12 *Prior, Guardianus, & eius poteſtas.*

Prior etiam monaſterij iiſdem ferè quibus Abbas vtitur priuilegijs in iis quæ ſpectant ad iuriſdictionem in monachos, & prioratus eſt principalis dignitas in eccleſia collegiata, vel regulari, & habet quaſi iuriſdictionē

Epiſcopalem,& in effectu eſt eadem dignitas cum Abbatia. Card. in clem. dudum.d.§.ſtatuimus. de ſepult. qui duplex eſt conuentualis, & clauſtralis,& primus dicitur habere dignitatem,& ei cauſæ à Papa delegantur,nō autem clauſtrali. Iaſ.conſ.77.lib.1.& eligitur à conuentu,ac perpetuus eſt, & nullum in conuentu maiorem ſe habet, clauſtralis verò præceditur ab alio quandoque in eo monaſterio, & poni poteſt ab Abbate, vel Prælato ſuo ad tempus, & eum poteſt ad libitum remouere. Franch.in c.præſenti. de offic.ord.in 6. Item conuentualis habet liberam adminiſtrationem monaſterij, & iuriſdictionem in monachos, vt & Abbas, ita vt eos punire, & excommunicare valeat,& etiam poteſt Vicarium ſibi conſtituere. Cardin. Alex.in cap.perlectis.24.diſt. non tamen præcedit Archidiaconum.c.humilis. de maiorit. & obed.

Et quæ dicuntur de Priore, quòd ad iuriſdictionem, & liberam adminiſtrationem,intelligūtur,& de Guardianis ſancti Franciſci,ſic tamen,vt nullus præficiatur monaſterio, niſi profeſſus ſit. c.ſanè.de ſtatu mon. cap.cum de beneficio. de præben.in 6. niſi in commendam ei detur.Mandoſ.de ſignat.gratiæ. ver.prorogationes.

SVMMARIVM.

1 *Collegium quod dicatur.*
2 *Collegiata eccleſia vt ſit, quæ requirantur.*
3 *Collegiata eccleſia, & eius Rector, quibus, prærogatiuis potiantur.*
4 *Collegiatæ eccleſiæ Rector ad quæ teneatur.*

De Præpoſito, ſeu Rectore collegiatæ Eccleſiæ. Cap. XXVI.

1 *Præpoſitus qui dicatur, & qui in propoſito.*

NOTANDVM eſt primo loco, quod collegium dicitur quaſi delectus,vel coelectio,quoties homines eiuſdē profeſſionis in vnum coadunantur, qui & ideò dicuntur collegæ, vel collegiati. l.collegarum. ff.de verb.ſign. hinc Eccleſia dicitur collegiata in qua plures ſunt clerici in communi ſe habentes, quaſi vnum corpus in ea.

2 *Collegiata eccleſia, quæ dicatur,& quæ ad eam requirantur.*

Secundò,notādum,quòd ad hoc vt eccleſia ſit collegiata, oportet,vt ibi ſint plures clerici,vel canonici in ea perpetuò inſtituti,qui non ſint minus quàm tres,vt inquit gl.recepta.in c.nobis.de iure patr. Et poteſt eſſe collegiata habitu & actu ſimul, vel habitu tantum; primo modo ſi adſit priuilegium,vel inſtitutio,quòd ſit collegiata, & actu ibi adſunt canonici,& parochiani,ſi ei cura ſit annexa,licet ibi caput non adſit,vt inquit Felin.in c. ex literis. de conſtit. vel, licet non inueniatur inſtitutio, vel priuilegium, quòd ſit collegiata,vel fundata cum hac conditione, quòd ſit collegiata, ſi plures collegiati ibi adſint, ſecus ſi fundata ſit,vt ibi ſit tātum vnus Rector cum clerico,ſic enim non erit collegiata, arg.c.vt quiſq;. de vita,& hon.cl.

Quod

Quuod ſi non apparet de priuilegio, vel fundatione, defendetur in ſua poſſeſſione, ſi enim habita ſit pro tali æſtimabitur talis, aliàs non. arg. cap. cum veniſſent. de inſtit. Vnde præſumitur collegiata, ſi ibi exercentur pertinentia ad collegium, vt ſi ſolent eligere ſindicum, & per eum iurare. c. Imperatorem. de iuram. cal. & habent ſigillum commune. arg. c. ſignificauit. de appell. vel ibi collegiatim conſueuerint eligere prælatum. c. 1. de elect. & ſint vnum corpus, ac habeant res communes, arcam communem, refectorium, & dormitorium commune, tractatum communem, confraternitatem communem, & huiuſmodi, vt dicit Io. Aud. in c. nobis. de iure patr. vel tales opinione hominum habeantur, vt inquit Arch. in c. 1. 10. q. 1. Oldr. conſ. 281. Rom. conſ. 436. Alex. conſ. 48. lib. 4. nec ſufficit, quòd in eccleſia ſint plures clerici beneficiati, cum poſſint eſſe ſingulares, vt dicit Arch. in c. ex laicis. 10. q. 1. niſi vnum corpus faciant, vel niſi eccleſia ſit inſtituta cum hac conditione, vt ibi plures collegiatim reſideant, vt inquit Abb. in d. cap. nobis. Rom. d. conſ. Guid. Pap. deciſ. 258. ſic tamen, vt, vbi agitur de præſumptionibus, vna non ſufficiat conditio, ſed plures requirantur; Vnde omnes Eccleſiæ Regulares iure communi ſunt collegiatæ, vt & Cathedrales. c. ne pro defectu. de elect. glo. in c. nobis. de iure patr. niſi ſit ſimplex prioratus religioſus, vt inquit Card. in clem. vt hi. de æt. & qual. Habitu tantum quando primo habuit collegium, ſed modo caret illo, vel morte, vel priuatione, vel extinctione ipſorum, cum collegium deficiat deficientibus perſonis ipſius. arg. gl. in cap. licet canon. de elect. in 6 licet vbi ſolum perſonæ deficiunt, & non collegium eſt extinctum, vel ſuppreſſum, adhuc dicitur collegiata, cũ fieri poſſit perſonas ad collegium redire, vt inquit Alex. in conſ. 34. lib. 4. Doct. in c. ſtatutum. de elect. in 6. Fel. in c. accedentes. de præſcript. vnde & in ea locum habent ſtatuta de collegiata, vt idẽ dicit; Poteſt verò Papa ex priuilegio facere collegiatam, cum habeat plenitudinem poteſtatis. c. vnã ſanctam de maior. & obed. in extr. communi. Epiſcopus verò id non poteſt niſi vocatis ijs quorum intereſt c. inter quattuor. vbi gl. de maior. & obed. ne fundatores conquerantur, & ſi eccleſia eſt patronata, aut capella, nõ poteſt fieri collegiata inuito patrono, niſi adſit neceſſitas, & vbi patronus conſenſit, perdit ius præſentandi, ſed retinet alia iura. Innoc. & Abb. in d. c. nobis. de iure patr. & Fuſch. loco cit. num. 13. & ſi eſt etiam libera, tutius eſt vt accedat Papæ authoritas in faciendo eccleſiam collegiatam, vt inquit Rebuff. in 2. p. benef. tit. de erect. in colleg. Poteſt inde parochialis ab eodem Papa fieri collegiata, vt not. in cap. ſtatutum. de elect. in 6. cum eius honor augeatur. His ita notatis.

Primum ſit dictum. Eccleſia collegiata, & eius Rector multis prærogatiuis potitur. Primò, ſi quidem eius Rector dicitur conſtitutus in dignitate, & eſſe prælatus, vt inquit Cucch. in inſtit. Maior. tit. de Præpoſito, & eo magis ſi Abbatum prærogatiuas habeat, quia tunc antecellit etiam Archidiaconum Cathedralis, vt ibi dicit Cucch. Secundò, non vacat eius eccleſia ſi non promoueatur ad ſacerdotium intra annum, vt contingit in parochialibus. c. ſtatutum. de elect. in 6. cum cura non ſit penès eum, ſed alios de collegio, vt inquit Fuſch. de viſit. c. 1. nu. 14. Tertiò, non tenetur ad reſidentiam, ex Conc. Trid. indictam ſeſſ. 6. c. 2. de refor. licet eccleſia parochialis ſit vnita collegiatæ. c. extirpandæ. §. qui verò. de præben. qui tamen per Vicarium ei inſeruiet, niſi eſſet conſuetum, quòd ibi inſeruiret, quia tunc

3 *Præpoſitus collegiata, quibus prærogatiuis potiatur.*

tenetur,

tenetur, vt dicit Fuſch. Quartò, ſi eius eccleſia ſit curata non confertur per concurſum, vt fit in parochialibus, vt ſacra congregatio Concilij reſpōdit, & iure cōmuni eligitur à collegio. c. 1. de elect. ex reſeruationibus tamen generalibus, hodie id Papa ſibi reſeruat, ſi excedit valorem decem floreno rum, vt in reſeruationibus Gregorij XIII. conſtitut. 1. habetur. Quintò, habet iuriſdictionem in clericos collegij, & punit delinquentes, nō tamen in grauibus, cum id ad Epiſcopum ſpectet, vt dicit Abb. in c. cum contingat. in c. ſi quis contra. vbi & alij. de foro compet. in c. edoceri. de reſcript. ſed in leuibus in cauſis criminalibus, in ciuilibus verò poſſunt conueniri coram Prælato, & Epiſcopo, & ſimiliter in pœnitentialibus, vt ibi dicit Abbas, & eſt locus præuentioni, qui tamen non habet territorium, nec poteſt excommunicare ſuos parochianos, niſi ex conſuetudine præſcripta: vt dicit Cucch. loco cit. ſed tantum illos de collegio, ſi in eos exercet iuriſdictionem, vt dicit Abb. in d. c. cum contingat. de hoc tamen videatur quod plenius eſt dictum ſupra, de Præl. in gen. ver. quò ad tertiū. caſ. 26. Sextò, poteſt conferre beneficia ſuæ eccleſiæ, ſimul cum collegio, niſi conſuetudo ſit in contrarium, vt dicit Abb. in d. c. cum contingat. nu. 32. & tunc eos etiā poteſt priuare ob non reſidentiam, vel malam adminiſtrationem, non autē ex alio crimine, quia id ſpectat ad Epiſcopum, vt ibi dicit Abb. qui tamen Pan. contrarium in hoc vltimo ſentit in c. fi. de offic. Arch. niſi ex priuilegio id ei competat, dicens, tales poſſe ſolum leues pœnas imponere, grauiora ad Epiſcopum referendo, qui ſolus poteſt eos deſtituere; videndum tamen quod eſt dictum ſupra, de Præl. c. 3. d. caſ. 26. Septimò, poteſt cum collegio facere ſtatuta. Doct. in cap. cum omnes. de conſtit. Octauò, poteſt ſtatuere modum circa diuina celebranda in eccleſia, vt not. in d. c. cum contingat.

4 *In Collegiata eccleſia, quæ debeant agi.*

Secundum dictum. In eccleſia collegiata debent tot clerici inſtitui, quot commodè ibi poſſunt ſuſtentari. gl. in c. cum M. de conſtit. vt ſaltem ibi ſint tres. cap. 2. de ſuppl negl. Secundò, tenetur ad hoſpitalitatem ſeruandam, & ſoluenda iura Epiſcopalia Epiſcopo, vt charitatiuum ſubſidium, procurationes, & huiuſmodi. c. conquerente. de offic. ord. gl. in c. cum ſit. de conſecr. eccl. & dos eius debet ſufficere ſaltem pro duobus, vel tribus, vt ibi dicit. Tertiò, ſubeſt viſitationi Epiſcopi, ſeſſ. 6. c. 4. ſeſſ. 25. c. 6. ſeſſ. 24. c. 3. de refor. in Trid. Conc. Quartò, Rector eius ſi delinquat ab Epiſcopo conuenitur, vt not. Abb. in d. c. cum contingat. & habetur in d. Conc. ſeſſ. 24. c. 11. exceptis ibi expreſſis. Quintò, in ea eccleſia horæ canonicæ debent recitari, vt & in Cathedrali, & ſi diſtributiones ſic tenues ſunt, vt ideò diuinus cultus minuatur, debet extrahi tertia pars omnium beneficiorū ibi exiſtentium, & in diſtributiones cōuerti, quę pręſentibus tantū diuinis officijs aſſignentur. ſeſſ. 21. c. 3. d. Conc. & ſi diſtributiones adhuc ſunt tenues cum præbendis, eis ſunt vnienda beneficia ſimplicia, vel aliqua beneficia ex ipſis ſupprimi, & conuerti in diſtributiones. ſeſſ. 22. c. 3. & ſeſſ. 24. c. 15. Sextò, ſi ſit curata debent eligi idonei ſcientia, moribus, & ætate, qui curā exerceant. c. cum in cunctis. §. inferiora. de elect. & Præpoſitus dum actu curam exercet, exceptis diſtributionibus, potitur fructibus canonicatus, ex Bulla Pij V. 65. incip. Cupientes. Septimò, ſi locus ſit inſignis debet in illa conſtitui lector Theologiæ cum vnione præbendæ. ſeſſ. 5. c. 2. in Trid. Conc. & beneficiati in ea tenētur intra duos menſes emittere profeſſionem fidei coram Epiſcopo poſt poſſeſſionem adeptam ſi curam habeant. c. cum dignitates.

ſeſſ.

ſeſſ.24.in Trid.Concil. & reſidere ſic, vt vltra tres menſes in anno non abſint. d.cap. & ſi eſt curata, tenetur ad ea quæ de Parochiali infra, Deo dante, dicentur.

S V M M A R I V M.

1 *Plebanus quis dicatur.*
2 *Plebanus vt quis dicatur, quæ requirantur.*
3 *Plebanus quibus prærogatiuis potiatur.*
4 *Plebani officium quod ſit, & ad quid teneatur.*

De Plebano, vel Archipresbytero forenſi. Cap. XXVII.

1 *Plebanus quis ſit, eius dignitas, & praeminentia.*

NOTANDVM, quòd Plebanus, qui & Archipresbyter Ruralis, aut Curio, vel Decanus dicitur in cap.fi.de offic. Arch.in cap.fi.ne cler.vel mon.in c.1.eod.in 6. & in Conc. Trid.ſeſſ.5.c.2. eſt qui habet ſub ſe capellas in quibus clerici perpetui inſtituuntur, & ſubſunt Plebano, & ab eo ſacramenta accipiunt, & eius eccleſia dicitur Plebania.d.c. 1.eod.in 6. & eius Rector dicitur conſtitutus in dignitate, vt inquit Franc. in d.c.1.& ibi Io. And. Arch.in c.plures.nu.4.16.q.1.Lamb.de iure Patro. lib.1.p.1.q.11.art.5.vbi multos allegat idem tenentes; & dicitur etiã Prælatus ſi per electionem aſſumatur, & gaudet priuilegijs Prælatorum inferiorum Epiſcopo, vt inquit Abb.in c.cum contingat.nu.29. ver.& in iſtis. de foro compet.vbi etiam Plebanum Prælatum ſimpliciter nominat.Fuſc. de viſit.lib.2.c.6.& probatur apertè in c.cum ab eccleſiarum. de offic.ord. vnde eſt exprimenda iſta qualitas in impetratione, nec ſufficit dicere, ꝙ ſit ſimplex curata, vt inquit Gem.in d.cap.1.& Card.in conſ 45. cum ſimplex parochialis non ſit dignitas, vt ibi dicit Franc.in fi. ſi non habet ſub ſe capellas, vel non eſt collegiata, vt ibi dicit, vnde probabile eſt, quòd Plebanus præcedat ſimplicem canonicum Cathedralis, cum non ſit in dignitate conſtitutus, licet tali æquipararetur in c.ſtatutum.de reſcript.in 6.Cucch.de Canon.in princ.& minus ſit Prælatus, vel ſaltem ei cedere nõ tenetur cum canonici eos tantum præcedant qui dignitate carent, vt ibi dicit Cucch.

2 *Plebanus, vt quis dicatur, ꝙ requirantur.*

Secundò, notandum, quòd vt quis dicatur Plebanus non ſufficit, vt habeat altaria in eccleſia propria etiam quòd dentur in titulum, & ſint beneficia eccleſiaſtica, & in perpetuum concedantur clericis; in eis inſtitutis, cum ſic dicãtur capellaniæ, & non capellæ, vt dicit Rebuff.in praxi benef. in princ.tit.ſeculare beneficium.nu.14.ſed oportet, vt ſit eccleſia, & corpus per ſe ſubditum ipſi Plebano, ſic enim dicitur capella, vt idem dicit. Secundò, oportet, vt in ea clerici perpetui inſtituantur, vt dicitur in d.c.1. & eſt probabile, quòd etiam debeant eſſe curatæ, cum à Plebano percipere debeant ſacramenta, vt infra dicetur, & eſt probabile quoque vt ſufficiat, ꝙ Plebanus ſub ſe habeat vnã tantum capellam, vt dicatur in dignitate conſtitutus,

ſtitutus,

ſtitutus, vt videtur ſentire gl. & Franch. in d.c. His notatis.

3 *Plebani poteſtas, & prærogatiuæ quæ.*

Primum ſit dictum. Plebanus multis potitur prærogatiuis. Primò enim, dicitur in dignitate conſtitutus, & eſſe prælatus, modo ſupra expoſito. Secundò, habet iuriſdictionem iure communi in clericos in capellis inſtitutos: primò enim in pœnitentialibus ſunt ei ſubiecti, & in ciuilibus cauſis poſſunt coram eo, & Epiſcopo conueniri, & in vtroq; caſu datur locus præuentioni, ſic tamen vt in paritate præferatur Epiſcopus: ſecundò, poteſt eos excommunicare, non autem parochianos, niſi id præſcripſerit: tertiò, in criminalibus poteſt leuem pœnam eis iniungere, & etiam eos priuare beneficijs, ſi illos inſtituat, ſed tantum ob non reſidentiam, vel malam adminiſtrationem, in alijs enim criminibus ad Epiſcopum recurritur, vt inquit Abb. in c. cum contingat. nu. 21. cum ſeq. & maximè nu. 29. de foro compe. in c. ſi quis contra. eod. Franc. in d.c. 1. ne cler. in 6. qui tamen in c. cum ab eccleſiarum. de offic. ord. probat, quòd poteſt excommunicare etiam laicos qui ſunt in plebanatu, & interdictum proferre, eaq; relaxare, quod & Epiſcopo licet. d.c. vbi glo. vel dicendum eſt pro concordia, q ſi plebanatus eſt eccleſia collegiata, vel ſi Plebanus eligitur à collegio, & ab Epiſcopo confirmatur, ꝙ habet prædictam iuriſdictionem in illos de collegio, in ciuilibus, & criminalibus, aliàs non, niſi de mandato Epiſcopi, vel in pœnitentialibus tantum, iuxta c. ſi. de offic. Arch. In reliquis tamen dicetur conſtitutus in dignitate, qui tamen habet prædictas iuriſdictiones, etiam ſi eligitur ab Epiſcopo, & præficiatur collegio: vt ibi dicit Abb. in d. cap. cum ab eccleſiarum. idem Rota de præſcript. deciſ. 2. in nou. vel ſi ea præſcripſit. Secundò, iure communi poteſt conferre dictas capellas cum vacant, vt ibi dicit. & Franc. & prædicta eo magis procedunt ſi adſit priuilegium id dictans, vel præſcriptio legitima, vt ibi dicit Abb. Tertiò, dicti capellani tenentur ab eo recipere ſacramenta, non alibi, eo inconſulto. Quartò, poteſt eos viſitare. c. cum venerabilis. de cenſib. in 6. ſi id habet conſuetudo, ex Conc. Trid. ſeſſ. 24. cap. 3. aſſumpto tamen notario de Epiſcopi conſenſu per ſeipſum tamen, & infra menſem reddita ratione Epiſcopo viſitationis, qui etiam Epiſcopus poterit ſeorſum eaſdem eccleſias viſitare. Quintò, poteſt admittere reſignationes ſubditorum. Abb. in d.c. cum contingat. in fin. & excommunicare, ex quo habet iuriſdictionẽ, licet id non poſſit ſimplex curatus, & actus iudiciarios exercebit in loco ſuæ reſidentiæ, vel vbi mos eſt, vt dicit Abb. in d.c. ſi quis contra. Sextò, capellani tenentur ei in pertinentibus ad eccleſiam obedire, vt dicit Gem. in c. 1. de conſuet. in 6. non poteſt verò exercere iuriſdictionẽ in parochianos ſui plebanatus in foro contentioſo. Abb. in d.c. cum contingat. Septimò, poteſt conſtituere vicarios. Lap. alleg. cap. Octauò, habet ius patronatus. Fuſch. lib. 2. cap. 6. de viſit. Nonò, capellani tenentur ab eo recipere ſacramenta, quæ alijs miniſtrant. Fuſchus ibid. & Cucch. tit. de Archipresbytero, vt ſupra. Decimò, eſt proprius ſacerdos capellanorum, & populi. cap. ſi. de offic. Arch.

Et hæc de iure procedunt, vt dicit Abb. in d.c. cum contingat. ſed quia conſuetudo dat, & admit iuriſdictionem, ſtandum erit conſuetudini, vt dicit Abb. in d.c. cum contingat. qui tamen adhuc dicetur conſtitutus in dignitate, ex ſupra dictis.

4 *Plebanus quæ agere debeat.*

Secundum dictum. Plebanus tenetur curam habere cleri, & populi plebanatus, & eorum actus ſpectare, & eorum confeſſiones audire, & eorum

grauiſ

grauia delicta Epiſcopo referre, ſic tamen, vt non agat quid contra ius.c.ſi. de offic. Arch. modo ſupra expoſito, nec abſoluat à caſibus reſeruatis Epiſcopo, niſi de eiuſdem licentia, cũ id nec Archipresbytero ciuitatis liceat, vt dicit glo. in cap. 2. eod. & etiam tenetur accipere olea ſacra ab Epiſcopo quotannis, & Capellanis diſtribuere.

Quia verò idem habet curam animarum, obſeruet infra dicenda tit. de Parocho; in cæteris videnda quæ de Prælatis in genere ſunt tradita.

SVMMARIVM.

1 *Parochia vnde dicatur, cur inſtituta, & quid ad eam requiratur. num. 2.*

3 *Parochialem eccleſiam quis conſtituere poſſit, quibus ex cauſis, & quomodo.*

4 *Parochialis eccleſia non debet eſſe ſine dote, & quæ dicatur dos eius ſufficiens.*

5 *Parochi qualiter ſe habeant ad Epiſcopos circa onus curæ animarum, & quod eorum maius ſit onus.*

6 *Parochi à quibus eligantur, & qua forma, & quis concurrentium præferendus, & qualis debeat eſſe Parochus. nu. 7.*

8 *Parochialis eccleſia an poſſit optari, vel peti, vel recuſari, ſi ſuperior vocet.*

9 *Parochus, & eccleſia parochialis multis prærogatiuis potitur. Beneficia vt vnienda, & quando parochialibus, d. nu.*

10 *Oblationes, vt debeantur Parochis.*

11 *Oblationes debentur Rectori parochiæ, & quomodo.*

12 *Oblationes à quibus non recipiendæ.*

13 *Sacramenta vt ſint neceſſario ſumẽda à Parocho, et quomodo.*

14 *Decimæ debentur Parochis.*

15 *Decimæ de quibus, à quibus, & vt ſoluendæ.*

16 *Primitiæ debentur Parochis, remiſſiuè.*

17 *Sepeliri vt debeant decedentes in parochiali, & an ſepultura eligi poſſit, & quomodo.*

18 *Quarta vt debeatur parochiali, de quibus, & quomodo, vbi quis extra eam ſepelitur.*

19 *Circa Sepulturam à quibus cauendum.*

20 *Sepultura qui careant.*

21 *Parochus, vt ſit Iudex parochianorum in foro pœnitentiæ, & quibus alijs priuilegijs potiatur, circa celebrationes, benedictiones, reparationem eccleſiæ, obedientiam, & reuerentiã.*

23 *Parochus ad quæ ex officio teneatur, circa curam animarum exercendam, Eucharistiæ detentionem, et ſacrorum oleorum, eccleſiæ reparationē, celebrationem diuinorū, doctrinæ Christianæ eruditionem, cultum eccleſiarum, prædicationem, correctionem, obedientiam erga Epiſcopum, & alia.*

24 *Parochus quæ vlterius ſaltem ex conſilio præſtare debeat.*

De Parocho. Cap. XXVIII.

LICET Parochus ſimplex nō dicatur conſtitutus in dignitate, nec prælaturam habere. vt not. Franch. in c. 1. in fin. ne cler. vel mon. in 6. tamen quia largè dicitur prælatus, quia præſit ſibi commiſſis, quò ad forum pœnitentiale, licet nō quò ad iuriſdictionalia, vt habetur in c. tua. de cler. ægrot. vbi prælatus dicitur. Ideò de eo dicendum. Pro clariori verò intelligentia dicendorum, obſeruandum eſt in vniuerſum, primo loco,

1 *Parochia quid ſit, & vt inſtituta.* quod parochia dicitur, quaſi partitio curæ, quia Rector eccleſiæ curam habeat animarum totius populi intra illos limites congregati. cap. 1. de cap. mon. c. cum ſingula. de præb in 6. c. de multa. extra eod. Abb. in c. extirpandæ. § qui verò. de præb. Gem. in c. licet canon. de elect. in 6. & in c. paſtoralis. de his quæ fiunt. Io. And. in c. quia nonnulli. de cler. non reſid. Hoſt. in ſumma de parochijs. cum enim augeretur populus Christianus, Dionyſius Papa vigeſimuſquartus poſt B. Petrum ſingulas eccleſias, ſingulis ſacerdotibus aſſignauit, ne quis alterius fines ingrederetur. c. eccleſias. 13. q. 1. & vt quiſque animarum ſibi aſſignatarum curam haberet, idque tam in ciuitatibus, quàm in caſtris, & villis: vt inquit Nau. in cap. placuit. de pœnit. diſt. 6. vt Epiſcopis in partem ſollicitudinis paſtoralis opem ferrent, quique & curiones dicuntur, quia regionibus vrbis in ſacris, & alibi præponūtur, vel ita dicuntur Parochi à præbitione, eo quòd ſibi commiſſis ſacramenta, & ſacra præbeant, Parochi enim, græcè, idem quod præbitio eſt.

2 *Parochia vt dicatur, quæ requirantur.* Secundò, prænotādum, quòd vt dicatur Parochia, & Parochus eius Rector, oportet, quod certos habeat parochianos, & certam regionem ſibi infra certos limites aſſignatam, cum poteſtate fori pœnitentialis, & neceſſitate ſacramenta ſubditis adminiſtrandi & illis ab eo ipſa accipiendi authoritate Epiſcopi fundatam, cum id ſine illa non liceat. c. nullus omnino. 16. q. 7. & in Conc. Trid. ſeſſ. 24. de refor. c. 13. ad id enim non ſufficit tacitus conſenſus populi, qui in eo non poteſt ſe intromittere. c. meſſana. de elect. imò ſi parochiales non habent proprios fines, ſed promiſcuè ſacramenta petentibus miniſtrant, debent Epiſcopi diſtincto populo in proprias parochias, cuique proprium aſſignare Parochum, ex Conc. Trid. ſeſſ. 24. cap. 13. Dec in c. ad aures. de reſcrip. quæ quidem diſtinctio parochiæ probatur ex teſtibus deponentibus, quòd à tempore, cuius initij memoria in contrariū non extat, talis limes fuit obſeruatus, vt inquit Archid. in c. plures. 16. q. 1. & in c. 1. de conſuet. in 6. qui etiam fines, vbi de ipſis conſtat, præſcribi non poſſunt. cap. ſuper eo. de paroch. ob malam fidem, quæ in præſcriptione nil ſuffr. cap. 1. de præſcript. in 6. & dicitur parochia, etiam quòd parochiani

actu

actu ibi non adſint, ſed receſſerint, vt dicit Cald. conſ.4. Io. And. in d.c. licet canon. quæ tamen eccleſia non vacaret per aſſecutionem alterius: vt dicunt Doct. in c. de multa. de præben. licet de eo in impetratione ſit mentio ſienda. Ex actu verò ſolo ſepeliendi non efficitur eccleſia curata, vt dicit Feder. conſ. 8. & 135. cum conſuetudine, vel Epiſcopi conceſſione id haberi poſſit, vt dicit Arch. in c. 1. de ſepult. & Hoſt. in c. quia nonnulli. de cler. nõ reſid. Nec per actum ſolum baptizandi, ſi non habetur certa parochia, vt dicit Paul. in clem. vnica. de bapt. & ibi Card q 4. & Imol. Vnde fratres minores, & prædicatores, licet poſſint audire confeſſiones, non per hoc dicuntur curati, quia non habent certam parochiã, nec populus tenetur eis confiteri, nec ipſi eos audire, vt inquit gl. in clem. dudum. verbo, impendant. de ſepult. Abb. in c ſignificaſti. de foro compet. & in c. omnis. de pœnit. ſed oportet, vt ſupra, quòd limites ſint diſtincti, cum neceſſitate miniſtrandi, & recipiendi ſacramenta ab eo, maximè Baptiſmum, Pœnitentiam, Euchariſtiam, & alia, cum ſepultura eccleſiaſtica, vt infra. Card. in clem. 2. §. fin. de relig. domib. Gom. q. 2 in reg. de Idiom. & vt exerceat curam nomine ſuo. Doct. in clem. vnica. de offic. ord. oportet etiam ad hoc vt quis dicatur curatus, quòd vnus ſit tantum qui exerceat curam proprio nomine non alieno. Staphil. de literis gratiæ. tit. de ſtat. & qual. & ſi duo inſtituantur in eccleſia parochiali neuter eſt curatus, vt dicit Oldr. conſ. 67. cum non debeant eſſe duo capita in vna eccleſia, ex quo in eis non habet locum diſpoſitio c. licet canon. de elect. in 6. nec etiam Parochus dicitur, qui habet beneficiũ ſimplex cui ſit annexa parochia. Oldr. conſ. 203. Et parochialis eſt quandoque cum dignitate, vt ſi ſit in collegiata, plebanatus, & huiuſmodi, aliquando non, ſi ſimplex ſit parochialis.

Tertiò, notandum, quòd Epiſcopus poteſt conſtituere eccleſiam parochialem de nouo, vbi populus non poteſt recurrere ad parochiam ob amnem intermedium, locum muratum, & parochiani ſint extra eum, & ob nimiam diſtantiam cum animarum periculo, eam dotando ex fructibus matricis, qui ſi non ſufficiunt poteſt cogere populum ad ſubueniendum Rectori ex Conc Trid. ſeſſ. 21. de reform c 4. Secundò. ſi eccleſiæ parochiales non poſſint reparari ex fructibus beneficij, nec à populo, poteſt eas Epiſcopus transferre ad matricem, vel eccleſias viciniores, cum eorum commodis, & oneribus, erigendo in eis altare ſub eiſdem inuocationibus, ex Conc. Trid. ſeſſ. c. 7. Cauendum verò ne parochiales vniãtur regularibus, dignitatibus, vel canonicatibus collegiatæ Cathedraliſve, ſimplicibus beneficijs, aut militijs, & ſi huiuſmodi vniones ſunt factæ à quadraginta annis poſt Cõcilium, eas Epiſcopus declaret nullas ſi per obreptionem, vel ſurreptionem ſunt obtentæ. ſeſſ. 24. c. 1. & ſi parochialis eſt vnita mensæ capitulari, Cathedrali, vel alijs pijs locis, prouideatur ibi de idoneo Vicario etiam cum aſſignatione tertiæ partis fructuum beneficij ſi Epiſcopo videbitur, ex eod. Conc. ſeſſ. 6. c. 2. & ſeſſ. 7. c. 5. & 7. Tertiò, poteſt Epiſcopus etiam vnire eccleſias parochiales cum alijs ſimilibus, vel ſimplicibus ob earum paupertatem. ſeſſ. 21. c. 5. eod. Conc. & poteſt etiam augere numerum ſacerdotum in parochialibus, vbi populus excreuit ſic, vt vnus non ſufficiat ſacramentis adminiſtrandis, & diuinis officijs celebrãdis ex fructibus beneficij alendos. ſeſſ. 21. c. 4 & in ſubſidium populus cogi poterit, vt eis ſubueniat. d.c. in quo tamen ſpectandus eſt vſus locorum ſimilium, ne ſine cauſa eccle-

3 *Parochia vt cõſtitui poſſit, à quo, & quõ.*

ſia grauetur. Quartò, ſi in ciuitate, oppido, vel loco nullæ ſunt conſtitutæ eccleſiæ parochiales, vt certus adſit cuilibet Parochus. ſeſſ. 24. cap. 13. §. fi. Quintò, effici poteſt etiam curata eccleſia ex conſuetudine, vel præſcriptione ab ijs qui capaces ſunt curæ, vt dicit Card. in clem 1. §. fin. de relig. dom. Arch. Io. And. in c. conquerente. ver. ſi autem. de offic ord. cum temporis curſus mutet ſtatum qualitatibus beneficij, vt dicit Staphil. tract. de literis gratiæ. tit. de qual. & ſtat. benef. ſic tamen in prædictis, vt parochia habeat ſaltem decem homines. c. vnio. §. fin. 10. q. 3. & curetur vt parochialis conſtituatur in loco commodiori populo, alias ad aliam eccleſiam transferatur, ſaluis iuribus parochialibus, & maximè ſi ſubeſt latronum incurſibus, & huiuſmodi, vt promptius ſacramenta populo miniſtrari valeant, iuxta nor. per Doct. in c. licet canon. de elect. in 6.

4 *Parochialis eccleſia, qualiter conſtituenda.*

Quartò, notandum, quòd parochialis eccleſia debet habere dotem ſufficientem, dummodo homines non morerētur ſine ſacramentis, ſic enim conſtrui poteſt etiam ſine dote, vt inquit Abb. in c. ad audientiam. de eccleſ. ædif. Dicitur verò dos competens, quæ ſufficit miniſtris, & luminaribus. c. piè. 16. q. 7. & ad hoſpitalitatem, procurationes, & munera alia Epiſcopaliæ perſoluenda. c. de monachis. de præb. & c. 2. de ſuppl. negl. prælat. cum alijs oneribus perſoluendis, & vbi ſaltem vnus clericus apud Rectorem alatur. c. vt quiſque. de vita, & hon. not. in cap. ſtatuto. §. vbi autem. de decim. in 6. iuxta qualitatem perſonarum, loci, & temporis. gl. in cap. cum adeò verbo, ſufficientem. de reſcript. Lamb. de iure Patr. lib. 2. p. 2. q. 5. art. 21. Vnde ex Conc. Trid. ſeſſ. 24. c. 13. decernitur parochialem eccleſiam, quæ non excedit reditum annuum centum ducatorum non poſſe penſione grauari, quæ centum intelliguntur, iuxta valorem ducatorũ in qualibet regione, vt congregatio ſacra reſpondit, idque pro victu Rectoris, deductis oneribus perpetuis illi impoſitis, viſitationis tamen impenſa eſt fienda impenſa Rectoris, cum is viſitetur, vt & candelarum, quibus celebrat, & defert ſacramentum, & clerici, qui ei ſeruit, impenſæ verò olei pro lampade, & candelarum, quæ diſtribuuntur fiant impenſa reſeruatarij, ſi aliud non ſit expreſſum. Nau. conſ. 46. de præben.

5 *Parochi qualiter ſe habeãt ad Epiſcopum.*

Quintò, notandum, quòd Parochi ſe habent ad Epiſcopum ſicut balliui ad Regem, Epiſcopi enim habent curam ouium ſuæ diœceſis principaliter, vnde & ſoli dicuntur ſponſi eccleſiæ, vnde ſine licentia Papæ non poſſunt renunciare Epiſcopatui, qui ſolus diſpenſat in votis perpetuis, Parochi verò habent aliquas adminiſtrationes ſub Epiſcopis, ſic vt nil arduũ ſine eorum licentia agant, vt habetur in c. ſi. de offic. Archipresb. & ſunt vt officiales Epiſcopi, Epiſcopi verò vt agentes principales, vt inquit Caiet. 2. 2. q. 184. art. 6. & 8. & ibi Valent. Dom. Sot. 4. diſt. 38. q. 1. art. 5. & ideò Parochi non tenentur ad maneudum perpetuò in beneficijs curatis, cum eis liceat tranſire ad religionem. cap. duæ. 19. q. 2. vnde ex his colligitur, quòd Parochi licet veniant appellatione paſtorum, & teneantur animarum ſibi creditarum Deo rationem reddere. Heb. 13. Oſius de ſacr. vernac. ling. c. 7. vnde & Patres dicuntur. c. omnes qui. 3. q. 5. c. ſacerdotes. 6. q. 2. & dicantur curam animarum habere. c. 1. ſeſſ. 23. in Trid. Conc. attamen Epiſcopi ſunt principales in cura, Parochi minus principales, ex quo fit, vt Epiſcopus præferatur Parochis in adminiſtratione curæ animarum ſi aliquas ex eis curare velit, & ſi Epiſcopus aliquos caſus, vel perſonas ſibi reſeruet, quòd

circa

circa illas Parochus nil attentare poſſit, nec quid aliud quàm Epiſcopus prohibeat, vel ad Epiſcopi authoritatem ſpectet, qui & dicitur perficiens, ſacerdotes verò ſolum illuminantes minora, vt inquit Dionyſ. de eccl. hierarch. c.5. debent tamen ea exercere Parochi, quæ eis conueniunt, de quibus infra, niſi prohibeantur, qui & ideò non dicuntur eſſe in ſtatu perfectionis, vt Epiſcopi, vel religioſi, cum non habeant principaliter ipſi perficere, ſed tantum illuminare, nec obligentur ad perpetuò retinendum beneficiũ, neç etiam principaliter ad ponendum animam pro ouibus, cum id ſit onus Epiſcopi, niſi quatenus de cura participant, vt dicit D. Th. d. art. 6. ad ſecundum. dicuntur tamen eſſe in ſtatu perfectionis ratione difficultatis bene operandi in cura animarum, cum virtus verſetur circa difficile. 2. Eth. c. 3. ob exteriora pericula, vt inquit ibi D. Th. art. 5. 6. 7. & 8. in corp. & in reſp. ad contraria.

6 *Parochi electio ad quem ſpectet, & qua forma id agi debeat.*

Sextò, notandum, quòd electio Parochi iure communi ad Epiſcopum ſpectat. c. omnes baſilicæ. 16. q. 7. c. expedit. ſeſſ. 24. in Trid. Conc. & ex Bulla 38. Pij V. et vbi collatio ad Papam, vel inferiorem ſpectat, ex dicta Bulla, niſi eccleſia ſit patronata laicorum, quo caſu patronus idoneum ſacerdotem ad eccleſiam regendam Epiſcopo præſentabit, quem ipſe Epiſcopus inſtituet, idque ſine concurſu, vt ſacra congregatio Concilij reſpondit, deciſ. 288. poterit tamen Epiſcopus reijcere præſentatum à patrono, ſi nõ ſit idoneus. d. c. expedit & ſi patronus ſcienter præſentauerit indignum, priuatur ea vice poteſtate præſentandi c. cum vos, vbi gl. de offic. ord. & Epiſcopus ſupplebit eligẽdo, niſi accumulatiuè præſentauerit, quia ſic, primo reprobato, alium poterit præſentare intra quatuor tamen menſes, vt dixi tr. de Iure Patr. quòd ſi patronus ſit eccleſiaſticus, ſiet cõcurſus, & patronus magis idoneum ex illis, qui concurrerunt, Epiſcopo præſentabit, qui eum inſtituet. d. c. expedit. Conc. Trid. Similiter ſi beneficium vacat per reſignationem in fauorem in curia, ſic prouiſus examinabitur coram Epiſcopo, vel eius Vicario cum tribus examinatoribus, ſine concurſu tamen, ex deciſ. 89. ſacra congreg. vel examinabitur in curia ſi ibi adſit, cum fide ordinarij de vita, & moribus; quòd ſi eccleſia ſit collegiata, Papa eam conferet ſine concurſu. ex deciſ. 266. ſacra congreg. & idem ſi parochialis Papæ ſit reſeruata, Papa eam conferet, Epiſcopi tamen erit electio perſonæ, niſi ſit collegiata. ex dicta Bulla 38. Pij V. & Epiſcopi eſt electio eo magis perſonæ, ſi collatio ſpectet ad Patriarcham, & eccleſia vacet in diœceſi Epiſcopi. d. deciſ. & deciſ. 274 & ſi ius patronatum ſit eccleſiaſticũ, & collatio ad inferiorem Epiſcopo ſpectet, tunc Epiſcopus ſolus eliget digniorem ex ijs quem patronus præſentarit. d. c. expedit. Conc. Trid. Si verò eccleſia ſit libera, & beneficium vacet, in ea Epiſcopus Vicarium conſtituet cum congrua fructuum aſſignatione, qui interim onera eccleſiæ ſuſtentet, & iubebit affigi edictũ ad valuas eccleſiæ Cathedralis, & vacantis, quo inuitentur qui ad id beneficium volent concurrere, vt intra decem dies ſe præſentent, & nomen ſuum per tres dies ante lapſum decem dierum in actis deſcribere faciant, vt inquiri poſſit de eorum vita, & ſtatu. d. c. expedit. quod edictũ vltra alios dies decem prorogari non poteſt, ex dicta Bulla 38. Pij V. & hoc edictũ, & examen fieri debet, aliàs collatio eſt nulla, ex d. Bulla; & beneficium Papæ reſeruatur, ſi ſecus fiat, vt in d. Bulla habetur, vt & ſi nõ fiat concurſus, ex d. Bulla; & beneficium per concurſum conferri debet, & examen

fieri,

fieri,etiam ſi beneficium ſit conferendum perſonæ notæ,& præſtanti ſcientia,moribus,& ætate. Fulch.de viſit.lib.2.c 5.nu.10. & etiam ſi Epiſcopus id conferat ſuo Vicario generali vel Pœnitentiario,vel famoſiſſimo Doctori,etiam promoto ad Doctoratum in publica Academia, vt dicit ibi Fuſc. & congreg.ſacri Concilij reſpondit, & etiam quòd quis habeat teſtimoniũ ab Epiſcopo,quòd ſit idoneus ſcientia,moribus, & ætate, eſt adhuc denuo examinandus per concurſum, ex deciſ.congreg Et hoc examen fieri debet ab Epiſcopo etiam quòd Abbas in Parochos & parochianos exerceat iuriſdictionem Epiſcopalem,& idem de inferioribus, adhuc enim edictum, & approbatio vnius ex concurrentibus examinatis,fiet ab Epiſcopo. In beneficijs etiam reſeruatis Papæ,& menſibus reſeruatis, Epiſcopi debẽt proponere edicta,& à Papa collatio fiet electo ab Epiſcopo in concurſu,ex dicta Bulla 58.Pij V modo fidem ab ordinario habeat,quòd ſit electus;Concurſus tamen non fit in reſignatione ad fauorem,ſed tantum examen,nec in cura animarum, quæ exercetur in eccleſia collegiata per canonicos, ſit concurſus,ex deciſ.congreg. nec vbi permutatio fit in curatis, quo caſu ſi ambo ſint talia,non requiritur nouum examen.Cautus verò debet eſſe inferior, ad quem ſpectat collatio, vt fiat inſtrumentum, in quo proteſtetur ſe in ea eccleſia conferenda ordinarium præuenire, & eam conferre illi quem Epiſcopus magis idoneum elegerit, ex approbatis ab examinatoribus,denunciando vt edicta proponat, & examen fiat, vt & datur appellatio à mala electione quam facit Epiſcopus,eligẽdo minus idoneum; quod examen eſt fiendum coram Epiſcopo,vel eius Vicario abſq; eorum tamen voto deciſiuo,qui tamen accedere poſſunt vbi vota ſunt paria, vel ſingulatia,cui eis magis videtur,ex d.cap.expedit.& deciſ.congreg.Et vbi collatio parochialis ſpectat ad Papam, vel aliũ Epiſcopo inferiorem,debet Epiſcopus intra quatuor mẽſes à die vacationis eligere magis idoneum ex approbatis ab examinatoribus,& ſignificare intra id tempus illud Papæ,vel alio collatori,aliter diſpoſitio eius beneficij ſpectat ad Papam,vel alium collatorem,vt & ſi intra ſex menſes Epiſcopus in eius menſibus magis idoneum non elegerit,& contulerit, beneficium Papæ reſeruatur,vt & ſi beneficium eſt iuris patronatus eccleſiaſtici, vel clericorum, & laicorum ſimul,ſi præſentatus intra tempus à iure præfixum , præuio examine approbatus, non petitur inſtitui, & ſi inſtitutio per duos menſes à die præſentationis dilata fuerit, collatio,& inſtitutio huiuſmodi Papæ reſeruatur, vel indulta ab eo habentibus , data tamen in parochialibus optione patronis, vt ſi inſtitutio ad ordinarios ſpectet, & illam facere negligant vltra dictos duos menſes, vt poſſint pro huiuſmodi inſtitutione obtinenda recurſum habere ad Metropolitanum,vel viciniorem Epiſcopum,aut apoſtolicam ſedem,vt habetur in dicta Bulla. Flam.Pariſ.lib 8. de reſign.benef. q.9.ad fi. quandoque tamen examen fit in vrbe de perſona,quæ ibi diu manſit, & mandatur ordinario,vt eius rationem habeat in electione facienda. Pariſ.lib. 10.de reſign.q.7.in fin. Et edictum de quo ſupra,debet ſtare affixum per totum illud tempus,& id amouens,ſi ſit perſona priuata, vel corrumpit,aut aufert de manu nuntij, graues pœnas incurrit Socin in l.ſi quis id quod.ff.de iuriſd.omn.iud. Guid.Pap.deciſ.579.nu.5. Lamb.de Iure Patr.lib.2.fo.174. Rebuff.in reg.de publ.reſign gl.10 quod edictum,vt per decem alios dies prorogetur,oportet vt ſubſit cauſa legitima id agendi, vt quia in primo ter

mino

mino deſcripti fuerint legitimè impediti, quominus potuerint intereſſe; ex Conc I. Prou. Bonon. tit. de examine per concurſum. ver. quando prorogandum.

Tranſacto verò tempore ſtatuto, deſcripti examinentur, præſente Epiſcopo, vel eius Vicario generali, à tribus examinatoribus in ſinodo diœceſana electis, qui ſint Doctores in iure canonico, vel Theologia, aut licẽtiati, aut aliàs magis idonei, quàm fieri poſſit, etiam ſi ſint regulares; & peracto examine renuncientur qui magis idonei ſcientia, moribus, & ætate ad eccleſiã regendam, per ſabas ſecretas albas & nigras, fuerint iudicati, & ſi vota ſint paria, vel ſingularia, Epiſcopus, vel eius Vicarius accedere poterit quibus magis ei videbitur, & ex his omnibus Epiſcopus eliget quem cæteris magis idoneum iudicauerit, etiam ſi collatio ad alium pertineat. d. c expedit. à quo fiet; eum eligendo, notario præſente, & de hoc rogato, & duobus ſaltem teſtibus adhibitis, eũ qui in loco reſidere, & curam animarũ per ſeipſum exercere poſſit. c. quia nonnulli. de cler. non reſid. & magis cæteris idoneus ſit ſcientia, moribus, & ætate ad eccleſiã regendam, vt ſcilicet ſcientiæ ſit præſtantis, vel ſaltem ſufficientis, modo vt dixi tract. de Elect. & annum vigeſimumquintum attigerit. c. cum in cunctis. §. inferiora. de elect. & nullo crimine irretitus iudicetur, vel ſit denunciatus, in paritate eum præponendo qui ſit incola loci, vt qui magis notos habet mores populi, & amore potiori erga animarum illarum ſalutem affectus exiſtat, & eum qui eſt de gremio eccleſiæ, extraneo, niſi exterus ſcientia, & moribus multum præemineat, pauperem diuiti, niſi eccleſia ære alieno grauetur, & egeat diuitis potentia, intitulatum non intitulato, Doctorem plebeium, nobili tantum, legitimum legitimato, Canoniſtã, Theologo, vbi eſt magna cauſarum ventilatio, Theologum verò, vbi hæreſes vigent, ſemper bonum ei qui ex deuio eſt reductus, ſeniorem & priorem ordine, iuniori, & ordine poſteriori, eum qui curam animarum exercuit otioſo, vt latè dicit Lambert. de Iure Patr. lib. 2. p. 3. q. 5. princ. art. 1. cum ſeq. Et in ſumma, eum eligendo, qui præ cæteris ſit ſcientia excellens, Dei cultor, hominumq; amator, & in quo Dei amor, & zelus in odium non vertatur, hominum infirmitatibus compati ſciens, moribus caſtus, diſcendi ſtudio deditus, iuſtus, ſobrius, benignus, iræ expers, iniuriæ propriæ immemor, patiens, pecuniæ contemptor, liberalitatis amator, miſericordiæ ſectator, charitate prẽſtans, facilis ad adiuuandum, perſonarum nequaquam acceptator, pacis curator, infirmorum & pauperum pater, curioſè attendens ne Deus lædatur, aut populus, vel clerus peccet, feruidus ad bonum populi promotor, labore indefeſſus, ſeq; denique cum eius familia, apud Deum, & homines tanquam formam gregis ſine reprehenſione oſtendens; quòd ſi Epiſcopus, digniori omiſſo, minus dignum eligat, tãquam perſonarum acceptator, mortaliter peccat. c. 1. ſeſſ. 24. de refor. in Trid. Conc. Lamb. de Iure Patr. lib. 2. p. 2. q. 10. art. 3. & ipſe reiectus ex prædicta Bulla 38. Pij V. poteſt appellare, vt ſupra, ad Archiepiſcopum à mala electione Epiſcopi, non tamen à reiectione examinatorum, & interim prouiſus ab Epiſcopo adminiſtrabit, qui Epiſcopus & cauere debet ne ante concurſum peractum alicui beneficium vacans promittat, vel deſignet, aliter grauiter peccaret.

7 *Parochi qui præ cæteris eligẽdi, & an id liceat appetere.*

Caueat verò quilibet, ne importunis precibus, nedum pretio beneficiũ huiuſmodi procuret; cum id graue ſit peccatum, vt not. in c. iuam. de ætate, & qual.

& qual. etiam ſi quis eo aliàs dignus exiſtat, ex tali namque affectatione ſe indignum eo demonſtrat, honores enim refugientes ſe quærunt, quærentes verò fugiunt, & re vera honores eccleſiaſtici, & maximè curam animarum habentium rationabiliter nõ ambiendi, ſed fugiendi ſunt, rationibus, de quibus ſupra de ſtatu Epiſc.c.1.ad fi.& de ſtatu Prælat.circa princ. habetur, & etiam cum vix quiſque ſufficiat pro proprijs delictis rationẽ reddere, & tamen prælatus etiam pro peccatis populi teneatur, modo quo dixi de ſtatu Epiſc.c.7. vnde Ioſue principes populi contra Solem ſuſpendit, & furor Dei à populo eſt amotus, vt d.gl.Num.25. Præterea bonus paſtor ægra pecora inuiſit, diſperſa requirit, relicta colligit, laſſa ſuſtentat, vt dicit gl.Zach.11. Oues Chriſti non ad lucrum, ſed Chriſti amore paſcens, Domino propter Dominum ſeruiens: vt dicit gl.Matth.23. quæ ſunt ſollicitudinis, & laboris operationes, vnde indignus eſt lana, & lacte, ſcilicet honore, & vtilitate, qui non paſcit oues, qui non vigilat in cuſtodia gregis. cap. fortè.23.q.4.& docet Aug.lib.de Paſtorib. Præterea paſtor bonus gloriam propriam non quærit, ſed Dei.Luc.2.nec acceptum talentum ligat in ſudario, ſed nummularijs partitur, quibus vſuras Dño quærit.Luc.19.Matt 25. Præterea tenetur prælatus ſubditis de temporalibus prouidere ſi egent, & ipſe ſuperabundet.§.ecce.36.diſt.vbi gl.ac carnem ſubijcere ſpiritui, mundum deſpicere, & proximo compati, vt dicit Hugo de Clauſtro.lib.de his qui. & ſubditis prælati debent eſſe matres eos fouendo, patres per diſciplinam eos corripiendo, vt inquit Bern.ſerm.12.in Cant.& habetur in c.hinc etiam.45.diſt.quæ ſunt perfectionis, & prudentiæ magnæ operationes, vlterius prælatus debet vitæ actiuæ, & contemplatiuæ operam dare, contemplatiuæ Deum pro proprijs & peccatis populi deprecando, & à Deo quid agnum ſit, conſilium petendo, tum à Deo percepta ſubditis fideliter miniſtrando.c.ſi quis vult.33.diſt. vt ſic paſtores attendant ſibi, & pretioſo depoſito illis credito, anima ſi quidem ciuitas eſt, vt eius intendatur cuſtodiæ. Luc.2. ſponſa eſt, vt ſic ſtudeant ornatui eius per virtutes, & opera bona.c. fœminæ.30.q.5. Oues ſunt, vt ſic earum paſcuis intẽdatur.1.Petr.5.c.eſto. 95.diſt. eas cuſtodiendo à vi tirannorum.c.hoc.6.q.1.a fraude hæreticorũ. c.inter.de purg.can. & à tentationibus dæmonum.c.2. 16.q.1. & vt ornentur orationibus, virtutibus, & bonis operibus. c.ipſi ſacerdotes.1.q.1. Paſcendo ſacris ſcripturis, & ſacramentis, ac monitionibus. Ad cuſtodiam opus eſt fortitudine.Eccl.7. Noli fieri iudex, niſi valeas irrumpere iniquitatem, ſpirituali aſtutia contra dæmonum inſidias. 2.Cor.10. & fidelitate, vt non quærat prælatus quæ ſua ſunt, ſed Chriſti. cap.ſunt in eccleſia. 8.q.1. & ad mores corrigendos diſciplinæ cenſuram adhibere debent.c.diſciplina.45.diſt. magna ſi quidem eſt ſacerdotum gloria rectitudo ſubditorum. 1.Theſſ.2. ſic, vt nõ præeſſe hominibus appetant, ſed prodeſſe.c.qui Epiſcopatum.8.q.1.cum poteſtas accepta non honor, ſed onus ſit æſtimanda.cap. ante omnia. 40.diſt. & paſtor in veritate Chriſtum annunciat, mercenarius occaſione. cap.tres.23 q.4. Præterea paſtor bonus ſemper affici debet pro iis qui ad eius ſollicitudinem pertinent. 2.Cor.11. nec aliud eius pectus occupare, quàm animarum, ſalus exemplo Moyſis, & Pauli, qui cupiebant ſeparari à Deo propter fratres.c.diſciplina.45.diſt. Rom.8. reuocando quod errauerat, deuios reconciliando. 26.q.6.per tot. errantes confirmando Dei exemplo. Pſal.67. Confirma hoc Deus, deficientes in iuſtitia, hortando

hortando

hortando ne pereant,& ne deſperent de venia.cap.1.de pœnit.diſt.7.profi-
cientibus animum addendo ſpe futurorum, vt progrediantur; nec debeat
proinde honoris ducatum ſuſcipere , qui neſcit ſubditos tramite melioris
vitæ præire.§.nunc autem.25.diſt.§.1.diſt.49. cum nulla ars debeat præſu
mi doceri niſi prius diſcatur.59.diſt. per totum. & animarum regimen ars
artium ſit.c.cum ſit.de ætat.& qual.& tradit Greg.in paſt.p.1.c.2. cum va-
riæ ſint hominibus affectiones, & homini difficilè ſit ſcire regi,ideſt regen
ti obtemperare, & vt plurimum poteſtati recalcitret : vt inquit Seneca,ac
proinde is ad præſulatum ſit promouendus qui omnibus paſſionibus mo-
dum imponere norit,qui aliena non appetit,ſed propria largitur,qui nul-
la mala perpetrat, ſed ab alijs patrata, vt propria deplorat Roman.12. qui
cordis affectu alienæ compatitur infirmitati. 2.Cor.11.c.vera.45.diſt.& in
bonis proximi,vt proprijs lætatur,qui ſe imitabilem cunctis præbet, & ſic
rectè viuit, vt corda populi areſcentia doctrinæ fluentis pabulo irriget. c.
de viro.12.q.2.Ezech.37. qui orationis aſſiduitate iam didicit,quid à Do-
mino obtinere poſſit.c.ſi quis 36.diſt. & ſic à grege vitæ integritate diſtat,
vt grex à paſtore diſtare ſolet.§.nunc autem.25.diſt in.ita vt ſit cogitatione
mundus. Luc.2. actione præcipuus,diſcretus in ſilentio, vtilis in verbo.c.
ſit rector. 43.diſt. ſingulis compaſſione proximus,præ cunctis contempla-
tione ſuſpenſus. c.niſi.§.nec putes. de renunc. bene agentibus per humili-
tatem ſocius c.eſto.95.diſt contra delinquentium vitia per zelum iuſtitiæ
erectus. c.diſciplina. 45.diſt. internorum curam exteriorum occupatione
non minuens,exteriorum prouidentiam, internorum ſollicitudine nō re-
linquens.c.Petrus.39.diſt.& tradit Greg.in paſt.p.2.c.13. ita vt paruuli ad
paſtoris mentem,vt ad matris ſinum confugiant. cap.ad Romanam.2.q.6.
& ita ſe paſtor habens,vt totum quod agit ratio agat, & furor nil ſibi ven-
dicet,c.illa.12.q.3.& in ſe habeat bonitatem,diſciplinam,& ſcientiam, bo
nitas enim attrahit,diſciplina corripit,ſcientia paſcit. c.eſto.95.diſt. boni-
tas amabilem, diſciplina imitabilem, ſcientia docilem reddit,ſuum hono-
rans miniſterium,non cultu veſtium,non faſtu equorum, non amplis ædi-
ficijs, ſed moribus ornatis, ſtudijs ſpiritualibus, ac bonis operibus ; verbi
Dei prædicationi inſiſtens, quo è fidelium cordibus vitia latentia euellat,
& ad bonum alacres reddat,vigilem ſe præbendo circa ſubditorum curam
aſſiduè,ne ipſo dormiente inimicus zizania ſuperſeminet.Mat.13. Præpo-
ſitorum enim ſollicitudo ſubiectorum eſt cautela,quia ſi ſuper rem creditā
quis vigilat, hoſtis declinat inſidias , & lux gregis eſt flamma paſtoris, pa-
ſtor ſi quidem vita, & ſcientia clareſcere debet.c.licet. 8.q.1. ac vigilantia,
aliàs enim ſi cura paſtoris gregi defuerit, facilè laqueos inſidiatoris incur-
ret,quæ omnia ſunt maximæ ſollicitudinis, perfectionis, & laboris opera-
tiones.Vnde cum ſapientis non ſit ſe ſponte periculis,laboribus,& vigilijs
ſubijcere,non eſt quòd prælaturæ ambiantur,aut quærantur.

Si tamen à ſuperiore quis ad regimen animarum ſuſcipiatur,& idoneus 8
ſit,vel ſi prælatus ipſe in impedimēto,quo fortè irretitur,diſpenſare poſſit,
non poteſt iure oblatum regimen recuſare,qui enim virtutibus pollens re-
gimen animarum renuit admittere,paſtorem omnium,qui ſe amare teſtā-
ti,dixit:Si diligis me, Paſce oues meas.Io.21. c.in ſcripturis.8.q.1.conuin-
citur non amare, & docet Greg.in paſt. p.1. c.6. cum & vnigenitus Dei fi-
lius,vt nobis prodeſſet,de ſinu patris in publicū ſit progreſſus. d.c.is enim

Parochia non poſſit recuſari à ſuperiore collata.

verè humilis eſt, qui ad ſuſcipiendum id quod vtiliter præcipitur, pertinax non eſt, nec prodeſſe alijs contemnit. cap. ſciendum. cum ſeq. 8. q. 1. Non arbitrarer quoque eum peccare, qui ſponte ad concurſum ſe exhibet Epiſcopo generaliter per edictum inuitante, dummodo ei animus ſit bene vtendi officio ſuo ad Dei gloriam, & ſubditorum ſalutem, & conſequenter inde ſe honeſte ſuſtentandi, cum hęc vocatio prælati ſit, licet generalis tantum, cui quoque eſt obediendum, prædictis virtutibus, & animo exiſtentibus, quòd ſi ad Papam, vel alios inſtitutio beneficij ſpectet, ordinarius ei mittat exemplar examinis facti per cócurſum, & informationem clauſam, & ſigillatam, ſigillo eius, & examinatorum. cap. poſt ceſſionem. vbi gloſſ. de probat. qui caueant ne quid ratione examinis ante, vel poſt recipiant, aliter pœnam ſimoniæ, & priuationis beneficiorum ipſo facto incurrunt. d. cap. expedit. §. caueant in Trid. Conc. Nec is etiam mortaliter peccat qui petit beneficium cui animarum cura annexa ſit, non tamen id licet in Epiſcopatu, ſi ei animus prædictus inſit honeſtè, & laudabiliter ſe in officio habendi, & facultatibus bene vtendi, ſe committendo Deo, & ſuperiori. Caiet. beneficium. ſanctus Ant. 2 p. tit. 3. c. 5. & dixi tract. de ſtatu Epiſc. cap. 1. ad fin. melius eſt tamen Theologo intendere magiſterio, quàm curæ animarum, niſi inſtante neceſſitate, cum ſatius ſit illos inſtituere, qui ſibi & alijs prodeſſe poſſunt, quod ſit primo modo, quàm eos qui ſibi ſolis proſunt, quod fit ſecundo modo, vt inquit D. Th. quodlib. 1. q. 7. art. 13. His ita not.

9 *Parochi multis priuilegijs potiuntur.*

Primum ſit dictum Parochus, & Eccleſia Parochialis multis prærogatiuis, & priuilegijs potitur. Primò enim, ſi eccleſia parochialis ita tenuis reditus ſit, vt miniſtri ſuſtentari non valeant, nec eccleſia reparari, Epiſcopus ei vnire debet aliqua beneficia ſimplicia, vel etiam curata, dummodo regularia non ſint, vel aliquam aliam parochialem, baptiſmalem, vel curatam eccleſiam, ſine tamen præiudicio obtinentium. ex Conc. Trid. ſeſſ. 21. c. 5. & ſeſſ. 24. c. 13. ſic tamen vt beneficia vnius diœceſis non vniantur alteri. ſeſſ. 14. c. 9. & ſi Parochus ipſe poſitus ſit in egeſtate, parochiani eum ſuſtentare tenentur. gl. in c. omnis Chriſtianus de conſec. diſt. 1. Abb. in c. ex parte, de teſtib. Fel. in c. veniens. 2. col. eod. cum dignus ſit operarius mercede ſua. Luc. 10. Nec os boui trituranti ſit obturandum. 1. Cor. 9. & qui præſunt bene duplici ſint digni honore, ſubſidio ſcilicet temporali, & ſpirituali, maiora enim danti, ſcilicet ſpiritualia, minora vtique ſcilicet temporalia debentur. 1. Corin. 2.

10 *Parochi quib. prærogatiuis in ſpeciali potiantur.*

Secundò, priuilegiatur, vt ius parochiale eidem conſeruetur, vt ſcilicet parochiani in diebus feſtiuis in ſuis parochijs conueniant, vbi Miſſam audiant. c. vt dominicis. de paroch. & ſeſſ. 5. c. 2. & ſeſſ. 24. c. 4. aliter ſi ſine cauſa, vel in contemptum Parochi ibi Miſſam non audiant, peccant, non autē ſi vt deuotius alibi audiant, vel ibi ſtatim prædicationem audiant, aut cómunicent vt ibi not. Abb. & alij. & Parocho oblationes in Miſſa, & eleemoſynas tribuere debent, maximè vbi eſt conſuetum dari, ex conſuetudine, quæ initium habuit à deuotione populorum, & non exactione clericorū, quo caſu non debet Parochus eis ſacra ſubtrahere, ſi nolint conſueta perſoluere, ſed ſacris miniſtratis poterit eos conuenire, vt partes ſuas obeant, vt dicunt Io. And. & Butr. in rubr. de paroch. Fel. in d. c. veniens. Borgaſ. tr. de Irreg. p. 6. tit. de primit. & oblat. nu. 11. & 12. oblationum verò nomine intelligitur id quòd Deo immediatè eſt oblatum, ſcilicet ad Dei cultum,

licet

licet quandoq; cedat in vſus miniſtrorum, vt candelæ oblatæ in altari, panis, pecuniæ, ornamenta, & huiuſmodi, & licet huiuſmodi oblationes ſui natura ſint voluntariæ, quandoque tamen cadunt ſub neceſſitate, vt ſi concedatur fundus congregationi, vel vniuerſitati hac conditione, vt fiat oblatio eccleſiæ. cap. qui oblationes. 13.q.2. vel ex deputatione, aut promiſſione, vt ſi quis inter viuos, vel in vltima voluntate relinquat ad eccleſiæ perſoluendum, aut offerendum, vel ſi miniſtri egent. c. 1. de paroch. aut conſuetudo ſit introducta, vt oblationes fiant, quæ tamen conſuetudo eſt interpretanda prout fieri conſueuit, vt ſcilicet offerat maior pars populi, nõ autem pauperes, pueri, vel qui ad manum non habent pecuniam, & ſi vniuerſitas per ſtatutum eam introduxit, non poteſt oblationes tollere, vt dicit Abb. in c. abolendæ. de ſepult. nec etiam conuertere in vtilitatem alterius eccleſiæ, niſi fieret ob fabricam alicuius eccleſiæ, & ſit expleta, quia ſic poteſt mutare, & conuertere in vtilitatem alterius: vt dicit Silu. Decima. nu. 5.

11 *Oblationes, vt debeantur Parocho.*

Hæ verò oblationes factæ eccleſiæ cedũt commodo Rectoris parochiæ, & ſi alij eccleſiæ, prælato eius debẽtur, & laici omnino prohibẽtur eas percipere. c. ſanctorum. cum ſeq. 10.q.1. ſi ſunt cultui diuino dicatæ, & eas propria authoritate rapiũt, vel ratione affinitatis remota neceſſitate, vt inquit D. Th. 2.2.q.86. art. 1.2. nec etiam religioſi eas percipere poſſunt, niſi de licentia Rectoris, vel per ordinationem eccleſiæ, vel vt miniſtri altaris, ſi ijs ob id dentur, & ex Conc. Trid. ſeſſ. 22. c. 11. huiuſmodi vſurpantes incurrũt excommunicationem Papalem, à qua abſolui non poſſunt, niſi facta reſtitutione, mortis articulo excepto; in quo tamen Fel. in c. dilectus. de offic. ord. num. 3. tenet oblationes factas celebranti infra parochiam alterius, ꝓ cedunt parochiano, & non celebranti.

Ampliatur, vt etiam ſi oblationes fiant eccleſiæ ſitæ intra parochiam, vel altari, adhuc enim ſunt Rectoris parochiæ, & non presbyteri capellæ: vt inquit Abb. & alij in rubr. de paroch. in c. paſtoralis. de his quæ fiũt à præl. in c. ex trãſmiſſa. de præſcrip. & eo magis ſi fiant imagini ſitæ in pariete domus priuatæ, vt ijdem dicunt, in quo tamen Fel. in d. c. dilectis, dicit, non deberi Parocho ſi paries illa ſit priuati viri, ſed id ſtare in diſpoſitione Epiſcopi, quod crederem procedere vbi conſuetudo id introduxit, vt & Felin. ibi ſentit. & quod dicitur de altari, procedit quando offertur altari intuitu eccleſiæ, ſecus ſi intuitu ipſius altaris ſi habet bona diſtincta, quia tunc cedunt vſui ipſius altaris, in quo cõiecturis eſt ſtandum ad videndum cuius intuitu factum ſit, vt ibi dicit Fel. nu. 4. & ſimiliter ſi oblationes fiant in aliena eccleſia, occaſione ibi ſacramentorum perceptorum, debentur illi eccleſiæ, & non parochiæ, vt ibi dicit Fel. Quòd ſi Epiſcopus celebrat in Cathedrali, vel parochia oblationes erunt Epiſcopi. c. ſuper eo. de paroch. niſi conſuetudo ſit in contrarium, vel nimis frequenter ibi celebret, vt dicit Silu. Decima. ſub nu. 5. & ſi celebret in locis exemptis, vel etiam Archiepiſcopus oblationes erunt eius cuius eſt ius parochiale, vt dicit Felin. in d. c. dilectus. & ſi diebus ſolemnibus conſueuit parochus oblationes ſuſcipere, & aliquod altare in prima Dominica menſis, ſi feſtum illud veniat in illa die Dominica, oblationes erunt Parochi, vt ibi ſentit Silu. & ſi Archiepiſcopus celebrat in prouincia eius erunt, vt ibi dicit Silu. & quando Epiſcopus celebrat in parochia, & ex cõſuetudine Parochus percipit, debetur canonica portio Epiſcopo. c. conquerente. de offic. ord. c. ſacerdote. 10.q.1.

12 *Oblationes à quibus non recipiendæ.* Caueat tamen Parochus ne à prohibitis oblationes recipiat, vt Hæreticis, Iudæis, Excommunicatis, ſanctus Ant. 3.p.tit.12.§.11.& oppreſſoribus pauperum.c.oblationes 90.diſt. & raptoribus. c.ſuper eo.de raptor. & vſurarijs manifeſtis.c quia in omnibus.de vſur. diſſidentibus, violatore eccleſiæ, qui non vult emendari. c.miror. 17.q.4. & ſacrilegorum. c de viro. 12.q 2. & publicis pœnitentibus quandoque.c.eos.de conſecr.diſt.4.ſi ſint notorij, & impœnitentibus, ab alijs verò recipi non prohibentur etiam à Iudæis, ſi acquiſiuere fundos ſuper quibus Chriſtiani eas ſoluebant. cap. quanto.de vſur. ſi habent vnde licitè ſoluant, & idem de religioſis eo caſu, cum res tranſeat cum ſuo onere.

13 *Parochus qualiter priuilegiatur circa ſacramenta.* Tertiò, priuilegiatur Parochus, quò ad ſacramẽtorum miniſtrationem, quæ ipſe ſubditis conferre, & miniſtrare tenetur, & ij ab eo ſuſcipere; & primò, omnes tenentur ſemel in anno proprio Parocho peccata confiteri.cap. omnis.de pœnit.& remiſſ. niſi de licentia Epiſcopi, vel Parochi alteri confiteantur.d.c. vel niſi ſit ſigilli fractor, aut corruptor pœnitentium, & alijs caſibus expoſitis in tract de Sacram. Pœnit. & ab eo licentia alteri confitendi haberi non poſſit, quo caſu etiã debet quis confiteri approbato ab ordinario, aliàs confeſſio non valeret, articulo mortis excepto. c.7.ſeſſ.13.in Tr. Conc. Fallit item ſi quis confitetur, fratri mendicanti ab Epiſcopo tamen approbato, & generaliter expoſito ad cõfeſſiones audiendas. Silu. Confeſſor.1. idque etiam tempore Paſchali, nec alijs temporibus licet alteri Parocho confiteri, niſi de proprij licentia, cũ opus ſit vt pœnitens ſit ſubditus ordinaria, vel delegata iuriſdictione, quod non eſt hic. de pœnit.diſt.6.in princ.c.ſi Epiſcopus.eod. tradit Nau.c.4.nu.1.& 4. & latè habetur in d.tr. Secundò, tenetur quilibet in propria parochia, ſemel in anno in Paſchate Euchariſtiam ſumere.d.c.omnis. nec etiam alijs temporibus licet non Parocho eam miniſtrare, niſi de Papæ, Epiſcopi, vel Parochi licentia, ex Concil.I.Carthag.cap.7.d.c.omnis. & clem.dudum, de ſepult. ſiue ſit tacita, vel expreſſa, vel ſi ſit regularis ex ordine mendicantiũ, vel ſocietatis Ieſu, quibus dicit Nau. conceſſum, vt excepto die Paſchatis, poſſint illam cuilibet miniſtrare; & idem poteſt probabiliter alius Parochus ſi credit probabiliter proprium fore contentum, vt dicit Nau.in Man.c.21.nu.58.

Tertiò, ſolus etiam baptiſmum miniſtrat, & extremam vnctionem, articulo mortis excepto.d.c.omnis. & clem.1.§.dudum.de ſepult.

Quartò, ſolus miniſtrat ſacramentum matrimonij, & nuptias benedicit, & ſine eius, vel Epiſcopi licentia actum non valet. c.1.ſeſſ.24.in Tr.Conc.

Et generaliter ipſe ſolus miniſtrat omnia ſacramenta, confirmatione, & ordine excepto.clem.1.de priuil.c.eos.cum ſeq.de temp.ord.in 6.c.ſi diligenti.de foro compet.c.nullus.de paroch. Abb.in cap.vt dominicis.eod.& ſi religioſi ſacramentum extremæ Vnctionis, Matrimonij, vel Viatici miniſtrant alienis parochianis, excommunicationem incurrunt. clem.religioſi. de priuil. Valent tamen collata ab alio, excepta confeſſione. d.cap.omnis. modo tamen quo ſupra, & hodie matrimonio. d.c.1.ſeſſ.24.in Trid.Conc.

Caueat tamen Parochus ne Euchariſtiam miniſtret publicis peccatoribus, etiam ſi publicè petant, vt dixi tract.de Euchar.c.9. nec abſoluat non pœnitentes.c.quod quidam.de pœnit.& remiſſ.

Quartò, priuilegiatur circa decimas, & primitias percipiendas à parochianis, idque iure diuino, & naturali, ſic enim Abraham in lege naturæ

Mel-

Melchiſedech ex manubijs hoſtium eas perſoluit. Gen. 14. Heb. 7. & Iacob. 14 *Parochis decima, & primitia debentur.*
Gen. 28. Decimas cunctorum ſe Deo daturum promiſit, & in lege Moyſis præcepit Deus, vt decimæ, & primitiæ perſoluantur. Exo. 22. Leuit. 27. idque teſtatur eſſe diuinum præceptum Papa. in c. parochianos. de decim. cap. cum non ſit. cap. tua. eod. c. 2. c. eccleſias. 13. q. 1. c. 1. 90. diſt. c. Epiſcopi. 80. diſt. & habetur 16. q 7. & 16. q. 1. cap. reuertimini. idque rationabiliter, cum operarius dignus ſit mercede ſua. Matt. 10. Luc. 10. 1. Tim. 5. 1. Cor. 9. c. cum ſecundum. de præb. gl. Arch. & Anch. in c. 1. de decim. idem ſentit Hieronymus, Auguſtinus, & Ambroſius in d. c. reuertimini. & in c quicunque. 16. q. 7. c. maiores. c. Quadrageſima. de conſec diſt. 4. & eſt communis opinio Canoniſtarum, tam quò ad decimas prædiales, quàm perſonales, quæ ex induſtria hominis proueniũt, & mixtas, vnde debentur decimæ ex fructibus terræ, vt frumenti, olei, vini, &c. c. 1. c. ad apoſtolicæ. c. peruenit. de decim. officio, artificio, negotiatione, ſcientia, & huiuſmodi. d c. ad apoſtolicæ. c. paſtoralis. eod. vel partim ex induſtria, partim ex fructibus terræ, vt ex molendino etiam vento molente. c. ex tranſmiſſa. eod. de piſcatione, fœno, lana. c. peruenit. eod. de animalibus, eorum fructu, venatione; & militia. c. nuntios. eod. c. ex parte. eod. c. decimas. 16. q. 1. c. quicunque. 16. q. 7. & in ſumma perſonales, vel mixtæ ex omnibus ſunt perſoluendæ, quæ quis iuſtè poteſt acquirere. d. c. ex tranſmiſſa. non autem ex turpi queſtu. Deut. c. 23. prædiales tamen etiam ab inuaſoribus percipiũtur. c. de terris. de decim. & debentur eccleſiæ, vbi quis eccleſiaſtica ſuſcipit ſacramenta, licet aliundè lucrum contigerit. d. cap. ad apoſtolicæ. & c. paſtoralis. eod & Trid. Conc. ſeſſ. 25. de refor. cap. 12. mandat non ſoluentes integrè decimas excommunicandos, conſuetudo tamen obtinet, vt ſoluantur tantum prædiales, vel quaſi, aut mixtæ, non autem perſonales. Nau. c. 21. num. 31. Valent. 2. 2. diſput. 6. q. 5. punct. 3.

Tenentur verò prædiales ſoluère decimas, qui prædia in aliena parochia detinent, ſiue perſonæ eccleſiaſticæ ſint, ſiue ſeculares. c. tua. de decim. 15 *Decima vt & qualiter debeantur parocho*
& præteritas, & futuras. cap. veniens. in fi. de tranſact. vel ſi ibi ſacramenta percipiunt, niſi contraria adſit conſuetudo. Valent. ibi punct. 5. & de rebus abbatiæ. c. ſuggeſtum. de decim. & etiam monachi de rebus nuper cultis ex quibus ante decimæ ſoluebantur. c. commiſſum. eod. cap. fi. §. pen. eod. in 6. leproſi etiam eas ſoluunt, exceptis eorum hortis, vel animalibus ſi communiter viuant. cap. 2. de eccl. ædif. Iudæi etiam tenentur eas ſoluère pro prædijs quæ poſſident c. de terris. de decim. & etiam eccleſiæ de prædijs illis, quæ aſſignantur in dotem, quia decimarum ſolutio ſequitur rem, & eius detentorem. l. pen. ſine cenſu, & reliq. fund. comp. &c. niſi modica ſint. c. pa. nuper. eod. c. 1. vbi glo. de cenſib. monachi tamen ordinis Ciſtercienſis, Templarij, & hoſpitalarij non ſoluunt decimas laborum ſuorum, vel eorum, quæ colunt proprijs manibus, vel ſumptibus de quæſitis ante Concilium generale, poſt verò ſic, etiam ſi noualia ſint. c. ex parte. c. pen de decim. alij religioſi ſi non colant ſuis manibus, exemptio ad noualia non extenditur. c. ad audientiam. eod. ſi verò excolant noualia ſuis manibus non ſoluunt, vt nec de hortis, & nutrimentis animalium. c. ex parte. eod. quòd ſi fratres minores, & prædicatores religioſi alijs colenda prædia dent, vel hortos, decimas ſoluunt. c. de benignitate. eod. non autem de hortorum fructibus ſi eos colunt. c. nimis praua. de exceſſ. præl. Alij etiam decimas non

ſol-

ſoluunt, quos enumerat Rebuff. tract. de decim. q. 5, & qui id habent ex Papæ priuilegio, qui ſolus id concedit, vt ibi dicit Rebuff. nu. 28. cum ſeq. qui tamen ſi ſoluerint eas renunciaſſe videntur priuilegio, niſi cũ proteſtatione ſoluerint. c. accedentibus. c. ſi de terra. de priuileg. c. cum acceſſiſſent. de conſtit. Rebuff. loco cit. q. 13. num. 113. qui tamen exempti à decimarum ſolutione, tenentur ſoluere aliquam portionem eccleſiæ parochiali ad iura Epiſcopalia, & alia onera ſubeunda. cap. 2. §. vbi autem. & §. religioſos. de decim. in 6.

Qui verò ad eas tenentur cogi poſſunt, vel rei vendicatione. c. moderamine. vbi gl. 16. q. 1. vel actione perſonali aduerſus debitorem. Abb. in cap. tua. de decim. & poſt monitionem id omittens eſt excommunicandus. cap. omnes. 16. q. 7. c. peruenit. de decim. & ſi perſiſtat in excommunicatione, implorandum eſt auxilium brachij ſecularis. cap. poſtulaſti. de homic. & ſi clericus, vel religioſus eas ſoluere differt poſt duos menſes ab omni adminiſtratione, officio, & beneficio eſt ſuſpendendus. clem. 1. de decim. & concionatores non poſſunt diſſuadere earum ſolutionẽ. c. 1. eod. de decim. in 6. & in hac quæſtione ſolus eccleſiaſticus eſt iudex competens, ſi quæſtio ſit iuris, ſi verò facti, laicus in auxilium adiri poteſt, & etiam poſſunt fructus ſequeſtrari, vt ſic decimæ ſoluantur. Aufrer. in addit. ad deciſ. capell. Toloſan. 119.

Debentur verò decimæ perſonales Epiſcopo, & eccleſiæ parochiali, vel baptiſmali, vbi quis diuina audit, & percipit ſacramenta. c. licet. 16. q. 1. niſi aliud obtineat conſuetudo præſcripta, qua ſtante poſſunt percipi in aliena parochia. cap. 2. c. ad apoſtolicæ. de decim. aut præſcriptio, princeps tamen perſonales ſoluet Epiſcopo ſui domicilij principalis, & ſi in duabus diœceſibus habet domicilium, diuidentur inter illas. Prædiales verò debẽtur illi eccleſiæ in cuius parochia prædium eſt ſitũ. c. ſi quis. 16. q. 6. c. ſi. de paroc. c. quoniam. de decim. c. cũ contingat. eod. & ſi prædia dicuntur eſſe in nullius parochia Epiſcopus aſſignabit cui volet, vel ſibi retinebit. d. c. quoniã. & ſi in eccleſia ſit vnus Rector principalis, qui ſub ſe habeat Vicariũ perpetuum, vel perpetuum coadiutorem in cura, decimæ debentur principali Rectori, reſeruata congrua portione Vicario perpetuo. Papius lib. 1. rapſ. areſt. tit. 12. areſt. 7. & 11. Mixtæ, & animalium debentur eccleſiæ, vbi animalia morantur, & paſcuntur. glo. in c. 1. §. item quis. 15. q. 1. & ſi in vna hieme, in alia æſtate morantur, vel in vna paſcant, in alia dormiãt, diuidentur inter illas. gl. in d. c. ad apoſtolicæ. & ſi ob bellum alio fugiant, & ibi pariant, ibi decima eſt ſoluenda. Bald. Caſtr. in l. huiuſmodi. ff. de leg. 1. & ſi in vna mulgentur, ibi datur decima lactis, ſi in alia caſeũ fit, ibi decima caſei datur, decima lanæ, & fœtus, vbi naſcuntur. Rebuff. tr. de decim. q. 6. Conſuetudo tamen in huiuſmodi eſt ſequenda, cum eccleſia præſcribat contra aliam ius decimandi. c. cum contingat. c. tua. de decim. dummodo id non fiat ob fines parochiæ, qui præſcribi non poſſunt. gl. & Doct. in c. ſi. de paroch. & ſi animalia gratis paſcãtur, dominus beſtiæ dabit decimam herbæ, vltra decimam fructuum beſtiæ; Decimæ verò piſcationis, venationis, debentur in loco, vbi percipiuntur ſacramenta, ſi liberè fiant: ſi verò pretio, parocho loci vbi id fit; Laici tamen eas præſcribere non poſſunt, vt eis ſoluantur. c. quarta. de decim. eas tamẽ poſſunt tenere in feudum ab eccleſia, ſi eas habuere ante Concilium Lateranenſe, aliàs non, vt dicit Silu. Deci-

ma.

ma.nu.16. vel ſi id habent ex Papæ priuilegio, vel per emptionem, aut donationem eis factam ab Eccleſijs, quò ad fructus percipiendos, non ius ſpirituale percipiendi decimas, ante Conciliũ Lateran. Valent. loco cit. q. 4.

Quo verò ad modum eas percipiendi, prædiales ſtatim debentur, cum fructus ſunt recollecti, etiam non deductis expenſis pro fructibus colligendis factis, vel ſemine. c. cum ſint. de decim. & ſufficit dare mediocris bonitatis. c. decimæ. 16. q. 1. & ſtatur conſuetudini vtrum dentur in agris, vel vineis, aut ducantur ad eccleſiam, vt ibi dicit Silu. & grana, quæ paleam habent in palea debent ſolui, cum & palea ſit in fructu. Spec. tit. de decim. §. vno. & prædiales ſtatim fructibus collectis, niſi aliud habeat conſuetudo. Collect. in c. cum homines. de decim. & prius ſoluuntur, quàm cenſus prædij domino, quia & ab illo accipiuntur. c. cum non ſit. de decim. perſonales ſoluuntur in fine anni. Abb in c. peruenit. de decim. & deducũtur impenſæ ex ijs. c. paſtoralis officij de decim. & ſunt dandæ fideliter, quia inde reſultat remuneratio triplex, abundantia fructuum, ſanitas. Mal. 3. c. reuertimini c. decimæ. 16. q. 1. & bonitas principatus. c maiores 16. q. 7. Mixta ſolui debent eo modo, quo prædiales, ſcilicet fructibus collectis, niſi aliter habeat conſuetudo, vt ibi dicit Silu.

Quo demum ad quantitatem, Decima pars cuiuſque rei, de qua ſupra, ſolui debet Leuit 27. c. omnes decimæ. 16. q. 7. poteſt tamen per conſuetudinem, vel præſcriptionem induci vt ſoluatur minus decima parte, nam licet ſolutio decimarum ſit debita iure naturali. & diuino, vt ſupra eſt dictũ, id tamen intelligitur, quò ad ſubſtantiã, vt ſcilicet alimenta miniſtris præſtentur, valet tamen conſuetudo, priuilegium, aut præſcriptio, quòd ſoluatur minus decima parte, cum ſolutio decimarum, quò ad quantitatem ſit iuris poſitiui humani. & ideò vt ius poſitiuum poteſt tolli per conſuetudinem, præſcriptionem, vel priuilegium, ſic & quota decimarum minui poteſt priuilegio, vel conſuetudine, non autem tolli quò ad ſuſtentationẽ miniſtrorum, cum ſic ſit iure naturali, & diuino inducta, vt ſentit Nau. cap. 21. nu. 18. cũ ſeq. in Man. Couar. var. reſ. lib. 1. c. 17. Vnde conſuetudine induci poteſt, vt clerici à ſolutione decimarũ perſonaliũ immunes ſint, laici verò non, ſi clerici ſine eis miniſtrare non poſſunt, aliàs ſic, ſic etiam induci poteſt, vt ex certis fructibus decimæ nõ ſoluantur, ſi ex alijs fructibus ſuperſit iuſta ſacerdotum ſuſtentatio, nõ valet tñ conſuetudo liberans omnino laicos à ſolutione decimarum, nec priuilegium Papæ circa id, licet idem aliquem particularem ab huiuſmodi ſolutione eximere poſſit, nec etiam valet conſuetudo, vt grana recondantur in horrea clericis nõ inuitatis; poteſt etiam conſuetudine induci, vt clerici percipiant decimas in aliena parochia. c. ad aures. de præſcr. & quòd decimæ vni eccleſiæ debitæ alij ſoluantur. c. cum contingat. c. quoniam. de decim. & in hoc conſuetudo etiam decennio inducta ſufficit. Abb. in c. cum ſint homines. eod. & etiam conſuetudine induci poteſt, vt decimæ prædiales ad vigeſimã, vel ſimilem reducantur, ſi illa portio ſufficit honeſtæ miniſtrorum ſuſtentationi. Guid. Pap. decis. 284. & in prædictis ſufficit præſcriptio quadraginta annorum, vt ibi dicit Couar. ſic vt illa præſcriptio in aliena parochia nõ extẽdatur ad noualia inſueta decimas ſoluere, vt ibi dicit Couar. c. cũ contingat. c. cũ in tua. eo. & niſi adſit titulus cum bona fide, vel præſcriptio immutabilis. c. veniens. de præſcript. c. 1. eod. in 6. & in his habetur titulus per priuilegium, conceſſionem, vel

con-

concordiam inter eccleſias initam, cum cauſæ cognitione, & conſenſu ſuperioris.cap.2.c.dilecti.de tranſact.c.3. de decim. ac decreto Epiſcopi.c.2. de tranſact. quibus non interuenientibus tranſactio non valet ſuperfuturis decimis. c.de cætero. c.veniens.de tranſact. Laici tamen cum diuinis non intendant, non poſſunt percipere decimas eccleſiaſticas, vel retinere, aut præſcribere.c.peruenit.1.q.3.c.cauſam quæ. de præſcrip.c.2.§.ſanè. de decim.in 6.Priuilegio tamen Papæ id poſſunt; ſi tamen ſint eccleſiæ feudatarij poſſunt eas percipere ſi habuerunt id ante Conc.Lateran. ex deciſ.Toloſ.439. quò ad commoditatem percipiendi decimas, non quò ad ius eas accipiendi, quas tamen in alios laicos transferre non poſſunt, nec impignorare, aut tradere alijs, quàm proprijs eccleſijs. c.prohibemus. c.ad hoc.de decim.c.fi.eod. nec etiam infeudare monachis, niſi de Epiſcopi conſenſu. c.2.§.ſanè.eod. in 6. & probat Couar.ſub num.5. & licet quis eas habuerit ante Concilium Lateran. non poteſt tamen eas iuſtè nunc detinere quis, niſi probet ſe eas iure habere, vel eccleſiæ tantundem de re propria ſe largitum probet.c.dudum.de decim.c.1.de rerũ permut.c.ea enim.§.ſed permutare.10.q.2 fructus tamen decimarum poſſunt laicis concedi ad vitam, quia & vendi poſſunt, ſed non in feudum, nec iure ſucceſſionis, aut præſcriptionis.gl.in c.quamuis.de decim.c.fin.ne præl. ſi tamen à Papa laicus oſtendat decimarum conceſſionem, ad noualia tamen nõ extenditur. cap. tua.§.fi.de decim.c.2.§.fin.eod.in 6. & D.Th.2.2.q.87.art.1. & quodlib.6. art.10. dicit, laicos non ſoluentes decimas, vbi non petuntur, eſſe tutos in conſcientia, modo eis animus ſit ſoluendi ſi petantur, & quodlib.2.art 8.dicit, Sacerdotes non debere eas petere, vbi non eſt conſuetum, quod intelligitur, vbi non eſt conſuetum per Papæ cõceſſionem, vel vbi ſcandalum eſſet ſi peterentur, quia ſic differri poſſet petitio, vt ibi dicit Couar.ſi tamen aliundè miniſtris ſufficienter prouideatur, iuxta prædicta, non tamen excuſantur laici debitores, etiam ſi non petantur, modo Papæ conceſſio, vel conſuetudo, legitimo titulo, & bona fide præſcriptæ, & fundata in priuilegio Papæ, eos non excuſet, vt ibi Couar. ſentit; poteſt etiam componi cum laicis, vt ſoluatur minus quàm decima, idque authoritate Epiſcopi, vbi ius eccleſiæ eſt dubium, vt quia quis ſe dicat pauperem, vel alleget priuilegium Papæ, quod ſit dubiũ, ſi enim ius eccleſiæ ſit clarum, non poteſt componi cum laicis ſine Papę authoritate. Abb.in c.ſtatuimus.de tranſact.

16 Primitię etiam debentur eccleſię parochiali, vbi ius eſt, vel cõſuetudo, vt exigantur, vt inquit Nau in Man.cap.21.nu.31.not.in c.1. de decim. de qua re dixi, Tomo Theol.Mor.cap.de Primit.

Primitia, vt debeantur Parocho.

17 Quintò, priuilegiatur Parochus circa ius funerandi, vel corpora mortuorum eccleſiaſticæ ſepulturæ tradenda, vt ſcilicet omnes decedentes in parochia ſepeliri debeant in eccleſia parochiali, vbi ſacramenta recepere, vel recipere debuere. c.ex parte.1. de ſepul c.is qui.de ſepult.in 6.

Parochus, vt ius habeat circa exequias, et ſepulturam.

Ampliatur etiam ſi ſint peregrini, vel tranſeuntes, clerici, laici, vel religioſi ſi ibi decedunt. c.1.13.q.2.c.1.de celebr.Miſſ. c.paſtoralis.de his quę fiunt à pręlat. Abb in c.1.de ſepult. in c.ex parte.eod.ſi tamen ſint peregrini, locus eſt pręuentioni inter eccleſiam parochialem, & Cathedralem, vt dicit Silu.Sepultura.nũ.8.ver.ſecundum. & religioſus debet ſepeliri in loco, vel monaſterio ſui ordinis, c.1.16.q.1. ſi commodè illuc deferri poteſt, aliàs in parochia.

Secundò,

Secundò, ampliatur, vt ex hoc officio, Parocho debeatur quicquid funus comitatur, vt cerei, & huiuſmodi, & expenſæ fiendæ in funere ſunt accipiendæ ante æs alienum, etiam ſi creditores ex hoc præiudicium patiantur. Couar. in c. Raynaldus. §. 3. nu. 1. de teſtam & ſi is ſit beneficiatus, partim ſunt fiendæ ſumptibus hæredis, partim ex ſpolijs relictis. Capyc. deciſ. 64. & in ſubſidium ex fructibus ſequentibus beneficij impenſis ſucceſſoris. not. in cap. 1. de ſolut.

Fallit ſi quis habeat ſepulchra maiorum, quia in ijs eſt ſepeliendus, & non in parochiali, ſi alibi ſint. c. 1. de ſepult. c. 1. vbi gl. eod in 6. c. is qui. vbi Archid. eod. in 6. Io. And. in c. vt animarum. eod. in 6. facit. c. 1. 13. q. 1. quia maiorum noſtrorum actio noſtra eſt inſtructio. c ſignificaſti. de elect. cap. is qui. de ſepult. in 6. & optabile ſit vnicuiq; ſepeliri in ſepulchro maiorum: vt inquit Io. And. in d. c. vt animarum. idque conceditur laicis, vt ſepeliantur in ſepulchro maiorum, & vt habeant ſepulchrum in eccleſia, vel cœmeterio ex quadam humanitate, cum ſit res ſpiritualis, quæ laicis competere non poteſt, nec quò ad proprietatem, nec quò ad poſſeſſionem, aut quaſi, vt inquit Abb. in c. quanto. ad fi. de iudic. nec poteſt iniri pactum à religioſis cum aliqua familia, quòd ædificando capellã, vel altare cum ſepulchro, ibi ſepeliantur ſolùm illi de familia, cum turpis ſit conditio, & pro non adiecta habenda, & ea non obſtante, poterit prælatus ibi ſtante neceſſitate, alios ſepelire. arg. c. Hebron 13. q. 2. qua ceſſante par eſt abſtinere, vt inquit Lamb. lib. 3. de Iure Patr. q. 5. art. 4. qui & dicit in fin. id non poſſe fieri ſine graui cauſa, vt quia non adeſſet locus alios ſepeliendi, & minus poteſt conuentus, vel Prælatus dictum ſepulchrũ alijs concedere, vt ibi dicit; & ſi illa familia deficiat, poterit alijs cõcedi vſus ille, vt inquit Silu. Sepultura, ſub nu. 3. Dicuntur verò maiores, pater, auus, & alij ſuperiores. l. maiorum. ff. de verb. ſign. l. Iuriſconſultus. §. parentes. ff. de gradib. l. quæcunq;. §. parentes. ff. de in ius voc. hic tamen propriè veniunt pater, & auus, cum vnio ſepulturæ procedat ex charitate, quæ fuerat inter viuos, quæ magis extenditur ad patrem, & auum, quàm ad alios ſuperiores, qui cogniti non fuere: vt dicit Oldr. conſ. 25. vnde ſi pater, & auus ſunt ſepulti in vno loco, & proauus, & tritauus in alio, ſepelietur cum patre, & auo, & ſi pater in vno loco, auus, & alij maiores in alio, ſepelietur cum auo. gl. & Io. And. in c. cũ quis. eod. in 6. Si verò in vno ſepulchro non ſunt plures maiores, ſed in vno pater, in alio auus, in alio proauus, ſepelietur in parochia, vbi audit diuina, & percipit ſacramenta. c. 1. c. is qui. c. in noſtra. de ſepult. & ſi in vna audit diuina, in alia percipit ſacramenta, vel eſt parochianus duarum eccleſiarum, quæ habent ius funerandi, eſt locus præuentioni. c. duobus. de reſcrip. in 6. & quartæ diuidentur, & ſi nõ eſt præuentio, ſed contendunt, Epiſcopus concordabit, vt inſpiciatur, vbi maiori tempore habitet, ſi .n. quis habet domicilium in ciuitate, & ſe transfert ad villã ob recreationem, vel pro exercendis ruralibus, ſi ibi moritur, ſepelitur in ſepulchris maiorum, vel eccleſia parochiali ciuitatis, quarta tamen data eccleſiæ rurali, vbi ſacramẽta percepit, quæ omnia intelliguntur ſi commodè ad ſepulchra maiorum deferri poteſt, vt d. Io. And. in c. is qui. eo. in 6. aliàs enim ſepelitur in parochia, & ſi eccleſia, vbi quis debet ſepeliri eſt interdicta, ſi debebat ſepeliri in ſepulchro maiorum, ſepelitur in parochia, ſi hæc in Cathedrali, ſi omnes in monaſterio proximiori, vt dicit Silu. Sepultura, ſub nu. 8. Vbi tamen ſepultura

ad alios transfertur; arma primi fundatoris non ſunt auferenda a ſepulchro, vt inquit Lamb de Iure Patr. lib. 3. 5. q. princ. art. 4. Sic etiam peregrini ſepeliuntur in ſepulchro maiorum, ſi illuc commodè deferri poſſunt, ſi verò id fieri commodè non poſſit, vel ignoretur ſepulchrum maiorũ, erunt ſepeliendi in Cathedrali, & idem de ſcholari, ſi venit ſine animo morã trahendi ibi, niſi ſacramenta percepit in eccleſia parochiali, quia ſic tacitè videtur ibi elegiſſe ſepulchrum, & ſimpliciter ſepelietur in parochia, ſi venit animo ibi manendi, in quibus tamen ſtatur conſuetudini, & idem dicendũ de damnatis ad mortem, quod de peregrinis; Religioſi verò peregrini debent ſepeliri in monaſterio ſui ordinis. c. 1. 16. q. 1. ſi commodè illuc deferri poſſunt, aliàs idem in ijs, vt & in laicis. Filij verò naturales tantũ ſepelientur in ſepulchro patris, niſi pater fuiſſet in dignitate conſtitutus. l. ex facto. §. ſi quis. ff. ad Trebell. Spurij verò etiam legitimati à principe, niſi patre petente, ſepeliuntur cũ matre. l. 1. ff. ad municip. niſi ſit illuſtris mulier; filij verò arrogati, vel adoptiui, ſi moriũtur viuo patre adoptiuo in eius ſepulchro ſepeliũtur, ſi eo mortuo, cũ patre naturali, vt not. in c. 1. de cogn. leg. Legitimi verò & naturales cum patre, etiam ſi non ſint eius hæredes. d. c. Hebron. 13. q. 2. Vxor cognita, vel traducta ad domum viri in eius ſepulchro. d. c. Hebron. aliàs non, vt nec ſi ſit ſeparata ob adulterium à viro, niſi ſit reconciliata, & ſi plures viros habuit cum vltimo ſepelietur, cuius domicilium, & honorem retinet. c. is qui. eod. in 6. c. quos Deus. 33. q. 2. etiam ſi vidua effecta transferat ſe ad domum patris, vel alium locum, cum adhuc retineat domicilium viri, vt dicunt Io. And. & Arch. in d. cap. cum & regina vidua mortuo viro dicatur regina, & ſi vir in vna eccleſia habebat ſepulchra maiorum, & alibi eligit ſepulturam, ſepelitur cum viro. d. c. Hebron. ſi tamen legitimè fuit ſepultus, non excommunicatus, interdictus, &c. & ſi poteſt commodè vxor eo deferri c. religioſi. eod. in 6. & ſi prædecedit viro, ſtatur conſuetudini, vel ſepelitur in ſepulchro mariti, ſi habet ſepulchrum maiorum, & declarat ſe velle ibi ſepeliri, vel in alio loco quem elegit ſibi maritus pro ſepultura, quòd ſi non conſtet vbi vir velit ſepeliri, ſepelietur in ſepulchro maiorum, vt dicit Abb. in c. de vxore de ſepult. vir tamen non eſt neceſſario ſepeliendus in ſepulchro vxoris, ſed maiorum. Prælati verò regulares in eccleſia prælaturę. & ſi in duabus ſint prælati, vbi moriũtur, vt dicit Archid. in c. cum quis. eod. & alij religioſi apud locum ſuæ religionis. c. 1. 16. q. 1. niſi ſint nouitij, qui velint redire ad ſeculũ, quia ſic ſepeliri debent, vbi aliàs ſi eſſent in ſeculo ſepulti fuiſſent, clerici verò in eccleſia, vbi ſunt clerici, vel beneficiati, & idem de Epiſcopis, & ſi quis ſit canonicus eccleſiæ Cathedralis, cui ſit annexa parochialis, ſepelitur in Cathedrali, vt dicit Silu. Sepultura. nu 8. Fuſch. de viſit. c. 25. in quo tamen vltimo ſentirem, cum eo caſu canonicus, ex Bulla Pij V. teneatur reſidere in parochiali, & ſic ibi domicilium habeat, quòd per conſequens ibi debeat ſepeliri.

Secundò, fallit ſi quis extra parochialem elegerit ſibi ſepulturã, electio enim ſepulturæ libera eſt, & eſt quis ſepeliẽdus, vbi elegit. c. cum liberum. de ſepult gl. in c. 1. in fin. 13. q. 2. c. 1. eod. in 6. Eligere verò ſepulturam ſibi quilibet poteſt maſculus, vel fœmina, ſi pubes ſit, etiam in patria poteſtate exiſtens, & ſine patris conſenſu § 2. 12. q. 2 c. licet eo. in 6. & etiam ſeruus: vt dicit Io. And. in d c. de vxore. extra eod. cum in ſpiritualibus ceſſet dominica poteſtas. c. 1. de coniug. ſeru. Religioſus tamen cum non habeat velle,

vel non, non poteſt eligere ſepulturam, niſi ita abſit à loco ſui monaſterij, vt illuc commodè ferri non poſſit c.religioſi.eod.in 6.vel niſi ſit Abbas, vel Prælatus.arg.d.c.quod intelligitur ſi nullum habet ſuperiorem, Papa excepto, aliàs non; Similiter nec morte plectendus à iudice, cum vltimam voluntatem facere non poſſit.l.eius.ff.de teſtam.nec etiam pro anima relinquere, vt not.Io.And.in addit.Spec.tit.de inſtr.edit. licet poſſit ſacramenta percipere.clem.1.de pœnit.& remiſſ.quod intelligitur, quando iam eſt dānatus per ſententiam, ſi enim ſententia non eſt prolata, vel appellatione ſuſpenſa, poteſt ſepulturam ſibi eligere, ſimiliter nec impubes.c.licet.eo.in 6, nec furioſus. c.ſi.de ſucceſſ.ab inteſt. Alteri verò eligere ſepulturam aliqui poſſunt, vt dominus ſeruo impuberi.Io.And.in d c.de vxore.& èconuerſo, ſeruus pubes domino impuberi, vt dicit Ang.Sepultura.n 7.quod intelligi poteſt ſi careat tutoribus, & ſimiliter pater filijs impuberibus, ſi id habet conſuetudo.d.c.licet.eo.in 6.aliàs ſepelietur in ſepulchro maiorum, vel parochiali, modo quo ſupra, & etiam mater id poteſt, ſi id habet conſuetudo, ſi filij ſint legitimi, & naturales, vel arrogati, aut adoptiui, non autem pater pro filio pubere, vel frater pro filio impubere; ſed ſepelitur in parochiali, vel in ſepulchro maiorum.d.c.licet.Silu.Sepultura.& ſimiliter amicus amico poteſt eligere ſepulturam, ſi id habet cõſuetudo per quadraginta annos præſcripta, vt dicit Franc.in d.c.licet.1.reſp.in ſi eod.in 6. 18

Quando quis tamen ſepelitur extra parochialem, vel ex electione, vel ob ſepulchrum maiorum, quarta debetur eccleſiæ parochiali, ab eccleſia ſepulturæ, etiam ſi ſit exempta.c.requiſiſti.de teſtam.c.relatum.vbi Innoc. & c.in noſtra. de ſepult.

Quarta quando, & quomodo debeatur Parocho.

Debetur hæc autem quarta, nõ ſolum de relictis, ſed etiam de alijs quæ portantur ad funus, vt de cereis, candelis, quæ dantur ad manus, equis, armis, & quibuſcunque bonis relictis, vel funus comitantibus. glo.& Paul.in clem.dudum.ver.verum.de ſepult. Abb.in c.in noſtra.de ſepult. & de relictis pro Miſſis dicendis.ſi habitus fuit reſpectus ad eccleſiā, & non ad perſonam.arg.cap.requiſiſti.de teſtam.ſimiliter de relictis eccleſiæ non ſolum iure legati, ſed etiam inſtitutionis. c.cum ſuper.de ſepult.clem.dudum.eo. Io.And.in c.1.de ſepul.& relictis pro confeſſionibus, & alijs ſacramentis.c. in noſtra.eod.c.2.eod.in 6.Innoc.in c.2.extra eod.& idem de relictis ob donationem cauſa mortis.d.clem.dudum. cum magis accedat legato, quàm contractui, & generaliter de quibuſcunque relictis, vel donatis eccleſiæ, ratione ſepulturæ, & iſta pars canonica ſi conſuetudo in contrarium non adſit, eſt præcisè quarta pars.gl.& Doct.in c. certificari.de ſepult. valet tamen conſuetudo, vt ſit dimidia pars, vel vltra, aut minus quarta. Hoſt.in ſumm. eod.§.cui liceat.Abb.in d.c.certificari.& ſufficit conſuetudo decem annorum, vt ibi dicit.

Fallit, ſi relinquitur alijs eccleſijs, quàm vbi quis ſepelitur, quia ſic canonica non debetur glo.& Abb.in c.1.de ſepult.in c.cum ſuper.c.certificari.eo.Io.And.in clem.dudum. eo. & Arch.in c.1.eod.in 6.

Secundò, non debetur de donatis eccleſiæ inter viuos. Hoſt.in d.cap.1. de ſepult.

Tertiò, nec de ingrediente religionem, & relinquente aliquid ibi pro ſua ſuſtētatione, niſi in infirmitate ingrediatur. Doct.in c.de his.de ſepul.Abb. in c.2.eod. ſi tamen intrauit animo ſe obligandi religioni, in ſanitate non

debetur quarta,ſecus ſi ingreſſus eſt animo exeundi,ſi moritur ante profeſſionem.Silu.canonica portio.nu.8.ver.quintus.

Quartò,nec de relicto facto pauperibus certi loci.Abb.in cap.officij.de teſtament.

Quintò, nec ſi quis aliquid relinquit parochiali eccleſiæ, quia id debet computare in quartam.Abb in d.c.officij. & in c.de his.2.notab.de ſepult.

Sextò,nec ſi qui ſunt oblati,& conuerſi,qui ſe,& ſua eccleſiæ tradiderūt. Abb.in c.in noſtra.eod.tit.

Septimò,ſi conſuetum ſit,vt quarta non ſoluatur. Hoſt.in ſum.de ſepult. §.an licitum.ver.quid ſi. Abb.in c.requiſiſti.de teſtam.

Octauò, ſi qui per priuilegium Papæ eximuntur à quartæ præſtatione, vt de fratribus minoribus,& prædicatoribus aſſerit Silu.verbo,Canonica. nu.8. licet iure communi contrarium ſtatuatur in d.clem.dudum. & ideò oportet diligenter inſpicere tenorem priuilegiorum.

Nonò,nec cum aliquid relinquitur pro ornamentis eccleſiaſticis, vt calicibus, paramentis, vel pro ornamentis recuperandis, vel reficiendis, vel pro fabrica,aut reparatione ædificij,vel pro luminaribus,vt cereis,lampadibus,& huiuſmodi, nec ſi relinquitur pro anniuerſario annuo, pro anima faciendo,aut alijs officijs pro defuncto,vt tertio,ſeptimo,trigeſimo, vel cū relinquitur ad perpetuum cultum diuinum, vt quòd quotidiè Miſſa celebretur in certo altari.c.quod alij.13.q.2. Abb.in c.ſi.de teſtam.col.2. vel ſi oblatio fiat,de qua non debetur quarta. Silu.Canonica portio.nu.4.ver.4. nec quando teſtator in vita ſoluit legatum factum eccleſiæ, quia ſic tranſit in donationem inter viuos. gl.in l.legatum. ff.de leg 2.

Decimò,nec ſi quis ingreditur domum leproſorum cum lepra,ſi ibi moritur non ex lepra,licet cum lepra, in quo tamen ſtatur conſuetudini,ſecus de illo qui recipitur in confratrem alicuius religionis, retinēs tamen bona ſua,quò ad proprietatem etiam ſi religioſi ſint exempti.c.cum plantare.de priuil. ſecus ſi retinuit ſibi tantum vſumfructum bonorum proprietate dimiſſa religioni,quia ſic gaudet priuilegio religionis.c.vt priuilegia.de priui.

Vndecimò, nec cum cōtra voluntatem religioſorum ſepelitur in eorum eccleſia,vt tempore interdicti. Gem.in c.1.de ſepult.in 6.quia is nō poteſt eo tempore eligere ſepulturam apud mendicantes. Innoc.in c.vt priuilegia.de priuil. licet ij poſſint tunc recipere mortuos,vt orent pro iis qui cū pœnitentia mortui ſunt. Innoc.in c.tanta.de exceſſ. præl. nec etiam ſi eum ſepeliant volentes,licet incurrāt pœnam interdicti violati, tenentur tamen reſtituere corpus, & oblationes occaſione ſepulturæ factas, non autem legata,vt ibi dicit Silu.ver.7.

Duodecimò, nec vbi eccleſia parochialis eſt interdicta ex culpa ſua, & non parochiani,& ſepelitur vbi elegit,vel apud maiores,ſecus ſi eccleſia nō fuit in culpa. Gem.in cap.1.eod.in 6.

Decimotertiò, ſi reuocat electionem ſepulturæ alibi factam, quia tunc cenſetur reuocatum & legatum,ſi fecit intuitu ſepulturę,niſi aliud conſtet, vel ſi non ſepelitur de facto in ſepultura quam elegit ex facto hæredum, vel diſtantia, niſi talis eccleſia legatū occaſione ſepulturæ adipiſcatur,quia ſic debetur quarta.Silu.d.loco.ver.9.& 10.Nec vbi legatur pro incertis male ablatis, vt ibi dicit ver.11.

Decimoquartò,cum in eccleſia parochiali non potuit audire diuina ob longam

longam vacationem, quia ſic non debetur quarta, vt ibi dicit ver. 14. nec ſi in teſtamento elegit ſepulturam in vno loco, & in morte in alio, niſi fiat in fraudem, quia ſic non debetur quarta de relicto primæ eccleſiæ. Silu. ibi ver. 13. Nec ſi apud aliquam eccleſiam corpus defertur, vt alibi perpetuæ ſepulturæ tradatur. Silu. ibi ver. 15.

Quod verò eſt dictum quartam deberi eccleſiæ parochiali, intelligitur de ea in qua quis audit diuina, & percipit ſacramenta, vel debet iure percipere c. cum quis. de ſep. in 6. Vnde qui dimiſit eccleſiam, vbi maiores conſueuerant ſepeliri, & alibi eligit ſepulturam, quarta non debetur eccleſiæ dimiſſæ, ſed vbi audit diuina, & percipit ſacramenta. d. c. cũ quis. & ſi tranſtulit alio domicilium, quod ibi tamen nondum ſit ſortitus, quarta debetur parochiali relictæ, vt dicit Arch. in c. 1. eod. in 6. & ſi quis habet duas parochias, æqualiter manens in eis, & eligit alibi ſepulturam, quarta diuidetur inter eas, & ſi Parochus negligit petere quartam, Epiſcopus petere poterit pro eo, vt dicit Hoſt. in c. fi. de ſucceſſ. & ſi in vna audit diuina, in alia percipit ſacramenta, debetur iſti ſecundæ, ſi vtraque habet cœmeterium, & curam. c. 1. de ſepult. d. c. cum quis. eod. in 6. clem. dudum. eo. & ſi quis in vna parochia infirmetur, & ſe transfert ad aliã, vbi moritur, quarta debetur relictæ. clem. dudum. eod. & ſimiliter ſi fratribus nil legatur, ſed datur frater executor ad diſtribuẽda bona pauperibus, qui diſtribuit inter fratres, quarta debetur parochiali, ex dicta diſtributione, & idem ſi teſtator nil eis relinquit, ſed mandet executoribus, vt aliquid eis dent, vel promittant, etiam ad vſus non determinatos, & etiam de ijs quæ dantur occaſione funeris nõ ſolum cum funus defertur ad eccleſiam, vt equi, arma, & huiuſmodi, ſed etiam cũ aliquid offertur dum funus eſt in eccleſia, licet hoc non ſeruetur ex conſuetudine, & etiam ſi teſtator mandet aliquid diſtribui ſingulis fratribus, vt pro emptione librorũ, quia intelligitur relictum monaſterio, cũ fratres ſingulares non ſint capaces relicti. c. non dicatis. 12. q. 1. & idem ſi donarit eis in mortis articulo, & ad id cogi poſſunt fratres non per ordinarium, ſed per Papam, vel Legatum, aut hodie per conſeruatores, ſi tamen per priuilegiũ fratres eximuntur à quartæ præſtatione à Papa, ei eſſet ſtandum, & idem de ijs qui eligunt ſepulturam apud ſorores ordinis, vt dicit Silu. Canonica portio, ad fi. & vbi eſt conſuetum, vt exigatur quarta Epiſcopalis, ante quadraginta annos eſt danda, ex Conc. Trid. ſeſſ. 25. c. 13.

Vbi verò aliquis eſt alibi ſepeliendus, vel ob electionem, vel ſepulchra maiorum, non debent religioſi ingredi parochiam alterius ſine licentia Epiſcopi, vel Parochi, vt dicit Oldr. conſ. 81. cum priuilegia ſint intelligenda, vt minus lædãt ius commune, quàm fieri poſſit, & priuilegia maris magni ſint reducta ad terminos iuris communis, ex Gregorio XIII. in conſtit. incip. In tanta, 1572. & iure communi nemo poſſit immittere manum in aliena parochia. c. ſcriptum eſt. 6. q. 3. clem. dudum. §. huiuſmodi. de ſepult. & ſic tenet Fed. conſ. 154. Rebuff. lib. 1. conſtit. Franc. de ſent. excom art. 3. glo. 1. nu. 3. vel ſi ingrediuntur parochiam, vt ſentit Silu. verbo, Sepultura: eos id agere poſſe, ad Parochum tamen ſpectat funus è domo defuncti tollere, & vſus ſic obſeruat, vt Parochus funus è domo defuncti tollat, & ſi Parochus id recuſaret præſtare, vt regulares ea de cauſa parochiam eius non ingrediantur, ad id per Epiſcopũ cogi poſſet, cum facilis eſſe debeat ad huiuſmodi licentiam concedendam, etiam tenendo opinionem, quòd ſit petenda,

tenda, in quo tamen crederem ſtandum conſuetudini.

19 *Parochus quæ cauere debeat circa ſepulturam, & exequias.*

Caueat verò Parochus, vt & alij etiam, ne inducat aliquem ad eligendum ſepulturam in ſua Eccleſia, vel prohibeat volentem alibi eligere, pacto, voto, promiſſione, vel iuramento, vel electam non mutare, aliàs peccat mortaliter, & tenetur ad reſtitutionem corporis, & eorum quæ iccirco obuenerunt, quod ſi non præſtet, eius eccleſia, & cœmeterium eſt interdictum, vſque ad congruam ſatisfactionem, & hodie huiuſmodi eſt excommunicatus, cum reſeruatione abſolutionis Papæ. per clemen. cupientes. de pœnis. quod intelligitur ſi inducat ad eligendum voto, iuramento, vel promiſſione, ſecus ſi inducat ad eligendum ſine voto, iuramento, vel promiſſione, id etiam intelligitur ſi inducat ad eligendum in ſua eccleſia, ſecus ſi in aliena, ſic enim non incurrit pœnam prædictam, vt ibi dicit Franch. vt & non incurrit ſi roget tantum ſine adhibitione promiſſionis, & iuramentū, etiam non obſtat, quominus ſit ſepeliendus, vbi iure debebat.

Caueat etiam ne quid indebitè exigat ratione ſepulturæ, terræ ſacræ, vel benedictæ, aut cultui diuino dicatæ, terra enim pura vendi poteſt pro ſepultura, & ex neceſſitate vna eccleſia poteſt alteri eccleſiæ terram cœmeterij vendere, vt & vaſa ſacra, vt dicit Silu. Sepultura. nu. 12. non enim licet pretio vendere ſepulturam, aliàs eſſet ſimonia, ex Conc. Tribur. c. 16. c. abolendæ. de ſep. ſic ēt non poteſt vendi ex pacto officium funeris, vel ſepulturæ à clericis, qui ratione beneficij ad id tenentur. c. dictum. 1. q. 1. c. præcipimus. 13. q. 2. c. in eccleſiaſtico. de ſim. alij enim clerici poſſunt locare operas ſuas corporales, & labores, ac morā quam faciunt, non autem ſpirituales, vel officiū ſepulturæ, idq; poſſunt non vt pretiū, ſed vt ſuſtentamentū. d. c. abolendæ c. charitatem. 12. q. 2. c. cum ex officij. de præſcript. ſic etiā eſt ſimonia ſi fiat pactum, vt extraneus, qui vult ſepeliri in ſepulturis confratrum ſoluat tantam ſummam. c. audiuimus. c. ſicut. de ſim. Vnde officiū eſt prius perſoluendum, & corpus ſepulturæ tradendū, & poſtea populus cogi poterit ab Epiſcopo ad ſeruandum laudabilem conſuetudinem introductā ex eius deuotione de dando aliquid id munus obeuntibus, vt dicit Abb. in c. ad apoſtolicam. de ſim. & religioſi debent petere, non pro ſepultura, ſed dicere, conſuetum eſt ita dari pro mortuis, vel pro officio, aut loco ſepulturæ, ex deuotione populi, qui ob id non deſint eorū officio in tradendo mortuos ſepulturæ, non diſcedendo ante officium expletum, etiam in aliena eccleſia, & piè pro ijs orando, iuxta proprium Rituale, & ad id tenetur hæres defuncti, & bona relicta. l. 1. ff. de relig. vel contra commiſſarium teſtamenti agi poterit. l. ſi quis. §. funus. eod. & impenſa funeris ante omnia debitæ deducitur ex hæreditate. l. pen. eod. & ſi materfamilias ſepelitur, hæredes eius, tenebūtur ex bonis quæ vltra dotem marito debitam, eis ſuperſunt. l. Neratius. §. ſi. eod. & ſi maritus ex pacto eam lucratur, vel ſtatuto, tenetur maritus in id quod facere poteſt. l. Celſus ſcribit. cum ſeq. ff. eod. ſi tamen diuortium ſit factum, dote per eum lucrata, & ipſa alij nupta moriatur, maritus non tenetur. l. ſi mulier. eo. & ſi nulla ſit dos, pater tenetur, vel eius hæredes emancipatæ, quibus non valentibus ſoluere, maritus tenetur in quantum facere poteſt. l. quod nulla eod & ſi impenſa excedat lucrum dotis, datur actio in patrem in ſuperfluum. d. l. Neratius. §. ſi maritus. eod. & ſi quis ſepeliuit filium familias tenetur pater, vt de in rem verſo pro eius dignitate, & facultatibus. l. ſi filiusfamilias. ff. de in rem verſo. l. in patrem. de relig.

ſi ta-

ſi tamen filius habet peculium caſtrenſe, primum tenētur hæredes,& mox pater.l.ſi filiusfamilias.de relig. & ſi ſeruus ſepelitur actio datur contra dominum.l.ſi filiusfamilias.§.qui ſeruum.ff.de relig. & vbi eſt conſuetudo,vt nil petatur,Parochus ſolis funeralibus debet eſſe contentus,cum ex officio teneatur ſepelire.c.non ſatis.de ſim. vt dicit Silu.Canonica.nu.18.

Caueat demum ne ſepulturæ eos tradat,qui iure prohibentur, videlicet 20
Paganos,Infideles,Iudæos,& Hæreticos,licet poſt mortem appareat de hæ *Sepeliri qui nō*
reſi.c.ſanè.24.q.2.c.eccleſiam.de conſec.diſt.2. cap.ſi Epiſcopus. de hæret. *debeant.*
clem.1.de ſepult.vſurarios publicos.c.quia in omnibus. de vſur.cap.quanquam. de vſur.in 6. clem. 1.eod. niſi pœniteant,& caueant de reſtituendo, dictis iuribus,ſe voluntariè occidentes.c.placuit.23.q.5. c.in quibus.13.q.2.ſi ex deſperatione,vel ira,ſecus ſi ex fatuitate, vel præter intentionem.c. de occidendis.23.q 5.c.ex parte.de homic. niſi ſuperuiuens det ſigna contritionis,& eos qui certo non ſunt confeſſi,nec cōmunicarunt tempore Paſchatis,ſi eſt publicū, & non dederunt ſigna contritionis in morte,ad quod ſufficit vnus teſtis probandum.c.qui receſſerunt. 26.q.6.hæredes tamen tenentur pro eo ſatisfacere.c.parochiano. extra eod. & ſic excuſatur etiā qui tempore ſolito eſt confeſſus,& morte præuentus,vel infirmitate,aut itinere,& huiuſmodi non eſt confeſſus, monachos inuentos proprietarios. c.ſuper quodam de ſtatu mon. blaſphemos Dei.c.1.de maled. Interdictos nominatim. clem.1 eod. vel qui ſunt de loco interdicto tempore interdicti.c. cum in partibus.de verb.ſign. c.alma.de ſent.excom.in 6.excommunicatos maiori excommunicatione,etiam iniuſtè. c.ſanè.24.q.2. vel minori publicè.d.c.Interdictos ab ingreſſu eccleſiæ.c.is qui.de ſent.excom.in 6. vltimo ſupplicio damnatos,ſi is moritur impœnitens,aliàs ſepelitur: vt dicit Abb. in cap.ex parte. de licentia tamen iudicis ſecularis.l.1.ff.de cadau.pun.morientes in torneamentis,vbi imminet probabile periculum mortis. c.1.de torneam.relinquentes presbyteros tutores in teſtamento.cap.neque apud. 88.diſt,raptores non ſatisfacientes.c.ſuper quodam.de ſtatu mon. & demū quibus viuis non communicatur.c.ex parte,cap.ſacris.de ſepult. vt notorij peccatores,& incorrigibiles in mortali exiſtentes.c.non æſtimemus.c.quæſitum.c.quibūs. c.pro obeuntibus. 13.q.2. in mortali decedentes,niſi dent ſigna contritionis,ad quod ſufficit vnus teſtis,vt dicit Arch.in cap.qui recedunt. cum ſeq.

Et ſi huiuſmodi ſepeliantur, eccleſia, vel cœmeterium polluitur, & eſt reconciliandum. c.conſuluiſti. de conſecr.eccl. & oſſa debent exhumari ſi poſſunt diſcerni,aliter non.c.ſacris.de ſepult.& ſi infidelis ibi ſepelitur debent etiam tigna,& parietes radi.c.eccleſiam.de conſec.diſt.1. & ſi dubitatur quorum ſint oſſa,benignior pars eſt ſequenda.d.c. Et vlterius ſepeliens publicè excommunicatos, vel nominatim interdictos, incurrit excommunicationem maiorem Silu.Sepultura.nu.11. & ſi mendicantes ſepeliunt vſurarios manifeſtos excommunicatos, & interdictos nominatim, & publicatos,poteſt ante factum inhibere Epiſcopus ne tales ſepeliant, poſt non, quia reputātur non eſſe in ſua diœceſi ob exemptionem. Abb in d.c.ſacris. extra eod Et generaliter Parochus,vel alius ſepeliens eū,qui alibi eſt ſepeliendus vi, amittit ius quod habebat, & tenetur reſtituere corpus,& quod inde obuenit. & quartam canonicā, & idem de conuentu,ſi maior pars conſentit,vt nec occaſione debiti impediri debet ſepultura,aliàs id faciens,ca-

dit

dit à credito,& publicatur tertia pars eius bonorum, & ſit infamis.l.cũ ſit. C.de ſepul.viol.& ſi quis ſpoliat mortuos grauiſſimè punitur.l.3. ff.de ſep. viol. quò ad ea quæ remanſerunt apud mortuũ ex intentione tumulantiũ.

Sextò,priuilegiatur,vt noua eccleſia, vel capella intra eius fines nõ poſſit ædificari,c.eccleſiæ.c.quicunque.16.q.1. Abb.in rubr.de paroch. niſi de Epiſcopi conceſſu , vbi eſt parochia , ſic tamen vt nil de poſſeſſione, decimis , & huiuſmodi eccleſiæ parochialis depereat, dictis iuribus, & minus curata,niſi ex neceſſitate,vt ſupra in principio eſt dictum;& iuſta de cauſa huiuſmodi oratoria concedendi eſt diſtantia à parochia, ob fatigationem familiæ, & itineris difficultatem. c.ſi quis etiam. vbi glo. de conſec.diſt.1.c. ad audientiam.de eccl.ædif. & ſi adeſt neceſſitas eius ædificandæ,oportet, vt rector matricis cõtribuat ibi celebranti, reſeruata tamen præſentatione, & honore rectori matricis.d.cap.& in huiuſmodi eccleſijs ex neceſſitate ſic ædificatis poteſt celebrari etiã diebus ſolemnibus, vt dicit gl.in d.c.ſi quis. ſi authoritate Epiſcopi ſunt ædificatæ.

Septimò, priuilegiatur, vt in oratorijs non celebretur in Paſcha, Natali Domini,Epiphania,Aſcenſione, Pentecoſte, Natali ſancti Ioannis Baptiſtæ,& alijs maximis feſtiuitatibus.d.c.nec dum in parochiali concio habetur etiam per regulares. clem.dudum. de ſepult. ſi tamen qui prædicat eſt Prælatus,non autem ſi ſit ſimplex Parochus, vt ibi notatur.

21 *Parochus quã iuriſdictionem habeat in parochianos.* Octauò,priuilegiatur,vt ſit iudex ordinarius ſuorum parochianorum in foro pœnitentiæ, & habeat territorium in huiuſmodi foro. Abb.in c.cum contingat.de foro compet. Corn.conſ.268 lib.2.num.4. & quandoque eos poſſit excommunicare, vbi conſuetudine id præſcripſit. Abb. & alij in c.ſi ſacerdos.de offic.ord.vel ſaltem indirectè eos à ſacramentis amouendo,aut eccleſiaſtica ſepultura, caſibus quibus iure id debet, & etiã in aliena parochia ſuum parochianum abſoluere.Silu.Confeſſor.1.§.14.Cardin.in clem. dudum. de ſepult. & eos alteri probato ab Epiſcopo tamen,ex Conc.Trid. ſeſſ.23.c.7. delegare etiam in aliena diœceſi, vt arbitror, ex ratione. c.omnis vtriuſque ſexus. de pœnit. & remiſſ.

Nonò, vt nemo in eius eccleſia ſine ipſius licentia celebrare, vel ſacramenta adminiſtrare valeat , cum nemo debeat mittere falcem in meſſem alienam.c.ſcriptum eſt. 6.q.3.clem.dudum.de ſepult.

Decimò,vt benedictiones à Parocho ſolo,niſi de eius licentia, recipiantur. Innoc. & alij in rubr.de paroch.

Vndecimò,vt parochiani teneãtur reparare eccleſiam, ſi ipſe ſit pauper, vel onus per conſuetudinem in ipſos eſt tranſlatum,vt not.in c.ad audientiam.de eccl.ædif.& iidem tenentur alere concionatorem, & illi eleemoſynam dare ſi conſuetudo id habet.ſeſſ.5.c.2.ſeſſ.24.c.4.in Trid.Conc. & vlterius cogere poſſit populum ad ſeruandas laudabiles conſuetudines de tribuendo aliquid ſacerdotibus celebrantibus, ſacramenta miniſtrãtibus, vel diuina agentibus,ex pia deuotione eorum introductas,vt not.in c.ad apoſtolicam. de ſimon.

E conuerſo autem Parochi non tenentur ſi quid ex beneuolentia ſoliti ſint aliquid dare populo,vt candelas benedictas, cũ non detur præſcriptio in his quæ humanitatis cauſa dantur. c.ſi Epiſcopus. 16.q.3. Io.Med.de reſtit.q.16.Silu. Reſtitutio.1.§.1. & in terminis de candelis benedictis id ſentit Silu.idem. decima.nu.7. quod ego intelligerem,vt non teneatur ad do-

num

nium parochianorum eas mittere,etiam ſi id habeat conſuetudo, ſed bene.
ijs qui adſunt in eccleſia , & accedunt ad altare ad eas accipiendas , iuxta
Rubricam Miſſalis, & ægrotis, vel aliàs impeditis, vt ſentit Fuſch.de viſit.
lib.1.cap.33. non tamen cenſerem teneri certum pondus earum ſeruare ,
ſed id ſibi eſſe arbitrarium , cum myſterij repræſentandi cauſa diſtribuan-
tur.& Zerola,Candela.in praxi ep.conſentit,licet ſentiat Parochos non te-
neri eas dare, mihi tamen magis placet opinio Fuſchi,gratia ſaltem ſcan-
dali vitandi ad id cogi poſſe ab Epiſcopo, tum ob myſterium, tum ratione
conſuetudinis, & ſcandali.

Duodecimò,vt obedientia,& reuerentia ei præſtetur,dignitati enim de-
betur reuerentia. 1.Petr.2.c.ſolitæ.de maior.& obed. poteſtati obedientia.
Rom.13. c.qui reſiſtit.11.q.3.

Decimotertiò, vt nemo poſſit renunciare vſui parochiæ, vt ab ijs ſe exi-
mat,vt nec ab vſu putei,vt à ſolutione eius manutentionis ſe eximat,vt di
cit de Iure Patr.lib.2.nu.129. Nic.Delph.

Efficitur verò quis parochianus alicuius loci ſi eo trãſtulit domicilium
animo ibi morandi,vel per commorationem ſex menſium eo loci.cap.om-
nis.vbi Abb.de pœnit. Silu.Parochia.ad fin. 23

Parochus ad quæ teneatur, & quæ agere deceat eum.

Secundum ſit dictum. Parochus ad multa ex officio tenetur,quæ vt le-
uiora appareant,aciem mentis intendat ſe non ad delitias, & propria com
moda, ſed labores , & ſollicitudines pro Dei gloria vocatum eſſe . ſeſſ.25.
in Trid.Conc.c.1.& magnum ſibi in cœlo præmium eſſe paratum,ſi rectè
officium obierit,vt inquit Chriſ.lib.2.de ſacerdotio; & habetur Matt.24.&
25. vbi talenta ſibi credita fideliter diſpenſans, à Deo multis bonis cumu-
latur,& officium detur ob beneficium.c.ſi.de reſcrip.in 6. ac cura paſtora-
lis ſignum ſit dilectionis Dei.Ioan.21. & qui virtutibus nitet gregem domi
ni paſcere debeat, ac vtilitatem ſubditorum exquirere, cum & ipſe vnige-
nitus patris , vt prodeſſet hominibus de ſinu Patris ad publicum noſtrum
egreſſus ſit. c.in ſcripturis.8.q.1.& docet Greg.in paſt.p.1.c.6. & magnum
ſit bonum animarum ſaluti inſiſtere,& ibi opera pietatis corporalis, & ſpi
ritualis aſſiduo exerceantur,quorum rationem Dominus in die iudicij eſt
petiturus.Matth.25. & in eo ſtatu,otium,malorum omnium ſemen,fugia-
tur,& occaſio præſtetur multa bona faciendi in ea vocatione, & ſancto offi
cio; idcirco curæ ſibi commiſſæ perpetuò,& fideliter attẽdat, Dei gloriam,
propriam & ſubditorum ſalutem omni diligentia curando;Deum ante of-
ficium ſuſceptum,& poſt aſſiduè rogans,vt omnia eius opera ad ipſius glo
riam dirigat,ac eius gratiã præſtet,vt animas ſibi concreditas ad cœli bea-
titudinem ſecum perducere valeat. & in earum ſeruitio, ac vocatione aſſi-
duo perſeuerare intendens,vt Apoſtolus monet. Eph.4. 1.Cor.5. cap.ſicut.
7.q.1.c.mutationes.ead.q.1. cum mutationes beneficiorum improbentur.
c.non oportet. cum ſeq.& d.c.mutationes.7.q.1.

Primò ergo, tenetur Parochus reſidere in parochia ſua, & propè eccle-
ſiam ſi fieri poteſt,vel ſaltem intra parochiam, aliàs fructus ſuos non facit,
& mortaliter peccat. c.2.ſeſſ.6.& c.1.§.eadem omnia.ſeſſ.23.in Trid.Conc.
& iuxta Bullam Pij V. 8.Idus Iulij 1568. quæ intelligenda ſunt,iuxta tra-
dita ſupra de ſtatu Epiſc. cap.5.

Secundò, tenetur curam animarum per ſeipſum exercere . c.quia non-
nulli. de cler.non reſid.c.ſi. §.præterea. de præb. & non per ſubſtitutum,vt

not.in c.1. de offic. Archipresb. cum ſit electa induſtria perſonæ, & ideò nõ poſſit id per alium explicari. cap. fin. de offic. deleg. c. cum ſit. de æt. & qual. quod intelligi debet quò ad actus ſaltem principales, & quatenus poteſt, vt not. in d. cap. 1. ſi enim ſit infirmus eſt ei dandus coadiutor cum congrua fructuum aſſignatione. c. 1. de cler. ægrot. & idem ſi ſit imperitus, aliàs tamen bonæ famæ. c. 6. ſeſſ. 21. in Trid. Conc. & etiam ſi populus eſt numeroſus, ita vt ſolus non ſufficiat pro ſacramentis adminiſtrandis, & diuinis officijs obeundis, poteſt cogi ab Epiſcopo, vt aſſumat coadiutores, cum aſſignatione portionis congrua, qui in prædictis eũ adiuuent. c. 4 ead. ſeſſ. c. 21.

Tertiò, tenetur Euchariſtiam continuò promptam habere pro infirmis, & eam mundè, & fideliter ſub clauibus cuſtodire, lampade coram ea iugiter prælucẽte, eam cum lumine, & honorificè, vt adoretur, ad infirmos deferendo c. presbyter cum ſeq. de conſecr. diſt. 3. c. ſanè. vbi glo. de celebrat. Miſſ. c. 1. de cuſtod. Euchar & ſeſſ 13. c. 5. & 6. & can. 6. & 7. in Trid. Conc.

Quartò, debet quotannis ſumere à Cathedrali ſacra olea, ſcilicet chriſma ſacrum. cap. omni tempore de conſecr. diſt. 4. ſine quo baptiſmum non conficitur ſine peccato. c. nullus presbyterorum. ead. diſt. & oleum cathecumenorum, & infirmorum, quæ ab Epiſcopo ſint conſecrata. c. ſi iubet. 26. q. 6. c. 1. de ſacram. vnct. quæ olea non per minorem clericum, ſed æqualis ordinis à proprio Epiſcopo quotannis accipere debet. c. presbyteri. de conſecr diſt. 4. ea quotannis renouando, veteribus in ſacrario combuſtis. c. ſi quis. de celebr. Miſſ. de conſecr. diſt. 4. & primis duobus oleis fontem baptiſmi in Sabbato ſancto, & Pentecoſtes renouando. c. in ſabbato. ead. diſt. & ea fideliter ſub clauibus cuſtodiendo, ne ſortilegi ijs abutantur, quod grauiſſimũ eſt, vt dicit Abb. in c. 2. & per tot. de ſortileg.

Quintò, tenetur eccleſiam reparare ſimul cũ alijs in ea beneficiatis pro portione fructuum beneficiorum, deductis eorum victu, & veſtitu decenti, niſi adſit fabrica eccleſiæ, vel populus ex conſuetudine id onus ſuſtentet. c. vnio 10. q. 3. etiam vbi opus eſſet eam de nouo fabricare, vt dicit Abb. in c. 1. in c. de his. c. ad audientiam. 1. de eccl. ædif. & Conc. Trid. ſeſſ. 21. c. 7. ſi verò Parochus id non poteſt, debent ei vniri beneficia, vt ſupra. c. 1. de præb. vel parochiani id præſtare. d. c. 7. quibus omnibus egeſtate preſſis, transferri alio poſſunt, vt ſupra. d. c. 7. & in dubio tenetur Parochus pro tertia parte, & parochiani pro reliquis duabus. c. vnio c. priſcis. 10. q. 3. quia ſic olim Epiſcopus tertiam partem ab eccleſijs accipiebat, qua onera fabricæ ſubibat, quòd ſi impenſæ non ſunt neceſſariæ, vel vtiles, ſed voluntariæ ad ornatum, qui huiuſmodi facit tenetur ad eas, non alij. c. ſi monachus. 16. q. 1. c. de his. de eccl. ædif. cum nullibi in iure reperiatur, quòd Rector eccleſiæ parochialis teneatur ſuis parochianis de templo prouidere, ita Nic. Delph. de Iure Patr. lib. 2. nu. 127. cum ſeq & vlterius prouidere debet de ſuppellectili eccleſiaſtica neceſſaria, vt calicibus, corporalibus, purificatorijs, cottis, albis, ſtolis, manipulis, planetis, dalmaticis, pluuialibus, pallijs quinq; colorum, mappis pro altaribus, & huiuſmodi, de quibus tract. de Miſſa, ſub cap. de Eccleſia.

Sextò, tenetur ſacramenta ſubditis adminiſtrare, & ſanis, & infirmis, vt not. Dec. in c. ad aures. de reſcript. idque promptè, & celeriter agere debet, omnibus alijs proprijs negotijs omiſſis, præſertim cũ ad ægros inuiſendos inuitatur, & in gratia Dei exiſtens, ne alios ſanans, ſeipſum polluat, & ideò

quam-

quamprimũ veretur ſe peccato mortali, mẽtali, vel actuali irretitũ, ſtatim cõfiteatur, vt munus ſuũ meritoriè agere poſſit, & ſimul cũ alijs proficiat, & priuatis orationibus ſibi, & alijs prodeſſe valeat, & tutior, ac magis quietus ſit in conſcientia. Vnde baptiſmi ſacramentum, cum ſit abſolutè neceſſarium, tenetur abſolutè omnibus infantibus miniſtrare. Io. 3. de quo tract. de Bapt. eſt actum, & etiam adultis. Quo verò ad confeſſionem. Silu. Confeſſor. 1. nu. 14. tenet non teneri eum audire, niſi quando ex præcepto obligatur confiteri. Candel. verò ſub tract. de Confeſſione, dicit, ſemper eũ ſub mortali teneri ipſum audire cum ſubditus illum requirit. In hac difficultate ſic diſtinguerem, quòd vbi quis tenetur ex præcepto confiteri, videlicet in articulo neceſſitatis, vt in articulo mortis, vt in graui infirmitate, quádo præliũ eſt ingreſſurus, vel eſt in certiſſimo naufragio, vel ſcit ſibi inſidias ab inimicis parari, & idem de muliere prægnãte, ſi adſit probabilis mortis timor, vel ſi voto, aut iuramento ſe obligauit ad pluries confitendũ, vel id acceptauit in pœnitentiam, vel initurus eſt longam peregrinationẽ, & certus eſt eum non adfuturum ad annum, nec habiturum copiam cõfeſſoris, vel ſi ei imminet periculum habendi copiã ſuperioris, qui modo eſt præſens, vt eum à reſeruatis abſoluat, vel ſi conſcientia ei dictat, vt cõuertatur in Deum, vel qñ habet cõicare, vel celebrare, vel vult ſuſcipere, aut miniſtrare ſacramenta, vel actus ordinum maiorum exercere, nec hoc caſu eſt ſufficienter cõtritus: tenetur & Parochus eum audire. In alijs verò caſibus ſi quidem occurrit pœnitens grauibus, & multis peccatis irretitus, qui id petit, cum ſic à Deo ſpeciali auxilio vocetur, impium eſſet non concurrere inſtrumentaliter ad eius iuſtificationem, & ſic non eſt tutus à mortali, & idem ſi videt inſidias pudicitiæ alicuius parari, vel magnas pati tẽtationes, & egere hoc remedio ne ruat in culpam, idem eſt dicendum, vbi verò occurrunt mulierculæ, quæ vt plurimum vacant mortali culpa, nõ auderem recuſantem eàs quandoque audire de mortali accuſare, maximè ſi ægritudine, vel laſſitie occupetur, grauiori negotio præmatur, & ſcandalum abſit; qui tamen cum ad bonum ſubditos promouere debeat, debet etiã non rogatus in confeſſionali ſedere aſſiduo, & ad ſe accedentes benignè audire, & eos hortari in ſermonibus ſuis, vt ſacramẽta frequentent, nec ſignũ dando, ꝙ egrè confeſſiones audiat, licet defeſſus exiſtat, nec niſi omnibus auditis, ſine cauſa rationabili diſcedat. Quo verò ad Euchariſtiã, pro eius prudentia eſt miniſtranda, prout viderit fructum ex eius frequentatione capi, iuxta dicta tr. de Euch ſub cap. 9. Tum, quia præceptum de ſacramentis miniſtrandis eſt affirmatiuum, quod obligat pro loco, & tempore, ac perſonarum qualitate, tum, quia ſacerdos non eſt dominus ſacramentorum, ſed diſpenſator. 1. Cor. 4. ergo ijs penſatis ea miniſtrare debet; ſed an teneatur ſub periculo propriæ vitæ ſacramenta miniſtrare. Reſp. ꝙ in articulo neceſſitatis ea ſic miniſtrare tenet, vt eſt baptiſmus in paruulis, ſine quo nõ eſt ſalus. Io. 3. & confeſſio in eo quem non credit ſufficienter contritum, & in articulo mortis eſt poſitus, & Euchariſtia, & extrema vnctio in ijs qui loquelam amiſerunt, caſu quo eis illa ſunt miniſtranda, iuxta tradita in tr. de Euchar. & de extrema Vnct. vt ſic de attrito virtute abſolutionis ſacramentalis, vel ſacramenti caloſe fiat contritus, his enim caſibus tenebitur probabiliter, etiam ſub periculo propriæ vitæ, vt tempore peſtis, ea miniſtrare, quia ſic ſalus animæ eſt anteponenda ſaluti corporis Parochi, vt

inquit D. Th. 2.2.q.26.art.5.& q.32.art.5. Nau.in Man.c.24.caſ.3 & c.25 caſ.20. vbi verò prædicta neceſſitas non adeſt, poteſt omitti illorum miniſtratio, maximè vbi Parochus eſt ſolus, nec alius eſſet, qui ea infectis miniſtraret, vt dicit Cucch.tract.de Parocho.nu.35.qui tempore peſtis non poteſt abeſſe ab Eccleſia, nec reſignare beneficium, niſi æquè idoneum ſufficiat, vt dicit Valent.2.2.diſp.3.q.4.punct.3. & crederem etiam eum teneri etiam poſt ſacramenta miniſtrata aſſiſtere moribundo, qui magnis tentationibus diaboli concutiatur, & æget frequenti peccatorum abſolutione, aliàs non, poſt ea miniſtrata, & animam Deo commendatam, ex præcepto; & vbi is ſcit ſibi inſidias parari, & noctu vocatur ad ſacramenta infirmis miniſtranda, ſi certo ſcit ſe in via interfectum iri antequam ad domum infirmi accedat, non crederem eum teneri accedere, cum ita nil infirmo ſit profuturus, ſi verò id ſub dubium ei cadit, vel poteſt alia via incedere, vel bene ſociatus, & tutus, vel ſi inſidiæ ſunt parandæ poſt reditū ab infirmo, & ſciat verè infirmum egere ſacramento, & ei eſſe neceſſarium tenebitur adire, vitam ſuam Deo omnium Creatori humiliter commēdando, & poſt exhibitum ſacramētum domi infirmi moram trahendo, cum paſtor bonus animam ponat pro ouibus ſuis. Ioan. 12. & pretioſa ſit in conſpectu Domini mors ſanctorum eius, & inter ſanctos ſors illorum eſt. Sap. 5.

Septimò, tenetur Miſſam celebrare Dominicis, & feſtiuis diebus, & intra hebdomadam ſic frequenter, vt muneri ſuo ſatisfaciat. c.14.ſeſſ.23.in Trid. Conc. & Miſſas, ac Veſperas, & alia officia diebus feſtiuis in eccleſia canere iuxta loci conſuetudinem, ſupplicationes deuotè obire, & pijs canticis defunctos tumulare.

Octauò, tenetur piè, & vtiliter cum breuitate, & facilitate ſermonis Dominicis, & feſtiuis diebus, & quotidiè in Quadrageſima, & Aduentu, vel tribus diebus in hebdomada ſi Epiſcopo videbitur expedire, populo prędicare cum ſpiritu, & paterno affectu, ac vehementi, docendo eos quæ ſunt de neceſſitate ſalutis ſcienda, vitia annunciando, quæ vitare, & virtutes, quas amplecti debent, vt pœnam æternam euadere, & gloriam cœleſtem conſequi valeant, per ſe vel alios, ſi legitimè impeditur, impenſis eorū qui tenentur, vel ſolent, ita vt ſi legatum adſit pro eo munere exequendo, vel populus id præſtare conſueuit, ſeruetur, aliàs Parochus tenebitur, niſi ipſe prædicare velit. ſeſſ. 5.c.2. & ſeſſ. 24.c.4. in Trid. Conc. & congregatio Concilij diffiniuit, & cum ſacramenta adminiſtrat eorum vim, & effectum populo explicare. c.7.ead.ſeſſ.

Nonò, tenetur apud ſe clericum habere ætatis prouectæ, qui ſecum cantet, & lectionem, ac epiſtolam legat, & ſcholas tenere poſſit docendo pueros pſalterium, & cantum, & populum monere, vt mittat filios ad eccleſiā, ad fidem Chriſtianam diſcendam, quos ipſe cum omni charitate erudiat. c.vt quiſque. vbi gl. de vita, & hon.cler. quod intelligitur, vbi facultates ſuppetunt, & alij clerici, qui ea præſtent ibi non adſunt, vt ibi not. Abb. & alij. & etiam idem iurare debet de obedientia Epiſcopo præſtanda, de reſidendo, & ſeruiendo eccleſiæ in ſpiritualibus, & temporalibus, nec alienandi eius bona, ſed alienata pro poſſe recuperandi, nec alio ſe transferendi ſine Epiſcopi licentia. Rebuff. in praxi benef. in forma collat. nu.2. ad 11. & fidem profiteri. ex Conc. Trid. ſeſſ. 24.c.14.

Decimò, tenetur curare, vt pueri diebus Dominicis, & feſtiuis edoceantur

tur in eccleſia fidei rudimenta, & debitam reuerentiam, & obedientiam erga Deum,& parentes. d.c.4.ſeſſ.24. idem habet Abb.in c.vt quiſque.de vita,& hon.cler.& id præſtare debent,qui tenetur,vel debent.d.c.vt patrini, patres ipſi naturales,clerici,& huiuſmodi, cum Parochus omnia ſemper præſtare non poſſit,& parentes cogi poſſunt ob id ad eccleſiã eos mittere.d.c.vt quiſque de vita,& hon.cle.qui & curare debet, vt in locis campeſtribus à parochiali diſtantibus in aliqua eccleſia ibi propinqua edoceatur, quo ipſe, vel eius coadiutores adeant donec introducta ſit, boniſque viris opere commendato, id quandoque inuiſant, qui & curet, vt in carceribus,arcis, & hoſpitalibus edoceatur.

Vndecimò.non poteſt permittere,vt clerici peregrini celebrent in eius eccleſijs ſine dimiſſorijs eorum ordinarij,nec vt in diuinis officijs habeantur laſciui cantus,ſoniue.c.1.ſeſſ.22.nec permittere,vt tempore diuinorum in eccleſia fiãt deambulationes,ſtrepitus,collocutiones,& huiuſmodi,ſed vt compoſito corporis habitu omnes ibi ſtent.d.c.& ex Bulla 6. Pij V. incip.Cum primum; & debet quæſtuarios expellere.c.9.ſeſſ.21. nec celebrare præſentibus excommunicatis, vel interdictis nominatim, aut eos ad diuina admittere, aliàs ſuſpenſionem incurrit.c.epiſcoporum. de priuil.in 6. nec celebrare in eccleſia interdicta, aliàs irregularitatem incurrit.c.is qui. §.ſi verò.de ſent.excomm.in 6. nec in eccleſia polluta, aliàs ſuſpenſionem incurrit,& ſi poſt in eccleſia celebrat, irregularitatem incurrit,vt dicit gl. in d.cap.in princip.

Duodecimò,cauere tenetur ne erret in ſacramentis adminiſtrandis, vel Miſſæ celebratione, ne ea miniſtret alieno parochiano ſine proprij licentia.c.omnis de pœnit.c.ſi Epiſcopus de pœnit.diſt.6. Nau.c.4.num.1.& 4. nec abſoluat à reſeruatis ſine licentia, vt dicit Nau.c.26.nu.6. c.nullus. de paroch.c.1.13.q.1. clem.1 de priuil. Abb.in c.vt Dominicis. de paroch.& ea in eccleſia miniſtret caſu permiſſo excepto cap. ſicut.de conſecr. diſt.1. clem.vnica.de baptiſ. & ea cum cotta,& ſtola miniſtret, vbi maximè adeſt conſtitutio particularis,& eſt mortale in baptiſmo eorum omiſſio, vt dicit Sot.4.diſt.4.q.1.art.3. concl.2. nec ea miniſtrando illi qui ægrè ſuſcipit,& erga illa reuerentiam non demonſtrat gl.in c.ſicut.de Iudæis. D.Th.3.p. q.69.art.9.& 4.diſt.4.q.9.art.1.Sot.diſt.6.q.1.art.7. non mutando,vel omittendo cœremonias ab eccleſia ſtatutas. ex Conc. Trid.ſeſſ.7. can.vlt. aliàs erit mortale ſi res non ſit leuis. Sot.diſt.1.q.1.art.8. cauẽdo etiam ne quicquam pro ijs miniſtrandis etiam nutu petat,quia ſic eſſet ſimonia, non vetando tamen quin ſpontè oblata ſuſcipiat.cap.ad apoſtolicam. vbi Abb.de ſimon. In particulari verò circa baptiſmum, caueat ne baptizet quem ſcit eſſe baptizatum etiam à commatre domi, licet debeat ſupplere cœremonias omiſſas,aliàs fieret irregularis.cap.2.de apoſt. & ſi dubitet an quis ſit baptizatus,nec ne,vt quia ſit expoſitus, baptizet eum ſub conditione,ſi es baptizatus, Ego te non rebaptizo,ſed ſi nondum es baptizatus,Ego te baptizo. In nomine Patris,&c.c.de quibus.de bapt.caueat etiam ne baptizet exiſtentem in vtero matris, licet vbi aliquod membrum apparet, & adeſt periculum mortis poſſit eum ibi baptizare,& maximè ſi caput apparet,caueat etiam ne vltra vnum,vel ad ſummum vnum, & vnam in baptiſmo ſuſcipiant infantem,docendo eos quam cognationem cõtraxerint, & illos in librum deferat.c.2.ſeſſ.24.in Trid.Conc. nec Epiſcopus poteſt diſpenſare,

vt

vt ſint duo viri, loco viri & mulieris; ex declar. 490. ſacr. congreg. nec vxor leuantis contrahit affinitatem cum baptizato, vel eius parentibus, ex Bulla Pij V. Calendis Decemb. 1564. incip. Cum illius vicem; vbi declaratur quæ perſonæ contrahant hanc affinitatem, quæ Bulla eſt nu. 29. monendo parentes ne detineant infantes in lecto intra annum, aliàs ſi adeſt periculum ſuffocationis non abſoluantur. c. fi. cum ibi not. de his qui fil. propr. occid. & etiam moneat parentes, vt quamprimum infantes baptizent ob pericula. cap. nulla de conſec. diſt. 4. clem. 1. de bapt.

Circa Confirmationem doceat eos pariter, vt non ſuſcipiant eam ante ſeptennium, pariter monendo parentes cognationis contractæ, & eos in libro deſcribendo, vetando ne religioſi ſuſcipiant, contra. cap. non licet. 1. de conſecr. diſt. 1. cap. placuit. 2. 15. q. 4. nec minores quatuordecim annis, vel non confirmati, glo. in cap. in baptiſmate. ead. & etiam debet docere populum formam baptiſmi, ob caſus neceſſitatis, & videre an obſtetrices intelligant eius formam.

Circa ſanctiſſimam Euchariſtiam, & extremam Vnctionem, obſeruet ea quæ dicta ſunt ſupra, ver. 3. & 6. curans etiam, vt primò communicantes inſtruat, vt ritè tantum ſacramentum ſuſcipiant, iuxta ea quæ dixi tract. de Euchar. & vt norit qui in eius parochia communicent, vel non, imprimi faciat multas politias, cum nomine ſancti ſuæ eccleſiæ, quarum ſingulã cuilibet communicanti à clerico dari iubeat, eo cernente, poſt Euchariſtiam ſuſceptam, & tranſacto die octauo Paſchatis, ſingulas domos adeat parochiæ, & petat à ſingulis politias prædictas, & eos qui illas non dederint, viſo in libro ſtatus animarum qui communicent, pro inconfeſſis habeat, & poſt monita facta, Epiſcopo denunciet eos qui ad id tenẽtur, ſcilicet vſum rationis habentes arbitrio confeſſoris, maſculi in quatuordecim, fœminæ in duodecim annis ætatis, niſi prudentia ſuppleat ætatem, niſi excuſentur aliqui, qui ob aliquod impedimentum communicare non poſſint quod ab eis auferri nõ poſſit ſine eorum culpa, vt excommunicationis, caſus reſeruati, &c. vel ob periculum recidiui arbitrio Parochi, quibus differri poteſt communio, & in huiuſmodi caſibus, arbitrio prudentis.

Circa Ordinẽ, vbi quis eſt promouendus ad ſacros ordines, edicta proponat in eccleſia an quis norit circa eũ impedimenta, & denũciet, ex Concil. Trid. ſeſſ. 23. c. 5. & videat an functiones in eccleſia exercuerint, in habitu, & tonſura inceſſerint, & literis operam dederint, iuxta c. 11. ead. ſeſſ. & c. 17. & ex Bulla Sixti V. de habitu, & tonſura, vt de ijs veram Epiſcopo fidem facere poſſit, qui & aduertat, vt ordinandi in ſua eccleſia habeant debita requiſita, ſcilicet pro prima tonſura, ſeptem annos completos. c. in ſingulis. 77. diſt. c. fi. de temp. ord. in 6. & nati ſint ex legitimo matrimonio, niſi hoc caſu religionem ingrediantur d. cap. fin. in alijs tribus minoribus duodecim completos. d. c. in acolitatu, quatuordecim completos. d. c. vbi glo. pro ſubdiaconatu vt attigerint vigeſimum ſecundum ætatis ſuæ annum, pro diaconatu vigeſimum tertium, pro presbyteratu vigeſimum quintum. cap. 12. ead. ſeſſ. 23.

Secundò, requiritur pro prima tonſura, vt is ſit legitimè natus, ſecundò, vt norit rudimenta fidei, & neceſſaria ad ſalutem, tertiò, ꝙ ſit confirmatus, quartò, ꝙ ingrediatur hanc vitam nõ cauſa vitandi iudicij ſecularis, ſed vt debitum Deo famulatum præſtet. c. 4. ead. ſeſſ. & carens prædictis eſſet irregularis.

gularis. Nau.c.27.nu.205.quæ documento authentico Epiſcopo Parochus ſignificare debet. Vnde pro minoribus teſtimonium eſſe debet Parochi, de legitimo matrimonio excerpto ex libro baptizandorum, de functionibus ordinum, de moribus, habitu & tonſura, cõfeſſione, & communione ſemel in menſe ſuſcepta, vel aliàs iuxta cuiuſq; Epiſcopatus, conſtitutiones, & q. is reuerẽtiam exhibeat presbyteris, & ſuperioribus, ac bonum exemplum det, & magiſtri, de exercitio literarum, & ſimul quòd adſit Doctrinæ Chriſtianæ docendæ, vel addiſcendæ, & congregationibus, quæ à ſacerdotibus fiunt, interſit; ex Conc. Tr. ſeſſ. 23.c.4.5.11.& 17.qui ordines minores non ſimul, ſed per interſtitia tẽpum conferri debent, vt in eccleſia in qua clerici aſcribi debent, illorum actus exerceãt. c.6.11.& 16.ead.ſeſſ. & c.13. & 14. niſi ob bonum eccleſiæ aliud Epiſcopo videatur. c.eiſdem.& 17.ead.ſeſſ. & ex Bulla Sixti V. de cler. malè prom. aliàs ordinatus non per interſtitia, remota Epiſcopi diſpenſatione, eſſet ſuſpenſus ab exequutione ordinis, & in eo miniſtrans eſſet irregularis. Nau.d.c.27.num.70. & licet ſacra congreg. decl.139. cenſeat nullum teneri ſeruire in eccleſia in qua non habet beneficium. & Abb. in c.authoritate. de inſtit. id intelligi poteſt, vt quotidiè ibi ſeruire non teneatur, iniungi tamen poteſt ei, vt diebus feſtiuis ſaltem illi inſeruiat, ex Conc Trid. ead. ſeſſ.c.6. licet conſultius eſſet vt prouentus erigerentur conferendi ijs qui huiuſmodi functiones exercent. c.17.ead.ſeſſ. Quò ad ſcientiam verò, requiritur, vt prima tonſura initiandi norint competenter legere, & ſcribere, & fidei rudimenta, pro minoribus intelligant linguam latinam. c.4.& 11.ead.ſeſſ. Ad maiores promouendi in eccleſia, vt ſupra ſunt publicandi. c.5.ead.ſeſſ. & fides tranſmittenda de eorum natalibus, ætate, & moribus, à fide dignis ijs intellectis. c.5.ead.ſeſſ. qui & quartaferia ante ordinationem Epiſcopum adire debent, qui, aſcitis ſibi viris prudentibus, ordinandorum genus, perſonam, ætatem, inſtitutionem, mores, doctrinam, & fidem diligenter examinet, & inueſtiget. c.7.ead.ſeſſ. qui idcirco habeant bonum teſtimonium Parochi, & in minoribus ordinibus probati, & literis, & inſtructi in ijs quæ ad ordinem exercendum pertinẽt, qui ſperent, Deo dante ſe continere poſſe, & eccleſijs quibus aſcripti ſunt inſeruiant, & ſciant maximè decere vt ſaltem Dominicis diebus, & ſolemnibus, & cum altari miniſtrarint, ſacram cõionem accipiant. c.13.ead.ſeſſ. quorum omnium teſtimonium ad Epiſcopum Parochus tranſmittat, cum ijs de quibus ſupra, qui & ad ſubdiaconatum promoueri non debent, niſi cum patrimonio ſufficienti ad vitam ſuſtentãdam, penſione, vel beneficio, c.2.ſeſſ.21.in Trid. Conc. de quo loco ſuo egi, qui & non niſi poſt annum à ſuſceptione vltimi minoris ordinis, niſi aliud Epõ videatur, ordinari debent. c.11.in fi.ſeſſ.23. qui & niſi poſt annũ, ad alium ordinem promoueri nón debent, niſi aliud Epiſcopo videatur c.13.& 14.ead.ſeſſ. qui & norint horas canonicas recitare, quorum omnium teſtimonium Parochus ad Epiſcopum tranſmittat; ad ſacerdotium verò promouendi per annum in diaconatu verſati ſint, niſi aliud ob bonũ eccleſiæ Epiſcopo videatur, & apti ſint ad docendum populum ea quæ omnibus ſcire neceſſarium eſt ad ſalutem, & apti ad ſacramenta adminiſtranda, & pietate præluceant, & vitæ integritate, qui & poſt Dominicis, & ſolemnibus diebus ſaltem debent celebrare. c.14.ead.ſeſſ. & dicitur annus in prædictis à temporibus Quadrageſimæ ad alia ſimilia, licet ante duodecim menſes contingat, cum is ſit annus eccleſia-

cleſiaſticus,vt dicit Zerola in praxi ep.verbo,Ordo. niſi quis careret ætate legitima,quia ſic requiritur annus ſolaris.Staphil.de literis gratiæ.fol.128. num.2. Zerola loco cit.

Cætera videnda in tract.Ordinis, præter ſupra relata, vbi & retuli qui non poſſint ordinari, & tract.de Clericis.

Circa Matrimonium,obſeruet ſtatuta in Conc.Tr.ſeſſ.24.c.1. vt ſcilicet in eccleſia intra Miſſarum ſolemnia tribus diebus feſtiuis tres proponâtur denunciationes,vt qui ſciunt impedimenta, id denunciêt,quibus peractis, ſi non apparet impedimentum,ipſe,vel alius ſacerdos de eius licentia, præſentibus duobus ſaltem teſtibus,matrimonium celebret,quos & in librum deferat,aliàs,ſi matrimonium ſine eius præſentia,vel alterius de eius licentia,& ſine teſtibus celebretur,irritum eſt. d.c. monendo êt ſponſos,vt ante benedictionem confiteantur,& communicent, & non cohabitent. d.c. eos benedicendo cum Miſſa ſacramentali, vt in Miſſali, caueudo etiam ne benedicat ſecundas nuptias,etiam ſi vnus tantum ante fuerit benedictus.c.1. c.vir.de ſecun.nupt.in quo loci conſuetudo ſeruetur,vt dicit Abb.in d.cap. vir. & ſi impedimentum apparet, vlterius non progrediatur, ſed Epiſcopo id denunciet. ex eod.Conc.c.1.& 7. ne in gradu vetito iungantur, iuxta c. non debet.de conſangu. aliàs ij excommunicationem incurrunt, & matrimonium eſt nullum. clem.1.de conſang. & affin. vel aliàs illegitimè,exteros,& vagos ad matrimonium non admittendo, niſi cum fide Epiſcopi eorum ſigillo munita,quod publicationes emiſſæ ſint, & nullum ſubſit impedimentum,& re prius ad proprium Epiſcopum delata. cap.7.cit. & etiam non celebret matrimonium pro muliere,cuius vir diu abſens fuerit,niſi habito certo nuntio de morte viri.c.2.de ſecun.nupt. Idem quoque ante denunciationes, in eccleſia ſi commodè fieri poteſt, interroget ſponſos ſeiunctim, an conſentiant liberè, vt denunciationes fiant, nec id contrahat, niſi vterque, verbis, vel ſignis apertis eidem matrimonio conſenſum præbeat, muliere per ſe reſpondente,& non àlio pro ea; qui & laboret,ne in ſecundis nuptijs cimbala,vel ſolubra pulſentur,dum ſecundæ nuptiæ contrahuntur,contra. c.ſi.de ſecun.nupt. populo etiam modeſtè matrimonij impedimenta notificando,cauens etiam ne tempore vetito matrimonium contrahat.contra.c.10.ead.ſeſſ.24 qui. & caueat,vt ſupra, ne matrimonia clandeſtinè contrahantur,quod ſit quando fiunt ſine præſentia Parochi,& teſtiũ, vel ſine publicationibus præmiſſis.d.c.1.ſeſſ.24. & Epiſcopus debet declarare nullum matrimonium factum ſine præſentia Parochi, vel alterius ſacerdotis de licentia eiuſdem,vel ipſius Epiſcopi, vel ſine teſtibus, & Parochus in hoc dicitur is ſub cuius parochia contrahens domicilium habet principalius,& in maiori parte anni habitat, vnde vbi quis ciuitatem colit, & quandoque rus adit ad opera ruſtica videnda, Matrimonium contractũ à Parocho ruris nullum eſt. Nau.de cland.deſpon.conſ.2. niſi ibi pro maiori tempore habitet, vt ibi dicit, valet tamen contractum à Parocho viri. Nau.de ſponſ.conſ.1.& 52. Si verò omiſſæ ſunt denunciationes ſine licentia ordinarij,dicitur clandeſtinum, ſed tenet. ex deciſ.68.ſacræ congreg. ſed ſi impedimentum impediens, & dirimens detegatur, filij ſic nati erunt incapaces ſucceſſionis:vt dicit Abb.in c.cum inhibitio.de cland.deſpon. etiã ſi parentes ignorent impedimentum, qui tñ ſunt legitimi, quò ad ſucceſſionem aliorum,præſertim ſi matrimonium eſt contractũ ſeruatis,ſeruandis

& pa-

& parentes ignorarunt impedimentũ. Abb.ibi, Nau.c.22.nu.70. notab.5. Couar.de ſponſ.2 p.c.6.nu.12.ver.2.Silu.Filij §.9.ver.2.poteſt verò Epiſcopus remittere vnam,vel duas, aut omnes denunciationes ex cauſa ſibi bene viſa,vt quia timeatur ne matrimonium malitiosè impediatur ſi fiant.d.c.1.ſeſſ.24.& decl.3.ſacræ congreg modo ante conſummationem ſemel ſaltem denuncietur,locis prædictis,vt & remitti poſſunt,ſi adeſt tempus,quo nuptiæ prohibentur, ex decl.15.ſacræ congreg. vel ſi nobilis cum ignobili, diues cum paupere, ſenex cum adoleſcentula contrahat, vel alia ex cauſa iuſta.Nau.cap.22 nu.70. notab.5.qui tamen Epiſcopus non poteſt diſpenſare,vt fiant diebus ferialibus,ex decl.15.ſacr.congr. nec Parochus,ſed ſolus Epiſcopus eas remittere poteſt. Nau.conſ.1.de cland.deſponſ.

Idem Parochus,etiam aduertat, quòd quando contrahentes ſunt diuerſarum parochiarum,publicationes fieri debent in vtroq; loco;ex deciſ.67. ſacræ congr. Abb.in d.c.cum inhibitio.nu.7. & ſi ij ſint diuerſarum diœceſum,debent pariter denunciationes fieri in ambabus parochijs, & curatus viri debet ſcripto ſignificare Parocho mulieris, ſe emiſiſſe denũciationes, & nullum impedimentum inueniſſe; ex d.c.1.Conc & decl.cit.congreg.& vlterius ordinarius viri ſignificare debet ordinario mulieris legitimo documento,quòd vir eſt ſolutus omni vinculo matrimonij;ex cap.7.cit.ſeſſ.24. quodque publicationes emiſſæ ſunt,nec impedimentum detectum,quo caſu inconſulto proprio Epiſcopo matrimonium fieri non debet in vagantib. c.7.ead.ſeſſ. Abb.in d.c.cum inhibitio, nu.7. & vbi fides alterius ordinarij haberi non poteſt,ſat erit probare per teſtes fide dignos ſumptos per curiã Epiſcopalem,vbi matrimonium contrahitur, eos ſolutos eſſe ab omni vinculo matrimonij,vel impedimento canonico,præmiſſis tñ publicationibus vtroque in loco,& vbi aliqui de nouo habitant in parochia, inter vagos habentur, & proprius eorum Parochus erit in cuius parochia habitant tempore contractus matrimonij;ex decl.69.ſacr.congr. & hæc teſtimonia diligenter cuſtodiantur,vt & licentia Epiſcopi,qua remittit denunciationes.

Vbi verò,factis denunciationibus,detegitur impedimentum contrahendi, debet, vt ſupra, Parochus id ſignificare Epiſcopo antequam contrahat, & ſat eſt vnus teſtis ad impediendum matrimonium contrahendum, cum ibi agatur de peccato vitando. c.licet de teſtibus, cap.præterea.2.de ſponſ. Nau.c.22.nu.83. modo iuret ſe teſtificari,non odio,amore,vel commodo, ſecundò,quòd aſſignet gradus ab vtroque latere:tertiò,quòd id audierit à maioribus: quartò, quòd viderit perſonas ſaltem in vltimo gradu; ſi verò deponeret de auditu,& non de viſu,niſi alia inditia accedant,vel fama,nõ probat;fama verò per ſe non ſufficit,vbi nullus gradus aſſignatur,& demũ id relinquitur arbitrio iudicis. Couar.loco cit.nu.11. qui,in dubio,inquirat an impedimentum probari poſſit, & ſuperſedendum eſt à contractu ſi quid rationabile probetur, vel opponatur, donec id diſcutiatur. Abb.loco cit. & hic teſtis poteſt eſſe conſanguineus,vt & in diſpenſatione probanda. Inn.c.in cap ſuper eo.de teſtib.

Inuigilet etiam Parochus, vt ſupra, ne ſponſi ſimul cohabitent,vel conſumment ante contractum,aliter ij puniri poſſunt pœna ſtupri; ex decl.27. 58.& 75.ſacr.congr vbi tamen aliqui contraxerint clandeſtinè,& conſummarunt,poſſunt,ſi nil obſtet,ſine diſpenſatione in faciẽ eccleſiæ contrahere ex decl.35.ſacr.congr.licet ij puniri,vt ſupra,poſſint.Couar.in 4.decret.

2.p c.6.ver.verum.& qui matrimonia promiſerunt contrahere, moneri debent, primò, vt contrahant, ſecundò, etiam cogi poſſunt, niſi ex iuſta cauſa recedant, à confeſſario, non tamen à iudice. Silua de benef. 1.p.q.7. Couar. in 4.decret. 1 p. c.4. vt & attendere debet Parochus ne vxorati ſine iudicio eccleſiæ diuiſi habitent.c.3.de diuort.

Aduertat demum Parochus, quando opus eſt diſpenſatione in matrimonijs, vt ſponſi narrent Papæ veritatem, aliàs diſpenſatio non valeret, ſi falſa cauſa exprimeretur, ex qua Papa moueretur ad diſpenſandum. Couar. de ſponſ.2.p.cap.6.§.9.& 10 num.14.

Cauſæ verò admittuntur in contrahendo, ſi adſit dotis incompetentia, vel loci anguſtia, quia ibi ſint omnes ferè conſanguinei, vel affines, vel ob ſedandas inimicitias, & diſcordias, vel ſi vir diues velit pauperem conſanguineam ducere, dotem illi aſſignando, vt dicit Nau.cap.22.nu.87.& ſacr. congr.decl 53. In contractio verò diſpenſatur ob bonum pacis.c.2.de ſponſ. vel ſi ex ſeparatione oriretur ſcandalum.c.quia. de conſangu. vel ſi orta ſit proles.c.de gradibus 35.q.8. vel ſi mulier remaneret aliàs perpetuò diffamata, dummodo de nouo contrahatur. Nau.loco cit.nu.86. qui & conſ.5. de conſang.dicit, non eſſe neceſſe exprimere Papæ copulam ſequutam, cũ ſuper inceſtu Epiſcopus poſſit diſpenſare, tutius tamen eſt, vt exprimatur, & etiã ſi ideò ſit conſummatum, vt facilius diſpenſatio obtineatur. Couar. in 4.decret.2.p c.6. §.10.nu.14. dicens aliter diſpenſationem non valere, in foro tamen conſcientiæ ſentirem cum Nau, talem diſpenſationem valere, hoc tacito, & eo magis ſi poſt ſupplicationem ſignatam, copula eſſet ſequuta; qui Parochus etiam non ſe immiſceat in coniugijs ineundis, niſi vbi aliqui in peccato morarentur, vel aliqua parentibus careat, quod tamen cautè, & probis viris adhibitis fiat, ne famæ ſuæ iacturam faciat, vel mali ſuſpitionem præbeat. Cætera ad hoc facientia, videantur ſupra, & latius in tract. meo de Sacram. Matrim.

Circa Miſſam, caueat ne celebret ante auroram, vel poſt meridiem notabiliter, vel ne omittat Miſſam diei ob votiuam, niſi ex cauſa.c. 2.de celeb. Miſſ. & minus quòd celebret abſque eo quòd conficiat, quod eſt grauiſſimum.c.de homine.eod. vel ad perdendum aliquem, quod eſt immane crimen, vt habetur tract. de Miſſa, vel in peccato mortali. ſeſſ.13.c.7.in Trid. Conc.de Sacr.Euchar. vel ne celebret ſine lumine, vel cum pane fermentato, non ieiunus, vel in vaſi ligneo. cap.ſi.eod. vel ne apponat plus de aqua quàm de vino.c. pernitioſus.eod. vel, vbi plures celebrat Miſſas in die Natiuitatis Domini, ne ſumat purificationem, niſi in vltima, aliter non eſſe ieiunus.c.ex parte. eod. nec ſine Miſſali, nec extra eccleſiam. ſeſſ.22.in T Conc.de celeb.Miſſæ. Poteſt tamen, & debet Epiſcopus dare licentiam ali cui nobili Marchioni, & huiuſmodi, vt poſſit facere celebrari in oratori conſtructo in aula ſui Palatij in loco honeſto, occluſo, & conſtructo vt de cet, & ad diuinum tantum cultum dicato, ob neceſſitatem ſenij, vel infi mitatis, aut aliam neceſſitatem; ex declar.81.91.& 230. ſac.congreg. cu clauſula tamen ſine præiudicio eccleſiæ parochialis, quò ad ſacramento adminiſtrationem, & alia de quibus ſupra, ex deciſ.98.ſacræ congreg.

Id etiam aduertendo, quòd qui ſuſcipit onus celebrandi in certo loc non ſatisfacit celebrando alibi Nau.de hor. can.cap.5.nu. 12.vt de licen Epiſcopi, vel conducentis, & Abb.in c.fraternitatem. nu.4.de ſepult. di

Miſſam

Miſſam plus prodeſſe animæ ſi celebretur vbi ſepultum eſt corpus eius, quàm alibi, quod tamen neſcio, vt verum ſit, niſi fortè ob maiorem deuotionem ibi adhibitam a celebrante ex opere operantis, & conatum. Id prætereà aduertendo, vt Miſſa conueniat officio, & qui ſuſcipit onus celebrandi de Spiritu ſancto, &c. debet id implere; poteſt etiam legatum inſtitui, vt Miſſa quotidie celebretur de Beata Virgine. Abb. in c. ſignificaſti. nu. 4. de præb. quod tamen onus Epiſcopus debet commutare, cum non deceat, vt talis Miſſa celebretur in die Natalis Dñi. Abb. ibi n. 3. Certus ſit numerus candelarum, & Miſſarum, ex Conc. Trid. ſeſſ. 22. de obſ. & euit. & exactiones pro Miſſis nouis vetantur, non vetando tamen tertium, ſeptimũ, & trigeſimum. tertium in memoriam Domini, qui triduo reſurrexit, vt inquit ſanctus Clem lib. 6. conſtit. Apoſt. c 48. dicens, peragatur dies tertius mortuorum in pſalmis. & lectionibus, & orationibus, propter eũ, qui tertia die reſurrexit; & ſeptimum, cum is dies ſit ſimbolum futuræ quietis, vt inquit Aug. lib. 5. quæſt. ſuper Gen. ad fi. vt & trigeſimum pro defunctis celebrari hortatur ſanctus Ephrem in ſuo teſtamẽto, & Anniuerſariũ. ſanctus Clem. lib. 6. d. c. 48. Tert. lib. de Monogamia. quia ignoratur qualiter eorum cauſa habeatur in alia vita, vt inquit Fortun. lib. 3. de eccl. offic. c. 44. vt & Miſſæ triginta dierum continuatæ probantur, vt inquit Hildeb. tract. de ordin. hæremit. poteſt verò Epiſcopus minuere numerum Miſſarum, ſi relictum ſat non ſit illi oneri. Conc. Trid ſeſſ. 25. c. 4. ita vt ſacerdos habeat vnde viuat, & vbi magnus numerus Miſſarum celebratur ex voto, alij ſacerdotes aduocandi, qui ei oneri ſatisfaciant, & de illis eleemoſynis participent, ex decl. 4. ſacr. congreg. In cæteris videnda, quæ dixi tract. de Miſſa, & operam det, vt omnes ei audiendæ Dominicis, & feſtiuis diebus ex præcepto, vel conſuetudine, interſint. c. Miſſas de conſec. diſt. 1. niſi qui ab hoc excuſentur, vt infirmi, quive aliàs domo exire non poſſunt, vt cuſtodes arcium, ſeruientes infirmis, qui ſine periculo infirmos dimittere non poſſunt, & nutrices infantes, vel ſi timor ſubſit, ne tunc domus relicta derelicta expiletur, vel magna iactura ſit ſubeunda, ſi audiatur, vel ſi graui inimicitia quis prematur, vel ſi aliàs domo exire non poteſt, vt honorem ſeruet, vt mulier carens calceis, virgo, vbi mos eſt nõ exeundi, qui tamen eſt ab Epiſ., ſi fieri poteſt, auferendus, vel ex alijs cauſis iuſtis, de quibus tract. de Miſſa, c. vlt.

Circa extremam vnctionem, curet eam adminiſtrare, dum ſenſus viget, quæ & miniſtrari debet ijs qui decimum tantum annum attigerint.

Decimotertiò, tenetur habere tranſumptum Bullæ Cœnæ Domini, & illud, Epiſcopo mandante, populo denunciare. & caſus Epiſcopales, quos populo honeſtè explicet, cũ excommunicationibus, & interdictis, in quæ populus frequentius incurrit; qui & habeat libros neceſſarios, vt Miſſale, & Breuiarium reformatum, Indicem librorum prohibitorum, Bibliam ſacrã, Cathechiſmum Romanum, Concilium Tridentinum, Cõſtitutiones diœceſanas, & prouinciales, Rituale ſacramentorum, Calendarium, Sacerdotale. Graduale, Antiphonarium, Pſalteria, &c. Sermones Granatæ, Oſorij, Diez Stapletoni, ſancti Vincentij. & alios pro eius captu, Summas probatas, maximè Nauarræ, Syluestri, Gregorij de Valentia, & noſtros libros, ſi placet, ac alios vtiles, maximè de rebus ſpiritualibus agentes, quorum nunc, Dei beneficio, ingens eſt copia.

Idem quoque quinque libro a initio poſſeſſionis beneficij adeptæ, conſi-

ei curet: In quorum primo ſtatum animarum conſcribat,deſcribendo per ſe, adhibito ſecum vno, vel duobus probis viris parochiæ, omnem parochiam luſtrando,ſingulas domus per vicos diſtributas,hoc ordine, primo notando nomen patris familias, eius profeſſionem, vel artem, ætatem, & an confirmatus ſit, & ſacram communionem ſuſcipiat, tum eius vxorem, filios,ſeruos,adhibito ijs qui confirmati ſunt,hoc caractere K, & ijs qui ſacram communionem percipiunt C,in eius margine, & ſpatio quattuor digitorum ab vna domo ad aliam relicto,vt naſcentes in ea notet,& duorum vel trium foliorum à vico ad vicum,vt nouiter aduenientes conſcribat,ſic.

In Vico Nuncupato N.

Dominus Petrus N. nobilis, vel faber lignarius, annorum quadraginta.
Domina Martha eius vxor, annorum viginti octo.
Paulus filius, annorum quindecim.
Martinus N. famulus, annorum vigintiquinque.
Anna N. famula, annorum triginta.

Et ſi quis confirmatus non ſit, non ponatur litera K, & ſi communionem non ſuſcepit,non adijciatur,litera C.

Et hic liber,ſi non ſingulis annis,triennio ſaltem vnoquoque, reficiatur.

In ſecundo libro conſcribat baptizatos, cum nomine eorum patris,& matris,& ſuſcipientes, & in calce eius, ab Epiſcopo confirmatos.

In tertio notet matrimonia, in quibus libris eum ordinem ſeruet, quem tradidi in libro Sacramentorum, ſub Sacramento Baptiſmi, Confirmationis, & Matrimonij.

In quarto notet bona mobilia,& immobilia eccleſiæ,notando ſingulas domos,& agros cum eorum finibus,& liuella,& mobilia domus, & eccleſiaſticam ſuppellectilem,& quæ ipſe illuc vlterius attulit,vel confecit,notando etiam vſurpationes bonorum eccleſiæ,& qui ij ſint, & huius libri exemplar deferat ad archiuium Epiſcopale.

In quinto notet parochianos cum ſcandalo viuẽtes, ſcilicet hæreticos, vel de hæreſi ſuſpectos,ſortilegos,ſuperſtitioſos,excommunicatos,interdictos, inconfeſſos,blaſphemos,concubinarios,meretrices,luſores publicos, dierum feſtorum,& Quadrageſimæ violatores, vſurarios, cõiuges diſiunctos, diſcordes, quos,monitis, amicorum via,vel potentium ad bonam frugem reducere curet; & è regione libri notet an ſint emendati, & incorrigibiles Epiſcopo denunciando. In altera eius parte conſcribat ſingulos pauperes parochiæ, quibus pro eccleſiæ opibus frequenter, maximè in Natali Domini,Paſchate,& Eccleſiæ feſto ſubueniat, & curet,vt à locis pijs, & diuitibus eiſdem ſubueniatur. In tertia verò eius parte morientes conſcribat, die,menſe, & anno notato, pro quibus ſacrificium Deo offerat, & in ſtatu animarum deleat,vel addat ſignum crucis in margine, ſic. †

Ex his libris,eum qui continet ſtatum animarum, & quartum, & hunc poſtremum domi ſub clauibus fideliter cuſtodiat, alios ibi quoque,vel in ſacrario ſub clauibus, ita vt ab aliquo ſurripi non poſſint, quorum etiam,ſecundi ſcilicet & tertij, exemplar ad Epiſcopum deferat.

Decimoquartò,tenetur Dominicis diebus,populo enunciare dies ieiuniorum,qui ſunt omnes dies Quadrageſimæ, Dominicis diebus exceptis, Quatuor anni tempora, vigiliæ ſancti Matthiæ, Pentecoſtes, Natiuitatis ſancti Ioannis Baptiſtæ, ſanctorum Petri,& Pauli, ſancti Iacobi Apoſtoli,

ſancti

ſancti Laurentij, Aſſumptionis Beatæ Virginis, ſancti Bartholomæi Apoſtoli, ſancti Simonis, & Iudæ, omnium ſanctorum, ſancti Andreæ Apoſtoli, ſancti Thomæ Apoſtoli, & Natiuitatis Domini, & quæ præterea voto receptæ ſunt. c. conſilium. de obſ. ieiun. ſic tamen, vt vbi feſtum cadit feria ſecunda, ſabbato præcedenti ieiunetur. c. 1. de obſ. ieiun. monendo omnes teneri ijs diebus ieiunare, niſi infirmitas, minor vel grauis ætas, excuſet, vel paupertas, vt niſi fruſtatim quis panem inueniat, nec illi adſit copia integrum prandium ſumendi', ſecus ſi corpus multum non fatigent, vt in ſutoribus, pictoribus, &c. vt & excuſantur pia opera exercentes, ſi cum ijs ieiunare non poſſunt, vt concionantes, legentes, audientes confeſſiones ex officio, vel neceſſitas lac infantibus præbendi, vel vteri repletio, aut labor, vel peregrinatio neceſſaria, ob quæ non ſufficiant vires ad ieiunandum, & hmôi, de quibus tract. de Ieiunio hř, & ꝙ ſemel tantum in die circa meridiem cibũ ſumere debent, niſi pro graui debilitate, vel ſiti vrgenti, aliquid minimũ in veſperi ſit ſumendum pro potus ſtramento. ijs diebus abſtinendo à carnibus; ac ouis, & lacticinijs & extra Quadrageſimam, vbi priuilegium, vel conſuetudo in contrarium non extat, circa oua etiã, niſi ob infirmitatem aliud faciendũ ſit, de licentia tamen Medici, & Vicarij Epiſcopi, aut alterius ad id ab Epiſcopo delegati ſcriptis exarata. Et pari modo, vt dies feſtiuos colant, c. 12. ſeſſ. 25. de Regul. qui ſunt, Natiuitas, Circũciſio, Epiphania, Reſurrectio, cũ duobus ſequentibus, & Aſcenſio Domini, Pentecoſtes, cum duobus ſequentibus, dies Dominici omnes, Aſſumptio, Natiuitas, Purificatio, & Annunciatio Beatæ Virginis. Dies feſtiui duodecim Apoſtolorum, Inuentio ſanctæ Crucis, Natiuitas ſancti Ioannis Baptiſtæ, ſancti Laurentij, ſancti Michaelis, ſancti Martini, ſancti Stephani prothomartyris, ſanctorum Innocẽtium, ſolemnitas ſanctiſſimi corporis Chriſti, feſtum omnium ſanctorum, ac patroni loci, & dedicationis eccleſiæ. c. pronunciandum. de conſecr. diſt. 3. & qui præterea voto, vel conſuetudine locĩ ſunt introducti, quibus diebus quiſque tenetur ſub mortali abſtinere ab operibus ſeruilibus, niſi in caſibus neceſſarijs, de quibus ſupra tract. de ſtatu Epiſc. c. 7. ſub nu. 36. ver. edictum ad dierum feſtorum obſeruationes, & Miſſam ſaltem audire, ꝙ curet vt præſtetur ab ijs quoq; qui pecora cuſtodiunt, qui nec alienas fruges, lædãt, & vitẽtur ea quæ prohibẽtur in Conc. Trid. de inuocat. & vener. §. illud. niſi infirmitas, pietas, neceſſitaſve à ſacro audiendo excuſet, modo quo hř ſub cap. de Sabbati ſanctif. vt & neceſſitas, modicitas, pietas, excuſat à tranſgreſſione feſti, modo quo d. tr. habẽ.

Decimoquintò, in reliquiarum veneratione, abſtinere tenetur ab omni turpi queſtu, & ſuperſtitione. ſeſſ. 25. in Trid. Conc. decret. de. inuocat. cum ſine Papæ authoritate non liceat nouas reliquias, vel corpus, vt ſanctũ, venerari. c. 1. in ſi. de reliq. eas etiam extra capſas non oſtendendo. d. c. fin. nec cuiquam eas vendendo, vel donando, ex Bulla Gregorij XIII. 15. Februa. 1583. Pro prouincia Mediolanenſi; nec eas transferendo de loco ad locum ſine licentia Epĩ c. corpora. de conſecr. diſt. 1. nec nouũ miraculum introducendo, aut extra morem imagines ornando, & vbi quid nouũ apparuerit Epũm conſulat, & in grauioribus Apoſtolica ſedes conſulatur, vbi quid inuſitatum induci velit, ex d. decret. Conc. Trid. ſeſſ. 25. de reliq. ſanct. vt & ſacræ imagines laſciuè pingi non debent; qui Parochus etiam Indulgentias non publicet, niſi ab Epiſcopo probatas, Conc. Tr. ſeſſ. 21. de refor. c. 9.

nec

nec ijs ad quæſtum vtatur. d.c & ſeſſ.25. decr.de Indulg. nec Indulgentiæ cum manibus adiutricibus publicent, ex Bulla 33. Pij V. incip. Et ſi Dñici.

Decimoſextò tenetur corrigere peccatores, cum publicè, tum priuatim magis quàm quilibet alius, & obuiare ne peccetur, arguendo etiam publicè in plateis peccantes, & ludentes, & chorizantes, ſi ibi apertè peccatum mortale committatur, vel ſubſit periculum ne incurratur, & periculum ſit in mora. Leuit.19.c.a. Admonet. ſeſſ.24. in Trid. Conc. etiam ſi nil proſit peccantibus talis correctio, cum ad id ex officio teneatur, modo proſit alijs iſ actus, & abuſus tollendo qui habentur in conuenticulis ſtabulorum, ludis, & huiuſmodi actibus, maximè vbi iuuenes & puellæ conueniunt, vbi ſæpè impudici tactus, & inde actus, occurrunt, vt & vetare debet colloquia inter iuuenes, & puellas inita, & munera, etiam ſub ſpecie futuri matrimonij, cum id non liceat tunc, & ſub ea ſpecie puellas decipi ſæpè experientia comperiatur. Incorrigibiles Epiſcopo denunciando, obſeruando in hoc latè tradita ſupra de ſtatu Epiſc.cap.7. ſub num.5. vt & curare, vt in parochiis introducatur ſocietas nominis Ieſu, ad tollendas blaſphemias, & charitatis, ad tollendos alios abuſus, de quibus dixi d. cap.7. & ſanctiſſimi corporis Chriſti, & ſanctiſſimi Roſarij ob Indulgentias, opera charitatis, & frequentiam ſacramentorum, ac Doctrinæ Chriſtianæ; qui & curet tollere abuſus in proceſſionibus habitos, vel Epiſcopo denunciet, qui & curet ne ſacræ imagines, ipſo, vel Epiſcopo inconſulto, pingantur, ne quid indecorum apponatur, monẽs populum, vt hæreticos ſancto officio denunciet, ex Bulla Sixti V. contra Aſtrol. & ijs quæ dixi tract. de Hæreſi, ex communi ſententia Doctorum, & ne aliquis ſacra ſcriptura abutatur ad vana ſcurrilia, detractiones, ſuperſtitiones, & huiuſmodi, ſub pœna graui ab Epiſcopis infligenda ex Conc. Trid. ſeſſ.4. decr. de edit. & vſu ſacr. libr. & inquirat de dictis, & factis eorum qui veniunt ex partibus hæreticorum, quo & ſine licentia ſancti officij adire non licet, ex edictis eiuſdem in his regionibus, & ſi quid nota dignum conſpexerit, Epiſcopo id denunciet, vt habetur in Concil. I. Mediol. titu. de ijs quæ ad fidem tuendam, & alia peragendo, de quibus dixi tract. de ſtatu Epiſc.c.6. & 7. & ſupra de Prælatis in communi, & ob id inuigilando, vt norit vitam ſubditorum, & an aliqui cum periculo peccati ſimul dormiant, vt eos emendet, abſque tamen exactione iuramenti, cap.1. §. ſanè. de cenſib. in 6. idque à vicinis viris probatæ vitæ; in apertis tamen, non omnino occultis, vel conficiendo ſtatum animarum, aut dum inuiſit infirmos, quod aſſiduè facere debet, aduertendo præſertim an adſint inconfeſſi, excommunicati, interdicti, hæretici, vel ſuſpecti de hæreſi, ſuperſtitionibus operam dantes, vſurarij publici, luſores, concubinarij, coniugati diuiſim viuentes ſine eccleſiæ iudicio, diſſidentes, & huiuſmodi, quos in aliquo libro, vt ſupra, apud ſe extare ſecreto deſcripto, orationibus monitis, amicorum ope, minis, & alijs vijs ad bonam frugem diligentiſſimè reducere conetur, & incorrigibiles demum Epiſcopo denunciet, vt ſic propriam conſcientiam exoneret, à monitionibus tamen ob id non ceſſando, & Epiſcopo mandante, contra eos cenſuras iuxta iuris formam promulgando, vt dicit Ant. Fag. in eius ſumma, in ſtatu curatorum.

Decimoſeptimò tenetur obedire Epiſcopi mandatis, tum quia ſe habet ad eum, vt manualis reſpectu architecti, Epiſcopus ſi quidem eſt vt architectus, qui diſponere habet quomodo ædificium ſpirituale ſit conſtruendum,

dum. & Parochus, vt manualis ea executioni mandare debet: vt inquit D. Th. quolib. 1, art. 14. tum quia id ei præcipitur in c ſi quis, de maio. & obed. Vnde debet eius conſtitutiones, & decreta euulgare, & obſeruare, & adire ſinodum diœceſanam, ſi habetur ſeſſ. 24. c. 2. Conc. Trid. & ibi in prima ſinodo, Papæ obedientiam ſpondere, decreta Concilij ſemper recipere, hæreſes deteſtari, fideiq; profeſſionem emittendo. ſeſſ. 25. c. 2. §. cæteri. Conc. Trid. & denique omnia iuſta Epiſcopi ſtatuta executioni mandet, ex prædictis. & c. qui reſiſtit. 11. q. 3. etiam aliquos publicando excommunicatos, vt ſupra, ſi id mandet, iuris tamen forma ſeruata.

Et hæc omnia Parochus, niſi legitimè impeditus, tenetur, vt plurimum, ſub mortali, vt arbitror, præſtare.

Tertium ſit dictum. Vt Parochus rectius, & perfectius, ac laudabilius 24
munus ſuum exequatur, ſicut conſilia, & virtutes ſupra præcepta addunt *Parochus quæ*
perfectionem, & dona Spiritus ſancti, ſupra virtutes, ſic paſtor magna præ- *vlterius præ-*
ditus charitate, Dei gloria, & animarum ſalute accenſus, infraſcripta ob- *ſtare debeat.*
ſeruare debebit, vt ad maiora præſtanda, pro Dei gloria conſurgat, quorum tamen aliqua ſunt etiam præcepta ei; Primò, vt eam rectam intentionem induat ſe, de qua dixi de ſtatu Epiſc. c. 7. nu. 6. ea conſiderando, & obſeruando, quæ ibi dicũtur nu. 1. & 5. cum ſeq. ferè per tot. id caput 7. & hoc tract. 6. notab. & de Prælat. in gen. §. 2. Secundò, eccleſiam cuſtodiendo, & ſacramenta, ac ea miniſtrando eo cultu, & reuerentia, de qua ibi habetur, & c. 6. de ſtatu Epiſc. ſub nu. 31. & latius in tract. de Miſſa, & Sacramen. per tot. & maximè ad finem cuiuſlibet. Tertiò, ſanctum ſui exemplum præbere debet, iuxta tradita de ſtatu Epiſc. c. 4. & 7. nu. 8. Quartò, curare debet, vt in eccleſia ſancta conuerſatio exiſtat, & mundè, ac ornatè ſeruetur, ac eius immunitas cuſtodiatur, iuxta tradita d. c. 7. num. 14. & c. 6. nu. 24. & latius tract. de Miſſa, ſub cap. de *reueren. in eccleſia conu.* & *cap. de immun. eccl.* cum alijs. Quintò, vt diuina officia piè, & deuotè recitentur, ſupplicationes religiosè obeantur, abuſus tollendo, ſi qui in ijs obeundis irrepſerint, vel eas, ad breuius iter redigendo, ſi indeuotio adſit, nec ei rei aliter ſuccurri poſſit, Epiſcopo tamen conſulto; & curando, vt pueri in eccleſia Doctrinam Chriſtianam ritè edoceantur, modo vt habetur d. c. 7. nu. 15. 16. & 20. & ſacræ reliquiæ piè exponantur, & Indulgentiæ publicentur, & ſuſcipiantur, iuxta dicta d. c. 6. nu. 24. c. 7. nu. 21. & d. tract. de Miſſa. cap. de eccl. curans, vt ter in die pulſetur ſalutatio Angelica, & vt oratio veſpertina introducatur, iuxta ea quæ habentur d. c. 7. nu. 22. curans, vt dum pulſatur, pater quilibet familias ſimul cum tota eius familia Litanias piè recitet, cũ Pſal. Miſerere, vel coronam, ſi legere ignorant, & eaſdem poſt veſperas, maximè in æſtate, & diebus ferialibus poſt vigeſimamtertiam horam, ictibus campanæ pulſatis, clero, & populo conuocato deuotè recitet in eccleſia, & quandoque ipſe in eo actu pium ad populum ſermonem habeat; qui & in confeſſionibus audiendis, & prædicatione, obſeruet ea quæ habentur d. c. 6. nu. 35. & d. c. 7. nu. 18. & 24. & latius d. tract. de Miſſa ad fin. qui & curet, vt numeroſus clericorũ conuentus habeatur, & inſtitui, atque ordinari curet, vt habetur d. c. 7. nu. 26. & 27. & vt congregationes ſacerdotales habeantur, iuxta tradita d. c. 7. nu. 28. vt & confraternitates, hoſpitalia, & pia loca introducantur, quæ præſtent ea quæ habentur d. c. 6. nu. 15. & 36. vt & prima die Lunæ menſis non impedita, & aliàs ſæpè, pro defunctis piè Miſ-

ſam

ſam celebret,& defunctos piæ ſepulturæ,iuxta proprium Rituale tradat.

Qui & curet,vt praui mores corrigantur, ea diligenter obſeruando circa correctionem,curam,& monitiones,quæ habentur d.c.6.nu.19 & 37.& c.7.nu.2.3.4.& 36. cum ſeq. qui & ſimul cum alijs Parochis, & clero ſæpè conueniat ad caſus conſcientiæ enodandos , & ad curam ſpectantia conferendum,& in die ſolemni ſuæ eccleſiæ,eccleſiā diligenter ornet,& curet,vt adſint multi ſacerdotes qui celebrent , & confeſſiones audiant, ſic tamen, vt non dimittant propriam eccleſiam ſine Miſſa diebus feſtiuis.

Qui demum, ante omnia,circa infirmos inuigilet, eos ſedulo viſitando ſacramenta illis debito tempore quamprimum adminiſtrando,& illos hortando ad infirmitatem patienter ferendam Dei amore in expiationem peccatorum eorum,modo quo dixi cap.de Patientia.lib.de Inſtit.ciu. qui & ſi in egeſtate poſiti ſint, eis pro viribus opem ferat , vel curet, vt ab alijs diuitibus,& pijs viris id præſtetur, curans quoque vt de medicorum, & medicinarum auxilio eis prouideatur, in eorum teſtamentis condendis ſe nō immiſcendo,niſi ad exonerandam quandoq; eorum conſcientiā,cauens ne eccleſiæ ſuæ ſibive minus aliquid ab ijs relinqui,præter ſtatarum precum, & Miſſarum celebrationes , curet, ijſque piè aſſiſtendo,audito à Medicis , qui infirmum poſt tertium diem,niſi confeſſus ſit, inuiſere non poſſunt, ex Bulla Pij V. incip.Super gregem,nec eis præbere medicamenta animæ noxia. cap.cum infirmitas.de pœnit & remiſſ. eum morti proximum eſſe; & vt aptius officium ſuum exequatur,vbi Medicorum copia non adeſt,initio morbi Parochus audiat infirmi confeſſionem, iuxta c.cum infirmitas. de pœnit. & remiſſ.& Bullam Pij V. Qui & vt aliqua ratione norit quando ſanctiſſimum ſacramentum Viatici ei miniſtrare debeat, hæc ſigna , & notas grauis morbi,& periculo referti,quo caſu id eſt miniſtrandum,obſeruare poterit : vbi ſcilicet æger iacet ſupinus porrectis manibus, & cruribus, ſi nocturna vigilia premitur, licet in die dormiat, quo peior eſt ſomnus, qui inter quartam horam,& noctem,quam qui mane contigit, peſſimum verò ſi ſomnus die vel nocte non capitur : vt & malum eſt ſignū ſomno vltra debitum vrgeri,& magis ſi die,ac nocte continuat . Malum eſt etiam ſignum ſæpè,& valdè ſpirare,à ſexto die horreſcere,pus expuere, vix excreare,dolorem habere continuum, difficulter ferre morbum, brachia, & crura iactare,ſine voluntate lachrymare, habere humorem glutinoſum , dentibus hærentem,cutem circa vmbilicum, & pubem macram, præcordia inflammata,dolētia,dura,tumida,intenſa,& magis ſi à dextera parte ſint, & ſi venæ ibi valdè agitantur ; & ſi nimis citò emacreſcit, & caput manus,& pedes calidos habet,ventre, & lateribus frigētibus,vel frigidas extremas partes in acuto morbo,vel ſi poſt ſudorem horreſcit,vel poſt vomitum ſingultum patitur,vel ſi ei rubent oculi, vel cibum faſtidit poſt eius deſiderium, vel ſi multum ſudet, maximèq; frigido ſudore, quique ſudores non habet per totum corpus æquales , & qui febrem non finiant; vel ſi habet febrem quæ quotidiè eo tempore redijt,vel pares acceſſiones habet, nec tertio die leuetur,vel quæ continuet, & per acceſſiones increſcat, & per diſceſſiones tantum molliatur, nec vnquam integrum corpus dimittat : & ſi non leuetur febris,ſed equè concitata continuet, vel ſi timet ex ſomno,vel in prima febre mentem omnino turbatam habet , vel membrum aliquod reſolutū, vt & vomitus ſinceræ pituitæ, vel bilis eſt periculoſus, & magis ſi viridis,

vel

vel niger eſt, vt eſt mala vrina, in qua ſubſidunt ſubrubra, vel liuida, & peior in qua ſunt fila quædam tenuia, & alba, & peior ſi nubeculas repræſentat, vt ex furfuribus factas, vt & diluta eſt vitioſa; vt & mala eſt aluus ex toto ſuppreſſa, vt & fluens inter febrem, ſi quod deſcendit eſt perliquidum, aut albidum, pallidum, vel ſpumans, vel poſt longas febres ſincerum.

Is etiã obſeruare debet mortis inditia futuræ, quo caſu extrema vnctio non eſt procraſtinanda, quæ ſunt in febre continua, nares acutę, & reflexę, collapſa tempora, oculi cõcaui, & reflexi, aures frigidæ, & languidę, & imis partibus leniter verſæ, cutis circa frontem dura, & intenta, color niger, vel perpallidus, ſi non videt, vel audit. Hipp. aph. 73. ſi oculi lumen refugiunt, & illachrymant, & quæ in ijs alba eſſe debent, rubeſcunt, & in ijs venulæ apparent, & pituita in ijs innatans angulis hæret, & alter ex ijs minor eſt, vel valdè ij ſubſederunt, vel facti tumidiores, & ſi palpebræ pallent, qui pallor nares, & labra decoloret, & ſi labra, nares, oculi, palpebræ, & ſupercilia, aliave ex his peruertuntur, & ſi is ob imbecillitatem non audit, vel non videt; & ſi æger ſupinus cubat, & genua ei contracta ſunt, & inde deorſum ad pedes dilabitur; & ſi brachia, & pedes nudat, & ea inæqualiter diſpergit, nec ijs calor ſubeſt, vel ſi hiat, vel aſſiduè dormit, vel ſi mentis ſuæ non extans, dentibus ſtridet; ſi vngues ei ſunt, & digiti pallidi, ſpiritus frigidus, vel ſi manibus, in morbo, in veſte floccos legit, vel fimbrias diducit, vel in pariete minuta eminentia carpit; vel ſi dolores circa coxas, & inferiores partes oriantur, & ad viſcera tranſeunt, & citò deſinunt mortem adeſſe teſtantur, vel ſi quis ſine vllo tremore febricitans, ſubito ſtrangulatur, & deuorare ſaliuam ſuam non poteſt; vel ſi ei in eodem febris, & corporis habitu ceruix conuertitur, & deuorare nil poſſit; vel ſi cui, febre non quieſcente, exterior pars friget, interior ſic calet, vt etiam ſitim faciat, vel ſi febre non quieſcente, delirio, & ſpirandi difficultate vexatur; vel ſi ſudor frigidus in acuta febre eſt, vel vomitus varius, & multorum colorum, & maximè ſi malus in eo odor eſt; vel ſi ſanguinem in febre vomuit; vel ſi vrina nigra, craſſi, & mali odoris eſt in viris, & mulieribus, in pueris ſi tenuis, & diluta eſt; ſi alui excrementum liquidum, nigrum, pallidum, vel pingue eſt, & magna fœditas oris acceſſit; vt latè probat Hippocr. in Prognoſticorum lib. in princ. & Cornelius Celſus de re Medica. lib. 2. c. 4. & 6. id tamen aduertens Parochus diligenter, vt prius præueniat quàm præueniatur, & ſacramenta miniſtret dum adhuc ſenſus infirmi integri ſunt, & optimè omnia intelligit, modo mortis periculum ſubſit; vt ſic dæmonum inſidijs, qui calcaneo noſtro inſidiatur Gen. 3. cum Dei adiutorio ſuperatis, in Domino moriantur, eos hortando vt velint alacri animo mortem ſuſcipere, vt ad Deum omnium finem accedant, & orationibus, ac bonis operibus, pijs locis relictis, quatenus propria eis ſuadet conſcientia, ne ſic cognatis id auferatur, niſi ex rationabili cauſa, & huiuſmodi, ſe ad Aduentum Dñi præparare dignè ſuſcipiendum, iuxta Amos 4. Præparare in occurſum Dñi Dei tui, hortando illum, vt relicta pia poſt peccata confeſſa diſponat, vt dicit Nau. in Man. c. 26. num. 36. & 37. arcendo inde perſonas illas, quæ infirmo peccati affectũ excitare poſſunt, vt alearum ſocios, prauas conuerſationes, atroces inimicos, & huiuſmodi, ſolando grauibus doloribus afflictos, qui quandoque in deſperationem adducunt, cogitando, quòd parum dolor durabit, & gaudium in æternum manebit. Eſ. 54. & quòd in paucis vexati in

mulijs bene diſponētur Sap.3. & quòd mortis occurſum nulli vitare licet.
1.Reg.14. & omnes morimur,& quaſi aquæ dilabimur, & ꝙ conquerī de
morte nil aliud eſt quàm conqueri ꝙ nati ſimus,& nos hic aduenas poſi-
tos eſſe,ac vitam à Deo mutuo accepiſſe, vt eandem illi cum repetierit li-
benter reſtituamus, qui nos potioribus bonis in cœleſtibus cumulabit;
conſiderando patientiam Chriſti, qui peccatum non fecit, & tamen tot
dolores,& mala ſuſtinuit. Hebr.12. Recogitate eum qui talem ſuſtinuit à
peccatoribus contradictionem, ac ſanctorum tormenta, propinquos Deo
commendando,qui lilia agri paſcit. Eoſdem etiam iuuando contra dæmo-
num inſultus, qui nituntur auertere à fide, eos humilitate vincēdo,nec cū
illis tunc diſputādo,ſed humiliter proteſtando ſe velle in fide eccleſiæ, ex-
tra quam non eſt ſalus, mori,& ſi quid dixerint morbi furore,vel dæmonū
ſuggeſtione, ꝙ ei aduerſetur, ſe proteſtari nō intendere illi ſuggeſtioni con
ſentire,ſed velle in fide catholica mori, ſimbolum recitando,& ad mentem
reducendo,ſine fide impoſſibile eſſe placere Deo.Marc.vlt.Ioan.11. 2.Ti-
mot.2.Si dæmon tentat de deſperatione,reducatur ad memoriam infirmi,
Dei miſericordia,qui vult omnes ſaluos fieri. Sap.1. Ezech.18. & creauit
hominem,vt ſummum poſſideret,nec lætatur in malo ſuorum, & ꝙ amo-
re noſtro non timuit mortem obire, oſtendendo ei imaginem Crucifixi, &
humiliter deoſculandam tradendo. Si dæmon tentet de præſumptione
proponenda ſunt ea quæ ad humilitatem inducūt, videlicet omne bonum
deſuper eſſe.3.Cor.3. nō eſſe nos ſufficiētes aliquid boni à nobis cogitare,
ſed authori oīum, & primæ cauſæ omne bonum tribuendū,non eſſe condi
gnas paſſiones huius temporis ad futuram gloriam. Iac.1. & ob id remu-
nerationem à ſola Dei pietate,licet non ſine concurſu operum noſtrorum,
expectandam,& illi gratias agendo, quòd vires dederit ad bona agēdum,
eaq; illi vt tributa ſeruitutis noſtræ tribuēdo, vt ſic à proprio ad Dei amo
rem infirmus transferatur,tunc enim quàmmaximè æget infirmus in Deū
toto mentis affectu tendere, vt prius quaſi eum teneat per dilectionem,
quam ei poſt per fruitionem, & gloriam, ipſius gratia, fœliciſſimè iunga-
tur,& ob id cū de tota hominis ſalute tunc cauſa agatur, conſurgat fides,
tripudiet ſpes,& charitas tum infirmi,tum paſtoris extollatur,vt de hoſte
teterrimo felix, Deo præſtante, victoria reportetur, & ob id humiliter,&
toto mentis affectu, & lachrymis effluentibus, pius paſtor Deum exoret
pro anima agonizātis,vt ei Deus miſereatur,dæmonis inſidias auertat, &
ad felicia Paradiſi paſcua illū deducat,eū frequēter abſoluendo à peccatis
ſi aliqua culpa ſe inquinatū vereaẽ, interrogādo, an aliquid alicui debeat,
quod pſentibus teſtibus ſcribat, vt ſic reſtitutio fieri poſſit, ſi id prius non
præſtitit,vt par eſt,& eum hortando, vt omnibus offenſoribus ex Dei amo
re parcat, ſtatas preces recitando, eidem ſuadendo, vt Ieſu nomen in eius
ore reſonet,humiliter ſe eius miſericordię, merita,ac paſſiones eiuſdem Pa
tri æterno offerendo, commendet, Angelo quoque cuſtodi, ac patrono lo-
ci, & alijs ſanctis animam ſuam commendet, & præſertim Beatæ Virgini,
peccatorum refugio,deſolatorum ſpei,& fidæ anchoræ ad eius patrociniū
adeuntium,offerendo eidem coronas,quæ Indulgentias habent cum inuo
catione nominis Ieſu,humiliter deoſculandas,agnus Dei,imaginem Cru-
cifixi, ipſi quoque depictam ſanctorum gloriam oſtendendo, coronas In-
dulgentias continentes benedictas,ei applicando, qui nomen Ieſu inuoca

ret,

ore, vel corde, vt ſic Indulgentias conſequatur, & ab eo petito vt generaliter doleat de peccatis, & ſpecialiter cõfiteatur ore, vel nutu, ſi quæ recolit, eum generaliter abſoluat, vt in Rituali, & Sacerdotali, vt ſic alacriter mortem ſuſcipiat, vetando ne propinqui clament, vel tunc temporis fleant, ſed humiliter pro anima defuncti Deum exorent, & eleemoſynas pauperibus, & pijs religioſis, quæ pro infirmo orent, diſtribuant, nec multos ſimul eos ad mortem hortari permittat, ſed vnum tantum qualibet vice, eumq; charitate, & prudentia præditum, ne afflicto infirmo quid quod eum turbare valeat, inſinuet, & demum nihil non laboris, vigiliæ, & operis præſtet, vt pretioſum depoſitum ſibi creditum, Deo fideliter, ipſo præſtante, reſtituat; & propinquos defuncti hortetur ad mortem coniuncti patienter ferendã, cauſis dictis, & eo mortuo, ſtatas preces pronũciet, & recitet, in Miſſa præſertim pro eos orãdo, vt monet Damaſc. ſerm. quòd qui in fide migrarunt, & ſanctus Clem. lib. 6. conſtit. Apoſt. c. 30. & Dion. hier. eccl. c. 7. & Tert. de Monogamia, dicens, & pro anima eius oret, & refrigerium interim adpoſtulet ei, & in prima reſurrectione conſortium. Aug. in Ench. c. 110. Cirill. cath. 5. miſtag. Conc. Arelat. II. can. 12. Carthag. IIII. c. 79. Vaſenſe I. c. 2. Cypr. lib. 1. ep. 9. qui & exequias piè pro eos peragat: vt monet Clem. ep. 1. ad Iacobum fratr. Dom: Aug. lib. 1. ciuit. cap. 13. tum ad animam iuuandã, tum ad fidem reſurrectionis adſtruendam, vt dicit Aug. ſerm. 34. de verbis Apoſt. cum & pium ſit defunctos cum triumpho ſepeliri, vt dicit Victor. lib. 1. de perſec. Vand. Vnde & mortuis antiqui ora mox claudebant & oculos, vt dicit Euſeb. lib 7. hiſt. c. 17. qui & lauari ſoliti ſunt. Tert. in apolog. c. 42. cum pœna eſſet fœdarum mori. Leuit. 20. & probat Greg. lib. 3. dial. c. 17. vt & myrrha condiri ſolebant, vt dicit Greg. in Cant. c. 1. & veſtiebantur. Hier. epiſt. 49. ad Innocent. Athanaſ. in vita S. Antonij, & poſt ſic lotos in eccleſijs locare conſueti, cereis accenſis, ob fidem reſurrectionis. Naz. orat. 2. in Iul. vt ſic appareat omni pietatis officio defunctos proſequendos eſſe, eleemoſynis etiam cum orationibus iunctis, vt dicit Orig. in c. 3. Iob. ita vt nil demum vnquam Parochi pectus poſſideat, quàm Dei gloria, & animarum ſibi creditarum ſalus, quod Deus Optimus Maximus, cuique paſtori, de plenitudine gratiæ ſuæ, præſtare dignetur.

Quòd ſi Parochus carcerum curam exerceat, inuigilet, vt carcerati, de licentia cuſtodum illuc ingrediens, Chriſtianè ſe habeant, maximè, vt frequenter, & ſaltem tempore Paſchatis confiteantur, & deuotè communicẽt, eos ad id efficaci ſermone excitando, eos monendo, vt Confeſſionarium Patris Bruni, vel Emerij ſibi comparent, vt ſciant qua ratione conſcientiam expurgare valeant, eis Euchariſtiam in die Lunæ, vel Martis hebdomadæ maioris deuotè miniſtrando, in eccleſia ibi conſtituta celebrando, aliàs à parochia ſacram Euchariſtiam deferendo, & poſt octauam Paſchatis videat qui non communicarint, & eos Epiſcopo denunciet, niſi reſipiſcant; ſi ex cauſa non iudicet poſſe illis Euchariſtiæ miniſtrationem differri: Idem quoque ſæpè eos inuiſat, & ſermonem ad eos habeat, ante eorum oculos grauitatem peccati ponendo, quæ fortè illos eò perduxit, & vt reſipiſcant, & præſentem tribulationem patienter ferant, & pœnis peccatis debitis ſatisfaciant, & mereantur; Aduertens quoque ne reos capitalis criminis abſoluat, niſi iuxta iuris ordinem interrogati, quando ſcilicet delictum eſt ſemiplenè probatum, parati ſint verum aperire, & ijs præſertim

 qui

qui neci addicti ſunt piè aſſiſtendo, vt ſanctis ſacramentis refecti, & Chriſti Domini innocentis, Morti,& Paſſioni ſe conformantes, piè in Domino moriantur,& eis ſacramenta adminiſtrando, qui illa ſuſcipere cupiunt,& errorum pœnitent, infirmos inuiſendo, modo quo ſupra, & ijs de neceſſarijs corpori prouideri curando, & vt à ludis, blaſphemijs, & alijs illicitis abſtineant,eoſque Dominis temporalibus, & alns pijs viris commendando, vt orationi ſe dent, libros ſpirituales legant, & aliàs piè occupentur,in Domino fiduciam locantes,qui tribulationes patientibus ſæpè adeſt, ſi piè inuocetur;& vt homines ad ipſum conuertantur,& iuſtè liberentur curando. Si etiam quis hoſpitalium curam gerat,Chriſtiana charitate inuigilet, vt omnibus maximè infirmis ſacramenta frequenter miniſtret,curando vt ſi duo in eodem lecto degunt, dum alterius confeſſionem vult audire,alter ſi fieri poteſt inde abſcedat, aliàs remotè ſe habeat, & aures obturet , & ſi quid audierit norit ſub mortali illud celare teneri, & impetrando ab Epiſcopo facultatem abſoluendi à caſibus reſeruatis, vt & in carceribus,& arcibus,cum ſæpè ibi inueniantur,& curando,vt deuotè orent, & infirmitates ſæpè ob peccata immiſſas, patienter ferant,& vitam innouare, ac mores proponant, ſimul cũ detentis in carceribus, ſic enim,ſi ipſis expediet, & corporis ſalutem cum animæ purgatione conſequentur. In reliquis videat Parochus,quæ dixi lib.de ſtatu Epiſc.maximè c.1.4.5.6.& 7.& lib.de Sacram.vbi plurima ei accommoda reperiet.

Si quis præterea arcium curam gerat , inuigilet, vt ibi rectè officium ſuum exequatur, Miſſam hora competenti celebrando, curando vt omnes quotidiè,qui occupationibus non detinentur, eius auditioni interſint , & eos in ſermonibus monendo vt à blaſphemijs, ludis illicitis, carnis vitijs, odijs,homicidijs,furtis,& alijs peccatis abſtineant, & ſi qui iis vitiis detineantur, eos fraterne arguat, inuocato auxilio,etiã ſi opus ſit, ducis arcis, & eos demum Epiſcopo denunciet,ſi incorrigibiles ſint, bonum ſui exemplum eis præbendo,& curando,vt orationibus ſe dedant,& libros ſpirituales legãt,vt Granatam, Loartem,vitam ſanctorum Patrum, & huiuſmodi, in cæteris ſupra in materia dicta, ſeruando . Qui & in conuiuiis feſtorum eccleſiæ,& congregationum,debita parſimonia vtatur, plures duobus ferculis non apponens, nec nimis parcus ſit, cuius etiam ſuppellex domeſtica,& veſtes modeſtæ ſint,ſerico amoto,& coloribus incongruis, nec familiam alat niſi neceſſariam, & boni exempli , vt ſuperſit quod pauperibus detur, & forma ſit gregis ſui.

Si demum aliquis monaſterii monialium curam exerceat , caueat ſibi diligenter,cum res periculi plena ſit,& Deum exoret,vt eum cuſtodiat ne ruat,& ob id nulli monialium familiarem ſe præbeat,ſed piè durus, & rigidus cum eis exiſtat,curando nedum,vt ſacramenta ſuſcipiant,ſed &,amotis omnibus impedimentis peccandi, quod præſtant ſolitudo, rotæ, muri, clauſura,& huiuſmodi,vt ad perfectionem,ad quam religio tendit,cõtendant, vt omnibus curis ſeculi abiectis,Deo,in qua re Chriſtiana perfectio conſiſtit,intimo animo coniungantur,qui ſit eorum ſponſus, pater, mater, delitiæ,refugium,& conſolator, ne ſecus faciendo cum virginibus fatuis à ianua cœli excludantur,nil inordinatè amantes,moniales,vel aliud quicquam,vanitates quoq; veſtium, & frequentes collocutiones in rotis vitantes, literarum & munerum dationes, otium quoque fugientes,ac odia, &

Actores quoſque deponentes, nilque ſibi appropriando, ſed omnia prælatæ conſignando, nilque iis inſciis, & inuitis detinendo, & paratæ ad eorum iuſſa, iuxta regulare inſtitutum, cuncta communicare; eaſq; exercendo, vt mentali orationi ſe dedant, nec vnquam à nocturnis, & diurnis horis abſint, regulas frequenter legant, atq; cuſtodiant, libros ſpirituales perlegant, vt opera Thomæ de Chempis, Granatæ, Diegi Stellæ, Diegi Perez, Ioannis Caſſiani, quæ etiam dum laborant, aliqua earum perlegat alternatim, vt ita vana colloquia relinquantur, & ſpiritualiter alantur, qui & curet, vt à religioſis vitæ probatæ ſermones ad eos habeantur.

Is verò caueat ne ſepta ingrediatur, niſi neceſſitate adigente, nec munera, aut operas ab eis accipiat, & ſollicitus ſit ad audiendas earum confeſſiones, & communionem eis præſtandam, vt ita Deo adhærentes, ad gradum gloriæ ſublimem eorum operibus congruum, Deo dante, hinc abeuntes, perueniant.

Quartum, & vltimum ſit dictum. Parochus peccare poteſt, ſi non ſit legitimè ingreſſus, ſi non reſideat, & alia non præſtet, de quibus ſupra, ſecundo dicto.

SVMMARIVM.

1 *Prælati, vt ſe præcedant, vel præcedantur.*

De ordine, vel præcedentia Prælatorum. Cap. XXIX.

CVm in Eccleſia triumphanti inter cœleſtes illos ſpiritus, & beatiſſimos detur ordo, & gradus prærogatiua, vt teſtatur Dion. lib. de cœleſt. hierarch. non eſt quòd vitio aſcribatur ſi in Eccleſia militante, quæ à triumphanti eſt exemplata, vt dicit Abb. in c. nouit. de iudic. detur ordo, & inæqualitas graduum, ſic enim relucet diuinæ ſapientiæ radius, qui vt in multorum effectuum varietate micat, vt patet in diſpoſitione orbium cœleſtium, & elementorum, ac varietate fructuum, & animalium, ſic in varietate miniſtrorum eius maieſtas, & ſapientia commendatur, vt per multos perficeretur, quòd per vnum perfici non poterat, & pluribus iuxta cuiuſque captum via panderetur in via Domini progrediendi, Vnde & Regina Saba videns eximium ordinem miniſtrorum Salomonis præ ſtupore obſtupuit, vt habetur 3. Reg. 10. vt ſic dignoſcatur varietate graduum, & prærogatiuarum, eccleſiam, tum militantem, tum triumphantem mirum in modum decorari. *1 Prælati vt ſe præcedant, vel præcedantur.*

Vt ergo dignoſcatur qui inter Prælatos alios præcedere debeat.

Prima regula ſit, quòd qui primò in literis Papæ nominatur is dignior alio poſteriori cenſetur, vt not. Abb. in c. decernimus. de iudic.

Secunda regula, ex ordine ſedendi & incedendi maioritas dignoſcitur, vnde qui conſueuit in digniori loco ſedere, & prior incedere, is dignior exiſtit, vt ibi dicit.

Tertia

Tertia regula, Prior ad ordinem, vel titulum prælaturæ aſſumptus, poſterius promotum, cæteris paribus, præcedit. cap. 1. vbi Abb. de maiorit. & obed.

Quarta regula, in cognoſcenda maiori prærogatiua, vt plurimum conſuetudo attenditur. cap. 1. de offic. Arch.

In particulari verò ſi loquimur de officijs, vel prælaturis curiæ Romanæ, Vicecancellarij officium alios præcedit, vt dicit Veſtrius de Vicecancellario, cui dignitate ſuccedit Camerarius, vt dicit idem libro 2. cap. 1. & ibi Comment. tum Papæ Vicarius, vt ibi dicit Comment. lib. 2. cap. 16. poſt ſummus Pœnitentiarius, vt idem Comment. d. lib. 1. cap. 2. in Veſtrium. Tum Theſaurarius, vt ibi dicit Veſtrius libro 2. capit. 3. poſtea Camaræ Auditor, vt ibi dicit cap. 4. Tum Gubernator Vrbis, vt ibi dicit cap. 5. poſt Camaræ Apoſtolicæ Præſidens, vt ibi dicit capit. 6. mox Aduocatus pauperum, poſt Fiſci, poſt Procurator Fiſci, & poſtea Commiſſarius Camaræ Apoſtolicæ, vt ibi dicit cap. 7. 8. 9. & 10. & poſt Clericus ſacri Senatus, vt ibi dicit cap. 11. Tum Clerici Camaræ Apoſtolicæ, & poſt Rotæ Auditores, vt ibi Veſtrius ſentire videtur, & alij ſucceſſiuè. Inter maiores verò dignitates, Papa, vt caput, ſupra omnes, & per ſe ſtat: ſecundò, Patriarcha Conſtantinopolitanus: tertiò, Antiochenus: quartò, Hieroſolymitanus, &c. Cardinales Epiſcopi præcedunt presbyteros, & hi Diaconos, primas cedit Cardinalibus, & fortè etiam Patriarchæ, licet alij ſecus cenſeant. Inter Archiepiſcopos, & Epiſcopos præcedentia conſtituitur, vel ex dignitate eccleſiarum, vel munere illis conceſſo, vel ſecundùm antiqua priuilegia, vel conſuetudinem, quod & in inferioribus ſeruandum, vt dicit Toloſ. de Repub. lib. 4. cap. 10. num 9.

Si verò de alijs Prælatis loquimur, Abbas exemptus præcedit Archidiaconum, & etiam Vicarium Epiſcopi, non exemptus Archidiaconum tantum, extra tamen Cathedralem, & proceſſiones, quia ſic cedit etiam Canonicis, vt dixi ſupra de Abbate circa principium; Capitulum verò collegialiter congregatum præcedit omnes Epiſcopo dempto, Archidiaconus præcedit Archipresbyterum. cap. 1. de offic. Archidiac. cap. 1. de offic. Archipresbyt. Archipresbyter Decanum, & ſequentes, in quibus tamen ſtatur conſuetudini, Canonici præcedunt omnes Clericos non Prælatos, vt ſupra eſt dictum, Præpoſitus Eccleſiæ collegiatæ præcedit Plebanum, Plebanus ſimplicem Parochum, vt ſupra eſt dictum, quattuor Abbates generales, omnes alios Abbates, Abbas Clericos ſeculares, Clericus ſecularis Regularem, ſi plures ſint eiuſdem dignitatis præferuntur qui in maiori loco habent dignitatem, vt & qui merito vitæ, ſcientia, nobilitate, vel promotione alios antecedit, vt dicit Caſſan. de gloria mundi. in 4. parte.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Clerici vnde dicantur, qui ſint, cum excellentia eorum ſtatus.*
2 *Clerici dicuntur in dignitate conſtituti.*
3 *Clerici dicuntur ciues.*
4 *Clerici an ſint in ſtatu perfectionis.*
5 *Clericorum priuilegia quæ ſint, & vt intelligantur.*
6 *Clericorum priuilegia quando amittantur.*
7 *Clerici à quibus cauere, & quæ agere debeant, cum ſingulorum pœnis.*
8 *Clerici quæ præſtare debeant.*
9 *Clerici quid etiam debeant agere.*

De Clericis in communi, & primò ſecundùm ſe. Ver. 1.

OBSERVANDVM eſt primo loco, quòd Clerus, & Clericus, ideò dicitur, quia Matthias ſorte electus eſt, qui primus per Apoſtolos legitur ordinatus, Clyròs enim græcè, latinè ſors, vel hæreditas dicitur: vnde dicti ſunt Clerici, quòd de ſorte Domini ſunt, vel quia Domini partem habent: vt inquit Iſid. lib. 7. orig. c. de Clericis, & habetur in c. cleros. 21. diſt. c. cum ſecundum. de præb. Clyròs enim dicitur, vt ſupra, ſors, vel pars ſortita, vel contingens alicui, vnde & hæreditas ſic appellatur Clyròs apud Demoſthenem orat. Perì, & hoc nomen Clericorum ſignificat collegium eorum qui miniſterio ſacrorum operam dant, vt & in lege veteri, vna pars tribuum Iſrael, quæ Deo dedicabatur, dicebatur Leui, cui Deus pars, & hæreditas. Num. 18. Deut. 18. Vnde Clericus dicitur, qui ex Clero eſt. d. c. cleros. & docet Tert. lib. de Monogam. & diuino cultui conſecratus, procurandæ religionis, & rerum ſacrarum, Deo iubente, prouidentiam, ac ſollicitudinem ſuſcepit, vt inquit Hier. ep. ad Nepot. Interpretetur primo vocabulum ſuum, & nominis diffinitione prolata, nitatur eſſe quod dicitur, ſi enim Clyròs græcè, latinè ſors appellatur, propterea vocantur Clerici, vel quia de ſorte Domini ſunt, vel quia ipſe Dominus, ſors, ideſt pars Clericorum eſt, hæreditas verò dicitur ſors, quòd ſæpè inter plures ſorte diuidatur. Pſ. 77. Et quia hæredes naſcuntur, vt plurimum, non fiunt, idq́ue ſine meritis præcedentibus, ſed beneficio legis, vel teſtatoris, nemo enim gratiam inuocat, niſi præuentus à gratia, nemo diligit Deũ, niſi prius à Deo dilectus, nemo diligit niſi dilectus, & quia quod nobis ſors eſt, Deo prouidentia, & prædeſtinatio eſt, ideò Clerici dicuntur de ſorte Domini, quia eius prouidentia, & gratia excitati hanc vitam eligere debent, vt innuit Apoſt. ad Coloſſ. 1. dignos nos fecit in partem ſortis ſanctorum, ad Epheſ. 1. In quo nos ſorte vocati ſumus, & in hoc ſenſu Clerici dicuntur omnes, qui à laicis ordine ſunt diſtincti: vt patet apud Tert. loco cit. & in Cõ-

1 *Clerici vnde dicantur, qui ſint, cum excellentia eorum ſtatus.*

cil. I.

cō.I.Niceno,can.1.2.3.8.17.18.& can.12.13.15.Ap. qui ad Clerum acce-
dere non debent,vel clericalem eligere vitam, vt lautius vitam degant,vel ex beneficijs eccleſiaſticis ditentur,id enim miſerrimum eſt, & a fine clericalis vitæ alienum, cum imò cupidi à promotione remoueantur. cap.in ſumma.47.diſt.ſed vt Deo attentius,& ſtrictius inſeruiant,& animas Chriſto lucrentur,licet & ipſi inde honeſte ſuſtentari poſſint. c.cum ſecundum. de præben.

Secundò, obſeruandum eſt,quòd generaliter,& largo modo Clerici dicuntur, qui in eccleſia in aliquo gradu ordinis ſeruiunt, & à laicis diſtinguuntur,vt inquit Iſid.loco cit.c duo.12 q.1.c.cleros.diſt.21.c.cum contingat.de ætat.& qual. c.cum ſecundum.de præb. in quacunque dignitate,vel ordine ſint,etiam in prima tonſura,& etiam Epiſcopi, & Religioſi in materia fauorabili, & in priuilegijs.not. Abb.in rubr de vita,& hon.cler. facit. §.hæc autem.54.diſt.not.in c.2.de ſuppl.in 6. in materia verò odioſa appellatione Clericorum non veniunt Epiſcopi, vel in dignitate conſtituti, nec etiam Canonici Cathedralis eccleſiæ,nec regulares. c.quàm periculoſum. de ſent.excom.in 6.c.fidei.de hæret.in 6.cap.ſtatutum.de elect.in 6. glo.in clem.1.de ſuppl.negl.præl nec appellatione monachorum veniunt Clerici ſeculares,in materia larga,vel ſtricta:vt inquit Abb.in cap.1.de inſtit.Nec appellatione populi veniunt Clerici in materia odioſa, vt dicit Abb.in c. c.1.de vita, & hon.cler. in materia tamen priuilegiatiua dici poteſt, quòd comprehendantur. not. in c.dilecti. de foro compet. & in c.Rodulphus.de reſcript. nec appellatione laicorum veniunt Clerici coniugati in materia odioſa, vt dicit Io.And.in c.Ioannes. de cler.coniug. Abb.in c.1.de præb. vnde & poſſunt vti cōſuetudinibus laicorum Clerici ad commodum ſuū, vt not. Abb.in c.fi.de vita,& hon.cler. licet ijs non ligentur in eorum præiudicium,vt inquit gl.in c.1 ne ſede vac. In præſenti verò,propoſitum eſt dicere de Clericis,prout diſtinguuntur à laicis,& Regularibus. His ita not.

2 *Clerici dicuntur in dignitate conſtituti.*

Primum ſit dictum. Clerici omnes dicuntur in dignitate conſtituti,vnde & laicos loco præcedunt, ſicut Religione eos debent præcedere. c.ſtatuimus.vbi gl.diſt.4.c.duo ſunt.96.diſt. c.ſolitæ.de maior & obed. vnde & comparantur Soli eo quòd animas regant, poteſtas verò laica Lunæ, cum corpora moderetur, vt habetur in locis prædictis, & dixi ſupra in princip. tract.de Statib.Perſon.& latè probat Chriſ.lib.1.2.& 3.cū ſeq. de ſacerdot.

3 *Clerici ciues dicuntur.*

Secundum ſit dictum.Clerici ſunt ciues.l.Deo nobis.C.de epiſc.& cler.

4 *Clerici an ſint in ſtatu perfectionis.*

Tertium dictum. Clerici ſunt in ſtatu perfectionis,quò ad hoc,ꝙ mancipantur perpetuò Dei ſeruitio ſi in ſacris exiſtant,non tamen ſimpliciter, cum etiam curati poſſint ſtatum mutare, vt dicit D.Th.2.2.q.184.art.6. ſi fiant Religioſi.

De Priuilegijs Clericorum. Ver.2.

CVM ius,& æquitas poſtulet, vt qui Dei ſeruitio mancipātur, aliquibus prærogatiuis præ cæteris potiantur, vt & milites ſeculi varijs priuilegijs à ſeculi Imperatoribus decorantur, pro cuſtodia, & pugna quam gerunt in cuſtodiendo Rempublicam tutam ab exterioribus hoſtibus, ſic hi qui non profluxis, ſed æternis pugnant, vt viriliter dimicantes, Carne, Mundo, & Dæmone ſuperatis,glorioſus de illis triumphus referatur,& de-

mum

num tuto in æterna requie viuatur, æquum eſt, vt ſic ſeruentur immunes, quo caſtris ſuis ſedulò commorantes, & vigiles excubias ducentes, ſummo cœli Imperatori illæſos populos repræſentent, ea propter, & legibus Cæſareis & Pontificijs effectum eſt, vt plura eis priuilegia conceſſa ſint, tum ad eorum perſonas, tum bona, ac res ſpectantia.

Primum ergo priuilegiū generale eſt, quòd potiantur omnibus ijs priuilegijs quæ illis congruunt, quibus & ſeculi milites gaudent, vt inquit Abb. in c. Epiſcopus. de præb. de quibus habetur per gl. in l. 1. ff. ex quibus cauſis maio. & explicabuntur, Deo dante, infra tract. de Militibus, quia ſicut ij Imperatoris terreni, ſic iſti Dei milites ſunt. c. Chriſtianos. vbi gl. 2. q. 1. in c. militare. 20. q. 1. c. Saluator. 1. q. 3. c. 1. vbi gl. de cler. ægrot. ſic tamen, vt ignorantia iuris non proſit clericis, vt militibus. l. 1. vbi Doct. C. de iuris, & facti ignor. qui tamen conueniunt vt non teneantur vltra quàm facere poſſent, nec bonis cedere teneantur. l. miles. de re iud. cap. Odoardus. de ſolut. niſi debitum ſit ex delicto contractum, & vbi eſt eadē ratio.

5 *Clericorum priuilegia quæ ſint, & vt intelligantur.*

Secundum priuilegium ſpecialiter eſt, quòd eos percutiens incidit in excommunicationem Papæ reſeruatam, ſi percuſſio ſit enormis. c. ſi quis ſuadente. 17. q. 4.

Ampliatur, vt id procedat etiam ſi quis percutiat conuerſos eccleſiarū. Imol. in cap. dilecta. de maior. & obed. & etiam id procedit in mulieribus quæ canonicæ ſeculares dicuntur, quando ſeruiunt in eccleſia, & habent habitum religioſorum, aliàs non. Io. And. in d. c. dilecta. Rota deciſ. 167. in antiq. & idem in alijs mulieribus quæ portant habitum religioſum. Io. And. in d. c. Rota deciſ. 332. in antiq. & etiam id procedit in monachis, & monialibus, conuerſo, & conuerſa religionis, ac nouitijs religionum, & hæremitis. c. cunctis. c. non dubium. c. veniens. c. cum illorum. de ſent. excom. c. religioſo. eod. in 6. Quod procedit etiam ſi quis prædictos detinet in cuſtodia vel carcere publico, vel priuato, non ſinens eos abire. cap. nuper. de ſent. excom. & idem ſi quis eos detineat per veſtem ne abeant, vel frenum equi, ne recedant. Innoc. in d. c. nuper. vel ſi quis ſpuit, aquam vel aliud effundit in eos. gl. in d. c. ſi quis ſuadente. Zabar. in clem. 1. de pœn. vel ſi fiat vis rebus clerico inhærentibus, vel aliquid, quod tenet, violenter eripitur, ſcinditur, vel frangitur. Zab. in d. clem. niſi is dormiat, nec ſentit ſibi zonā auferri. Zab. in d. clem. nec ſi detineatur ab alio per vim oppreſſus, ne ei fiat iniuria. Zab. in d. clem. vt nec incurritur excommunicatio ſi ei inferatur metus etiam armorum, ceſſante vi, modo nō tangatur. Zab. in d. clem. vt nec incurritur ſi fiat vis clerico ob recuperationem rei ablatæ, modo fiat incontinenti. Zab. ibid. vel verbis tantum, nec ſi quis vibret gladium in eum, vel illum aggrediatur, non tamen tangens. Archidiac. in §. ſi rego. 17. q. 4. nec ſi quis clericum inſequatur, nulla alia vi ei illata. Dom. in cap. fœlicis. de pœn. in 6. ſi tamen is fugiens cadat & lædatur, ſic agens incurrit excommunicationem. arg. eorum quæ dicit Bart. in l. ſi gemma. ff. arb. furt. cæſ. arg. l. qua actione. §. proinde. l. ſi obſtetrix. §. ſi ſeruum. ff. ad legē Aquil. quòd is vulnerat qui in cauſa eſt vt quis vulneretur, quæ tamen nō incurritur ſi quis detineat clericum in cuſtodia, non vt ei vis inferatur, ſed vt eius verecundia detegatur. Innoc. & Felin. in d. c. nuper. Zab. in d. clem. 1. de pœn. quod tamen non caret dubitatione, vt dicam tract. de Excom. niſi id fiat vt ſuo iudici tradatur, ſi inuētus ſit in flagranti delicto. Sic man

dans iniuriam fieri clerico, modo quo ſupra, incurrit excommunicationē, c.mulieres de ſent.excom. niſi reuocet mandatum, & id notificet mandatario re infecta. Innoc.in d.c. vel re infecta moriatur, cum mandatum omne morte reuocetur. Abb.in d.c. ſi conſtat eum pœnitentem deceſſiſſe, ſic qui ratam habet percuſſionem clerici ſuo nomine factam, incurrit excommunicationem, ſecus ſi eius nomine non ſit facta. c.cum quis. de ſent.excom.in 6. ſic ſi quis dolo induxit aliquem ad percutiendum clericum, vt quia dixit, niſi aliud de tali audiero, egrè me habebo, vel ſi quis talé percuteret, rem mihi gratam faceret, effectu ſecuto, eſt excommunicatus. Abbas in cap.ex literis. de exceſſ. prælat. Bart.in l.ſi quis mihi.§.iuſſum.ff.de acq.hæred. & idem de quolibet cooperante, & auxiliante. Doct.in d.cap. mulieres. & idem ſi quis non obuiet ne clericus percutiatur, id valens, modo is teneatur ad obuiandum ex officio, vel ſi non prohibet doloſè, aliàs ſecus, ſi id agit, quia nolit ſe immiſcere rixis, vel ſi id omittit ex timore, vel negligentia; Sic etiam verberans clericum ſpontè verberibus ſe ſubijcientem, incurrit excommunicationem, & clericus eſt excommunicandus. c.contingit.de ſent.excom. & ſi temerariè clericus ſe percutit eſt excommunicatus, ſecus ſi ex deuotione id agit. Doct.in d.c.contingit.

Fallit verò hoc priuilegium, ſi quis percutit clericum, non odio, ſed leuitate iocoſa. c.1.de ſent.excom. Secundò fallit ſi cauſa correctionis, vel diſciplinæ magiſter clericum percutit. d.c.1.c.ex tenore.c.cum voluntate. eod. dummodo correctio ſit moderata.c.presbyterum. de homic. & idem procedit in prælatis cauſa diſciplinæ clericos verberantibus, qui non incurrunt excommunicationem, Epiſcopi tamen id per ſe facere non debēt, ſed per alios, non laicos, ſed clericos, vel religioſos. cap.non liceat.86.diſt. c.vniuerſitatis.de ſent.excomm. vt nec per laicos clerici debent torqueri. d.c.& ſi id fiat Abb.in c.vt famæ.de ſent.excom. & Imol.in d.c.vniuerſitatis, dicūt, eos incurrere excommunicationem, quod tamen ex conſuetudine non ſeruatur, quia clerici nollent, vel neſcirent id agere, & ob id conſuetudo poteſt dici quòd excuſet à pœna, licet non à culpa. gl.& Abb.in cap. venerabilis.de conſuet. ſi quis tamen capiens clericum de mandato Prælati, modum excedat, vt quia cum is non reſiſtat, calce vel pugno eum cædat, incurrit excommunicationem. glo in c.ſi clericos.de ſent.excom in 6. vt & nō licet detinere clericum, qui pręſtat fideiuſſionem de parendo, niſi exceſſus enormitas, vel alia grauis cauſa aliud ſuadeat.gl.in d.cap. Et vbi Prælatus, vel magiſter poteſt corrigere clericos, procedit, etiam ſi in ſacris exiſtant.d.c.1. de ſent.excom. c.ex tenore.c.cum voluntate.eod. Sic pater etiam cauſa correctionis poteſt corrigere clericum in minoribus conſtitutum, non verò in ſacris, & idem de alio propinquo familiam regēte. Abb. in d.c cum voluntate. Sic & ſenex iuuenem, dominus ſeruum, frater fratrem, Abbas monachum clericum moderatè caſtigare poteſt arbitrio boni viri. Menoch.de arbit.iud.caſ.364. & in dubio cauſa correctionis pręſumitur id agere. Menoch.lib.5.pręſumpt.pręſumpt.14. Sic regens eccleſiā, clericos in minoribus extantes, perturbantes officium in eccleſia, verberare poteſt. Innoc.Hoſt.Abb.in c.cum veniens de ſent.excom. & ſeniores clerici erga iuniores idem agere moderatè poſſunt. d.c.cum voluntate.§. fi.vbi Hoſt.& Abb. ſi tamen officialis laicus, aliter quàm arcendo turbam, Iniicit manus in clericum licet leuiter, à Papa tantum abſolui poteſt, cum

is vſur-

ſi vſurpet iuriſdictionem in clericum, ſi id facit vt miniſter, & non vt priuata perſona. Abb.in c.ſi verò.de ſent.excom.

Tertiò fallit, ſi quis percutit clericum in crimine inuentum, quia poteſt detineri per viginti horas, ad conueniendum teſtes, ne ſit locus inficiationi, glo.in c.cum non ab homine.de iudic. etiã ſi capiatur pro vtilitate priuata. Innoc.in c.vt famæ. de ſent.excom. qui tamen debet detineri curialius quàm laicus. Zab.in clem.1.de offic.ord. qui & in flagranti à priuato capi poteſt ſi ſit de fuga ſuſpectus, vel aliter ab iniuria compeſci non poteſt, modo intra viginti horas ſuo iudici remittatur pro iuſtitia miniſtranda, gl.in d.c.cum non ab homine. vt & quis poteſt capere clericum ſuum debitorem; & de fuga ſuſpectum, vel rem ſuam aſportantem, vt & is eum capere poteſt, Prælato mandante, vbi verò quis remittit clericum ignominiosè, dicit Domin.in c.ſi iudex.eod.in 6. talem incurrere excõicationem.

Quartò fallit, ſi quis percutiat clericum ſe defendendo, ſuos, vel alios, cum moderamine tamen inculpatæ tutelæ, quo caſu etiam eum capere licet, & ad proprium iudicem deducere. Abb.in c.cum non ab homine. de iudic. Innoc.in c.ſi verò.1.de ſent.excom. & etiam pro defenſione rerum. cap.dilecto.eod.in 6. quo tamen caſu non licet occidere, vel mutilare, ſi id eſt recuperabile per iudicem. Bart.in l.furem. ff.de ſicar. vt nec licet percutere ſi clericus rem ad locum deſtinatum detulit, cum non fiat incontinenti. Doct.in c.olim.& c.ſignificaſti.2. de homic. & idem de rebus proximi. Innoc.in c.ſi verò.de ſent.excom. ſic interficiens aggreſſorem proximi, verens ne eum interficiat, non eſt excommunicatus, ſed bene irregularis, ſi occidat, vel mutilet. Abb.in cap. clerici.de vita, & hon.cler. quòd ſi quis excedens modum defenſionis, percutit clericũ, id non agens ex propoſito, non eſt excommunicatus. Abb.in d.c.olim. etiam ſi fugere poſſet, & euadere, ſi fuga ei eſſet ignominioſa; quo tamen caſu occidens eſſet irregularis. Abb.in d.cap.olim.

Quintò fallit, ſi quis percutit clericum turpiter inuentum cum vxore, matre, ſorore, filia. c.ſi verò.de ſent.excom. & Hippol.in l.1.num.50.ff.de quæſt. dicit, talem poſſe ſine excommunicatione occidi, quod tamen eſt falſum, cum id non liceat, ſed tantũ leuiter percutere, vel capere. Couar. de ſponſ.2.p.c.7.§.7.nu.5. ſed ſi ſint aliæ propinquæ, ſic percutiens eſt excommunicatus. Ang.Excommunicatio.5.§.16.17.nec eſt excommunicatus percutiens etiam clericum inuentum cum prædictis in oſculis, amplexibus, & tactibus occultè, ſecus ſi publicè iuxta morem patriæ. Angel ibi. §.18. quia ea ſunt antecedentia copulæ. Couar.de ſponſ.2.p.c.7.§ 6.nu.3. Hippol.ſing.638. & poſt monitionem ei factam trina vice, poterit talem is capere, & iudici ſuo præſentare. Ang.ibi.§ 19.non tamen occidere. Io. Anan.in c.interfeciſti.de homic. nec etiam adulteram.cap.admonere.33. q.2. ſi tamen mulier verbis ſollicitetur à clerico non poteſt eum percutere, niſi tangatur, ſi verbis poteſt eum repellere, aliter ſi zelo caſtitatis ex improuiſo ſine deliberatione eum percutiat, non eſt excommunicata. Angel.ibi. §.21. ſed ſi vir procuraret vt clericus ſollicitaretur ab vxore ad turpitudinem, vt ſic eum verberaret, vir & mulier ſunt excommunicati cum ſit ſuaſio doloſa. d.c.ſi quis ſuadente.

Sextò fallit, in caſibus quibus clerici amittunt priuilegium clericale.

Septimò, in ignorante quem eſſe clericum; quia careret habitu, vel eſſet

nox.c.ſi verò.2. de ſent.excomm. ſecus ſi ſciebat talem eſſe clericum,licet non deferret habitum.glo.& Doct.in d.c.ſi verò.

Octauò fallit, in inuaſore ſedis Apoſtolicæ,qui pecunia, vel gratia, vel vi ſe fecit intronizari in ſede Pontificali ſine canonica electione Cardinalium, quia laici poſſunt eos pellere. c.ſi quis.79.diſt. & idem ſi clerici volunt fidem ſubuertere. c.quo iure.17.diſt. & idem fortè cum clerici ſchiſma faciunt, & contemnunt excommunicationem.c.de liguribus.ead cau. & q. vbi deeſt eccleſiaſtica poteſtas.c.vt famæ.de ſent.excom.

Nonò fallit, ſede vacante , quia laici poſſunt includere Cardinales in conclaui. cap.vbi. de elect.in 6. modo vt ibi.

Decimò fallit,vbi percutiens non peccat mortaliter,vt in puero non doli capace. c.1.extra eod. vel ſi fugiens inimicos,vt ſe defendat eripiat gladium à clerico. Angel.loco cit.§.25.

Vndecimò fallit, ſi laici capiunt clericum ad finem remittendi,mandato Prælati.d.c.vt famæ,modo clericus ſit ſubditus illi Prælato,& eum poſſit corrigere,& modus,vt ſupra,non excedatur in capiendo.

Alias fallentias ponit Duenna reg.35. Ang.loco cit. Nau.cap.27. nu.8. Silu.Excom. Roſella Excom.2. de quo & dicam, Deo dante,tract.de Excom. idque eſt inductum iure poſitiuo,quò ad excommunicationem.d.c. ſed. de iure diuino,quò ad læſionem rei ſacræ.

Tertium priuilegium, quòd Clerici coram iudice ſeculari in nulla cauſa,vel ciuili, vel criminali conueniri poſſunt etiam volentes. c.ſignificaſti. vbi Doct.de foro compet.c.cum non ab homine.de iudic. Burſat.conſ.41. nu.2.lib.1. Alciat.in d.c.cum ſecundum. & id probabiliter eſt inductum de iure diuino, vt videtur probari. Geneſ.47.Eſdræ 8. facit.cap.duo ſunt. c.cum ad verum.c.ſi Imperator.96.diſt. vbi dicitur,quòd Deus voluit ad ſacerdotem pertinere quæ de eccleſia diſponenda ſunt, non ad ſeculi poteſtates, & idem de clericis ordinandis, & iudicandis, vt ibi habetur, quod confirmauit & Imperator. in auth.ſtatuimus. C.de epiſc.& cler. in auth. vt cler.conu. & de ſanctiſs. Epiſc. vel ſi ad rem, vel ad poſſeſſionē ea cauſa pertineat,ſummaria ſit,vel ordinaria,vel ſi cauſa principaliter,aut incidenter agatur,vt inquit Roland.conſ.12.nu.37.col.2. Adeò vt clerici ipſi, etiā Epiſcopo aſſentiente, huic priuilegio renunciari non poſſint, cum id concernat bonum publicum,& concernat ius ordinis eccleſiaſtici,cui priuati renunciare non poſſunt, vt not.in d.c.ſignificaſti. & clarius in c.ſi diligenti. eo.tit.de foro compet. & id diuino iure ſit,vt ſupra,inductum. Felin.in c.2.de maior.& obed. Alciat.in cap.cum non ab homine. de iudic. Couar. pract.qq.c.31.nu.1. & nu.4.c.33. Rolan.conſ.4.nu.16. Et licet Imperator ea priuilegia non confirmaſſet, nec eſſent inducta iure diuino, vt ſunt, id potuiſſet tamen Papa concedere, vt dicunt Innoc. Hoſt. Sic. in c.1.de maior.& obed.quia ſunt res ſpirituales,& Papa eſt maior Imperatore, & eæ ſæ oēs olim coram ſacerdotibus tractabātur. Deut.17.c.per venerabilem. qui fil.ſint leg. Vnde id nec vlla conſuetudine tolli poteſt. Couar.loco cit. etiam ſi clericus citatus à iudice laico priuilegium ſuū non propoſuerit. Fel.in c.veniens.de accuſat. Clar.in pract.crim.q.36.nu.1.& ſeq. & etiam ſi inuentus ſit in habitu laicali,& in eo comprehenſus à iudice laico, quia mox vt conſtiterit eum eſſe clericum ſub excommunicationis ſententia eſt relaxandus , & idem ſi prius habebatur pro clerico, ſi enim dubitatur

an clericus ſit, vel ne, quæſtio ad iudicem eccleſiaſticum ſpectat. tex. eſt in c. ſi iudex laicus. de ſent. excom. in 6. & pendente cauſa clericatus, ſuperſederi debet in cauſa criminali coram iudice laico. Couar. pract. q. cap. 37. nu. 3. & 4. & ſi clericus ducitur per officiales laicos, poteſt impunè ab eis auferri, modo conſtet eum eſſe clericum. Guid. Pap. q. 73. num. 2. qui clericus non incurrit etiam pœnam contumaciæ, ſi poſtea oſtendit Bullas clericatus. Guid. Pap. q 450. num. 1. & etiam ſi clericus ſocius laicis in aliquo crimine patrato fuerit, quia nedum ipſe, ſed etiã laici iudici eccleſiaſtico ſunt remittendi, tametſi delictum id ſanguinis pœnã mereretur, nec debebunt à iudice ſeculari iudicari: vt inquit Ant. à Prato in l. 1. in fin. ff quæ ſent. ſine appel. reſcind. Bar. in l. iuriſperitos. §. 1. ff. de excuſ. tut. Barth. Soc. in l. cum ſenatus. in fin. ff. de rebus dub. quo caſu tñ ſi minus debito iudex eccleſiaſticus eos punierit, poteſt iudex laicus à laicis debitas pœnas ſumere. Feli. in c. 2. de mut. petit. in c. 1. de præſcr. idq; pluribus locis ſeruatur, vt teſtatur Cucch. de priuileg. cler. nu. 16. modo vt infra. Quo priuilegio etiam clericus illegitimus gaudet, & etiam coniugatus, dummodo vnicam & virginem vxorem habuerit, & habitum, ac tonſuram clericalem geſtet. Clar. loco cit. verſ. habet etiam. & verſ. quæro an clericus. Couar. d. pract. q. c. 31. nu. 7. licet vxorem, quam vnicam, & virginem acceperat, & adulterij cauſa dimiſerat, rurſus receperit. Aufrer. deciſ. 64. dummodo ſeruet contenta in c. vnico. de cler. coniug. in 6. & in Conc. Trid. ſeſſ. 23. c. 6. ſcilicet quod deferat habitum, & tonſuram, & inſeruiat alicui eccleſiæ Epiſcopi mandato, vel in ſeminario, aut vniuerſitate de eius licentia. Guid. Pap. q. 83. Et etiam licet quis poſt patratum delictum ordini clericali ſit adſcriptus, ſic enim ſeruat perſonam à iudice laico, licet non bona quæ à iudice laico iudicari poſſunt, & auferri. Marian. in c. 1. c. propoſuiſti. de foro compet. Couar. pract. q. c. 32. quando in fraudem eſſet ingreſſus, ſecus ſi vt impleret votum iam emiſſum, & etiam licet poſt patratum delictum, & accuſationem de eo porrectam, clericus effectus fuiſſet, quia non eſſet remittẽdus ad iudicem ſecularem, cum tamen tempore patrati delicti remittendus foret, & eo magis ſi is qui cœlebs fuerat clericus, poſt delictum commiſſum, coniugium iniit, adhuc enim iudici eccleſiaſtico eſt remittendus Grammat. deciſ. 10. Clar. loco cit. verſ. qua ratione. Imò & clericus in habitu, & tonſura incedens, facit vt eius quoque vxor gaudeat hoc priuilegio, ne à iudice ſeculari conueniri poſſit, ſed eccleſiaſtico remittatur: vt dicit Ang. Excommunicatio. 7. verſ ſed quæ ſunt. Et etiam ſi poſt patratum delictum abſque fraude clericali ordini ſit adſcriptus, immunis eſt à poteſtate iudicis ſecularis, quæ fraus abeſſe præſumitur ſi ante accuſationem, ordinem clericalem ſuſcepit, vt votum ante emiſſum adimpleret. Duen. in reg. 100. limit. 16. verſ. ex quo confirmatur. & in hoc ſtabitur eius iuramento, vt inquit Cucch. d. tract. quòd ſi patrato delicto, & accuſatus ordinibus eccleſiaſticis ſit adſcriptus, ſuberit ſuſpitio ne in fraudem ad ſubterfugiendũ iudicium iudicis ſecularis id egerit, niſi apertiſſimis probationibus eam fraudem eluat, quod ſi non faciat, poterit à iudice laico mulctis pecuniarijs. & bonorum confiſcatione mulctari, non tamen corporaliter plecti, niſi iudex eccleſiaſticus eum ab ordinibus deiecerit, & curię ſeculari tradiderit, vt inquit Imola in conſ. 119. nu. 1. Couar. d. c. 32. Duen. d. reg. 100. limit. 16. verſ. ex quo. Clarus loco cit. Soci. in c. 1. & c. propoſuiſti.

ſti. de foro compet. & idem eſt in prædictis, de eo qui eſt profeſſus in aliqua religione. Couar. ibi. & Sixtus V. in ſua Bulla vetuit huiuſmodi admitti ad religionem, & alios ſceleſtos, ſed fieri debere diligentem inquiſitionẽ in Concilio prouinciali de vita, & moribus, ac natalibus quorumcunque. Zerola in praxi ep. verbo, Clericus. num 6. prædictis concordat, cum communi. Imola conſ. 118. Clar. lib. 5. §. fi. q. 36. Germon. lib. 3. de immun. eccl. Hoc verò priuilegio fori eccleſiaſtici gaudent nõ ſolùm clerici ſeculares, ſed etiam oblati, conuerſi, regulares, pœnitentes Religioſi, templarij, hoſpitalarij, & huiuſmodi, de quibus caſu de percutiente clericos, & etiã mulieres religioſæ, dum ſunt in diuino ſeruitio, & clerici coniugati, vt ſupra, non exercentes artem indignam, vt infra, vt inquit Cucch. d. tract nu. 15. & 16. monaſteriorum quoque perpetuo ſeruitio adſtricti, hoſpitalium rectores, fratres, ac moniales tertij ordinis ſancti Franciſci. Abb in c. nullus. de foro comp. Clar. loco cit. & famuli clericorum conductitij, qui ad tempus eis ſeruiunt, vbi vtilitas clericorum quibus inſeruiunt, eſt coniuncta, Epiſcoporum verò famuli ſemper hoc priuilegio fruuntur. Clar. in pract. crim. q. 35. Abb. in c. 2. de foro compet. nu. 6. idem Clarus ibi. verſ. ſed pone. Capell. Toloſ. deciſ. 378. In tantum, vt ſi clericus alium clericum ad iudicem ſecularem trahit, cauſam amittat, & excõmunicationem incurrat, nec etiam in cauſa reconuentionis clerici coram iudice ſeculari trahi poſſint. c. ſi diligenti. de foro compet. Cucch. d. tract. nu. 14. 15. & 16. licet hoc poſtremum dubitatione non careat, vt ibi dicit, & verius contrarium opinor, vt in cauſa reconuentionis coram laico trahi poſſit, ne denegetur laico defenſio, iuxta c. ſi clericus laicum. cum ibi not de foro compet. licet aliàs clerici legibus, vel conſuetudinibus laicorum non adſtringantur, vt not. in c. quæ in eccleſiarũ. de conſtit. nec ante degradationem licet iudicibus laicis clericis criminoſis quomodocũq; in eos manus iniijcere citra excommunicationis incurſum, etiam ſi iudices eccleſiaſtici, alioqui peccarent eos non deijciendo ab ordinibus, vt inquit Bart. in l. 1. num. 3. ff. de pœnis. quod tamen priuilegium amplectitur tantum regulares, & clericos ſeculares, vt de commiſſis criminibus coram iudice ſeculari conueniri nõ poſſint, vt inquit Card. in c. perpendimus. in fi. nu. 8. de ſent. excom. Feder. conſ. 97. nu. 4. in fi. Marſ. ſing. 533. Duena reg. 100. limit. vlt. in fi. nõ autem ſodales tertij ordinis ſancti Franciſci, nec alios qui ordinibus eccleſiaſticis initiati non ſunt, nec vitam regularem ingreſſi, vt dicit Cucch. d. tract. nu. 25. in fi. quando ſcilicet iſti in fraudem vitã participantem de religioſa ingreſſi ſunt, vt ibi ſentire videtur. Et ita clerici non poſſunt conueniri coram iudice ſeculari, etiam in realibus. Id tamen fallit, vt ſupra, in clerico degradato actualiter, & tradito curiæ ſeculari puniendo. Alciat. in d. cap. cum non ab homine. Secundò fallit, ſi reconueniatur per laicũ. Curt. Iun. in l. 2. num. 48. cum communi. de iuriſd. omn. iud. Tertiò, ſi eſt vaſſallus, quia coram domino conuenitur in cauſa poſſeſſionis. Aret. in c. cæterum. nu. 24. de iudic. modo agatur de poſſeſſorio, & cauſa feudali more ciuili. Innoc. in c. verum. de foro compet. ſecus ſi de iniuria, vel emenda damni, vel criminaliter de poſſeſſione ad pœnam, quia ſic conuenitur coram eccleſiaſtico, & etiam ſi agatur de amiſſione feudi criminaliter, vel ciuiliter de crimine. Imol. in d. c. cæterum. & ſi eodem tempore clericus vaſſallus vocetur à Papa, & Rege, tenetur potius Papæ obedire. Præp. in cap. cum

parati.

parati.nu.20.de appell.cum communi. Quartò fallit,in clerico inuento in flagranti delicto, quia poteſt capi à familia Prætoris, vt tradatur iudici eccleſiaſtico. Felin.in c.ſi verò.num.2.de ſent.excom. & etiam priuatus id poteſt ſine metu excommunicationis. Felin.ibi.cum communi.& idem ſi delinquens ſit ſuſpectus de fuga, poteſt enim capi à laicis, vt tradatur eccleſiaſticis. Alciat.in d.c.cum non ab homine.nu.94.& idem in creditore, qui abſque mandato poteſt capere debitorem clericum ſuſpectũ de fuga. Alciat.in d.c.nu.74. cum communi. Quintò fallit,ſi eccleſia ſuccedit laico cuius lis eſt inchoata coram iudice laico, eſt enim coram eo proſequenda.Boer.deciſ.69 nu.32,34.& 49.Couar.pract.q.c.8.nu.2.cum magis communi. & dicitur cœpta lis per ſolam citationem, non autem per ſolã productionem mandati.Guid.Pap.deciſ.421.Caſſa.conſ 45.num.27.Peregr. deciſ.88. ſi verò lis non eſt cœpta coram laico,clericus hæres defuncti,nõ poteſt coram eo conueniri.Io.And.in c.at ſi clerici.de iudic.qui & non poteſt reconueniri coram laico in actione famoſa, vel re ſpirituali, ſed tantum merè prophana. Hoſt.in d.cap.

Quod ſi cauſa ſit criminalis, pro crimine, nec ciuiliter, nec criminaliter poteſt conueniri coram laico etiam principe, licet ſit primæ tantũ tonſuræ,vel in ſacris non deferens habitum. Clar. q.36. Dec.in d.c.at ſi clerici de iudic.cum communi. Niſi ſit crimen aſſaſſinij,ſic enim amittit priuilegium clericale, & poteſt ab vtroq; iudice puniri. Diaz pract.crim.c.21. & 91. cum communi. quod intelligerem poſtquam eſt degradatus ab eccleſiaſtico, & traditus ſeculari puniendus, etiam ſi non ſit incorrigibilis. Clar.in §.fin. lib.5.q.36. cum communi.

Et ſi clericus citatur à iudice laico, non tenetur comparere, nec poteſt condemnari in expenſis, ſed eſt remittendus ad iudicem eccleſiaſticum,ſi dicat ſe clericũ,vel id cõſtet,& ſine dedecore,& ignominia.Dec.conſ.241. Clar.d.q.36. Nec eccleſiaſticus tenetur ſtare proceſſui iudicis laici, vt incompetentis.Clar.loco cit. Qui tamen poteſt citari à laico,ſi ſua putauerit intereſſe,cũ iſta clauſula.Dec.conſ.187.col.3.Et licet clericus per principem in aliquo officio ſit admiſſus,ſi delinquat, non poteſt tamen per eũ puniri,ſed per iudicem eccleſiaſticum tantum, etiam in minoribus conſtitutus.Clar.d.§.ſi.q.26.verſ.quæro pone;vt & ſi ſit vaſſallus poteſt à domino conueniri tantum ciuiliter in cauſa feudi, non autem perſonaliter poterit detineri. Guid.Pap.q.139. qui clericus ſi fideiubeat coram iudice ſeculari,non poteſt renunciare foro, vt coram eo conueniatur. Ang.in l.1.ff.ſi quis in ius voc.c.ſi diligenti.de foro compet.vbi Doct. Quintò fallit,ſi Papa deleget laico iudici cauſam clerici criminalem, vel ciuilem, vt poteſt, ſic enim per illum iudicari poteſt, & puniri. Henri.in c.at ſi clerici.de iudic.Hoſt.Io.And.Sic.in c.2.de iudic.Menoch.de retin.poſſ.rem.3.nu.400. quod intelligitur in aliqua cauſa ſpeciali,generaliter verò id Papa quò ad omnes clericos facere non poteſt eos ſubdendò iudici ſeculari,quia ſic decoloraretur ſtatus vniuerſalis Eccleſiæ, quod Papæ ſine cauſa non licet.gl. in c.literas. de reſtit.ſpol. Spec.tit.de del.ſub rubr.de diſpenſ. §.nunc breuiter;quod hic eueniret.Sextò fallit,in clerico coniugato nõ deferente habitum,cum is nõ gaudeat priuilegio clericali.c.vnico.de cler.coniug.in 6. vel ſi in minoribus extans,contraxit cum vidua,vel corrupta,vel duas habuit,quia is ſubeſt iudici ſeculari. c.1.de bigam.in 6.niſi is ſit monachus.

Cald.

Cald.Io.Mon.Gemin.in d.cap.1. ſic enim non amittit priuilegium fori,vt nec qui contraxit cum virgine,cuius vxor poſt notoriè eſt adulterata, nec qui contraxit cum virgine,quæ non cognita deceſſit;& poſt cum alia contraxit,vel ſi contraxit cum ea quam credebat virginem,ſed erat corrupta, ſic enim licet ſit ſuſpenſus,retinet tamen priuilegium fori, modo non reddat debitum adulteræ. Capell.deciſ.64.216.& 254. Septimò fallit,in clerico ioculatore,macellario,in minoribus,tertio monitu non deſiſtente,vel in depoſito verbaliter incorrigibili , & poſt excommunicato , modo quo infra . Octauò fallit , ſi clerici arma ferant contra edicta generalia principis,quo tamen caſu poſſunt tantum armis priuari,non verò aliter à laico puniri, ſed facere eos puniri per eccleſiaſticum. Couar.pract.qq.c.33. num.7. Nonò fallit,in clerico aſſaſſino,modo quo infra latè,& idem de ſe immiſcente enormitatibus,vel qui habitu dimiſſo,vt laicus incedit,vel in minoribus militiam exercet,modo quo infra latè explicabitur, vbi & alij caſus ſimiles explicabuntur : Quod verò eſt dictum clericum in cauſa reconuentionis,dum conuenit laicum coram ſeculari,poſſe coram eo reconueniri; id non procedit ſi laicus cum fraude id egit,vt ibi clericum reconueniret. Butr.in cap.eccleſia.de conſtit. vel clericus, vt ibi reconueniatur: vt dicit Ang.in l.2.§.ſed ſi agat. ff.de iudic. nec ſi clericus laicum cõueniat coram laico ſuper actione famoſa,vel iniuria ſibi facta , ſic enim ibi nõ reconuenitur.Bal.in auth.& conſequenter.C.de epiſ.& cler.nec ſi reconuentio tangat cauſam ſpiritualem,vel ei annexam,ſic enim non poteſt fieri coram laico.Bal.ibi. Doct.in c.1.de mut.pet. nec ſi reconuenitur ſuper crimine. Imol.in c.at ſi clerici. de iudic. etiam ſi agatur de crimine ciuiliter, vt ibi dicit, nec ſi agatur de diſtrictione perſonæ clerici. Arch.in c vnico.de cler.coniug.in 6. Decimò fallit,ſi clericus habet feudum à Rege,qui retinuit ſibi aliquod ſeruitium,ſic enim appellatur ad Regem.Siculus in cap. verum.de foro compet. Anan.in c.2.de del.pue. Vndecimò fallit,ſi clericus ſucceſſit laico,cuius cauſa erat cœpta coram ſeculari,ibi enim ob eam conuenitur probabiliter. Imol.in l.ſi eum hominem. ff.de fideiuſſ.Viuius lib.2.op.48.in com. op. non tamen ſi clericus vendidit ob euictionem rei venditæ.gl.in c.nullum.11.q.1. Spec.tit.de primo,& ſecũdo decr. §.reſtat. ver.quid ſi dominus clericus. Duodecimò fallit,ſi pater vult emancipare filium clericum, id enim eſt fiendum coram laico. Nic.Mil.verſ.iudex ſecularis. vel ſi clerico donet laicus rem excedentem quingentos aureos , debet enim inſinuatio fieri coram laico, vel ſi ſtatutum habeat, quòd non valeant legata,niſi fiat inſinuatio coram iudice loci,& clerico legetur.Bal. Caſtr.in l.teſtamenta. C.de teſtam. vel ſi clericus, vt tertius poſſeſſor rei ſuper qua eſt lata ſententia, vult ſe opponere contra executionem ſententiæ factæ inter laicos,id enim coram ſeculari eſt agendum Bal.ibi. vel vbi teſtamentum eſt publicandum coram defenſore ciuitatis, & clericus prætendat intereſſe,id enim eſt fiendum coram laico.§.nulla. auth.de defenſ. ciu.Sicu.Bald.in c.ſi.de fide inſtru. & idem ſi clericus ſit creditor laici qui conficit inuentarium,id enim eſt fiendum coram laico, & ibi clericus citandus:& idem videtur vbi citantur generaliter quorum intereſt,ne cauſa diuidatur.Bal.in l.teſtamenta.C.de teſtam. Decimotertiò fallit,ſi depoſitum,vel aliud fuit factum ordinatione iudicis ſecularis, ſic enim, is ab eccleſiaſtico poterit cogi, vt id reddat & rationes,Tiraq.de retr reconu.§.4.

glo.7.

glo.7.num.9.Salic.in l.acceptam.C.de vſur.& idem in iuditijs duplicibus
vbi ſunt plures contendentes, & maior pars laici, vel in collegio maior
pars laicorum,minor clericorum,ſic enim conueniuntur coram laico.l.1.
vbi glo.ff.qui rei apud eund.iud. Sicu.in c.ſi diligenti.de foro compet. vel
ſi clericus & laicus compromiſerunt in laicum,& laicus vult recurrere ad
arbitrium boni viri, id enim eſt fiendum coram iudice laici, niſi cauſa ſit
eccleſiaſtica.Rom.conſ.165. Decimoquartò fallit,ſi per Epiſcopum cauſæ
merè ciuiles laico ſint delegatæ. gl.in cap.decernimus.de iudic. vel ſi is ſit
aſſeſſor, qui tamen non iudicat, ſed conſulit, non tamen ſi clericus agat
contra clericum ſuper poſſeſſione beneficij, quia ſic eccleſiaſticus tantum
cognoſcit. Menoch.de retin.poſſeſſ.remed.3.q.52.nu.349. niſi adſit priui-
legium apoſtolicum, vel fama eius cum conſuetudine temporis immemo
rabilis,aliàs non.Gem.in c.2.§.ſanè.de decim.lib 6. Decimoquintò fallit,
in datione tutelæ, quia legitima tutela dari poteſt clericis per iudicem lai
cum.Ang.in §.ſed hoc.Inſtit.de attil.tut.non tamen cogi eam ſuſcipere, &
ſimiliter per laicum datur curator clerico minori coram eo litiganti. Do-
min.in c.ſi annum.de iud.lib.6.curator verò ad lites generalis datur cleri-
co per ſuum iudicem. Decimoſextò fallit,in clerico negotiatore,quia tene
tur ad gabellas in concernentibus negotiationem, non verò ſi vendit ſuos
reditus,Crau.conſ.63.nu.3.Tiraq.de nob.c.28.nu.10.Decimoſeptimò fal-
lit, ſi clericus agit rei vendicatione contra laicum pro re eccleſiæ, quia eũ
conuenit coram laico, quando tamen laicus negaret rem eſſe eccleſiæ, &
res eſt dubia, ſi enim conſtaret rem eſſe eccleſiæ eſſet terminanda coram
eccleſiaſtico,ratione rei annexæ ſpirituali, & ob ſacrilegium. Doct.in cap.
cum ſit generale. de foro compet. Decimo octauò fallit,quando cauſa ec-
cleſiaſtica tractatur per quæſtionem facti non iuris, vt an habitus ſit cleri-
calis,vel non, ius funeris ſit promiſſum,non aũt ſi quæſtio ſit iuris,quia ſi
agitur de cauſa clerici, eſt remittẽdus,vel de actione reali pro vſu funeris,
quia eccleſiaſticus cognoſcit. Butr.Sic.in c.quanto de iudic.Sic in c.tuam.
de ord.cogn.Felin.in c.cauſam. de præſcript.in c.cum ſit. de foro compet.
vt & ſi agitur de fructibus decimarum inter laicos, cognoſcere poteſt lai-
cus. Doct.in d.c.cauſam. in c.quamuis.c.prohibemus. de decim. eccleſia-
ſticus tamen tantum cognoſcit an quis ſit clericus, vel ne. cap.ſi iudex. de
ſenten.excom.in 6. Couar.pract.qq.cap.33.num.1. ſic laicus cognoſcit in
quæſtione facti non iuris in iure patronatus,vt an ſit promiſſum, vel non.
Io.Ant.Butr.in cap.tuam.de ord.cogn.& an aliqua ſit deſponſata,vel non,
non tamen an matrimonium fuerit legitimum,vel non,qui tamen cogno-
ſcit de iure patronatus cum vniuerſitate bonorũ, quando id petitur copu-
latiuè, vt peto hæreditatem talis, & ius patronatus, ſecus ſi petatur hære-
ditas cum iure patronatus. Sic.in c.quanto.de iudic.in c.quærelam. de ſi-
mon.vel ſi agitur de fructibus beneficij quos laicus ſurripuit, ſic enim lai-
cus poteſt cognoſcere. Doct.in d.c.cum ſit generale.de foro compet.Deci-
monono fallit, quando iudex ſecularis cogitur exequi ſententiam eccle-
ſiaſtici ſuper crimine latam, ſic enim ex iuſtitia poteſt cognoſcere. Bart.in
l.diuus.2.ff.de cuſt.reorũ. & in hæreſi cogitur.c.inquiſitionis.§.prohibe-
mus. de hæret. vt & ſi eccleſiaſticus inuocat eius brachium.Oldr.conſ.89.
Vigeſimò fallit, in criminibus mixtis, in quibus eſt locus præuentioni.
Doct.in cap.cum ſit. de foro compet.

Vbi tamen iura ciuilia,& canonica ponunt diuerſas pœnas, quarum vna per aliam non tollitur,punitus in vno foro poterit in alio puniri, l.qui ſepulchra.C.de ſepul.viol. Io. And.in c.fœlicis de pœn.in 6.

Vbi demum clerici conueniri poſſunt coram laico,in ordinatione litis, vt in oblatione libelli, ſeruandum eſt ius ſecularis. glo.in c.quod clericis. de foro compet.ſed ſi agitur de lite decidenda, ſi agitur de contractu, conſideratur locus contractus,& eius ius. l.ſi fundus.de euict. & idem ſi de re litigatur. c.Raynutius.de teſtam. & idem in delicto.auth.quæ in prouincia. C.vbi de crim.ſed ſi ius,vel ſtatutum reſpicit perſonam clerici,non ſtabitur ei ſed canonico.arg.c.1.de iure patr.in 6.c.porrò.de priuil. & ideò ſi ſtatutum dicat, quòd ſolutio debiti non poſſit probari per teſtes, tamen clericus litigans coram laico poterit ſic probare per teſtes. Sicul.in c.quod clericis. de iudic.

Ad hoc verò vt clerici prima tonſura, vel minoribus ordinibus initiati, hoc priuilegio potiantur, oportet vt beneficium eccleſiaſticum habeant, vel clericalem habitum,& tonſuram deferentes alicui eccleſiæ de mandato Epiſcopi inſeruiant, vel in ſeminario clericorum, vel aliqua ſchola, aut vniuerſitate de licentia Epiſcopi,quaſi in via ad maiores ordines aſcendendi inſeruiant. ex Conc.Trid. ſeſſ.23.c.6. Guid.Pap.q.83. Similiter clerici coniugati qui cum vnica, & virgine contraxerunt, hoc priuilegio fruuntur, vt coram iudice ſeculari criminaliter, vel ciuiliter conueniri non poſſint,nec in perſona,vel ære condemnari poſſint,ſi tonſuram,& veſtes deferunt clericales, & alicuius eccleſiæ ſeruitio ab Epiſcopo deputati ſint, & eidem eccleſiæ ſeruiant,vel miniſtrent.d.c.6. in Tr.Conc in fin. qui clerici coniugati priuilegio tantum canonis ſi quis ſuadente, & fori fruſtur, alijs verò clericis conceſſis nequaquam.c.vnico.de cler.coniug.in 6. vbi Doct. Cucch.d.tract.num.30.

Quod ſi iudex laicus clericũ, vel eccleſiaſticam perſonam coram ſe in iudicio trahere præſumpſerit,eſt excõmunicandus, & niſi ceſſet ipſo iure excommunicationem incurrit. Io.And.& Hoſt.in c.non minus.de immu. eccleſ.quæ excommunicatio hodie Papæ in Bulla Cœnæ reſeruatur.Et iudex eccleſiaſticus quamprimum clericum à iudice laico detineri compererit eũ repetere debet, aliàs vt ignauus ab adminiſtratione eſt deponendus,vel alijs pœnis plectendus.Caſſan.conſ.38. Clar.q.36.verſ.regulariter autem.Et hoc priuilegium fori difficilius à clerico amittitur quàm priuilegium canonis ſi quis ſuadente,cum id pluribus caſibus nõ proſit, & hoc certius ſit iure diuino eſſe inductum. Soc.conſ.12.lib.1.col.7.Rolan.conſ. 4.nu.28.lib.1.nec ſecularis poteſt etiam punire ciuiliter quoque clericum qui coram eo falſum depoſuit. Fel.in c.verum. de foro compet. Afflict.deciſ.230. Couar. pract.qq. c.18.nu.8.

Nec poteſt quis renunciare priuilegio, vt coram iudice laico conueniatur.c.ſi diligenti. de foro compet. vbi omnes,nec etiam coram alio,quàm proprio Epiſcopo. Couar.pract.qq.c.8.& 10. niſi in minoribus extans dimittat habitum,& tonſuram,& velit eſſe laicus. Silu.Excommunicatio.6. nu.7. cum ſeq. Nau.c.27.nu.81.notab.6. nec etiam ſi detinens habitum, enormibus ſe miſceat,niſi poſt trinam monitionem. Nau.ibi.num.80.notab.5.ſi tamen quis reaſſumit habitum,& bene viuit,recuperat priuilegiũ clericale.glo.& Abb.in c.ſi.de vita,& hon.cler.

Quartum

Quartum priuilegium eſt, quòd clerici immunes ſunt ab oneribus perſonalibus, & realibus pro rebus eccleſiæ principi ab alijs debitis ſeculari. c.peruenit.86.diſt.c.non minus. c.aduerſus.de immun.eccl. c.quanquam. de cenſib.in 6.c.clericis laicos..de immun.eccl.in 6. clem. 1. eod.tit. quod & apud Ethnicos ſeruabatur: vt inquit Ariſt.lib.2.Aeconom.& idem concedebatur ſacerdotibus Aegyptijs.Geneſ.47.& ij etiam apud Gallos idem obtinebant,& etiam exempti erant à militia,vt dicit Cæſar.lib.6.de bello gallico; & iure etiam ciuili id eis concedi, dicit Germon.de ſacror.immu. lib.1.c.13. & qui eas exigeret cogendo, incurreret excommunicationem. Nau.c.27.nu.128. & ſi quis exigat à clericis ea quæ à laicis exigi poſſunt, incurrit excommunicationem.c.quanquam. de cenſib. in 6. quæ eſt Epiſcopalis,quòd ſi exigit eas quæ nec à laicis exigi poſſunt, incurrit excommunicationem Bullæ Cœnæ,vt pro ijs quæ ducuntur ad vſum proprium. Nau.d.c.nu.61. & idem ſi gabella imponatur eorum perſonis,vel eccleſiaſticis bonis,& fructibus. Nau.c.27 nu.202.& 287.etiam ſi quis ea deferat ad familiæ ſuſtentationem,& eam fraudantes nõ peccant. Silu.Gabella.2. nu.14.§.20.nec etiã ſi quis fundi ſui beneficij,vel patrimonij fructus vendat,ſi clericus eſt,vel monachus,tenetur ad gabellas. Silu.ibi.n.2.& 3. nec etiam ſi mutet formam rei. Abb. in c.ſi.de vita. Nau.d.c.128.niſi ſit negotiator quia ſic ſoluit gabellas. Abb.loco cit. & idem ſi non incedit in habitu,& tonſura. Couar.pract.q.c.31. vel ſi adſit Papæ faculcas à clericis exigendi.Nau.ibi.vel ſi quis ſit colonus clericorum,qui ſoluit, & clericus coniugatus. Zerola in praxi ep.Clericus,nu.9. ſub his diſtinctionibus, vt inquit Abb.in c.non minus. de imm.eccl.quòd aut agitur de muneribus,vel oneribus perſonalibus,& tunc aut agitur de ſordidis, vt de arena fodiẽda, calce coquenda, & huiuſmodi,de quibus in l.maximarum.C.de excuſ.muner.lib.11. & ab his,quæ dicuntur officia vilia,quæ talia eſſe dignoſcitur, cum pro huiuſmodi habentur in illo loco, vt ibi dicit Abb.immunes ſunt clerici,& eorum coloni etiam de iure ciuili.l.placet. C.de ſacroſan.eccleſ. l.2.C.de epiſc.& cler.c.nouarum. 16.q.1. nec in aduentu principis coloni eccleſiarum, vt ibi dicit Abb. ad id tenentur, cum ſint exempti à iuriſdictione laicorum; quod intelligitur in hoc de familia perpetua eccleſiarũ, & earũ ſeruis, ſecus enim eſt quò ad colonos liberos qui ſeruiunt pro mercede,vel cum portione redituum, cum ij ſint ſub Imperatore. not.in c.indicatum.89.diſt. qui in multis tamen ſunt exempti per leges Imperatoris, & Canones,vt in l.1.& 2.C.de epiſc.& cler. & ideò eorum iuriſdictionem poteſt etiam limitare. arg.eorum quæ not.in c.cum ſecundum. de hæret. in 6. & hi tenentur ad gabellas,& alia onera de parte eis contingente: vt dicit Fed.conſ.4.clerici tamen ipſi ad ea onera vilia non tenentur. Quædã ſunt munera honorifica, vt habere officia,vel magiſtratus, de quibus toto tit.ff.de muner.& hon. & hos honores inter laicos habere non poſſunt,cũ Deo militans non poſſit implicari negotijs ſecularibus, c.1.ne cler.vel monach. vnde nec ſunt de vniuerſitate laicorum,nec habent vocem in cõſilio populi,vt inquit Innoc.in c.dilecta.de exceſſ.prælat.c.ſed nec procurationis.ne cler.vel mon.l.placet.C.de epiſc.& cler. Quædam ſunt onera perſonalia mixta,carentia dignitate, honore,& vtilitate, vt tutela & cura,& nõ tenentur eã ſubire,poſſunt tamen ſi volunt legitimam agnoſcere, quæ ſcilicet à lege proximioribus cõſanguineis defertur, quod eſt officium pium.

glo.in c.peruenit.86.diſt. Abb.in d.c.non minus.num.15.datiuam tamen, vel teſtamentariam ſuſcipere non poſſunt; Epiſcopi verò, vel monachi nullam ex ijs.c.Epiſcopus.88.diſt.c.monachi.16.q.1.niſi ſint miſerabiles perſonæ, quia ſic omnes clerici & monachi poſſunt eam ſuſcipere, de licentia Prælati, ſi monachi ſint. d.c.peruenit. cum ſit officium pium, ad nulla tamen eorum onera perſonalia ordinaria, vel extraordinaria tenentur. d.l. placet.C.de epiſc.& cler. auth.item nulla. C.eod.c.quanquam.de cenſib. in 6. Nec etiam tenentur cuſtodire ciuitatem, vt inquit Abb.in c.peruenit.eod.tit niſi ſubſit maxima neceſſitas, quæ tamen cognoſci debet per iudicem eccleſiaſticum, ſcilicet Epiſcopum, & per eum compelli, non autem per laicos præſides.not.in c.eccleſia ſanctæ Mariæ.de conſtit. Hoſt.in ſumma de immun.eccl.cum ſine eis ciuitas defendi non poteſt.d.c.peruenit.c. pen.de homic. vbi tempore inuaſionis clerici ſimul cum laicis poſſunt ſumere arma, & pugnare, nec ſunt irregulares, ſi ibi multi ſint occiſi, modo ipſi nullum manibus occiderint, licet vulnerarint, vel etiam ſi occiderint aggreſſi cum moderamine inculpatæ tutelæ, iuxta clem.1.de homic. & eo caſu tenentur Epiſcopo obedire, non tamen tenentur ire ad bellum, vbi alij ſunt impugnandi, etiam contra Saracenos, cum clericatus eos inhabiles faciat ad pugnam.c.ex multa. §.ſi.de voto. etiam ſi ageretur de recuperatione terræ ſanctæ, niſi Papa mandante, qui poteſt eos liberare ab irregularitate, cum ſit de iure poſitiuo inducta, de quo aliàs.

Quo verò ad eorum bona, notandum, vt dicit Abb.in d.cap.non minus. n.15. quòd quædam ſunt munera patrimonialia, vel realia, ideſt quæ ſumptibus patrimonij, & adminiſtrantis illud fiũt, vt in l.ſi. ff.de mun.& hon. §.patrimoniorum, & huiuſmodi onus eſt triplex, nam quoddam eſt reale, quoddam perſonale, quoddam mixtum de vtroque; quò ad perſonalia dictum eſt ſupra, quò ad realia, tripliciter imponũtur; Primò rei, de eo quòd eſt faciendum de ipſa re, vt quòd equus, vel currus eccleſiæ vadat ad ſeruitium Reipublicę, quandoq; imponuntur ſuper eo quod percipitur ex ipſa re, vt quòd detur certa pars fructuum, vt in l.modios.C.de ſuſcept.& arca. lib.10.quandoq; imponuntur ipſi rei de eo quod non percipitur ex re, nec eſt in ipſa re, ſed omnino extra rem, vt quando debet quis dare pro re annuatim certam quantitatem pecuniæ.d.l.munerum.§.patrimoniorũ. cum ſeq.& in l.hactenus.ff.de vſufruct. ſcilicet tributum, vel vectigal, quod ſoluitur in pecunia pro rebus. c.1.in ſi.de cenſib.l.placet. C.de ſacr.ſan.eccl. & hoc onus differt ab onere perſonali, quod ſoluitur, vel præſtatur pro rebus, quia ibi eſt obligata perſona, & per cõſequens omnes res patrimonij. l.aufertur.§.ſiſcus.ff.de iure ſiſci. hic verò quælibet res tenetur pro munere quod eam reſpicit.l.Imperatores.ff.de publica.quandoq; mixtim imponitur onus perſonæ pro rebus, & ſic obligata eſt perſona, & per conſequens omnes res patrimonij. d.l.Imperatores. quandoque imponuntur perſonæ non habito reſpectu ad rem, & ſic dicitur capitatio, quia imponitur per capita, non habita ratione ad rem, vt in l.vnica.C.de capitatione cui &c.

His ita diſtinctis, ſi onera ſunt merè realia. Abb.in cap.ſi.de vita, & hon. cler. dicit, quòd ſi quando talia bona per emptionem, donationem, vel aliter peruenerunt in eccleſiam, quibus imponitur onus reale, habebant iſte onus tale annexum inuariabile, & certum, vel ex publica diſpoſitione, puta principis, vel priuata, vt in c.quanto.de cenſib. eccleſia ad tale onus tenetur,

detur,vt eſt tributum, de quo in d.l.Imperatores. & cap.1.in fi.de cenſib. Silu.Gabella.nu.8.ver.5. quia res tranſit cum onere ſuo. cap.paſtoralis.de decim.c.ex literis.de pignor. non tamen licet alicui irrumpere domos eccleſiæ ad id ius conſequendum, vt hoſpitium militum, aliter eſſet ſacrilegium,nec inde auferre aliquid violenter,niſi Prælatus id agat, vt dicit Silue.Immunitas.1.nu.21.vt nec licet augere tale onus clericis quod extabat quando res ad eos peruenit. Abb.in c.ex literis.de pignor.Gram.deciſ.29. per tot.& pariter ſi res ſit feudalis eccleſiæ donata, tenetur ſoluere principi quod prius ſoluebat.Silu.Gabella.2.nu.10.§.7. ſi verò patrimoniũ donatur clerico loco beneficij,vt ordinetur, eſt immune à ſolutione gabellæ. Couar.lib.1.var.reſ.c.4.nu.4.Gom.q.25.de infirm.reſign.& etiam eccleſia non tenetur ad onus reale rei quæ ad illam tranſit,niſi vbi viget ſtatutum, quòd res in quemcunque tranſeat ſoluat onus ordinarium, vbi enim tale ſtatutum non adeſſet, ad id onus ante etiam impoſitum non teneretur. Burſat.conſ.16.nu.10.lib.1. & conſ.42. nu.7.d.lib. cum magis communi. & idem vbi adeſt ſtatutum,quòd omnia prædia ſoluant annuatim certum quid,ſic enim,& eccleſia tenetur.Iaſ.in d.l.placet.2.lect.C.de ſac.ſan.eccl. ſcilicet ſi poſt deueniunt ad eccleſiam,aliàs non; ſi verò non erant onerata tali onere certo, & inuariabili, licet incerto, & variabili, vt fit in impoſitionibus,quæ variabiliter imponuntur,ſic eccleſia non tenetur,vt nec de domibus, atrijs, & hortis iuxta eccleſiam poſitis, & in manſu, de quo eſt dotata, quia de his nullum debet ſolui tributum, vt dicit Silu. Immun.1. num.19.& vbi eſſet opus reficere iter ante domum,eccleſia tenetur,vt dicit Abb.in d.cap.non minus. non debent tamen eccleſiaſtica bona grauari oneribus ſordidis, licet ante eis annexis, honeſtis verò, vt tributis ſic. Archid.& Io.And in c.1.de immun.eccl.in 6. quando prius erant impoſita rebus, quæ,modo,vt ſupra,in eccleſiã tranſierunt,inuariabiliter tamen; ſimiliter eccleſia tenetur ad alia onera neceſſaria, vt purgare puteũ ſimul cum alijs neceſſarium toti viciniæ,& ſimiliter ſoluere ad portam conſtruendam,vel pontem pro plauſtro,ad cõſeruationem ipſius pontis. Bart.in l.ad inſtructiones.C.de ſacroſ.eccl,Innoc.in d.c.nõ minus. modo vt infra.

Quædam ſunt onera extraordinaria, & hæ vel pertinent ad pietatem,& tunc aut pietas, vel neceſſitas concernit vtilitatem eccleſiæ à remotis, vel per quandam conſequentiam, vt conſtruere pontes, muros, & vias, reparare ciuitatem, vel caſtrum, & huiuſmodi, & tunc aut facultates ſecularium ſufficiunt,& eccleſia non tenetur, aut non ſufficiunt, & ſic etiam eccleſia non tenetur, niſi ſpontè velit, approbante tamen prius Epiſcopo,& clero,& ante conſulto Romano Pontifice.d.c.non minus.& c.aduerſus.de immun.eccl.c.1.eod.in 6. tenetur verò contribuere vbi neceſſitas concernit vtilitatem clericorum,& laicorum ſimul, vnde tenetur contribuere ad reparationem aggerum fluuiorum,vbi clerici habent poſſeſſiones vicinas, & ſi hoſtes inuadant agros ad euitandum incendia, & deprædationes, ſic tamen vt ſimul cum populo conueniat. Bertr.conſ.53.vol.1. Burſ.conſ.45. lib.1.& ſi eccleſia recuſet hoc caſu, poteſt cogi per iudicem eccleſiaſticum, & in hoc caſu non eſt recurrendum ad Papam, cum id concernat priuatã vtilitatem clericorum, ſi enim reſpiceret pietatem tantum, vel publicam vtilitatem non tenetur eccleſia,niſi in defectum laicorum,& prius conſulto Papa,& de conſenſu Epi,& cleri, vt dicit Abb.in d.c.non minus.nu.18.

Silu.

Silu.verbo, Immunitas 1.nu.20.& ſi periculum eſſet in mora poſſet id fieri ſine recurſu ad Papam, vt ibi dicit Abb.& Silu. Nec etiam tenetur eccleſia inſcribere eius bona in ærarijs laicorũ, vt dicit Abb.in d.c.non minus. Aut gabellæ ſunt quæ imponuntur, & tunc eccleſia, vel clerici non tenentur ad gabellas, quæ hodie ponuntur in vino, & ſimilibus, vt dicit Abbas in d.c.non minus. niſi res onerata tranſiſſet in eccleſiã, quia ſic tranſit cum onere tributi Imperialis, modo, vt ſupra eſt dictum, & probat Bart.in d.l.ad inſtructiones. quod intelligitur de vino, frumento, &c. collecto ex bonis patrimonialibus, nec etiam pedagium de his eſt ſoluendum, vt dicit Abb.in c.fi. de vita, & hon.cler. nec de patrimonio clericorum eſt ſoluendum pedagium, vel gabella. cap.quanquam. de cenſib. in 6. clem.præſenti. eod.tit. nec laici poſſunt ſtatuere ſuper bonis patrimonialibus clericorũ. Abb.in c.eccleſia ſanctæ Mariæ.nu.21.& in repet nu.26. quia ſic indirectè transferrẽtur ad forum ſeculare, & eſt communis opinio, quòd clerici pro bonis etiam patrimonialibus non teneantur ad collectas. Natta conſ.280. 2.vol.nu.5.cum communi. & vbi clerici tenentur, executio eſt fienda per iudicem eccleſiaſticum, non laicos, aliàs ſi moniti non deſiſtunt, incurrũt excommunicationem. Capra.reg.96.nu.79.cum communi ſi verò ponitur gabella ſuper carnibus, & huiuſmodi, quod indirectè tangit clericos, quia emunt carius, ſi id faciunt ob communem vtilitatem clericorum, & laicorum, id licet eis, ſi verò ob vtilitatem laicorum principaliter, à remotis tamen, & clericorum, quia eccleſiæ ex laicorum abundantia ditantur, aut id faciunt animo extorquendi pecunias ab eccleſiaſticis, quod alio modo nõ licet, & ſic id non eſt licitum, aut id faciunt nõ habita ratione ad clericos, quia id imponerent etiã ſi non adeſſent perſonæ eccleſiaſticæ, & ſic licet, dummodo fiat ex iuſta cauſa, moderatè, & authoritate domini tẽporalis.

Si verò ſint reditus eccleſiaſtici, ſic de collectis ex eis, etiam ſi illos vendunt, non eſt ſoluenda gabella. Doctor.in l.omnis.C.de epiſcop.& cleric. nec etiam ad portæ ingreſſum, vt dicit Bart.in l placet. C. de ſacroſan.eccl. nec etiam ſi res eccleſiæ ad alium locum transferant cauſa negotiationis, ſic enim non eſt exigendum pedagium, vel gabella. Abbas in d.cap.fin.de vita, & honeſt.cler. ſecus ſi eo caſu res negotiationis cauſa delatæ non ſint eccleſiæ, quia ſic tenentur ad gabellam, vt dicit Silu. & pariter coloni clericorum rerum eccleſiaſticarum immunes ſunt ab oneribus perſonalibus, & alijs, non tamen à gabellis, & datijs, amoto priuilegio. Burſat.conſ.25. num.12. lib.1. cum communi. ſi tamen clericus habet bona communia cum fratre, tenetur frater pro ſua rata ad collectas. Capra reg.96. & etiam clerici tenẽtur ad collectas impoſitas rebus quæ deuenerunt ad eccleſiam poſt eius dotationem, quando onus eſt ſtabile, à ſtatuto præfixum. Gemi. conſ.303.Ang.conſ.19.vt & pro refectione murorum, pontium, & viæ, modo, vt ſupra, vel ſi ſit clericus coniugatus, qui gaudet tantum priuilegio fori, & canonis.c.1.de cler.coniug.in 6.& ſi res à clerico tranſit ad laicum, tenetur ad omnia onera. Ripa lib.2.de reſcript.cap.72.nu.17. remoto priuilegio. Et de his latius agitur vbi de Gabellis eſt ſermo.

Quid verò clerici, & eorum eccleſiæ debeant Epiſcopo, habetur ſupra de ſtatu Epiſc.c.3.in princ. an verò cenſus eccleſiæ poſſit augeri, & huiuſmodi, docet Silu.Gabella.2. per tot.

Quintum priuilegium, quòd clerici non ligantur, vel eorum bona ſta-

tutis

cutis laicorum.c.eccleſia ſanctæ Mariæ.vbi Abb.in lectura,& in repetit.de conſtit.num.20.in lect.& nu.37, & ſi ſpecificè ſtatutum diſponit de eccleſijs,vel eccleſiaſticis perſonis, aut eorum bonis, non valet etiam in fauorē ipſarum,vt ibi dicit Abb.num.26.in repet. & ſi tale ſtatutum ſit contra libertatem eccleſiaſticam inualidum eſt, & ſic ſtatuentes incurrunt excommunicationem c.nouimus. de immu.eccl.c. clericis. eod.in 6.c.ſi.eo.in 6. Dicitur verò eccleſiaſtica libertas omnis exēptio eccleſiæ collata à Deo, vel hominibus,quibus libera eſt in rebus perſonis , & iuribus à quocunq; grauamine poteſtas,vt dicit Card.in cap.perpendimus.de ſent.excom. vel libertas conceſſa clericis facere quæ ſibi non prohibentur à iure cōi,vnde quomodocunque id impedientes,dicuntur facere contra libertatem eccleſiaſticam,vt dicit Fel.in d.c.eccleſia.nu.72.& 73.ver.3. vel ſi ob id clerici efficiuntur timidiores,vel ſi tolluntur, aut diminuuntur priuilegia conceſſa à Principe,vel Papa Eccleſię,vel eccleſiaſticis perſonis,vt ibi dicit Dec. nu 2.3.& 4.qui idē ſentit nu.5.quando fit iniuria vni eccleſiæ particulari, quod ego intelligerem reſpectu priuilegiorum conceſſorū omnibus eccleſijs,vel clericis,ſecus ſi illi ſoli eccleſiæ eſſent conceſſa, vt infra dicetur,generale, vt priuilegium, ꝙ ligatum à ſacerdotibus cenſeatur à Deo ligatū . Mat.16.vel à Papa,de quo in c.ſi quis ſuadente. 17.q.4.& ne clerici lædantur in perſona,quod eſt priuilegium generale conceſſum omnibus eccleſiaſticis,quædam conceſſa ab Imperatore,vt ꝙ non fiat iniuria loco ſacro, vel eccleſiæ in genere,ideſt congregationi fidelium,de quo l.1.C.de ſacroſan.eccl.quædam ſunt data eccleſiæ ab inferioribus,quędam data,vt ſupra à Papa toti eccleſiæ,vt de non lædendo eccleſiaſticos,quædam data alicui ordini ſpecialiter,vt in c.cum ordinem.de reſcript. quædam perſonalia,vt quòd non lædantur,nec cōueniantur coram iudice ſeculari, quædam ſunt realia,ideſt circa res eccleſiæ, de quo in c.ſi.de vita,& hon.cler. Et prædicta priuilegia, quandoque violantur ſimplici facto,in quo non ſemper incurritur excommunicatio, quandoq; ſtatuto,& tunc ſic. Non dicitur verò violari eccleſiaſtica libertas, ſi violentur priuilegia conceſſa eccleſijs particularibus, ſed ſolùm cum violantur conceſſa eccleſiæ vniuerſali. Innoc. in c.nouerit. de ſent. excomm. vel etiam vbi læditur priuilegium eccleſiæ particularis , quando id priuilegium non eſt vnius eccleſiæ particularis, ſed generalis aliarum:vt in cap. 1.de immun.eccl.in 6. ſecus ſi illa libertas non competit omnibus eccleſijs generaliter, ſed vni tantum, quia ſic non læditur eccleſiaſtica libertas.

Vnde ſi communitas ſtatuat,quòd non reddatur ius alicui Prælato per ſuos iudices contra ipſius debitores,non valet, cum id redundet in eccleſiam generalem,quia fit contra priuilegium conceſſum omnibus clericis, vt dicit Zab.in d.c.perpendimus . ſicut & ſi vnus clericus vocetur coram iudice ſeculari,vel collectæ exigantur à laicis ab vna eccleſia, cum ſint priuilegia conceſſa omnibus clericis.d.c.clericis.de immun.eccl.in 6.Et pariter violatur, ſi ſtatutum diſponat ne quis contrahat cū clericis, vel coquat eis panem,vel vadat ad eorum molendinū.c.ſi.de imm.eccl.in 6. Similiter nō valet ſtatutum quoddam Prati,quo diſponitur,vt nullus allegare præſumat, quòd Præpoſitus Eccleſiæ Prati non habeat iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem in loco illo , cum id tendat contra libertatem diœceſani, qui habet iure communi intentionem ſuam fundatam , vt poſſit exercere iuriſdi-

riſdictionem in vniuerſam diœceſim, niſi contrarium probetur, nec ſimiliter valet ſtatutum permittens cuicunque habere regreſſum contra bona eccleſiarum,ac ſi tenerentur per laicum,etiam ſi in fine ponatur proteſtatio, ꝙ non intendunt lædere eccleſiaſticam libertatem, vt dicit Fel.in d.c. eccleſia.nu.73.ver.primo;ꝙ ſtatutum,qui & dicit clericos venire in materia priuilegiatiua,ſecus in materia ſtricta,& odioſa.nu.74.cum ſeq.quòd ſi ſtatutum ponat extra protectionem communis omnes declinantes forum ſuum, ſi id intelligat etiam de clericis,eſt cõtra eccleſiaſticam libertatem, & in dubio non videtur id intendere , nec ad eos extenditur , vt ibi dicit Fel.nu.78. vbi & ponit quinque cautelas,quibus clericus habet declinare forum ſeculare;Primò,dicendo iudici, non poſſum reſpondere coram vobis, quia c.ſi diligenti. de foro compet. punit clericum litigantem coram iudice ſeculari. Secundò, non declinando forum, ſed comparendo coram Prælato proprio, & petendo vt reuocetur à foro iudicis ſecularis . Tertiò, vt compareat in habitu, & tonſura coram iudice ſeculari,& dicat ei, paratus ſum coram vobis litigare,dummodo poſſim.Quartò,vt proteſtetur,ꝙ non intendit conſentire in iudicem ſecularem, quia licet litiget, nullã tamen iuriſdictionem habebit iudex ſecularis . Quintò, quòd iudex eccleſiaſticus petat declarari tale ſtatutum non intelligi de clericis. Felin.ibi vſque ad nu.83. Quòd ſi ſtatutum diſponat, ꝙ omnia prædia ciuium ſint tributaria pro collectis imponendis,tale ſtatutum non extenditur ad clericos,niſi tranſierint ad eccleſiam poſt illam legem, ſi teſtator legãdo dicit, vt eccleſia ad id teneatur, vel ſi onera realia ſint mixta, ad collectas enim non tenetur eccleſia,niſi iam fuiſſet pro certis annis collecta impoſita, & res illa poſt illam impoſitionem,in eccleſiam certa tranſierit,quia ſic tenetur,vt ibi dicit Fel.à nu.83.ad 87.Quòd ſi ſtatutum diſponat,vt litigantes cogantur ad compromiſſum, comprehenduntur etiam clerici litigãtes in foro ſeculari,quod intelligitur ſi ſimpliciter diſponat,ſecus ſi vlterius procedat,mandando,vt laudum ſecutum ex tali compromiſſo habeat executionem paratam, vel quòd non poſſit à laudo appellari, quia in hoc ſtatutum non procedit in clericis litigantibus in foro ſeculari,vt nec ſtatutum, quòd contra inſtrumentum nulla poſſit opponi exceptio, comprehendit clericos,cum executio non poſſit dari à ſeculari contra illos, laudũ enim eſt de præparatorijs , in quibus ſtatur foro,vbi cauſa agitur , vnde clerici poſſunt cogi compromittere, ſed non dabitur executio laudi contra illos à iudice ſeculari, vt non valebit tale ſtatutum ſi ſpecialiter diſponat, ꝙ clerici litigantes in foro ſeculari in ſpecie teneantur compromittere,quia ſic extenditur ad perſonas circa quas non habetur iuriſdictio . Et non ſolùm non valent ſtatuta facta contra clericos directè,ſed nec cum aliæ perſonæ, intuitu clericorum,opprimuntur,vt ſi fiãt contra eorũ conſanguineos, eorum intuitu,vt dicit Dec in d.c.eccleſia.nu.45.& 46.Sic non valet ſtatutũ laicorum,quòd cõductores bonorum clericorum etiam certo caſu poſſint res conductas dimittere,quia laici id non poſſunt ſtatuere in præiudicium clericorum. Bart.in conſ.187.vt nec ſtatutum,quòd cõducens apothecam etiam eccleſiæ,vel clericorum,non poſſit expelli ſoluendo ſolitam penſionem,non enim valet in præiudicium clericorum.Dec.in d.c.num.6. valet verò ſtatutum, quòd tale ius reddatur clericis in foro ſeculari, quod laicis in foro eccleſiaſtico, quia nulla inde iniuria fit clericis, ſed ſolum be-

neficia

neficia laicorum illis denegantur, vt ibi dicit nu. 48. qui & ibi dicit, non valere ſtatutum Florentiæ, quòd poſſeſſio beneficij eccleſiaſtici non poſſit capi ſine licentia dominorũ, vel beneficium non poſſit impetrari ſine Principis licentia, cum ibi deficiat poteſtas etiam ſi fiat bono fine, vt ſcandalis obuietur, vt ibi dicit nu. 48. & idẽ pluribus probat Fel. q. 11. n. 113. dicens eos incurrere excommunicationem, quod intelligitur, niſi Papæ cõſenſus accedat. Nec etiam ſtatutum excludens monialem à ſucceſſione, cum loquatur in ſpecie de religioſis, vt ibi dicit Dec. nu. 49. & Feli. nu. 88. ſi verò ſtatutum generaliter excludit fœminas (non loquens de monialibus) ſtantibus maſculis, excluditur etiam monacha, ſi effecta eſt monacha poſt ſtatutum, ſecus ſi ante, vt ibi dicit Fel. nu. 87. & 89. ſic tamen vt monialis debeat omni caſu dotari, cum tale ſtatutum non excludat fœminas, niſi dotatas, vt ibi dicit Felin. vſque ad nu. 94. id tamen quod pater offert ſimpliciter in altari, filia profitente, non computatur loco dotis, & diſpoſitio ſimpliciter loquẽs de virginibus maritandis, procedit etiam in profitentibus, vt ibi dicit. Quòd ſi ſtatutum diſponat, quòd maſculi excludant fœminas, clericus gaudebit hoc ſtatuto contra fœminas, vt idem dicit nu. 94. non valet etiam ſtatutum, quòd vxore ingrediente religionem maritus lucretur certam partem dotis, nec ſtatutum laicorum inhabilitãs ſibi ſubiectos ad clericatum, valet. Quòd ſi ſtatutum laicorum non diſponit de eccleſijs, vel clericis, vel circa aliquod tãgens priuilegia, vel iura ſua, ſed ſimpliciter aliquid honeſtè diſponit, an id extendatur ad clericos, vel eorum bona, ſic diſtinguitur, quòd aut ſtatutum nõ vtitur verbis præceptiuis, vel arctatiuis, ſed priuilegiatis, vel concedendo immunitatẽ in aliquo caſu, & extenditur ad clericos ſi profertur per verba apta ex proprio ſignificatu eos comprehendere, quia ſic gaudent beneficijs laicorum, quia licet non ſupportent onera eorum temporalia, ſubeunt tamen onera ſpiritualia, vt dicit Caſtr. conſ. 296 in Chriſti. & hoc dummodo clerici vtantur ſtatuto cum ſua forma, vnde ſi ſtatuto cauetur, quòd inſtrumenta mandentur executioni, niſi ſint lapſi decem anni, debet clericus intra tale tempus agere, & poſt aget via iuris communis, & hoc procedit etiam ſi ſtatutum excluderet forenſes, cum clerici non ſint forenſes, & ſubeant onera ſpiritualia, ſecus ſi excluderet non ſubditos, quia ſic clerici in illo ſtatuto priuilegiatiuo non cõprehenderentur: ſecundus caſus eſt, quando conſuetudo eſt in loco inducta tam per laicos, quàm clericos, quia ſic ſtatutum tale comprehendit etiam clericos: tertius caſus, quando clericus agit in foro ciuili, & in præparatorijs, ac ordinatorijs iudicij, quia ſic ſtatur diſpoſitioni iuris ciuilis: quartus caſus, quando ſtatutum, vel conſuetudo concernit ſolemnitatem adhibendam tempore contractus, vnde ſi ſtatutum requirit donationem excedentem quingentos debere inſinuari, non valet etiam ſi fiat clerico, nec pariter inſtitutio clerici in teſtamento carente ſolemnitate legis, vel ſtatuti, vt regiſtratione, & huiuſmodi, valet, nec contractus quem init cum aliquo non ſeruata ſtatuti ſolemnitate, ſi verò ſit teſtamẽtum ad pias cauſas ſufficit ſeruare ſolemnitatem iuriſgẽtium cap. relatum. cap. cum eſſes. de teſtam. quintus caſus, quando ſtatutum concernit rem, vt ſi dicit quòd res dotalis non poſſit alienari, ſi enim clericus emit, non valet contractus. Et ſic eccleſia ligatur ſtatuto laicorũ in quo addijcitur cõtractui certa forma, quę poteſt ſine magna difficultatę ſeruari, ſi enim ſine magna difficul-

tate ſeruari non poteſt, ſecus eſt; Sic ſi ſtatutum prohibet contractum, nõ ligat eccleſiam ſi ex hoc ei fit præiudicium, ſi verò nullum ſit, ſecus eſt: vt dicit Fel. in d.c. eccleſia ſanctæ Mariæ. à n. 95. ad 113. extra hos caſus eccleſia nõ ligatur ſtatuto laicorum. Quòd ſi ſtatutum prohibeat alienationem fieri in non ſubditum, nõ ligat clericos quin poſſint emere, & acquirere à laicis. c. ſi. de immu. eccl. in 6. & eſt communis opinio, teſte Feli. d. nu. 113.

Fallit tamen prædicta concluſio, primò, ſi ex tali prohibitione eccleſia non pateretur notabile præiudicium, quia ſic ligatur tali ſtatuto. Card. in d.c. perpendimus. de ſent. excom. Secundò, limitatur, ſi ſtatutum non prohibeat alienationem generaliter in non ſubditum, ſed certo caſu, quia ſic valeret etiam reſpectu eccleſiæ. Tertiò, limitatur, vt ſuſtineatur ſtatutum ſi prohibeat alienationem reſpectu certæ rei in non ſubditum, quia ſic cõprehenduntur etiã clerici, ſecus ſi generaliter, vt dicit Fel. in d.c. eccleſia. nu. 114. vſque ad 119. qui tamen dubitat de hac vltima limitatione, & bene cum ſit contra libertatem eccleſiæ, ſi clerici ibi nominentur. Quòd ſi ſtatutum diſponat, quòd de quolibet relicto ad pias cauſas ſoluantur duo ſolidi certæ fabricæ, huiuſmodi ſtatutum nil operatur cõtra eccleſias quibus fiunt talia legata, etiam ſi loquatur in genere non facta mentione eccleſiarum, cum ſit contra libertatem eccleſiæ, licet profit alteri eccleſiæ, ſi fiat præiudicium eccleſiæ, vt nec valet ſtatutum minuens impenſas funeris, circa cereos, pecunias, & huiuſmodi, quæ perueniunt ad religioſos, ſecus ſi minuat, quò ad veſtes lugubres, & huiuſmodi, quæ ad clericos non ſpectant, vt ibi dicit q. 10. nu. 119. ad 123. qui etiam ibi nu. 122. dicit, valere ſtatutum, quòd bona peregrinorum morientium diſpenſentur per ſindicum communitatis, de quo tamen in fine dubitat, cum id videatur ad Epiſcopum ſpectare, & ſit locus præuentioni, & profectò ſi illa ſint bona incerta, ad Epiſcopum eorum diſtributio ſpectat. Sic non valet ſtatutum laicorum reuocans priuilegium conceſſum eccleſijs per aliud ſuum ſtatutum merè priuilegiatiuum, vt quòd quolibet anno certæ eccleſiæ dentur centum aurei, niſi Prælatus eccleſiæ committeret ingratitudinem aduerſus latores legis, & eſſemus in caſu quo delictum Prælati nocet eccleſiæ, aliàs ſecus: vt ibi dicit Feli. q. 12. num. 124. & 125. Similiter non valet ſtatutum laicorum imponens pœnam conſanguineis clericorum, vel eorum colonis propter inobedientiam ipſorum, quia ſic clerici redduntur timidiores: vt ibi dicit Felin. q. 13. num. 126. vſque ad 129. nec in prædictis valet conſuetudo, vel ſtatutum, vbi ſit præiudicium eccleſijs, licet laici præſcriptione poſſint acquirere bona laicorum, cum præſcriptio fundetur in iure communi, ſtatutum verò in iure ſpeciali: vt ibi dicit nu. 129. Quòd ſi ſtatutum præfert primogenitum in hæreditate, excluſis alijs fratribus, tale ſtatutum nocet clerico ſecundogenito, quando iniectum eſt vinculum ante clericatum, quia erat laicus, licet poſtea efficiatur clericus, vel fœmina excluſa à ſtatuto erat eius initio laica, licet poſtea fiat monialis, quia ſic iniectum eſt vinculum à quo non eximitur per clericatum, vel monachatum, ſecus ſi tempore ſtatuti conditi eſſet clericus, quia ſic ei non nocet, vel ſi nondum tempus ſtatutum decurrit cum eſt factus clericus, quia ſic ei nõ nocet: vt dicit Fel. ibi. q. 15. nu. 130. & 131. Dec. in d.c. nu. 51. & 52. qui dicit, prædicta non procedere in cauſis, quæ habent principium, vel fundamentum poſt clericatum, quia ſic vinculum non eſt iniectũ, ſecus vbi principium

cipium

cipium eſt ante clericatum, vel bi gratia, in iſto caſu, in caſu de ſecundogenito, vel moniali ſupra explicato, exemplum. quando vinculum eſt iniectum poſt clericatũ, ſi ſtatuto caueatur, quòd ſolutio debiti per teſtes probari non poſſit, ſi laicus poſt ſolutum debitum efficiatur clericus, poterit ſolutionem teſtibus probare, quia probatio fit poſt clericatum, & reſpectu probationis vinculum nõ eſt iniectum ante clericatum, cum probatio deducatur in eſſe, cum coram iudice deducitur, vt ibi dicit Dec. Similiter ſtatutum editum contra concubinas clericorum non valet, quia ſunt de familia clericorum, licet turpiter, vel melius, quia committunt crimen eccleſiaſticum peccando cum clericis, & ideò à iudice eccleſiaſtico veniunt puniendæ: tertiò, in honorem clericorum ne per laicos ſcandalizentur, vt ibi dicit Anch. in conſ. 192. & ſequitur Feli. in d. c. eccleſia. nu. 132. vbi & dicit incurrere excommunicationem iudicem laicum remittẽtem clericum ad eccleſiaſticum præcedentibus tubis, cum id ſit in opprobrium cleri, nec etiam valere ſtatutum diſponens, quòd percutiens clericum puniatur ſolũ in quinque ſolidis, quia fouet iniuriantibus clericis, vt ibi dicit Felin. ſubdens nu. 133. poſſe eo caſu Epiſcopum ſtatuere cum clero, ꝙ clerici iniuriantes laicos non puniantur plus quàm laici clericos iniuria afficientes, dummodo talis pœna non ſit contra canones, dicens etiam clericum coniugatum incedentem in habitu, & tonſura, ſi cõtraxit cum vna, & virgine, potiri priuilegio fori, de quo ſupra, vt ibi dicit num. 134. Sunt verò multi caſus in quibus eccleſię, vel perſonæ eccleſiaſticæ non comprehendũtur in verbis generalibus, vt ibi dicit Felin. Primò, ꝙ ſtatutum diſponens quòd ferens granum extra ciuitatem ad molendinos, ſoluat decem ſolidos, ſi verò per certam portam ſoluat quindecim, non valet in præiudicium Epiſcopi loci, cum per illam portam iter eſſet ad ſuum molendinum. Secundò, ſtatutum ordinans, ꝙ debitum præſcribatur per quinquennium, non procedit contra eccleſiam. Tertiò, ſi in loco ſunt Iudæi, & ſtatuto caueatur, ꝙ Iudæi non teneantur reſtituere pignus ei qui nõ probet ſe dominũ rei pignoratæ, non procedit contra clericos. Quartò, ſtatutum diſponens, ꝙ vadens de nocte ſoluat centum, non includit clericos. Quintò, ſi ſtatutum diſponat, ꝙ aliqua pars gabellæ ſoluatur de alienatione, vel donatione, non ligat eccleſiam, vt ibi dicit Feli. à nu. 135. ad 143. Clericus enim nõ tenetur ſoluere gabellam pro cõtractu, nec pro rebus, quas defert, niſi ſit negotiator, quia ſic eam ſoluit in concernentibus negotiationem, vt dicit Feder. conſ. 111. col. pen. Secundò fallit, quãdo gabella imponitur pro refectione viæ, vel pontis, ad quod etiam clerici tenentur, modo, vt ſupra. Tertiò, limitatur, quando clerici vtuntur beneficio ſtatuti laicorum pro quo imponitur gabella. Quartò, ſi deferunt res alienas, his enim caſibus clerici tenentur ad gabellas, vt ibi dicit Feli nu. 143 & 144. Dec. in d. c. ad fi. Sic nõ valet ſtatutum, quòd qui vadit ad molendinum eccleſiæ, ſoluat decẽ communitati, vel quòd bona allibrata non poſſint vendi eccleſiæ. Bald. in l. 1. C. de ſum. Trin. Nec etiam valet ſtatutum, quòd eccleſia, vel hoſpitale teneatur vendere tantum ſingulis annis. Bal. in auth hoc ius. 3. col. C. de ſac. ſan. eccl Nec etiam ſtatutũ prohibens legata ad pias cauſas. Card. in conſ. 66. Nec quòd iudex laicus poſſit iudicare ſuper decimis, nec ſuper cauſa vſuraria, nec quòd de legatis ad pias cauſas ſoluantur duo denarij pro libra. Nec, vt ſupra, quòd in funere ſit taxatus certus numerus clericorum,

& cereorum, licet poſſit ſtatuere ſuper veſtes lugubres, quæ non ſpectant ad clericos: Nec etiam ſtatutum, quòd exceptio excommunicationis non poſſit opponi in foro ſeculari, vt latè probat Dec. in d. c. nu. 49. quia ſpecialiter diſponunt de clericis, vel eccleſiis.

Quòd ſi verò clerici ipſi violant eccleſiaſticã libertatẽ. pœna eſt eadem quæ & laicis irrogatur. vt ſi clerici vnius eccleſiæ ſtatuãt ne quis de ſua parochia vocet ad funus religioſos, niſi vocet totum capitulum eccleſiæ, quia poſſe diuinas laudes circa funus perſoluere, & inde reciperet eleemoſynã eſt beneficium, & priuilegium totius cleri, vt dicit Silu. Immunitas. 2. n. 7. q. 7. quod intelligo niſi accedat authoritas valentis id ſtatuere etiam reſpectu religioſorum, qui eſt Epiſcopus, ſi nõ ſunt exempti, aliàs Papa tantum.

Pœna verò violantis eccleſiaſticam immunitatem, & libertatem eſt excommunicatio ſi fiat ſtatuto d. c. non minus. c. aduerſus de immun. eccleſ. c. clericis. eod. in 6. ſi verò fit ſimplici facto eſt peccatum mortale in re notabili, cum ſit contra iuſtitiam, quandoque eſt excommunicatio ferendæ ſententiæ etiam ſi fiat ſimplici facto, vt ſi quis eccleſias violat, vel ab ipſis rapit violenter, vel vſurpat bona earum poteſtate priuata. c. nullus. cap. ſi quis deinceps. 17. q. 4. ſi enim fiat authoritate publica vſurpata in vltimo caſu eſt excommunicatio latæ ſententiæ Papæ reſeruata. ex Conc. Tr. ſeſſ. 25. de refor. c. 12. quandoque eſt excommunicatio latæ ſententiæ, vt ſi quis verberat clericos, vel manus violentas in eos inijcit, vel eccleſias incendit, vel frangit loca ſacra ſurripiendo; vel occupat bona vacantium eccleſiarũ, vel ius patronatus, & huiuſmodi, de quibus tr. de Iure Patr. Quin & huiuſmodi violatores eccleſiaſticæ immunitatis pœna pecuniaria mulctari poſſunt arbitrio iudicis eccleſiaſtici pro modo criminis. c. ſi quis. 17. q. 4. & pœnæ debentur perſonæ, loco, vel eccleſiæ, cui facta eſt iniuria, & facientes ſtatuta contra eccleſiaſticam libertatem priuantur iuriſdictione, & iudicantes ſecundùm ea ſunt ipſo iure infames, & ſentẽtiæ cum ſecutis ſunt ipſo iure nullæ. auth. caſſa. C. de ſacr. ſan. eccl. vt & ſtatuta, quæ etiam tenentur intra duos menſes eradere ex eorum libris, aliàs excommunicationem incurrunt, vt dicit Silu. Immunitas. 2. q. 10.

Cætera ad idem facientia, videnda ſunt ſupra tract. de Lege, vbi de poteſtate legis humanæ eſt actum.

Sextum priuilegium clericorum eſt, vt non poſſint ſubijci equuleo, licet adſint inditia non leuia, niſi fama vrgens contra eos ſit eos perpetraſſe delictum, cuius accuſantur. Dec. in cap. at ſi clerici. n. 19. de iudic. Boſſ. in pract. crim. tit. de iudic. nu. 103. Diaz. c. 117 Clar. in pract. q. 64. Cucch. tr. de priu. cler. nu. 36. cum ſeq. dicens, id non ſeruari tamen; & etiã per laicos ſubijci tormentis mandato iudicis eccleſiaſtici, quod ſibi durum videtur, & vix pœnam excommunicationis vitari à torquentibus, eos cum Doctores ſeculi hoc priuilegio potiantur ne tormentis ſubijci poſſint. Ripa in l. centurio. ff. de vulgar. in quo tamen Cucchus non ſe determinat ob vſum contrarium, dicens tamen mitius cum clericis agi debere, nec conuenire vt per carnificinos laicos, vt ipſe dicit, tormentis ſubijciantur, ſed potius per clericos, de quo etiam dubitat, cũ nec ijs in alios clericos manus inijcere liceat. Abb. in c. 1. de ſent. excom. niſi ex cauſa rationabili fiat per clericos, per laicos enim id fieri non debet etiam cauſa diſciplinæ, etiam mandato iudicis eccleſiaſtici, aliàs vterque incurrit excommunicationem. cap.

vniuerſitati. vbi Abb. de ſent. excom. vel ſubijciendo tormentis, vel inijciendo in carcerem, licet ibi dicat contrarium ſeruari, & ſi Prælatus excedit modum in corrigendo, vel torquendo clericum, incidit excommunicationem, vt ibi dicit num. 9. & etiam ipſe exequens, niſi ſit cauſa rationabilis, vt ibi habetur. Sed quia vſus in contrarium extat, Papa ſciente, & tolerante, quòd clerici mandato iudicis eccleſiaſtici per laicos capiantur, & torqueantur, ideò ſi modus non excedatur, non auderem dicere, modò eos incurrere excommunicationem, licet, vt ſupra, ſit abſtinendum, præterquam in caſibus degradationis, & huiuſmodi atrocibus, vt ibi dicit Cucc. imò nec crederem licere clerico aliquem torquere, quia ſi nõ adhibet debitam diligentiam, & mors inde ſequatur, efficitur irregularis. c. presbyterum. de homic. licet in caſu d. c. vniuerſitati. id concedatur clerico, quia tantum verberat leuiter cauſa diſciplinæ, mandato ſuperioris, quod licet, niſi modus excedatur. d. cap. presbyterum.

Septimum priuilegium, quòd habent peculium quaſi caſtrenſe ad modum militis armatæ militiæ, & de eo poſſunt teſtari. c. quia nos. vbi Abb. Hoſt. Card. Butr. Imola, & Barbatia, & idem eſt de bonis à patre eis, intuitu clericatus donatis, vel vndecunque quæſitis. Couar. in d. c. quia nos. nec in ijs pater vſumfructum habet, vel ex clericatu, vel aliundè ſint quæſita, etiam ſi in minoribus tantum ordinibus ſit conſtitutus, modo incedat in habitu, & tonſura, vel ſit beneficiatus, & bona ſint quæſita poſt clericatũ, quia in acquiſitis ante pater vſumfructum habebit: Nec eius teſtamentũ ob præteritionem poteſt dici nullum, licet non poſſit filius parentes à legitima excludere. Couar. in d. cap. non poteſt tamen compendioſam ſubſtitutionem militarem facere, vel omittere ſolemnitates à iure canonico in teſtamento faciendo ſtatutas, qui & generaliter, vt ſupra, fruitur priuilegijs militum ſeculi, niſi diuerſa ſubſit ratio. Abb. in cap. 1. de cler. ægrot. Felin. in c. ex officij de præſcript.

Octauum priuilegium eſt, quòd in iudicio cauſæ ciuilis, ſi ſeruit eccleſiæ, vel in ſacris exiſtens, non poteſt, niſi in quantum facere poteſt, condemnari. c. ſtudeat. 50. diſt. Doct. in c. Odoardus. de ſolut. gl. & Bart. in l. miles ff. de re iud. vnde fructus beneficij in cauſam debiti eis auferri nõ poſſunt, niſi ipſis, aliud, vnde viuere poſſint, ſuperſit. glo. in l. ſtipendia. C. de execut. rei iud. Cucch. de priuil. cler. nu. 55. qui nec ob æs alienum poſſunt carceri mancipari. Io. And. in c. ſi clericus. de ſent. excom. in 6. Abb. in d. c. Odoardus. nec excommunicari. d. c. vbi Abb. & alij, & in c. 1. de cler. ægro. dummodo debitum fateantur, & promittant ſe cum peruenerint ad pinguiorem fortunam reſtituturos, nec etiam tenentur bonis cedere ad carcerem vitandum. Abb. in d. c. Odoardus. Fel. in c. ex officij. col. 2. de præſcrip. Rota deciſ. 2. in antiq. de iureiur. Couar. pract. qq. c. 25. idque etiam ſi eſt clericus tantum primæ tonſuræ. Neuizan conſ. 59. verum eſt, quòd ſi clericus habet beneficium, eius fructus adiudicari debent creditoribus, reſeruatis ei congruis alimentis. Aufrer. deciſ. Toloſ. 245. cum communi. & ita ſeruatur in curia Romana, etiam ſi ſit debitor ex debito priuato, & nõ intuitu eccleſiæ facto, & etiam Camera ſuccedens in eius ſpolijs tenetur ad omnia eius debita. Rota Rom. deciſ. 855. in antiq. clericus tamen coniugatus non deferens habitum & tonſuram poteſt pro debito carcerari. Natta conſ. 356. vol. 2. quibus tamen poteſt opponi exceptio non numeratæ pecuniæ,

cuniæ, ſicut & ipſi alijs eandem opponere poſſunt. Cucch ibi nu.60.

Nonum priuilegium eſt, in ferendo teſtimonio, nam non tenentur iuramentum per contactum ſcripturæ proferre, ſed ſat eſt ſi ſacrum Euangeliũ coram ijs propoſitum ſit, vel manum pectori, in ſignum fidei datæ, admoneant c.ſi. ibi Doct. de iuram.calum. Veſtrius lib.6.praxis.nu.7. præterea ijdem quoq; in criminalibus maiori quàm alij numero teſtium conuinci debent, nec contra eos teſtificari valent in criminali cauſa, cauſis certis exceptis, vt hæreſis, ſimoniæ, &c. qui ex aliquo ſuo vitio, vel morbo ad ordines promoueri non poſſunt. gl & Doct in c. de cætero. de teſtibus. Couar. pract.qq.c.18.nu.2.c.tanta de ſim.cap cum P Manconella de accuſat. qui nec poſſunt à laicis accuſari, niſi propriam, vel ſuorum iniuriã proſequantur, vel aliquibus criminibus exceptis Doct. in d.c. de cætero. & in d.c. cum P. Manconella. & ad hoc, vt clerici potiantur priuilegio fori, ſat eſt poſſeſſio, vel quaſi clericatus, & idcò is remittendus eſt iudici eccleſiaſtico, quin tamen eũ non puniet, niſi prius certior factus ſit de titulo clericali, quo nõ probato, iudex laicus eũ puniet, dummodo illum remittendo, reſeruauerit ſibi ius eum puniendi ſi clericus non erit, ſi enim abſq; tali reſeruatione eum remiſerit, tali iuri renunciaſſe videtur. Aufrer. deciſ.117. Gemin. Franch. & alij in c. ſi iudex laicus. de ſent excom. in 6. & ſi clericus coram iudice laico falſum deponat, non poteſt ab eo puniri, ſed eſt remittendus ad eccleſiaſticum. Imol. Fel. in c. verum. de foro compet. cum communi.

Decimum priuilegium eſt, quia poſſunt vendicare rem conceſſam ante traditionem c. ex literis. de conſuet. l. ſi. C. de ſac. ſan. eccl. & eorum familia gaudet priuilegio fori. gl. in c. eos. 22. diſt. in c. clericum. 1. 11. q. 1. & facientes ſtatuta contra clericos ſunt excommunicati. c. eos qui. de immun. eccle. in 6. & ipſi ſoli poſſunt obtinere beneficium eccleſiaſticum. c. ex literis. de tranſact. nec poſſunt conueniri per literas contra laicum impetratas cum clauſula generali. c. ſedes. vbi gl. de reſcript. nec tenentur ſportulas dare. c. cum ab omni. de vita, & hon. cler. & diſponere poſſunt de acquiſitis etiam ſub patris poteſtate. auth. presbyteros. C. de epiſc. & cler. & pro rebus ſuis recuperandis agere poſſunt ſine patris cõſenſu. Archid. in c ſi de iudi. in 6. nec vendi poſſunt à patre ob eius neceſſitatem. l. 2. C. de patrib. qui filios propr. diſtr. & ſi quis ſeruus domino ſciente, ſuſcipit clericatum, liberatur à poteſtate dominica. c. ſi ſeruus. 54. diſt. & poſſunt facere collegium. c. ſi. de religioſ. domib.

Vndecimum priuilegium eſt, quòd eccleſia, & eius Prælati multis in cauſis, ac caſibus poteſtatem habent in laicos; Vnde Papa habet vtrumq; gladium. c. vnam. de maior. & obed. & poteſtatem regalem, ac ſacerdotalẽ, quod fuit figuratum per dominium Melchiſedech, qui fuit ſimul Rex, & Sacerdos. Gen. 21. c. denique. 21. diſt. & innuit id Apoſt. Heb. 7. & habetur in c. omnes. ead. diſt. & poteſtas regalis eſt excellentiori modo in Papa, quàm in Regibus alijs. quia in ipſo eſt per correctionem eorum, in eis per executionem, & adminiſtrationem, & idcò plenam habet iuriſdictionem in temporalibus, & ſpiritualibus, quia eſt dominus totius Orbis directè, vt dixi Tom o I. tract. de Rom de Pont. vel ſaltem indirectè ratione ſpiritualis ſuæ poteſtatis, poteſtatem habet diſponendi de omnibus temporalibus rebus ſi neceſſitas ſpiritualis id expoſcat, vt dicit Bellarm. tom. I controu. 3. lib. 5. c. 1. 4. & 6. & ita eſt maior omni alio. c. 1. 9. diſt. Anchar. in c.

cano-

canonum ſtatuta.de conſtit. vt dixi ſupra tract.de ſtatu Rom.Pont.

Secundò, laici in cócernentibus pietatem ſubiecti ſunt Epiſcopo,& vbi agitur de peccato. c.1. vbi Innoc.de empt. & vend.in c.ſignificantibus. de offic deleg.Doct.in c.nouit.de iud. qui & poteſt cogere laicum per excommunicationem,vt faciat eleemoſynas,& exerceat hoſpitalitatem,in maxima neceſſitate. Sic.in d.c.1.& corrigere peccata notoria laicorum,cum ſic deprehendatur negligentia iudicis ſecularis.Doct.in d.cap.nouit.& vetare ne res vendantur vltra iuſtum pretium,& ne fraus in ijs adhibeatur.Siculus in d.cap.1.

Tertiò, cogere poteſt iudices laicos,vt clericis iuſtitiam miniſtrent,qui ſi tertio requiſiti,id neglexerint,ipſo facto ſunt excommunicati. c.adminiſtratores.vbi Archid.23.q.5. & iure ciuili officio tunc ſunt priuandi.auth. ſtatuimus. vbi Io.Fab. C.de epiſc.& cler. qui & iudici laico mandare poteſt,vt non exequatur teſtamenta vſurariorum Bal.in l.conſulta. C.de teſtam. vel inceſtuoſi, vt ibi dicit Bald. vt & inhibere poteſt iudici laico ne procedat contra clericum etiam coram eo litigare volentem.Cœpol.conſ. 10.col.1.& ne procedat in cauſa pendenti quæ vertitur coram iudice eccleſiaſtico.Sic.in c.tuam.de ord.cogn.qui & poteſt interdicere locum quando officiales temporales nolunt remittere clericum detentum, vel ceſſationé apponere.c.canonici. de offic.ord.in 6.c.ſi iudex.de ſent.excom.in 6.

Quartò,ſi fuerit compromiſſum in laicum,& clericum,ſi res reducatur arbitrio boni viri,eſt adeundus Epiſcopus. Bal.Sal.in l.præcipimus. C.de appel. & idem ſi ijdem ſimul ſententiam ferunt,eſt enim appellandum ad Epiſcopum.Zab.in c.ſuper.§.ſi verò.de offic.deleg. maximè ſi clericus maiorem habet adminiſtrationem. Imol.in d.§.ſi verò. & idem ſi in collegio plures ſunt clerici,vel Rector eius eſt clericus. Bar.in l.ſi.col.3. ff.de coll. illic.Doct.in c.ſi diligenti. de foro compet. Sic.& Præp.in rubr.de appell. maximè ſi ſtatutum, vel conſuetudo aliud non diſponit, & idem ſi plures inquiſiti ſint, quorum vnus eſt clericus,alius laicus,vel plures,ij etiam ad eccleſiaſticum ſunt remittendi. Marian.in c.2.col.4.de mut.pet. & idem ſi laici & clerici executores teſtamentorum fiant, coram eccleſiaſtico ſunt conueniendi. Iaſ.in l.ſi emancipati.nu.10.de collat. & idem ſi clericus,& laicus pro aliquo fideiubeant. Bart.in l.præcipimus.de appellat. & idem ſi laici ſocij ſint criminis cum clerico, ne cauſa diuidatur. Menoch.de arbit. caſu 371. dicit tamen Couar.c.34.pract.qq.id non ſeruari, ſed quemlibet tradi ſuo iudici; reductio tamen eſt ſienda coram ſuperiore arbitratoris, modo quo ſupra,& ſi Epiſcopus eſt dominus temporalis, non recognoſcés feudum à laico,erit ab eo appellandum, aliàs non. Bald.in addit.ad Specul.de appell. colum.30.

Quintò,ratione iuramenti eccleſiaſticus iudex cognoſcit inter laicos,c. cum.c.laicus.de foro compet.in 6.Doct.in c cum ſit.de foro compe. etiam ſi præſtitum ſit à defuncto, & etiam vbi quis eſt dicturus contractum vſurarium,petit relaxationem iuramenti.gl.in c.parochianos.de ſent.excom. niſi ſit remiſſum per partem,quia ſic ceſſat iuriſdictio eccleſiaſtici ratione iuramenti.gl.in c.cum plures.de offic.deleg.in 6. ſic eccleſiaſticus cognoſcit etiam de cauſa dotis inter laicos.Zab.Imol.in c. ex literis.de pign. etiã ſi à laico ſit viro promiſſa. Ang.Dos.§.21. vel ſi vir eam petit ab vxore ob adulterium.Sic.in c.cum ſit.de foro compet. Bal.Nou.tract.de Dotib.9.p.

ſpe-

ſpeciali.c.6. maximè ſi vidua illam petat, vel dos ſit acceſſoria ad matrimonium. Anch.conſ.21.nu.1. ſecus ſi repetatur à patre mulieris, quia ſic agitur coram laico. Sic eccleſia ſe immiſcet de notorio crimine laici non ſolũ vt pœniteat, ſed & vt ſatisfaciat. Sic.in c.fi. de ſep.in c.nouit.de iud. cum ſic deprehendatur negligẽtia ſecularis, & ſimiliter eccleſiaſticus procedit contra laicos blaſphemantes.c.2.de Maled.& Sodomitas, cum ſit mixti fori in laicos. Sicu. Ana.in c.clerici.de exceſſ.cler. & contra violatores pacis. Sicu. in c.cum ſit. de foro compet. dicit tamen Innoc.in c.inquiſitioni. de ſent. excom. ꝙ laicus non tenetur obedire Papæ præcipienti aliquid ſine cauſa præiudicans valdè bonis temporalibus, eccleſia etiam poteſt cogere laicos ad treugam ineundam. Fel.in rubr.de treug.7.fall.& cognoſcit inter laicos de cauſis matrimonialibus, & ſpiritualibus, & eis annexis. cap.quanto.de iud.& miſerabilium perſonarum, maximè data negligentia ſecularis iudicis.c.ſignificantibus.vbi Doct.de offic.deleg. vt ſunt, pupilli, viduæ, orphani, peregrini, puellæ nubiles, pauperes, mercatores, grauati pedagijs, infantes expoſiti, eccleſiæ ſeruientes, publicè pœnitentes, ſenes decrepiti, cæci, infirmi, incarcerati, neophiti, & vbi eſt maior ratio. Menoch.de arbit.caſu 661. & de criminibus per ius canonicum inductis, vt ſimoniæ. Domin.in c.2. de exceſſ.in 6. vbi maximè laicus eſt negligens. gl.in d.c.& de fide, & articulis eius.c.excommunicamus.1.de hæret. & de criminibus mixti fori. Domin.in d.cap.2.& contra laicos qui manus violentas in clericos inijciunt, qui ſunt excommunicati.c.ſi quis.17.q.4.& contra inobedientes ſententiæ delegati. c.quærenti. de offic.deleg. & contra habentes literas apoſtolicas falſas, vel ſi ijs vtuntur, vel eas recipiũt Romæ aliter quàm de manu Papæ, vel eius officialium, qui ſunt excommunicati. c.dura.c.ad falſariorum.de crim.falſi.& contra incendiarios eccleſiarum, vel aliorum.cap. peſſimam.23.q.8.qui vt ſunt excommunicati, & denunciati, per ſolum Papam abſoluuntur, & contra effractores eccleſiarum cum ſpoliatione, qui denunciati à ſolo Papa abſoluuntur. c.conqueſti.de ſent.excom. Incendiarij enim prædicti eccleſiarum ſunt excommunicati ipſo iure, alij veniunt excommunicandi.c.tua nos. eod. & contra Principes, & eorum officiales, & alios qui recipiunt pro Papa eum qui eſt electus à paucioribus, quàm duabus partibus Cardinalium, qui ſunt excommunicati; vt & ſi ſpoliatio fiat cum effractione, alias non; & generaliter in omnibus caſibus quibus Papa laicos excommunicat, quos latè explico in tract. de Excom. & ponit Nau.in Man. & vbicunque, vt ſupra, agitur de peccato. Doctor.in cap. nouit.de iudic.

Sextò, poteſt iudex eccleſiaſticus mandare iudici laico, ne exequatur teſtamentum laici inceſtuoſi. Bal.in l.conſulta. C.de teſtam. & ſi clericus ſpoliatur bonis à laico, poteſt eum conuenire coram Epiſcopo ratione ſacrilegij. Sic.in c.qualiter. de iudic. Innoc.in c.cæterum.eod. & poteſt iudex eccleſiaſticus habere officiales armatos. Mod.in c.ſignificaſti. de offic.deleg.& eos punire etiã laicos ſi delinquant in officio.arg.l.ſi quis.§.ſi quos. ff.de pœn.c.cum parati.de appell. & cogere poteſt iudicem ſecularem per excommunicationem ad dandum ſibi auxilium, & familiam ſuã, licet non fiat ei fides de proceſſu. Innoc. Butr. Sic.in cap 1.de offic.ord. & èconuerſo eccleſia debet excommunicare ſubditos rebelles Principi. Innoc.in c.licet. de foro compet.& eccleſiaſticus iudex poteſt cogere laicos hæredes ad ſatiſfaciendum

diſſaciendum pro anima defuncti.c.à nobis.2.de ſent.excom. modo dederit ſigna contritionis. Sicu.ibi. qui & cogere poteſt laicos ad obſeruandas laudabiles conſuetudines eccleſiæ fauorabiles. c.ad apoſtolicam.de ſimo. modo initium habuerint à libera voluntate eorum,& non ab exactione ſacerdotum. Abb.Ana.in d.c. qui & poteſt procedere contra laicos,quando eius iuriſdictio prorogatur à laicis. Felin.in c.ſignificaſti.de foro compet. Iaſ.in l.1.§.& poſt.ff.de noui op.nunc. qui & poteſt creare notarios in ſpiritualibus,iu pertinentibus ad eum ſi ſit Prælatus. Abb.in c.cum P. de fide inſtrum. qui & poteſt bellum gerere de Papæ mandato ſine metu irregularitatis,licet mors inde ſequatur.Cald.in c.petitio.de homic. & ſubditus Imperatoris poteſt conuenire ipſum coram Papa.Abb.in c.1.de præb. Hoſt.in c.nouit.de iud. & idem quando Princeps non recognoſcit ſuperiorem, licet enim iudicare poſſit in cauſa propria, quando agit contra ſubditum.Bart.in l.1.C.ne quis in ſua cauſa. Abb.in c.cum veniſſent.de iudi. ſecus tamen eſt quando ſubditus agit contra talem Principem, ſic enim eum conuenit coram Papa,vt ibi dicit Abb.& hoc, modo cauſa ſit ardua, aliàs non, & tunc à Principe tali appellari poteſt ad Papam. Butr.Abb.in c.per venerabilem.qui filij ſint leg. Innoc.in c.cum te.de te iudic.Sic eccleſia cogit per cenſuras iudices ſeculares, vt repellant excommunicatos ab agendo,& teſtificando in ſuis curijs.cap.decernimus.de iudic. & eccleſiaſticus cognoſcit an excommunicatio teneat,vel non.Anchar.in cap.pia.de exc.in 6. & eccleſiaſticus cogit etiam iudicem ſecularem ne cogat clericũ ad ſoluendum etiam debita liquida.c.2.de foro compet.in 6. qui eccleſiaſticus cogit iudicem loci ſecularem ad ſeruandum ius canonicũ, quod ad prouiſionem animarum eſt ſtatutum. c.licet. de iureiur.in 6. & ad admittendum exceptionem rei iudicatæ per eccleſiaſticum. cap.2. de exc. in 6. quando ad eum pertinuit cognitio de iure,vel conſuetudine.d.c.ſic eccleſia cognoſcit inter laicos, vbi habet temporale dominium.c.fin.ne cler.vel mon.in 6. & idem ſi delegetur per laicos, etiam in cauſa criminali, modo non procedatur ad ſanguinis effuſionem.c.in Archiepiſcopatu. de rapror. auth.ſi quis.C.de epiſc.aud.& per reconuentionem.c.cuius. 3.q.8.auth.& conſequenter.C.de ſenten. & per præoccupationem in criminibus mixtis. c.2.de exc.in 6. vbi Gem. & idem ſi laici ſint,vt ſupra,de familia eccleſiæ. Io.And.in d.c.2.& vbi laicus eſt negligens. c.ex tranſmiſſa. c.licet.de foro compet.& contra inobedientes ſententiæ delegati, vt ſupra.c.quærenti.de offic.deleg. qui & cognoſcit de arris datis pro matrimonio. Feder.de Sen. conſ.160. & Epiſcopus poteſt eſſe delegatus Principis. Abb.in c.inter dilectos.de fide inſtru. qui tamen debet abſtinere,niſi res concernat animam. Abb.& Ana.in c.in Archiepiſcopatu. de rapt. qui & poteſt eſſe procurator laici in vna cauſa non in pluribus, & quilibet clericus. Abb.in c.per venerabilem.qui filij ſint leg.& poteſt eſſe de conſilio Regis. Feli.in c.licet. de foro compet. & adminiſtrare bona Principis,qui tñ non poteſt ab eo carcerari. Doct.in c.dilectus.de appell.niſi ſit ſuſpectus de fuga,vt cóſignetur iudici eccleſiaſtico.Inno.in c.vt famæ.de ſent.excom. qui & poteſt auxiliũ præbere dñis temporalibus pro cóſeruatione Reipublicæ, maximè inſtante magna neceſſitate. Abb.in cap.non eſt de voto.modo vt ſupra;qui & ratione iuramenti cognoſcere poteſt de prauitate contractus. Bal.in l.ordinarij. C.de rei vend. & ſi iudex ſecularis eſt ſuſpectus,poteſt adiri Epiſco-

pus. glo. in ſumma. 11.q.1. & ei datur adiunctus Epiſcopus. l. apertiſſimi. C. de iudic. cum auth. ſi verò. eod. & cognoſcit de conuenticulis laicorum, c. conuenticulas. vbi Bal. de pace iuran. ſir. & excommunicare poteſt Principem ſuæ diœceſis. gl. in c. omnes. de maior. & obed. c. dilecto, de ſent. excom. in 6. & eum iudicare. c. Imperator. 96. diſt. c. ſacerdotibus. 11.q.1. modo quo ſupra: qui & exequitur ſententiam latam per iudicem laicum contra clericum reconuentum ad literas iudicis laici. Imol. in c. poſtulaſti, de foro compet. qui & eſt iudex. vt ſupra, reductionis à laudo lato per clericũ & laicum. Bart. Bal. in l. præcipimus. C. de appell. maximè ſi laudum eſt iuratum, vel ſi ſit de matrimonio, vel re ſpirituali, vel re nutriente peccatũ. Butr. in c. quintaualli. de iureiur. c. nouit. de iudic. vel ſi pro parte eccleſiæ petatur reductio. c. cum ſit. de foro compet. & ſi clericus laico ſuccedit, debet coram eccleſiaſtico conueniri. Bal. in l. 2. C. vt in poſſ. leg. niſi, vt ſupra, iam cœpta eſſet lis aliqua coram laico à teſtatore, ſic clericus minor reſtituitur in integrum contra laicum coram iudice eccleſiaſtico, etiam in bonis patrimonialibus. Butr. in c. conſtitutus. de in integ. reſtit. Feli. in d. cap. cum ſit. 2. col. de foro compet. & idem ſi eccleſia petat ſic reſtitutionem. Feli. in d. c. conſtitutus. & ſi laicus, & clericus, vt ſupra, ſunt conrei debendi, debent coram Epiſcopo conueniri. Bart. in l. iuriſperitis. §. cum oriundus. ff. de excuſ. tut. Sic & laici ratione cuiuſcunque peccati, vt ſupra, poſſunt in foro eccleſiaſtico conueniri. c. nouit. vbi gl. & Doct. de iudic. qui & declarant quomodo id intelligatur; & dictum eſt ſupra; is etiam cogere poteſt iudicem laicum negligentem facere iuſtitiam, vt id agat gl. in c. Iudæi. 2. de Iudæis. & in aliquibus caſibus concurrit cum laico in cauſæ cognitione. auth. ſi verò. C. de iud. vt ſupra eſt dictum; & ſi non poteſt fieri iſte concurſus, erit adeundus eccleſiaſticus, vt dignior. c. quanto. de iud. Bald. in l. præcipimus. C. de appell. ſic Papa habet iuriſdictionem in laicos omnes, quò ad decidenda dubia legiſtarum, de quibus variæ ſunt opiniones. Butr. in c. ſuper. col. 3. nu. 4. de reſcript. & poteſt deponere laicum à ſua dignitate, & officio, ſi non vult obedire in his in quibus eſt ſubditus iudici eccleſiaſtico. c. Adrianus. 63. diſt. Gem. in c. vt officium. §. ſtatuimus. de hæret. in 6. qui & poteſt abſoluere laicos vaſſallos à ſubiectione Principis temporalis ratione iuramenti præſtiti. c. grauem. de exceſſ. prælat. nec quis poteſt excipere eum non eſſe ſuum iudicem competentem, ſed vbi Papa id non ſolet agere, poteſt dici Papam nõ habere in eum exercitium iuriſdictionis. Milus. verbo, Iuriſdictio. §. iuriſdictionis prorogatio, dicens; ſic in Rota ſeruari. Idem etiam Papa ex cauſa poteſt abſoluere aliquem ab obligatione quæſita laico, qui ei non ſubeſt temporaliter, ſi talis obligatio ſurgit tantum ex fidei præſtatione. c. quanto. de iureiur. ſecus ſi ex contractu licito, vel aliundè licitè, cum id ſit de iure gentium. clem. paſtoralis. de re iudic. Innoc. in c. quæ in eccleſiarum. de conſtit. Doct. in l. fin. C. ſi contra ius, vel vel vtilit. publ., ſic clericus conuenire poteſt laicum coram eccleſiaſtico in re eccleſiæ nunciando nouum opus, cum id ſit quodammodo ſacrilegium. Abb. in cap. ſignificantibus de noui oper. nunc. ſic laicus contra laicum in concernentibus forum eccleſiaſticum. vel mixtum, agere poteſt conditione. l. diffamari. C. de ing. & man. vt dicit Innoc. Abb. & Fel. in c. conquerente. de offic. ord. ſic laicus pro damno ſibi dato recurrere poteſt ad eccleſiaſticum, vt generaliter excommunicet eos qui ſibi damnum dedere, licet

probari

probari non poſſit quis damnum dederit, idque per modum edicti monitione generali.c.2.de offic.ord. Abb.in c.tam literis. de teſtib.c.propoſuit. de cler excom. Rota deciſ.449.vel 444.deciſ.19.de dolo, & comu.in nou. & tale edictum ligat ſcientem, & contumacem delinquentem. Silua nupt. verò lib.3 num.28. id limitat ſeptem modis; Similiter vbi lis diu durauit inter aliquos, & ſit valdè intricata, eccleſiaſticus cogere poteſt partes inire concordiam, licet cauſa ſit ciuilis. c.placuit.90.diſt Ant.& Imol.in cap 1. de mut.petit.Fel.in rubr.de treuga, & pace; & peccat mortaliter Prælatus non redigens ciues ad concordiam pro poſſe.c.1.vbi Abb.in 2.notab.de treuga, & pace.in c.1.de offic.ordin. & vbi crimen eſt mixti fori, poteſt eccleſiaſticus, abſolutione, vel punitione laici non obſtante, talem laicum punire. Bald.in l.placet.C.de ſac.ſan.eccl. idque in cauſa ciuili non criminali, modo quo dicit Abb.in c tuæ.de procur col.fi Sic clericus poteſt agere contra laicum conditione. c.reintegranda Cald in c cum ad ſedem. de reſtit.ſpol.Abb.in c.cum ſit.col.6.de foro compet.& interdicto vti poſſidetis. Abb.d.c.6.col. ob violentiam quæ ibi fit: Sic eccleſia iudicat in fraude facta in bonis eccleſiæ, vt ſi Prælatus emit fundum de bonis eccleſiæ nomine laici eius conſanguinei. Innoc.Abb.Fel.in c.cum ſit.de foro compet. & tales excommunicantur.c.quicunque.12.q 2.& generaliter vbi eccleſia poteſt excommunicare laicum. Abb.& Fel. cum excommunicatione non ſit maior pœna: Sic Epiſcopus poteſt inquirere de omni crimine contra laicos reſpectu pœnitentiæ imponendæ. Io.And.in c.ad noſtrã.2.de iureiur. & ad euitationem peccati Gem.in c.2.in fi.col.1.de conſtit.in 6 Sic, vt ſupra, Papa ſuccedit in cognitione in principatu vacante non recognoſcente ſuperiorem.Ioannes XXII.in extrau.ſi fratrum.Felin.in cap licet. de foro compet col.2. pari modo emphyteota cogi poteſt per eccleſiaſticum iudicem ad reficiendum rem emphyteoticariam.§ ſcire.auth.de non alie.Bar. in auth.ſi rem. C.de ſac.ſan.eccl. ſic eccleſia cogit dominos temporales ad miniſtrari ſinendum damnatis ad mortem, ſacramentũ pœnitentiæ, & Euchariſtiæ ſi petierunt.clem.1.vbi glo.de pœnit.& remiſſ.c quæſitũ 13.q.2. Couar.var.reſol.c.1,nu.11. Clar.q.pen.nu.3. ſic eccleſia punire poteſt laicum qui reuelat peccatum ſibi detectum in confeſſione in articulo neceſſitatis. Abb.in c.omnis.col.fi.de pœnit. Similiter eccleſia cogere poteſt iudicem laicum, vt liberet laicum quem in carceribus iniuſte detinet.Hoſt. Io.And.in c.ex poſita. de arbit. & emancipatio clerici poteſt fieri coram eccleſiaſtico etiam Dom.in c.ſi annum. §.ſi verò.de iudic.in 6.

Sunt & alij caſus in quibus eccleſia habet iuriſdictionem in laicos, de quibus dixi tract.de Epiſc.cap.3.

Vbi verò eccleſia habet iuriſdictionem in laicos, id agere poteſt per excommunicationem, & interdictum, & etiam per pœnas pecuniarias Abb. in c.licet.c.ad aures.de reſcript.c.ſtatuimus.16 q.1. ſi crimen eſt eccleſiaſticum. Abb.in c.in quibuſdam.de pœnis; & etiam eum carcerare poteſt in cauſa hæreſis.c vt commiſſis.de hæret.in 6.clem.1.eod. & in ſortilegio.gl. in c.contra.26.q.5.& ſacrilegio c.attendendum.17.q.4. & in ſtupro.c.2 de adult. & in crimine eccleſiaſtico.Gem.in c.cum Epiſcopus. de offic.ord. in 6.quo caſu quandoque eccleſia confiſcat bona laicis, & quandoque priuat eos honoribus, officijs, & dignitatibus. c.Adrianus.2. diſt 43.c.præceptum.3 2.q.5.Doct.in c.nouit.de iudic.in c.cum ſit.de foro compet. etiam

quòd ei temporaliter nō ſint ſubiecti, in criminibus eccleſiaſticis, & quod dicitur de pœna pecuniaria, procedit quando eam imponit pro mulctâ ſi illa magis timetur, Doct. in c. 1. de homic. in 6. non tamen diffiniendo, ſi ſtatutum imponit pœnam delinquenti, cum delicta pecunia redimi non debeant. c. pauper. 11. q. 3. Io. And. Hoſt. in c. ſi. de conſtit. ſi verò ſtatutum dicit, quòd vltra pœnam iuris, imponere poſſit pecuniariam, id licet. elem. ne Romani de elect. ſi verò non adſit ſtatutum, vel conſuetudo exigendi talem pœnam, ſi vult exigere pœnam pro delicto extraiudicialiter procedendo, & non poteſt, ſi verò iudicialiter procedendo, ſi certa pœna non eſt impoſita delicto, poteſt pecuniariam imponere ſi magis timetur. cap. licet. de pœnis.

Duodecimum priuilegium clericorum eſt, quòd adhuc multis decorantur priuilegiis, ſoli enim poſſunt obtinere beneficium. c. ex literis de tranſact. nec poſſunt conueniri per literas generales impetratas cum clauſula generali. gl. in c. ſedes. de reſcript. nec tenentur dare ſportulas. c. cum ab omni. de vita, & hon. cler. & diſponunt de quæſitis, etiam ſub poteſtate patris, auth. presbytero. C de epiſc. & cler. Franch. in c. indecorum. de ætate, & qual. & agere poſſunt ſine conſenſu patris pro ſuis recuperandis. Arch. in c. ſi. de iud. in 6. nec vendi poſſunt à patre pro neceſſitate. Franch. in d. cap. indecorum; & ſi quis clericus fiat domino ſciente, ſit liber. c. ſi ſeruus. 54. diſt. qui & poſſunt collegium facere. c. ſi. de relig dom. qui nec exhæredari poſſunt ſi poſt commiſſam cauſam ingratitudinis fiant clerici, nec filius Iudæi factus Chriſtianus; qui & in cauſis beneficij ſtāt in iudicio ſine conſenſu patris, nec veniunt puniendi ob ſtatutum loquens generaliter de malefactoribus, aut capiendi, vt nec ligantur ſtatutis laicorum, niſi modo, vt ſupra, in præparatorijs iudicij, &c. vt & pœna criminis læſæ maieſtatis, commiſſo delicto à patre, non extenditur ad clericos, nec l. quiſquis. C. ad legē Iul. maieſt. comprehendit filios clericos, & clericus poteſt ſcribere teſtamentum in quo pater ſit inſtitutus, licet alij filij non poſſint; & filij clerici etiam ex aduentitijs ſibi non patri quærunt, & filius ſpurius per ingreſſum religionis purgat infamiam, & frater religioſus admittitur ad teſtimonium pro fratre, & ordinatio clericalis tollit omnem infamiam, nec clericus poteſt torqueri, niſi, modo, vt ſupra, & ſi filiæ mille legentur ſi nupſerit, & ducentum ſi fiat monialis, facta tamen talis habebit mille, modo vt dicetur tract. de Regul. & vt pater alienat bona ſubiecta fideicommiſſo pro filia nuptui tradenda, ſic pro eius ingreſſu ad monaſterium: & clerici dicuntur Dij. c. cum. de hæret. & maiores Principe. cap. ſolitæ. de maior. & obed. & ſi laicus habet ius commune cum clerico, non præſcribit niſi ſpatio quadraginta, vel centum annorum, & ſi in collegio ſunt clerici, & laici, Rector eſſe debet clericus non laicus, & ſi clericus & laicus ſimul hæredes ſunt, adıtur iudex eccleſiaſticus, ita Hippol. de fideiuſſ. nu. 136.

Et in ſumma maxima ſemper reuerentia à Chriſtianis Principibus ſacerdotibus præſtita eſt, cum polleant poteſtate, qua nec Angelus, nec alia creatura potitur, vt dicit Chriſ. de dignit. ſacerd. c. 4. vt quibus ſolis datum eſt Domini corpus conſecrare, & peccata ſoluere. Matth. 16. & 18.

Vnde Conſtantinus Imperator Beato Syluestro, & eius ſucceſſoribus tradidit Palatium ſui Imperij, & diadema, phrigium, ſuperhumerale, clamydem purpuream, & omnia imperialia indumenta, imperialia ſceptra, & om-

& omnem poſſeſſionem imperialis culminis, de quibus in c. 14. diſt. 96. & refert Balſamon. tit. 8. c. 1. & ſacerdotes etiam Conſtantinus honore, pecunia, & muneribus honeſtauit, vt dicit Euſeb. lib. 1. c. 8. & lib. 10. c. 8 & de vita Conſtant. lib. 1. cap. 31. & eos ſecum ſemper habuit, idem Euſeb. lib. 4. c. 16. de vita Conſtant. & eorum peccata occultare ſe velle teſtatur, vt dicit Theodor. lib. 1. c. 11. & habetur in c 8. diſt. 96. & ideò libellus contra Epiſcopos conſcriptos in ignem proiecit. Sozom. lib. 1. c. 16. Pompon. Lætus in cõpen. hiſt. Rom. & Arcadius, & Honorius priuilegia eccleſijs conceſſa confirmarunt. l. 29. Theodoſ. C. de epiſ. & cler. & Athalaricus Rex Gothorum cauſas ſui cleri Romano Pontifici reſeruauit: vt dicit Caſſiod. lib. 8. ep. 44. & alij multi. Vnde & Imperatores perſonas eccleſiaſticas honorificis titulis appellare conſueuere. Iuſtinianus enim in l. 7. C. de ſumm. Trin. Papam ſanctum appellat, & Honorius, ac Arcadius Patriarcham Conſtantinopolitanum Reuerendiſſimum vocant. l. 6. C. de ſac. ſan. eccl. & Martianus in l. 25. C. de epiſc. & cler. Archiepiſcopum ſanctiſſimum, Reuerendiſſimum, & religioſiſſimum vocat, & beatiſſimũ; & Iuſtin. in l. 29. & 41. C. eod. Presbyteros omnes reuerendiſſimos vocat, & etiam beatiſſimos, & religioſiſſimos. Nouell. 3. 5. 123. & 131. & alij de quibus Germ. de ſacrorũ immun. lib. 2. c. 10. qui & alijs priuilegijs gaudent, de quibus Germ. d. lib. 2. c. 15. & 17. cum eorum bonis. d c. 17. & lib. 3. per tot.

6 *Clericorum priuilegia quãdo amittantur*

Amittunt autem clerici priuilegia prædicta in pluribus caſibus; Primò enim clerici in minoribus ordinibus conſtituti, beneficio eccleſiaſtico carentes, ſi non deferunt habitum clericalem, nullo probabiliter priuilegio clericali potiuntur, etiam ſi moniti non fuerint, ex Conc. Trid. ſeſſ. 23. c. 6. & ſic vſus recepit, teſte Cucch. d. tract. c. 66. licet alij contrarium ſentiant, cum ſic deſerant propoſitum vitæ clericalis. Secundò, clerici coniugati, licet vnicam & virginem acceperint, ſi non incedunt in habitu, & tonſura, etiam ante monitionem omni priuilegio clericali priuantur. Couar. pract. qq. c. 32. Clar. q 36. defuncta tamen vxore, vnica, & virgine, omnia priuilegia obtinent, quæ clerico competunt. Couar. c. 31. nu. 7. Abb. in c. clericus. 2. de vita, & hon. cler. ſi in habitu, & tonſura incedant, & ſi deferat habitũ coniugatus, potitur priuilegio fori eccleſiaſtici. Couar. pract. qq c. 31. n. 7. dummodo abſtineat à negotiationibus, & armis. Clar. lib 5. § fi. q. 36. qui & beneficium ſimplex habere poteſt in ſtipendium, non titulum, ob vtilitatem eccleſiæ, & eius ſeruitia, & in titulum id habere poteſt, vt & cui ata ex Papæ diſpenſatione. Capra reg. 97 nu. 34. Doct. in c. 1. de cler. coniug. Florian. in c. Ioannes. eod. Qui etiã ſi non ſolebant induere veſtes clericales, & eis aſſumptis, mox delictum patrarint, priuilegio fori potientur, niſi certum ſit id factum eſſe, vt iudicis ſecularis iudicium vitarent. Io. And. in c. Ioãnes. de cler. coniug Couar. d. c. 31. & Clar. d. q. 36. Econuerſo verò vbi conſueuiſſent veſtibus clericalibus vti, licet tempore patrati criminis eas abieciſſent, non erunt à iudice ſeculari, ſi in veſtibus ſacerdotalibus inueniantur, puniendi, ſed ad ſuũ iudicem eccleſiaſticum remittendi, niſi dolo eas abieciſſe probetur, vt iudicis ſecularis manus effugiãt, modo vt ſupra. Clar. loco cit. Capella Toloſ deciſ. 104. & 144. ſi verò fuerit alius clericus non coniugatus, ſat eſt, vt deferat habitum clericalem, vt priuilegio clericali potiatur, in coniugato enim ſolo vtrumque neceſſariò requiritur. c. 1. de cler. coniug. in 6. Zab. in c. perpendimus. de ſent. excom. Quod verò di-

ſiuus

citur de habitu clericorum, ſat eſt ad vtendum priuilegio talis quo eũ deferens cognoſcatur eſſe clericus, & à populo diſtinctus, cum certus color, vel forma veſtium clericalium iure non ſit diffinitus, tametſi quidam color, rubeus ſcilicet & modus eis prohibeatur, quòd tendit ad incurrendum peccatum, vel pœnam ſuſpenſionis, non autem quòd ob id priuilegium clericale amittant, de quibus veſtibus. c.ſeq habetur; ita Cucch.d. tract.nu.71 vſque ad 77. poſt Abb.in c.tranſmiſſam. de elect.gl.in clem.2. de elect.& ibi Doct.& in c.1.de vita,& hon.cler.in c.pen eod. Clar.q.36. Quòd ſi ſit clericus in ſacris ordinibus conſtitutus, qui habitum clericalẽ non deſert, iniijciens in eum manus non incurrit excommunicationem, ſi id ignoret.gl.in clem.1.de vita,& hon.cler. Abb.in c.ſi eo.tit.de vita,& honeſt.cler Fel.in c.exhibita.num.5.de iudic. priuilegium tamen fori ſtatim non amittet, ſed erit apud iudicem eccleſiaſticum conueniendus, ſi conſtet eum clericum eſſe, licet habitu dimiſſo, enormitatibus ſe immiſceat, & lai cum ſe eſſe mentitus ſit, niſi à proprio Prælato ter monitus fuerit, vt habitum reaſſumeret, & à facinoribus abſtineret. Doct.in c cum non ab homine.in c.at ſi clerici. de iudic. c.perpendimus.vbi Butr.Io.And.& Card.de iudic.Soc conſ 12.lib.1. Marſil.ſing.338.Fulgoſ.154.

Secundò, clericus in minoribus exiſtens, non deferens habitum,& tonſuram, qui enormitatibus ſe immiſcet, & ea frequentat, ac in ijs deprehenditur, oĩa priuilegia clericalia amittit. Innoc in c.1.de apoſt.Capra reg.94. nu.11.& 15.cũ cõi; ſi tamen is ante nõ incedebat in habitu, ſi poſt crimen incedat in habitu, non amittit priuilegium fori, Alex.conſ.8. col.1. vol.5. dummodo in fraudem non fecerit.Clar.d.lib.5.q.36.modo vt ſupra;& idẽ ſi non deferat tonſuram, & poſtea deferat, niſi quis excuſetur, quia careat capillis, ſi verò defert habitum,& tonſuram, non amittit priuilegium fori quantumcunque grauia crimina committat.Clar.d.§.fin.q 36. & clericus dimittens habitum ſi eſt beneficiatus, dicitur apoſtata, aliàs non. Clarus d.§.fin. quæſt.78. & clericus coniugatus mortua vxore, quæ virgo fuit, recuperat omnia priuilegia clericorum. Clarus d.q.36. vt verò in maioribus exiſtens priuilegium fori amittat, oportet præter ſupradicta, vt ita præceptis contumax ſit, vt monitus nullam ſpem emendationis præſeferat, Abb.in c.1.de apoſt. Ioã.Lup.de lib.eccleſ.q.3. imò nec tunc priuilegium fori amittit, niſi depoſitus à veſtigio clericali fuerit, & degradatus, etiam ſi habitum dimiſerit; Abb.in d.c.1.c.cum non ab homine.c.at ſi clerici, de iudic.Io.Lup.d.q.3.Fel.in c.ex parte;de accuſat.cum actualiter ab ordinibus depoſitus priuilegium canonis, & fori amittat, verbaliter verò depoſitus vtrumque retineat; Innoc.in c qualiter,& quando;2.de accuſat. Borgaſ.tract de Irreg.p.6. ver.de ſent.depoſ.nu.6. & ſic vſus interpretatur, niſi caſibus quibuſdam exceptis, quibus à iure habetur pro actualiter depoſito, de quibus infra c.ſeq. vel niſi tertio monitus ab Epiſcopo, vt habitum deferat,& abſtineat ab enormitatibus id cõtemnit, & in ijs deprehenditur; Alex.conſ.8.col.pen.& fi.lib.1.Cucch.d.tract.nu.80.cum ſeq.

Tertiò, clericus in minoribus conſtitutus priuilegium fori amittit, ſi ad ſecundas nuptias tranſit, vel corruptam ducit, vel militiæ ſeculari adſcriptus ſæua exercet, quibus caſibus non requiritur monitio Epiſcopi, licet monitio requiratur, cum ob mercimonia,& negotiationes, tabernariã, carnificinam, vel macellariam artem priuilegio ij priuandi ſunt, vel quia

jocis,

iocis, vel ſcurrilibus ob quæſtum turpiter indulgent. c. 1. de vita, & hon. cl. clem. 1. eod Innoc. in c. 1. de apoſt. Lup. d. q. 3. niſi in vltimo caſu per annum integrum illam artem exercuerint, quia ſic nulla monitio exigitur, tametſi Epiſcopus priuilegium amiſſum poſſit eis reſtituere. d. c. 1. de vita, & hon. cler. Diaz. c. 62. de quibus latius agetur cap. ſeq.

Illud quoque eſt adnotandum, quòd ſi clericus in habitu ſeculari detentus à iudice laico ſit condemnatus, licet vbi conſtiterit, ad iudicem proprium ſit remittendus, expenſas tamen, quæ in iudicio factæ ſunt, à iudice eccleſiaſtico perſoluere cogetur, ex eo quòd aduerſarium ſilentio ſuo fatigarit. Egid. Bellam. deciſ. 226. Felin. in c. exceptionem. nu. 1. de except. Dec. conſ 241. col. 1. Grammat. voto 18. num. 18. qui tamen cogi debet ſoluere expenſas tantum factas ante detectionem clericatus, cum poſt aduerſarius proſequendo cauſam coram iudice laico ſit in culpa, vt dicũt prædicti, nec eo caſu iudex laicus poteſt eum condemnare in cauſa ciuili, vel criminali, licet negarit ſe clericum eſſe, & contumax extiterit, nec decretum ſecundum aduerſus eum, vt contumacem, relaxare valebit, vbi contrarium apparebit, vt inquit Clar. d. q. 36. Cucch. d. tract. in fi.

De Vita, & honeſtate Clericorum, à quibus cauere, quæve agere debeant, eorum officio, & exercitio. Ver. 3.

CVM Clerici diuino ſeruitio ſint mancipati, à ſeculo ſegregati, in Domini ſortem vocati, ſacrorumque adminiſtri, & mundari iubeantur qui ferunt vaſa Domini; Eſaiæ 51. & ſancti eſſe, ne polluant nomen eius, Leuit. 21. & ipſorum actiones, quaſi in theatro poſitæ ſint, vnde laici viri normam viuendi ſumunt, & ſi mali ſint ruina populi Dei dicantur eſſe. Oſeæ 4. Icc irco conari debent eccleſiaſtici viri, quantum humana fragilitas patitur, vt lucerna ardens, & lucens ſint in medio populi, & ab ijs cæteri humilitatis, modeſtiæ, continentiæ, charitatis, & cæterarum virtutum exempla deſumant, & à leuibus ob id etiam delictis abſtineant; ex Conc. Trid. ſeſſ. 22. c. 1. de reform. ab ijs præſertim cauendo, quæ ſacrorum canonum iure, & ſanctorum Patrum ſententijs ſibi interdicuntur, eaq; præſtando quæ eodem iure peragere debent. Quæ vt facilius vitentur, & obſeruanda ſeruentur, ſubijcere libuit ea quæ ſacrorum canonum iure iiſdem vetantur, vel præcepta, vt ſeruent. 7

Clerici à quibus cauere, & quæ agere debeant, cum ſingulorũ pœnis.

Iccirco primum ſit dictum. Multa ſunt à quibus clerici cauere debent.

Primò enim ad Concilia appellare non debent, niſi ſint ſuæ cognationis, ideſt prouincialia, vel ad primates, aliàs communione priuentur, ex Conc. Mileuit. c. 22 c. placuit. 2. q. 6. niſi Romanam ſedem appellent, vt ibi habetur; non tamen poſſunt appellare à Papa ad futurum Conciliũ, aliàs excommunicationem Papæ reſeruatam incurrunt, ex Bulla Cœnæ.

Secundò, alienas plebes ſubornare non debent, aliàs de propria etiam eccleſia eijciendi; ex Conc. Aphric. c. 13. Carthag. III. c. 43. cap. 10. Conc. I. Carthag. vbi vetantur alienos fines vſurpare.

Tertiò, debent negotia ſecularia, & quæſtuoſas nundinas vitare; ex Concil. Elibertino, c. 19. Cartag. I. c. 8. & 9. non litigando apud iudices ſeculares, ſi in ſacris ſint conſtituti, niſi propriam, vel eccleſiæ ſuæ, vel piam cauſam agant, vel pro miſerabilibus perſonis, vel coniunctis. cap. 1. ne cler. vel

mon.

mon.c.1.depoſtulando,nec conducere res ſeculares,aut procuratores eſſe in cauſis ſecularibus.c.1.& 2.ne cler.vel mon. nec iuſtitiatij ſub aliquibus Principibus.c.ſed nec,eo.tit. Nec tabellionatus officium exercere. c.ſicut. vbi Hoſt.& Io.And.eod. niſi ſit cauſa eccleſiaſtica,vel coram iudice eccleſiaſtico,vt dicit gl.in d.c.ſicut. & ibi Abb.Dec.in conſ.120.col.2.ad fin. & etiam antiqua inſtrumenta exemplare poſſunt cum Prælati licentia.glo.in c.vt officium; verbo,Præmiſſa,de hæret.in 6. extra quos caſus tabellionatus officium eis eſt interdicendum, licet ſi ante clericatũ tabelliones ſint effecti, ſcriptura ab eis effecta valida ſit, donec eis officium interdicatur, d.c.ſicut.vbi Hoſt.& Io.And.Dec.conſ.17.& 42.col.4.115.col.2.499.n.10. ſcriptura tamen priuata ab eis confecta etiam ad cauſas pias non habet vim ſcripturæ publicæ c.ſuper ſpecula.vbi gl.& Doct.ne cler.vel mon.d.c. ſuper ſpecula. de mag. ſi verò clericus ſuſcepit officium tabellionatus antequam ſit ei interdictum, non ideò venit priuandus beneficio, niſi id à Principe ſeculari accepiſſet,cauſas criminales acturus, Io.And.& Abb.in d.c.ſicut;& ſi clericus contra eccleſiam in qua beneficium habet, pro exteris aduocatus, vel procurator exiſtit, vt ingratus debet illo beneficio ſpoliari,c.cum ſacerdotis; de poſtulando; & ſi ij in negotijs ſecularibus miniſtri ſint,vel laicorum, & in fraude deprehenſi ſint, indignum eſt, vt ab eccleſia eis ſubueniatur,d.c.2. vbi glo.& Doct.ne cler.vel mon. ſi tertio moniti non deſiſtant, licet admiſſi à Principe ſeculari ad aliquod officium ſi in eo deliquerint,non poſſint ab eo,vel alio iudice ſeculari, licet in minoribus ordinibus ſint conſtituti, puniri. Couar.pract qq.c.33.nu.6.Aufrer. in clem.1.num.25.de offic.ordin.

Quartò,Clerici in ſacris conſtituti non debent nubere,aliàs ſunt deponendi,ex Decretis Syriaci Papæ c.7.To.I.Conciliorum,& ſi in maioribus ordinibus ſint conſtituti,matrimonium eſt nullum, c.presbyteris.27.diſt. & tenentur vxorem abiurare, & priuantur beneficio, & ordinum executione. c.decernimus.28.diſt.c.de his. c.presbyter.ead.diſt. & fiunt irregulares; ita vt non poſſint in ſuſceptis ordinibus miniſtrare, nec ad maiores promoueri.not.Abb.in c.1.& 2.ne cler.vel vou. & veniunt priuandi beneficijs per ſententiam. d.c. quando eſt nullum de iure cum conſanguinea, vel ratione minoris ætatis, hoc enim caſu non amittũt beneficium ſint tantum ſponſalia,ſi enim ſit aliàs validũ de iure, ſic vacãt beneficia ipſo iure. Clarus in d §.fi.lib.5.ſent.q.73.ver.clericus.modo ſecuta ſit copula.Capra reg.97. aliàs non; & vlterius ſunt excommunicati. clem.1.de conſanguin. & ſuſpecti de hæreſi, & poteſt contra eos ab officio ſanctæ Inquiſitionis procedi.Io.Lup.in rubr.& c.per veſtras. de donat. inter virum,& vxorẽ;& incurrunt pœnam ſtupri ſi virginem ſub figura matrimonij violarunt, & ob id arcto carceri mancipandi,& etiam verberãdi, ſi ſeducta eſſet magnæ nobilitatis, ſi verò in minoribus ordinibus ſint conſtituti, eo ipſo vacant eorum beneficia per contractum matrimonij. Silu.Clericus.2.§.4.etiam ſi non ſequatur copula, & illa ingrediatur monaſterium. Doct.in cap.1. de cler. coniug. & etiam ſi matrimonium ſit nullum, quia is cum coniuncta contraxit, ſi ignoranter id egit, ſi enim ſcienter, venit priuandus per ſententiam, quia primo caſu videtur illi beneficio renunciare, ſecundo non, & ideò in hoc caſu ante priuationem poterit id renunciare ad fauorem alterius,& idem ſi per vim, aliquam coegit ad matrimonium,vel contrahit

cum

eum proxima pubertati; ſi tamen ſponſalia tantum contrahit, non amittit beneficium ipſo iure. Staphil. de gratijs expect. f. 74.

Quintò, non debent adire ad virgines, moniales, vel viduas viſitandas, niſi de licentia Epiſcopi, & cum honeſto comitatu, ex Conc. Aphric. c. 5. c. clerici. 81. diſt. de quo habetur infra tract. de Regul. ſub cap. de Monialibus; & ſi clericus ſuſpectus de fornicatione cum quacunque fœmina, poſt primam, ſecundam, & tertiam monitionem, inuentus fuerit cum ea fabulari, vel aliquo modo verſari, excommunicationi ſubdendus eſt, fœmina verò canonicè iudicanda. c. 1. in 6. vbi Doct. de cohab. cler. & mul. & pariter frequentans monaſteria monialium ſine manifeſta, & rationabili cauſa, ab Epiſcopo arcendus eſt, & ſi non deſiſtat, ab officio deponendus. cap. monaſteria. vbi Doct. de vita, & hon. cler.

Sextò, non debent ingredi tabernas cauſa edendi, vel bibendi, niſi neceſſitate compulſi in peregrinatione, ex eod. Conc. c. 7. Cartag. III. cap. 27. cap. fin. de vita, & hon. cler.

Septimò, de vno loco ad alium tranſire nō debent, ex Conc. Cartag. VI. c. 15. c. non oportet Epiſcopum. 7. q. 1. Conc. Venetico. c. 5. & peccant qui de vno ad aliud beneficium ex ambitione, auaritia, vel inconſtantia, propria voluntate, vel dominatione tranſeunt, ſed id poteſt fieri ex communi neceſſitate, & vtilitate de ſuperioris conſenſu, & non ex propria tranſeuntis voluntate. d. c. non oportet. & c. mutationes. ibid. & c. ſcias. ibid. & ſi mutauerit ſe, licet amittat priorem eccleſiam. c. de multa. de præben. repeti tamen poteſt à proprio Prælato, vt not. gl. in c. ſi reuiuero. ibid.

Octauò, non poſſunt in publico cauſam examinare, nec ante iudicem Laicum ſtare, ex Sin. Rom. ſub Silu. in epilogo; aliàs ab altari ſunt deponendi ſi ſine licentia Epiſcopi id agant, ex ep. 94. Leonis Papæ I. & Conc. Calcedon. act. 15. c. 9. & tam ipſe, quàm iudex eos recipiens à communione arcendi, ex Conc. Agaten. *ſub Simmacho cap. 8.* de quo dictum eſt ſupra, quarto priuilegio.

Nonò, non decet eos intereſſe ſpectaculis quæ fiunt in nuptijs, vel ſcenis, ſed antequam chymælici, ideſt tibicines veniant, de conuiuio abire, nec conuiuia de ſimbolis celebrare. c. 54. & 55. in Conc. Laodiceno, c. non oportet. de conſec. diſt. 5. c. non oportet. diſt. 44. ex capitulis Sin. Grac. Tomo II. Conc. c. 59. 61. c. non liceat. 44. diſt. c. ſi. de vita, & hon. cler. Conc. I. Mediol. tit. de vita, & hon. cler.

Decimò, non debent vocari ad tutelam, vel curam teſtamentariam ex ep. 11. Cipr. ad clerum. Tomo I. Conc. c. Ciprianus. 21. q. 3. datam tamen à lege poſſunt ſuſcipere clerici; c. ſi. vbi glo. diſt. 76. non tñ ad id cogi, gl. ibi. & ex cauſa pietatis miſerabilium perſonarū poſſunt eam ſuſcipere Epiſcopi, & clerici, ſic tamen, vt id Epiſcopi exerceant per Archidiaconum, vel Archipresbyterum. d. c. ſi. c. 1. c. Epiſcopus. 88. diſt. aliarum verò perſonarum tutelas Epiſcopi ſuſcipere non poſſunt, vt not. in d. c. ſi. 76. diſt.

Vndecimò, non debent ad hæreticos declinare, aliàs ſunt deponendi; & qui ab orthodoxis ob flagitia erant amoti, ſi ab hæreticis reſtituuntur, adhuc excommunicati permanere debent. ex Conc. Epheſ. Tomo III I. can. 3. 4. 5. & 6. & clerici qui ab hæreticis ordinantur, in eo gradu in quo erant permanere debent, & vlterius non promoueri, ex ep. 3. Leonis Papæ I. nec reſtitui debent officio ſine ſpeciali indulto ſedis apoſtolicæ, vel beneficio,

excommunicamus.§.credentes.verſ.ſanè.de hæret. qui & bonis priuantur ſic declinando,& excommunicationem Papæ reſeruatam incurrunt, ex c. ad abolendam.§.excommunicamus.de hæret. & Bulla Cœnæ Domini; & ſi hæreticus ſit,degradatur,& curiæ ſeculari traditur, c.ad abolendam. de hæret.niſi ſe velit corrigere,quia tūc depoſitus detruditur in carcerē.Abb. in c.at ſi clerici.de iudic.circa quod videantur quæ dixi ſupra tr.de hæret.

Duodecimò , alieni clerici ab alieno Epiſcopo recipi non debent ſine proprij licentia,& conſenſu, ex Conc.Aphric.c.21. aliàs non recipiantur ad communionem.ibid.ex Conc. Venetico.c.5.id enim eſſet ſpecies furti, vt & transfugam militem,vel ſeruum nemini recipere licet,vt habetur in l.eum qui fugitiuum. ff.ad legem Flauiam, de plagiarijs, ſi ei animus ſit illum detinendi contra voluntatem proprij Prælati , vel non reſtituendi ſi petatur, aliàs ſecus,vt in ſimili. ibi not.

Decimotertiò,non debent xenia, vel quid tale à Iudæis recipere, aliter ſunt deponendi,& idem ſi cum ijs orant, vel cum ijs ieiunant, vel cum ijs dies feſtos agunt,vel metu eorum Chriſtum negant,vel nomen clerici,vel ſi comedunt carnes in ſanguine ipſarum,vel oleum ferunt in eorum ſynagogas,vel in eorum feſtis lucernam accendunt, ex can.61.62.63.69.& 70. Apoſtolorum. Conc. Venetico.c.12. Agaten.c.40.

Decimoquartò,Clericus non debet proprium Epiſcopum accuſare,vel ei inſidiari,aliàs infamis eſt, & à gradu debet recedere,ex Decr.Stephani Papæ I.c.8.c.clericus qui.3.q.4.niſi à fide deuiauerit, ex ep.2.Fabiani Papæ,tomo I.Conc.& ep.Pij Papæ ad Italicos,tomo prædicto, nec etiam eidem ij debent eſſe inobedientes,vt ibi habetur,c.ſi qui clerici.c. ſi clerici. 11.q.3.c.coniurationum.ibid.aliter is debet à beneficio deponi,& officio. c.ſi quis ſacerdotum.11.q.1.c.grauem.de exceſſ.prælat. & ſi incorrigibilis ſit tradi poteſt curiæ ſeculari, qui conſpirat contra Epiſcopum proprium. Abb.in c.at ſi clerici. col.13. de iudic. Doct.communiter in c.cum non ab homine.de iudic. & infamis eſt,ac exilio traditur. Archid in c.clericus.in c.hi qui.3.q.4.Clar.lib.5.q.26. ver.hinc infertur,cum communi.

Decimoquintò , non debent cum mulieribus extraneis cohabitare , ex Conc.Cartag IIII. c.46. præter auiam, matrem, ſororem, & filiā,neptem, vel conuerſam, ex Conc.II.Arelaten.c.3. & 4. vel eas ſolas perſonas quæ effugiunt omnem ſuſpitionem; ex Conc. VI.Cartag.c.3. c.interdixit.diſt. 32.c.1.de cohab.cler.& mul.cum ſeq. nec accedere ad domum extraneæ, niſi ſuperioris iuſſu, & cum teſtibus bonæ famæ; ex Decretis Lucij Papæ. c clericus.81.diſt c.ſed ſi forte.ibid.nec cum extraneis mulieribus habere familiaritatem, aut cum ijs ad auertendam ſuſpitionem,loqui ſecretò, aliter à communione ſunt arcendi, ex Conc.Turonico I.cap.3.& Conc.Agaten. c.10. nec illas domi recipere, nec ad eas ire, niſi ſit mater,ſoror,filia, neptis, vt ibi habetur; & ſi prædictæ ſuſpectæ ſint non licet etiam eas domi tenere, ob ipſas,vel pediſſequas. c.1.de cohab.cler. poſſunt tamen tenere domum in vico , vbi prædictæ maneant , vt illis neceſſaria ſubminiſtrent. d.cap.1.

Decimoſextò,non debent per plateas,& nundinas deambulare,niſi pro emendo aliquid, vel ex officij proprij neceſſitate , ex Conc.IIII. Cartag. cap.47 & 48.

Decimoſeptimò, non debent deeſſe vigilijs abſque corporis neceſſitate, aliter

aliter ſtipendijs priuandi, c. 49. Conc. IIII. Cartag. & dignitate priuandi, ex Conc. Aurelianen II. c. 14. & beneficiatus non dicens officium eſt eo priuandus, & tenetur ad fructuum reſtitutionem Bellon. conſ. 56. num. 3. Clar. lib. 5. ſent. §. fi. q. 73. nec inuidere fratrum profectibus; aliter interim non promouendi. c. 54. eod. nec adulationibus, aut proditionibus vacare, aliter ab officio deponendi. c. 56. eod. nec eſſe maledici maximè in ſacerdotes, aliter veniam petant, aliàs deponantur. c. 57. eod. nec frequenter litigare, aliter eorum teſtimonium non eſt recipiendum ſine grandi examine. c. 58. eod. & diſcordantes retrahendi. c. 59. eod. nec ſcurriles eſſe, aut ioculares verbis turpibus, aliter ab officio amouendi. c. 60. eod. Conc. Agaten cap. 70. nec per creaturas iurare, aliter perſiſtentes excommunicandi. c. 61. eod. nec inter epulas cantare, aliter idē ſubeant, c. 62. eod. nec omittere ieiunium debitum, aliter minores habendi. c. 63. eod. nec ieiunare die Dominica, aliter non credendi catholici, nec turbam facere, & ſeditiones, ex 5. Sin. Conſtantinop. collat. 7. c. ſi quis. 11. q. 3. nec ioculatores, vel buffones, aut hiſtriones eſſe, ideſt facientes ſpectaculum ſui corporis, iuxta c. 1. ne cler. vel mon. c. cum decorem, de vita, & hon. cler. c. 1. eod in 6. qui ſi per annum illam artem exercent, ſunt ipſo iure infames, ſi breuiori tempore, & moniti non deſiſtant, carent omni priuilegio clericali. d. c. 1. vbi Io. Andr. Io. Monac. & alij; qui annus debet eſſe continuus, vt dictam pœnam incurrant, ſi enim diuerſis menſibus diuerſorum annorum, qui ſimul iuncti conſtituerent annum, quis vteretur illa arte, non incurrerent dictam pœnam, vt dicit ibi Gemin. & prædictam pœnam incurrunt etiam clerici in ſacris conſtituti, vt ibi dicit Archid. licet executio per iudicem laicū non ſit contra eos facienda, niſi prius à iudice eccleſiaſtico degradentur, & ei puniendi tradantur, cum proteſtatione tamen, vt ibi dicit Io. Monach.

Decimooctauò, non debet clericus fideiubere, aliter eſt abijciendus, ex can. 20. apoſt. ſcilicet pro laico pro quo non poteſt fideiubere. c. te quidem. 11. q. 1. c. 1. de fideiuſſ. niſi in caſu neceſſitatis, quo licet. c. vidētes. 12. q. 1. ſi tamen fideiubeant, tenet indiſtinctè fideiuſſio. Abb. in d. c. 1. ſed is ſolum tenetur de patrimonio, vel redditibus beneficij quos facit ſuos: vt ibi dicit Hoſt. pro clerico verò, vel eccleſia poteſt indiſtinctè fideiubere c. 2. eod & notat glo. in d. c. te quidem. nec conducere poſſeſſiones laicorum, vel procurationem, niſi iuſſu Epiſcopi eccleſiaſticas poſſeſſiones conducat, aliàs contumax dignitate priuetur, ex Conc. Calcedon. act. 6. cap. 2. ex Decreto Hormiſdæ Papæ c. 2. c. canonū ſtatutis. c ſi quis. 14. q. 4. c. 1. ne cle. vel mon.

Decimononò, non debent comam nutrire, vel barbā, ex can. 44. Conc. IIII Cartag. aliàs ab Archidiacono inuiti tondeantur, ex Conc. Agaten. c. 20. c. ſi quis. c. clericus. de vita, & hon. cle. c prohibetur c. clerici. c. ſi quis. 33. diſt. & anathema fiunt, idest fieri debent, vt not. glo. in d. c. ſi quis. quod intelligitur, quòd debent ferre tonſuram in modum ſphæræ in capite, aliter ſunt excommunicandi, & peccant mortaliter, vt dicit Abb. in d. cap. ſi quis. de vita, & hon. cler.

Vigeſimò, non debent in veſtibus, & calceamentis decorem quærere, ſed profeſſionem ſuam, & in habitu, & in inceſſu probare, ex c. 45. Concil. IIII. Cartag. c. clericus. 41. diſt. Agathen. c. 20. c. pen. de vita, & hon. cleric. Trid. Conc. ſeſſ. 14. c. 6. clem. vt ij qui. de ætate, & qual. de quo latius dicetur infra, caſu 73.

Vigeſimoprimò, non debent propriam relinquere eccleſiam, ſed excommunicandi, vel redire cogendi, ex Conc. II. Arelat.c.13.& can.14.Apoſt. ſi contumax quis ſit in redeundo, vel ad aliam inſcio Epiſcopo tranſierint, nec alius Epiſcopus eos recipere debet. cap 15.ibid. ſub pœna priuationis communionis, vt ſupra eſt dictum, caſu 12. ſed vbi ordinati ſunt ibi manere debent, ex ep.84.Leonis Papæ I.ex Conc.Calcedon.act.6.c.3. Concil. Venetico.c.5.aliàs ad communionem ibi non admittantur.ibid.& ſi obtinent beneficium cum cura animarum, reſidere tenentur, aliàs non faciūt fructus ſuos, & contumaces poſſunt beneficijs priuari, & idem de canonicis, & alijs, qui iure, vel conſuetudine reſidere tenentur, vt dixi ſupra, tract. de ſtatu Epiſc.c.5.qui & fructibus præbendæ priuari poſſunt. cap.cum ſit. ſeſſ.24.in Trid.Conc.

Vigeſimoſecundò, non debent vſuram exercere, vel alienæ rei ſecularis conductores eſſe, aut turpi lucro negotiationis cauſa operam dare, aliter depoſiti à clero à communione habeantur alieni, ex Conc.II. Arelaten. c.14.& c.17.Conc.VI.Cartag.c.quoniam multi.diſt.47. & c.quoniā multi.14.q.4. Conc.Laodiceno,c.5. Cartag.I.can.13.c.1.& 2.c.ſecundum. ne cler. vel mon. & clerici ſuo alienove nomine vſuras exercere non poſſunt. c.ſicut non ſuo 47.diſt. & clerici vſurarij ſunt ipſo iure infames. Abb.in c. inter dilectos.de exceſſ.prael.etiam poſt reſtitutionem, & peractam pœnitentiam.Bal.in l.improbum.C.ex quibus cau.irrog. vnde repelluntur à beneficio obtinendo, cum quibus tamen diſpenſat Epiſcopus poſt actam pœnitentiam gl.in c.præterea. de vſur. Abb.in d.c.inter dilectos. & etiam ſuſpenduntur ab officio, & beneficio. d.c.præterea. arbitrio iudicis.c.2.eod. tit.& etiam debent deponi à beneficio, ſi non deſiſtunt, aliàs ſecus.not.Hoſtien.in ſumma de vſur.§.fin.verſ.alia. & ſic primo ſuſpenduntur, & ſi non corriguntur, deponuntur à beneficio.

Vigeſimotertiò, de ignobili loco ad nobilem per ambitionem tranſire nō debent, ſed ex cauſa vtilitatis id Epiſcopus de illis facere poteſt.in præſentia Sinodi, ex c.27.Conc.IIII.Cartag. c.Epiſcopus.7.q.1.c.1.cum ſeq. de poſtul.prælat.quia ſic ſe non mutant, ſed mutantur, quod licet. d.c.Epiſcopus.& c.mutationes.7.q.1. cum alijs ſupra alleg.

Vigeſimoquartò, ſub poteſtate Epiſcopi ciuitatis manere debent, ex Conc.Calcedon. act.15.c.8. & 5.Sin.Conſtantinop. collat.7. nec ſine eius voluntate diſcedere debent, ſed ad propria reuerti, ex Conc.Agaten.c.38. nec alibi miniſtrare debent ſine literis commendatitijs proprij Epiſcopi, ex Conc.Calced.act.15.c.13.Conc.Turonico I.c.11.& 12.nec ibi promoueri ſine licentia proprij Epiſcopi, ex Conc.Aurel.III.c.15. nec celebrare in aliena diœceſi ſine voluntate vtriuſque, ex Conc.Aurel.IIII.c.7. & clerici vagabundi ſine licētia proprij Epiſcopi, in omni loco à communione arcendi, ex Conc.Venetico.c.5.& à proprio communione priuati, à nullo recipiendi, ex Conc.V.Sardicen.c.16.Aquiſgranenſi cap.53. & habetur in Conc.Trid.ſeſſ.22.decret.de obſ.& euit.vbi habetur clericum peregrinum non admittendum ad celebrandū ſine literis teſtimonialibus proprij Epiſcopi; & quòd non debeant ordinari ab alieno, niſi teſtimonio, & conſenſu proprij, habetur in conſtitut.Pij II.incip.Ex ſacrorum; & Conc.Tr.ſeſſ.13. c.8. aliter ordinans à collatione ordinum per annum, & ſic promotus ab executione ordinum arbitrio proprij Epiſcopi ſuſpenſus eſt.d.cap.quæ ſuſpenſiones

ſpenſiones, ex Bulla Sixti V. contra clericos malè promotos, hodie Papæ reſeruantur, quò ad earum relaxationem, & Capitulum ſede vacante non poteſt concedere dimiſſorias ad ordines, niſi poſt annum à die vacationis eccleſiæ.ſeſſ.7. cap. 10. aliter in minoribus conſtituti, ſic ordinati careant priuilegio clericali, ſi in ſacris ordinis executione ad beneplacitum futuri Prælati, & Capitulum ſubiacet interdicto eccleſiaſtico, niſi is arctatus ſit ratione beneficij eccleſiaſtici, recepti, vel recipiendi, & ſi ante illius beneplacitum celebrat, eſt irregularis; Abb. in c.ſi celebrat.de cler.excom. & ſi quis ante pubertatem ordinatur ad ordines maiores, ſi inuitus, poteſt fortè contrahere matrimonium, & idem ſi ante pubertatem, & perſeuerat in contradictione vſque ad pubertatem, vel ſi poſt pubertatem intra triduum contradicit, aliàs non. Doct.in c.non eſt.de temp.ord.in c.vnico. de cler.per ſaltum, vbi Hoſt.Innoc.& Ioan.And.

Vigeſimoquintò, non debent conſcribi in duabus eccleſijs, ſed manere in ea in qua ſunt ordinati, non ad quam confugerunt, ex Conc.Calcedon. act.15.c 10.c.clericum in duabus.21.q.1. & iam tranſlatus nil communicet ex bonis prioris.d.c. & c.ſi quis iam.21.q.2 & ſi quis ſuſcipit duo beneficia incompatibilia, ſcilicet duo curata, vel duas præbendas in Cathedrali, aut dignitatem ibi, vel alibi cum onere reſidendi, vt in collegiatis, & alterum curatum, tenetur alterū dimittere, aliàs poſt adeptionem poſſeſſionis pacificæ ſecundi, eo ipſo vacat primum, & ſi vtrumq; nititur retinere abſque ſedis apoſtolicæ diſpenſatione, priuatur vtroque.c.de multa. de præben.c.quia nonnulli.c.præterea.eod. c.quia nonnulli.de cler.non reſid. c.execrabilis.de præben.in extrauag. Ioannis XXII. Trid.Conc.ſeſſ.7.c.2. ſeſſ.24.c.17. quod procedit etiam in regularibus dignitatibus.c.cum ſingula.de præb.in 6. & prioratibus. clem.1.de ſuppl.negl. & vicarijs perpetuis. clem.vnica.de offic.vic. & vlterius ſic contendentes vtrumque retinere ſiunt inhabiles ad ordines, & ad alia beneficia obtinenda.d.cap.execrabilis. idque ipſo iure, vt ibi not.glo.zenzer.pœnæ tamen prædictæ nō procedunt in Epiſcopatu, quia ſecundum non vacat, niſi poſt conſecrationem Epiſcopi, ſicut nec in alijs per acceptationem verbalem, ſed requiritur corporalis acceptatio, id eſt apprehenſio poſſeſſionis ſecundi, vt not.gl.in d.cap.de multa.de præben. & poteſt diſpenſari circa ſublimes, & literatas perſonas. d.c de multa. in fin. & ſi parochialis non ſufficit ad victum, poteſt adijci vnicuique ſimplex beneficium, quod ad victum ſimul cum illo ſufficiat. ex d.cap. 17. Conc.Trid.

Vigeſimoſextò, ebrietatem fugere debēt, aliter triginta diebus communione priuandi, vel corporali ſupplitio ſubdendi; ex Conc.Venetico cap. 13.c.ſi.35.diſt. & ſi non abſtinent à crapula, & ebrietate, ab officio, & beneficio ſunt ſuſpendendi.c.à crapula.de vit.,& hon.cler. & Hoſt.in ſumm. de temp.ordin.§.& cui.verſ. pœna autem, dicit, quòd Epiſcopus presbyter vel diaconus deſeruiens ebrietati, ſi non deſinat, deponitur, inferior clericus, vel laicus communione priuatur. c.ſi Epiſcopus.35.diſt. ſi verò ſemel tantum id egit, punitur, vt in d.cap.fin.

Vigeſimoſeptimò, non debent deeſſe à matutinis officijs in eccleſia ſua intra ciuitatem, excepta infirmitate, aliter per ſeptem dies ſunt à communione arcendi; ex Concil.Venetico c.14. & ſi non reſident poſſunt priuari primò fructuum portione, tum omnibus, & demum etiam beneficio.cap.

cum

cum dignitates.ſeſſ.24.in Trid.Conc. & ſic non exhibens præſentiam diui nis officijs,excepta infirmitate,vel abſentia ob eccleſiæ vtilitatem, non poteſt participare de diſtributionibus quotidianis,quæ præſentibus tantum dandæ ſunt diuinis officijs. cap vni co.de cler.non reſid.in 6. non obſtante quacunque colluſione.d.c.cum dignitates.

Vigeſimooctauò, in feſtiuitatibus ſolemnibus eccleſiæ deeſſe non debent,ſed illi inſeruire, ex Conc.Agaten. c.64.c.ſi quis. 7 q.1. & ſi eccleſia ſit parochialis non poſſunt inde abeſſe, niſi ex graui cauſa, & de licentia Epiſcopi,nec vltra duos menſes in anno.cap 1.ſeſſ.23.in Trid.Conc. aliàs fructus non faciunt ſuos, & mortaliter peccant, nec beneficiati in Cathedrali,vel collegiata vltra tres menſes, iuxta dicta ſupra de ſtatu Epiſc.c.5.

Nec poſſunt adire ſtudia ſi ſint beneficiati reſidentes,habetes parochiales dignitates, vel perſonatus ſine licentia proprij Epiſcopi; ex Bulla Pij IIII. 24.Nouemb. 1564.q.1 ſi id neget,eius ſuperior poteſt eum cogere,vt id concedat, qui tamen debet eos examinare, & approbare an ſint apti ad ſtudia. Abb.in c.relatum.1. de cler.non reſid. & requiritur,vt eſſent minores triginta annis cum ſtudium cœperint. deciſ.congr.341. & quòd in ſtudijs generalibus morentur per quinque, vel ſeptem annos in Theologia, vel iure canonico, & interim frui poſſunt fructibus beneficiorum, quibus tamen vetitum eſt ſtudere iuri ciuili,vel medicinæ. c.ſuper.c.non. ne cler. vel mon. aliàs incurrunt excommunicationem,ſi publicè audiant,non tamen ſi minus principaliter eas audiant. Zerola.Studium.nu.5.

Vigeſimononò, non poſſunt accedere ad dominos pro petendis beneficijs ſine literis commendatitijs proprij Epiſcopi, aliàs honore,& communione vſque ad plenam & dignam pœnitentiam priuentur; ex Conc.Aurelian.I.cap.9. nec ad Imperatorem ire ſine Metropolitani,vel prouincialium Epiſcoporum conſilio;ex Conc.Antioch.cap.11.& 12.Aquiſgranen. c.73.& 74.c.ſi quis Epiſcopus.13.q.8. c.ſi quis à proprio.11.q.5. c.per laicos.16.q 7.vbi nemo per laicos obtinere debet eccleſiam, & tales excommunicationem incurrunt. c.quoniam. c.ſi quis clericus. 16.q.7. & ſi ij talia beneficia nou reſignant,ab officio, & beneficio reddendi ſunt alieni. c. relatum.de iure patr.& collationes huiuſmodi factæ à dominis ſine diſpenſatione ſedis Apoſtolicæ nullæ ſunt, & ſic recipientes inhabiles fiunt ad alia beneficia obtinenda, ſine Apoſtolica diſpenſatione; ex Conc.Lateran. ſub Leo X. ſeſſ.10.in Bulla contra exemptos edita.§.& quia ſæpius. & intruſi ſunt, cum id obtineãt ſine authoritate eius ad quem ſpectat collatio. Abb.in c.quia diuerſitatem.de conceſſ.præb. & idem ſi eas obtinent ab Epiſcopo excommunicato,interdicto,vel publicè ſuſpenſo. Felin.in c.in noſtra.de reſcript.tex..in c.eum qui. de præb.in 6..

Trigeſimò, canes & accipitres ad venandũ habere non debent;ex Concil. Agaten.c.55.c.Epiſcopum.34.diſt. aliter Epiſcopus tribus menſibus ſe ſuſpendat à communione, presbyter duobus, diaconus ab omni officio,& communione ceſſet. ibid.c.1.de cler.venat.& c.2.eod. & presbyter etiã ab officio nedum communione eſt ob id ſuſpenſus, ſi venationi, vel accipitribus operam dat. Abb.& Io.And.in d.c.1. vel melius, quòd non eſt ſuſpenſus ipſo facto,ſed eſt in optione iudicis ipſum,& alios clericos ſuſpendere, vt dicit Cucch. de vita,&.hon.cler.nu.46. & ita vſus etiam interpretatur, & cauſa animi relaxandi perrarò id licet exercere, vel cauſa arcen-

di

di feram, quæ vineis, vel ſegetibus clericorum noceat. Præpoſ. in d.cap. Epiſcopum. Abb.& Anan in d.cap.1.

Trigeſimoprimò, non debent accipere munera pro impenſis patrocinijs, niſi ſpontè datum, aliter deponendi, ex Decretis Hormiſdæ Papæ, c. 10.cap obſeruandum quoque. 15.q 2. quod intelligitur, quòd non debent pretium petere pro ſeruitio præſtito in exercendo iudicio eccleſiaſtico, de quo ſupra tr.de Vicario cap.3. vel melius, quòd non debent recipere pretium de patrocinijs, quæ impenduntur in electionibus, ordinationibus, vel promotionibus clericorum, quia ideſt furtum, rapina, & ſimonia, & exigit depoſitionem, non autem ſi pretium petatur pro patrocinio præſtito aduocando coram iudice eccleſiaſtico, vt ibi dicit Archid.

Trigeſimoſecundò, non debent falſum teſtimonium proferre, aliter rei capitalis criminis ſint, ex Conc.Epaunenſi.c.13. & debent ab officio depoſiti in monaſterium detrudi. c.ſi Epiſcopus.50.diſt. Turr.Cr.in c.presbyter diaconi.5.q.6.c.qui iuxta ibid.non ſunt tamen beneficijs ipſo iure priuati, ſed veniunt priuandi per ſententiam. Clar.in pract.§.periurium.ver. item clericus.cum communi; ſi de illo crimine conſtat via directa, ideſt directè de hoc accuſati, & conuicti, vel in iure cōfeſſi, ſecus ſi de eo conſtet incidenter, vt dicit Præpoſ.in d.c.ſi Epiſcopus; & multum debet conſiderari à iudice damnum, quod intulit ſi eſt graue, vel non, quia ſic pœna eſt augenda, vel minuenda, nullo tamen caſu poſſunt puniri à iudice laico, licet coram illo peccarint id agendo. Innoc.Butr.Io.And.in c.vetum. de foro compet. Diaz. verbo, Falſi.

Trigeſimotertiò, ſi crimen capitale committunt, ab officio depoſiti in monaſterium ſunt retrudendi, ibi communionem ſumendo, ex d.Concil. Epaunenſi.c.22.& ſi is eſt parricida, debet deponi, & puniri. Diaz.in pract. crim.can.c.109. qui nec admittuntur contra laicum in cauſa ſanguinis criminaliter. Doct.in c.de cætero. de teſtibus; niſi in caſibus de quibus Lancil.tract.de Prætore, tit.de teſtibus.c.circa.nu.77. Campeg.de teſtib.concl. 91.92.& 97.& reg.297. Port.lib.2.ſuarum concl reg.28. & tunc etiam requiritur licentia Epiſcopi, vt poſſint teſtificari. Campeg locis cit.

Trigeſimoquartò, nō debent ad mulieres indebitis horis accedere, meridianis, & veſpertinis, niſi ex cauſa, & cum præſentia presbyterorum, & clericorum, ex Conc.Epaunenſi. cap.20. circa quod videnda ſunt dicta ſupra de hoc.

Trigeſimoquintò, in obſidione occidentes, duobus annis ab officio ſuſpendantur, & communione priuentur, ex Conc.Ilerdenſi.c. 1.cap.de his: 50.diſt in.ſi verò ibi præſentes ſint, & non occidant, eſt ſecus dicendum, & idem ſi occidant ſe non valentes aliter defendere, nec tunc fiunt irregulares. clem.1.de homic alias non poſſunt bellare etiam contra Turcas, niſi lachrymis, & orationibus. cap.1.23.q.8. Capra reg.96.num.29. teſtans de communi.

Trigeſimoſextò, in carnis peccata corruentes, ſi dignè eos pœniteat ſit in poteſtate Epiſcopi eos non diu ſuſpendere, ſic tamen vt vlterius nō promoueantur, quòd ſi iterato in id ruant, dignitate priuandi, & communionem tantū in exitu vitę ſuſcipiant, ex Conc.Ilerden. c.5. Aurelian.III.c.4.

Hodie verò clerici fornicarij non ſunt deponendi gl.in c.Maximianus. 81.diſt. in c.Iator.2.q.7.ſed in optione iudicis eſt pœna pro modo culpæ, &

actus

actus iteratione. Abb.Fel.& Dec. in c.at ſi clerici de iudic. ſi verò concu-
binarij ſint detinentes aliquam domi , etiam ſi ibi adſit mater, & ſit eius
pediſſequa,modo id ſit notorium,vel etiam ſi alibi eam detinent,& id eſt
notorium per euidentiam facti, vel quia de hoc ſint cóuicti,vel in iudicio
confeſſi, ſuſpenſi ſunt ab officio, & ſi interim celebrant,fiunt irregulares.
Abb.in c.veſtra.de cohab.cler. etiam ſi in minoribus ordinibus ſint conſti
tuti, & iudex iuxta facti qualitatem, poteſt talem ſuſpendere, vel priuare
beneficio, monitione tamen præmiſſa,vt eam dimittat, vt dicit Præpoſ.in
c.nullus.32.diſt, & ſufficit monitio facta in conſtitutionibus ſinodalibus.
Abb.in c.vt clericorũ.de vita, & hon.cler.in c.at ſi clerici.col.12.de iudic.
& idem ſtatuitur in Conc.Baſil ſeſſ 20. vbi priuãtur fructibus beneficij,&
ſi contumaces ſint ſunt etiam beneficijs priuandi, quas tamen pœnas non
incurrunt,ſi id poſſit tergiuerſatione celari,qui tamen ſi ad mandatum iu
dicis,ſic ſuſpectas non dimittunt,vt ſupra eſt dictum,poſſunt vlterius arbi
trio iudicis puniri. Silu.Clericus.2.§.8.pro adulterio verò deponuntur ab
officio,& beneficio. Abb.& alij in c.vt clericorum.de vita,& hon.cler. vbi
Io. And.Imola,& eſt communis; & damnati de tali crimine efficiũtur in-
fames. Abb.in c.at ſi clerici.§.de adulterijs.col.5.de iudic. etiam ſi illa eſ-
ſet meretrix, niſi clericus id ignoraret ; Sodomitæ verò deponuntur, & in
monaſterium detruduntur,ſi in cõſuetudine ea extent.c.clerici.de exceſſ.
cler.dicit tamen Zerola in praxi.priuatio,hodie prædictas pœnas eſſe ar-
bitrarias,& concordat Couar.var.reſ.lib.2.c.9.nu.8.etiã ſi pœna ſit à iure
taxata,& licet iudex in eo crimine diſpenſare non poſſit,vt ibi dicit,qui &
ibi remiſſiuè,tradit quibus cauſis id fieri debeat,pœnam augendo,vel mi
nuendo, hodie verò concubinarij puniendi, vt in Conc.Trid.ſeſſ.25.c.14.
ſcilicet vt moniti primò,tertia parte fructuum priuentur,ſecundò,omni-
bus fructibus,tertiò,ſuſpendantur,& priuentur beneficijs,& probabiliter
etiam ſuſpenſionem incurrunt,modo,vt ſupra.

Trigeſimoſeptimò , conuicti de falſo, furto, &periurio ab ordine ſunt
deponendi,& pro periurio biennio excommunicandi,ex Conc.Aurelian.
III. cap 8. Hodie verò clerici fures de furto conuicti per ſententiam,
confeſſionem in iudicio,vel facti euidentiam, deponuntur , & in mona-
ſterium detruduntur. cap.presbyter. 81.diſtin.vbi glo.cap.tuæ.de pœnis.
Ioan.Andr.in d.cap.tuæ. Hoſtien.in ſumma. de condict.furt.§.fin. pœna
tamen intruſionis in monaſterio non procedit in quolibet fure , ſed latro-
ne,& magnis furtis.Aret.in cap.cum non ab homine. de iudic. & vlterius
fiunt infames clerici furti damnati . Felin.in cap.qualiter. 2. §.ad corri-
gendos.2.col.de accuſat. etiam ſi contra eos agatur tantum de condictio-
ne furtiua,& non actione furti,vt dicit Silu.verbo,Fures.dicens,fures eſſe
quoque qui non reddunt hæredibus ſibi à morientibus conſignata , vt ijs
redderent. Periuri verò ſi ſint deponuntur ab ordine, & beneficio. c.preſ-
byter.81.diſt.Abb.in c.querelam.de iureiur.in c.cum non ab homine. de
iudic.& ideò qui iurarunt ire ad concilium ſecundùm formã. c.ego enim.
de iureiur.poſſunt deponi à dignitate ſi nõ veniunt.Iacobat.de Conc.li.2.
& idem de eo qui fregit promiſſionem vallatam fidei interpoſitione. Abb.
Felin.Hoſt.in cap.querelam.de iureiur.non tamen eſt priuatus ipſo iure
beneficio,ſed venit priuandus periurus. Ioan.de Selua tract.de Benef.3.p.
princ.q.3. qui & dicit, collationem factam periuro eſſe nullam,ſi per ſen-
tentiam

tentiam, id eſt, quia Papa non priuat periurum beneficio, niſi periurium ſit iudiciale. Rebuff. tract. de pacif. poſſ. pag. 37. col. 2.

Trigeſimooctauò, Clerici duo in vno ſtrato recumbere non debent ad ſuſpitionem vitandam, ex Sin. Turonica 2. cap. 15. & ſi vlterius peccarent, incurrerent pœnam, de qua ſupra, & in tomo IIII. tract. de Pœnit. in Canonibus Pœnitentialibus, pœnitendo, vt ibi.

Trigeſimonono, ſacrilegi poſt pœnitentiam arbitrio Epiſcopi gradum ſuum recipere poſſunt & dignitatem, ex Capitulis Græc. Sin. to. II. Conc. cap. 17. cap. ſi quis presbyter. 50. diſt.

Hodie verò is eſt deponendus. Hoſt. in ſum. de accuſat. §. quis ſit effectus. Et quia ſacrilegium poteſt ſumi, vel factum in perſonam ſacram, vel violando ſacrum, vel auferendo rem ſacram, ideò pro qualitate delicti, pœna in huiuſmodi varianda venit, vbi iure non eſt diffinita, iudicis arbitrio, vt dicit Diaz verbo, Sacrilegi.

Quadrageſimò, Clerici excommunicati, ſi ad Imperatorem recurrunt, ſpe reconciliationis carere debent, ex Capitulis Græc. Sin. tomo II. Conc. c. 35. c. ſi quis Epiſcopus, presbyter &c. 21 q. 5. quod intelligitur ſi ſunt excommunicati de mandato Papæ, vel quando iam eſt lata ſententia, & diſputatur apud ſuperiores eccleſiaſticos, an ſit iuſta, vel iniuſta: vt ibi dicit Archid. Et Clericus excommunicatus ipſo iure priuatus eſt fructibus beneficij, & nil ei licet egeno datur, ſi iuſta eſt excommunicatio. Couar. var. reſ. lib. 3. c. 3. n. 8. & c. 13. Clar. lib. 5. ſent. §. ſi q. 73. qui & ſi per annum ſtet in excommunicatione, & miles efficitur, beneficijs priuatur, non tamen ſi tunc excommunicatur pro cauſa ciuili. Arno. ſoliloq. vlt. & ſi clericus ſcienter, & ſponte participat in diuinis cum excommunicato nomine proprio à Papa, incurrit excommunicationem Papæ reſeruatam. Clarus d. §. ſi. q. 77. ver. Clerici qui. Couar. in c. alma.

Quadrageſimoprimò, ante horam tertiam comedere non debent, idq; cum gratiàrum actione, ex Cap. Græc. Sin. to. II. Conc. c. 58. facit. cap. 1. de celebr. Miſſ. vt ieiuni prompti ſint ad miniſtranda ſacramenta infirmis, vt ibi habetur.

Quadrageſimoſecundò, non debent incedere cum armis, vel habitu ſeculari, & indecenti, aliter triginta diebus incarcerentur, & aqua tantum, & modico pane ſingulis diebus ſuſtententur, ex Conc. Matiſconenſi cap. 5. & hodie arma ferentes ſunt excommunicandi. c. 2. de vita, & hon. cler. niſi id agant itineris cauſa per loca periculoſa, vt ibi dicit gl. & ſi relicto habitu clericali arma portent, ſi tertio moniti illa non deponunt, priuilegium clericale amittunt. c. in audientia. de ſent. excom. & etiam ſi non moniti miſcent ſe enormitatibus, amittunt ipſo facto priuilegium. c. ſi quis ſuadente, vt habetur in c. perpendimus. de ſent. excom. & c. cum non ab homine. de iudic. Priuilegium verò fori non amittunt, niſi poſt monitionē. arg. c. ſi iudex laicus. de ſent. excom. in 6. Et clericus ſi efficitur miles, amittit beneficium. Imol. in c. ſi. num. 6. de cler non reſid. teſtans de cõi. Gig. verò de Penſ. q. 55. nu. 2. dicit, eum non amittere penſionem ſi eſt aſſignata pro ſeruitio impenſo, vel impendendo, ſecus ſi eſt aſſignata in titulum ei qui beneficium dimiſit, vt & amittitur ſi monitus in militia enormibus ſe immiſcet, vt ibi dicit. Sed hodie ex Bulla Sixti V. de habitu, & tõſura, amittitur penſio excedens ſexaginta ducatos ex non delatione habitus clerica-

li ,& tonſuræ, ob quod & clericus non ſuccedit in feudo, ſi requirit ſeruitium perſonale militare. Bart. in l. hæredibus. §. filius. ad Trebel. niſi in caſibus de quibus dixi tract. de feudis, modo, vt ibi.

Quadrageſimotertiò, non debent permittere ſe rebaptizari ab hæreticis abſque violentia, timore, vel periculo, aliter tribus annis ſint inter audientes, ſeptem inter pœnitentes, duobus nō admittendi ad oblationes, ſic tamen, vt iis in extremo articulo ſubueniatur, ex Decr. Conc. Rom. ſub Fœlice Papa. c. 3. rebaptizati enim ſcienter dicuntur iterum crucifigere Christum. c. qui bis. de conſecr. diſt. 4. nec ſunt ordinādi. c. confirmandum. 50. diſt. Conc. Cartag. V. c. 1. r. etiam ſi ex ignorantia iuris ſint rebaptizati, & ſunt perpetuo irregulares. Archid. in c. fin. 51. diſt.

Quadrageſimoquartò, neci reorum intereſſe non debent, nec criminale forum adire, ex Conc. Matiſconen. II. c. 19. Conc. Mediol. IIII. tit. de vita, & hon. cler. nec debent iurare in manu laici ſine licentia Epiſcopi. c. nullus. 22. q. 5. nec in cauſa criminali teſtificari coram iudice laico ſine licentia Epiſcopi, vel etiam ciuili, vel vbi pœna ſanguinis venit ingerenda.

Quadrageſimoquintò, clerici clericos ad ſecularia iudicia trahere non debent, aliter ſunt excommunicandi, & cauſam perdant, ex Concil. Tolet. III. cap. 13.

Quadrageſimoſextò non debent exercere artes magicas, incantationes, auguria, ea docere, vel conſulere, aliter ab eccleſia eijciātur, ex Conc. Venetico. c. 16. & honore priuandi, ex Conc. IIII. Tolet. c. 28. c. ſi quis Epiſcopus. 26. q. 5. & hodie ſubduntur officio ſanctiſſimæ Inquiſitionis, ex Bulla Sixti V. contra Aſtrologos, vt explicaui de Caſibus Reſeru. caſu 8.

Quadrageſimoſeptimò, non debent negotiationes inhoneſtas ſequi, & turpia lucra, dicit tamen Zerola in praxi ep. eos poſſe per alios exercere mercaturam, ſi non habent, vnde aliundè viuant, vel adiuuando conſanguineos inopes, modo id eis à prælatis non vetetur, in verbo, Clericus, nu. 15. Nau. c. 25. n. 110. notab. 34. non alias, à quo tamē eſt abſtinendum, ob ſcandalum, & auiditatem, aliter ab officio clericali ceſſare debent, ex Decret. Gelaſ. Papæ c. 17. c. conſequens. diſt. 88. Conc. Nic. c. 17. Laodic. c. 15. Foroiul. c. 5. Conc. Cartag. VI. c. 17. Calcedon. c. 3. Cartag. III. c. 15. Arelaten. c. 14. & ex Conc. Taracon. c. 2. c. canonum. 14. q. 4. & c. pen. de vita, & hon. cler. c. 1. ne cler. vel mon. & Card. in clem. 1. in fin. de vita, & hon. cler. dicit, ꝙ clericus acquiſita ex negotiatione debet dare pauperibus, quod intelligitur ex conſilio. Notandum etiam, quòd quædam negotia ſunt permiſſa laicis, vt emere, & vendere, & hoc prohibetur clericis, qui nil commune cum laicis habere debent, non enim debent emere rem, vt carius vendant. d. c. 1. vbi glo. poſſunt tamen emere materiam, vt ſtagnum, vt inde conficiant inſtrumentum aliquod ſi egent, vt ex illo artificiolo viuant, vt ibi dicit glo. Similiter, nec poſſunt eſſe conductores rerum ſecularium. d. c. ſi tamen ſuccedant alicui poſſunt perſeuerare in conductione vſq; ad præfinitum tempus, vt & poſſunt vendere vinum quod eis ſupereſt, etiam ſi inde lucrentur, vt not. gl. & alij in d. c. 1. Similiter non poſſunt eſſe procuratores ſecularium coram iudice ſeculari, niſi pro cauſa eccleſiaſtica, vel miſerabilibus perſonis, vel coniunctis, aut propriam, vel eorum iniuriam proſequēdo, modo licito, vel ob aliam honeſtam cauſam, ſi neceſſitas immineat. c. 1. vbi Abb. ne cler. vel mon. c. omnibus. 4. q. 6. c. 1. c. cum ſacerdotis.

tis.de poſtul. artificium verò honeſtum exercere poſſunt ſi egent. 91.diſt. per tot. vt emendo chartam pro libro ſcribendo, dummodo ob id non deſint diuino officio.c.nunquam.de conſec.diſt.5.poſſunt etiam poſſeſſiones conducere,vt ſe ſuſtentent,vt dicit Hoſt.& Abb.in cap.cum ſecundum. ne cler.vel mon. ſcilicet ſi ſint eccleſiaſticæ,vel de licentia Epiſcopi,& etiam locare oues,vel boues,ſi ex decimis,vel ſucceſſione,vel aliàs ipſis ſint debitæ,& emere rem, vt melioratam vendant, vt pulium equi nutriendum, quia id eſt artificium,non negotiatio.d.c.nunquam & c.canonum.14.q.4. & clericus negotiator peccat mortaliter ſi ſit in ſacris, non autem ſi in minoribus, & etiam deponi poteſt ſi non deſiſtat, ita vt amittat priuilegium fori, quod eſt vt non vexetur in bonis, vel perſona, non autem per priuationem canonis, c.ſi quis ſuadente; quæ monitio debet trina vice fieri per iudicem eccleſiaſticum. Silu. Clericus. 3.nu.3.

Quadrageſimooctauò,non debent docere vllas mulieres, etiã illuſtres nobilitate,& illas inſtruere vt legere, ſcribere,vel canere diſcant,ex Conc. II.Mediol.tit.quæ ad Miſſam. Decr.32. niſi ætate, & moribus graues ſint, & Epiſcopi permiſſu. ibid.

Quadrageſimononò, non debent cauponariam artem exercere, aliter deponantur.can.54.Apoſt.6.Sin.Conſtantinop.can.9.cap.nulli diſt.44.& idem de macellaria,ſi publicè & perſonaliter id exerceant.clem.1 de vita & hon.cler.Hi enim tertio moniti ſi non deſiſtant,ſi ſint clerici coniugati, amittunt etiam priuilegium. c.ſi quis ſuadente. ſi verò non coniugati,nec incedunt in habitu idem, ſi verò incedunt in habitu, amittunt priuilegiũ rerum,& ſi reaſſumunt recuperant.Capra reg 94.& vt prædicta incurrant oportet,vt per ſe,& publicè eam exerceant,ſi enim per alium,ſecus eſt,vel ſi occultè.Gem.in c.1.eod.in 6.vel ſi alij locent,vel ſi ibi agant artificium quod clericis eſt permiſſum,aliàs ſecus,& ſi poſt aſſumptum dictum officium ante ſententiam latam, id dimittunt ceſſat illa pœna, eo modo quo conuenit coniugato,vel non, vt in cap.1.de cler.coniug.in 6. vt dicit Silu. Clericus.3. num 4. & de hoc circa coniugatum dictum eſt, vbi de priuilegijs clericorum eſt actum.

Quinquageſimò,non debent præter iuſſionem Epiſcopi proficiſci, Concil Laodicen.c.42.Aquiſgran.c.81. & de hoc dictum eſt ſupra, & habetur in Conc.Trid.ſeſſ.22.decret.de obſ. & euit. & ſi locum deſerant,diuinorũ exercitium eis interdici debet. ſeſſ.23.c.16.in Trid.Conc.

Quinquageſimoprimò, ſi conſpirent aduerſus Principem, ab Epiſcopo dignitate priuari debent & honore, niſi Princeps ipſe alterum eis reſtitui petat, ex Conc.Tolet.X.c.2 Abſolute tamen degradandi ſunt verbali depoſitione,& priuandi beneficijs per Epiſcopum ſuum. Barbat.in c.at ſi clerici.de iudic. vbi tenet contra Abbatem,quòd ob id nõ ſunt actualiter,ſed verbaliter deponendi, & ſequitur Diaz in pract crim.can.verbo,læſæ maieſtatis rei, ex eo quia non ſunt ſubditi poteſtati Principis ſecularis.

Quinquageſimoſecundò,damnati à ſinodo,miniſtrare non debent,aliter ſpe reſtitutionis careant, ex Conc.Antioch.c.4.Aquiſgran.c.47.& 48. cap.ſi quis Epiſcopus damnatus.11.q.4.

Quinquageſimotertiò, non debent intereſſe conuiuijs hæreticorum, aliter ſuperiores vno anno pace eccleſiæ priuandi, iuniores verberandi, ex Conc.Meldenſi c.73.& ſi fauens hæreticis incurrũt excommunicationem

Bullæ, & ſi fautores hæreticorum admittunt eos ad ſacramenta, vel ſepulturam eccleſiaſticam, vel recipiunt ab eis eleemoſynas, ſunt ſuo officio priuandi, ad quod non reſtituuntur ſine indulto ſedis apoſtolicæ, c. excommunicamus. §. credentes, ad fi. de hæret. etiam intra annum poſtquam huiuſmodi credentes fuerint denunciati. Hoſt. in ſumma. de hæretic. §. quæ pœna, in fin.

Quinquageſimoquartò, non debent aleis ludere, aliter debent deponi, & laici excommunicandi, ex 6. Sin. Conſtantinop. c. 50. niſi cauſa exercitij, vel recreationis domi. Capra reg. 86. nec mimi fieri, aut ſcenica ſpectacula exercere, vel venationum, ſub pœna, vt ſupra. c. 51. ibid. nec laſciuis, & ſecularibus cantibus, vel ſcenis, operam dare, ex Conc. Foroiul. c. 6. ſpiritualibus tñ conceditur ibi vti, facit circa aleas. c. clerici. de vita, & hon. cl.

Quinquageſimoquintò, non debent ſic fugere eſum carnium, vt nec olera cum eis cocta, comedere velint, aliter quia regulæ non conſentiunt, ab ordine ceſſent, ex Conc. Anciran. c. 13. Aquiſgran c. 63. quod ego intelligerem ſi id agant ex ſuperſtitione, & diebus non vetitis.

Quinquageſimoſextò, non debent vti vnguentis, & veſtibus ſumptuoſis, ex Sin. Nic. 2. vniuer. cap. 16.

Quinquageſimoſeptimò, non debent ſine licentia, matre excepta. cum quibuſq; mulieribus habitare, etiam ſi affinis ſit, vel propinqua, de matre enim teſtimonium, vel licentia non requiritur, ex Conc. Bracar. III. c 4. permittitur tamen habitatio cum ijs quæ naturali fœdere omnem ſuſpitionem excludunt, vt mater, amita, ſoror, & huiuſmodi. c. 39. Aquiſgran. Conc. c. interdixit. 32. diſt. de quo dictum eſt ſupra, caſu 15. modo ceſſet ſuſpitio pediſſequarum, vel ipſarum etiam.

Quinquageſimooctauò, non debent negotia ſecularia exercere, niſi eccleſiarum, orphanorum, & viduarum, Epiſcopo mandante, ex Conc. Vernenſi c. 16. Cartag. I. c. 6. qui & præter dicta ſupra, caſu 47. non poſſunt exercere officia ſordida, licet non turpia, vt aptare pelles, & huiuſmodi, cum ſic dehoneſtetur dignitas clericalis, qui tamen non incurrunt pœnam dictæ clem. 1. de vita, & honeſt. cler. licet peccent mortaliter, ſi id agunt publicè, non autem ſi occultè ad victum, vt artificium, neceſſitas tamen magna à peccato excuſaret hoc caſu. Silu. Clericus. 3. nu. 4. in fi. Similiter non debent eſſe proxenetæ, vel mediatores in contractibus illicitis, aliàs grauiter arbitrio iudicis pro modo delicti ſunt puniendi, & ſi id agunt in crimine ſimoniæ deponi à proprio gradu debent. c. ſi quis Epiſcopus. 1. q. 1. Rom. ſing. 722. Diaz verbo, Proxenetæ. Similiter non debent eſſe miniſtri laicorum, vel procuratores in cauſis eorum, aliter ſi fraudem ibi committunt, non ſubuenitur eis ab eccleſia, ſi in ſacris ſint, vel beneficiati. c. ſacerdotibus. vbi Abb. ne cler. vel mon. ad vnum tamen negotium particulare poſſunt eſſe procuratores, vt dicit Abb. in c. ſed nec. vbi Io. And. ne cler. vel mon. niſi ſit ita arduum, vt habeat multum diſtrahere clericum, ſicut multa negotia, vt dicit Philip. in c. 2. col. 2. de iudic nec id ſuſcipiant ex cupiditate. Abb. in c. 2. ne cler. vel mon. Similiter nec procurationes villarum, aut adminiſtrationes ſuſcipere debent, aliter ab officio eccleſiaſtico fiant alieni. cap. ſed nec. ne cler. vel monach. non tamen licet ijs caſibus iudici laico eos capere, ſed eccleſia dicitur eis non ſubuenire, quia non dat eis pecunias ad ſe defendendum, vel ſoluendum. Abb. in d. cap. ſacerdotibus.

Simi-

Similiter ij non poſſunt aleis operam dare, aleis enim iiſdem vetitum eſt, & taxillis ludere. cap. clerici. de vita, & hon. cler. ob mala quæ ibi committuntur, de quibus Hoſt. in ſum. de exc. cler. §. clericus. pœna verò talium eſt, vt ſint inhabiles ad obtinenda beneficia, vt perſonæ indignę. glo. in d. c. Abb. in c. inter dilectos. ſi id ſit publicum, non verò ob id ſunt priuandi beneficio obtento, ſed mitiori pœna contra eos agitur, qui tamen ſi poſt monitionem non deſiſtant, grauanda erit pœna iudicis arbitrio, vt dicit Diaz verbo, Aleatores. & iiſdem etiam prohibentur ludi fortunæ à lege damnati, & etiam à globis ligneis, & follibus, qui vento inflantur, & etiam huiuſmodi ſpectatione, ex Conc. I. Mediol. tit. de clericorum armis, arcentur.

Quinquageſimononò, non debent demoliri ſepulchra, aliter ab ordine deponi debent, & triennio pœnitere, ex Conc. Tolet. IIII. c. 45.

Sexageſimò, poſt mortem Epiſcopi bona eius diripere non debent, aliter officio priuentur, ex Conc. Aquiſgran. c. 88. Calced. c. 22. c. non liceat clericis. 12. q. 2. & ſimiliter bona eccleſiæ dilapidantes dignitate priuandi veniunt. cap. ſi quis presbyter. 50. diſt. c. 2. de ſtatu mon. poteſt tamen Epiſcopus cum tali diſpenſare, qui res eccleſiæ ſurripuit, & ſi clericus patronus eas ſurripuit, ſi requiſitus non reſtituit ſuſpenditur ab officio, & beneficio, donec emendet, qui ſi recuſet, eſt deponendus, & in hoc crimine tria ſunt ſpecialia: primò, vt dicit Butr. in c. licet heli. de ſim. quòd abſens, & contumax condemnatur etiam lite non conteſtata: ſecundò. quòd ob ſolam ſuſpitionem, ſuſpenditur ab adminiſtratione is contra quem fit inquiſitio: tertiò, quòd quilibet auditur accuſans, vt dicit etiam ibi Anan. admiſſis tamen prius ijs quorum intereſt, in arbitrio tamen iudicis eſt iuxta grauitatem ſuſpitionis, talem ſuſpendere ab adminiſtratione, vel non; Dicitur verò dilapidator, qui bona immobilia, vel mobilia pretioſa eccleſiæ dilapidat, non autem qui ſuos reditus. Diaz verbo, Bona eccleſiæ dilapidantes.

Sexageſimoprimò, non debent cum monialibus mœchari, aliter ab oſtiario vſque ad Epiſcopum deponendi, laici excommunicandi, ex 6. Sin. Conſtantinop. c. 4. can. 25. Apoſt. c. ſi quis. 27. q. 1. & in arctum monaſteriũ tradi, ab officio, & beneficio depoſiti, etiam ſi id non ſit notorium, nec diu continuatum. Abb. Butr. in c. at ſi clerici. de iudic. Anan. conſ. 1. col. 2. verſ. ſecundo. Hippol. in reper. l. vnicæ. nu. 41. C. de raptu virg.

Sexageſimoſecundò, ſi impuberes ſint, non debẽt vagari, ſed in vno conclaui manere, & fideliſſimo ſeniori deputari, ex Sin. Tolet. IIII. c. 23. c. omnis ætas. 12. q. 1. Conc. Trid. ſeſſ. 23. c. 18. cui loco, ſeminarium vocato, prouideri debet, modo ibi explicato.

Sexageſimotertiò, ſpectaculis intereſſe non debent, & inuitati ad nuptias, cum ludicra aduenerint, ſurgant, & diſcedant, aliter deponantur, ex 6. Sin. Conſtantinop. c. 24. Conc. Laodicen. c. 54. Aquiſgran. c. 83. c. non oportet miniſtros. de conſ. diſt. 5. c. his igitur. 23. diſt. Conc. Agaten. can. 39. c. presbyteri. 24. diſt. auth. de ſanctiſſ. Epiſc. §. interdicimus. collat. 9. Card. clem. ne in agro. §. porrò. col. 2. de ſtatu mon. Vnde abſtinere debent ab aſpectu ſaltationum, tripudiorum, comediarum, haſtiludiorum, duellorũ, oſtentationum, damnatorum ad mortem executionibus, tauricidijs, & huiuſmodi actibus ſecularibus, vt ibi dicit Card. cum horum ſpectacula mores corrumpere ſoleant: vt inquit Lactan. lib. 6. diuin. inſtit. c. 20. in fi. cum

par non ſit, vt oculi, & aures hominum ſacris, & diuino ſeruitio addictorū his mundanis actionibus contaminentur, qui & ideò non debent incedere perſonati, nec ad talium ſpectacula accedere, nec artem medendi exercere, nec eſſe aſſeclæ fœminarum, vel eis diſcumbentibus adſiſtere, ex Conc. I. Mediol. tit. de armis. & tit. de negotijs.

Sexageſimoquartò, non debent miniſtrare, vel baptizare in oratorijs, quæ intra domos ſunt ſine licentia Epiſcopi, aliter deponendi, ex 6. Sinod. Conſtantinop. can. 31. cap. clericos. de conſecr. diſt. 1. Conc. Trid. ſeſſ. 22. decret. de euit. & obſer. vbi tamen prædicta pœna non ſtatuitur, & de hoc ſupra eſt actum.

Sexageſimoquintò, à mundi voluptatibus debent abſtinere, fugere ſpectacula, & pompas vanas, ac turpia conuiuia, vſuris operam non dare, nec turpi lucro, vel fraudi, & abijcere amorem pecuniæ, quaſi cunctorum criminum materiam, ſecularia negotia vitare, gradus per ambitionem non ſubire, pro ſacramentis munera non accipere, dolos, & coniurationes cauere, odium, æmulationem, obtrectationem, & inuidiam, non vagi oculis eſſe, infreni lingua, inceſſu tumidi, ſed mentis pudorem, ſimplici habitu, & inceſſu oſtendere, obſcenitatem verborum, vt & operum omnino execrando, mulierum familiaritatem vitando, caſtitatem corporis perpetuò colendo, ſuperioribus obediendo, & in doctrina, pſalmis, & orationibus iugi exercitio incumbendo, ex Conc. Moguntiaco cap. 10. nec ſuperiores temere iudicando, ex Conc. Aquiſgranen. c. 102.

Sexageſimoſextò, non poſſunt ſine authoritate Epiſcopi eccleſiam conſtituere cenſualem, ſub tit. de pactionibus licitis, &c. part. 28. cap. 8. aliter ea ſunt priuandi. ibid.

Sexageſimoſeptimò, ſi duellum ſuſcipiunt, vel offerunt ſunt deponendi, niſi Epiſcopus cum eis miſericorditer diſpenſet, ſi inde homicidium nō eſt ſequutum. tit. de depoſ. cler. p. 26. tomo IIII. Conc. c. 5. cap. 1. de cler pugn. Hodie verò ex Conc. Trid. incurrerent excommunicationē, & pœnas contentas in cap. 19. ſeſſ. 25. d. Conc. & ex Bulla ſanctiſſ. Clementis VIII. circa hoc. Si verò clericus ex aliquo facto neceſſitatis duellum ſuſcipit, licet neceſſitas fuerit euitabilis, non debet deponi, ſed mitius puniri, vt ibi dicit Abbas; quod tamen hodie non crederem attendendum, ſed diſpoſitionem Conc. Trid. ſi neceſſitas fuit euitabilis, & non iuſta, & maximè ex d. Bulla.

Sexageſimooctauò, non debent homicidium committere, aliàs ab ordine ſunt deponendi, ex Conc. Triburien. cap. 11. ſi tamen quis præſens ſit vbi eſt homicidium commiſſum, & in nullo homicidio conſenſu, conſilio, vel alio modo operam dedit, nil ei obeſt, vt ibi dicitur; & quòd homicidæ ſint deponendi, probatur in c. presbyter 81. diſt. in c. cum non ab homine. de iudic. in cap. inquiſitionis. de accuſat. ſiue committatur à clericis facto, vel lingua, ſcilicet adhortatione, vel præcepto, aut conſilio: vt dicit gl. in c. ſicut dignum. §. clericos. de homic. & poſt depoſitionem ſunt in monaſterium detrudendi. d. c. cum ab homine. c. tuâ. de pœnis. Anan. in c. 1. de patrib. qui fil. quæ tamen detruſio non debet eſſe perpetua, ſed minori tempore debent ibi manere, & præterea priuâtur beneficijs per ſententiam, qui ibus ipſo iure ob id non ſunt priuati. Abb. & Feli. in d. c. inquiſitionis. qui teſtantur de communi. Dec. conſ. 166. in princ. 1. vol. poteſt tamen Epiſcopus iure communi cum homicida diſpenſare. c. 2. de cler. pugn. in duell. ſi

tamen

tamen quis impetraret beneficium talis in euentum priuationis non poſſet cum eo Epiſcopus amplius diſpenſare, cum ius ei ſit quæſitum. Dec. conſ. 105. in fi. crederem tamen hodie Epiſcopum non poſſe cum homicida diſpenſare, quò ad ordinem, ex c. liceat. ſeſſ. 24. in Trid. Conc. ſi ſit voluntarium, quo verò ad beneficium poteſt tantũ fortè diſpenſare in retētione ſimplicis. Vbi tamen homicida non venit puniendus pœna ordinaria, etiã clericus non incurreret pœnas prædictas, & prædicta etiam intelliguntur ſi homicidium ſit iniuſtum, ſi enim iuſtum, ſecus eſt. Diaz verbo, Homicidæ. qui & ibi allegat Hippol. & Iacob Boul. enumerantes multos caſus, quibus homicidæ non imponitur pœna ordinaria. Quòd ſi clericus mandet Chriſtianum occidi per aſſaſſinos, vel mandans, vel eos receptans, vel occultans, incurrit ipſo facto excommunicationem, & ipſo facto deponitur ab ordine, dignitate, officio, & beneficio, & beneficia poſſunt alijs liberè conferri. c. 1. de homic. in 6. & ſufficiunt ad id probandum argumenta probabilia, vt ibi dicit Philipp. & habetur pro degradato actualiter, adeò quòd iudex ſecularis abſque reali degradatione, poteſt eum punire. Lup. & Gemin. ibi. Boerius q. 69. nu. 10. ſi tamen mors inde non ſit ſequuta pœna extraordinaria venit puniendus. Diaz verbo, per aſſaſſinos. Quòd ſi parentes occiderit, aut Epiſcopum, vel presbyterum, debet, vt ſupra deponi, & ſi in minoribus ſit degradari, & tradi curiæ ſeculari, in ſacris verò exiſtens non eſt tradendus curiæ ſeculari, niſi ſit incorrigibilis. Arct. in c. cum non ab homine. Diaz verbo, Parricidæ. Si verò veneno occidit eſt deponendus, & longius detrudendus, cum ſic proditoriè occidat. Anan. in c. 1. de homic. in c. 1. de ſortil. Dec. in c. quæ in eccleſiarum. de conſtit. quæ pœna depoſitionis procedit, etiam ſi mors inde non ſit ſequuta, vt dicit Diaz verbo, Venefici. Anan. in rubr. de patrib. quòd ſi truncationem membri fecit, vel mandauit, priuandus eſt officio, & beneficio. c. clericis. vbi Io. And. ne cler. vel mon. quæ tamen pœna non procedit ſi membrum tantum debilitetur, vt ibi dicit Abb. cum non ſit irregularis.

Sexageſimononò, ſi excommunicati, vel ab officio ſuſpenſi, diuina celebrare præſumunt, ab officio, & beneficio ſine ſpe reſtitutionis deponũtur, & infames, ac inteſtabiles ſunt, ex Conc. Alemaniæ. c. 6. & ſunt irregulares. c. 2. de cler. excom. & ſi coram nominatim excommunicatis, vel interdictis celebrant, ſuſpenſionem incurrunt, & ſi ea durante, miniſtrant, fiunt irregulares. c. is qui. de ſent. excom. in 6. d. c. 1. & 2. de cler. excom. c. Epiſcoporum. de priuileg. in 6. & ſi in eccleſia interdicta, fiunt irregulares. d. c. is qui. §. ſi qui excommunicati debent ab Epiſcopis publicari, ex eod. Conc. Alemaniæ. c. 8. & ſimiliter recipiens ordines in excommunicatione exiſtens, eſt deponẽdus ab illo ordine. Abb. in c. cum illorum. de ſent. excom. & cum eo ſolus Papa diſpenſat, cum ſit irregularis, & idem ſi ſuſpenſus, vel interdictus ordines ſuſcepit, quia ſit irregularis. Ang. verbo, Irregularitas. §. 22. Silu. d. verbo. verſ. ſecundò quæritur. & proinde ſunt etiam beneficijs priuandi ſi in irregularitate recipiunt beneficium, ſic enim collatio non tenet, & ſi in irregularitate celebrant, ſunt deponendi. Nau. c. 16. nu. 249 cap. fraternitati. de cler. excom.

Septuageſimò, miniſtri, vel procuratores laicorum eſſe non debent. tit. de cler. depoſ. p. 26 c. 17. vel cauſa lucri negotiari. tit. ne cler. vel mon. p. 26. c. 2. cum ſeq. de quo caſu dictũ eſt ſupra; ſi tamen is ſit conſtitutus procu-

rator

rator ab aliqua vniuerſitate non poteſt recuſari. Capell. Toloſ. deciſ. 152. qui & licet non poſſit eſſe procurator laici generaliter coram iudice ſeculari, ſecus tamen eſt ad aliquam cauſam ſpecialem, ex cauſa. Doct. in cap. per venerabilem. qui filij ſint legit.

Septuageſimoprimò, concubinis nil in teſtamento relinquere poſſunt, ex Conſtit. oxion. §. & ſi fortè. nec impignorare, aut vendere eccleſiam ſuã conſanguineis proprijs, ibi. §. eccleſiarum. & hodie ſic facientes, etiã extraneis, alienando bona eccleſiæ, vel permutando, aut locando vltra trienium citra conſenſum ſedis apoſtolicæ, niſi in caſibus ibi expreſſis, incurrunt excommunicationem, & priuationem beneficij ipſo facto, & inhabilitatem ad alia obtinenda, & contractus eſt ipſo iure nullus. c. ambitioſæ. de rebus eccl. non alien. in extrauag. com. niſi conſuetudine receptum ſit, vt permutatio fiat coram ordinario, quæ valet; Et ſi is vendit ipſam eccleſiam committit ſimoniam, iuxta cap. 1. cum ſeq. de ſimon. de quo infra caſu 76. & quod dicitur eos non poſſe donare concubinis, idem ſentit Capyc. deciſ. 102. niſi in caſibus, de quibus Anch. conſ. 247. Crau. conſ. 229. Alciat. de præſumpt. præſumpt. 26. nu. 3.

Septuageſimoſecundò, non debent concubinas tenere publicè, ex dicta Conſtit. oxion. §. addentes. aliter fornicarij publici ſunt ſuſpenſi ipſo facto ab officio, & ſi ante actam pœnitentiam miniſtrant, fiunt irregulares à ſolo Papa abſoluendi. Couar. in clem. 1. 2. p. § 1. nu. 5. de homic. & ſunt ſpoliandi officio, & beneficio, ex Conc. Alemaniæ. c. 1. & 2. & de hoc dictum eſt ſupra, & dixi de Caſibus Reſeru. caſu 1. tract. de Suſpenſione. num. 19. verſ. ſecundo. & hæc intelligenda, vt ſupra, caſu 26.

Septuageſimotertiò, clerici alieni non debent alibi dignitates habere, ſed qui ſunt in propria eccleſia, ex Sin. 8. generali. c. 13. niſi de licentia proprij Epiſcopi, vt ſupra eſt dictũ, vel ſi ſint ei ſubiecti, vel ſi in propria eccleſia idonei non adſint, & extra eam extantes digniores ſint, cum beneficia dignioribus ſint conferenda, vt dicit Lamb. de Iure Patron. lib. 2. p. 2. q. 10. art. 3. & dixi tract. de ſtatu Epiſc. c. 4. nu. 5. vbi explicaui, quando extranei ſint præferendi iis qui ſunt de gremio eccleſiæ, cum teſtimonio tñ proprij.

Septuageſimoquartò, iura laicorum ſibi vendicare non debent, nec è conuerſo, ex Conc. Lateran. ſub Innocentio III. c. 42.

Septuageſimoquintò, non debent perſonis ſecularibus ſine cauſa fidelitatis iuramentum præſtare. eod. Conc c. 43. & ſine licentia Epiſcopi, nec in cauſa criminali coram laico teſtificari. c. teſtimonium. 11. q. 3. Abb in c. de cætero. de teſtib. cog. In ciuili verò ſic de Epiſcopi maximè licentia, vt tutius agatur. Abb. & Felin. in c. 1. de iuram. calum.

Septuageſimoſextò, ſimoniacè a patronis ad eccleſias præſentati, officio & beneficio ſunt priuandi, nec reſtituendi ſine apoſtolica diſpenſatione, ex Conc. Alemaniæ. c. 10. & Tolet. VIII. can. 3.

Hodie verò ſimoniaci præter depoſitionem ab ordine, & beneficio, ſi ſimonia ſit commiſſa in ordine, & beneficio, iuxta c. de hoc. de ſimon. c. cum ſuper de confeſſis, ſi ſit commiſſa in ordine non ſolum non permittit executionem illius ordinis ſuſcepti ſimoniacè, ſed etiam impedit executionẽ omnium aliorum. Innoc. in c. per tuas. & in c. tanta. de ſimon. Præpoſ. in c. ſtatuimus. 1. q. 1. & incurrunt hodie ſimoniaci in ordine, vel beneficio, excommunicationem Papæ reſeruatam, priuationem beneficij ipſo facto.

c.cum deteſtabile. de ſim. in extrau.com. & in hoc crimine proceditur per ſola ſigna, & admittuntur præſumptiones. Abb. in c. ſicut. de ſim. & admittuntur ad accuſandum ſimoniacum, ſerui, meretrices, & criminoſi, ac ſocij criminis. c. tanta. c. per tuas. 1. vbi Doct. de ſimo. & accuſatus tantummodo ſuſpenditur ab executione ordinis. c. accuſatum. de ſim. ſi verò ſit commiſſa in collatione ſacramentorum inducit peccatum mortale, ſed non excommunicationem, & de his latius agitur, ſupra tract. de Simon.

Septuageſimoſeptimò, non debent quid agere ſine licentia proprij Epiſcopi, nec presbyteri in ſua parochia ſine ea Miſſas celebrent, ex Concil. Tribur. c. 32. quod intelligitur de presbyteris non intitulatis, quia Parochi, & alij beneficiati, eo ipſo admiſſi intelliguntur ad executionem ordinis quem requirit beneficium. arg. c. ſi. de reſcript. in 6.

Septuageſimooctauò, clerici inferioris ordinis non debent accuſare conſtitutum in ſuperiore, ex Conc. Moguntiaco. c. 12. quod ex reuerentia intelligitur, & conſilio, vel ꝙ id intelligitur, ꝙ Epiſcopum non poſſunt accuſare, vt ſupra eſt dictũ, de alijs enim id non inuenitur nunc eſſe prohibitũ.

Septuageſimononò, non poſſunt venire ad militiam, vel aliam mundanam dignitatem, ſub pœna anathematis, ex Sin. Triburienſi cap. 27. cap. 1. ne cler. vel mon. de quo ſupra eſt dictum, vbi de negotijs ſeculi à clericis cauendis eſt actum.

Octuageſimò, nõ poſſunt de his quæ intuitu eccleſiæ acquiſierunt, condere teſtamentum. tit. de alienat. rerũ eccleſiæ. p. 30. c. 5. quod intelligitur niſi impetrato à Papa priuilegio. Dec. conſ. 157. Clar. tract. de teſt. q. 27. §. teſtamentum. vel ſi id præſtet conſuetudo, ſaltem ad vſus pios. Couar. in c. cum in officijs. de teſtam. vel ſaltem eo caſu ſtante tali conſuetudine ſuccedent ei venientes ab inteſtato, qui & teſtari poteſt de quæſitis ſuis laboribus. Clar. d. q. acquiſita tamen per curatum præſumuntur quęſita ex bonis eccleſiæ, niſi contrarium ex coniecturis eliciatur. c. 1. vbi Abb. de pec. cler. Soc. conſ. 216. lib. 2. & ſi hæres curati ſit in poſſeſſionę, incumbet ſucceſſori eccleſiæ onus probandi, intuitu eccleſiæ eſſę quæſita; & de his dixi in tract. de Teſtam. vbi egi quis poſſit teſtari, ſub c. 58. ver. quis poſſit teſtari.

Octuageſimoprimò, non debent apud ſe libros habere res leues, vel iocoſas continentes. Conc. IIII. Mediol. tit. de vita, & hon. cler. & minus hæreticos, vel aliàs vetitos, aliàs ſcienter id agentes incurrunt excommunicationem Bullæ, ex Bulla Cœnæ. caſ. 1. & Indice Rom. lib. prohib.

Octuageſimoſecundò, non debent incedere perſonati, vel laruati, nec comedijs, vel haſtiludijs interſint, ludiſve aleatum, aut ſaltationibus vacent, vel interſint, nec pila maiori ludant, aut globis, qui malleis ligneis impelluntur, conceſſo tamen ludo paruæ pilæ gratia valetudinis, ſi ſecreto, & ſine precij appoſitione fiat. Conc. I. Mediol. tit. de armis, ludis, &c.

Octuageſimotertiò, pannis viridibus, vel rubeis vti non debent, vt habitus decentia morum intrinſecam honeſtatem oſtendant, habẽtes habitum non expectoratum, ſed à collo deſuper vndiq; clauſum, à manicis lateribus, & retro, nec veſtes ſericeas deferre debent exteriores domi, vel foris, niſi ex ſanguine regio, vel ducali ſint orti, veſtes verò thalares ſint, non fronciatæ, vel partitæ, nec nimia amplitudine ſuperfluæ vel nimis breues, vel plus æquo ſtrictæ, ſic tamen, vt in eis honeſtas non faſtus cernatur, nec camiſiæ fronciatæ ſint, nec veſtes pariter laceræ ſint, nec caligas partitas,

vel ſcacatas deferant, nec circa genu diſſutas, nec calceis lunatis, vel feneſtratis vtantur, nec annulos geſtent, niſi ex dignitatis gradu eis conueniãt, ex Conc. Senonenſi c.23.& 24. Conc. Trid. ſeſſ. 14.c.6. nigro tantum colore vtantur, niſi ex dignitate alius conueniat, veſtes talares ſint, nec à ceruicibus in tergum reflectantur, nec caligæ turgidæ ſint, mantelletto non vtantur niſi Prælati ſint, tonſura eis appareat, labrũ ſuperius eis ſit raſum, comam & barbam non ſtudioſè nutrientes. Conc. I. Mediol. tit. de clericorum veſtitu; ijdem in obitu cognatorum, veſtes lugubres induere non debent; ex Conc. V. Mediol. tit. quæ ad clericorum honeſtatem pertin. Zerola in praxi ep. Clericus. nu. 14. Ij præterea in habitu congruo, & tonſura incedere debent. clem. vt ij qui. de ætate, & qualit. cauendo ne veſtes virides, rubeas, vel varij coloris, nimis molles, prolixas, vel nimium breues induant; aliàs per ſex menſes ſuſpenditur beneficiatus à perceptione fructuum beneficij, in alijs ordinibus verò citra ſacerdotium cõſtituti per id tempus inhabilitantur ad beneficium obtinendum, ſacerdotes verò per annum, habentes verò curam, vel beneficium cum dignitate per annũ priuantur fructibus beneficij d. clem. vbi gl. & idem ſtatuitur in Conc. Trid. ſeſſ. 14.c.6. & in Bulla Sixti V. de habitu, & tonſura, qui vlterius beneficiatis ad ſit priuationem beneficij, ipſo facto, habitus verò clericorum debet eſſe nigri coloris, ſi per dignitatem alio vti non liceat, cum veſte talari, & birreto cum cruce, vel ad formam crucis confecto, & cum tonſura decenti, vt dixi de Caſibus Reſeru. caſu 4. qui etiam vti non debent fulgidis veſtibus, & vnguentis. c. 1. 21. q. 4. Abb in cap. clerici. de vita, & hon. cler. quæ intelliguntur, niſi rationabilis cauſa adſit, vt quia opus ſit eos mutare habitum ad vitam tuendam, vel in aliqua ſolemnitate nuptiali, iuxta morẽ regionis. Imol. in clem. 2. de vita, & hon. cler. vel niſi ita pauperes ſint, vt alium habitum non habeãt, niſi qui ſibi donatus ſit, vt dicit Cucch. tract. de vita, & hon. cler. nu. 14. & 15. qui & abſtinere debent à frenis, ſellis, & pectoralibus deauratis, fibulis, vel zonis auro, vel argento ornatis, & clerici clauſas in ſummo manicas habere debent, Epiſcopi verò in publico, & in eccleſia ſuperiores veſtes lineas habere debent. cap. clerici. cap. pen. de vita, & hon. cler. & clerici in equitando contractiori habitu vti poſſunt, ſic tamen vt clerici eſſe dignoſcantur. Conc. IIII. Mediol. tit. de vita, & honeſt. cler. & huiuſmodi, vt ibi habetur, & per Cucch. loco cit. & in Bulla Sixti V. ſtatuitur obtinentes penſiones ſupra ſexaginta aureos habitum clericalem deferre teneri.

Octuageſimoquartò, nõ debent facere ſe promoueri ad ordines ſacros extra tempora, vel ante ætatem legitimam, vel ab alieno Epiſcopo, ſine diſpenſatione, aliter ab executione ordinum ſuorum ſint ſuſpenſi, & ſi interim miniſtrant, incurrunt irregularitatem, ex Conſtit. Pij II. incip. Cum ex ſacrorum. Conc. III. Mediol. tit. de his quæ partim ad ordinis ſacramentum, &c. vel ſine patrimonio ſufficienti, vel aliàs inhabiles, aliter ſuſpenſi ſunt ab executione ordinum, & egent apoſtolica diſpenſatione, & etiã eos ordinantes, ex dicta Bulla Sixti V. contra clericos malè promotos, nec ſine patrimonio ſufficienti, vel beneficio, quod ſit perpetuum, non enim ſat eſt titulus Vicariæ temporalis, vel beneficium amouibile. Abb. in c. Michael. de fil. presb. poteſt tamen quis ordinari ad titulum ſeminarij, vt ſeruiat beneficio ei vnito, vel patrimonij ſibi donati à patre, vel alio, modo ibi non

ſit

ſit colluſio, quod debet eſſe ſufficiens ad victum arbitrio iudicis Nauar. conſ. 18. de temp. ord. & poteſt etiam quis ordinari vbi eſt penuria clericorum ſine patrimonio, & beneficio, ſi diues ſpondeat fideiuſſore dato ſe miniſtrare neceſſaria ordinato, ex deciſ. congreg. ordinatus tamen ſine patrimonio, vel beneficio, non eſt ſuſpenſus, ſi nil finxerit, ſed Epiſcopus tenebitur. Pariſ. de reſign. benef. lib. 2. q. 6. & de hoc agitur latè in tract. de Sacram. Ordinis, & dixi tract. de Caſibus Reſer. cap de Suſpenſione. verſ. quartò. Clericus. vbi prædictam Bullam Sixti V. expoſui.

Aduertendum autem circa dimiſſorias ad ordines, quòd dari poſſunt ab Epiſcopo originis, & domicilij. cap. nullus. de temp. ordin in 6. intelligitur verò quando quis aliquò à teneris tranſtulit domicilium, & ibi moratus eſt vſque ad tempus promotionis, quia ſic poteſt ſcire mores, & vitam eius, vt pluribus probat Zerola in praxi ep. verbo, Dimiſſoriæ dicens etiam Epiſcopum beneficij non poſſe eas dare, niſi à teneris ibi habitarit, & quòd nec Epiſcopus familiarem triennalem promouere debet, niſi eum optimè norit, & niſi ſeruatis contentis in cap. 5. & 9. ſeſſ. 23. in Trid. Conc. ſubdens tamen ſeruari, vt dentur ab Epiſcopo domicilij ei qui per decennium ibi habitarit, & illuc tranſtulerit bona ſua cauſa habitandi, tertiò, vt pro natalibus informationes ſumãtur à teſtibus originis, & prædicta procedunt etiam quò ad ordines minores. ex d. cap. 5. 8. & 10. ead. ſeſſ. qui tamen non eſſet ſuſpenſus, etiam ꝙ ante ætatem legitimam eſſet promotus, cum iura de ſacris tantum diſponant, niſi ordinatus ſit contra ordinantis prohibitionem ſub pœna illa latæ ſententiæ, ex Nau. c. 25. nu. 70. notab. 5. crederem tamen etiam in minoribus ſic ordinatum ſine dimiſſorijs proprij Epiſcopi, eſſe ſuſpenſum, ex Bulla Sixti V. contra clericos male promotos, & ſi is miniſtrat, ſolus Papa diſpenſat in irregularitate, ex d. Bulla, ſi tamen id ſit occultum, probabile eſt, quòd Epiſcopus diſpenſare poſſit, ex Conc. Trid. ſeſſ. 24. cap. 6. de reform. Silua. 4. p. q. 7. num. 8. ver. 3.

Quòd ſi ſciens prohibitionem, tamen ſuſcepit ordines ante ætatem, vel ſine literis dimiſſorijs, vel ſine titulo patrimonij, ſi non exercuit ordinem, dicit Zerola ibi nu. 3. quòd ab Epiſcopo poteſt abſolui, & quòd ſimiliter ſi exercuit ordinem, & eſt occultum, Epiſcopus poteſt abſoluere, & diſpenſare, & idem dicit, ſi ignorabat id eſſe prohibitum, & ante miniſtrationem eum pœnituit, & eo magis ſi non exercuit ante ætatem, ſed eam expectauit, his enim duobus caſibus dicit, eum non egere diſpenſatione, niſi excommunicatio feratur ab Epiſcopo latæ ſententiæ, dum ordinat, cõtra ſic ordinatos; Et licet prædicta iure communi ſuſtineri poſſent, tamen ſic ordinatus ante ætatem, vel ſine literis dimiſſorijs, vel aliàs illegitimè, ſuſpenſus eſt ab executione ordinum, & ſi in ijs miniſtrarit etiam minoribus tantùm ſit irregularis, & omnibus officijs, & beneficijs eccleſiaſticis, eo ipſo priuatur, & in præmiſſis tam abſolutio, quam diſpenſatio etiã in foro conſcientiæ Papæ reſeruatur, ex Bulla Sixti V. contra clericos malè promotos, etiam ſi non miniſtrarit, niſi iuſtus error, & probabilis facti ignorãtia eum excuſet, vt habetur in d. Bulla, & concordat Zerola loco cit. & dixi lib de Caſib. Reſeru ſub cap de Suſpenſione, vbi & dixi, dici patrimonium ſufficiens ex quo neceſſaria vitæ percipiantur. c. cum ſecundum. c. Epiſcopus. de præb. iuxta loci, perſonæ, & eccleſiæ qualitatem, quod ſi caſu ſiue [illegible] ate, vel alluuione perierit, Epiſcopus ei prouidere debet. c. tuis. de præben. vbi &

declaraui, quomodo interſtitia ſint obſeruanda, & Zerola loco cit. num. 5. dub. 1. dicit, aliquem poſſe ordinari ad eccleſiam receptiuam, quæ intelligitur, vt in Conc. Trid. ſeſſ. 21. c. 2. qui & dub. 2. dicit, ſatis eſſe, quòd penſio, vel beneficium ſimul cum patrimonio ſufficiat ad vitam, licet per ſe ſatis non ſint, qui & dub. 3. dicit, ſatis eſſe ſi prouideatur à populo de tali ſtipendio, quod ei ſatis ſit, ex Conc. Trid. ſeſſ. 24. de reform. cap. 12.

In litteris porrò teſtimonialibus debet exprimi, vt is poſſit ordinari à quolibet Epiſcopo gratiam, & communionem ſanctæ ſedis apoſtolicæ obtinente, ſi enim exprimeretur à quo Epiſcopo, & is alium ſubſtitueret, qui loco eius ordinaret, is poſſet promouere tantum ſubditos Epiſcopo, de cuius licentia ordines confert, ex declar. 2. ſac. congr. Secundò, debet exprimi cauſa cur non poſſit à proprio ordinari. c. 11. ſeſſ. 7. in Trid. Conc. vt ægritudinis. c. 3. ſeſſ. 23. ſub cuius ægritudinis nomine veniunt omnia alia iuſta impedimenta. Franc. in c. vnico. de cler. non reſid. in 6. Tertiò, vt exprimatur ordinandum præuio examine idoneum repertum, aliàs literæ non valerent, ex d. c. 3. Quartò, vt exprimatur titulus ad quẽ promouetur. c. 2. ſeſſ. 21. de refor. in Tr. Conc. Quòd ſi literæ dicantur amiſſæ, ſi non expirat tempus promotionis, alias expectare is debet, aliàs probabiliter admitti poterit, ſi per aliqua argumenta, teſtes, & inditia probet de earum tenore, licet tutius ſit etiam tunc alias expectare, cum, vbi amiſſæ ſunt ſine dolo, ei non currat tempus. Zerola loco cit. nu. 6. quæ literæ teſtimoniales non debent eſſe vetuſtiores duobus, vel tribus menſibus à die vltimæ ſacræ ordinationis computandis, niſi cõcedens ſit abſens, vel legitimè impeditus, quæ & non expirant morte eas concedentis. Zerola loco cit. nu. 8. & 9. qui & nu. 10. dicit, Epiſcopum cenſuris publicè innodatum eas non poſſe concedere, vel eius Vicarium, & tunc poſſe clericos eius ſubditos ordinari à vicinioribus Epiſcopis, ſine dictis literis dimiſſorijs, quod nõ ſentio, qui & nu. 7. & 8. dicit, Epiſcopum, vel eius miniſtros nil pro eis accipere debere, notarium verò non vltra decimam aurei, vbi nõ viget conſuetudo minus, vel nil accipiendi, niſi pro pluribus ſimul ſcribatur, & ꝙ iſta decima intelligitur, iuxta regionem, vbi plus, vel minus aureus æſtimatur, & ꝙ etiam pro literis commiſſorialibus Parocho directis de ſumenda informatione, poteſt hæc decima etiam accipi vltra dimiſſoriales, & quòd nil poteſt accipi pro præſentatione literarum, & quòd plus dans non recipit ordinis executionem. c. 1. de ſim. & ordinans excommunicationem Papalem ſic accipiens, incurrit. Nau. c. 25. nu. 3. notab. 4. 5. & 6. c. 15. nu. 69. notab. 2. ſi quid tamen liberaliter poſt eas habitas donetur, nõ cenſerem incurri dictas cenſuras, ſecus ſi ante, vel pactum deſuper fiat, aut exactio.

Octuageſimoquintò, nõ debent ſacerdoti in Miſſæ ſacro inſeruire prius quàm eo in munere ante inſtructi ſint. Conc. IIII. Mediol. tit. quæ pertinent ad ſanctiſſimum Miſſæ ſacrificium.

Octuageſimoſextò, non debent occupare iura, vel iuriſdictiones eccleſiarum, vel operum piorum, aliàs excommunicationem Papæ reſeruatam incurrunt. ſeſſ. 22. cap. 11. in Trid. Conc.

Octuageſimoſeptimò, ſi blaſphemãt Deum. Beatam Virginem, vel Sanctos, fructuum, vel bonorum priuatione, vel alijs pœnis puniri debent, ex reform. Cleri Germaniæ. cap. 29.

Hodie verò ex Conc. Lateran. ſub Leone X. Clericus blaſphemus pri-

ua

ma vice priuatur fructibus beneficij vno anno, ſecundo beneficio ſimplici eſt priuandus, tertia vice omnibus beneficijs eo ipſo priuatur, & in exilium mittitur, ſi verò beneficio caret, prima vice pęna pecuniaria, vel corporali puniatur, ſecunda, carceribus mácipetur, tertia, ad triremes mittatur, quæ procedunt ſi blaſphemet Deum, vel Dominum Ieſum Chriſtum, vel Beatam Virginem, qui reliquos ſanctos arbitrio iudicis pro qualitate blaſphemiæ, & modo, loco, &c. ex Bulla 6. Pij V. incip. Cum primum.

Octuageſimooctauò, non debent ſi Archidiaconi, vel alij habentes perſonatus ſint, exire ad leges, vel Phyſicam audiendam. cap. ſuper ſpecula. ne cler. vel mon. niſi Parochi ſint ſub ſe capellas non habentes, ij enim in dicta prohibitione non comprehenduntur. c. 1. eod. in 6. illi verò nō poſſunt ſine Papæ diſpenſatione, niſi gymnaſio publico tale priuilegium cōceſſum ſit, vt clerici ibi exiſtentes, eas audire poſſint, & ex Conc. Lateran. ſub Leone X. ſeſſ. 8. ſtatuitur ne quis clericus in ſacris conſtitutus, in gymnaſijs publicis, audiendæ Philoſophiæ, vel Poeſi, poſt Grammaticam, & Dialecticã vltra quinquennium, ſine aliquo ſtudio Theologiæ, vel ſacrorum canonum, incumbere debeat.

Octuageſimononò, cauere debent in ordinibus ſuſcipiendis ea quæ latæ traduntur Tomo IIII. tract. de Sacram. Ordinis.

Nonageſimò, in Miſſa celebranda, & ſacramentis adminiſtrandis cauere debent ab ijs quæ dicto Tomo tract. de Miſſa, & Sacram. habentur.

Nonageſimoprimò, in beneficijs adipiſcendis cauere debent ne agant contra ea quæ dicta ſunt tract de Elect. cum ſeq.

Nonageſimoſecundò, cauere debent ne cenſuras incurrant, de quibus latè traditur in d. Tomo IIII. ſub tract. de Cenſuris. cum ſeq. & dixi lib de Caſib. Reſer. aliquid circa idé, qui ſi ſuſpenſionem incurrant circa ea quæ per actum ordinis non exercentur, vt ſi ſuſpenſi ſunt ab eligendo, contrauueniens non incurrit irregularitatem, ſecus ſi ſuſpenſi ſunt ab actu ordinis, & contraueniant. Capra reg. 83. num. 2. & 20. & ſi is committit delictum ob quod venit beneficio priuandus, tenetur reſtituere fructus à die commiſſi criminis, etiam ſi nō extent, nec factus ſit locupletior, & ad eos quos percipere potuit, licet habeat ius in re, donec ſit priuatus. Clarus d. §. fin. q. 37. Suarez Clericus. n. 106. quod intelligitur poſt ſententiam, & in foro exteriori, quod tamen fortè non ſeruatur, in foro verò conſcientiæ etiam ipſo iure priuatus beneficio, non tenetur illud dimittere, niſi initium ſit vitioſum, vt quia ſimoniacè illud obtinuerit. arg. c. 1. de reg. iur. in 6.

Nonageſimotertiò, cauere debent ne ſint ſchiſmatici, ſi enim à capite Epiſcopo diſcedunt, niſi coram Epiſcopis vicinis conquærantur, vt eorum cauſa audiatur, debent loco priuari, ex Conc. II. Cartag c. 2. ſi verò contra Romanam Eccleſiam, debent degradari, & curiæ ſeculari tradi. c. de liguribus. 23. q. 5. Io. And. Abb. & alij in c. cum non ab homine. de iudic. aduertendo, quòd aut quis credit eccleſiam eſſe apud vnum tantum qui ex pluribus ſe gerunt pro Papa, & tunc, ſi erret, erit ſchiſma ſine hæreſi, aut credit quòd eccleſia penès duos conſiſtere poſſit, & eſt ſchiſma cum hæreſi, vt ibi dicit Abb. & ſic degradantur, non tamen ſic in priori, & etiam degradantur ſi faciunt nouam ſectam, vel noua ſtatuta contra Romanam eccleſiam. Abb. & Aret. in d. c. cum non ab homine.

Nonageſimoquartò, non debent eſſe apoſtatæ, aduertendo, quòd triplex

eſt

eſt ſpecies apoſtaſiæ,à fide,ab obedientia,& ab ordine: vt dicit glo.in c.1. de apoſtat. & quò ad primum is reducitur ad hæreſim, & punitur pœna hæreticorum, qui verò recedit ab ordine, dimiſſo habitu redeundo ad ſeculum,vel exeundo a religione,vbi profeſſionem emiſit,vel abijciendo veſtem religionis,vel clericalem, vel ducendo vxorem ſi ſit in ſacris; repellitur ab accuſatione,& teſtimonio, & eſt infamis ipſo iure. c.alieni. 2.q.7. c beatus. 3.q.4. Hoſt.in ſum.de apoſtat.§.quot ſpecies. nec poteſt eligi ad dignitatem.c.legi.16.q 1. & clericus monitus,ſi ſe non correxerit, eſt deponendus. c.præcipimus.21.q.4. & priuatur priuilegio clericali. c.1.eod. tit. & hæc ſi de apoſtaſia conſtat, & ſi de hoc ſit grauis infamia, tenetur ſe purgare. c.tuæ.eod.tit. & ſi clericus non corrigitur,carceribus eſt mancipandus,niſi reſipiſcat.c à nobis.eo.tit. ſi verò eſt apoſtata ex inobedientia infamis efficitur, durante apoſtaſia, & repellitur à teſtimonio, & excommunicatur. Hoſt.loco cit.§.qualiter.ſi verò nō vult obedire Papæ,vel eius conſtitutionibus credendo eum non habere poteſtatem,punitur, vt hæreticus, ſi verò ex contemptu, & ſit incorrigibilis traditur curiæ ſeculari, & excommunicatur. Abb.in d.c.1. & aliter punitur,vt dixi ſupra,etiam tract. de Apoſtaſia,& de Regularibus.

Nonageſimoquintò, ſic etiã cauere debent ne verbis,vel ſigno pandant peccata eorum, qui ſibi confeſſi ſunt, aliter peregrinari debent toto tempore vitæ. c.ſacerdos. de pœnit.diſt.6. & deponi, de quo dixi latè tract.de Pœnit. cap.de Sigillo Conf. aduertendo, quòd ſi aliundè id quis ſciuit,& reuelat,debet id probare ꝙ aliundè ſciuit. Abb.in d.c.omnis. etiam ſi dicat,quòd pœnitens ſibi dederit licentiam reuelandi,niſi etiam id probet.

Nonageſimoſextò, ſimiliter cauere debent ne ſortilegia committant,aliter deponi debent, & in monaſterium detrudi ad pœnitentiam agendã. Abb.in c.at ſi clerici. de iudic. & ibi Dec.col.2. Aret.in c.cum non ab homine. de iudic. attendendo ad qualitatem delicti,& ad intentionem id agentis,iuxta quod ſuperior habet minuere pœnã, vel augere. Aret.in c.2. de ſortileg. & quòd debeant deponi, & in monaſterium trudi ſtatuitur in Conc.Later.ſub Leone X.ſeſſ.9. & idem de conſulente aruſpices,ariolos, incantatores,ſortilegos,& magicam artem exercentes c.ſi quis Epiſcopus. 26.q 5.& ſi celebrarunt ſuper rebus aptis ad faciendum ſortilegia, & adhibitis nefarijs precibus, & verbis ſuperſtitioſis,deponi debent.d.cap.ſi quis Epiſcopus. & ſimiliter ſi celebrant, vt Deus perdat aliquem,dicendo Requiem pro viuis ad hoc. Abb.in c.quidam,de celebr.Miſſ. & huiuſmodi ſortilegi,ex Bulla Sixti V.ſubduntur officio ſanctiſſimæ Inquiſitionis.

Nonageſimoſeptimò, pariter cauere debent ne omittant baptizare infantem ſibi commendatum,aliter ſi ſine baptiſmo moritur, deponi debēt. c.quicunque.de conſec.diſt.4. vel ne omittant bene cuſtodire Euchariſtiã, aliter ab officio tribus menſibus ſuſpendi debent. c.1. de cuſtod. Euchar. & grauius pro modo culpæ.arg c.de cauſis.de offic.deleg.cum & ob negligentiam tantum quis poſſit priuari beneficijs, poſt monitionem tamen & in grauibus.Card.conſ.55.Phil.in c.ad apoſtolicæ.§.fi.in ſi de re iud.in 6.

Nonageſimooctauò, caueri etiam debent ne beneficia obtineant, quæ eorum patres obtinuere nulla perſona mediante, aliter non valet collatio.c.apoſtolica 8 q.1.c.ad præſentiam.cum duobus ſeq.c ad extirpandas. c.quoniam.de fil.presbyt. & etiam ſi ſint legitimi,quia adhuc non poſſunt

habere

habere beneficium paternum, nulla mediante perſona. Archid. Gemin. Præpoſ. in d.c.apoſtolicæ Butr. in d.c.ad extirpandas hac tamen differentia, quòd illegitimus patre viuente non poteſt habere aliud beneficium in eccleſia, in qua pater præeſt de præſenti, licet poſſit habere eo mortuo, modo paternum non ſit, legitimus verò id poteſt obtinere. Doct. in cap. ex tranſmiſſa. de fil. presb. Sic etiam cauere debent ne in beneficijs intrudantur, quod fit cum obtinentur abſque facultate eius ad quem pertinet collatio. Abb. in c. quia diuerſitatem de conceſſ. præb. vel à ſuperiore publicè excommunicato, interdicto, vel ſuſpenſo. Fel. in c. in noſtra. de reſcript. vel alijs modis qui notantur per Gemin. in c. propter. col. ſi. 19. diſt & dixi in tract. de Elect. & impetratione, & qui ſcienter ſic ingreditur curatum, eo ipſo iure priuatur c. eum quem. de præb. in 6. & idem ſi id recognoſcunt à laico, qui etiam ab officio deponuntur. c. per laicos. 16. q. 7. c. relatum. de iure patr. & collationes huiuſmodi ſunt irritæ, ex Conc. Later. ſub Leone X. ſeſſ. 10. §. & quia ſæpius. Sic etiam cauere debent ne occupent beneficiũ viuentis, aliter eo ipſo facto ſunt priuati, nec poſtea id obtinere poſſunt ſine apoſtolica conceſſione. Abb. in c. 1. de conceſſ. præb. & etiam ſi obtinẽt aliud beneficium à Papa, tenentur de prima inuaſione mẽtionem facere, aliter impetratio non valet, vt ibi dicit Abb. & Fel. in c. in noſtra. nu. 26 de reſcript. & ſi ſit Epiſcopatus, debent etiam deponi. Abb. ibi. qui & ſi habẽt parochiales, tenentur infra annum à die adeptæ poſſeſſionis pacificæ, vel ſi per eos ſtetit quominus obtinerẽt, facere ſe promoueri ad ſacerdotium, aliàs ijs eo ipſo priuantur. c. licet canon. c. commiſſa. de elect. in 6. niſi iuſtum adfuit impedimentum, vt dicit Io. Monac. in d. c. licet. vt ſi Epiſcopus non adfuit, vel non potuit, aut noluit eum ordinare, ſi modo ei non dedit licentiam, vt ab altero promoueretur, vel ſi incurrit irregularitatem ſine culpa, vt ob amiſſionem oculi, vel infirmitatem, vt ibi dicit Io. Mon. Si tamen quis habet capellaniam requirentem ordinem ſacerdotalem, non priuatur ipſo facto ea niſi requiratur, & moneatur. Rota deciſ. 700. in antiq. & vbi impedimentum ſubeſt ex parte Epiſcopi, tutum eſt, vt beneficiatus proteſtetur per eum non ſtare quominus promoueatur. Feli. in c. ex tranſmiſſa. de præſcript. de his etiam latius dixi in materijs beneficialibus.

Nonageſimononò, ſic cauere debent ne ſint calumniatores falſa crimina alicui proponentes. c. ſi quem. §. notandũ. 2. q. 3. Butr. in rubr. de calum. aliàs priuantur officio, & verberati publicè in exilium mitti debent. cap. quia iuxta. 5. q. 6. c. 1. de calum. quæ tamen non eſt pœna ordinaria calumniatoris, ordinatiè enim punitur ea pœna qua erat puniendus accuſatus, ſi crimen eſſet probatum, & ſi illa pœna ei non congruit, puniri debet pœna prædicta, vel alia corporali. Butr. & Abb. in d. c. 1. & præterea clericus calumniator ſuſpenditur ab officio, & beneficio, donec innocentiam ſuam purget. c. ſi. eod. tit. etiam ſi intenderet pœnitentiam tantum, & non pœnã eſſe imponendam, ſi verò obijcit crimen electo, vel poſtulato, & deficit in probatione, triẽnio ſuſpenditur à beneficijs, & ſi interim ſe illis immiſceat, eo ipſo illis priuatur, niſi à calumnia ſe purget. c. 1. de elect. in 6. Si verò nõ de electo agitur pœna erit arbitraria. c. 1. de except. euitat tamen eas pœnas ſi de crimine eſſet publica fama, vel ſi adducit vnum teſtem, non ſolitus calumniari. glo. in d. c. 1. de elect. in 6. Anan. in c. 2. de calumniat. & etiã poteſt puniri poſt abſolutionem rei etiam poſt aliquod tempus. Butr. &

Abb.

Abb.in d.c.1.& præſumitur calumniator, qui nullas probationes adducit, niſi in caſibus ibi not. per Abb. & pœnam calumniatoris incurrit etiā qui deficit in cauſa ciuili. Abb. ibi, licet mitiorem. Sic etiam cauere debent ne ſint maledici, maximè in ſacerdotes, aliter tenentur veniam petere, aliter deponuntur. c. clericus. 46. diſt. ſi verò aliquid dicunt in detrimentum Papæ, vel ſedis apoſtolicæ debent puniri pœna hæreticorum, ſi derogent debitæ eius poteſtati, aliàs aliter pro modo criminis. c. 1. de maledicis. & ibi Anan. Felin. in c. 1. de conſtit. & ſi religioſi contra prælatos eccleſiarum aliquid dicunt, debent per duos menſes ſubijci pœnis, quæ per eorum regulas imponuntur grauibus criminibus clem. 1 §. quibus de priuil. & clericus murmurans à fratrum vnitate ſeparatur, & ſacerdotis arbitrio pœnitere debet. c. alienus. 90. diſt. & ſi aliquem iniurioſè infamauit poterit agi contra eum actione iniuriarum, qui ſi cōdemnetur efficitur infamis. Abb. in c. cum te. de re iud. ſiue ciuiliter, ſiue criminaliter agatur. Abb. in c. 1. de iudic. & etiam tenetur actione iniuriarum, licet verum dixerit, quando facit animo iniuriandi. Abb. in d. c. cum te. & etiam poterit iudex eum obligare, vt dicat ſe eſſe mentitum, ſi id habet conſuetudo loci, quod iuri naturali conſonum eſt, & in foro conſcientiæ ſeruandum, quando quod dixit eſt falſum, vt dicit Diaz verbo, Maledici. Sic etiam cauere debent ne violentiam alicui inferant, quæ inferri poteſt in perſonis, vel rebus, ſi in perſonis citra homicidium, puniri debent arbitrio iudicis, iuxta facti qualitatem, vt ſupra eſt dictum, & ſi eripuere aliquem de manu familiæ, qui ſententia iudicis ducebatur ad ſupplicium, ſi quidem iniuſtè erat damnatus, nullam videntur pœnam incurrere. Alber. in l. addictos. C. de epiſc. audien. Archid. in c. cum homo. 23. q. 5. ſi tamen ibi ſcandalum irrogarunt, à ſuo iudice pro modo ſcandali ſunt puniendi, vt ſi cum armis, fractis carceribus, & huiuſmodi. Si verò erat iuſtè damnatus, grauiter ſunt puniendi, & etiam ſi id eſt dubium, cū præſumatur pro iudice, & ſi pro ære alieno detinebantur, tenentur ad id quod fiſco, & priuato debebatur pro illis debitis pro quibus erat carceratus. Barto. in l. quoties. C. de exactorib. lib. 10. Faber in §. pœnalis. Inſtit. de act. ſi verò in rem vim intulere, ſi erat res temporalis propria, vel aliena, cuius poſſeſſio erat apud alium conſtituta, incurrunt pœnam l. ſi quis in tantam. C. vnde vi. glo. & Abb. in c. 1. de dolo, & contumac. ſi verò in beneficijs vim inferunt, eo ipſo amittunt ius quòd in illis habebant, & ſi eſt curatum, priuantur etiam primo ſimili, quod obtinebant. c. eum qui. in fin. de præben. in 6. qui etiam non debent accipere naues ad pugnandum, nec conflictum perſonaliter exercere, vel alios ad pugnam inuitare, aliter deponuntur. c. quod in dubijs. de pœnis. niſi id agant ad ſuam defenſionem, etiam ſi caſus non eſſet ineuitabilis, licet eo caſu incurrant irregularitatem, ſi inde mors eſt ſequuta ab ipſis, non autem ab alijs. Innoc. & Abb. ibi.

Centeſimò, ijdem etiam cauere debent ne ſtuprum committant, virgines deflorando, iuxta c. lex illa. 36 q. 1. aliter deponuntur Abb. in cap. at ſi clerici. col. 12. de iudic. & tenentur etiam eam dotare. Abb. in c. 2. de adult. & vlterius debent pecuniariter puniri, vel in corpore. Abb. in d. cap. 2. & ſi vim adhibuere, debent etiam in monaſteriū, vel carcerem trudi, & ſi puella ſponte conſenſit, vel etiam clericum prouocauit, non ob hoc euadit pœnam depoſitionis, cum actus ipſe in eo reprobetur, non tamen tenetur eam

dotare,

dotare, ſi nil promiſit,nec ſeduxit,nec coegit, idque in vtroq; foro.D. Anton.2.p.tit.5.c.6.§.1.niſi ſit in poteſtate patris,vt dixi de Caſib.Reſeru.in caſu inceſtus; & probat D.Ant.ibi,cum ſic egeat maiori pecunia,vt maritum inueniat;quòd ſi de pretio ſtupri conuentum eſt cum virgine,vel parentibus,liberatur clericus à dote,dando pretium conuentum,ſic tamen, vt conuentio facta cum virgine non noceat parentibus,vel èconuerſo,& ſi poſt ſtuprum mulier inuenit virum ſibi paris conditionis liberaretur clericus à præſtatione dotis,ſi deterioris ſecus,quia ſit pauperior,vnde patiatur,vel ignobilior,vel eam ob id malè tractat,arbitrio boni viri;Et quò ad dotis quantitatem,ſi pauper eſt pater, condemnabitur clericus ad integrã dotem, iuxta loci conſuetudinem, videlicet, quantum dari ſolet pro dote huiuſmodi mulieribus talis conditionis,& defloratæ, conſiderando etiam facultates clerici,vt not.glo.in c.1.de adult. ſi verò eſt diues, condemnari debebit in id quo plus eget puella,vt inueniat virum ſuæ cõditionis ob deflorationem,& etiam iudex habebit eum condemnare pecuniariter ratione iniuriæ patri illatæ ſi eam petet;quòd ſi puella eſt orbata parentibus, & diues,vel ipſis viuis habet aliundè dotem ſufficientem, tenetur ad id plus quo eget ob deflorationem,& ſi clericus probet pœnam dotis ſibi à puella liberè remiſſam,ab ea præſtanda liberabitur,ſi ſui ſit iuris,quia ſi pater viuat,ad quem pertineat eã dotare,ſecus eſt,& idem ſi metu,vel dolo coacta id dicat, vel ſi id agit vt liberius luxurietur cũ clerico, quia iudex debebit cogere clericũ,vt eam dotet,vt nubat,& ſi eam reddidit prægnantem abſque corruptione virginitatis,quod euenire poſſe abſq; miraculo,dicere videtur D.Tho.quodlib.6.art.18.& in partu oporteat eam amittere virginitatem,tenebitur ad pœnam ſtupri,& dotem,mitiori tamen pœna impoſità,vt dicit Diaz verbo, Stupri. Iidem etiam cauere debent ne inceſtum committant, qui eſt conſanguineorum , vel affinium abuſus. cap.lex illa. 36.q.1.& ob id clericus deponitur. Abb.in c.at ſi clerici. col.12.de iudic. ſi tamen prius eſt fornicatus cum muliere,& cum eius conſanguinea poſtea fornicetur. Ancha.conſ.391.incip.Videtur prima facie.verſ item aduerte. dicit,ꝙ ſi gradus ſit proximus,vt ſi peccarit cum matre,& filia,vel duabus ſororibus,quòd ſic eſt deponendus, & carceri trudendus ad tẽpus arbitrarium,iuxta delicti qualitatem, vt dicit Dec.conſ.158.vol.1.teſtans de cõi. Iidem quoq; cauere debent ne peccẽt cum filiabus ſpiritualibus, ſic enim ab officio deponuntur, & coguntur peregrinare per duodecim annos, & poſt trudi in monaſterium per totum vitæ tempus. cap. ſi quis ſacerdos. 30.q.1. quod intelligitur nedum de baptizatis, vel ſuſceptis in Baptiſmo, vel Confirmatione,ſed etiam de auditis in confeſſione.c.omnes.c.fin.ead. 30.q.1. ſi tamen id in populi notitiam deuenit, ideſt teſtibus ſit probatũ, vt dicit Diaz verbo,Spiritualibus filiabus. qui & ibi allegat Matth.Giber. Veronæ Epiſcopum,tit.9.c.3.ſuarum conſtitutionum, idem tenentem; & quòd etiam à beneficio eſt deponendus,ſubdens ſi cognouit eam quam de Confirmatione ſuſcepit,eſſe deponendum, non tamen alijs pœnis ſubdendum;& quòd cognoſcens filiam ſpiritualem ſit deponendus,probat Anan. in c.cum dilectus.de accuſ.Abb.in c.ſi. de purg.can. Fel.in c.at ſi clerici.in princ.col.vlt.& ibi Dec.col.21.de iudic. quæ tamen pœna non procedit in cognoſcente illam quæ ſolum ſit de eius parochia,vt dicunt prædicti. Gib. tamen tit.9.prædicto c.2. idẽ ſtatuit,& de eo,quod & videtur ſentire Abb.

in c.fi.de purg.can.Dec.in c.at ſi clerici.num.233.de iudic.& etiam iudex eccleſiaſticus poteſt punire clerici concubinam,niſi laicus iudicium in eã præuenerit.Anch.conſ.196.& idem de cognoſcente commatrem dicit Fel. d.col.fin. & etiam Foller. idem ſentit de cognoſcente parochianam ſuam. Diaz tamen contrarium ſentit,& videtur hæc opinio,vt mitior amplectenda, niſi grauitas facti aliud, expoſcat.

Centeſimoprimò, ijdem etiam cauere debent ne clandeſtinis nuptijs interſint,quod euenit quando fiunt omiſſis publicationibus in eccleſia. c. fin.de cland.deſponſ. & hodie intelliguntur vlterius clandeſtinæ, quando non fiunt ab Epiſcopo,vel Parocho, ſed ab alio ſacerdote ſine eorum licentia,vel ſine duobus,vel tribus teſtibus in eorum præſentia, & ſic etiam factæ non valent; & ſacerdos ſic clandeſtinè eas celebrans, ſuſpenditur iure communi per triẽnium ab officio, & beneficio.d.c.fi.vbi Card.gl.in clem. cupientes.de pœnis.quod tempus triennij poteſt augeri,vel minui ex cauſa.Hoſt.in d.c.fi. nec etiam Epiſcopus poteſt abſoluere à dicta pœna, cum ſit limitata ad triennium, & ob delictum, quo caſu inferior Papa non poteſt abſoluere, ſecus ſi ob contumaciam.glo.in c.cupientes.§.cæterum.de elect.in 6.clem.1.§.verum.de hæret. Paulus in clem.1. de rebus eccl.non alien. Ex Conc.verò Trid.ſacerdos celebrans matrimonium ſine duobus, vel tribus teſtibus grauiter arbitrio Epiſcopi puniri debet, & ſi quis ſine licentia Epiſcopi, vel Parochi id agit, ipſo iure ſuſpenſus manet, donec ab ordinario Parochi, qui matrimonio intereſſe debebat,abſoluatur. ſeſſ.24. de matr.cap.1. Qui etiam non debent ſecundas nuptias benedicere, ſiue vir,ſiue mulier,aliàs benedictionem acceperit.c.vir autem.de ſecun.nupt. Hoſt.in ſumm.eod.§.an licitum ſit.verſ.in aliquibus. ſubdens,quòd ſi duo ad ſecundas nuptias tranſeunt,qui nunquam fuere benedicti, poſſunt benedici, de quo alibi latius, contrarium verò agens ab officio, & beneficio ſuſpenſus, cum teſtimonio proprij Epiſcopi, mittendus eſt ad ſedem apoſtolicam. c.1.eod.tit. non tamen eſt ſuſpenſus ipſo facto, vt ibi dicit Butr. Hoſt.& Abb.ac alij,& ideò arbitrio iudicis eſt puniendus, qui tamen non poterit ab Epiſcopo diſpenſari,vt dicit Hoſt.in ſumma loco cit.

Centeſimoſecundò,iidem etiam cauere debent, ne inſtituti hæredes,de hæreditate incapaci reſtituenda,tacitam fidem dent,aliter aufertur ab eis vt indignis,& applicatur eccleſiæ. Bald.in l.ſi quis presbyter.C.de epiſc.& cler. Felin.in c.eccleſia ſanctæ Mariæ. col.23.ver.ſequitur etiam,vbi dicit, quòd in caſibus,quibus,vt indignus quis priuatur hæreditate, priuabitur & clericus, vt & ſi non implet voluntatem defuncti. auth.hoc amplius. C. de fideicomm. vel ſi non petit tutorem pupillo. l.ſciant. C.de legit.hæred. Anch.in c.1.de conſtit.in 6. Et vlterius clerico,qui talem fidem dedit,auferuntur fructus ante litem motam percepti. l.eum qui. ff.de his quib. vt indig vel id promiſerit chirographo dato,vel nuda pollicitatione.l.in fraudem. in princ.eod. vel ſi fiat inſtrumentum coram notario, & teſtibus, in quorum fide ponitur,vt id habeant in ſecreto,vt ibi dicit Bart.ſubdens teneri talem reſpondere poſitionibus an fuerit rogatus de reſtituendo incapaci. Bart.in l.fin.eod. & tenetur in conſcientia id reſtituere eccleſiæ,ſicut laicus fiſco,nec poteſt ſic rogatus retinere ſibi,vel dare incapaci, vt ibi dicit Bart.col.3. Roſella,Filius.4.colum.verſ.quæro. nec valet iuramentum datum notario, & teſtibus de non reuelando id. Cardin.conſ.38. Felin.in

cap.

cap. intimauit. numero 5. de teſtibus.

Centeſimotertiò, iidem etiam non debent literas aperire, & oſtendere aduerſario mittentis, aliàs incidunt in pœnam falſi. Abb. in c. cum olim. 2. vbi Feli. de offic. deleg. & is eſt puniendus arbitrio iudicis, ſi eas tamen nõ oſtendit aduerſario mittentis non incidit pœnam falſi, ſed extraordinariè punietur. Abb. & Feli. ibid. Bart. & Iaſ. in l. qui teſtamentũ. ff. ad leg. Corn. de falſ. vt nec debent inobedire apoſtolicis mandatis, aliàs deponuntur. c. nulli fas. 19. diſt. vt & ſi ſint generales procuratores vniuerſitatis, vel iuſtitiarij Principis. c. ſed nec. ne cler. vel mon. cap. ſæpè. 23. q. 8. vt & ſi corpus Chriſti infirmo per laicos mittunt. c. peruenit. de conſec. diſt. 2. Qui & ſuſpenduntur ſi non prohibuerint coniunctiones in gradibus prohibitis. c. fi. §. fi. de cland. deſpon. modo vt in c. 1. ſeſſ. 24. de reform. in Trid. Conc. vel ſi glorientur de crimine à ſe commiſſo. c. quam ſit. de exceſſ. prælat. vel ſi eccleſiam ſibi commiſſam grauẽt debitis alienis, c. 2. de ſolut. vt & ſi inuenirentur oppreſſi morbo dæmoniaco. c. communiter. 33. diſt. vel ſi ſint infamati de crimine publico, donec ſe purgauerint. c. inter. de purg. can. cap. accuſatum. de ſim. & alijs caſibus de quibus dixi lib. de Caſib. Reſeru. cap. de Suſpenſione. & tract. de Suſpenſione. & generaliter Epiſcopus poteſt ſuſpendere pro peccato mortali. Aret. in c. cũ non ab homine. col. 6. de iudi.

Vltimò, cauere debent, ne committant alia notata, ſupra de ſtatu Epiſc. c. 6. ad fi. nec incurrant alia crimina præter prædicta, cum Conc. Trid. ſeſſ. 22. de reform. c. 1. mandet omnes canones, vbi agitur de moribus clericorum, obſeruandos, ſub pœnis in eis contentis, & maioribus arbitrio ordinarij imponendis, & hoc addito, quòd appellatio non ſuſpendat executionem eorum, quæ ad mores ſpectant, mandans ſi quæ in deſuetudinem abiere ex his, reuocari in vſum debere, non obſtantibus conſuetudinibus quibuſcunque, vt ibi cauetur.

Quandoque etiam tam grauia crimina clericorum extant, vt veniant actualiter degradandi, ſcilicet propter falſum crimen in literis Papalibus ſi is ſit incorrigibilis tunc, & conſpirationem in proprium Epiſcopum, & hæreſim. Gul. Bened. in c. Raynutius. 3. p. de teſtam. num. 3. teſtans de cõi; quod intelligitur de conſpirante in proprium Epiſcopum, ſi ſit incorrigibilis. Clar. lib. 5. ſent. q. 36. verſ. hinc infertur. & actualiter degradatus poteſt puniri à iudice ſeculari abſq; alia traditione iudicis eccleſiaſtici. Clarus d. q. ver. ſcias autem. Alciat. in c. cum non ab homine. nu. 108. de iudic. in quo tamen manet caracter ſacer ordinis, vt conficiat Euchariſtiam, nec ſit excommunicatus. Soc. Sen. in c. ſi quis. de cler. excom. min. amittit tamẽ beneficia, pro alijs verò criminibus non degradatur actualiter, ſed tantum verbaliter, quod efficit vt is per ſententiam deponatur ab ordinibus, iudex tamen ſecularis non poteſt talem punire, niſi ſibi tradatur. Clar. loco cit. Vnde pro homicidio etiam Prælati non traditur curiæ ſeculari, ſed in perpetuos carceres truditur. Curt. Iun. conſ. 159. nu. 1. Nec etiam degradatur actualiter ob crimen læſæ maieſtatis à proprio iudice declaratum. Clarus d. lib. 5. § fi. q. 36. verſ. quæro. nec propter aſſaſſinium. Lamb. in c. 1. q. 11. nu. 8. de hæret. in 6. Diaz in pract. crim. c. 91. Couar. lib. 2. var. reſol. licet in his in practica fortè contrarium ſeruetur. Clarus d. q. 36. verſ. ſcias autem. degradatio verò debet, & poteſt fieri à ſolo Epiſcopo cõſecrato, actualiter, præſentibus Abbatibus, & Prælatis, vt in Conc. Trid. ſeſſ. 13. c. 4. non con-

ſecratus verò, ſed tamen confirmatus poteſt ferre ſententiam degradationis, licet illam non poſſit exequi, actualiter degradando, niſi ſit conſecratus, vt ibi dicit Clarus.

Et generaliter clericus pro nullo crimine deponi poteſt, niſi ſit iure expreſſum. Dec. in cap. at ſi clerici. de iudic.

Vbi verò in iure, & caſibus proximis, dicitur clericum deponi, intelligitur de depoſitione perpetua à miniſterio altaris, niſi ſecum fuerit diſpenſatum, quæ tamen pœna per antiquos Canones Conciliorum Prouincialium impoſita, hodie in vſum non inducitur, niſi generalis Canon eam renouet, vel Doctores illam ſentiant procedere, vt ſuis locis habetur, cum & pœnæ Canonum Pœnitentialium arbitrio ſuperioris committantur, & iudex etiam iudicando, vt ſupra, poſſit minuere pœnas à iure taxatas ex cauſa. Abb. in c. 2. de empt. ideò ij modo relegantur, vel in pecunia damnantur, vel in carcerem ad tempus, vel quandoq; pœna ſtatuta à Canone imponitur, depoſitio verò à beneficio fit niſi in caſibus expreſſis, ſuſpenſio verò fit ad tempus. Fuſch. in ſing. Clericus. nu. 130. Corn. Scut. de diſcipl. eccl. in princ. Fuſch. verò in eius ſing. verbo, Clericus. enumerat multos caſus, in quibus clerici actualiter deponuntur, vel degradantur, & alios in quibus deponuntur ſimpliciter, ſeu ſuſpenduntur, ego tamen non recederem à dictis ſupra latè in quolibet caſu ſpeciali, vbi iuxta præcipuos Doctores quælibet quæſtio eſt examinata; qui etiam poteſt in exilium mitti. cap. cum non ab homine. de iudic. & aliter puniri, vt ſupra; quo verò ad pœnam pecuniariam, ſi ſtatutum eam imponit pro crimine, cum ſic non valeat, cum delicta pecunia redimi non debeant. c. pauper. 11. q. 3. Hoſt. in c. fi. de conſtit. non poteſt imponi, ſed ſi ſtatutum dicit, quòd vltra pœnam iuris imponi poſſit pecuniaria, id licet. clem. ne Romani. de elect. ſi verò non adeſt ſtatutum, vel conſuetudo exigendi talem pœnam, ſi vult exigere pœnam procedendo extraiudicialiter, & non poteſt; ſi verò iudicialiter procedit, ſi iure certa pœna non eſt ſtatuta, poteſt pecuniariam imponere. c. licet. de pœnis. Sed ſi eſt certa pœna ſtatuta, poteſt ex cauſa pronunciando eam temperare, vt poteſt quilibet index. Viu. in com. op. verbo, Iudex. nu. 165. modo cauſa exprimatur. Menoch. de arbit. q. 84. & 96. vt verò pronunciauit, non poteſt inſcio Principe pœnam remittere, infamiam, vel exilium, niſi in ſententia id ſibi reſeruarit. Bart. in l. relegandi. de pœnis. & ſic pronũciando poteſt fortè pœnam pecuniariam imponere. c. licet. de pœn. etiã ſi fortè nõ poſſit in crimine diſpenſare, vt per Doct. in c. at ſi. de iudic. cui verò pœna ſit applicanda, dixi tr. de Prælat. Imol. in rubr. de publ. iud.

8 Secundum dictum. Cum non ſolum cauendum ſit à malo, ſed & bonum agendum ſit, ideò clerici multa agere debent, ex ſacrorum canonum diſpoſitione.

Clerici quæ præſtare debeant.

Primò enim, cum Dei ſeruitio ſint mãcipati, certæ eccleſiæ adſcribi debent in qua diuinis inſeruiant. ex Conc. Calcedon. can. 6. Conc. Tr. ſeſſ. 23. c. 16. quem locum Epiſcopo inconſulto non deſerant, aliàs ſacrorum exercitium eis interdicatur, & in illa eccleſia functiones ordinum à diaconatu ad oſtiariatum exerceant. d. ſeſſ. c. 16. nec eccleſiæ deeſſe debent maximè in maioribus ſolemnitatibus, aliter à communione ſuſpendãtur. ex Conc. Agatenſi c. 64. nec omittant explere officium ſuum, aliter loci ſui dignitate priuandi. ex Conc. Aurelian. II. c. 14. & ideò in choro ſemper tabella

habeatur

habeatur, in qua, quid per ſingulum canonicum, vel beneficiatum, cantandum, legendumve ſit per hebdomadam ſcribatur. ex Conc. Baſilienſi ſeſſ. 21. ad fin. & ſi clerici certæ eccleſiæ non ſint addicti feſtis diebus ad parochiales ad diuina accedere debent in Miſſæ ſacro, & veſperis, niſi aliud Epiſcopus mandet, etiam ſi ſacerdotes ſint, ex Concil. III. Mediol. tit. de his quæ partim ad ordinis ſacramentum; & vbi ad aliam eccleſiam in eius ſolemnitate ſunt accerſiti, id non agatur niſi de licentia Epiſcopi, vel alterius de eius mandato, qui non patiatur pluſquam quatuor, vel ſex è ſuis eccleſijs euocari, niſi ex legati inſtitutione plures requirantur, & ſi alij quàm Parochi eo conuenire poſſunt, Parochi non euocentur, vel ij, illis deficientibus, qui populum habent minus numeroſum, & eccleſiæ illi ſunt propiores, ſic tamen vt prius celebrent in propria eccleſia, vel alium ſufficiant qui id exequatur diebus feſtiuis, ex præcepto eccleſiæ, conſuetudine, vel voto, & ordine euocentur, nec præter euocatos alij venientes recipiantur, nec de eleemoſyna participent, & puniantur arbitrio Epiſcopi. ex Conc. IIII. Mediol. tit. de clericorũ ad feſtorũ dierũ celebritates conuentu.

Secundò, cum ſpiritu Deo debeant eſſe coniuncti, & bonum laicis exẽplum præſtare, frequenter debent peccata propria confiteri, & ſacram Euchariſtiam ſumere, videlicet in minoribus conſtituti ſemel in menſe, in ſacris diebus Dominicis, & ſolemnibus, ſacerdotes verò diebus Dominicis, & feſtiuis celebrando, niſi ex officij neceſſitate id eis ſæpius peragere opus ſit, qui & ſemel in hebdomada debent peccata propria confiteri, vt magis purgati ad ſacra peragenda accedant. ex Conc. Trid. ſeſſ. 23. c. 13. & 14. Mediol. I. tit. de frequenti diuini ſacrificij oblatione, niſi ex ſcrupulo mortalis peccati ſæpius eis id agendum ſit.

Tertiò, penſum ſeruitutis ſuæ, ſcilicet horarias preces, & laudes Deo perſoluere debent, idq; expeditè, modeſtè, & deuotè, non inter dentes, vel guttur, vel ſincopando, aut degluciendo dictiones, non colloquia, vel riſus miſcendo, ſed ſiue ſoli, vel aſſociati, in choro, vel extra, diuinum officium tam diurnum, quàm nocturnum, reuerenter, & verbis diſtinctis, ac debita adhibita attentione, recitent, & in tali loco, vt à deuotione non retrahantur. ex Conc. Baſilienſi ſeſſ. 21. ad fin. c. dolentes. de celebr. Miſſ. Conc. Colon. tit. de horarijs precibus. cap. 8. ita vt beneficium quodlibet obtinentes eccleſiaſticũ, ſi Dominicum officium recitare quotidiè omiſerint, fructus beneficij ſuos non faciant, ſed in fabricam eccleſiæ, vel pauperum erogare debeant, pro rata omiſſionis. ex Conc. Lateran. ſub Leone X. & Bulla Pij V. 131. ſi verò in ſacris ſint cõſtituti, idem ſub pœna peccati mortalis præſtare tenentur, & vlterius ab Epiſcopo puniri poſſunt arbitrio eiuſdẽ, penſiones verò obtinentes quotidiè officium Beatæ Virginis recitare tenẽtur, ex Bulla Sixti V. de habitu, & tonſura; qui verò in minoribus exiſtũt idem officium Beatæ Virginis par eſt vt quotidiè recitent.

Quartò, cum literarum ſcientia clericis ſit neceſſaria, cũ lucem ſapientiæ alijs effundere debeant, & populos in via Domini erudire, ne contra illos id proferatur, quia tu ſcientiam repuliſti, & ego repellam te ne ſacerdotio fungaris mihi.

Iccirco omni aſſiduitate clerici omnes ſacris ſtudijs incumbere debẽt, eligendo bonos, & doctos præceptores à quibus inſtituantur, aſſiduò ſe exercendo, ad congregationes accedendo, & libros debitos, ac neceſſarios

apud

apud ſe habendo, videlicet Bibliam ſacram, Catechiſmum Romanū, Concilium Tridentinum, Conſtitutiones prouinciales, & ſinodales, Calendarium feſtorum dierum ab Epiſcopo editum, libros ſpirituales, ſi verò Parochi Homiliarium, Summas probatas, vt Nauarri, ſancti Antonini, Paſtorale ſancti Gregorij, Bracarenſem, & huiuſmodi. ex Conc. Mediol. I. tit. qui libri potiſſimum. & III. tit. de his quæ partim ad ordinis ſacramentum, de quibus etiam dixi ſupra de ſtatu Epiſc. c. 7. ſub nu. 26. & 27.

Quintò, ſi ad ordines ſunt promouēdi, ea obſeruare debent, quæ habentur in tract. de Sacram. Ordinis, & ijs prædici eſſe, quæ ibi dicuntur, & ſupra cap. de Parocho.

Sextò, ſi ad beneficium eccleſiaſticum ſunt aſſumendi, ijs præditi eſſe debent, quæ ſupra tract. de Elect. cum ſeq. & tract. de ſtatu Prælatorum, & de Canonicis, & Parochis habentur, & ea ſeruare, quæ habētur infra tract. de Beneficiatis, & vlterius iurent, quòd in adeptione beneficij ſimoniam non commiſerint. ex Conc. Alemaniæ c. 11. qui & ordinario titulum ſui beneficij oſtendere debent intra menſem, etiam non moniti ſub pœna priuationis dimidiæ partis prouentuū beneficij vnius anni, & ſic cogendi quandoq; oſtendere titulum. ex Conc. Mediol. II. tit. quæ ad bona, & iura; & aliquid de ijs dixi ſupra tract. de ſtatu Epiſc. c. 6. nu. 28. Quòd ſi aliquis ſit ex ijs in numero Cardinalium aſſumptus, ea poterit obſeruare, quę ſupra de Cardinalibus ſunt dicta, ſi Legatus de latere, ea quæ de Legato, ſi Patriarcha, vel Archiepiſcopus, ea quæ de Patriarchis, & Archiepiſcopis ſunt expoſita, ſi Epiſcopus, ea quæ de ſtatu Epiſc. ſi Prælatus in genere, ea quæ de ſtatu Prælatorum in princ. ſunt explicata; Si Prælatus curiæ Romanæ, illa quæ de Prælatis curiæ habentur, ſi Abbas, ea quæ de Abbate dicuntur, ſi Præpoſitus Collegiatæ, ea quæ de Præpoſito ſupra habentur, ſi Plebanus, illa quæ de Plebano, ſi Parochus, ea quæ de Parocho habentur, ſi Canonicus Cathedralis, vel in ipſa obtinens dignitatem ea quæ de Canonicis, ſi demum Vicarius Epiſcopi, vel Capituli, illa quæ de ſtatu Vicarij habentur; non enim hic mentionem de ſummo Pontifice par eſt facere, cum ſit omnium caput, & Princeps, à quo & cæteri poteſtatem obtinent beneficiati, & ſupra ius, licet de eo tractatum particularem conſcripſerim ſupra tract. de Beatiſs. & Sanctiſſimo Rom. Pont.

Septimò, cum in ſortem Domini vocati ſint, vt animas Chriſto lucrifaciant, & non vt proprijs incumbant commodis, in eo oculos conijcere debent, vt populum ſibi commiſſum Domino lucrifaciant, & ſacrificijs, & pijs precibus, monitis, exemplis, correctione, & doctrina id peragendo. ex Conc. Colon. tit. de officio priuato, ac publico. cap. 4. & ſtudijs ſacris ob id nauando, vt ibi habetur.

In ſacramentorum verò cuſtodia, adminiſtratione, & vi cognoſcenda, ſeruare poterunt ea quæ habentur in To. IIII. per tot. vbi & docetur quicquid ad ſanctiſſimum Altaris ſacrificium pertinet, & quas cenſuras incurrere poſſunt, vt ijs cognitis, ac eorum malo, illas omni ſtudio euitent.

Ij præterea in habitu, & tonſura decenti, vt ſupra, incedant, malas ſuſpectaſve, vel periculoſas vitent conuerſationes, ita vt ſacerdotibus inferiores, alicui probo ſacerdoti & ſeni commēdentur, qui decem ipſorum ſibi commendatis, inuigilet, vt ij in habitu debito incedant, eccleſijs inſeruiant, ſacramenta, vt ſupra, frequentent, literis operam ſedulam dent, malas ſocietates

tates euitent, pietatem,& deuotionem,humilitatem, ac alias virtutes amplectantur,vt ſacerdotes effecti populo,doctrinæ, & vitæ ſanctitate lucem afferant maximam, ſacerdotes verò ipſi ſub quolibet Vicario foraneo,vel Curione conſtituantur,qui curam ſedulam eorum habeat,vt ſeruent prędicta,celebrent,vt tenentur,iuxta prædicta, literis operam dent,congregationibus,concionibus,& alijs pijs actionibus interſint, ſacramenta debito cultu adminiſtrent, zelo pio erga animas iuuandas accendantur, charitate, humilitate,modeſtia,deuotione, & omnibus virtutibus præluceant, & ſcientia alios ad tutum ſalutis iter perducere valeant, & alia præſtent, ac vitent,de quibus ſupra, & omnibus his tract.eſt dictum.

Qui & diſciplinam amplecti debent,quæ eſt ordinata morum correctio ſecundùm Canones Pœnitentiales, cum diſciplina ſit cuſtos ſpei, retinaculum fidei,dux itineris ſalutis, ac nutrimentum bonæ indolis, magiſtra virtutis, faciens in Deo viuere, & ei iugiter adhærere, & ad cœleſtia præmia peruenire ; vnde Cipr. Pamelius.lib.2. epiſt,5.dicit, Fungamini partibus veſtris, & meis,vt nihil,vel ad diſciplinam,vel ad diligentiam deſit, quia vt dicit Hieron.ep.127.manſ.28.& in caput 26.Iſa. ſollicitudo, & timor diſciplinæ impedit peccata,& timore pœnarum, & diſciplinæ deſtruuntur laquea diaboli,vt idem dicit, & de timore diſciplinæ proficimus ad charitatem, vt idē dicit in c.14.& 16.Hierem. ſic timor diuinæ iuſtitiæ,& diſciplinæ ad pœnitentiā Achab cōpulit,vt idem dicit d.ep.127.manſ.24. Dei enim punitio,vel diſciplina non corrigit,vt interficiat,atq; diſperdat, ſed vt corrigat,atque emendet,vt idem dicit in c.63.Iſa. Deus enim,vt clementiſſimus medicus incidere cupiens putridas carnes, & carioſa vulnera adurere cauterio,non parcit vt parcat,non miſeretur, vt magis miſereatur,ne quid putridum viuaſque carnes ſui vicinia corrupturum,remaneat in corpore,vt idem dicit in c.14.Ezech. & vt pædagogus nos vt filios emendat,& ſuos quaſi in conflatorio punit,vt purum aurum,& argentum appareat,vt idem dicit in Pſal.2. vt ſic dignoſcatur quantopere diſciplina ſit amplectenda,& Dei exemplo ab eccleſia ad correctionem, iuncta etiam manſuetudine,exercenda,& cōtra ex neglectu diſciplinæ omnia mala conſurgant,vt dicit Cipr.ſer.5.de lapſis.Et Chriſ.in Matth.c.19. Baſ.ep.63.& 69. Bern.ſerm.33.in Cant.cauendo ſcilicet à dictis ſuperius,tum vt pœnas ibi expreſſas euitent,tum & prius,vt Dei intuitu, & vitæ clericalis abſtineāt, qui & ſi Epiſcopi ſint gubernationem viduarum,pupillorum,& peregrinorum non per ſeipſos,ſed per Archipresbyterum, aut Archidiaconū agant. ex Conc.Cartāg.IIII. c.17. & ſi Epiſcopus,vel presbyter cauſa viſitandæ alterius eccleſiæ,ad eam diuertit, in gradu ſuo ſuſcipiatur, & tam ad verbum faciendum, quàm ad oblationem faciendam inuitentur.can.33.eiuſdem Concil. qui tamen, & tunc iure communi prædicare poteſt, vt aliàs dixi;& Epiſcopus in eccleſia in conſeſſu presbyterorum ſublimior ſedeat, intra verò domum collegam ſe presbyterorum eſſe cognoſcat. ex eodem Conc.can.35.& 36. Sic impuberes clerici in vno conclaui atrij commorari debent, ſub probatiſſimo ſeniore,quem & magiſtrum diſciplinæ,& teſtem vitæ habeant. ex Conc.Tolet.IIII.can.23. vbi in moribus,& literis, ac muſica,& computo eccleſiaſtico,& eccleſiaſticis miniſterijs erudiātur. ex Conc.Aquiſgr.I.c.35. & in frequentia ſacramentorum exerceantur, ea obſeruando alij quoque clerici reſpectiuè, quæ dixi tract.de Ciuili Inſtit.

ſub

ſub cap.de Puerorum Inſtit. & circa eccleſiaſticam diſciplinā videre quiſque poterit librum inſignem Cornelij Scuterlingij nuper editum, qui exactè hanc rem pertractat, tametſi mihi videatur noſtras haſce obſeruationes magis praxim, noſtrorum maximè temporum, contingere.

9 Tertium dictum. Cum clerici omnes in Dei militia adſcripti, non ad commoditates, & voluptates, ſed ad labores, & ſollicitudines vocati ſint in conſummationem corporis Chriſti, & opus miniſterij, idcirco diligentiſſimè caueant ne à recta via deflectant, cùm duo profiteantur, ſanctitatē, & clericatum, primum propter ſe, ſecundum propter populum, cui inſeruiunt. ex Aug. vt habetur in Conc. Aquiſgr. c. 112. col. 3. & ſicut familiares Domini Saluatoris dicuntur, ita moribus, & ſanctitate à laicis debent eſſe diſtincti. ex Decreto Teleſphori Papæ ep. decret. ad omnes vniuerſaliter. col. 1. & ita mores ſuos omnes, & vitam componant, vt habitu, geſtu, inceſſu, ſermone, & alijs rebus omnibus, nil niſi graue, moderatum, & religione plenum præſeferant, leuiā etiam delicta, quæ in ipſis maxima eſſent, effugiendo, & virtutibus omnibus, quæ animæ ſunt ornamenta præſtantia, ſe exornando, & pro officij ſui ratione, curando, vt animæ fidelium pretioſiſſimo Chriſti Domini Noſtri Sanguine redemptæ, tum monitis, tum doctrinis, & vitæ integræ exemplo, Domino acquirantur; ea quoque ſeruando, quæ tract. de Regularium exercitio ſunt dicta, & clericali profeſſionī non aduerſantur, vt eſt ſolitudo, ſilentium, & huiuſmodi, quæ clericis non ſemper, vt regularibus, qui propriam tantum ex ſe perfectionem curant, cum clerici maximè, & alienam procurare debeant, conueniunt, ea maximè, exercendo, & illa cauendo, quæ in Concilijs prouincialibus Mediolanenſibus, in quibus perfecta norma eccleſiaſticorum hominum continetur, decernuntur.

Clerici etiam quid agere debeant.

SVMMARIVM.

1 *Beneficium eccleſiaſticum quid ſit, & vnde introductum.*
2 *Beneficium quotuplex ſit.*
3 *Beneficium obtinere quis poſſit, vel non.*
4 *Beneficiorum pluralitas vetita, & quomodo.*
5 *Beneficium deſiderare an liceat.*
6 *Beneficiatus tenetur reſidere, & quomodo.*
7 *Beneficiatus an ſit dominus fructuum beneficij.*
8 *Beneficiorum reſignatio, vt fienda.*
9 *Beneficiarius à quibus abſtinere debeat.*
10 *Beneficiarius an teſtari poſſit, & quomodo.*
11 *Beneficiario quis ſuccedat.*
12 *Succeſſor in beneficio an teneatur ad debita defuncti.*

DE

DE BENEFICIATIS.

SIT primum dictum. Beneficium eſt ius licitè percipiendi redditus eccleſiaſticos in perpetuũ deputatos, ad aliquas ſpirituales functiones exercendas.

Notandum primò, Beneficij nomen deductum eſſe, vel à beneficiarijs militibus, vel ex eo quòd natura ſua gratis conferendũ eſt, quod autem gratis datur communi vocabulo vocatur beneficiũ; vel poſtremò, quia ex benefactis populi collectũ eſt: Maſſa enim beneficiorum eſt collecta ex eleemoſynis populi: ſumitur aliquando beneficii nomen pro ipſo iure ad redditus eccleſiaſticos, & ſic obtinere beneficium, eſt obtinere ius iſtud ad redditus percipiendos; aliquando verò accipitur materialiter pro ipſis bonis ſtabilibus, quæ ad beneficium pertinent, & in quorũ fructus ius acquiritur, quomodo ſolemus dicere vnum beneficium eſſe pinguius altero. 1 *Beneficium quid ſit, & vnde introductũ,*

Notandum ſecundò, ab ipſa fermè mundi origine homines deputatos ad diuinum cultum, ſeu ſacerdotes accepiſſe ſemper ſuſtentationem à populo, & hoc videmus apud omnes gentes fuiſſe in vſu: qua ratione Deus in diuiſione terræ promiſſionis ſacerdotibus non aſſignauit vllam partẽ, ſed ſolum eis conceſſit decimas, vel primitias populi: in lege Chriſtiana, primus omniũ Chriſtus Redemptor noſter ex eleemoſinis vixit: eandem vitam ſecuti ſunt Apoſtoli omnes; poſt Apoſtolos vbique ferè ſacerdotes, & omnes eccleſiaſticæ perſonæ per multos annos vixerunt in communi, & ſuſtentabantur ex eleemoſynis populi, quas innumeras cumularunt, propterea quòd erant liberales in pauperes, & in viduas, pro quibus ſæpè ſuſcipiebant longa itinera, & magnos labores: poſteaquam ex fidelibus populis collecta fuit magna copia eleemoſynæ non ſolum pecuniæ, ſed etiam bonorum ſtabiliũ, cępit fortè amor proprius intrare in animos ſacerdotũ, propter quod nec volebant viuere in communi, nec habebant curam tantam pauperum, quantam debebant, hinc traxerunt originem beneficia eccleſiaſtica, facta eſt enim diuiſio iſtorum bonorum, & pars vna applicata eſt Epiſcopis, altera clericis, & hoc vbique. Duæ aliæ partes de his bonis faciendæ erant, altera pro fabrica, & reparatione eccleſiæ, altera pro pauperibus. Pro fabrica eccleſiæ apparet in multis locis pars aliqua conſtituta, ſed neſcitur verum ab ipſa diuiſione rerum conſtituta ſit, an fuerit de nouo acquiſita, neq; eſt improbabile eſſe de nouo acquiſitã, quia in pauciſſimis eccleſijs reperitur, de quarta parte, quæ debebatur pauperibus, verum alicubi pars hæc ſit illis aſſignata, ex diuiſione prima eccleſiæ fortè certo vbiq; non conſtat; & hinc naſcitur grauiſſima inter Theologos, & Canoniſtas controuerſia, verum Prælati eccleſiæ, & oẽs beneficiati teneantur dare pauperibus quartam partem bonorum eccleſiæ; pars illa quæ clericis aſſignata eſt, fuit diuerſimodè diſtributa in diuerſis locis, in quibuſdam tam eccleſijs, & beneficijs curatis, quàm Canonicatibus, & alijs omnibus beneficijs aſſignata eſt quædam certa pars bonorum, & ſic ſunt facta diſtincta beneficia in diuerſis locis: in quibuſdam locis videtur remanſiſſe maſſa communis quæ in cõmuni collecta ſingulis pro rata parte diſtribuitur, in aliquibus eccleſijs omnia poſita ſunt in diſtributionibus quotidianis.

2 Secundum dictum. Beneficia eccleſiaſtica alia ſunt regularia, alia ſecularia: regularia ſunt, Abbatiæ, Prioratus, & in nonnullis locis archimandritatus: ſecularia ſunt primò, Papatus, ſecundò, Epiſcopatus, ſub quo Archiepiſcopatus, & Patriarchatus, præterea Archidiaconatus: Archipresbyteratus, beneficia item curata, Canonicatus, Præſtimonia, Capellaniæ: beneficia ſimplicia, & ſi quæ ſunt, quæ alijs nominibus nuncupentur: & aduertendum, quòd licet inueniātur aliqui Abbates, & Prioratus ſeculares, probabiliſſimum eſt iſtas Abbatias, & Prioratus fuiſſe ex ſui inſtitutionē regulares, quæ poſtea ad ſeculares tranſlatæ ſunt.

Beneficium quotuplex ſit.

Notandum primò, alia beneficia habere iuriſdictionem, alia verò non habere iuriſdictionem, ſed ſolum quoddam officium, quæ autem habent iuriſdictionem, ſunt duplicis generis: alia enim habent iuriſdictionem in vtroque foro, vt ſunt ferè omnes dignitates: alia verò habent iuriſdictionē ſolum in foro interiori, cuiuſmodi ſunt beneficia curata, ſeu parochialia; quæ nullam habent iuriſdictionem, ſunt Canonicatus, Perſonatus, Capellania, Præſtimonium, & alia omnia, quæ vocantur beneficia ſimplicia: hæc habent diuerſa officia in eccleſia, vt patet ex praxi.

Notandum ſecundò, beneficia quæcunque duobus modis ſolere concedi, vno modo in titulum, & hæc conceſſio natura ſua eſt perpetua.

Alio modo ſolent concedi in commendam, & hæc conceſſio ex natura ſua non eſt perpetua: vocatur enim commenda à commendando, quia commendatur alicui eccleſia, commendare enim alicui aliquid non eſt tradere illi illud in perpetuum.

Initium duxerunt commendæ ex neceſſitate, propterea ꝙ plerunque mortuo beneficiato non poterat ſtatim inueniri perſona idonea, cui illud beneficium daretur in titulum: & ideò quouſq; aliquis aptus inueniretur, commendabatur beneficium alicui tertio, ne interim aliquid eccleſia pateretur, dum idoneus quæreretur, & communiter iſtæ commendæ concedebantur ad ſex menſes: Hinc patet euidenter initium commendarū fuiſſe ad vtilitatem eccleſiæ, poſtea cœperunt commendæ, ſiue per vſum, ſiue alia de cauſa, concedi in perpetuum.

3 Tertium dictum. Ad recipiendum beneficium aliquæ conditiones ſunt neceſſariæ, ex quibus maxima pars neceſſaria eſt, vt validè recipiatur, quædam aliæ ſunt neceſſariæ, vt licitè recipiatur, & ſine peccato.

Beneficium obtinere quis poſſit, vel non.

Primò, neceſſarius eſt ſexus maſculinus, fœminæ enim incapaces ſunt de iure naturæ ordinis cuiuſcunq;, & conſequenter ſunt etiam incapaces beneficij: de Hermaphroditis, ſi in eis ſit principalior ſexus virilis, certum eſt eos pro maſculis haberi, & conſequenter capaces eſſe beneficiorū ſtando in iure naturæ: ſi par ſit potentia vtriuſque ſexus, cum dubium remaneat vtrum pro mare, an pro fœmina haberi debeat, non videtur eſſe capax beneficij: communiter tamen iſtiuſmodi non eſſent admittendi, neq; ad ordines, neque ad beneficia, quia ſunt monſtra quædam.

Secundò, requiritur Fides, & Baptiſmus: habetur expreſsè in cap. vnico, de presbytero non baptizato.

Tertiò, requiritur ordo aliquis, latè accipiendo nomen ordinis prout comprehendit ordinem clericalem, ſeu primam tonſuram: ratio eſt, quia vt aliquis poſſit gaudere beneficio eccleſiaſtico, & fructibus illius debet eſſe dedicatus miniſterio eccleſiaſtico.

Quartò, requiritur ætas debita, nullus enim eſt capax beneficij cuiuſque quantumcunq; ſimplicis ante annum quartumdecimũ, vt habetur in Conc. Trid.ſeſſ. 23.c.6.de refor. Beneficij verò curati nullus eſt capax ante annum vigeſimumquintum, vt habetur in c.cum in cunctis.de elect. vnde capax quis eſt beneficij curati poſt annum vigeſimum quartum completũ, d.cap.& ex Conc.Trid.ſeſſ. 24.cap. 12. ita vt vigeſimumquintum attigerit, eandem ætatem etiam ſtatuit pro dignitatibus habentibus curam annexã; Dignitates autem quæ non habent annexam curam requirunt ætatem annorum vigintiduorum.

Canonicatus ex Concilij decreto, in eodem loco, debent coniungi cum aliquo ordine ſacro, & requirunt diuerſam ætatem pro diuerſitate ordinis connexi, vt minimum illi Canonicatus, qui ſunt annexi ordini ſubdiaconatus, requirant ætatem vigintiduorum annorum.

Quintò, requiritur, vt ſit legitimus: illegitimi enim irregulares ſunt, & inhabiles, & ad ordines minores, & ad beneficia, Cum his ad ordines minores, & ad beneficia ſimplicia diſpenſat Epiſcopus. c. 1. de fil. presb. in 6. ad ordines ſacros, beneficia curata, & dignitates diſpenſat ſolum ſummus Pontifex. Colligitur ex c.1.& 2.de fil.presb.extra.eod.& in 6.

Sextò, requiritur, vt non ſit innodatus aliqua cenſura eccleſiaſtica, quæ ſit valida, nam ſi cenſura eſſet omnino inualida, & nulla, non inhabilitaret ad beneficium, de excommunicatione maiori habetur expreſsè in c.poſtulaſti.de cler.excom.& cap.cum inter.de elect. & aduertendum eſt etiam ſi excommunicatio ſit fortè ignota adhuc impedire receptionem beneficij, vt not.glo.in cap.pen.de cler.excom. De alijs cenſuris idem tenet Nau.in ſumma.cap.25.nu.133.colligitur ex can.citatis, & ex c.ſi celebrat.de cler. excom. modo, vt alibi.

Septimò, requiritur, vt non ſit filius hæretici, vel vxoris hæreticæ mortuorum abſq; hoc quòd eccleſiæ ante mortem reconciliarentur, & hoc ex parte ipſius patris hæretici, extenditur nõ ſolum ad filios, ſed etiam ad nepotes, vt habetur in c.quicunque.& c.ſtatutum.2.de hæret.in 6.

Octauò, requiritur, vt beneficium non obtineatur ad inſtantiam alicuius hæretici, habetur in d.c quicunque. in § ad hæc. & ſi quis ſcienter recipit beneficium ad inſtantiam hæretici eſt perpetuò inhabilis, etiam ad alia beneficia.

Hæ oẽs conditiones requiruntur ad hoc ꝙ receptio beneficij ſit valida.

Nona conditio, etiam requiſita ad valorem collationis eſt, vt beneficiũ iuſtè recipiatur, nempè ſine vi, & ſine fraude, ſimonia. habetur in cap.1. de reſtit.ſpoliat. in cap. 1. de reg.iur.in 6.

Decima conditio, eſt peculiaris pro beneficio curato, vt ille qui habet vnum beneficium curatum non poſſit aliud recipere, niſi ſuum reſignet, ꝙ ſi aliud recipiat priuatur vtroque, ex Conc.Trid.ſeſſ.7. de reform. cap.4. & ſeſſ.24.c.17.c.de multa.de præben.c.ſi.eod.c.execrabilis.eod.in extrau. communi. modo, vt infra.

Vndecima conditio eſt, vt recipiens beneficium ſit dignus: ad dignitatem autem multa requiruntur, de quibus dixi ſupra de Accept.Perſon.vbi etiam oſtendi num ſit valida, vel inualida collatio beneficij facta indigno.

Duodecima conditio eſt, vt beneficia ſecularia dentur clericis ſecularibus: regularia verò, regularibus, habetur expreſsè ex Conc.Trid.ſeſſ.14.

de reform.c.10. vbi prohibet beneficia regularia dari in titulum ſeculari, imò nec regulari, niſi ſit illius ordinis, vel ſaltem ex hoc quòd beneficium regulare recipit tenetur habitum illius ordinis ſuſcipere, & profeſſionem emittere.

Vltima conditio, quæ eſt neceſſaria, vt beneficium licitè recipiatur, & ſine peccato, & vt beneficiatus faciat ſuos fructus, eſt intẽtio ſeruiendi illi eccleſiæ, cuius eſt beneficium, & faciendi ea, quæ ſunt neceſſaria pro illo beneficio, & conſequenter intentio vitæ clericalis; patet, quia alioqui non apparet quomodo poſſit licitè accipere beneficium eccleſiæ, & gaudere eius fructibus, ille qui non intendit ſeruire eccleſiæ, ac clericaliter viuere. Cum beneficia, vt aliàs diximus, non ſint inſtituta tanquam præmia virtutis, aut ſuperiorum ſeruitiorum, ſed tanquam mercedes laboris præſentis, & futuri, vt qui altari ſeruit de altari viuat; hinc qui non ſuſcipiunt ordines ſacros intra annos annexos alicui beneficio, ceſſante legitimo impedimento, in perſonatibus quidem. præbendis, & alijs ſimilibus, priuantur voce in Capitulo, & medietate diſtributionum quotidianarum. habetur in clem. vt ij qui. de elect. In beneficijs verò curatis priuantur ipſiſmet beneficijs. c. licet. de præb. in 6. & ex Conc. Trid. ſeſſ. 24. c. 4.

De hac re videantur, quæ latius dixi tract. de Electione, & tract. de Collatione: cum ſeq.

4 *Beneficiorum pluralitas vetita, & quão.* Quartum dictum. Habere ſimul plura beneficia etiam curata, etiam Cathedralia, non eſt ita per ſe intrinſecè malum, vt propter aliquam cauſam non poſſit fieri licitum, præſertim accedente diſpenſatione ſedis apoſtolicæ, eſt tamen parum cõforme iuri naturæ, & omnino prohibitum iure humano, in beneficijs curatis, & Cathedralibus, & in quibuſdam alijs, & eſt res quæ rarò eſt ſine peccato mortali, remota diſpenſatione iuſta.

Notandum primò, hanc pluralitatem beneficiorum prohibitam eſſe humano iure, habetur expreſsè in pluribus conſtitutionibus in toto ferè tit. de præbend. tum in decretalibus, tum in 6. ſuprà relatis, & in Conc. Trid. ſeſſ. 25. c. 17. qui locus diligentiſſimè notandus eſt, in hoc cap. vna tantum cauſa affertur propter quam conceduntur alicui plura beneficia, nempè tenuitas prioris beneficij: tenuitatem autem vocat eam in qua fructus beneficij non ſufficiunt beneficiato, ad vitam honeſtam ſuſtentandã; Et vult habere locum non ſolum in Cathedralibus eccleſijs, ſed etiam in omnibus alijs beneficijs tam ſecularibus, quàm regularibus, & commendatis cuiuſcunque tituli, & qualitatis exiſtant. Ratio autem cur prohibeatur ne quis plura ſimul beneficia teneat, duplex affertur ab eod. Conc. Prior eſt, quia beneficiorum ordo peruertitur, quando vnus clericus occupat officia plurium, poſterior ratio, quia poſt acquiſitum vnum beneficium ſufficiens ad honeſtam ſuſtentationem, non quæritur alterum, niſi ex affectu improbæ cupiditatis, & auaritiæ; aduertendum eſt autem diligẽter ne quis decipiat ſemetipſum occaſione illorum verborum Concilij, quibus propter honeſtam ſuſtentationem vitæ concedit accipere ſecundum beneficium, nã non dicit Concilium propter honeſtam ſuſtentationem ſtatus perſonæ, qualitatis, aut familiæ, ſed dicit propter honeſtam ſuſtentationem vitæ, propter quam pauci certè redditus ſufficiunt, modo tamen quo dixi tract. de Primitijs, in Summa Theologiæ Moralis.

Notandum ſecundò, quòd pluralitas beneficiorũ non eſt omnino mala

in-

intrinſecè, ideò ex cauſa poteſt diſpenſari, cauſa autem debet eſſe grauis, & valdè rationabilis; primò, ſufficiens cauſa eſt ad diſpenſandum tenuitas fructuum, de qua iam diximus, ex qua cauſa in ipſo iure habetur diſpenſatio; ſecunda cauſa poteſt eſſe neceſſitas eccleſiæ, & hæc cauſa eſt potiſſima in hac materia. Neceſſitas eſt ſi non poſſet commodè ſtatim de idoneo prouideri, tunc enim ad ſex menſes ſolet concedi alterũ in commendam. In noſtra ætate in locis hæreſi infectis ſæpè propter penuriam bonorum Catholicorum, & potentium, neceſſarium eſt eidem viro nobili, & potenti humana authoritate, & ſic ei conferri plures Cathedrales, & plures dignitates: Alia neceſſitas vix nunc inueniri poteſt ad concedendum alicui pluſquam vnum Epiſcopatum. Et ex Conc. Trid. d. c. 17. ſeſſ. 25. ſtatuitur, vt vnum tantum beneficium ſingulis concedatur, quicunque is ſit, quod ſi ſat non eſt ad eius vitam honeſtè ſuſtentandam, licet ei conferre ſimplex beneficium, dummodo vtrumque corporalem reſidentiam non requirat. ſequitur Nau. c. 25. num. 125. quod conceditur ob tenuitatem, vnde ſi quis tria habet tenuia non dicitur ſufficienter beneficiatus. Rota deciſ. 455. in nou. Gom. de expect. nu. 62. vnde poteſt quis in eadem eccleſia habere canonicatum, & dignitatem, & ſimplex beneficium. Staphil. de lit. grat. fo. 13. nu. 5. quando ſcilicet vnum per ſe non ſufficit, nec vtrumque requirit reſidentiam de iure, conſuetudine, vel ſtatuto. Staph. loco cit. fol. 73. Gom. de expect. nu. 44. & fac. congr. decl. 25. habet, quòd ſi habens ſimplex beneficium ſufficiens, adipiſcitur poſſeſſionem pacificam parochialis, poſſe alijs priuari, & Nau. conſ. 26. de præb. dicit, cogi poſſe id renunciare, quod eſt ſuperfluum; videtur tamen quòd Papæ tolerantia in foro exteriori, qui id ſcit, & tolerat, excuſet. arg. c. 1. de conſtit. in 6. cum non poſſit tradi certa regula quantum cuique, ob eorum diuerſitatem ſufficiat ad honeſtè degendum, vt dixi d. tract. de Primitijs, de qua re videndus eſt & Nau. conſil. 34. de præbend.

Notandum tertiò, pro pluribus beneficijs ſimplicibus ſimul obtinẽdis, & retinendis quantum ex vſu, & conſuetudine colligi poteſt, quòd non eſt neceſſaria diſpenſatio, paſſim enim ſine diſpenſatione acquiruntur, & retinentur, rarò tamen fortè tuta conſcientia, nec Epiſcopus poteſt diſpenſare, vt quis habeat duo ſimplicia, quorum vtrumque ſit ſufficiens, & minus ſi vtrumque requirat perſonalem reſidentiam, cum non poſſit diſpenſare pra Concilium. Doct. in cap. 1. de bigam. in 6.

Curata beneficia, Canonicatus, & dignitates communiter requirunt diſpenſationem ſedis Apoſtolicæ, vt ſimul plura retineantur, ex cap. execrabilis. de præben. in extrau. communi. & d. Conc. Trid. ſeſſ. 7. c. 4. & cap. de multa. de præben.

Vel in hac beneficiorum pluralitate clarius procedendo, dicendum eſt, quòd quædam beneficia ſunt incompatibilia primi generis, ita vt ſi vnum habens, poſtea aliud ſimile pacificè obtinet, primum vacet ipſo iure; Quædam ſecundo ſunt incompatibilia, ita vt ſi poſt ſecundum quis ſimile obtinet, cogi poſſit alterum dimittere, data ei electione, quod mauult retinendi, iuxta c. præterea. c. referente. de præb. Quædam tertio loco ſunt incompatibilia, quia non poſſunt ſimul ſine peccato detineri, iuxta c. 17. ſeſſ. 25. de reform. in Trid. Conc. ſed non inducunt vacationem.

In primo capite conſtituitur Epiſcopatus, per cuius adeptionem vacãt

priora

priora beneficia, modo percipiat fructus Epiſcopatus, ſecus ſi ſit titularis tantum, vt nec vetitum eſt tali beneficium ſimplex conferre, vt dicit Nau. conſ.21. de præben. Sic per obtentionem ſecundæ abbatiæ vacant priores abbatiæ, vt & ſi is poſt obtinet dignitatem, vel curatum. clem.fin. de præb. ſic obtinens parochialem, vel curatum, ſi poſt obtinet poſſeſſionem pacificam ſecundi curati, amittit primum ipſo iure. c. de multa. de præben. c. execrabilis. de præbē. in extrau. communi. etiam ſi ſit datum in commendam perpetuam, non tamen id amittit qui habens curatum, obtinet poſt ſimplex cui curatum ſit vnitum in alia eccleſia. c. ſuper eo. de præb. in 6. Nau. de præb. conſ.28. num.1. vt & fallit, ſi ſecundi non obtinuerit poſſeſſionem pacificam, cum deturbatione de facto, vel litigio de iure, vt & fallit ſi ſuperior primi non vult ratam habere collationem ſecundi, ſed repetit ſuū clericum; quod & fallit ſi ſecundū calore iracundiæ accipiat, modo incontinenti pœniteat, vel ſi adeptus curatum, in primo expenſas fecit de patrimonio, quia non dimittere tenetur primum, niſi expenſis ſibi refuſis. arg. c. quicunque. 12. q.4. ita Abb. in d. c. de multa. nu.13.14. & 15. ſic ſi habens dignitatem, aliam conſequitur, vel beneficium cum cura, prima vacat ipſo iure. d. clem. fi. de præb. ſic habens perſonatum, qui eſt idem cum dignitate, vel beneficio curato, vt ſentit Abb. in d. c. de multa. nu.21. ſi poſt ſimile conſequitur, primum vacat ipſo iure, vt & ſi habet officium cum iuriſdictione, ſi poſt ſimile conſequitur, modo ſit perpetuum, vt & dignitas, quia non ſatis eſſet quòd fieret Vicarius Epiſcopi, qui eſt temporalis, primum vacat ipſo iure. d. cap. execrabilis. ſic ſi quis habet vnum beneficium in vna eccleſia, vt vnam capellam, vel vnum canonicatum, aut præbendam, ſi poſt aliud vniforme in eadem eccleſia obtinet, primū vacat ipſo iure. c. literas. de conc. præb. d. clem. fi. de præb. c. de multa. in fin. extra. eo. Nau. conſ.29. nu.5. & conſ.32. num.2. de præb. ſecus ſi ſint difformia, licet obtineantur in eadem eccleſia, vbi conſuetudo, ſtatutum, vel Epiſcopi diſpenſatio id permittit, vt dicunt gl. Franch. & Gem. in c. vnico. de conſuet. in 6. ijs enim remotis, alterum eligi debet, vt dicit Nau. conſ.32. de præb. nu.2. in princ. Dicuntur verò vniformia, quæ habent idem omnino officium, vt duo canonicatus, ſecus ſi habent idem nomen, non autem idem officium, ſi enim quis habeat duas capellas in vna eccleſia, cum onere celebrandi bis in hebdomada pro vna in vno altari, & bis pro alia in alio, non dicuntur vniformia, vnde ſimul retineri poſſunt quando vna non ſufficit ad ſuſtentationē, vt dicit Nau. conſ.35. de præb. vt & canonicatus cum capella ſimplici requirente tantum Miſſæ celebrationem certis diebus, vel beneficium ſimplex, & capella in eadem eccleſia retineri poſſunt. Lapus alleg.116. nu.5. Sic habens vicariam perpetuam in beneficio curato, ſi ſecundum curatum conſequitur, primum vacat ipſo iure, niſi ſint ſimul vnita, vt nec beneficiū ſimplex vacat per adeptionem parochialis in quo adeſt. Vbi tamen primū vacat ipſo iure, poſſeſſio eius alteri tradi non poteſt, niſi vocato primi poſſeſſore. c. licet Epiſcopus. de præben. in 6.

In ſecundo capite continetur is qui obtinens canonicatum, vel aliud beneficium requirens reſidentiam, modo nō ſit dignitas, poſtea conſequitur curatum, primum enim non vacat ipſo iure, ſed datur optio, vt dicit Abb. in d. c. de multa. nu.2. & idem crederem ſi habens curatum poſt conſequitur canonicatum, qui non ſit dignitas, quòd primum non vacet ipſo iure,

ſed

ſed detur optio, iuxta d.c.præterea.& d.c.tt ferente.de præb.ſic habens capellam ſimplicem requirentem reſidentiam, ſi in alia eccleſia aliam conſequitur, prima non vacat, ſed datur optio, iuribus prędictis, & idem de præſtimonijs, & beneficijs ſimplicibus eum reſidentia, & Papa ea tali ex cauſa poteſt concedere, & interim datur optio; ſic qui habet dignitatem, vel perſonatum, ſi poſt obtinet canonicatum in alia eccleſia, datur optio, & è conuerſo, & idem ſi habens canonicatum conſequitur alium in alia eccleſia, vt ſupra, datur enim optio, vt latè dicit Pariſ.de reſig.benef.lib.3.q.1.& generaliter, vbi beneficia requirunt reſidentiam tantum, nec ſunt dignitates, aut curata, idem eſt, imò & habens officium ſine iuriſdictione poteſt habere vnum beneficium ſimplex cum officio. Nau.conſ.36.de præb. & etiam habens dignitatem, non amittit eam per adeptionem ſecundæ, vbi nulla, vel prima ſaltem non requirit exercitium ſeruiendi, in diuerſis ſcilicet eccleſijs, quæ & ſic retineri poteſt cum canonicatu. Abb.in d.cap.de multa. nu.22. Nau.tamen conſ.29.de præb.cenſet hodie ob Conc.Tr.ſeſſ.24.c.12. eſſe incompatibiles primi generis, quod tamen in eccleſia Brixienſi adhuc vſu non eſt inductum, cum retineant tantum nomen dignitatis abſq; redditibus, vt plurimum.

Circa tertium caput dicendum eſt, ꝙ vnum tantum beneficium, vni eſt conferendum, quod ſi ad vitam honeſtè ſuſtentandam ſat non eſt, aliud ei adiungere licet, modo vtrumq; reſidentiam non requirat. Conc.Trid.ſeſſ. 25.c.17. aliàs plura retinens peccat mortaliter.glo.in c.dudum.2.de elect. Nau.c.25.nu.127.attenta qualitate perſonæ, plus enim vni opus eſt, quàm alij, vel ſi non adeſt Papæ diſpenſatio.& Nau.conſ.26.de pręben.dicit, cogi poſſe ſuperflua renunciare: Papæ tamen tolerantia in foro exteriori, qui id ſcit, & tolerat, videtur excuſare. arg.cap.1.de conſtit.in 6. & regulariter in hoc diſpenſatio non petitur, & videtur id relinqui conſcientiæ cuiuſque.

Notandum vltimò, eum qui ex diſpenſatione ſummi Pontificis, obtinet plura beneficia, aut plures dignitates, Epiſcopatus, &c. primum non eſſe ſemper tutum in conſcientia, primò, quia non ſemper ex cauſa rationabili obtinet diſpenſationem: ſecundò, quia etiam ſi cauſam rationabilem exprimat frequentiſſimè non mouetur ipſe ex illa cauſa, ſed affectu fortè cupiditatis, & auaritiæ: tertiò, quia communiter, & vt in pluribus, in eccleſijs ratio iuſtitiæ commutatiuæ requirit ſeruitium debitum.

Ad dignoſcendum verò quod beneficiũ dicatur ſufficiens, poteſt id committi conſcientiæ cuiuſlibet, dicetur enim aliquod ſufficiens ſimplici clerico quod non nobili, & literato. glo.in c.cum adeò. de reſcript. Nau.c.25. num.128.& Gom.de expect.cap.5.nu.25. eum ſeq. dicit, beneficium dici inſufficiens ſi non aſcendit ad ſummam ducatorum ducentum de camara. Quòd ſi quis habet duo, vel tria altaria per ſe inſufficientia, cum onere Miſſas celebrandi, poteſt ea retinere, modo per ſe, vel alios ab Epiſcopo probatos Miſſas celebret, cum non requirant perſonalem reſidentiam. Staphil.de lit grat.fol 74.nu.1.& 2.Lapus alleg.56.Silua.4.p.q.2.n 3. Couar. lib 3.c.13.nu.9.var.reſ. Abb.in c.quia nonnulli.nu.7.de cler.non reſid.etiã ſi ſint in diuerſis diœceſibus.ſacr.congr.decl. 143.& 203.niſi fundatio habeat, quòd teneatur per ſeipſum celebrare, & non alium; poteſt etiam quis habere canonicatum cum præbenda, & dignitate, quando omnia ſunt inſufficientia, & annexa, & ſimul cum his poteſt habere alium canonicatum

non

non requirentem perſonalem reſidentiam, vt in eccleſia diruta, vel parochialem ob carentiam populi, alij ſimplici tamen vnitam, in eccleſia diruta, vel quæ ob tenuitatem reparari non poteſt, iuxta Conc. Tr. ſeſſ. 21. c. 7. modo hæc ſimul non requirant reſidentiam, & per ſe non ſint ſufficientia victui decenti, ſed ſimul vnita. Gom. de expect. nu. 44. Non poteſt tamen quis habere canonicatum in Cathedrali, & parochialem, quæ non ſit annexa illi canonicatui. ex Conc. Trid. ſeſſ. 22. c. 3. cum aliàs vtrumque requirat per ſe re reſidentiam. d. c. 3. & c. cum dignitates. ſeſſ. 24. in Trid. Conc. & ex Bulla 121. Pij V. Sic & Archidiaconatus, & aliæ dignitates ſunt incompatibiles cum parochiali. Boer. deciſ. 296. num. 10. & 14. cenſerem tamen per adeptionem ſecundi non vacare primum, ſi vtrumque eſſet canonicale, ſed eſſe in optione prouiſi, retinere alterum, alio dimiſſo. arg. cap. præterea. de præben.

Quo verò ad ordinem, ſi teſtator leget, aut ſtatutum, vel conſuetudo habeat, quòd prouiſus de capellania ſit ſacerdos, vel capellanus, oportet vt ſit actu ſacerdos, non autem clericus tantum. c. ei cui. de præb. in 6. probabile tamen eſt, quòd patronus cum Epiſcopo poſſint concedere, vt conferatur ei qui non ſit actu ſacerdos, modo ſit clericus, & in ætate, vt intra annum ad ſacerdotium poſſit promoueri. Rebuff. in praxi 3. p. for. ſign. ſuper clauſula iuris patr. n. 44. 45. & 46. Zerola in praxi ep. verbo, Beneficia. n. 7. De hac re latius dixi tract. de Iuſtitia, ſub cap. de Acceptat. Perſonarũ.

5 Beneficium deſiderare an liceat.

5 Quintum dictum Deſiderare beneficium ſimplex, aut curatum, aut dignitatem, aut etiam Epiſcopatum, vel ſummum Pontificatum non eſt per ſe intrinſecè malum, eſt tamen periculoſum, ordinariè quidem minimum periculum eſt in deſiderio ſimplicium beneficiorum, & fortaſſe æquale, vel non multo maius deſiderare beneficium curatum, quod non eſt valdè pingue. Maius periculum eſt in deſiderio dignitatum, & Epiſcopatuum, maximum in deſiderio ſummus Pontificatus, & deſiderium Epiſcopatus valdè frequenter eſſe poteſt peccatum mortale, deſiderium ſummi Pontificatus, etiam ſæpè eſſe poteſt cum peccato mortali.

Notandum primò, ad hoc ꝙ licitè aliquis deſideret quodcunq; beneficium, ꝙ duo neceſſaria requirũtur; primum eſt, vt probabiliter putet ſe eſſe dignum illo beneficio: ſecundum, vt intentionem ſuam, & deſiderium dirigat ſemper in gloriã Dei, & vtilitatem eccleſiæ, vt verò licitè deſideretur beneficium curatum, dignitas, Epiſcopatus, præter hæc requiritur, vel neceſſitas eccleſiæ, quæ præſertim poteſt contingere quando aliquis videt alterũ id iniuſtè requirere, & ſe ingerere, vel ſecundum, deſideriũ laborandi in eccleſia pro mercede, quàm ex illa recipit ad gloriã Dei, quomodo pauper aliquis clericus licitè poteſt deſiderare beneficium, potius curatũ, quàm ſimplex hac intentione, vt cum ſit ſibi neceſſarium quærere beneficium, vt poſſit promoueri ad ordines ſacros, nolit beneficium ſimplex in quo non tenetur laborare, ſed quærit curatum, vt poſſit ſuo labore compenſare vtilitatem, quam ab eccleſia recipit, vel tertiò, zelus lucri faciendi animas Deo, & impendendi ſeipſum, & omnes ſuos labores ad vtilitatem animarum; Deſiderium Epatus frequentiſſimè eſſe poteſt peccatũ mortale: primò, quia non poteſt quis habere deſiderium, niſi licitè prius exiſtimet ſe eſſe dignum eo probabiliter, at onus Epale eſt onus angelicis humeris formidandum, & Epiſcopi debent eſſe viri perfecti, cum ſint magiſtri perfectionis:

ſtionis: magna autem temeritas eſt talẽ ſeipſum iudicare. Secundò, quia ſæpè tale deſiderium naſcitur non ſolum ex cupiditate auaritiæ, ſed ex cupiditate honoris, & gloriæ. Hinc multi ſancti dicunt, quòd ſi eſſet aliquis verè dignus Epiſcopatu, hoc ipſo quòd deſiderat illum, & ſe iudicat dignũ, indignus efficitur illo; ex duplici cauſa poteſt eſſe hoc deſiderium licitũ: primò, ex magna, & euidenti neceſſitate eccleſię, quod tunc præcipuè eſſet quãdo periculum eſſet vt veniret eccleſia in manus Epiſcopi hæretici, vel alterius hominis valdè malæ vitæ. Secundò, ex quadam motione Spiritus ſancti, quæ præcipuè conſueuit euenire in magnis neceſſitatibus, vel ſi non adſint qui in tyrannorum perſecutione velint Epiſcopatus acceptare, vt ſanctus Gregorius in Paſtorali dicit.

Deſiderium Pontificatus vix poteſt fortè vnquam haberi ſine peccato graui, quia requirit eminentem quandam perfectionem, & eſt onus multo alijs grauius, & expoſitum maximis periculis, & curis, & eſt onus ſummi honoris, & gloriæ, niſi in caſibus prædictis.

Ex ijs quæ de deſiderio diximus, manifeſtè patet, quid ſit dicendum de ijs qui affectant, ambiunt, & diuerſis, & exquiſitis modis nituntur peruenire vel ad Epiſcopatum, vel ad alia beneficia, non enim video, qua ratione iſti poſſint excuſari à peccato graui.

De hac re videnda ſunt quæ latius dixi tract. de Epiſcopo. cap. 1. in fin. & tract. de Prælatis in genere, de Simonia, de Acceptatione Perſonarum, de Electione, de Beneficijs, & de Parochis.

Sextum dictum. Omne beneficium ex quadã æquitate, & iuſtitia commutatiua communiter obligat ad reſidentiam, beneficia autem Epiſcopalia, curata, & ſimiles dignitates curatas probabiliſſimum eſt obligare ad reſidentiam de iure diuino, vnde in quocunque beneficio id requirente, ſine vlla rationabili cauſa non reſidere, valdè probabile eſt eſſe peccatum mortale. In beneficijs curatis, Epiſcopatibus, &c. certiſſimum eſt ſemper eſſe peccatum mortale. 6 *Beneficiatus tenetur reſidere, & quomodo.*

Notandum primò, in cap. inter quatuor. de cler. non reſid. expreſsè haberi in generali beneficia obligare beneficiatum ad reſidendum, & æquitas naturalis, & ratio iuſtitię commutatiuę hoc poſtulat, vt cum beneficia ſint inſtituta tanquam mercedes laborum pręſentium, & futurorum, quicunque beneficium aliquod habet in aliqua eccleſia in ea laboret. Quoniam autem officia illorum beneficiorum, quę non ſunt curata, &c. non ſunt tam neceſſaria populo; ideò ex leuiori cauſa, & facilius iſti poſſunt petere, & obtinere diſpenſationem, & aliquando etiam ex leuiori cauſa ſine diſpenſatione etiam, dummodo cauſa ſit alicuius momenti, poſſunt abeſſe: In beneficijs verò curatis exercitia ſunt magis neceſſaria populo, conſiſtunt enim hæc exercitia in paſcendo grege, & in gerenda eius cura: ex inſtitutione autem paſtoratus naſcitur obligatio perſonalis curæ ipſius gregis, & conſequenter perſonalis reſidentia; hinc probabiliſſimum eſt hoc ipſo quòd Chriſtus inſtituit aliquos paſtores, obligaſſe illos diuino iure ad reſidendum, & gerendum curam gregis, & certum eſt ex Conc. Tr. ſeſſ. 23. de refor. cap. 1. Paſtores de iure diuino teneri agnoſcere ſuas oues, eaſque paſcere verbo prædicationis, & doctrinæ, & exemplo vitæ: ex hoc probabiliſſimè infertur etiam reſidentiam in iſtis eſſe de iure diuino, propterea quòd qui non reſident non poſſunt cognoſcere vultum pecorum,

nec eas paſcere ſaltem verbo, & exemplo.

Notandum ſecundò, præceptum reſidendi etiam in beneficijs curatis, & Epiſcopatibus non eſſe adeò vniuerſale, & rigoroſum, quin ex cauſa rationabili patiatur diſpenſationem. Cauſæ autem propter quas potiſſimum diſpenſari poteſt, quatuor afferuntur à Conc. Trid. loco ſupra cit. prima, eſt vrgens neceſſitas, ſecunda, debita obedientia, tertia, Chriſtiana charitas, quarta, & vltima, euidens eccleſiæ vtilitas: Ad has reduci poſſunt omnes aliæ quæ à diuerſis Doctoribus enumerantur, & etiam in Canonibus referuntur, vt cauſa ſtudiorum Theologiæ, de qua in c.fi.de magiſtris. aut etiam ſtudiorum ſacrorum Canonum, quorum, præcipuè Canoniſtæ, volunt eandem haberi rationem, ac Theologiæ, poteſt referri hæc cauſa ſtudiorum ad euidentem eccleſiæ vtilitatem.

Item cauſa ſeruitij Prælati, aut etiam ſeruitij, & familiaritatis ſedis Apoſtolicæ, de quibus in c.de cætero.c.cum dilectus.& c.ad audientiam. de cler. non reſid. referri poſſunt ad debitam obedientiam à Concilio poſitam, & ſic de cæteris.

Notandum vltimò, de obligatione reſidendi, de tẽporibus quibus præcipuè reſidere tenentur Paſtores, & quanto tempore poſſint abeſſe, & qua pœna puniendi ſint, qui non reſident, & quomodo ſe debeant gerere Prælati, & Epiſcopi ſuffraganei cum Parochis, vel cum alijs Epiſcopis non reſidentibus, præclarè hæc omnia inſtituta ſunt in Conc. Trid. ſeſſ.6. c.1.& 2. ſeſſ.23.cap.1.

Quod autem dicimus de beneficijs curatis, quantum ad reſidentiam, idem ferè prorſus, dicendum eſt, de Canonicatibus, Clericatibus, & ſimilibus beneficijs, quibus annexum eſt onus officiandi in aliqua eccleſia.

De hac re latius dixi tract.de Epiſc. cap.de Reſidentia.

Quod attinet verò ad praxim procedendi cõtra beneficiatos non reſidentes in foro exteriori, dicendum eſt, ꝙ ſi quis diſceſſit cum licentia temporis præfixi, debet id tempus expectari, quo elapſo, ſi ſcitur vbi degat, debet perſonaliter citari, vt reſideat, ſi verò ignoratur, citetur per edictum ad valuas eccleſiæ, ſed ſi diſceſſit ſine licentia, vel cum ea ſine temporis præfinitione, ſi ſcitur vbi ſit, perſonaliter eſt citandus, ſi ignoratur, per edictũ. Silua.4.p.q.5.per totũ. & hodie Prælati maiores ſi per ſex menſes abfuerint, quartam partem fructuum amittunt locis pijs applicandam. ſeſſ.6. c.1.in Trid.Conc. prima vice, & ſic de alijs tribus, imò non faciunt fructus ſuos.ſeſſ.23.c.1.etiam curati, ſed applicandi fabricæ, vel pauperibus, & curati non poſſunt abeſſe etiam, ſine licentia, vltra duos menſes.d.c.ita, vt primò per cenſuras contra eos procedatur, ſecundò, per ſubtractionem fructuum, tertiò, per priuationem.d.c. Vnde ſi quis habuit licentiam pro bimeſtri, eo elapſo in curatis, citatur, & ſi ſine licentia abſuit, poteſt ſtatim citari, & ponuntur tria edicta, diſtinguendo, vt ſupra, ſi ſcitur, vel nõ. deciſ.20. & 26.de appellat.in nou. & deciſ.22.de reſcript.in nouis. & tunc expectatur per ſemeſtre, plus, minuſve arbitrio iudicis. Silua loco cit. ꝙ ſi non venit in peremptorio, & contumax ſit, procedi poteſt ex ordine ſacri Concilij, primò, vt citetur ſub pœna amiſſionis fructuum, & cenſurarum, creſcente verò contumacia, ſit ſequeſtratio fructuum, & demum ſit priuatio, ponendo interim in cura coadiutorem impenſis beneficiati. Innoc.in cap.extuæ.nu.1.2.& 3.de cler.non reſid.

Quòd

Quòd ſi curatus abfuit cauſa inimicitiarum, datur ei tempus anni, quo elapſo ſcribendum eſt ab ordinario ad ſacram congregationē, an eius cauſæ ſedatę non ſint, & ſi ſunt, priuabitur, ſi monitus non venerit, ex deciſ. 32. & 229. ſacr. congr. poſito in eo interim Vicario. Si verò abfuit cauſa peſtis, vel belli, non poteſt contra eum procedi ad priuationem, vel contumaciā, niſi cauſa ceſſante. Gom. de trien. poſſ. q. 57. Si tñ Parochus abſit per duos menſes ſine licentia ſcripta, vel neceſſitate inſtante ſine licentia, non incurrit has pœnas. Nau. c. 25. nu. 121. Silua. 4. p. q. 6. nu. 4. caſu 14. vbi & declarat qui excuſentur à reſidentia, & ſi beneficiatus non poteſt habere licentiam ſe abſentandi à ſuo Prælato, ſi ſubeſt cauſa iuſta, poteſt adire ſuperiorem Prælati, & vbi eſt periculum in mora, poteſt ſine licētia ſe abſentare. Abb. in c. relatum. nu. 6. de cler. non reſid. arg. c. 1. ſeſſ. 23.

Quòd ſi beneficia ſint dignitates, vel canonicatus non poſſunt abeſſe vltra tres menſes, ſaluis conſtitutionibus requirentibus longius ſeruitij tempus, aliter primo anno priuandus eſt quis dimidia parte fructuum præbēdæ, ſecundo anno, omnibus, tertio, contra eos procedendum iuxta ſacrorū Canonum diſpoſitiones, & vbi non adſunt fructus præbendę, poſſunt priuari beneficijs. c. ex parte. c. ex tuæ. de cler. non reſid. Conc. Trid. ſeſſ. 24. cap. 12. quibus tamen tribus menſibus non lucrantur diſtributiones. ex deciſ. 3. ſacr. congr. remoto priuilegio, qui & abeſſe non debent tempore Paſchæ, & maximarum ſolemnitatum. ex declar. 453. ſacr. congr. Epiſcopus tamen dare poteſt licentiam ſe abſentandi, vſque ad quatuor menſes. ex declar. 145. ſacr. congreg.

Quòd ſi beneficium ſit ſimplex, non eget reſidentia. Silua. 4. p. q. 1. ſi tamen vagetur is per mundum, poteſt priuari ob delictum vagationis. Silua 4. p. q. 5. col. 4. Abb. in c. ex tuæ. de cler. non reſid. quando ſcilicet ignoratur vbi ſit, quaſi id beneficium habeat pro derelicto. Abb. in c. ex parte. de cle. non reſid. vel ſi citatur ad ſinodum diœceſanā, ad quam omnes beneficiati conuenire debent. c. ex ore. de priuil. Conc. Trid. ſeſſ. 24. c. 2. Vel in viſitatione vbi Epiſcopus requireret de omnibus beneficijs eccleſiaſticis. c. ordinarij. de offic. ord. in 6. vel ob longam morā, ignoratur an abſens viuat, vel non, qui rediens tamen id recuperabit, ſi alij non ſit collatum. Rebuf. de reprob. viu. impetr. nu. 21. Non poſſunt tamen ordinarij tales priuare, niſi perſonaliter citentur. Fel. in c. quoniam. §. porrò. vt lit. non conteſt. Couar. in c. alma. 1. p. §. 9. nu. 4. & qui per triennium non adiuit poſſeſſionem beneficij præſumitur id habere pro derelicto. Boer. deciſ. 24. nu. 3.

Et vbi in prædictis quis ſubterfugit ne citetur perſonaliter, poteſt citari ad habitationem, vel in valuis eccleſiæ, & expectari per ſex menſes, tribus edictis propoſitis. Couar. loco cit. & ſi ſcitur, vbi is ſit, ſufficit vna citatio perſonaliter facta; ſi verò ignoratur, requiruntur tria edicta. Abb. in d. cap. ex tuæ. num. 13. & ſic priuari poſſunt.

Non poteſt etiam Epiſcopus edicto ſtatuere, vt quis incurrat excommunicationem ſi abeſt per biduum, ſed bene ſub pœna pecuniaria, ſi non excedit dimidium decimæ. ex decl 37. ſac. congr. poteſt tamen Parochus abeſſe per duos menſes cum cauſa ſine licentia. Nau. c. 25. nu. 121. & poteſt quis priuari beneficijs etiam ob ſolam negligentiam. gl. in cap. 1. de offic. cuſtod. & poteſt etiam Epiſcopus ex cauſa cogere, vt reſideant etiam qui aliàs non tenentur ſi eccleſia ijs egeat. c. cum ad hoc ſint. de cler. nó reſid.

7 *Beneficiatus an ſit dominus fructuum, & vt in hoc peccet.*

Septimum dictum. Beneficiatus habens quodcunq; beneficium cuiuſcunq; generis ex probabiliſſima ſententia Doctorum nõ eſt dominus abſolutus fructuum ſui beneficij, neque eſt purus diſpenſator, ſed eſt diſpenſator habens quandam diſpenſationem dominij, ideſt habens ius diſponendi etiam pro ſua voluntate de aliqua parte fructuum, pro loco, & tempore, ad eum modum quo adminiſtratores hoſpitaliũ, & aliorum locorum piorum, cum ſint diſpenſatores bonorũ, quæ habent circa illa bona, & inde aliquod ius de illis legitimè diſponẽdi; vnde poſſunt relaxare aliquam partem legatorum ad vitandam litem; ex hoc ſequitur clericos ipſos beneficiatos non poſſe ſine grauiſſimo peccato ditare parentes, & propinquos, ſed poſſe tantum aliquid illis dare non ſolum tanquam pauperibus, ſed & vt tanquam propinquis poſſint dare aliquid amplius, quàm pauperibus, v.g. ad ſubleuandum eos, vt paulò decẽtius viuant ſecundùm ſuum ſtatũ, vltra ſtatũ illos ditare valdè periculoſum eſt, verum eſt tñ quòd ſi fructus eccleſiæ eſſent valdè ampli, ita vt parua illorũ parte poſſet aliquis propinquus ditari vltra ſtatũ, non facilè auderem aſſerere eſſe peccatũ mortale.

Notandum, quòd in Conc. Tr. ſeſſ. 25. c. 1. de refor. expreſsè conſulitur Epiſcopis, & Prælatis, vt ex fructibus eccleſiæ non ditent cognatos, neque ipſi viuant cum nimio ſplendore, ſed contenti ſint modeſta ſuppellectili, & frugali menſa, & hoc conſulit etiã ſanctæ Romanæ eccleſiæ Cardinalibus, ex dictis ſequitur beneficiatum non poſſe teſtari de bonis eccleſiæ communiter, neque de bonis partis ex fructibus ipſius eccleſiæ, niſi vbi hoc conceſſum eſt, vel ex conſuetudine vniuerſali, vel priuilegio, ſed ſolum poſſe teſtari de bonis patrimonialibus, & de partis propria induſtria.

Non tenetur tamen ad reſtitutionem diſpenſans fructus beneficiatus, etiam in vſus prophanos, licet peccet mortaliter, niſi ſint bona hoſpitaliſ, quæ debentur pauperibus, ſic enim teneretur reſtituere, non tamen ſi principaliter beneficium ſit aſſignatum miniſtris, ſecundariò pauperibus, vt ſunt alia beneficia præter hoſpitalia, vt dixi tract. de Iuſtitia, ſub cap. de Primitijs, vbi latè de hac re egi, & concordat Zerola in praxi ep. verbo, Clericus. num. 10. cum communi Modernorum Doct.

Tenetur etiam beneficiatus facere ſe promoueri ad ordinem requiſitũ, intra annum. c. cum dignitates. ſeſſ. 24. in Trid. Conc. & ſi eſt curatum ad ſacerdotium intra annum. c. licet. de elect. in 6. etiam ſi non percepit fructus, ſed habet tantum poſſeſſionem pacificam. glo. ibi. Rota deciſ. 3. cum addit. de præben. in nou. idque à die poſſeſſionis adeptæ. Tiraq. de vtr. retract. tit. 1. §. 1. glo. 10. nu. 109. quæ pœna obligat etiam in conſcientia, ita quòd is nõ facit fructus ſuos, licet non teneatur dimittere beneficium, niſi poſt ſententiam. Nau. c. 25. n. 118. Fallit in caſibus, de quibus caſibus ſeq. primò fallit in parochiali collegiata. cap. ſtatutum. de elect. in 6. ſecundò, fallit, in eo qui abeſt ſtudij cauſa cum licentia Epiſcopi per quinque annos, vel ſeptem, modo fiat ſubdiaconus. c. cum eo. eod. in 6. Nau. loco cit. Idque procedit vbi quis obtinet beneficium, vbi ſunt plures ſacerdotes, tamen cura reſidet penès vnum Archipresbyterum ex d. Conc. Trid. ſeſſ. 25. c. 18. glo. in c. licet canon. de elect. in 6. Quòd ſi alicubi nõ adeſt populus, ſed fuit, non tenetur ad id, niſi ibi incipiant adeſſe parochiani. Silua. 3. p. q. 42. col. 4. & idem ſi parochialis fiat beneficium ſimplex, & vniatur parochiali. Gom. de annal. poſſeſſ. q. 25.

Tenetur demum beneficiatus recitare horas canonicas, ſex menſibus, poſt adeptam poſſeſſionem. Nau.c.25.num.122.aliter amittit fructus pro rata horarum.ex Bulla Pij V.131. & ſi intra ſex menſes neſcit recitare officium, facit fructus ſuos, ſi verò ſcit, & non vult, eos non facit ſuos. Zerola verbo, Beneficium. in praxi ep.nu.4.dub.1. licet & contrarium in hoc ſecundo caſu ſuſtineri poſſet, cum ius id tempus indulgeat, tutior tamen eſt prima opinio; & vlterius eas omittẽs peccat mortaliter. Nau.d.c.25.n.29. quę procedunt etiam in eo qui poſſeſſionem eſt conſecutus, ſed non percipit fructus, quia in ea turbatur. Zerola ibi.dub.3.& etiam in eo qui nõ habuit poſſeſſionem, ſed percipit fructus. Zerola ibi.dub.5.& idem in eo qui habet beneficium ſine vllis redditibus. Zerola ibi.dub.6. Non tamen qui habuit beneficium, & id reſignauit. Nau.de horis can.cap.19. Quòd ſi poſt poſſeſſionem adeptam turbatur in poſſeſſione, ſi intra ſex menſes, non tenetur ad horas, ſi verò poſt, ſi ſuccumbat, non tenetur, ſi verò vincat, pro ſex menſibus primis non tenetur ſi officium recitare neſciuit, aliàs, tenendo tutiorem partem, ſic; & hæc pœna obligat in conſcientia etiam ante iudicis declarationem, vt teneatur fructus reſtituere fabricæ eccleſiæ, vel pauperibus. Nau.de horis can.cap.9.num.10.& cap.19.nu.41. 8

Reſignatio, vt fienda beneficiorum.

Vltimum dictum. Beneficia eccleſiaſtica non poſſunt reſignari in fauorem alicuius tertiæ perſonæ, niſi in manus Pontificis, ideſt in Romana curia: in manus aliorum Prælatorum poſſunt reſignari ſimpliciter, ſed non in fauorem alicuius, niſi in cauſa permutationis, de quo aliàs dictum eſt.

Notandum quoque de beneficijs reſignatis in manibus Prælati cuiuſcunque præter Romani Pontificis, quòd poſſunt illi Prælati de illis diſponere pro ſua voluntate, præterquam duobus generibus perſonarum, primò, propinquis ipſius reſignantis, ſecundò, propinquis, vel familiaribus ipſius Epiſcopi, in cuius manus reſignantur, vt eſt expreſsè prohibitum per Bullam 58.Pij V. ſuper hoc editam, incip. Quanta. vbi & niſi certis cauſis concurrentibus reſignationes huiuſmodi admitti non debent.

De qua re latius agetur tract.de Reſignationibus Beneficiorum.

Poteſt quoq; clericus acceptare beneficium cũ conditione ſi licitè confertur. Felin.in c.cum contingat. nu.17.de offic.deleg. & vbi quis diu fuit in pacifica poſſeſſione beneficij, ſcilicet per triennium, nõ poteſt amplius moleſtari. Dec.conſ.118.nu.2. Mandoſ.in reg. Canc.de trien. nec cogi poteſt oſtendere titulum. Alex.conſ.135.nu.13.lib.4. niſi in viſitatione generali, & caſibus de quibus alibi. & Capyc.deciſ.6. vt & quando etiam conuenit ſuos debitores pro cenſibus, vt ibi dicit.

Cauere præterea debet beneficiatus ne arbores fundorum beneficij cędat, hac diſtinctione adhibita, quòd arbores aridæ cedunt ipſius commodo, dummodo alias earum loco ſufficiat. Silua.conſ.76.nu.3.cum ſeq. ſi verò ſint virentes, ſi quidem ſunt cędua quæ renaſcuntur, tẽpore debito poſſunt, cędi cum ſint in fructu.l.item ſi fundi.cum ſeq.ff.de vſufr. ſi verò ſint grandes quæ non renaſcuntur, vel fructiferæ, cædi non poſſunt, niſi alijs ſuffectis earum loco, & quæ excreuerint.l.ſed ſi grandes.cum l.ſeq.l.æquiſſimum.ff.eod.aliàs tenetur ad damnũ eccleſiæ. Alb.in l.diuortio. §.ſi fundum.nu.16.ff.ſol.matr. Natta conſ.vlt.nu.9. niſi vtilitatem eccleſiæ attulerit, reducendo fortè ſiluam ad culturam in eccleſiæ cõmodum, quo tamen caſu æquum eſt, vt pretium arborum expendat in vtilitatem eccleſiæ, com- 9

Beneficiarius à quibus abſtinere debeat.

penſatis

penſatis impenſis factis in reducendo ſiluam ad culturam; ſic etiam emphyteota incidens arbores nō incidendas, poteſt expelli, vel ſi fundum ad ſterilitatem reducat. Bal.conſ.290.2.p.nu.2. Peruſ.deciſ.5.nu.20. Rodoanus tract. de rebus eccl.non alien.q.2.c.1.nu.11 in quo tract. latè agit quid poſſit, vel non poſſit beneficiatus circa alienationem rerum eccleſiæ mobilium, vel ſe mouentium, ſacrarum, vel non, aut ſtabilium, vbi videndus, & de his etiam dixi tract. de Empt. aliqua, nempè quòd res immobiles alienari non poſſunt, niſi ſeruata ſolemnitate, de qua ibi, & idem de rebus mobilibus pretioſis, quæ æquiparantur immobilibus. Res verò ſacræ alienari poſſunt pro redimendis captiuis, vel alendis pauperibus, vel in caſu neceſſitatis eccleſiæ, modo confringantur, & ſic tollatur conſecratio, ſimiliter ſe mouentia quando retinentur ab eccleſia, vt corpus immobile alienari non poſſunt, niſi cum ſolemnitate, qua & immobilia, vt animalia ad opus eccleſiæ deputata, niſi alijs ſuffectis, fructus verò, vel res mobiles in commodum eccleſiæ ſi ſint parui momenti, alienari poſſunt. Rodoanus dicto tract.q.6.& 7. cum ſeq.

10 Ij verò de bonis ſuis patrimonialibus teſtari poſſunt, cum in hoc reputentur vt laici, necnon de quæſitis ex induſtria, legendo, Miſſas celebrãdo, & huiuſmodi, cum eorum verum habeant dominium, nec cõnumerentur inter redditus beneficij. c.Epiſcopi. 12.q.1. c.placuit. 12.q.3.c.fixum.12.q.5.c.quia nos.de teſtam.authen.presbyteros.1.C.de epiſc.& cler Couar. cum communi.in c.2.de teſtam. De bonis verò quæ ſunt propria eccleſiæ, ſiue ſint mobilia, vel immobilia, & non ſunt redditus beneficij, teſtari non poſſunt. Nau.in apologet. mon.22.num.2.

Beneficiarius an teſtari poſſit, & quomodo.

Quòd ſi beneficiarius partem aliquam reddituum ſuæ debitæ ſuſtentationi ſubtraxit, parcè viuendo, vel vltra competentem ſuſtentationem, ſua induſtria eccleſiæ vtilitatem attulit, vnde aliquid inde meretur, poteſt de eo teſtari quoque. Nau.in apolog.monito.30.nu.2.& mon.78.num.3.licet in exteriori foro hæc difficilis ſint probationis, in foro tamen conſcientiæ procedunt.

Similiter ſi beneficiarius aliqua de ſuis proprijs bonis expenderit, quæ expendere poterat de redditibus beneficij, nec animus ei fuit ſic inſumptum compenſandi cum redditibus beneficij, poteſt de eo teſtari ad quoſlibet vſus, & idem ſi aliquid contulit eccleſiæ de ſuis proprijs bonis abſq; eo animo.c.ſi qualibet. 12.q.2.c.ſi Epiſcopus. 12.q.5. Nau.in d.apologet. q.3 monit.4.num.3.

De alijs verò redditibus ſuorum beneficiorum, ex quibus beneficiarij facti ſunt locupletiores, non ſolum ad vſus nō pios, ſed nec ad eos in quos dum viuerent, & ſani eſſent donatione erogare eos poterãt, & licitè expendere, iure communi teſtari poſſunt.c.Epiſcopi. cap.ſint manifeſtæ.12.q.1. cap.ad hoc. c.quia nos. c.relatum.2. de teſtam. etiam ſi beneficia fuerint ſimplicia.Couar.in c.cum in officijs.nu.6. de teſtam. Nau.d.q.3.monit.2. nu.2. niſi de modica quantitate reddituum erga pauperes, vel religioſos, vel eos qui ſibi ſeruierunt, teſtentur. d.c.relatum.2. quod intelligitur, vbi talis remuneratio ex iuſtitiæ rigore non ſit aliàs debita, ſed tantum ex honeſtate, ſi enim ſit debita, ſolui debet ex redditibus beneficij, licet id multum eſſet. c.præſenti. §.porrò.de offic.ordin.in 6.

Ex conſuetu dine tamen induci poteſt, vt beneficiarij etiam Epiſcopi ad

pios

pios vſus teſtari poſſint de bonis,de quibus proximè dictum eſt,& ſi conſuetudo habet legitimè præſcripta, vt de ijs redditibus teſtentur etiam ad non pios vſus,hæredes,& legatarij dominium ſic relictorum acquirent,niſi Papa de nouo condat legem id vetans; & probabile eſt non obſtantibus prædictis cõſuetudinibus mortale eſſe ſi beneficiarij de redditibus beneficiorum teſtentur ad vſus prophanos,vel ea relinquant diuitibus conſanguineis.ex Conc.Trid.ſeſſ.25.c.1.vbi vetantur ditare ex ijs cõſanguineos, & quia peccant mortaliter eos inſumendo in vſus prophanos,licet non teneantur ad reſtitutionem. Poteſt tamen Papa ex rationabili cauſa ijs concedere,vt de ijs redditibus teſtari poſſint ad vſus prophanos,vt pro remuneratione muneris eccleſiæ impenſi, ſine tamen cauſa huiuſmodi conceſſio non redderet tutum ea vtentem, & vbi Papa cõcedit facultatem teſtandi,non ſolum abſolutè,ſed & ſtãte dubio,in quam cauſam, intelligitur tantum ad vſus pios. Nau.in apolog.q.3.monit.6.nu.3. Qui & tenetur eccleſiæ de mala ſua adminiſtratione.gl.& Abb.in c.ex literis.de pign.& ſi exegit redditus eccleſiæ ante tẽpus,& moriatur,tenetur hæres eius id ſucceſſori dare , niſi probetur eſſe verſos in vtilitatem eccleſiæ. Anch.conſ.116. col.2.& Couar.lib.2.var.reſ.c.15. tractat an ſucceſſor teneatur ſtare colono,& dixi tract.de Locato,& Conduct.& de præb.ſupra.

Quòd ſi beneficiarius inteſtatus decedat, ſi nil aliud habebat præter beneficium,quicquid acquiſiuit,debetur ſucceſſori.cap.1.de pecul.cler.iure communi attento,ſi verò partim pecunias,vel mobilia quæſiuit ex redditibus beneficij, partim ex bonis patrimonialibus, vel ex eius induſtria, in arbitrio iudicis erit definire,attentis omnibus circunſtantijs concurrentibus,quæ ſint acquiſita ex redditibus beneficij, & ſic pertineant ad ſucceſſorem,vel ſpolia,vbi vigent,vel ad hæredes, ſic tamen vt in dubio cenſeantur acquiſita ex redditibus beneficii.Abb.latè in cap.cum eſſes.de teſtam. Couar.in c.1.nu.6.cum ſeq.eod.tit. Iulius Clarus de teſtam. q.77.Molina de iuſtit.tract.2.diſput.147. 11 *Beneficiario quis ſuccedat.*

Valet tamen conſuetudo, quòd ſi beneficiarii inteſtati decedant, bona eorum ex redditibus beneficiorum quæſita,pertineant ad eorum hęredes. Molina loco cit. 8.concluſ. poſt Couarr.in cap.cum in officiis. de teſtam. vbi teſtatur ſic vbique ferè eſſe receptum.

Excipitur ſi ſint paramẽta eccleſiæ, Miſſalia,vaſa,& aliæ res ſacræ,ſcamna,cathedræ, arcæ etiam lapideæ,mẽſæ,tabulæ,dolia,vaſa vinaria vacua, & alia ſimilia ſuppellectilia domeſtica ex redditibus eccleſiæ acquiſita , quæ pertinent ad eccleſiam.ex Bulla 48.Pii V.incip.Romani.

Dicit etiam Molina loco cit.concl.11. peccare mortaliter beneficiarios ſi abſque caſu fortuito valentes teſtari, non teſtantur, & proinde in cauſa ſunt, vt notabilis quantitas reddituum eccleſiæ ad conſanguineos diuites deueniat. ex d.cap.1.ſeſſ.25.in Trid.Conc.

Quòd ſi beneficiarius decedat nullis relictis redditibus beneficii , ſed fructibus pendentibus,ſi quidem decedat ante omnes fructus collectos,& reconditos,ii omnes pertinent ad ſucceſſorem in beneficio, ſi verò decedit omnibus fructibus collectis,& recõditis, omnes ſunt hæredum beneficiarii,prout fit inter proprietarium, & vſufructuarium finito vſufructu, vt in l.vſufructuarius.ff.quemadm vſufr.amitt.l.hærennius.ff.de vſur.& hæc eſt cõmunis opinio, vt dicit Couar.lib.1.var.reſ.c.15. Nau.conſ.61. de præb. pro-

probabile tamen eſt, quòd hæredes teneantur ad onera eccleſiæ vſque ad nouos fructus, ſi verò partim ſint exacti,& reconditi, partim pendentes, reconditi pertinent ad hæredes beneficiarii, pendentes ad ſucceſſorem; q̃ ſi ſunt collecti,ſed locati,& penſio pro eis debita nondum exacta,ex Conſtit. Iulii III. 7.incip. Motu proprio; pertinent ad camaram apoſtolicam, etiam quòd beneficiatus fecerit quod potuit vt iis potiretur, & per conſequens ad ſucceſſorem, vbi ſpolia non adſint; vbi verò Bulla prædicta non viget, quam non eſſe receptam, niſi in paucis locis habetur in Conc. Mediolan.V.tit.de eccleſ.earum ſuppel.&c.p.3.§.vt litibus. ius commune eſt ſeruandum,vt dicit Couar.var.reſol lib.1.c.15.nu.12.ita vt collectis etiam non reconditis fructibus ad hæredes ſpectent,& per cõſequens penſiones, ſiue affictus iis debiti,& ſi partim collecti ſint partim nõ,pro rata fructuũ collectorum penſio debeatur, vel vt diuidantur inter hæredes mortui, & ſucceſſorem pro rata,& parte anni pro qua ſubiit onus in eccleſia. Zerola in praxi ep.verbo,Beneficia.n.6.quæ opinio eſt æqua,prima verò iuri conformior.Quòd ſi penſio ſuper beneficio ſit impoſita, pro rata anni diuidetur inter hæredes defuncti,& ſucceſſorem,cum ſuccedat loco alimentorũ, vt ibi dicit Couar.in d.nu. cum ſeq. dummodo in hoc non ſit conſtitutio, ſtatutum,vel conſuetudo prouinciæ,quæ in hoc eſt ſeruanda. Nau.d.conſ.

12 *Succeſſor an teneatur ad debita defuncti.*

Si vlterius beneficiarius decedit relicto ære alieno, ſi debitum eſt contractum pro ſuſtentatione neceſſaria beneficiarii,vel pro vtilitate,aut neceſſitate eccleſiæ,vel eius lite, vel pro expeditione Bullarum, vel expenſa funeris,eſt ſoluendum ab eccleſia, & per conſequens à ſucceſſore in beneficio, ſi tamen onus erat annexum beneficio annuum, quod annis decurſis beneficiatus nõ præſtitit, tenetur hæres eius ad illud quatenus ad eius authorem inde augmentum peruenit. ita Gulielm. Rodoanus lib.de ſpoliis.q.10 vbi latè de hac re agit; vel dicendum,quòd ſucceſſor in beneficio tenetur ad debita, quæ debentur ratione beneficii, vt debita realia talliarum,decimarum,vel aliorum onerũ,quę reſpiciunt res ipſas, ſed agit contra defuncti hæredes pro ſuo damno reparando, pro debitis verò perſonalibus non tenetur ſucceſſor. Gemi.conſ.3.& ſic vſus ſeruat, expenſæ verò funeris pro anima debentur ex fructibus beneficii, quæ verò pro pompa per hæredem.glo.in deciſ.497.Capell.Toloſ. in inferioribus tamen hæredes ſolent eas agere indiſtinctè, debita etiam aliundè contracta poteſt clericus ex fructibus beneficii perſoluere dum viuit, ſi aliundè id agere non poteſt. Abb.in d.cap.cum eſſes. de teſtam.

In caſibus autem vbi beneficiatus teſtari non poteſt de redditibus beneficiorum,an poſſit donationem facere inter viuos,dicit Molina loco cit. diſput.148. quòd ſi Prȩlatus teſtari non valet de redditibus beneficiorum caſibus de quibus ſupra,ſi inſtituat de iis maioratum per cõtractum reuocabilem,vel alio modo reuocabiliter, inualida eſt huiuſmodi inſtitutio,& illa bona ſpectant ad camaram apoſtolicam, vel ſucceſſorem in beneficio, quia ſic ſimilatur vltimę voluntati,quę reuocabilis eſt,vt verò hęc prohibetur,ſic & illa. Secundò, ſi Prælatus dum ſanus eſt,de portione ei deputata,donet inter viuos,vel inſtituat maioratum, peccat mortaliter,valet tamen illa inſtitutio, nec donatarius etiam in foro conſcientię id reſtituere tenetur; & idem ſi beneficiarii qui conſuetudine poſſunt teſtari,donent inter viuos,vel inſtituant maioratum,etiam contractu reuocabili. Tertiò,ſi

Prȩlatus

Prelatus in infirmitate, qua decedit, pias donationes inter viuos de ijs bonis faciat etiam magnæ quantitatis, validæ ſunt, & laudabiles, in foro exteriori, conſcientiæq́;, etiam ſi donatio ſit remuneratoria, ex gratitudine morali debita, & fiat à regularibus, qui habeant adminiſtrationem ſuorũ beneficiorum; ſed ſi in eo modo conſtitutus donat de ijs bonis in vſus prophanos, vel inſtituat maioratum reuocabiliter, valet huiuſmodi diſpoſitio in vtroque foro; licet donans peccet mortaliter, vt ibi dicit Molina.

SVMMARIVM.

1 *Prædicandi muneris præſtantia quanta.*
2 *Prædicare qui poſſint, vel non.*
3 *In Prædicatore quæ requirantur circa naturalia, vel gratuita, vel acquiſita.*
4 *Prædicatio qua forma fienda ſit, & quæ in ea vitanda.*
5 *Prædicatio qualiter ſit habenda, & quæ in ea vitanda.*
6 *Prædicandi modi quot ſint.*
7 *Prædicatores in quibus peccare poſſint.*
8 *Prædicatio vt audienda, & vt in eo peccetur.*

DE CONCIONATORIBVS.

SIt primum dictum. Prædicandi munus eſt nobiliſſimũ, digniſſimum, ac principaliſſimum omnium munerũ, quæ ſunt in Dei eccleſia. Competit autem id non omnibus æquè, vt diffinitur in Concil. Conſtant. ſeſſ. 8. & ex Bulla 2. Martini V. ſed aliquibus tantum. ex Concil. Lateran. ſub Innocentio III. canon. 3. & 6. & Sinod. gener. can. 64. vbi laici id vſurpantes excommunicantur, & competit aliquibus quidem ex officio ſuo ordinario, & de iure communi: Alijs autem ex priuilegio, vel conceſſione ſuperiorum, & maximè Epiſcoporum. Conc. Trid. ſeſſ. 5. cap. 2. ſeſſ. 24. cap. 4. 1 *Prædicãdi muneris præſtantia quanta.*

Notandum primò, dignitatem officij prædicationis deſumi ex his capitibus, primò, ex hoc quòd prædicatio fuit præcipuè munus Chriſti, qui poſtquam per plures annos nos docuit exemplo ab ipſo primo die ſuæ natiuitatis, prædicationem verbi ſibi reſeruauit in annum trigeſimum, quando erat perfectæ ætatis, & cum per totam vitam ſuam paſſus ſit, per tres ſolum annos prædicauit. Secundò, colligitur ex eo ꝙ primi ſucceſſores, & legati Chriſti Apoſtoli, cum alia munera baptizandi, adminiſtrandi alia ſacramenta, gerendi curam viduarũ, & alia his ſimilia alijs diſcipulis commiſiſſent, ſolum munus prædicationis ſibi reſeruarunt, non putarunt ergo hoc eſſe facilè alijs committendum, ſi ipſis reſeruarunt. Tertiò, colligitur ex hoc, quòd prædicatio verbi requirit executionem eorum, quæ homo alijs prædicat, id eſt vitæ ſanctitatem, ne id quod ore homo affirmat, operè

neget,neve cum alijs prædicauerit, ipſe reprobus efficiatur. Hinc munus prædicandi eſt magnæ,& ingentis ſanctitatis. Et prædicatores deberent vitæ ſanctitate Angelis coęquari,prout viatoribus fas eſt. Vltimò, id colligitur,ex hoc quòd prædicatione primum,ac principaliter animæ Deo lucrifiunt. His addi poteſt etiam dignitas ipſius rei, quæ tractatur in prædicatione,tractatur enim in prædicatione verbum Dei,& ſcriptura ſacra,cuius excellentia, ſatis colligi poteſt ex his, quæ ſcripſerunt in ea ſancti Patres, namque in his locis morari opus eſt.

2 *Prædicare qui poſſint, vel nõ.* Notandum ſecundò,munus prædicationis de iure pertinere tantum ad duo genera perſonarum quibus ex officio competit prædicare: in altero genere continetur ſummus Pontifex Romanus cum omnibus Epiſcopis, Archiepiſcopis,Primatibus, & aliis Prælatis Eccleſiæ, iſti enim ſuccedunt Apoſtolis: Apoſtoli verò ſibi reſeruauerunt munus prædicationis, de ſummo Pontifice dicit Card.in clem.dudum.de ſepult. ad ipſum principaliter pertinere prædicationem diuini verbi: ex can in memoriam. diſt.19. quod fit prædicando, vel leges condendo, vel epiſtolas emittendo, cum omnes præſentes eſſe non poſſint, videmus in principio naſcentis Eccleſiæ ſummos Pontifices, quamuis occupatiſſimos in aliis negotiis, diligentiſſimè incubuiſſe in hoc negotio: & hoc per multa ſecula fuit ſeruatum in Eccleſia, vt patet ex multis Homiliis ſummorum Pontificum, quæ extant vſque adhuc: Epiſcopos verò in eodem munere diligenter laboraſſe apertè conſtat ex eorum ſcriptis,nam maxima pars ſanctorum Patrum,quorum habemus ſcripta, Epiſcopi fuerunt: ſic fuere Baſilius,Gregorius Nazianzenus,Chriſoſtomus, Auguſtinus, & alii ſimiles. Hinc Conc.Tr.ſeſſ.24. de refor. cap.4. munus prædicandi vocat præcipuè munus Epiſcoporum, & præcipit omnibus Epiſcopis, Archiepiſcopis,Primatibus, &c. vt niſi legitimo impedimento fuerint detenti, per ſeipſos prædicent populo. Hinc Conc.Lateran. ſub Innocentio III.cap.10. idem præcipit Epiſcopis,& ob hanc cauſam non vult eligi Epiſcopos, niſi ſint ſufficientes ad prædicandum, atque hinc puto ſeruari in ordinatione Epiſcoporum,quòd exigatur ab illis an ſciant nouum, & vetus teſtamentum.

De Curatis verò illis competere ex officio munus prædicandi,habetur in Conc.Trid.ſupra cit.& ſeſſ.5.c.2. & eſt communis ſententia tam Canoniſtarum,quàm Theologorum, & tam de ipſis, quàm de Epiſcopis probatur euidenti ratione.Primò,quia ij omnes ſunt paſtores,Curati quidem in foro interiori,Epiſcopi etiam in exteriori. At paſtoris eſt non ſolum vigilare ſuper gregem,ſed multo magis eſt paſcere; vt ait Propheta,Paruuli petierunt panem,nec erat qui frangeret eis. Hinc Apoſtolus, prædica verbũ, argue,increpa,&c. Secunda ratio,quia nemo poteſt prædicare, niſi mittatur,ſic ij qui mittuntur prædicare tenẽtur, at paſtores ſunt, qui mittuntur iure quodã ordinario,tanquam ordinarii quidam miſſi,qui etiam ordinario iure prædicare debent, ordinario autem iure mittuntur omnes hoc ipſo quòd eliguntur ad prælaturas, aut ad curam animarum. Hinc eſt, ꝙ ij tanquam legitimi,& idonei prædicare debent, & non eſt opus alia licẽtia.

Notandum tertiò, ex conceſſione Romani Pontificis, necnon etiam Epiſcoporum munus prędicandi poſſe exerceri licitè à quocunque ſacerdote,etiam non curato.Hinc Conc.Later.ſub Innocentio III.in cap.3.determinat, vt nullus ſacerdos non curatus audeat prædicare prçter autho-

ritatem

ſtatem ſedis Apoſtolicę, vel catholici Epiſcopi, ex quo colligitur non ſolùm ſedem Apoſtolicam, ſed etiam Epiſcopum catholicum dare poſſe facultatem ſacerdoti ſimplici pręgdicandi. Addit idem Concili, quòd ſi quis presbyter ſine Epiſcopi licentia hoc munus facere pręſumit, excommunicetur. Hinc naſci poteſt dubitatio an ſimplex ſacerdos catholicus tuta conſcientia poſſit prędicare ex licentia ſibi tradita ab Epiſcopo hęretico. Reſpon. Epiſcopum hęreticum toleratum non perdere ipſo iure iuriſdictionem, pręſertim quandiu non eſt ita notorius; & inde licentiam ab eo obtentam validam eſſe quouſque reſcindatur. Secundò, quando populus eſſet catholicus, tunc magis conſulerem, vt ſimplex ſacerdos non vteretur Epiſcopi licentia ad prędicandum, pręſertim quando non eſſet omnimoda penuria prędicatorum: & hoc ne ſacerdos catholicus videatur participare in peccato Epiſcopi. Tertiò, in locis infectis non ſolùm de licentia Epiſcopi hęretici, ſed etiam contra eius voluntatem poſſe eum prędicare, & fidem tueri: quia in neceſſitate vnicuiq; incumbit profiteri fidem, & pro ea pugnare omnibus vijs.

Notandum quartò, ex priuilegio ſedis Apoſtolicę iam ferè omnibus Religionibus exemptis conceſſam eſſe facultatem prędicandi, dummodo fuerint idonei reperti: pręter hoc priuilegium idem eſt conceſſum fratribus minoribus, in clem. dudum. de ſepult. quę extenſa fuit per Clementem V. ad fratres Auguſtinianos, & per Ioannem XXII. ad fratres Carmelitanos, & paulatim ad alios religioſos, modo vt patet ex eorum priuilegijs.

Notandum quintò, etiam diaconos poſſe prędicare non ſolùm ex commiſſione, ſeu licentia Epiſcopi, ſed etiam ex officio ſi ſint promoti ad aliquam pręlaturam, vel ad curam animarũ. Sil. in ver. Prędicator. §. 1. quando diaconus non habet curam, nec pręlaturam, tunc de licentia Epiſcopi poteſt prędicare, & ſaltem ex cõmuni conſenſu Doctorum poteſt declarare populo Euangelium: nam illi commiſſa eſt facultas annunciandi populo Euangelium: quod non intelligendum eſt ſolum de lectione, ſed etiam de explicatione, quia legere poteſt ex officio ſine vlla licentia, declarare verò euangelium non poteſt ſine licentia.

Notandum ſextò, & ſubdiacono poſſe ab Apoſtolica ſede committi munus prędicandi: multi volũt poſſe etiam committi ab Epiſcopo, pręſertim ex cauſa rationabili, quando ſubdiaconus eſſet valdè idoneus, nec alij eſſent adeò idonei, imò D. Anton. in 2. p. tract. 18. c. 3. §. 5. D. Tho. in 2. 2. q. 177. art. 2. tenent etiam clericis poſſe committi munus prędicandi ſaltem ab Apoſtolica ſede, probant hoc ex can. mulier, diſt. 23. Hinc in multis religionibus quibus cõceſſum eſt ſimpliciter, vt Pręlati poſſint mittere ſuos religioſos ad prędicandum, non limitando ſolos ſacerdotes, diaconos, & ſubdiaconos, practicari ſolet, vt mittant etiam clericos ad prędicandum. Quam religionum praxim non auderem condemnare, cum introducta ſit à viris doctiſſimis, qui ſunt in illis Religionibus. Hinc puto Epiſcopos in neceſſitate poſſe dare clericis licentiam prędicandi.

Notandum ſeptimò, mulieribus ſimpliciter interdictum eſſe munus prędicandi, vt dicunt D. Th. & Anton. vbi ſupra, & habetur in can. mulier cit. Hęc eſt doctrina Apoſtoli. 1. Cor. c. 17. & Timot. 2. rationes, cur ſit ab eccleſia, & Apoſtolica ſede interdictum, tres afferunt Doctores: prima teſte D. Th. in loco cit. eſt infima conditio mulieris; eſt enim eius conditio,

vt ſit ſubdita, non autem vt ſit pręſes. Geneſ. c. 3. & apud Apoſtolū in multis locis: Munus autem prædicandi prælationis munus eſt, & non ſubiectionis. Secunda ratio, nè animi hominum alliciantur ad libidinem, cum præſertim vox mulieris ſit fractior, & geſtus mollis, & homines in concionibus ſoleant tenere fixos oculos ad concionantes: Tertia ratio, quia mulieres communiter non ſunt ita capaces ſapientiæ, & doctrinæ, neque ſunt ita conſtantes, neque in corde, neque in ſermone, vt viri.

Aduertendum tamen, ꝙ dixi ſimpliciter prohibitum eſſe mulieri prædicare toti eccleſiæ, quo loco nomine totius eccleſiæ, non intelligimus totā eccleſiam vniuerſalem, quia hæc non poteſt conuenire ad vnam concionem, ſed totam eccleſiam vocamus totam congregationem fidelium, quæ eſt in aliquo loco: & hanc adhuc non totam quò ad ſingulos, ſed totā quò ad aliquos ex ſingulis generibus, vnde tota eccleſia eſt quando conuenit ſimul pars cleri, & pars populi: vt rectè not. Caiet. in 2 2. q 177. art. 2. vnde infert idem eo loco, & licere, & præceptum eſſe Monialibus prædicare ſuis monialibus, eaſq; adhortari ad obſeruantiam regularem, &c. ſimili modo id eſt præceptum Abbatiſſæ, & cuiuis alteri monialium prælatarum.

Notandum octauò, perſonis ſuperenumeratis diuerſimodè licere prædicare, nam Epiſcopis eſt licitum prædicare non ſolùm in ſua, ſed etiam in aliena diœceſi, niſi prohibeatur à diœceſano loci, vt habetur in c. in nouo. diſt. 21. Parochis verò non licet prædicare alibi, quàm in ſua parochia, niſi de licentia, vel Epiſcopi, vel Parochi loci, vnde Epiſcopo ad prædicandum in aliena diœceſi ſatis eſt ſi alter Epiſcopus non contradicat: Parocho nō ſatis eſt ſi alter Parochus nō contradicat, ſed neceſſariū eſt, vt petat, & obtineat ab eo licentiam. Regularibus regulariter viuentibus, ideſt degentibus in monaſterijs ſuorum ordinum licitum eſt prædicare in ſuis proprijs eccleſijs, de licētia ſuorum ſuperiorum, accepta tamē perſonaliter benedictione ipſius Epiſcopi, ad quem, quando pro hac benedictione obtinendā accedunt, debent etiam deferre approbationem ſuorum ſuperiorum de vita, moribus, & doctrina, vt expreſsè habetur ex Conc. Tr. ſeſſ. 5. c. 2. de ref.

Ad prædicandum verò in alijs eccleſijs, neceſſaria eſt ijs etiam licentia Epiſcopi, præter licentiam ſuperiorum. d. c. 2. Regulares verò non viuentes regulariter, ideſt degentes extra clauſtra monaſteriorum, & ſeculares ſacerdotes non noti, non ſunt ab vllo Epiſcopo admittendi ad concionandum virtute cuiuſquam facultatis, aut priuilegijs, etiam apoſtolici, niſi ipſi Epiſcopo noti ſint, & vita, & moribus, & doctrina probati, quouſque ſuper eiſdem priuilegijs ſedes apoſtolica ab ipſo Epiſcopo cōſulatur, vt expreſsè habetur in eod. Trid. Conc. loco cit. pari modo, neque admittendi ſunt ad prædicandum quæſtores eleemoſynarum. ſeſſ. 21. de refor. c. 9. in d. Conc.

Notandum nonò, cum ex doctrina Apoſtoli ad Rom. 10. nullus prædicare debeat, niſi mittatur, ꝙ tribus modis poteſt aliquis mitti ad prædicandum: Primò, de iure hoc ipſo, quòd aſſumitur ad aliquam prælaturam, habentem curam, & aut ad aliam quamcunque curam animarum, vt ſunt Parochi: Quo modo prædicare poſſunt omnes Epiſcopi, & omnes curati. Secundò, poſſunt mitti ad prædicandum ex peculiari commiſſione, ſeu priuilegio ſuperioris, quòd aliquando conceditur perſonis particularibus, aliquando verò toti alicui ordini. Tertius modus mittendi eſt valdè extraordinarius, & rarus, nempè quando quis mittitur ab ipſo Deo

ad prædicandum,quomodo antiquitus miſſi ſunt Prophetæ,ſic miſſus fuit à Deo ad prędicandum ſanctus Io annes Baptiſta,vt habetur Ioan.1. eodē modo miſſus fuit à Deo ad prædicandum ſanctus Equitius Abbas, vt teſtatur Gregorius in dialogis ſuis:Pari ratione dicitur miſſus fuiſſe ad prædicandum ſanctus Vincentius Ferrerius ordinis Prædicatorum, vt legitur in vita ſua. Pari modo hæretici facilè ſibi ſolent arrogare tale munus;ideò ex duobus præcipuè debemus cognoſcere vtrum aliquis ſit miſſus à Deo: primum ex humilitate; nam ſi quis eſt tantæ probitatis, vt à Deo in hoc munus eligatur, non poteſt recedere à ſuperioribus, & Prælatis eccleſiæ, vnde debet quamuis à Deo miſſus ſit, ſtatim prius mittere ad habendam licentiam à ſuis ſuperioribus, vel requiſitus à ſuis Prælatis debet ſtatim ſeipſis ſubmittere. Secundò, id poſſumus cognoſcere, ſi ſuam miſſionem diuinam probet miraculis, Quomodo Moyſes miſſus ad populum Iſrael liberandum probauit miraculis ſe miſſum à Deo.

Secundum dictum. In perfecto prædicatore euangelico,tria genera donorum requiruntur:nempè primò,aliqua dona naturalia:ſecundò,alia dona arte,ac labore acquiſita: tertiò,& dona gratuita,& diuinitus tradita. Hæc autem non omnia ſunt neceſſaria,neque æquè vtilia. 3 *In Prædicatore quæ requiruntur circa naturalia, & gratuita, ac acquiſita.*

Notandum primò,minimè omnium neceſſaria eſſe dona naturalia, loquendo de prædicatore verè euangelico, non autem de gentili oratore. Ratio eſt,quia hæc dona naturalia magis faciunt,vel ad delectandum auditores,& ad comparandum ipſi prædicatori gloriā inanem,vt de eo poſſit dici,recepit mercedem ſuā, Finis autem prædicationis euangelicæ,non eſt iſte,ſed eſt ſalus animarū. Secunda ratio eſt,quia ſæpè experientia compertum eſt prædicatores plenos diuino ſpiritu; quamuis nullis, vel valdè exiguis donis naturalibus ornatos, conuertiſſe ad Deū infinitos homines. Contra prædicatores cumulatiſſimi naturalibus donis,propterea ꝙ gratuitis careant,vix vnum aliquem conuertiſſe. Vnde colligo rem vnā notatu dignam,in qua multi ſępè communiter decipiuntur:nempè pręcipuum fundamentum, & quaſi ſubſtantiam muneris prædicandi non conſiſtere in naturalibus, ſed in gratuitis donis, nempè in charitate, zelo,humilitate,&c. Naturalia verò dona eſſe quaſi quædam extrinſeca accidentia aliquantulum exornantia ipſum prædicatorem.Hinc prædicatorem abundantem naturalibus, & carentem gratuitis aſſimilare poſſumus turpiſſimæ, & fœdiſſimæ mulieri veſtitæ pulcherrimis ornamentis. 1.Cor.c.14.Præcipua verò dona naturalia,quę prædicatorem iuuare poſſunt,hæc eſſe,nempè vocem claram,& ſonoram,præſertim vi pectoris ipſius expreſſam,conſequenter firma latera, tum ad ſuſtinendum laborem prædicandi, tum ad vocem,quam diximus,exprimendam. Iudicij maturitas,ingenij perſpicacitas,memoriæ tenacitas. Facilitas conformandi vultum pro qualitate eorum,quæ dicit,vt ſciat fingere modò vultum iratū, modo mitem,&c. prout offertur occaſio rei: pręterea multum confert facilitas quędam dicendi,& docendi,& ſermonis perſpicuitas: quātum ſpectat ad formam ipſius vultus, expedit concionatores, nec valde pulchros eſſe, nec deformes. Circa dona arte quęſita,notandum eſt requiri primò in prędicatore rerū experientiam, & licet conferat ſępè experientia aliarum rerum, pręcipuè tamen experientia harum rerum: nempè experientia circa tractandas animas hominū,vt experimento didicerū ſit, quibus modis peccator moueatur

tur ad pœnitentiã,quibus iuſtus inflammetur ad maiorem perfectionem, quibus aliquis inducatur ad amorem Dei,quibus ad peccatorum deteſtationem,quibus armis facilius homo inſtruatur ad reſiſtendum tentationibus. Poſtremò ſint exercitatiſſimi in his rebus quibus iuuatur ad animas Deo lucrandas: ſecundò, requiritur in prędicatore ſufficiens ſcientia,pręcipuè verò ſcientia ſacrarum ſcripturarum ; quòd ſi prędicator ſit prędicaturus inter populos fideles , debet eſſe verſatiſſimus in his lectionibus, primò, ac principaliter in lectionibus piorum doctorum,& librorũ. Maximè confert ex Patribus concionatorem eſſe verſatiſſimũ in lectione Moralium Diui Gregorij,in lectione ſanctorum Patrum ſuper Pſalmos,ſuper Prouerbia,ſuper Eccleſiaſtes,ſuper omnes Prophetas, ſuper Epiſtolas diui Pauli,ſuper Euangelia, multum ſępè confert lectio Commentariorum ſuper Canticam,ſed hęc non eſt ita omnibus conſulenda: Inter cęteros authores in Epiſtola D.Pauli egregiè ſcribit D.Tho. non tam pro expoſitione litterali ipſius Apoſtoli, quàm pro declaratione infinitarum ſcripturarum,quas ibi refert, & exponit. In omnes hos ſcripturę libros cõmuniter eſt melius legere recentiores, quàm antiquos, quia recentiores ſolent referre omnia, quę in antiquis habentur, & multa alia addere. In eundem finem confert legere etiam hos libros,Catechiſmum ad Parochos, ex Decreto Conc.Trid.factum,Landulphum de vita Chriſti,Inſtitutiones Chriſtianas Viguerij,permulta Opuſcula Gulielmi Pariſienſis, Opuſcula etiã Bonauenturę.&c.

Aduertendum in lectione horum librorũ,pręcipuè concionatorem debere in hoc collocare ſuam operã,vt quoties in illis libris inuenit,vel aliquam pulchram expoſitionem alicuius ſcripturę ſacrę,vel aliqua pulchra dicta moralia,ea annotet in ſuo libello digeſto per cõmunia loca, vt quoties aliquam concionem parat inde poſſit omnia facilè accipere. Deberet autem concionator habere duos libellos locorum communium , alterum digeſtum per materias ordine Alphabeti, vbi habeat annotata nomina virtutum:vitiorum,& officiorum,ſingula in diuerſis actis. Alter debet eſſe libellus pro ſacra ſcriptura,qui poteſt eſſe diſtinctus,iuxta libros ipſius ſcripturę. Et quoties inuenit apud aliquem authorem pulchram expoſitionẽ alicuius loci ſcripturę, id notet in ſuo libello in eo loco, ad quem pertinet illa ſcriptura. Tertiò,plerunque confert aliqua mediocris cognitio pręceptorum rectoricę, pręcipuè verò cognitio illorum pręceptorum,quę pertinent ad inuentionem,diſpoſitionem,elocutionem,memoriam,& pronunciationem: necnon cognitio pręceptorum pertinentium ad exordium,narrationem,& epilogum:nam pręcepta confirmationis,& confutationis non ita ſunt vſui prędicationi. Quartò, valdè vtilis eſt promptitudo ſermonis in illo idiomate, quo quis concionatur, pręcipuè verò vt vti poſſit verbis ſignificantibus,& quę in ſeipſis habent pondus quoddam,in iunioribus,& nouitijs prędicatoribus laudabilior eſt exuberantia orationis, quàm penuria verborum,ſed in hoc cauendum eſt ab omni ſpecie affectationis, & pręſertim à frequentia orationis numeroſę. Quintò, multum etiam cõfert imitatio alicuius excellentis prędicatoris: ſed quia multi dum alios ſupra ſuas vires imitari conantur,perdunt etiam vſum propriorum talentorum: ideò ad imitãdum ſine detrimento,hęc ſunt obſeruanda. Primò, vt nullus ſibi ſuſcipiat aliquem imitandum, niſi eum quem ſine multa violẽtia imi-

tari

tari poteſt, ſed eum qui ſibi facilior ſit ad imitandum. Secundò, vt nemo incipiat ſtatim aliquem in omnibus imitari,ſed paulatim, incipiendo ſemper à melioribus, vt ſi non poſſit in oībus, ſaltem in melioribus imitetur. Tertiò, cum quis vult aliquem imitari, expedit vt eum imitari incipiat in locis vbi ille non ſit adeò notus:nam ſi imitari incipiat in locis,vbi ille notus eſt,cum non poſſit initio perfectè imitari,parũ proficiet.Poſtremò caueat ne imitetur in ijs, in quibus concionator peccat, & non placet alijs. Sextò,expedit nouitio concionatori frequenter ſe exercere,vel intra priuatos parietes,coram aliqua tamen perſona, à qua poſſit dirigi in ijs in quibus errat. Et in hac exercitatione multũ prodeſt tentare varias vias,& diuerſos modos prædicandi,vt quem modum iudicio ſuo, & alterius, à quo dirigitur,ſibi inuenit accommodatiorem,eum ſequatur.Septimò,ars muſica non nihil etiam confert prædicatori ad vocis mutationes; vt ſciat vocem inflectere,prout fert res illa quam tractat:nam modo vtendum eſt voce graui,modo acuta,modo aſpera,modo leni,&c. Ad idem reducitur & geſtus corporis,vt geſtus concordes,& rebus ſint quæ tractantur,& vocib. Octauò,& vltimò,ſolent non nihil ornamenti afferre concionatori,& concioni ſcientiæ humanæ,& prophanæ, ideſt non ſacræ, vt cognitio multarũ Hiſtoriarum, cognitio Philoſophiæ ſpeculatiuæ, Ciuilium, & Canonicarum legum,Poeſis denique,ac Poetarum.His tamen, in concionibus,parce vtendum eſt; cognitionem autem fabularum,puto nihil conferre prædicatori,nec cuiquam conſulerem, vt Poetarum fabulas pro concione recenſeret,præcipuè ne fabulas accommodaret ad myſteria Chriſti, Apoſtolorum, & ad alia myſteria fidei, tum ne prophanos Poetas,cum ſæpè fuerint malæ vitę,videamur facere Prophetas,tum ne altiſſima myſteria noſtræ Religionis vilia faciamus,dum illis fabulas accommodamus, & licet aliqui ex antiquis Sanctis,aliquando tale quid egerint,hoc tamen & valdè rarum fuit, & factum eſt initio naſcentis eccleſiæ, quando non erat copia tam multarum rerum ſacrarum, qualis modo eſt: & ideò mihi videtur nullo modo eos imitandos eſſe.

Notandum vltimò, circa dona gratuita, ſeu ſpiritualia, hæc eſſe præcipuè concionatori neceſſaria, quę ſunt etiã multo vtiliora euangelico prędicatori ad fortificandum proximũ. Primò,debet in prędicatore eſſe magna, & ingens charitas Dei, & proximi, quę quanto erit in aliquo maior, eo facit illum aptiorem ad prędicandum:Nam magna charitas Dei generat in animo prędicatorum magnum zelum diuini honoris, & cultus. Quare ex charitate excitatur magnum deſiderium, vt totus mundus ſeruiat vni Deo,vt nullus Deum offendat;omnes Deo,quàm proximè inhęreant. Hic zelus diuini honoris facilè poteſt hominem inducere ad deſiderandum malum ijs omnibus,qui Deum offendunt,& ad ſumendam de eis vindictam, ad eorum emendationem curandam,vnde neceſſe eſt vt accedat amor proximi,qui affectu quodam paterno,& pio,quęrat non punire homines pro peccatis, ſed eos à peccatis abducere, & Deo reconciliare. Secundo loco,requiritur in concionatore frequens tractatio cum Deo per orationem,meditationem,& alia pia exercitia. Hoc ſecundum,& eſt effectus quidam prioris talenti,& ſimul eſt cauſa, & effectus: quia vt amicus nõ poteſt abſtinere ab amici conſuetudine,ſic homo qui verè diligit Deũ, vt debet,non poteſt ſe continere,quin cũ eo ſępè tractet. Rurſus frequens tra-

tractatio cum Deo magis quotidiè incendit, & inflammat ad eius amorē, & ſic eſt etiam cauſa amoris. Neceſſitas autem huius tractatus cum Deo in prædicatore, ex eo deſumitur, quòd ſcientia illa, qua præcipuè, ac maximè poſſumus animas iuuare, ex Deo potius quàm aliundè petenda eſt: Et quia prædicator in prædicando eſt quidam legatus Dei ad homines; omnis autem legatus de omnibus, quæ ad ſuam legationem pertinent particulariter inſtrui debet ab eo à quo mittitur legatus; ideò cū Deo verſari debet, medio orationis, & bonorum operum, vt ab eo inſtruatur. Adde, quòd experientia compertum eſt mentem prædicatoris in oratione frequentiſſimè illuſtrari non ſolum ad intelligendum ſcripturas, ſed etiam ad inueniendа remedia peccatorū, & vias, quibus poſſit animas Chriſto lucrari.

Tertiò, requiritur in prædicatore profundiſſima humilitas cordis, quæ eſt neceſſaria, ſiue bene, ſiue malè quis prędicet; ſi enim eſt bonus prędicator, & facit magnos fructus, vel prędicat cum magno applauſu, neceſſarijſſima eſt illi humilitas ad euitandum vanam gloriā; ſi autem malè prędicet ſine applauſu, ſine fructu, non eſt illi minus neceſſaria humilitas ad fugandum mœrorem, triſtitiam, puſillanimitatem, &c. Superbia autem, iactantia, & inanis gloria prędicatoris, ſępiſſimè cauſa eſt, vt nullus, vel paruus fortè ſequatur fructus in populo, ſiue quia ſic Deus permittit ad humiliationem prædicatoris, ſiue quia vox prædicatoris ſuperbi eſt inſtar illius, de quo dicit Apoſtolus, *factus ſum velut æs ſonans, aut tympanum tinniens*.

Quartò, requiritur, in prædicatore modeſtia quædam, & compoſitio exterior, atque interior in omnibus ſuis actionibus, vt non facilè prorumpat in iram, indignationem, contumelias, riſus, iocos, blaſphemias, turpiloquia, ſcurrilitates, &c. & vt ſit modeſtus in victu, & veſtitu. Poſtremò, vt ita viuat, vt neminem offendat. Debet enim prius facere, & deinde docere, vt de Chriſto exemplari omnium prædicatorum, docet Lucas, Actuum primo, vt prædicator ſit lucerna ardens primum, deinde lucens, ardens per bonitatem vitæ, & lucens per verba doctrinæ, vt dicitur de Ioanne Euangeliſta, præcipuè verò ad euitandam omnem proximi offenſionem, hæc ſeruanda ſunt prædicatori. Primum, vt non verſetur frequenter in frequentia hominum, & in locis publicis, nec ſectetur nimias eorū familiaritates, ſic enim quantumcunq; ſanctiſſimus, vix euadet, quin ſcandalizet proximū. Secundò, debet quantum fieri poteſt euitare omnia conuiuia, etiam piorū hominum, quia difficilè eſt in conuiuio non aliquem offendere: Tertiò, vitet quantum poteſt non ſolùm familiaritatem, ſed etiam ſimplicia colloquia fœminarum: tum quia conuerſatio fœminarum communiter non bene olet, ſed parit vmbram, tum quia fœminarum conſuetudo verè ſolet animum titillare. Poſtremò, quia fœminæ ſolent eſſe valdè verboſæ, & ita morabuntur concionatores à ſuis ſtudijs. Quintò, neceſſarium eſt concionatori, vt peculiarem operam det macerationi carnis, iuxta illud Apoſtoli 1. Cor. 9. Caſtigo corpus meū & in ſeruitutem redigo, ne cum alijs prædicauero, ipſe reprobus efficiar: Et hoc quia communiter concionatores, vt poſſint habere vires ſufficientes prædicandi, tum ipſi per ſe, tum amicorū importunitatem ſolent indulgere aliquantulum corpori, & carni, ideò neceſſe eſt ex altera parte aliquid carni ſubtrahi. Secundò, quia officiū prædicatoris ex ſua natura eſt delectabile, præſertim, quando quis nō peſſimè

illud

illud exercet: omnis autem delectatio iuuat maximè ad faciendã corporis recalcitrationem, vnde neceſſe eſt ex altera parte, vt frœnetur. Tertiò, quia neceſſe eſt prædicatorem in ſe experiri ea quæ populo ſuadet.

Sextò, illa ipſa quæ pleriq; homines facere ſolent induſtria artis rectoricæ mouendo in ſua concione, docendo, & delectando, ſolent etiam aliquando ijs qui illa arte præditi nõ ſunt diuinitus tribui, & vocatur gratia gratis data, quam Apoſtolus 1. Cor. 12. vocat gratiam ſermonis, de qua D. Tho. in 2. 2. q. 177. & ſi homo habeat hanc gratiam ad tractandum de rebus moralibus vocatur ſermo ſcientiæ, ſi autem ad tractandum de rebus diuinis, & fidei myſterijs vocatur ſermo ſapientiæ, vt Apoſtolus in eodem loco docet. Hinc nemo deſperare debet in officio prædicandi ex ignorantia eloquentiæ, quia ſi ſit talis, qualis eſſe debet, & qualem nos ſupra diximus, hoc in eo ſupplebit per hanc gratiam Spiritus ſanctus.

De materia, & forma prædicationis, deq; modo prædicandi.

SIT primum dictum. Materia prædicationis eſt verbum Dei, colligitur hoc ex infinitis ſcripturis, è quibus aliquas tantum enumerabo, primò, eſt authoritas Apoſtoli 2. Timot. 4. Prædica verbum. ad Rom. 10. Fides ex auditu, auditus autem per verbum Dei. & Actuum 4. de Apoſtolis dicitur, loquebantur cum fiducia verbum Dei. Act. 6. non eſt æquum nos relinquere verbum Dei, &c. Hinc officium prædicationis frequentiſſimè vocari ſolet in ſcriptura, miniſterium verbi. 4 *Prædicatio quæ forma fienda, & quæ inea vitanda.*

Notandum primò, Verbum Dei hoc loco vocari ipſam ſacram ſcripturam tam veteris, quàm noui teſtamenti, propterea quod tota ſacra ſcriptura eſt dictata à Spiritu ſancto. Vnde in ſimbolo Apoſtolorum dicitur, Deus locutus eſt per Prophetas. Sic Apoſtolus, Multifariam multiſq; modis olim Deus loquens &c. Præcipua autem ratione, & magis peculiari verbũ Dei ſignificat ſcripturam noui teſtamẽti, quam Deus locutus eſt nobis in filio, peculiariſſimè verbum Dei eſt ipſum Euangelium Chriſti veri Dei ore, vel facto prolatum. Hinc materia prædicationis eſt tota ſacra ſcriptura. Quare ſufficienter omnia, quæ ex ſcriptura eliciuntur ad prædicationẽ aſſumi poſſunt, & debent in prædicatione: primò enim poteſt aſſumi aliquod myſterium fidei ad docẽdum rudes: ſecundò, poteſt aſſumi aliquod peccatum ad arguendum, & increpandum: tertiò, poteſt aſſumi aliqua virtus ad exhortandum ad illam, & ad inſtruendũ, vt in illa nos exerceamus. Sed hæc tria ſufficientiſſimè præſtari in ſcriptura, & nobis ex ea ſuppeditari expreſsè docet Apoſtolus 2. Timot. c. 3. dum dicit, omnem ſcripturam diuinitus inſpiratam vtilem eſſe ad docendum, ecce primum: ad increpandum, ecce ſecundum, ad inſtruendum in iuſtitia, ecce tertium, ſimiliter idem Apoſtolus dicit: Prædica verbum, ecce primum, Argue, increpa, ecce ſecundum, Obſecra, exhortando, ecce tertium.

Notandũ ſecundò, licet principalis materia prædicationis ſit ſacra ſcriptura, & in ea conſummari debeat maior pars prædicationis, intelligendo, tum de ipſa ſcriptura in ſe, tum de eius expoſitione, quæ habetur apud Sanctos, tamen licitè poteſt aliquid interponi in prædicatione, ex humana ſapientia, ex Philoſophia, ex Hiſtorijs, ex dictis gentilium, vt habetur can. relatum. diſt. 37. hoc tamen intelligendum eſt cum duplici limitatione:

altera eſt vt non niſi pauca accipiantur ex mundana ſcientia. Vnde Greg. vt habetur in can. cum multa. diſt. 86. reprehendit quendam Epiſcopum, eo quòd ſemper prædicabat grammaticam; quo loco Glo. ait, prædicationem huius Epiſcopi talem fuiſſe ꝙ ſemper in concione referebat gentilium fabulas, & eas poſtea moralizabat. Altera limitatio eſt, vt non aſſumatur aliquid ex humanis ſcientijs tanquam ad complendam authoritatem ipſius ſacræ ſcripturæ, ſed ſolum ad oſtendendum gentilibus, vel etiā Chriſtianis, hoc ipſum quod docet ſacra ſcriptura eſſe ita conforme lumini naturali, vt plerumque, vt plurimum fuerit etiam gentili cognitum.

Notandum tertiò, ex D. Tho. in 2. 2. q. 168. art. 2. & ex D. Ambro. ibidē relato, ex Caiet. ibid. non licere in prædicatione Euangelica, & Chriſtiana interponere aliquid iocoſum, & ridiculoſum, etiam ſi fiat ad releuandos eorum animos iam defeſſos: probant hoc ipſum etiam teſtimonio ipſius Ciceronis, qui in præceptis rethoricæ artis ait, quando auditores ſunt defatigati, expedire Oratori narrare aliquid iocoſum, aut ridiculoſum, vt illos releuet, niſi tamen rei magnitudo, quæ tractatur hoc prohibeat; ſed prædicatio diuini verbi ex natura ſua eſt res grauis, & materia grauis, ergo nunquam in illa debet interponi aliquod iocoſum, & ridiculoſum: Non tamen auſim affirmare hoc eſſe peccatum mortale, cum neque D. Tho. hoc dicat; nec eſſe ex grauioribus peccatis venialibus, præſertim ſi ex bono zelo, & valdè parcè fiat: probabile tamen eſt nunquam carere aliqua leui culpa, & indecentia.

5 *Prædicatio qualiter ſit habenda, & quæ in ea vitanda.*

Secundum dictū. Forma prædicationis, ſeu eius ſolemnitas in his quinque conditionibus poſita eſt.

Prima conditio eſt, vt concio ſit ſermo publicus, & publicus non ſolùm de iure, ſed etiam de facto. De iure publicus ſermo eſt, quando ſit in loco publico, vt in eccleſia, in foro, & in platea, publicum de facto eſt, quando non ponitur aliquod impedimentum per quod impediatur, quin poſſint accedere quicunque volent, verbi gratia, non clauduntur fores eccleſiæ.

Secunda conditio, vt ſit ſermo generalis, ideſt pertinens ad omnes homines omnis ſtatus, & conditionis: per quam differentiam, ſermones, qui haberi ſolent ad moniales, ad religioſos, ad capitulum, ſimiliter ſermones, qui haberi ſolent in ſodalitijs laicorum, ſiue habeantur ab ipſis laicis, ſiue à clericis non vocantur propriè prædicationes: quia nec ſunt publicæ, nec generales, imò ſi eſſent publicæ adhuc non ſunt generales.

Tertia conditio eſt, vt prædicator dum prædicat habeat locum ab alijs diſtinctum, & eminentiorem, præcipuè verò cathedram, vnde collationes, quæ ſolent fieri inter religioſos, & etiam inter laicos in ſodalitatibus, vbi ex ſuo quiſque loco dicit de rebus diuinis, non ſunt verè prædicationes.

Quarta conditio, quòd inuocet auxilium Beatæ Virginis, vel Spiritus ſancti, dicendo initio prædicationis, vel poſt exordium, ſalutationem Angelicam, vel hymnum Spiritus ſancti: In prædicatione de Paſſione ſolet etiam frequenter dici hymnus de ipſa Paſſione, vel de Cruce: Si quis diceret ſolum orationem Dominicam, quamuis hoc per ſe malum non ſit, tamē præberet fortè ſuſpitionem hæreſis, propterea quòd hæretici omnes alias orationes ab eccleſia inſtitutas aſpernantur, & ſolum orationem Dominicam admittunt tanquam ipſius Chriſti ore prolatam.

Quinta, & vltima conditio, requiritur, vt in prædicatione prius exprimatur

matur thema, de quo eſt agendum, vel pars Euangelii, quod eſt explicandum, vbi vitanda eſt quorundam concionatorum affectatio, qui prius totum Euangelium memoriter recitant. Notandum hoc loco locum prædicationis proprijſſimum, & conuenientiſſimum eſſe eccleſiam, & hoc primò propter dignitatem rei, quæ tractatur in concione, tractatur enim verbum Dei, ergo in eccleſia Dei tractari debet: ſecundò, propter imitationẽ Chriſti Domini, qui in templo docuit, vt ipſe teſtatur Ioan. 18. & Luc. 19. tertiò, quia eccleſia eſt locus ſanctus, & conſecratus Deo, propter quam ſanctitatem Deus quodammodo obligat ſeipſi loco, adiuuãdo nos in eo: Et ſicut in templo particulari, quodammodo iuuat orantes, ſic in prędicatione Deus particulariter iuuat, tam eos qui audiunt, quàm ipſum concionatorem. Per hoc tamen non tollitur, quin aliquando ob iuſtam occaſionem poſſit prædicatio diuini verbi fieri in plateis, præſertim quando, vel eſt tanta multitudo auditorum, vt non poſſet capi in eccleſia, vel quando in plateis inuenitur numeroſa aliqua multitudo hominum otioſorum, & vacantium ludis, vel alijs rebus parum Chriſtianis dignis: tunc eſt optimum, vt aliquis concionator accedat, & eos occupet in diuino verbo, Epiſcopo concedente ſi videtur expedire, & prodeſſe poſſe. Quantum ad tempus, communiter infra annum nõ ſolet prædicari, niſi diebus feſtis, & Dominicis, & hoc, tum ne homines faſtidiant verbum Dei continuè audiendo, tum vt non impediantur homines à ſuis negotijs, quibus vacant alijs ferialibus diebus. In Quadrageſima verò prædicari conſueuit ferè vbique quotidiè, vel ſaltem bis, terve in hebdomada, quod præcipuè in eum finẽ fit, vt cum homo in Paſchate debeat confiteri, & communicare, per totam Quadrageſimam vacet plus ſolitò ſpiritualibus, & auxilio concionatoris iuuetur, & ad maiorem dolorem, & deteſtationem de ſuis peccatis, & ad maiorem deuotionem erga ſanctam ſacramque Euchariſtiam, & ad exercitium omnium virtutum. 6

Tertium dictum. Modi prædicandi diuerſi à diuerſis aſſignantur, & ab alijs plures, ab alijs pauciores. Mihi verò iſti videntur potiores, ad quos omnes alij reduci poſſunt. *Prædicãdi modi quot ſint.*

Primus modus eſt, incipiendo ab initio Euangelij, vel Epiſtolæ currentis, vel vtriuſque, & paulatim diſcurrendo per totum, vſque ad finem aliquid annotando, vel in ſingulis verbis, vel ſaltem in ſingulis clauſulis, qui modus prædicandi fuit vſitatiſſimus ab antiquis Patribus, vt patet ex omnibus homilijs. Hic modus licet facilis ſit prædicatori, propterea quòd poſteaquam memoriter ſcit totum textum Euangelij, per ſingula diſcurrendo aliquid facilè diceret: eſt tamen periculoſus ipſi concionatori, propterea ꝙ facilè eſt, vt exeat ex memoria materia Euangelij, & etiam eſt parũ vtile auditoribus, propterea quòd nihil in memoria teneant ex auditis.

Secundus modus eſt etiam prædicando ſuper totum Euangelium, vel Epiſtolam, vel vtrumq;, reducere ipſum Euangelium in aliqua præcipuè puncta, ſeu capita, quæ ordinariè non debent eſſe plura duobus, vel tribus, & progrediendo per ordinem dictorum capitum relicto ordine ipſius Euangelij, vel Epiſtolæ, & hic modus prædicandi eſt multo facilior concionatori, & minus periculoſus: propterea quòd cum ordine procedet, & rem vniuerſam collegerit in paucis punctis, non facile patietur obliuionem, præſertim ſi puncta illa inter ſe rectè ordinet, verbi gratia, in Euan-

gelium de diuite Epulone, & Lazaro mendico, poteſt omnia reducere ad tria capita: primum caput erit de vtriuſq; conuerſatione in hac vita: ſecundum punctum, de vtriuſque tranſmigratione ad aliam vitam: tertium, de vtriuſque progreſſu in alia vita. Nam Epulo ille diues deſiderabat guttam aquæ, & habere nõ poterat, Lazarus autem requieſcebat in ſinu Abrahæ. Ita in Euangelio, quod legitur in Dominica Septuageſimæ, poſſunt omnia reuocari ad hæc tria puncta: primum agitur de Patrisfamilias vocatione operariorum ad vineam: ſecundum punctum, de diuerſa operariorum exercitatione, & labore: tertium, de æquali remuneratione.

Tertius modus prædicandi, eſt nõ progredi per totum Euangelium, neque per totam Epiſtolam, ſed ſolum accipere vnam clauſulam, ideſt vnam ſententiam Euangelii, vel Epiſtolæ, vel cuiuſcunq; alterius loci ſacræ ſcripturæ, & in illa ſententia notare duo, vel tria puncta, ad quæ reducantur omnia alia, quæ dicenda ſunt, verbi gratia, prædicaturus de hoc themate. Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, omnia reuocantur ad hæc tria capita: primum agit de gratioſo actu dilectionis, qui notatur in illo verbo diliges: ſecundum punctum, eſt glorioſum, & ſemper benedictum obiectum dilectionis, quod eſt Deus, & Deus non quomodocunque, ſed Deus tuus: tertium, modus diligendi, ideſt ex toto corde tuo, &c.

Ita ſi quis concionetur de illo verſu pſalmi. Dixit Dominus Domino meo, ſede à dextris meis: hic notantur tria puncta, primum Dei locutio, quod notatur in illo verbo, Dixit Dominus: ſecundũ, dignitas Chriſti cui Deus loquitur, eſt enim dominus omnis creaturæ etiam rationalis, quod notatur in illo verbo, Domino meo; tertium, glorificatio Chriſti, quæ illi traditur à Patre, ſede à dextris meis.

Quartus modus prædicãdi, eſt in omni prædicatione faciendo tria, quæ docet Apoſtolus in loco ſupra citato, nempè primum circa ſuum propoſitum thema, circa aliquod myſterium fidei; ſecundò, inſtruendo de operibus pietatis, & ad illam exhortando; tertiò, arguendo de peccatis, & ab illis deterrendo.

Quintus, & vltimus modus prædicandi, eſt per diſtinctionem, ſeu per enumerationem plurium rerũ; primò, per enumerationẽ plurium ſignificatorum, quæ habet vox aliqua in ſacra ſcriptura, vel aliquibus Patribus ſanctis, verbi gratia, prędicaturus circa illa verba. Simile eſt Regnum cœlorum &c. diſtingui poteſt ſignificare Regnum cœlorum multa; Significare aliquando enim totam Eccleſiã militantem, in qua ſunt boni mixti malis; aliquando ſolos iuſtos, qui ſunt in Eccleſia militante; aliquando ſignificare Eccleſiam triumphantem, aliquando ipſam gratiam Spiritus ſancti. Secundò, per enumerationem plurium nominum eiuſdem rei, vt prædicaturus de Spiritu ſancto, aſſumat & diſtinguat Spiritum ſanctum pluribus nominibus vocari in ſcriptura. Tertiò, per enumerationem pluriũ cauſarum eiuſdem rei, vt tractaturus de illo themate. Remittuntur tibi peccata tua, poteſt enumerare plures cauſas, quæ concurrunt ad remiſſionẽ peccatorum, nempè ipſam gratiam Dei præuenientem, deinde multos actus ex parte hominis, nempe actum fidei, ſpei, & charitatis, actus pœnitẽtiæ, largitionem eleemoſynarum, &c. Tandem ipſam diuinam liberalitatem, & miſericordiam, & etiam ſacramentum pœnitentiæ. Quartò, per enumerationem multorum effectuum alicuius virtutis, vt de charitate dicit Apoſtolus,

ſtolus, Charitas patiens eſt, benigna eſt, non æmulatur &c. vel etiam per enumerationem multorum effectuum naturalium alicuius rei, vt prædicaturus de illo themate: Vos eſtis ſal terræ; Enumeret effectus ſalis, primò enim eſt condimentum omnium ciborum, ſecundò, conſeruat à putrefactione, tertiò, extergit fœtorem, quartò, ſanat etiam vulnera, &c. quintò, per enumerationem plurium remediorum pro aliqua virtute conſequenda, vel peccato vitando, vt pro obtinendo dono caſtitatis, hæc ſunt optima remedia: primò, aſſidua lectio ſacræ ſcripturæ, vt teſtatur Hieronymus, Ama lectiones ſcripturarum, & abſtinebis à carne: ſecundò, frequens oratio: Nam continentia eſt donum Dei, vt inquit Sapiens; Hinc orat Propheta, Cor mundum crea in me Deus, &c. tertium remediū, mortificatio carnis: quartum, obedientia, quia vt docet Bernardus, ſapientiſſimè permittit Deus, vt cuius animus renititur obedire ſuo ſuperiori, illi propria caro non obediat: ſextò, per enumerationem plurium graduum eiuſdem virtutis; vt prædicaturus de illo themate: Sic oportet nos implere omnem iuſtitiam, triplex eſt gradus iuſtitiæ: primus, ſubdere ſe ſuo maiori: ſecundus, ſubdere ſe æquali: tertius, ſubdere ſe inferiori. Vltimò, per enumerationē plurium conditionum requiſitarum ad aliquam virtutem, vt prædicaturus de illo themate, quæ petitis, non accipitis: enumeret omnes conditiones neceſſarias in oratione, prima conditio eſt, vt oratio ſit fidelis, ideſt cum firma fiducia, ſecunda, vt ſit de re honeſta, aut ſi eſt de re indifferenti, ſit cum reſignatione in manu Dei: tertia, vt ſit feruens, & deuota, quarta, vt fiat frequenter, quinta, & vltima, vt perſeueranter. Poteſt fieri etiam prædicatio per enumerationem aliarum multarum rerum ad quas per illa quæ dicta ſunt facilius patebit via, & maximè materierum ſpiritualium tractationem.

Notandum primò, conſtitutis aliquot punctis, de quibus dicendum ſit, vndecunque ea deſumantur, neceſſe eſt vt concionator, nō ſtatim illis paucis expeditis deficiat, ſed habeat copiam vnde proſequi poſſit prædicationem ſuam. His præcipuè modis iuuari poteſt ad dilatanda iſta puncta, & formandam integram cōcionem. Primus modus dilatandi eſt deſumptus ab authoritate potiſſimum quidem ſacræ ſcripturæ; Quòd ſi hæc haberi non poteſt afferatur authoritas alicuius Sancti celebris, vt Auguſtini, Bernardi, Chryſoſtomi, &c. Ita vt in ſingulis punctis habeamus ſaltem ſingulas authoritates in ſcripturis, vel alicuius Sancti, quas authoritates ſcripturæ quidem facilè erit inuenire in concordantijs Bibliæ, vel in Indice Biblico, qui ſolet inueniri cum ipſis Biblijs minoribus. Patrum verò authoritates inueniuntur frequentiſſimè in libris Pijs. Quòd ſi quis habeat aliquos Patres inueniet in indice. Secundus modus eſt per inductionem alicuius probabilis rationis, qua oſtendatur rationabilitas illius puncti, de quo tractatur; quæ rationabilitas poteſt deſumi ex locis communibus dialecticorum, & rethoricorum; tertia via, quæ eſt etiam vnus de locis communibus eſt definitio, vt afferatur definitio illius rei, quæ in illo puncto tractatur; quarta via, vt afferatur aliqua figura veteris teſtamenti, quæ facilè accommodari poteſt puncto, de quo tractatur; quinta via, vt afferantur aliquæ ſimilitudines naturales, quæ poſſint aptari ad pūctum de quo tractatur; hæ peti poſſunt, vel ex libris naturalium rerum de piſcibus, de auibus, de animalibus, de plantis, &c, Inueniuntur etiam aliqui libelli de ſimilitudinibus,

bus,qui poſſunt conferre ad hanc rem;ſexta via,vt afferantur aliqua exempla,hæc enim multum proſunt ad mouendum: hæc exempla peti poſſunt, tum ex Hiſtorijs vniuerſis, tũ præcipuè ex Hiſtorijs Eccleſiaſticis, & Sanctorum,tum ex quibuſdam libris de exemplis gentilium, non eſt incommodus Valerius Maximus. De exemplis etiam Chriſtianorum inuenitur libellus Marci Antonij Sabellij,& alius libellus Marci Maruli, ad idẽ multum confert legiſſe vitas Patrum, & libellum Diui Hieronymi de viris Illuſtribus.In his autem exemplis maximè aduertendum eſt,vt vera ſint,& fide digna ea quæ narrantur: ſeptima via,vt progrediatur per enumerationem ordinum,qui dicti ſunt in quinto modo; octaua,& vltima via eſt per laudem earum virtutum,& officiorum Chriſtianæ vitæ,de quibus tractatur in illo puncto,quæ debent ſemper habere coniunctam exhortationem ad eandem virtutem, quæ exhortatio tum erit efficaciſſima , cum fiet per recapitulationem omnium prædictorũ. Ad eandem viam pertinet vituperatio illius vitij, quod opponitur virtuti illi de qua tractatur, aut ſi agitur de ipſo vitio, eiuſdem vituperationi addenda eſt dehortatio ab illo vitio, quæ etiam facienda eſt per recapitulationem : maximè faciet in exhortatione ad virtutem etiam afferre aliquid de præmijs illius, quæ habentur in hac vita, & in futura ſunt ſperanda . Similiter in dehortatione à vitio confert dicere aliquid de pœnis peccatorum, quæ in hac vita inchoantur, & in futura ſequuntur.

Notandum primò, prædicationem non eſſe faciendam per modum cuiuſdam perpetuæ narrationis, ſed diſtinguendam eſſe multis varietatibus, vt modò fiat per modum narrationis , modò per modum admirationis , modò per modum acclamationis:ita per modum interrogationis,per modum deprecationis,per modum adiurationis,per modum ironiæ,per modum exhortationis , per modum furoris, & per alios ſimiles modos, quos prudentia, & ſpiritus dictabit.

De peccatis frequentioribus Prædicatorum,necnon quomodo audiendum ſit Verbum Dei.

7 *Prædicatores in quibus peccare poſſint.*

SIT primum dictum . Communiora prædicatorum peccata hæc ſunt Caiet.in ſum. in verbo, Prædicatoris peccata, enumerat ſex frequentiora peccata prædicatorum. Primum,eſt prædicare ſine debita authoritate,& licentia,ſiue ordinaria,ſiue delegata.Colligitur hoc peccatum ex verbis Apoſtoli ad Rom.10. Quomodo prędicabunt,niſi mittantur?hoc peccatum Caiet. ibid.putat eſſe mortale,& colligit ex c.excommunicamus.de hæret. §.quia verò. & ex Conc.Later.ſeſſ.19.ſub Leone X. vbi ſub pœna excommunicationis præcipitur ne quis aſſumat ſibi munus prædicandi ſine authoritate ſuperiorum: Ex qua pœna Caiet.colligit hoc eſſe mortale.

Secundum peccatum eſt, quãdo quis prædicat exiſtens in peccato mortali cognito,niſi prius de illo peccato,vel confiteatur, vel ſaltẽ conteratur. Hoc peccatũ Caiet.in 2.2.q.187. & in 3.p.q.74.art.6. Nau.in Man.c.25. nu.141.putat eſſe peccatum mortale,tum quia magnam iniuriã facit officio prædicationis, quod eſt ſanctiſſimum, vnde reprehenditur à Deo, vt frequentiſſimè habetur in ſacris ſcripturis,tum quia officium prædicationis ſi non ex ſe,atque ex iure diuino,ſaltem ex lege humana, & vſu eccle-

ſię

ſę eſt coniunctum cum ordine diaconatus, vt prędicare quodammodo ſit actus quidam diaconi, exercere autem actum ordinis in peccato mortali, peccatum mortale eſt. Et aduertendum, quòd dico ſecundùm prędictos Doctores requiri, vt prędicator ſit in peccato mortali cognito, quod intelligo non ſolum ſi habet conſcientiam peccati mortalis, ſed etiam ſi teneatur habere conſcientiam, quamuis nō habeat, nempè quando ex ignorantia craſſa, vel ſupina non cognoſcit ſe eſſe in peccato mortali: Vnde ſi ex ignorantia probabili, vel nō vſqueadeò craſſa neſciret ſe eſſe in tali peccato, non peccaret mortaliter prędicando, hęc eſt ſententia prędictorum Doctorum, mihi autem probabilior eſt opinio illa, quam Caiet. in ſum. in d. verbo, Prędicatoris peccata. tenet, vbi putat prędicare in peccato mortali non eſſe peccatum mortale, niſi in duobus caſibus, prior caſus eſt, quando aliquis eſſet in peccato mortali notorio, vel ſcandaloſę vitę, & nihilominus prędicaret.

Poſterior caſus, quando per contemptum muneris prędicationis prędicaret quis in peccato mortali; extra hos caſus puto non eſſe pluſquam veniale; primò, quia prędicare nō eſt actus illius ordinis propriè: licet enim eccleſia non facilè ſoleat concedere munus prędicationis, niſi presbyteris, vel ſaltem diaconis, tamen certum eſt diaconis non competere ex officio prędicare. Secundò, quia quamuis eſſet actus ordinis, tamen adhuc non ſequitur eſſe peccatum mortale, quia ſatis probabilis eſt illorū opinio non peccare mortaliter exercentem quemcunq; ordinem in peccato mortali, ſed ſolùm quando in peccato mortali exercetur actus ordinis, quo conficitur, vel miniſtratur ſacramentum: vnde vt iſti volunt, cantare Euangeliū, vel Epiſtolam in Miſſa in peccato mortali, non eſt peccatum mortale; ergo multo minus eſt peccatum mortale prędicare in peccato mortali.

Tertium peccatum, eſt prędicare mendacia, hoc Caiet. ait eſſe peccatū mortale grauiſſimum: quia talis prędicator, quantum in ſe, euacuat vniuerſam authoritatem eccleſię, & fidem Chriſti; & hoc ſiue mendacium dicatur contra doctrinam fidei, ſiue morum, ſiue circa geſta Sanctorum, ſiue circa miracula, ſiue circa Prophetias, ſiue circa quamcunque aliam rem pertinentem ad doctrinam, inſtructionem, perſuaſionemque auditorum. In vno tamen caſu hoc poſſet eſſe veniale, dicit Caiet. ibid. quando prędicator immiſceret aliquot impertinentia, & circa illa impertinentia mentiretur. Idem eſt de eo iudicium qui falſas reliquias prędicaret, eſt enim mortale.

Quartum peccatū, eſt prędicare inutilia, & vana, vt ſpeculatiuas quęſtiones, leges Ciuiles, Poetas tam vulgares, quàm latinos, geſta Romanorum, & aliorum gentilium, atque his ſimilia: Quęres an hoc ſit peccatum mortale? Caiet. vbi ſupra, ait, ſi prędicator aduertenter in his excedat eſſe peccatum grauiſſimum, nō ſpecificat, tamen eſſe mortale: At certè ſi prędicatòr totam, vel ſaltem maximam partem prędicationis in his cōſumeret, & ſaltem non moralizando, valdè periculoſum eſt de peccato mortali; non tamen adhuc auderem aſſerere eſſe mortale, niſi hoc frequenter fieret, tunc enim eſſet valdè periculoſum. Huic peccato affine eſt alterū peccatum, quod Caiet. ponit ſexto loco; mihi autem propter affinitatem quā habet cum illo, commodius videtur reponere in quinto loco, & eſt, cum prędicator prędicat fabulas gentilium, facetias, & ridiculoſa; & hoc pecca

tum ex ſe veniale eſt ex Caiet. & Nau. loco cit. de quo dixi etiam ſupra. Quòd ſi nimis frequenter hoc fieret, vt tota, vel magna pars prędicationis conuerteretur in riſu, valdè periculoſum eſſet de mortali, & magis periculoſum, quàm de peccato pręcedenti.

Sextum peccatum, eſt affectus mercenarius ipſius prędicatoris, nempè quando non Deum, ſed ſeipſum quęrit in prędicando, & hoc dupliciter: primò, quia moueatur affectu pecunię: ſecundò, vt ſit affectus inanis propriæ laudis, & gloriæ. Quæres an hoc ſit mortale. Reſp. Caiet. vbi ſupra; hoc aliquando eſſe manifeſtè mortale: primò, quando affectus prędicatoris reſpicit iſta tanquam finem vltimum: ſecundò, quando tantus eſt affectus pecunię, vt progrediatur vſque ad ſimoniam, ideſt vſque ad venditionem ipſius prędicationis. Veniale autem eſſet, ſi nec principaliter, nec vt finem vltimum iſta aſpiceret, nec vſque ad ſimoniam procederet, ſed vanè propter ſpem glorię, vel pecunię prędicaret: quando autē hęc minus principaliter expetuntur, tunc inquit Caiet. conſiderandam eſſe quantitatem affectus, vtrum homo plus doleat eo quòd pauciores veniant ad prędicationem, & ſic minorem laudem conſequatur, an verò quòd pauciores animas ipſe lucrifaciat; tunc enim prout maior, aut minor affectus erit ad hoc quàm ad illud, ita erit grauius, vel leuius peccatum.

Septimum peccatum, addit Nauar. vbi ſupra, ſi prędicator religioſus in ſuis prędicationibus detrahat Pręlatis eccleſię, & ſacerdotibus, pręſertim verò ſi hoc faciat, vt placeat laicis. Colligitur hoc peccatum ex clem. 1. §. quibus. de priuil. quo loco gl. in ver detrahendo, intelligit hoc de illis, qui detrahunt Pręlatis in particulari, vel nominatim exprimēdo illos, vel verbis ęquiualentibus, vt ponendo tot circunſtantias, vt de illis intelligatur. Iſti in Conc. Later. ſub Leone X. ſeſſ. 1. ſunt ex communicati excōicatione ſummo Pontifici reſeruata, ſimul cum ijs, qui prædicant falſa miracula, & Prophetias non approbatas. Vnde detrahere Pręlatis eccleſię in generali non eſt tam graue peccatum, & aliquando nullum eſt peccatum, pręſertim quādo reprehenduntur communiora quędam peccata. Hoc autem parcè faciendum eſt, quia detractio Pręlatorum ſolet valdè placere populo, & generat in ipſo populo contemptum Pręlatorum, & vilem ęſtimationem. Aduertendum hoc loco, quòd in clem. cit. non fit mentio, niſi de prędicatoribus religioſis; Vnde naſcitur difficultas an prędicatores ſeculares includantur in iſta clem. Reſp. cum Nau. vbi ſupra, quantum ad culpam includi propterea quòd non minus malum eſſet ſi hoc fieret à prędicatore ſeculari, quàm religioſo: quantum autem ad pœnam non contineri, propterea quòd in clem. ſolum religioſos exprimit.

Octauum peccatum, additur à Nauar. ex clement. cupientes. de pœnis. quando prędicatores religioſi diſſuadent populo ſolutionem decimarum.

Nonum, & vltimum peccatum, conſiſtit in omiſſione prędicationis, ſi ille cui ex officio incumbit hoc munus, ſine legitimo impedimento illud omittit, Epiſcopi enim ex Conc. Trid. ſeſſ. 5. c. 2. de refor. & in Conc. Later. ſub Innocentio III. c. 10. tenentur prędicare per ſe ſi non habent legitimū impedimentum, legitimè verò impediti per alios. Vnde peccant tum ſi nō habentes impedimentum ipſi non prędicant, tum ſi habentes impedimentum ſaltem per alios non prędicant. Idem dico de Parochis, & de religioſis miſſis à ſuis Pręlatis.

Secundum

Secundum dictum. De peccatis eorum, qui audiunt cõcionem, id eſt de peccatis, quæ circa concionem poſſunt committere ij, qui non interſunt prædicationi, vel non vt decet, primum horum peccatum eſt peccatum omiſſionis, quando homo non audit concionem, cum & indigeat illa, & cómodè audire poſſit: indigemus quidem concione omnes, & ſinguli tam docti, quàm indocti, tum vt inſtruamur de multis, quæ neſcimus; nam & doctiſſimi homines poſſunt plerunque doceri ab indoctis prædicatoribus in rebus ſpiritualibus ad ſalutem animarum, tum vt moueamur, ſæpè enim multa licet ſciamus fortè non operamur: moti autem verbo, & ſpiritu prędicatoris, & particulari concurſu Spiritus ſancti inflãmamur, & excitamur ad operandum: Maximè verò neceſſarium eſt audire conciones ijs, qui rudes ſunt, & ignorant myſteria fidei, & alia ad ſalutem neceſſaria: vnde iſti frequenter mortaliter peccant non audiendo. Commoditas autem audiendi concionem non eadem eſt omnibus: vnuſquiſque autem examinet conſcientiam ſuam, & videat quibus negotijs poſtponat auditionẽ verbi Dei. 8 *Prædicatio vt audienda, & vt in eo peccetur.*

Secundum peccatum, eſt ire quidem ad concionem, ſed vel ex vanitate, vt videantur, ſiue ob curioſitatem, vt notent defectus prædicatoris, ſiue ob alium peiorem finem, vt ſpectent mulierculas &c. ſiue ad irridendum prædicatorem.

Tertium peccatum, non attendere concioni quando habetur, aut quod peius eſt voluntariè diſtrahi, præſertim quando concionator reprehendit aliquod vitium, à quo quis nõ vult ſe emendare. Idem quando prædicator hortatur ad aliquod bonum, quod homo non vult facere: Ad idem peccatum ſpectant confabulationes, riſus, & alia ſimilia facta, dum concio habetur, quibus homo non ſolùm ſibiipſi obeſt non attendendo, ſed etiã alijs.

Quartum, & vltimum peccatum eſt negligere, ſeu contemnere, aut etiã non dare operam, vt aliquis fructus ex concione referatur. Qui enim ita interſunt concioni, vt inde nihil prorſus reportet, ſaltem perdet tempus: vnde non caret culpa.

Tertium dictum. Modus audiendi concionem, & verbum Dei, non modo ſine culpa, ſed etiam cum profectu ſpirituali, iſte eſt, qui poſitus eſt in tribus punctis. In primo ponũtur ea quæ debent præcedere antequam aliqui accedant ad concionem. In ſecundo ea, quæ adeſſe debent, quando auditur concio. In tertio ea quæ facienda ſunt poſt auditam concionem. Antequam ad concionem accedatur, confert primò, vacaſſe alicui exercitio ſpirituali, nempè orationi, aut meditationi, confeſſum eſſe, ſumpſiſſe ſanctiſſimum ſacramentum Euchariſtiæ; Quando enim homo poſt huiuſmodi exercitia ad concionem accedit, habet cor patens, & apertũ ad recipienda verba concionatoris, tanquam quædam ſtillicidia diuinæ gratiæ: vnde facillimè fœcundatur diuino verbo, & proficit in via ſpirituali. Secundò, acceſſurus ad concionem deberet in ſeipſo excitare famem diuini verbi, & tanquam famelicus accedere paſcendus, & inebriandus diuino verbo. Tertiò, deberet in ſe procurare prodeſſe ſuæ ſaluti ſpirituali, & maximè corrigendo ſe de aliquo particulari defectu, vel comparando aliquam particularem virtutem, ex quo percipiantur aliqua à concionatore, quo inflãmetur ad illam virtutem, vel etiam audiendo aliquid quo deterreatur ab illo defectu, vel in eo corrigendo adiuuetur.

Circa ſecundum, dum homo audit concionem, debet primò adeſſe cũ

magna reuerentia non ſolùm in interiori, recognoſcendo ſe præſentem eſſe verbo Dei, & recognoſcendo in prædicatore Deum loquentem, ſed etiam cum magna reuerentia exteriori, ideſt cum debita corporis compoſitione, cum demiſſione oculorum, ad nihil reſpiciendo, præterquam ad conciona tores, modeſtè ſtando, aut ſedendo. Secundò, debet etiam audire concionem deuotè, ideſt cum quadam pia animi affectione: non enim ita debemus attendere verbo Dei, ſicut comedijs, & fabulis. Tertiò, attentè, vt non ſolum facie nô diſtrahamur, ſed nec obloquamur, nec colloquamur, non garriamus, &c. Quartò, vt ea, quæ dicuntur accipiamus tanquam dicta nobis in particulari, præſertim ſi pertineant ad nos ratione ſtatus, nec tanquam dicta à prædicatore ſolum, ſed tanquam dicta nobis in particulari ab ipſo Deo.

Vltimò, vt ex tota concione aliquid in primis, & præcipuè notemus, quod eſt nobis neceſſarium, & quòd non interſimus concioni tanquam iudices, ſed tanquam humiles diſcipuli parati diſcere. Quantum ad tertiũ, poſt auditam concionem, primò, debet vnuſquiſq; apud ſe, & coram Deo ruminare, præſertim verò ea quæ audiuit, maximè neceſſaria. Secundò, in ſuo libello quem vnuſquiſque Chriſtianus habere deberet, annotare ea quæ pertinent ad ſuam ſalutem, & notare ex concione aliquid quod ſibi magis neceſſarium eſſe cognoſcit. Tertiò, ſi per occaſionem occurrit, deberet alijs repetere audita in concione; hoc enim non ſolum confert ipſi repetenti, ſed etiam prodeſt alijs.

Poſtremò, debet aliqua oratiuncula breui commendare ſe Deo, atque petere vires, quæ in concione percepit, vt impleat, & quærere quamprimũ poterit, occaſionem adimplendi ea.

De Confeſſarijs verò, eorum qualitatibus, & officio, dixi in tract. de Pœnitentia, ſub cap. de Miniſtro Pœnit.

DE REGVLARIBVS.

SVMMARIVM.

1 *Religio vnde dicatur, & quid ſit, in genere, & in ſpecie.*
2 *Religio quot modis ſumatur.*
3 *Religionis, & religioſorum appellatione qui veniant.*
4 *Religionis, & religioſorum ſtatus ex pluribus ſummè commendatur.*
5 *Religioſi ſtatus origo latè recitatur:*
6 *Religioſi ſunt in ſtatu perfectionis, & quomodo.*
7 *Religioſus ſtatus eſt perfectiſſimus, & excellentiſſimus.*
8 *Religioſus ſtatus debet à Papa approbari.*

De

De Religione ſecundùm ſe. Cap. I.

1 *Religio vnde dicatur.*

OBSERVANDVM eſt in vniuerſum, primo loco, quòd Religio dicitur ex eo, quia per eam vni Deo religamus animas noſtras ad cultum diuinum, vinculo ſeruiendi, ſic dictum à religendo, ideſt eligendo, inde Religioſi tanquam ex eligendo eligentes, ex diligendo diligentes, & ex intelligendo intelligentes, quòd relegant ea quæ ad cultum diuinum pertinent: vt ait Iſid. lib. 8. orig. c. 2. & lib. 9. nu. 40. Vel vt dicit Aug. lib. vno 83. qq. q. 31. ꝙ Religio eſt quæ ſuperioris cuiuſdam naturæ, quam diuinam vocant, curam, cœremoniamq; affert, & Deo nos religat: vt idem dicit lib. 10. ciuit. c. 4. quod eſt ſummum bonum noſtrum, vt ibi dicit, quia Religio rebus corruptis non conſtat, ſed virtutibus, & eo cultu, qui oritur in cœlo, in quo mens colentis ſeipſam immaculatam Deo victimam ſiſtit, quiſquis igitur præceptis cœleſtibus obtemperauerit, hic cultor eſt veri Dei, cuius ſacrificia ſunt, manſuetudo animi, vita innocens, & actus boni, quæ omnia qui exhibet totiēs ſacrificat, quotiens bonum aliquid ac pium fecerit. Itaque in aram Dei, quæ verè maxima eſt, quæ in corde hominis collata inquinari non poteſt ſanguine, iuſtitia imponitur, fides, innocētia, caſtitas, & abſtinentia; hic eſt veriſſimus ritus, illa lex Dei præclara, & diuina, quæ ſemper recta, & honeſta iubet, & vetat praua: vt inquit Lactan. lib. 6. diuin. inſtit. cap. 1. & 2. & hoc pacto anima Deo ligari dicitur, ligari enim dicitur res aliqua, quæ ita aſtringitur, vt alio diuertere nō valeat, religari, cum iterum ei rei cui coniuncta erat, & à qua defluens diſtare cœperat, vnitur, omnis verò res ante in Deo extitit, quam in ſeipſa, cum verò eſt creata, quaſi quibuſdā paſſibus ab eo ſe remouiſſe videtur, vnde quæ poſſunt & debent, cum eo reuniendę ſunt, & religandæ, quod fit primò per fidem externis etiam actibus ſignificatam, quibus Deus colitur, & quia nō ſola fide Deus colitur, ſed etiam ſpe, & charitate: vnde & opera charitatis, vt viſitare infirmos, dicuntur Religio. Iacob. 1. Primus modus, eſt communis omnibus Chriſtianis, qui baptiſmo ſe obligant ad Deum colendum; ſecundum, licet quò ad habitum charitatis, & gratiam ſit commune omnibus Chriſtianis, quo tamen ad certa opera charitatis exercenda, ſiue ad vitam actiuam, vel contemplatiuam pertineant, pertinet ad certum hominum genus, qui Religioſi dicuntur, vt inquit D. Tho. opuſc. contra impugnantes Religionem in princ. Ex his, cum ad omnes pertineat Deo cultū præſtare, ob eius excellentiam, & beneficia in nos impenſa, animo & cultu, ac cœremonijs externis rituum ſacrificiorū, &c. qui ergo Deo ſe ligant, cultu ſe ligant, Religioſi dici valent, qui verò nedum cultu interno, ſed ēt externo, & totos ſe huic muneri dedunt Deo ſacrificādi, proprijſſimè Religioſi dicuntur, qui diuino ſe obſequio addixere, omnibus ſubinde impedimentis obſtātibus amotis, & quia tria præcipuè à Dei famulatu diſtrahūnt, ſcilicet diuitiæ, voluptates corporis, etiam in coniugali copula, licet in ea caſtitas ſit, & voluntas propria, quæ in mala ducit, niſi frœnetur: vnde qui Deo ritè mancipare ſe ſtudent, hęc tria impedimenta amouere debent, quod fit per tria oppoſita opera, caſtitatis, obedientiæ, & paupertatis, idque non ſimpliciter, ſed per votum firmata, nam ad ſtatum pertinet, vt

aliquid fixum,& firmum habeat ſtabileq;, qui enim caret hoc vinculo ſir mo,licet poſſit eſſe perfectus in ſe,non tamen dicetur eſſe in ſtatu perfectionis, nam perfectio Chriſtiana in amore quidem Dei conſiſtit reiecto omni amore noſtri,& terrenorum, ſed qui id poſſidet non dicitur ſemper eſſe in ſtatu,quia is ſolum ſtatũ conditionemve mutat, non qui liberè ami co obſequium præſtat,ſed qui in perpetuum ei ſe donat,ac nexu tradit,cũ per hoc eius ſeruus efficiatur. Nec eſt opus Religioſo,vt eſt Religioſus,ꝙ ſit perfectus Chriſtiana perfectione, quæ in Dei amore, & virtutibus animi conſiſtit,ſed ſat eſt ſi aſpiret ad hãc perfectionem, & in via ad eam ſit, & quòd vlterius certa promiſſione, ac voto expreſſo ſe ad opera perfectionis,& Chriſtiana ita ſe obliget,vt iam ei non liceat ab ijs ceſſare, vel velle ceſſare,& hæc obligatio non ad certum tantum tempus,ſed ad totam vitã ſuſcipiatur, ex quibus ſtatus oritur , accedenteq; Papæ authoritate , quæ cum in reliquis, tum in religioſis inſtitutis conſtituendis eam vim habet, vt ab eo ligatum in terra , in cœlo quoque ligatum cenſeatur . Et ſummatim Religioſus is proinde dicitur,qui in perpetuum ad tria ſubſtantialia vota vinculo ſe obligauit,ſcilicet,paupertatem,obedientiam,& caſtitatem etiam à matrimoniali copula ſeiunctam,in Religione Papæ authoritate approbata,vt inquit Abb.& alij in cap.1.de Regularibus.c.de multa. de voto. Ioan.And.in clem.1.de decim.

2 *Religio quot modis ſumatur.* Secundò, obſeruandum,quòd Religio ſumitur dupliciter, primò,vt eſt virtus,quæ & dicitur latria,cuius eſt cultum debitũ Deo exhibere: ſecundò, pro vniuerſitate hominum Deum colentium, idq; vel pro vniuerſitate colente Deum per fidem, & ſic comprehendit vniuerſam Chriſtianam Religionem,& gentem, vt habetur in c.1.97.diſt.in c.gaudemus. de diuort. vel ſic accipitur pro cultu Dei per fidem, & bona opera, de quo Act.2. & ſic complectitur bonos Chriſtianos omnes.c.iuxta.16.q.1.cap.quod Deo. 33.q.5.c.eccleſia.de conſtit. vel pro ſtatu clericali Deo magis dedito.c.Saluator.1.q.3. c.1. 12.q.1. vel vltimo loco pro illo ſtatu hominum qui profeſſione trium votorum,de quibus ſupra,Prælati imperio ſe ſubijciunt,in Religione per ſedem apoſtolicam approbata. cap.quod votum. §.præſenti. de voto. *in 6.*

3 *Religionis, & religioſorũ appellatione qui veniant.* Tertiò, obſeruandum eſt, quòd Religionis appellatione propriè venit vniuerſitas approbata,in qua tria vota ſubſtantialia promittuntur. cap.de multa. de voto.Io. And.in d.clem.1. de decim. largè verò qui profitetur ſic quòd non licet ei retrocedere,tametſi omnia vota non profiteatur,vel qui regulariter viuit in communi in ſtatu approbato ; & hoc pacto mulieres, quæ profitentur Religionem maſculorum in manibus ipſorum dicuntur religioſæ propriè,licet non ingrediantur eorum monaſterium. Abb.in cap. inſinuante.qui cler.vel vou.& idem de maſculo ex cauſa paciſcente, vt maneat extra monaſteriũ. Innoc.in d.c. cum habitus tunc non ſit neceſſarius ad profeſſionem, quæ ſine eo fieri poteſt,vt dicit Abb.in c.porrectũ.de regularib. Fratres verò,& ſorores tertij ordinis ſancti Dominici,& Franciſci ſunt Religioſi largè,& perſonæ eccleſiaſticæ, & ſimiliter hoſpitalarij Hieroſolymitani , qui non poſſunt contrahere matrimonium, nec ab eo ſtatu recedere, & obedientiam ſuperiori promittunt, qui verò hoſpitalarij obedientiam non promittunt,non ſunt Religioſi,ſed perſonę tantum eccleſiaſticæ, ſi portent aliquod ſignum Religionis,& minus mulieres,quæ dicun

tur

tur canonicæ, quæ non profitentur, & matrimonio iungi valent, & propriũ habere, dicuntur religioſę, imò earum ſtatus reprobatur. cap. perniciosum. 14. q. 2. & ab Epiſcopo viſitantur ordinaria authoritate ſi non ſint exemptæ, aliàs apoſtolica. clem. attendentes. de ſtatu mon. Vnde in diſpoſitione odioſa non comprehendũtur, qui non ſunt propriè Religioſi, vt illi de tertio ordine, vel hoſpitalarii, ſecus in fauorabilibus. Abb. in d. c. porrectum.

Quartò, obſeruandum, quòd Religionis ſtatus ob eius excellentiã dentibus comparatur, vt dicit Bern. ſerm. paruis 63. Religioſi enim de toto corpore eccleſiæ candidiores ſunt, qui carnis ſpurcitias à ſe repellunt, & carne carent, ac fortes ſunt, cũ illis tribulatio pro ſolatio, contumelia pro gloria, inopia pro abundantia fit, & munitioni, vt ait Vgo. in Pſal. 20. In qua muri ſunt paupertas, vigiles Prælati, turres doctrina, tuba prædicatio, ſcutum, oratio, ſaxa vitæ duritia; & monti Tabor, vbi fuit Petrus, quod ſignificat obedientiam, Iacobus, mundum per paupertatem ſupplantans, Ioannes, virgo per caſtitatem, & terræ promiſſioni, vt dicit Hier. ad Euſtochiũ. & naui firmæ, qua mare huius ſeculi tuto traijcitur, & paradiſo terreſtri, qui locus erat omni voluptate repletus, vt dicit D. Ant. 3. p. tit. 16. cap. 10. §. 11. & ſpeciem gerit quoque cœleſtis paradiſi, vt dicit Laur. Iuſt. lib. de perfect. monaſtica, ob incorruptionem, charitatem, & concordiam, vt dicit Baſ. conſtit. mon. c. 19. & quòd in Religione nulla adſit propria voluntas, ſicut in cœlo omnes cœlicolæ Dei voluntati libentiſſimè ſubijciuntur, & perfectiſſimæ Reipublicæ, vt pluribus probat Hier. Platus de Bono ſtatus relig. lib. 2. c. 35. Inde Religioſi dicuntur amici filij, & ſponſæ Dei, vt inquit Bern ſerm. de ingrat. & idem Platus probat d. lib. 2. c. 13. & Dei templum, cum Deo conſecrentur, vt idem ibi. d. cap. 14. & perpetuum ſacrificium ob ſui oblationem quam Deo faciunt, vt idem ait ibid. c. 15. 4 *Religionis, & religioſorũ ſtatus ex plurib. ſummè commendatur.*

Quintò, obſeruandum eſt, quòd Religioſus ſtatus vetuſtiſſimus eſt, in lege ſi quidem veteri præſignatus eſt in Elia, qui ſine vxore, ſine familia caſtitatem, in ſumma paupertate coluit, zona pellicea cinctus, victum à vidua, & à coruo quaſi mendicatum accipiens. 4. Reg. 1. & in Eliſæo, qui relictis omnibus, & patre, Eliæ adhęſit. 3. Reg. 17 & 19 & Nazareis, qui Deo conſecrabãtur, & eius obſequio vinculo voto adhibito ſe dicabãt. Num. 6. & Ioannes Baptiſta quoq; Heremitarum, & Monachorum princeps fuit, vt aſſerũt Naz. orat. in Baſ. vbi Baſilium, quia monachus fuerat, comparat cum Ioanne Baptiſta. Chriſ. hom. 1. in Marcum. Hier. ad Euſtochiũ. de ſeruanda virgi. Caſſia. collat. 18. c. 6. Sozom. lib. 1 hiſt. c. 12. Bern. ſerm. de excellentia Ioannis Baptiſtæ. In lege verò gratiæ à Chriſto Domino eſt inſtitutus. Cum enim Religio in tribus votis conſiſtat, primum, caſtitatis, in lucem à Chriſto poſitũ fuit, cum dixit. Matt. 19. ſunt eunuchi, qui ſe caſtrauerunt propter regnum cœlorum, vbi deſignantur non qui ſimplici voluntatis propoſito à coniugio abſtinent, valentes tamen id eligere cum voluerint, ſed magis qui voto, & ſolemni, ac perpetuo, & in Religione probata eam facultatem ſibi adimerunt; paupertas verò apertè exprimitur, Lucæ 14 niſi quis renunciauerit omnibus quæ poſſidet, non poteſt meus eſſe diſcipulus, vel dum dicit Luc. 10. Nolite habere aurum, neque argentũ, imò verò neque ſacculum, aut peram. Obedientia verò Luc. 9. Qui vult venire poſt me, abneget ſemetipſum, in qua abnegatione conſiſtit votum obedientiæ. ex Conc. Senon. Decret. 9. Tomo IIII. Conc. & omnia ſimul 5 *Religioſi ſtatus origo latè recitatur.*

con-

coniunxit, dum iuueni à ſe poſcenti rationem adipiſcendi regni cœleſtis, reſpondit. Vade,& vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & ſequere me,& habebis theſaurum in cœlo.Matt.19.Marc.10.& Luc,18.cum enim dicit omnia, vult eum omnibus expoliari,cum dicit vendere,ſignificat abdicationem,quæ perpetua ſit,dum dicit,ſequere me, tum cætera,tum maximè obedientia exprimitur,dum dicit, propter regnum cœlorum, finis demonſtratur,& cauſa renunciandi, vt explicat Aug.ep.89.q.4. Quã quidem perfectionem à iuuene illo reiectã ſtultiſſimè, ſancti Apoſtoli ſequuti ſunt.Matt.19.Ecce nos reliquimus omnia,ideſt coniugij officium,& bona,vt explicat Hier.lib.1.contra Iouin.quia licèt habuerint vxores aliqui ex iis cũ Apoſtoli effecti ſunt,ſtatim officium id reliquere,& poſt nuptias eos fuiſſe continentes, dicit idem Hier.apol.ad Pam.& quòd Apoſtoli vota illa emiſerint,ſentit Aug.17.ciuit.c.4.& D.Th.2.2.q.88.art.4.ad tertiũ. Hanc verò viuendi formulam,quam Apoſtoli à Domino accepere,primitiuæ eccleſiæ tradiderunt, dicitur enim Act.4. quòd cor credentium erat vnum,& omnia communia,vnde Hier.de ſcript.eccleſ.in Philone,dicit, ꝙ talis primò credentium fuit eccleſia, quales nunc monachi eſſe nituntur, vt nil cuiuſque proprium ſit, orationi vacent, lectioni,doctrinæ, & continentię.& Caſſia.lib.2.c.5.& collat. 18.c.5.dicit,cœnobitarum diſciplinam tempore Apoſtolorum cœpiſſe,qui omnia relinquentes, ſine vxore, ſolitudini dediti, à ſolitudine monachi, à communitate cœnobitæ ſunt dicti, vt ibi dicit,qui & ibi dicit, Marcum Euangeliſtã inter hos primum extitiſſe, & conſtat etiam in Ethiopia Regis filiam à Matthæo fuiſſe Domino conſecratam, Theclam à Paulo in Græcia, Romæ Domitillam à Clemente, in Gallia Martham, Domini hoſpitem, cœnobium ſibi conſtruxiſſe, vbi cum alijs honeſtiſſimis mulieribus Deo dicatis,vitam egit.& Dion.de eccleſ.hier.c.10. ait, initiãdum interrogari an ſeculari vitæ nuntium remitteret,& eum poſt tõderi,ac veſtem idem mutare, Philo quoq; lib.de vita contemplatiua, ait, ſuo tẽpore in Aegypto viſas ſacras ædes,quas ſanneas vocabant,vel monaſteria,vbi ſolitarij ſanctæ vitæ myſterijs operam dabãt. & idem dicit lib.de ſupplicum virtutib. vt refert & Euſeb.lib.2. hiſt.eccl. c.17. & quòd iidem continentiam colebant, orationibus operam dabant, ac cibo toto triduo quandoque abſtinebant.Athanaſ.quoq; qui proximus Apoſtolis fuit,ait,ante Antonium non fuiſſe hæremitas,ſed tantum monachos fuiſſe qui in agris, ciuitatibus vicinis,ſua monaſteria conſtituebant. Tertul. etiam librum edidit de virginib.velandis.& extat vetus decretum Pij I.anno Domini 147.de ritu qui ſeruari debet in virginum cõſecratione,relatum ab Euſeb.in vita Conſtantini. & Ignat.ep.ad Tralenſes. Cipr. lib.1.ep.11.Orig.hom.17.& 19.in Luc.mentionem faciunt de virginibus, quæ ſolemni cæremonia Deo conſecrabantur. & Dion.ep.ad Demophilũ Monachum.& lib.de eccl.hier.c.6.formam monaſticæ profeſſionis prolixè explicat.& Euſeb.lib.2.c.16. Hier.de viris illuſt.in Philone. Aug.ſerm. 2.de vita communi clericorum.Iſid.lib.2.de offic c.15. Religiones aiunt ab exemplo Apoſtolorum cœpiſſe, qui vitam communem degebant, nil proprium poſſidentes,à coniugali copula abſtinentes, & voto ad eã perfectionem ſe obligantes,vt inquit Aug.17.ciui.c.4. De monachis etiam meminit Chriſ.hom.17.ad pop. & hom.69.in Matth. lib.3 contra vitup. vitæ monaſticæ. Baſ.in conſtit.monaſt. Et illi antiqui monachi,quò ad eſſentiã

à no-

à noſtris non differebant ex emanatione trium votorum, de quibus ſupra,
vt probat Aug. lib. 1. de moribus eccl. c. 31. Baſ. loco cit. & c. 22 conſtitutio-
num, ſic tamen vt vota illa publicè non emitterentur, ſed tacitè intellige-
bantur, vt & nunc caſtitas tacitè promittitur ex ſuſceptione ſacrorum or-
dinum: vt ait Baſ. ep. 2. ad Amph. can. 19. & etiam quòd ſi quis rupto voto
matrimonium inibat, peccabat, ſed validum erat, vt patet ex Cipr. lib. 1.
ep. 11. Hier. ad Demetriadem. Epiph. hæreſ. 61. Aug. de bono viduit. cap. 9.
& 10. c. viduas. c. de filia. 27. q. 1. Leo ep. 92. c. 14 c. de viduis. 17. q. 1. c. refe-
runtur. 27. q. 1. Et Innocentius II. primus fuit qui decreuit religionem pro-
feſſos, non poſſe matrimonium contrahere, & ſi contraxerint, inualidum
eſſe, teſte Baſ. in regulis fuſiorib. c. 14. & ep. 2. can. 6. & 18. Anno verò Do-
mini 350. tempore Cõſtantini Religioſus ſtatus florere cœpit, cuius prin-
ceps fuit B. Antonius teſte Athanaſ. in eius vita, ad cuius exemplum in Ar-
menia, Scithia, Nitia, vtraque in Thebaide, & Aegypto monaſteria ex-
truebantur, quæ Antonij conſilio regebantur, & Hilarion qui cœnobia in
Paleſtina fundauit, vt dicit Hier. in eius vita, Baſilius in Græcia, vt patet
eius ep. 63. Ambroſius Mediolani, teſte Aug. 8. conf. c. 6. His notat.

6 Religioſi ſunt in ſtatu perfectionis, & quo modo.

Sit primum dictum. Religioſi ſunt in ſtatu perfectionis, probatur ex
Dion. c. 6. cœl. hier. Ratione, nam ad ſtatum perfectionis requiritur obliga
tio perpetua ad ea quæ ſunt perfectionis, cũ aliqua ſolemnitate, perfectio
verò Chriſtiana conſiſtit in charitate, cum id dicatur perfectum, ꝙ con-
tingit vltimum finem, charitas verò eſt quæ vnit nos Deo, qui eſt vltimus
finis humanæ mentis, iuxta quam charitatem, triplex perfectio conſide-
rari poteſt, vna abſoluta, qua diligitur Deus, vt eſt diligibilis, & ſic diligi-
tur ſolum à ſeipſo, altera ex parte diligentis, prout eius affectus ſecundum
totum ſuum poſſe tendit ſemper in Deum actu, & talis perfectio non eſt
poſſibilis in via, ſed in patria, tertia, qua non attenditur totalitas ex parte
Dei, nec hominis, ſed prout excluduntur ea quæ repugnãt motui dilectio-
nis in Deum, ſcilicet cupiditas, remouendo primò quod contrariatur cha
ritati, ſcilicet peccatum mortale, ſecundò, excludendo ab affectu hominis
non ſolum quod contrariatur charitati, ſcilicet peccatum, ſed etiam omne
quod impedit ne affectus hominis totaliter tendat in Deum, qualia ſunt
cõſilia, quæ ſecundariò, & inſtrumentaliter remouent impedimenta actus
charitatis, quæ tñ non contrariantur charitati, vt matrimoniũ, res tempo-
rales &c. Vnde aliqui poſſunt eſſe perfecti ob charitatem Dei, & proximi,
qui tamen non erunt in ſtatu, quia ad eſſentiã ſtatus requiritur immobi-
litas, & perpetuitas, quod eſſe non poteſt ſi caret vinculo ſolemnis obliga-
tionis ad opera charitatis exercenda, vt ſupra eſt dictum: Religioſi verò
ſe obligant ad ea quæ ſunt perfectionis cum ſolemnitate, & voto, abdican
do ſe voto ſolemni, & perpetuo à rebus ſecularibus, quibus vti liberè po-
terant, vt Deo liberius ſeruiant, in quo perfectio ſtatus conſiſtit, ergo Reli-
gioſi dicuntur eſſe in ſtatu perfectionis, nec impedit quin ſint in ſtatu per-
fectionis, licet non ſint fortè perfecti, cum non teneantur profiteri ſe eſſe
perfectos, ſed tantum profiteri ꝙ ad perfectionem tendunt, per abdicatio-
nem prædictam, quatenus remouent eius perfectionis impedimenta, vt la
tè docet D. Th. 2. 2. q. 84. art. 1. 3. 4. & 5. ad primum, & ſecundũ. Ex quibus
patet, quòd Religioſus nõ tenetur eſſe perfectus ſub obligatione ſpecialis
peccati, nec actu tendere ad perfectionem, quia ſic deſiſtendo actu, pecca-

ret

ret mortaliter, quod non eſt dicendum, ſed tenetur habere intentionem proficiẽdi, nec tenetur habere perfectam charitatem, ſed dare operam ad id, quia tendenti ad finem, non eſt neceſſe, quòd iam finem ſit aſſequutus, ſed quòd per aliquam viam tendat ad eum, nec tenetur etiam implere ea quæ perfectionem charitatis conſequuntur, ſed ad id tendere, vnde nó peccat ea prætermittens, ſi non contemnat. Nec tenetur quoque omnia præſtare quibus ad perfectionem deuenitur, ſed ea quæ taxata ſunt iuxta regulam, quam profitetur, & ſic tenetur Religioſus tendere ad perfectionem intentione, vel habitu, non tamen currendi, & ideò licet quandoque negligat, vel ex paſſione omittat ea quæ ſunt perfectionis, non tamen dicitur ea contemnere, niſi intendat non intendere ad ea, vel velit à ſe abdicare omnia quæ ad perfectionem tendunt, vt paupertatem, vigilias, &c. quia ſic diceretur contemptor, quòd ſi ſibi placet aliquis actus quo tendat ad perfectionem, & cauet à mortalibus, non eſt de eo deſperandum, licet regulã tranſgrediendo peccet, quia non dicitur eius contemptor, tametſi malè agat Religioſus ſi non potitur perfectione, vel ſaltem non tendat ad eam, quia Deus, qui in Religione poſſidetur, pluris eſt quàm omnes res creatæ quarum amore Religioſus à perfectione actuali auocatur.

7 *Religioſus ſtatus eſt perfectiſſimus, & excellẽtiſſimus*

Secundum dictum. Religioſus ſtatus eſt perfectiſſimus, & excellentiſſimus, probatur ex Dion. c. 5. eccl. hier. dicẽte, ſtatum Religioſum eſſe ſtatũ perfectorum, perfectione propria, ſicut Epiſcopale perfectione aliena, vt inquit Caiet. 2. 2. q. 189. art. 3. & Baſ. ſerm. 1. de mon. inſtit. ſtatum monachalem vltra humanæ naturæ fines procedere ait, & angelicam conuerſationem adipiſci, qui nullo terrenorum affectu tenentur, ſed in ſolo Dei amore quieſcant. & Hier. ep. 1. & 34. monachos apoſtolicam perfectionem adeptos ait, vt qui omnia relinquant, Saluatoremq; ſequantur, imò & ſeipſos relinquant, ſic agentes de proprio corpore tanquam de re non ſua, ſed Dei, vt faciendum iis conſulit Bern. ad fratres de monte Dei, ob obedientiæ actum, & votum, & vt qui omnes virtutes poſſideant, ob caſtitatẽ, quæ ſubijcit corpus Deo, obedientiam, animam, paupertatẽ, res externas, quas actus omnes virtutes conſequuntur, vt probat Platus lib. 2. & 3. de bono ſtatu relig. c. 9. qui quoque Deo præcæteris, & Chriſto ſimiles fiant, vt ibi dicit c. 11. & ob amicitiam cum Deo, Dona Spiritus ſancti, quæ poſſident, remotionem ab omni occaſione peccati, & alia multa quæ latiſſimè, & copioſiſſimè in hanc ſententiam deducit idem Platus lib. 1. & 2. de bono ſtatus relig. Ex quibus id quoq; conſequitur, eos ſummè mereri, & maxima laude dignos eſſe, ac ipſorum opera ferè omnia meritoria eſſe ex natura actionum, oblatione, & conſecratione ſui, ac cõiunctione cum Deo, vt idẽ probat lib. 1. c. 23. ita vt probabile ſit eum qui ſincera mente Religionem profitetur, & regulam ſeruat, omnem pœnam peccatis eius debitam euadere, quæ hac actione præſtantiſſima redimatur, & expleatur. gl. in c. ſcriptũ. de voto. §. his authoritatibus. de pœnit. Ang. ver. Religioſus. n. 46. D. Bern. de præcept. & diſp. c. 40. c. quis aliquando. §. non ergo neceſſaria. de pœnit. diſt. 1. qui etiam ingreſſus omnem maculam, & irregularitatem citra culpam religioſi emergentem, abſtergit. glo. in ſum. diſt. 56. in c. ex literarum. de apoſt. in c. cum deputati. de iudic. Borgaſ. tract. de Irreg. 3. p. tit. de diſp. per ingreſſum Religionis, de quo alibi latius tract. de Irregul. non tamen quæ ex bigamia, vel defectu corporis prouenit, & etiam is aſſequitur ple-

nariam

hariam remiſſionem peccatorum facta profeſſione probabiliter, vt dicit D.Tho.2.2.q.vlt.art.3, ad tertium. quod arbitrarer procedere non ex opere operato, quia id ſic ſolum Baptiſmum, & Indulgentia plenaria confert iuncta diſpoſitione in adulto, & indulgentiam ſuſcipiente, ſed ex opere operantis, ob intenſionem charitatis, qua quis mouetur ad omnia relinquenda, & etiam ſeipſum, vt Deo intimè coniungatur in Religione, vt & idem per vehementem actum contritionis obtinetur.

Tertium dictum. Vt dicatur ſtatus Religioſus oportet, quòd à ſede apo 8
ſtolica cõfirmetur, nam in Religione duo inueniũtur, eſſentia Religionis, *Religioſus ſta-*
quæ in tribus votis conſiſtit, & determinatio ipſius eſſentiæ ad certum mo *bet à Papa ap*
dum viuendi; primum non eget apoſtolica confirmatione, cum in Euan- *probari.*
gelio habeat fundamentum, vt ſupra monſtratum eſt, modus verò quo illa vota ſuſcipi poſſunt, non ita in Euangelio eſt expreſſus: vnde multum eget humana directione, & proinde ſupremi Eccleſiæ Hierarchæ confirmatione. Et licet non legatur Antonium, Auguſtinum, Baſilium, Benedictũ, Religionum authores earum confirmationem à ſede apoſtolica petijſſe; Franciſcus tamen, & Dominicus id petiere, cum ante pauperes de Lugduno à Lucio III. fuerint dãnati hæreſæos, teſte Abbate Vrſpergen. in chronico anni 1212. Et hodie clarè deciſum eſt nullam Religionem ſine Papæ approbatione inſtitui poſſe, ex Conc. Later. in c.fi. de relig. dom. & Lugdunen. in cap. vnico. de relig. dom. in 6. cum & collegia iure ciuili, prohibita cenſeantur, quæ ſine Principis licentia eriguntur. ff. & C. de colleg. illicit.

SVMMARIVM.

1 *Religionum ordines varij ſunt, & rectè.*
2 *Religiones à quibus fundatæ ſint, & quo tempore.*
3 *Regulæ diuerſæ quæ inſtituta habeant, remiſſiuè.*
4 *Religio ad quæ opera ordinari poſſit, & quod potius.*

De Religionum diſtinctione, & diuerſitate, earum origine, & inſtitutis. Cap. II.

CVM ad ornatum Eccleſiæ pertineat, vt circumamicta ſit 1
varietate. Pſ.44. & operepretium ſit Deo varijs modis, & *Religionum or*
à varijs perſonis, iuxta earum captum inſeruiri, vt habe- *dines varij ſũt*
tur infra tract. de Sacram. Ord. in princ. Iccirco, Deo ſic di *& rectè.*
ſponente, effectum eſt, vt in eccleſia variæ ſint Religiones, quæ diuerſificantur, vel ex diuerſis operibus charitatis, quibus operam dant, vel varietate exercitiorum, cum ſtatus Religionis ſit quoddam exercitium, quò ad charitatis perfectionem quis exercetur, vel ob diuerſos fines, vt ſic vna Religio vacet vitæ contemplatiuæ, & Dei contemplationi, alia actiuæ, vt peregrinorum ſuſceptioni, viſitationi infirmorum, redemptioni captiuorum, & huiuſmodi, quibus proximo ſubuenitur, vel ad militandum, vel ad concionandum, vel ad ſtudendum, & do-

cendum, vt docet D Th 2.2 q.188.art.1.2.3.4.& 5.quæ etiam diſtinguun-tur, iuxta varios earum inſtitutores; qui & varia inſtituta tradidere.

2 *Religiones à quibus fundata ſint, & quo tempore.*

Auguſtinus igitur Hipponenſis Epiſcopus, antequam Epiſcopus eſſet prope Hipponenſem ciuitatem monaſterium in nemore condidit, cui nunc hæremitarum eſt nomen, quod eo viuo, & mortuo poſt maximè eſt propagatum, & ad varias regiones extenſum, donec Innocentius IIII. anno 1243. Hæremitas variè ſparſos, l. co & habitu coniunctos ad Auguſtini regulam aggregauit, quod & poſt Alexander IIII. eius ſucceſſor diligenter eſt executus.

Baſilius in Oriente multa ante monaſteria extruxit, vt ſupra eſt dictũ.

Benedictus verò, licet alij monachi in Italia extitiſſent ante eum, vt dicit Greg. lib. 2. dialog. c. 1. & 3. nihilominus dicitur eorum pater, quia eos ſanctitati, & diſciplinæ maximopere conſignauit, & regulã eis conſcribens ſumma ſapientia confectam, teſte Greg. 2. dialo. c. 36. inter has prima fuit Religio Cluniacenſis, quæ ab Odono Cluniacenſi Abbate, ſequuto Benedicti diſciplinam, anno 913. cum antea relaxata eſſet, ad priſtinam formã reducta eſt, quem imitati ſunt alij quoque Abbates in Germania, Italia, Hiſpania, & Anglia. Ex eodem genere eſt Camaldulẽſis familia, quæ anno 1000. in monte Appennino initium habuit, teſte Romualdo, cui ſucceſſit poſt 173. annos Camaldulenſis Gualberto inſtitutore, cui crucifixi imago caput inclinauit, quòd pacem iniſſet cum fratris homicida ob amorem Paſſionis Chriſti ab eo illam petente, qui ordo poſt in varia capita eſt auctus, Huic ſucceſſit Ciſtercienſis, anno 1098. authore Roberto Moliſmenſi Abbate, qui eam collapſam ad diſciplinam reſtituit, quod itẽ poſt ſanctus Bernardus cum triginta ſocijs fecit, & à Bruno Doctore inſigni in hæremo poſt eſt fundata.

Carmelitarum ordo tempore Apoſtolorum initium habuit in monte Carmelo, teſte Vald. de ſacram. tit. 9. c. 84. anno tamen 1200. in Italiam tantum eſt illatus, licet anno Domini 412. Ioannes Hieroſolymitanus Patriarcha, qui ex eo ordine fuerat, regulam eis preſcripſerit, quo notatur eos ante extitiſſe.

Franciſcanus ordo initium ſumpſit 1212. quo tempore ab Innocentio III. eſt confirmatus, & per totum orbem dilatatus, authore B. Franciſco Aſſiſinate, ſub qua regula militant conuentuales, qui ab eo originem duxere anno prædicto, & ij tertij ordinis ab eodem dicuntur inſtituti, qui verò crepidis vtuntur, dicti zoccolanti, à B. Bernardo originem duxiſſe dicuntur, anno 1412. Amadei ab Amadeo Hiſpano 1460. ſub qua regula militant etiam Clarini Clarinelli, & Reformatores. Capuccini originem duxiſſe dicuntur à Fratre Matthæo de Boſchis in ciuitate Camerini, anno Domini 1525.

Dominicanus ordo à B. Dominico fuit inſtitutus, qui prius Canonicus regularis extitit, poſt ordinem ſtatuit, quod prædicationi inſiſteret, vnde eſt dictus ordo Prædicatorum, ab Innocentio III. tempore Conc. Lateran. voce, vt dicitur, confirmatus, & poſt ſcriptis adhibitis ab Honorio III. anno 1216.

Seruitæ 1232. cœpere Florentiæ in quodam nemore, ſic dicti, quia Beatæ Virginis ſe ſeruos profiterentur, qui militant ſub hæremitanis.

Cœleſtini à Petro Morone, eius regula confirmata à Gregorio X. 1274.

ſic

ſic dicta quia is Petrus Papa eſt poſtea effectus, & Cœleſtini V. nomen accepit.

Canonici regulares Lateranenſes primò ab Apoſtolis, tum à Beato Auguſtino fuerunt inſtituti, teſte Vincentio Belluacenſe in eius ſpeculo Doctrinali c.16. Beato Antonino in eius hiſtoria.lib.2.tit.15.& ita ab Apoſtolis cœpit, à Beato Marco apud Alexandriam fuit dilatatus, & à Beato Auguſtino inſtauratus: vt hic Roſetus lib.de relig.eccleſ.tit.34. & comprobatur ex ſententia prolata à Pio IIII. circa controuerſiam præcedentiæ inter ipſos, & Monachos ſancti Benedicti, vel ſanctæ Iuſtinæ de Padua.

Monaci in Græcia, & Armenia originem ducunt à ſancto Baſilio, anno Domini 360. alij à ſancto Benedicto, tempore ſupra citato.

Humiliati qui militant ſub ordine ſancti Benedicti originem ducunt à Beato Ioanne Cumenſi, anno 1189. qui poſt à Pio V. ſunt extincti.

Ordo Vallis ombroſæ, ordinis ſancti Benedicti originem duxit à Ioanne Gualberto Florentino, anno 1060.

Monaci Albi Montis Oliueti eiuſdem regulæ principium duxere à B. Bernardo Senenſi, anno 1319. vel vt alij volunt 1370. vel 1406.

Canonici ſancti Saluatoris, regulæ ſancti Auguſtini, originem duxere à Stephano, & Iacobo Senenſibus, anno 1376. vel à quibuſdam hæremitis, anno 1408.

Ordo Hæremitanorum, collectus ex quibuſdam hæremitis ſancti Galielmi, & ſancti Ioannis Boni, & ex cōgregatione Fabalorum, & Britinorum, qui ſub diuerſis habitibus per Italiam eleemoſynas colligebant, originem duxit ſub Innocentio IIII. anno 1204. qui eis conceſſit, vt viuere poſſent iuxta regulam B. Auguſtini, & horas canonicas, & reliqua iuxta morem curiæ Romanæ recitare, donec à Clemente IIII. in c.religionum. de relig.dom. in 6. eis conceſſum eſt, vt cum Carmelitis viuere poſſent, donec aliud ab eccleſia decretum fuiſſet. Hic verò ordo Hæremitanorum diuiſus eſt in Conuentuales, & Obſeruantes, & Obſeruantes ſubdiuiſi in vndecim congregationes, Illicetanam, authore Magiſtro Bartholomæo Veneto, anno 1387. Carbonariam, authore Fr. Simone Cremonenſe 1399. Perufienſem 1424. Lombardam, authore Magiſtro Rocco Ticinenſe 1444. Montis Ortonij, authore Fr. Simone Camerinenſi 1460. Baptiſtellam authore Fratre Baptiſtæ 1484. Dulcettam, authore Fratre Felice ex Apulia 1492. Zampanam, authore Fratre Franciſco Calabro 1502. Dalmatenſem eiuſdem anni. Germanam 1514. & illam quæ dicitur ſancti Pauli primi hæremitæ, anni 1550.

Ordo ſancti Hieronymi Fieſolenſis, authore Carolo Comite Granelli, anno 1406.

Ordo ſancti Ambroſij de Nemus, authoribus Alexandro Cribello, Alberto Beſſucio, & Antonio Petra ſancta, Mediolanenſibus, anno 1431.

Congregatio ſancti Spiritus Saxiæ Romæ 1198.

Ordo Hæremitarum Diui Hieronymi, authore Lupo Olmeto Hiſpano 1433. vel, vt alij volunt, Petro Ferdinando ſub Gregorio XI. 1383.

Ordo Apoſtolorum, ſub Innocentio VIII. anno 1484.

Ordo Diui Pauli primi hæremitæ in Pannonia, anno 1215. confirmatus à Ioanne XXII. 1367.

Ordo Redemptionis in Hiſpania, ſub Clemente IIII. 1266.

Ordo bonorum hominum, authore Ricardo Comite Cornubiæ, anno 1257.

Ordo Præmonſtratenſis, authore Notoberto Colonien. anno 1122.

Ordo ſanctæ Brigidæ in vno monaſterio, diuiſi tamen virorum, & mulierum, ipſa fundatrice, anno 1367.

Congregatio Alborum, anni 1396. extincta anno 1400.

Ordo Crucigerorum Ceruleorum, ſub Cleto II. & ad habitum aſſumpti ſub Pio II. qui recipiebant hoſpites, maximè inopes, anno 1460.

Cartuſienſes, qui habent ſtatuta pro regula, Silu. Religio. 1. §. 7.

Ordo Ieſuatorum, authore Ioanne Colombino conuerſo ob lectionem vitæ ſanctæ Mariæ Aegyptiacæ, ſub Vrbano V. anno 1356.

Ordo Minimorum, authore ſancto Franciſco de Paula, Calabro, anno 1450.

Ordo Viſionis in Aethiopia, qui vnum tantum retinet monaſterium.

Ordo ſancti Georgij in Alga, dictus Ceruleus propè Venetias, authore B. Laurentio Iuſtiniano, anno 1407. vel 1408. & cum ante non profiterentur, coacti ſunt profiteri à Pio Papa V. anno 1570. qui ad idem aſtrinxit quoſdā alios hæremitas B. Hieronymi, authore Petro de Piſis, anno 1380.

Canonici ſancti Marci Mantuæ, qui deferunt caputium album quadrata forma confectum, dicuntur originem ducere à Beato Marco Euangeliſta ad ſimilitudinem canonicorum regularium Lateranen. cum quibus magnam gerunt ſimilitudinem.

Congregatio Armenorum ſancti Bartholomæi Genuæ, appellata ſub congregatione, & regula ſancti Dominici, præterquam nigram patientiam defert.

Religio Fontis Auellanæ, authore Beato Lodolfo, quæ nunc non viget, cum ipſius Abbatia aſſignata fuerit Monacis Camaldulenſibus.

Congregatio Hæremitarum Beatæ Virginis Gonzagæ, ſub Innocentio VIII. anno 1490.

Congregatio vitæ communis, authore Gerardo Germano, anno 1376.

Congregatio Diſcalceatorum in Hiſpania, qui vt Capuccini ferè vitam degunt.

Congregatio ſancti Spiritus Venetiarum, vbi vnum obtinet monaſterium, & alterum tantum Pataui, ſub nomine ſancti Michaelis, qui militant ſub religione ſancti Auguſtini.

Ordo ſanctiſſimæ Trinitatis, authore Fratre Ioanne, anno 1197.

Licet autem tot ſint numero Religioſorum Cōgregationes, ad quatuor tamen tantum, vt plurimum, vt ad capita, nempè ſancti Baſilij, ſancti Benedicti, ſancti Auguſtini, & ſancti Franciſci, reducuntur.

Sub regula ſancti Baſilij, militāt Hæremitæ in Græcia, & Orientalibus regionibus, & vt aliqui volunt etiam Carmelitæ, vel melius originem habuere, vt ſupra eſt dictum.

Sub regula ſancti Benedicti, Ciſtercienſes, Præmonſtratenſes, Camaldulenſes, Cluniacenſes, Syluestrini, vel Montis Faui, Montis Olineti, Vallis Ombroſæ, Humiliati iam extincti, Cœleſtini, Grandimontenſes, & Buniacenſes, vt dicit Boer. tract. de ſtatu, & vita hærem. nu. 10. & alij de quibus ſupra.

Sub regula Beati Auguſtini, Calaguritani, Hæremitani, Seruitæ, Ieſuati,

ti, Brigidani, ſancti Hieronymi hoſpites, ſancti Antonij, Cruciferi, Milites religionis Maltæ, & Canonici regulares, ac alij, de quibus ſupra.

Sub regula Beati Franciſci Minores tam Obſeruantes, quàm Conuentuales, Capuccini, tertij ordinis, licet hi propriè Religioſi dici non poſſint, & alij de quibus ſupra.

His Religioſis fratribus ſuccedunt Clerici Religioſi, qui vitam communem ducunt cum ijs promiſſionibus, & votis, quę fratribus ſunt cõmunes, imò hi Clerici Regulares fratres fortè antiquitate præcedunt, cum primi Religioſi ex Clericis extiterint, cum enim Religionis ſtatus in tribus votis conſiſtat, Clerici ad exemplum Apoſtolorum, qui ſacris initiabantur caſtitatem ſpondebant, & licet aliqui vxores haberent, qui ordinabantur, tamen ab earum vſu abſtinebant, vt & Apoſtoli, vt probat Medina. lib. 2. de contin. c. 33. obedientiam etiam proprio Epiſcopo promittebant: vt colligitur ex Greg. lib. 4. Regiſt. ep. 74. quod & hodie in ordinatione ſeruatur, paupertatem etiam dum qui ordinabantur bonis paternis cedebant, & in huius ſignum radebantur. c. duo. 12. q. 1. quod est Hier idem Proſper. li. 2. de vita contempl. c. 9. & nihil proprium quiſque poſſidebat, ſed communẽ quique vitam tenebant, & illis omnia cõia erant. c. dilectiſſimis. 12. q. 1. c. neceſſaria. ibid. c. ſcimus. ibi quoque, & Parochi ex diſpenſatione dimittebantur ab alijs, & bona ſeparata illis relinquebantur, quia ob curæ adminiſtrationem nõn poterant cum alijs viuere, vt & hodie cum monachis fit, qui ſuperiorum iuſſu parochiam adminiſtrãt, vt ibi dicit Medina. c. 10. lib. 5. qui & dicit Canonicos id ſignificare, quod Regulares, & ſi Clerici quid proprium habuere id ex quadam indulgentia eſt factum, vt ibi dicit Medina. ex Aug. c. certè. 12. q. 1. vbi dicit Aug. ſe conſtituiſſe nullum ordinare, niſi communem vitam duceret, ſed poſt conſilium mutaſſe, ne quis per ſimulationem regulam violaſſet, & etiam quia charitas cœpit refrigeſcere, & abundare ſui amor, & ſuorum commodorum. Vnde cum difficile eſſet clericorum vulgus in abdicatione omnium rerum continere, manſit tamen hoc ſtudium in ijs in quibus maior feruor erat, vt Ambr. ep 25. aſſerit de Epiſcopo Vercellenſi, qui clericos ſuos ita inſtituit, vt ab ijs exigeret, & monaſterij continentiam, & diſciplinam eccleſiæ, & idem aſſerit ab Auguſtino factum Poſſidonius in eius vita, quod & de Canonicis Regularibus eſt factum, qui tempore Apoſtolorũ viguere, & ab Auguſtino reformati, & ſub Gelaſio Afro, Hippone vaſtata, domicilium his eſt aſſignatum in eodem vitæ genere in eccleſia Lateran qui Miſſas celebrabãt, conciones ad populum habebant. & ſacramenta ijſdem miniſtrabant, vt conſtat ex diplomate Eugenij IIII. in quorum loco poſtea ſubſtituti ſunt Canonici ſeculares, aſſignata eis certa ratione redditũ, qui ante erant communes, idque etiam in alijs prouincijs locum habuit: & ita Clericorũ regularium vnum erat genus, qui Canonici dicebantur. Hac verò ætate cum magno eccleſiæ bono, alij etiam Clericorum ordines regularium, Deo diſponente, ſurrexere.

Clerici Regulares Boni Ieſu Rauennæ, authrice Margharita è Ruſcio, anno 1500.

Clerici ſancti Petri Decollati Mediolani, authore Antonio Morigia, Bartholomæo Fererio, & alijs.

Summaſchorum ordo, authorẽ Hieronymo Mianio nob. Veneto 1528.

Clerici

Clerici Theatini, authore Ioanne Petro Caraffa, qui poſtea ſummus Pontifex fuit.

Societas Ieſu, authore Beato Ignatio de Loyola, nobile Hiſpano, anno 1540. qui docent, prædicant, rudes inſtruunt, ſacraméta prębent, purgant, illuminant, & perficiunt, ac iuuentutem in purgatis literis erudiunt, iuxta antiqua inſtituta, vt in Monaſterijs, & Eccleſijs ſcholæ haberentur, quo fideles filios ſuos mitterent. ex 6.Sin.c.4.& 5.Sin.Mogunt. c.45. & probat Baſ.reg.breu.q.292. quæ & alij multi Religioſi præſtant.

Militares præterea ordines extant, qui regularem vitam profitentur.

Ordo equitum Hieroſolymitanorum, prius Rhodos nunc Maltæ, anno 1120. ſub regula ſancti Auguſtini, authore Geraldo, deferunt crucem albam.

Ordo Militum Theutonicorum, authore Theutonico quodam, anno 1333. deferunt crucem nigram ſuper albam veſtem.

Ordo equitum Templariorum, ſub Balduino II. Hieroſolymorum rege, & floruerunt anno 1117 & extincti fuere à Clemente V. Pontifice.

Ordo equitum ſancti Iacobi in Hiſpania, authore Petro Bernardino, anno 1170. deferunt crucem vermiculi coloris, ſuper nigras veſtes.

Ordo Nouorum equitum Domini Ieſu Chriſti in Luſitania, cum cruce, vt ſupra, ſub Ioanne XXII. anno 1320.

Ordo ſanctæ Mariæ Redemptionis captiuorum, vel mercedis, authore Iacobo Rege Aragonæ, vtuntur veſtibus albis cum cruce nigra.

Ordo Monteſiæ, cum cruce vermiculi coloris, authore eodem Iacobo, anno 1512. confirmatus cum ſuperiori à Gregorio IX. anno 1230.

Ordo equitum Caltraue, authore Santio III. rege Nauarræ, vel Toleti iuxta alios, equites vtuntur veſtitu nigro cum cruce rubei coloris in pectore impreſſa, ſub ordine Ciſtercienſi, ſub Alexandro III. & Papa Benedicto, qui illis crucem dedit, anno 1390.

Ordo equitum Alcantaræ, cuius perpetuus Commendator eſt Rex Hiſpaniæ, equites deferunt crucem viridem in pectore Liliorum forma impreſſam.

Ordo equitum ſancti Mauritij, & ſancti Lazari, cœptus tempore ſancti Baſilij, teſte Naz. in eius vita, qui ordo augmentatus fuit ſub Damaſo I. anno 366. & ſuſcitatus ſub Pio IIII. anno 1565. equites deferunt crucem viridem, cum cruce alba in eius medio.

Ordo equitum ſancti Stephani Florentiæ, ſub Pio IIII. ſub religione ſancti Benedicti, equites deferunt crucem rubei coloris in latere pectoris ſiniſtro.

Ordo equitum Cinguli, vulgo della Banda, Hiſpaniæ, authore Alphonſo filio Regis Ferdinandi, & Reginæ Conſtantiæ, anno 1368. equites deferunt Cingulum tribus digitis latum rubei coloris.

Ordo equitum ſancti Michaelis, authore Ludouico XI. Galliæ Rege, equites deferunt torquem auream collo appenſam 1469.

Ordo equitum Velleris aurei, authore Philippo Burgundiæ Rege, anno 1429. equites deferunt imaginem Annunciationis B. Virginis.

Ordo Stellæ in Gallia, authore Ioanne Rege Galliarum, anno 1351.

Milites Cruce ſignati Liuoniæ, deferunt crucem cum rubro enſe pallio inſuto, & Cruce ſignati ſub Gotifredo.

Ordo

Ordo equitũ ſancti Spiritùs in Gallia, authore Hérico III. anno 1579.

Ordo equitum ſancti Franciſci, apud Beatam Virginem Lauretanam, ſub Sixto V. equites Velleris Imperatoris, Annunciationis, Stellæ, Menſæ Rotundæ, Gualthieræ in Anglia, qui Bononiæ fiunt ex priuilegio, Romæ montibus emptis, & à varijs principibus.

Ex his quitria vota profitentur, vel alia, vt equites Maltæ, & alij propriè dicuntur Religioſi, alij minus propriè.

De regulis, vel inſtitutis Beati Baſilij, & aliarum Religionum.

INſtituta ſancti Baſilij habentur in eius operibus, in regulis fuſius diſputatis, & in regulis breuioribus, & in conſtitutionibus monaſticis. Tomo II. Aliæ regulæ habentur in ſingulis Religionibus, quæ quia prolixæ ſunt, ideò ad eas me remitto. 3 *Religiones diuerſa quæ inſtituta habeant, remiſſiuè.*

Ex prædictis Religioſorum ſtatibus, ſi eorum prærogatiua conſideretur præ alijs. not. ex D.Th.2.2 q.188.art.2. quòd Religionis ſtatus ad charitatem dirigitur, quæ non ad Deum ſolum, ſed ad proximum quoq;, Dei intuitu, refertur, vnde quicquid pertinet ad Dei cultum, & proximi bonũ, ad id Religio inſtitui poteſt, vt ad ſtudia literarum, docendum, opera pia exercenda, vt captiuos redimendo, pauperes ſuſtentando, puellas pauperes nuptui tradendo, infirmis piam operam præſtando, & etiam bellũ pro Dei gloria, vel eccleſiæ, aut publico bono gerendo, & huiuſmodi, vt colligitur ex Caſſian.collat.14.c.4. qui nedum Dei, ſed & hominum ſe famulos, Dei amore faciunt. Et licet vita contemplatiua, vt quæ Deo coniungitur, & fruitur, potior ſit actiua, quippè quæ cœleſtis manſionis gerat ſimilitudinem, vt inquit Aug.de mor.eccl.c.31. & Greg.lib.9.mor.c.18. & ob id religio, quæ contemplationi Dei intendir illa ſit potior, quæ circa proximi bonum occupatur, vt inquit D.Th. loco cit.c.6. ſi qua tamen ambas contineat potior erit, in contemplatione enim principium, quod eſt Deus, quæritur, in operatione verò ſub graui neceſſitatũ faſce laboratur: vnde & Rachel pulchra, ſed ſterilis, Lia lippa, ſed fœcunda, quia mens cũ contemplando oria appetit, plus vider, ſed Deo minus filios generat, cum verò ad laborem prædicationis ſe dirigit, minus videt, ſed amplius parit, vt inquit Greg.d.c.18. vnde ſi vita actiua in ſola actione externa verſetur, vt ſeruire hoſpitibus, vel infirmis, vel militare, minor eſt contemplatiua, ſi verò fluit ex quadam abundantia contemplationis, qua mens diuino amore incenſa in opera externa agitur, vt concionari, vel docere rudes, & huiuſmodi, potior eſt contemplatiua, ſi ſola, & ſimplex ſit, & nil ex ea in alios vtilitatis ſequatur, quia cum interior meditatio cũ exteriori opere ſociatur, ſic in ſe conueniunt, vt hæc ab illa adiuuetur, & illa ab hac ex nulla parte impediatur: vt inquit Aug.ep.116.dicens, ſecuritatem animi, & gaudium illud ſolidum nullis omnino lætitijs vlla ex particula conferendum, aliquando huiuſmodi contingere, & tanto crebrius contingere, quanto quis magis in mentis penetralibus Deum adoret, neque id ſolum in ſolitudine, ac ſeceſſu, verum in actu quoque humano iſtam manere tranquillitatem, ſi ex illo ad agendum procedatur, ac mihi quidem qui ita virtutem ſuam cum hominibus communicare ſtatuerunt, non modo nihil de virtute ſua deperdere videntur, ſed etiam aliquid atque adeò multum 4 *Religio ad quæ opera ordinari poſſit, & quod potius.*

illam

illam augere, quaſi enim neceſſitatem quandam Deo inijciunt, vt ipſe primum impertiat quod per ipſos in alios effundi velit, cum & hi qui contemplationi ſe dedunt, ſi proximi ſpiritualis agitur cauſa contra officium faciant, ſi non cogitationis ſtudijs relictis, ad eos iuuandos accurrant: vt inquit Auguſt.ep.81. & id præſtitit Iulianus à ſpelunca ijs rationibus eductus, Acatio Epiſcopo Suaſore, vt Arrianorum impietatem debilitaret, teſte Theodoreto in lib. de Religioſa Hiſtoria, vbi & alia huiuſmodi exempla proponit.

SVMMARIVM.

1 *Religionis ingreſſus quo fine fieri debeat, quo non, & quando non proſit.*

2 *Religionis ingreſſus debet eſſe voluntarius, & quæ vis, vel metus eum annullet, vel dolus, qui non, & quando quis teneatur ingredi eam.*

3 *Religionem ingrediens in qua ætate debeat eſſe conſtitutus, & quis non obligetur ei.*

4 *Religionem vouens ingredi tenetur, & quomodo, ac qualiter obligetur, & quid ſi reijciatur.*

5 *Religionis ingreſſus liber debet eſſe à ſimonia, & quando aliquid accipere liceat, vel non.*

6 *Religionem qui ingredi poſſint, vel non.*

7 *Religionem ingrediens a quo recipi debeat.*

8 *Religionem ingrediens mutare debet habitum, quomodo, & quare.*

9 *Religioſus fiendus debet prius in probatione, & nouitiatu manere, quanto tempore, & quomodo.*

10 *Nouitius an poſſit exire, & quid fiat de eius beneficijs, & bonis.*

11 *Profeſſio eſt fienda ab eo qui religionem eſt ingreſſus, quot modis, quomodo, & quo tempore, & quid requiratur ad eius validitatem.*

13 *Tacita profeſſio quot modis facta intelligatur, et profeſſionis effectus quis ſit.*

14 *Profeſſi bona, & beneficia cui acquirantur, latè declaratur.*

15 *Monaſteria vt conſtruenda, & veneranda, cum eorum priuilegijs.*

De ipſo Religionis ingreſſu, fine, electione, quomodo ſit fiendus, quis ingredi prohibeatur, Religioſorum habitu, probatione, profeſſione, & eorum bonis, ac beneficijs. Cap. III.

PRIMVM ſit dictum. Cum Religionis ingreſſus ſit actus bonus ex ſupra dictis, & actus virtutis ſi fiat principaliter ob bonum Religionis, & virtutũ, vt èconuerſo, ſi talis ingreſſus actualiter, vel virtualiter non referatur in Deum, beatitudinem, vel aliquam virtutem ei cõuenientem, quò ad ingredientem ſit malus, quia cuius finis eſt malus, ipſius quoq; opus eſt malum, vt inquit Philoſophus 2. Ethic. c. 2. & D. Tho. quodlib. 2. art. 2. dicit, quòd qui ob pecuniam prædicat non meretur, ſed peccat, vt & qui dat eleemoſynam ob vanamgloriam ſaltem venialiter. c. fi. 23. q. 6. & pluribus probat Nau. in c. cum miniſter 23. q. 5. & nullus actus in indiuiduo ſit indifferens, vt aliàs probaui, & in Religione, Deo deſeruiatur, vt ſupra monſtratũ eſt modo excellentiſſimo, ac Deo propter ſeipſum ſit deſeruiendum, vt inquit D. Th. 2. 2. q. 27. art. 3. & D. Bern. in Cant. ſerm. 40. cum intentio ſit facies animæ, quæ ita pulchra deformiſve redditur prout illa fuerit, vnde intendere non in Deum, ſed in ſeculum, ſecularis animæ eſt, hippocritæ verò intendere quaſi in Deum, ſed non propter Deum, & intendere in aliud, quàm in Deum, ſed propter Deum, Marthæ negotium eſt, intendere verò in Deum propter ſolum Deum, id Mariæ opus eſt, & perfectum, vt ibi dicit Bern. 1 *Religionis ingreſſus quo fieri debeat, quo, & quãdo non proſit.*

Iccirco Religionem ingreſſurus bonum ſibi finem proponere debet, reiectis illicitis, vel repugnantibus, aut minimè congruis, vt ſcilicet Religionem non ingrediatur principaliter, vt ex redditibus monaſterij victum ſibi quærat, quem in domo paterna fortè non habet, id enim mercenarij exiſtit, nec vt fugiat labores, curas, opprobrium, contemptumve in quibus in ſeculo extat, vel vt ibi fiat Abbas, Prior, & huiuſmodi, vel vt alicui dolorẽ incutiat, vel de illo ſe vlciſcatur, & id genus, minuſq; vt fortè aliquo modo erret, vt nec, vt ob delictum cõmiſſum iudicis ſecularis iudicium effugiat, ſic enim non effugiet quominus ab eo comprehendi poſſit, ſi id commiſit ante Religionis ingreſſum ſine metu excõicationis, licet ab eo non poſſit corporaliter puniri, cum iam ſit factus religioſus, ſed tantum in pecunia mulctari, & in bonis puniri, vt dicit Couar. pract. qq. cap. 32. nu. 7. Zab. in clem. ne in agro. §. quia verò. num. 10. de ſtatu mon. in perſona verò ante profeſſionem ab Ẽpo puniri poteſt, modo quo dixi tract. de Clericis, vt ſcilicet ſi abſque fraude eſt ingreſſus, liber ſit omnino à iudice ſeculari, ſi in fraudem, liber ſit ab eo quò ad perſonam, non quò ad bona, niſi Epiſcopus eum degradet, & iudici ſeculari tradat; & eſt communis opinio, licet Couar. ibi in fi. dubitet. ſic ſentit Clarus lib. 5. §. fi. q. 36. Germ. lib. 3. de ſacrorum imm. c. 71. & 78. & etiam ſi ante non vouerit Religionem, quia ſi vouit præſumitur fraus abeſſe, & ſtatur eius iuramento, ſed vt abiectis omnibus vitioſis animi affectibus, Deo per gratiam ſe quàm ſimilem efficiat, vt dicit Bal. de inſtit. mon. ſerm. 1. vel vt remotis peccandi occaſionibus, &

illecebris,caſtitati,paupertati,& obedientiæ viis,vitam à prauis permotionibus tutam,& tranquillam eligens, diuinæ naturæ ſimilitudinem acquirat,perpetuo deinceps.& in aſſidua beatitudine eo fruiturus,vt inquit Baſ.loco cit. & in hac vita habeat etiam beatitudinem, licet imperfectam viæ, quæ conſiſtit in vitatione peccatorum mortalium, & conatu, vel ſaltem propoſito tendendi in Deum actualiter ſemper, niſi quando neceſſaria vitæ ab eo impediunt,conando vt cognitio,& fruitio Dei in eis in dies,iux
1 ta viæ rationem, augeatur, & qui abijciunt hoc propoſitum tendendi ad hanc perfectionem,peccare eos mortaliter dicit Nau.comm.1.de Regul. nu.10.& 11. dicens etiã bonum finem ingreſſus Religionis eſſe, vincendi carnem,mundum, & diabolum, iccircò attentè conſiderent vires corporis proprias,animi conſtantiã,fiduciam proficiendi,conditionem loci,& perſonarum,quo ſunt ingreſſuri, cum bellum initurus prius vires ſuas excogitare debeat,& ædificaturus expenſas,ne cum dedecore retrocedat,in dubio tamẽ ingredi bonum eſt, ſe diuino committendo auxilio, vbi propriæ vires deficiunt,quod ex corde id poſcentibus præſto erit.

2 Secundum dictum. Cum Religio ſit ſacrificium excellentiſſimũ, Deo exhibitum, vt ſupra eſt dictum, & ſacrificium voluntarium eſſe debeat, vt Deo placeat.Pſ.53. iccircò matura deliberatione Religionis ingreſſus fieri debet, quod enim quis non eligit, nec optat, profectò non diligit,quod verò non diligit, facilè contemnit, vt in propoſito inquit Nicolaus Papa in c.præſens.20.q.3. in quo notandum, vt inquit D.Th.2.2.q.189.art.10. quòd circa Religionis ingreſſum triã poſſunt conſiderari; primò,ingreſſus ipſe quòd eſt melius bonum,& ſic non eſt dubitandum, quin ſit bonum, & proinde expedire id facere:ſecundò,ingreſſus ipſe per comparationem ad vires ingreſſuri, & ſic quoq; non eſt verendum,quia is non ingreditur putans virtute ſua ſe poſſe ſubſiſtere,& proficere,ſed auxilio virtutis diuinæ,vt dicit Iſ.40.ſi modo ſit bene diſpoſitus, ita vt velit relinquere omnia, nec remaneat affectus ad gloriam , honorem, carnem, vel ſanguinem, & huiuſmodi,quia ſine hac interiori renunciatione non proficiet,vt ibi dicit Caiet. nec principaliter Religionem ingrediatur etiam militarem cauſa conſequendi honorem,vel commendam, & qui non eſt diſpoſitus,ſalutarem eam diſpoſitionem, orationes,eleemoſynis,peccatorum confeſſione, lectionibus ſcripturæ,cõcionum auditione,à Deo procuret, & differat interim ingreſſum donec talem diſpoſitionẽ acquirat, niſi voto detineatur, quia tunc tenetur intra tempus præfixum ingredi,vt inquit Nau.in comment.1.de Regular.nu.7. Et ſimiliter ſi adſint impedimenta ſpecialia, vt infirmitatis,æris alieni,& huiuſmodi,ſic requiritur conſilium. Tertiò,poteſt Religionis ingreſſus conſiderari,quò ad modum,& quæ Religio ſit eligenda, & de huiuſmodi poteſt haberi conſilium, cum iis de quibus ſperatur,vt bene conſulant,& non impediant, & vbi non adeſt legitimum impedimentum, ſed tantum deliberetur de modo an ſit agendum nec ne,de viribus proprijs, & huiuſmodi, diuturna deliberatio non eſt habenda, vt inquit Hier.ep.ad Paulinum,feſtina quaſo te, & hærenti in ſolo nauiculæ funem magis præſcinde,quàm ſolue, vt ibi dicit D.Tho. Voluntarius tamen debet eſſe ingreſſus, vnde inuitus religionem nemo ingredi cogitur, aliàs ingreſſus non tenet, nec obligatur religioni.d.c.præſens. ſi ſit metus cadens in virum conſtantem, quod procedit etiam ſi quis dederit cauſam

Religionis ingreſſus debet eſſe volũtarius, & quæ vis, dolus, vel metus eum annullet, vel nõ, et quãdo quis eã ingredi teneatur

metui.

metui.l.nec timorem.§. 1. ff.quod met.cau.& pariter ſi incertam de certis religionem ingredi cogatur.Dec.in c.licet.col.pen.de elect. & etiam ſi adſit ſolùm metus reuerentialis minis adiunctis, ſic enim ingreſſus non tenet, vt ſi puella non audet contradicere patri imperanti ingreſſum religionis.d.c.præſens. & c.puellæ.20.q.1.Couar.in 4.Decret.2.p;c.3.§.6. & hodie metum incutientes virgini, vel viduæ, exceptis caſibus à iure expreſſis,ad ingrediendum monaſteriũ,vel habitum ſuſcipiendum,vel profitendum, cum conſultoribus,& fautoribus; excommunicationem incurrunt,ſicut & qui impediunt ſine iuſta cauſa.ex Conc.Trid.ſeſſ.25 c.18.de Regular.qui tamen metus debet deduci coram ſuperiore,& ordinario intra quinque annos à die profeſſionis,& ante habitus non dimittatur,alias is ad religionem redire cogitur.cap.19.d.ſeſſ.

Fallit tamen prædicta cõcluſio,vbi metus eſt ab intrinſeco,vt eſt in vouentibus metu mortis naturalis,vel naufragij religionem,cum is actus dicatur ſimpliciter volitus,licet ſecundũ quid inuoluntarium.2 Eth. & habetur ſupra tract.de Volunt.& Inuolunt. & in tract.de Sacr.Matr.in impedimento violentiæ. Secundò,fallit,ſi metus ſit leuis, nec cadens in virum conſtantem,attenta eius perſona,& qualitate, vt dicit Couar.loco cit.§.4. Tertiò,fallit, in ſponſa de præſenti non cognita, quæ dicit ſe velle religionem ingredi,quia tenetur intra duos menſes profiteri,vel marito adhærere.c.ex publico.de conu.coniug. Quartò,fallit in coniuge,qui vxore conſentiente profeſſus eſt, etiam ſi nunquam monaſterium intrauerit, quia ea mortua,tenetur ingredi.c.ex parte abbatis.eo.tit. Quintò,fallit,in coniuge,vxore ſciente, & diſſimulante profeſſo, quia ea mortua, tenetur ibi manere.c.conſuluit.eod.tit. Sextò,fallit,ſi vir de conſenſu vxoris ingreditur religionem,nec ipſa vouet continentiã, quia poteſt ab ea repeti, ſed ea mortua,tenetur repetere monaſterium. Abb.in c.1.eo.tit. Septimò,fallit, ſi mulier conſentit ingreſſui viri, & ipſa vouit continentiam, & remanet in ſeculo, quia ſi eſt ſuſpecta, & iuris conſcia, tenetur religionem ingredi, & ibi profiteri;ſi verò erat iuris ignara, tenetur tantum religionem ingredi, & ibi manere, non tamen profiteri. Abb.in d.c.1.in fi. Octauò,fallit,ſi quis in Epiſcopum promoueatur de cõſenſu vxoris, ipſa enim religionem ingredi tenetur.c.ſanè.eo.tit. etiam ſi non ſit ſuſpecta, ſi verò det licentiã coniugi,vt promoueatur ad ſacros ordines,& ſit ſuſpecta, tenetur ingredi religionem.c.coniugatus. eo.tit. Nonò,fallit,ſi mulier det licentiam viro ingrediendi, ſi incontinenter viuit, tenetur ingredi monaſterium, non tñ ibi profiteri.c ſignificauit.eod.tit. Decimò,fallit, alijs caſibus,quos notaui in lib. de Caſib.Reſer.in caſu de cogentibus mulierem ingredi religionem,quibus dixi teneri ingredi religionem. & non tantùm monaſterium, niſi ad pœnitendum. Vltimò,fallit,ſi ceſſante cauſa metus,per tempus arbitrio iudicis definiendũ, perſeueret in religione,ſi enim duret cauſa metus,poteſt ſemper reclamare,& etiam ſi non ceſſant impedimenta,quibus à reclamando impediebatur, vt dicit Nau.Tom.IIII.de Regular. nu.71.

Vt etiam religionis ingreſſus ſit voluntarius, oportet vt dolo careat,quiñ dolus non vitiat ingreſſum: vt dicit Abb.in c.veniens.de conu.coniug. quia propriè non eſt dolus cum promoueatur quis ſic ad meliorem vitã, vt ibi d.Abb. vnde ſuperiores debent cupientibus ingredi patefacere onera religionis,nec eos muneribus magnis ad id allicere,nec par ẽt eſt cum

eis verſari, niſi ſint inſtruēdi, cum ſic reuerentiā erga maiores relinquant, & timorem, iuuenum decus præcipuum, abijciant, ſed grauiter & ſerio, tametſi benignè, cum ijs agendum eſt, & inducendi, vt ob bonum ſpirituale, quod in religione fieri cernunt, & non ob eius diuitias, & commoda, eam ingredi cupiat, nimia ideò familiaritate in monaſterio cum ijs nequaquā adhibita, ex cauſa prædicta, nec ſic facilè aditu eis dato ſemper monaſterium ingrediendi, ijs tamen ab eccleſia nunquam excluſis, vt ibi diuina audiant, & ſacramenta percipiant, aliquo quoq; libro res ſpirituales, & maximè quæ ad ſtatum regularem attinent, legendo, eis tradito, quo & eorum monitis in via ſpirituali, & regulari diſciplina inſtruantur.

3 *Religionem ingrediens in quo ætate debeat eſſe conſtitutus. & quis nō obligetur ei*

Vt voluntarius etiam ſit ingreſſus, oportet vt habeant ingredientes rationis iudicium, vnde ætas conueniens requiritur tam in deliberando vouendo religionem, & ingrediendum, q̄ profitendum. Vnde pueri ante vſum rationis, qui regulariter in maſculis eſt anno quartodecimo, in fœminis duodecimo, non poſſunt ſe voto obligare religioni, aliàs pater poteſt eos reuocare; quia tunc ſunt in poteſtate patris, quò ad eorum vitæ diſpoſitionem. cap. 1. c. ad noſtram. de Regul. & vbi Religio, vel congregatio eſt dura, requiritur plena pubertas, ſcilicet decem & octo annorum ad ingrediendum religionem. cap. quia. eo. tit. ſi tamen ante annos pubertatis adſit iudicium rationis, ſic vouēs obligaretur Deo. D. Th. 2. 2. q. 89. art. 5. & qui vouit religionem, ſi vouit ibi manere perpetuo, debet id exequi, ſi verò intellexit ſolum velle ingredi, & probare, non tenetur vlterius, ſi verò ſimpliciter vouit intelligitur iuxta terminos iuris communis; ſcilicet vt detur annus probationis ad probādum ſi velit manere, vel exire, vt dicit Diuus Tho. loco cit. art. 4. in quo tamen probabiliter videtur dicendum, quòd ibi perpetuo maneat, cū ſimpliciter loquens ſimpliciter, & generaliter eſt intelligendus in omni caſu, & ſic omni etiam tempore; & ſi impubes, vt ſupra, voueat religionem, poteſt is reuocari à patre, ſi ſtatim reuocet cum ſcierit, ideſt ipſa die. Num. 30. & ſi pater reuocauit, licet poſtea cōſenſerit, non reuiuiſcit votum, nec tenebitur filius cum ad legitimam ætatem deuenerit, quòd ſi impubes vouit ingreſſum religionis in tempus, vt cum erit adultus, vel ſolutus à patria poteſtate, adhuc pater poteſt id reuocare iuxta communem, vt dicit Silu. Religio. 2. nu. 15. ad ſi. Impubes quoq; poteſt offerri religioni à parētibus, vel tutoribus, & vt ibi habitum ſuſcipiat, qui ſi habet vnum tātum parentem, is eum poteſt offerre, licet habeat tutores alios, quàm parentes, quo caſu & parentes inuitis tutoribus eum poſſunt offerre, & idem probabile eſt de patre inuito auo; Hi tamen impuberes ſic oblati cum peruenerint ad annos pubertatis, extant in libertate manendi vel exeundi, & de hoc interrogari debent cum ſunt profeſſuri. & ſi conſenſere ante annos pubertatis, licet conſenſus nō teneat, tamen probabile eſt, quòd non poſſint egredi ante ætatem legitimam. ad ſimilitudinem matrimonij carnalis. c. illud. 20 q. 2. cap. de illis. de deſponſ. impub. ſed ſtatim ac peruenerint ad pubertatē poſſunt exire. d. c. præſens. 20. q. 3. c. cū ſimus. de Regul. ſi verò quis non conſenſit, quandocunq; exire poteſt. c. puellæ. 20. q. 1. Et licet iure liceat recipere impuberes in religione, vt dicit Diuus Tho. 3. quodlib. q. 5. niſi conſtitutio alicuius religionis id impediat, hoc tamen non expedit ſemper, & id ferè omnes religiones obſeruant; q ſi impuberes propria authoritate ingrediuntur religionem, licet id nō poſſint,

c. ad

c.ad noſtram. de Regul. tamen exire poſſunt quando volunt, & extrahi à patre, vel tutore vſq; ad annum, vel diem. c puellæ. 11.q.1. à die ſcienciæ c.2.de Regul. ꝙ ſi intra annũ non reuocarint, vel reclamauerint ad Principem, ideſt Papam, Epiſcopum, vel eius Vicarium, nec pater, nec tutor, nec impubes poterit ſententiam mutare vſq; ad legitimam ætatem.d.c.2. & ſi de eorum conſenſu tacito, vel expreſſo intrauit, vlterius illum reuocare non valent.c.addidiſtis.c.quicunq; 20.q.1. & vbi pater, vel tutor poteſt extrahere impuberem, id agere debet authoritate regentis monaſterium, licet poſſint eũ corrigere ibi cauſa diſciplinæ, non tñ inde ex ſe extrahere; quòd ſi mater velit impuberem offerre reuocareve, ſi quidem pater viuit, mater eo inuito non poteſt, cum filius non ſit in eius poteſtate. §. fœminæ. Inſtit.de adopt. patre verò mortuo, id poſſunt mater & auia ſi habent tutelam eius, & ſi ea non tranſiuit ad ſecundas nuptias, cum ſic tutelam amittat, & idem poteſt tutor, & ſi ſint plures potior eſt conditio prohibentis.

Tertium dictum. Vouens ingredi religionem, velit nolit, ingredi tenetur, vt inquit D.Tho.d.q.89.art.3. etiam ſi Epiſcopus ſit de licencia Papæ tamen, & ad id cogi poteſt. Abb.in cap.porrectum.in fin.de Regular.arg. l.in fraudem. vbi Bald. ff.de petit.hæred. 4 *Religionem vouens, ingredi tenetur, & quõ, ac qualiter obligetur. & quid ſi reijciatur.*

Ampliatur, vt procedat etiam ſi quis in infirmitate, vel naufragij periculo conſtitutus id voueat.c.per tuas.de voto.vt dicit ibi D.Th.ad primũ. licet cum huiuſmodi facilius diſpenſetur, vt & cum ijs qui leuitate animi vouerunt.

Secundò, ampliatur, vt filiusfamilias pubes etiam inuitis parentibus, voto ſe obligare poſſit religioni. nec tunc ab eis extrahi poſſit, etiam ſi votum non emiſerit c.puella. 20.q.2.cap.ad noſtram. de Regul. non autem ante pubertatem, ſic vt non poſſit extrahi à parentibus, etiam ſi malitia ſuppleat ætatem.clem.eos.de Regul. ſi tamen parentes ſint in tali neceſſitate conſtituti, vt ſine filiorum obſequio non poſſit eis ſubueniri, non poſſunt filij ingredi religionem, aliàs ſic. D:Th.d.q.art.6.

Tertiò, ampliatur, vt voto aſtrictus religioni ſi eligatur in Epiſcopum, teneatur renunciare electioni de ſe factæ, & intrare, quòd ſi denuo eligatur, electionem recipere poterit. c.per tuas.extra. de voto.

Quartò, ampliatur, etiam in eo qui vouet ingredi religionem in pœnã, vt puta ſi luſerit, ſi enim contrauenit, tenetur ingredi, & cum eo ſolus Papa diſpenſat, ante tamen tranſgreſſionem, Epiſcopus cum eo in illo voto diſpenſare poteſt. Sot.de iuſt.& iure.lib.7.q.4.art.2.

Quòd ſi quis vouit ingredi certam religionem, quæ illũ recipere nolit, tenetur facere quantum in ſe eſt, vt ibi recipiatur, & quærere per prouinciam, non autem per totum mundũ, vt recipiatur, & vlterius non tenetur. D.Th.d.q.89.art.3. ad primum. ſi tamẽ vouit certam religionem, cum intentione ſe obligandi ad religionem principaliter, eligendo tamen hunc, vel illum locum, vt ſibi magis congruum, tenetur aliam ingredi, ſi ibi nõ recipiatur; & idem ſi Prior perijt, vel eſt reprobata, nec ſimiliter tenetur diſcurrere per totum mundum, vt recipiatur, & ſi inuenit vnam tantũ, vel duas quæ eum reciperent, de quibus credit probabiliter, quòd ſi cogitaſſet, non ſe obligaſſet, probabile eſt, quòd nõ teneatur intrare, & ſi dubitat de intentione, eligẽda eſt via tutior; & ſi vouit religionem indeterminatè, & nulla eum recipere velit, liber erit, & poterit nubere, ſi non vouiſſet ſi

id

id cogitaſſet,& ſi dubitat,tutum eſt,vt maneat ſub obedientia Epiſcopi;& ſi incidit in impoſſibilitate implendi votum ex ſua culpa, faciat quod poteſt,& de culpa pœniteat.Silu.Religio.2.nu.16.17.& 18.

Quòd ſi quis vouit certam religionem,poteſt induci ad aliam ſtrictionem, ob maius bonum, niſi infirmitas impediat, vel ſpes maioris boni in minori,ad minorem tamen induci non poteſt ſine licentia ſuperioris, ſi tamen ingreditur,& profitetur, profeſſio tenet. c.qui poſt. de Reg.in 6. licet videatur tranſgreſſor ſimplicis voti. Quòd ſi quis vouit non intrare religionem,votum huiuſmodi non tenet. Ric quodlib.3 q.14.non poteſt tamen is ingredi monaſterium,quod eum allicit cauſa lucri,ſed aliud.cap. beatus.22.q.2.c.conſtituit.20.q.3. Silu.Religio.2.in fi.

4 Quartum dictum. Ingreſſus Religionis liber eſſe debet ab omni labe, & ſimonia, vnde ſi ſuperior pro receptione Monachi recipit pecuniam ex pacto, ab officio,& beneficio ſuſpenditur,& pecunia eſt reſtituenda,& taliter receptus in aliud monaſterium eſt trāſferendus, quod arctius ſit,poſt renunciationem tamen,in eiſdem,vel alijs monaſterijs poterunt collocari,ſi ijs ignorantibus pecunia ſit data. c.non ſatis. c.veniens ad nos fr.cap. de Regularibus.de ſimon. licet tamen accipere à ſponte dante ſine pacto. gl.in d.c.non ſatis.pro ingreſſu verò religionis nullo caſu licet aliquid accipere quaſi pretium religionis,cum ſtatus religionis ſit ſpirituale,& ſpiritualia,vel eis annexa vēdere illicitum ſit; ſi verò monaſteriū eſt ita inops, vt non valeat ſuſtentare plures perſonas, poteſt exigi aliquid à volente intrare,non vt pretium religionis,ſed vt habeat monaſterium,vnde ei prouidere poſſit,dicendo ei,nos nō poſſumus tibi prouidere,ſi vis viuere,& intrare,fer tecum,vt inde viuere poſſis:vt dicit d.glo. ſed ſi monaſterium eſt diues nō licet ſine ſimonia aliquid exigere à petente ingreſſum; Nec licet taxare ſine ſimonia,quòd certum quid detur,nec facere pactum de ſeruāda conſuetudine,nec poſt receptionem poteſt ad id cogi; ſi tamē gratis eſt receptus,poteſt monaſterium agere pro alimentis contra patrem,vel eius hæredes;nec licet etiam offerre ſuperiori pecuniam ſi velit eum recipere, nec etiam ſi recipientes petunt,recipiendus tacet,poteſt ibi manere; nec licet etiam paciſci deſeruiendo monaſterio, ſi poſt tempus certum recipietur,nec aliud pactū inire vt recipiatur, poteſt tamen monaſterium reſpuere recipiendum,niſi didicerit artem ſutoriam,vel ſtuduerit,& huiuſmodi, ſine ſimonia, & pariter ſi ingreſſus ſit intentione in mente retenta dandi aliquid, & ſic etiam receptus, talis ſimonia pœnitentia deletur, vt inquit Turre Cre.in ſumma.1.q.2. ea quoque obſeruando, quæ latè ſupra tract. de Simonia, circa hoc ſunt explicata, vbi eſt locus ſuus.

Religionis ingreſſus liber eſſe debet à ſimonia, & quã do aliquid accipere liceat, vel non.

5 Quintum dictū. Religionem ingreſſurus, debet eſſe perſona legitima, nec ingredi prohibita,in quo notandum,quòd omnis,qui nō prohibetur, cenſetur permiſſus,prohibentur autem plures perſonæ à religionis ingreſſu; primò enim ſeruus ſine conſenſu domini,vel eo ignorante, aut contradicente religionem ingredi non poteſt, nec debet recipi, vel ſciatur an ſit ſeruus,vel ignoretur an ſit ſeruus,vel liber,& ſi ingrediatur, reſtituitur domino cum omnibus, quæ attulit, fide tamen accepta de eius impunitate, poſt triennium verò non poteſt repeti,niſi eſſet tam longè,quòd non poſſet inueniri, ob conſenſum dñi præſumptum. c.ſi quis incognitus. 17.q.2. & ſi interim profiteretur reſtitueretur domino, non obſtante profeſſione,

Religionẽ qui ingredi poſſint, vel non.

ſi in

ſi in profeſſione eſt vſus fraude, vt probando ſe liberum per falſos teſtes. cap. oportet. de ſeru. non ordin. & domino reſtitutus, quò ad ſe erit religioni obnoxius, vnde manumiſſus contrahere non poſſet. cap. de viduis. 27. q. 1. quòd ſi monaſterium fuit in culpa ſciens eum eſſe ſeruum, vel negligens inquirere cum eſſet cognitus, manebit in religione, ſed monaſterium domino ſatisfaciet. arg. c. ſi ſeruus. 54. diſt. & tempus triennij incipit currere à die ſcientiæ domini. Filius verò familias ſi pubes ſit etiam inuito patre ingredi poteſt, probatur à ſimili Gen. 12. Egredere de domo tua, & de cognatione tua. Pſ. 44. Obliuiſcere populum tuum, & domum patris tui. Matth. 10. Qui amat patrem, vel matrem pluſquam me, non eſt me dignus. Ex Conc. Tolet. 10. c. vlt. Tribur. can. 24. c. puella. 20. q. 2. c. cum virgi. de Reg. Ex Patribus Hier. ep. ad Heliodorum; percalcato perge patre &c. Ambr. lib. 3. de virg. Chriſ. hom. 84. in Ioan. Aug. ep. 38. ad Lætam. D. Th. d. q. vlt. art. 8. ad ſecundũ. quia pubes eſt ſui iuris in ijs quæ ad Deum ſunt, qui eſt magis ſequendus, quàm homines, cum in hoc liber habeatur, ſi tñ. parentes ita inopes ſint, vt ſine eo ſuſtentari non valeant, probabiliter ingredi nõ poteſt tuta conſcientia, nec vbi ſine notabili iactura, & detrimento ſui ſtatus, & conditionis, pater non poteſt ſine eo viuere, & oporteret eum mendicare, vel alijs ſeruire cum detrimento ſui ſtatus, etiam ſi ex voto id habeat, vbi ſine detrimento ſuæ ſalutis filius poteſt id facere. Angel. Religioſus. nu. 11. D. Tho. 3. quodlib. q. 5. Pater verò è conuerſo non poteſt iuſtè ingredi liberis relictis ſine rebus neceſſarijs ad eorum alimenta, & educationem. D. Th. d. q. 89. art. 6. Secundò, obligatus ad ſoluendum debitum alicui, non poteſt id licitè prætermittere, vt religionem ingrediatur: vt dicit D. Tho. d. art. ad tertium. quòd ſi is velit cedere bonis, & ingredi religionem ſeruore charitatis. Silu. d. verbo, Religio. 2. num. 4. cum poſſe. Nauar. verò comment. 1. de Reg. num. 7. ver. contrarium tenet. Maior. id negat. In quo ego ſic diſtinguerem, quòd aut ingrediens eſt perſona induſtria pollẽs, vt Medicus, Iuriſperitus, artifex magnæ induſtriæ, qui ideò manens in ſeculo facilè, & probabiliter poſſet creditoribus eius induſtria ſatisfacere, & hic iuſtè ingredi non poteſt, ſi verò nulla, vel parua pollet induſtria, facta ceſſione bonorum, ingredi poterit, ſic tamen vt monaſterium teneatur, de his quæ eius occaſione acquiſiuit donatione, ſucceſſione, teſtamento & huiuſmodi, & non plus, & æquum eſt etiã vt ſi quid lucratur ſcribendo, abſq; detrimento officij diuini, & obſeruantiæ regularis, id cedat beneficio creditorum, licet abſolutè is nõ teneatur operari, vt ſoluat debita, quia caret propria voluntate, & poſt ingreſſum acquirit monaſterio, etiam ſi ad debitum fuiſſet iuramento aſtrictus. c. licet de Regul. & eo magis ingredi poteſt de conſenſu creditorum. Innoc. & alij in rubr. de oblig. ad rat. & idem de eo qui accepit vxorem quæ patitur aliquod intereſſe, ſufficit enim cedere bonis, cum & hoc caſu requiratur eius conſenſus, vt ſupra eſt tactum, ſi matrimonium eſt conſummatum, ſi verò ratum tantum, ipſa nubere poterit poſt eius profeſſionẽ. Tertiò, qui obligatus eſt ad aliquid faciendum, tenetur id præſtare ſaltem per alium, niſi ſit electa induſtria perſonæ, quia tunc per alium id explicare non poteſt. c. ſi. de offic. deleg. & tenebitur ei ad intereſſe ex bonis, quæ attulit ad monaſteriũ, vel ijs cedendo, vt ſupra, & ſi prædicta præſtare non poteſt, ingredi poteſt etiã ſi iuraſſet illa præſtare, vt regere ciuitatem per annum, vel legere, quia nõ

dicitur

dicitur violare iuramentum, qui id in melius commutat. cap. peruenit. de iureiur. Silu. Religio. 2. nu. 5. Quartò, qui obligatus eſt ad ratiocinia reddenda, ſi quidem ciuitati, vel alij perpetuo, ingredi non poteſt. cap. legem. diſt. 4. & prius debet ſe expedire, ſi verò obligatus eſt perſonæ priuatæ, honeſtum eſt, vt prius ſe expediat, ſed non neceſſarium. Hoſt. in ſumma de oblig. ad rat. § quis obligatus. ver. nunquid autem. Quintò, qui matrimonium contraxit per verba de præſenti, ingredi non poteſt ſi ſit conſummatum poſt matrimonium contractũ, ſi verò eſt conſummatum tantum ante celebrationem contractus, vel ſi tantum eſt ratum, ingredi poteſt, & magis qui tantum ſponſalia contraxit. c. veniens. de ſponſ. c. ex publico. c. verum. c. ex parte. de conu. coniug. & etiam ſi ſponſus iuraſſet aliquàm ducere. arg. d. c. peruenit. de iureiur. Silu. d. loco nu. 9. Angel. d. verbo. num. 14. Sextò, nec qui eſt in Epiſcopali dignitate conſtitutus ſine licentia Papæ. c. licet. de Regul. Inferiores verò Epiſcopo ingredi poſſunt Epiſcopo etiam inuito, vt Decani, Præpoſiti, Archidiaconi, Archipresbyteri, Canonici, Curati, &c. c. duæ. 19. q. 2. D. Th. q. prædicta, art. 7. quam tamen petere debent, licet non obtineant. d. c. licet. de Regul. & interim eorum beneficia non vacant, niſi poſt profeſſionem tacitam, vel expreſſam, vel ſi euidenter appareat, quòd vitam mutare velint, aſſignata tamen portione fructuum beneficij alicui qui eorum loco beneficio inſeruiat. c. beneficiũ. de Regul. in 6. reliqui verò fructus monaſterio dabuntur, ne ei ſit oneroſus. cap. de lapſis. 18. q. 6. & interim erit Canonicus, &c. & intererit electionibus, &c. cum propriè non ſit religioſus. c. religioſo. de ſent. excom. in 6. Septimò, furioſus ob defectum conſenſus admitti non poteſt, ex dictis ſuperius de impubere. Silu. Religio. 5. nũ. 2 dum durat infirmitas, vt ibi dicit, etiã ſi ibi maneret centum annis, ſecus ſi ceſſet, & credatur ſanus, vt idem ſentit. Octauò, vt ibi dicit Ang. nu. 15. requiritur, vt ingrediens ſit corpore ſanus, legitimè natus, nulla vulgari infamia notatus, animo promptus, competenter literatus, vel ad honeſtos labores aptus, ex conſtitutione minorum, dicit tamen ſi cum his vltimis impedimentis reciperetur, tenere receptionem. Vltimò, ex conſtit. Sixti V. requiritur, quòd ingreſſurus non fuerit homicida, nec ſit bannitus, nec de criminali crimine accuſatus, nec illegitimus. Gregorius tamen XIIII. declarauit prædictam cõſtitutionem in eius Bulla, & reduxit eam ad ius commune.

Ingreſſus tamen religionem ſi illegitimus ſit, diſpenſatur ad ordines minores, & ſacros, non tamen Epiſcopatum, dignitates, vel beneficia curata. cap. 1. de fil. presb. in 6. Rebuff. in praxi benef tit. de diſp. ſuper defe. nat. nu. 67. iure communi, in quo ſtatur, & Bullis prædictis hodie, vt & ingreſſus tollit irregularitatem prouenientem ex delicto occulto, excepto homicidio, non tamen quò ad bigamiam, nec quò ad deformitatem corporis, reſpectu ordinum, licet ſic reſpectu profeſſionis. Nau. in cap. non dicatis. num. 92. 12. q. 2.

6 *Religionem ingrediens à quo recipi debeat.*

Sextum dictum. Ingreſſurus religionem recipi debet, & approbari à ſuperiore monaſterij de conſenſu capituli, ſi ibi obligatur monaſterio, & nõ ordini tantum, niſi Prioratus vacet, quia ſic conuentus poteſt eum recipere nomine Abbatis futuri: vt dicit Franch. in c. fin. de Regul. in 6. ſi electio ſimilis ad vtrunque ſpectat, ſecus ſi ad ſolum Abbatem ex priuilegio, vel præſcriptione, cum iure communi, ſolus ſine capitulo id non poſſit, vt

ibi

ibi not.glo.& alij; qui debent diligenter examinare qualitatem admittendi, animum, & an veroſimiliter in religione ſit profecturus, non reſpiciendo carnem, vel ſanguinem, nec acceptationem perſonarum exercendo, & diligenter inſpiciendo, ne admittendus aliquo canonico impedimento, de quibus ſupra eſt dictum, detineatur, in dubio tamen in clementiam magis inclinando, quàm in ſeueritatem, ne quis ſine graui cauſa, tanto bono, quale eſt Religio, priuetur.

8 Septimum dictum. Religionem ingrediens mutare debet habitum, & nomen. arg. c. ſuper eo. de Regul. c. monaſterijs. 19. q. 3. Hoſt. in ſumma. de Regular. §. pen. ad fi c. 1. in fi. c. ſtatutum. de Regul. in 6. clem. eos qui. de Regul. quod intelligitur de habitu religionis, quam ingreditur, nec ſufficit deferre alterius religionis habitum. gl. in d. c. ſuper eo. & ſic habet conſuetudo legũ interpres. l. ſi de interpretatione. ff. de legib. Silu. Religio. 5. nu. 5. & vetuſtiſſimus mos eſt in eccleſia, vt qui mundi cõtemptum, & pœnitentiam profitentur, ſingulari habitu vtantur, quod monachi faciunt: vt dicit Dion. c. 6. eccl. hierarc. quòd ſacerdos ſigno crucis eum conſignatum tondet, omniq́ue veſte detracta, eum alia induit: & Athanaſ. lib. de virgin. ante medium, monet ſanctimonialem, vt fuſcã, & vilem veſtem gerat. Idẽ Baſ. lib. de quæſtionib. fusè explicatis. q. 22. Chriſ. hom. 69. in Matt. ait, monachos habitu imitari Heliam, & Ioannem. idem Ambr. lib. 6. ep. 36. Hier. ep. 4. ad Ruſticum monachum. Aug. lib. 6. contra Fau. c. 9. Greg. lib. 2. dial. c. 1. Caſſian. lib. 1. de inſt. mon. & Conc. IIII. Cartag. can. 104. diſtinguit habitum laicalem ab habitu religioſo, & habetur in d. c. ſuper eo. cum multis alijs. Idq́; congruè, vt oſtendatur vitæ prioris mutatio per habitus mutationem: vt dicit Dion. loco cit. Secundò, vt propriæ profeſſionis moneantur, cum aliter ij atq; alij induantur: tertiò, vt etiam inuiti cogantur rectè viuere, cum habitu ab alijs diſtinguantur, & cognoſcantur, vt inquit Baſ. d. q. 22. Vtuntur etiam cucullis ad denotandum ſimplicitatem infantilem, & innocentiam ad quam monachi redire cupiunt, vt ibi dicit Caſſian. vtuntur etiam veſte vili, & aſpera, tum ad humilitatem, tum ad pœnitentiam, & mundi contemptum, exemplo Achab. 3. Reg. 21. Heliæ. 4. Reg. 1. Quòd etiam monachi tondeãtur, patet ex Dion. d. c. 6. Athanaſ. loco cit. Hier. ep. 26. ad Aug. & Conc. IIII. Cartag. can. 44. prohibet clericos alere comam, vel barbam, & can. 40. iubet vt clerici toto capite detonſo, ſolum circulum capilli circa aures relinquant, quod ſoli monachi retinuere, idq́; congruè, ad exprimendam imaginem coronæ ſpineæ Chriſti, vt ei maximè clerici, & monachi conformentur, vt dicit Beda lib. 5. hiſt. c. 22. & vt illa nudatione capitis ſignificetur vita pura, & aperta, non fucata vlla ſimulationis ſpecie, quam monachi habere debent, vt dicit Dion. d. c. 6. & vt ſignificetur eos debere ſuperflua maximè vitioſas cupiditates amputare, vt dicit Iſid. lib. 2. c. 4. de diui. offic. Rab. lib. 1. de inſt. cler. c. 3. & vt moniales, quæ nunquam lauabantur paterentur vermium puncturas: vt dicit Hier. in ep. ad Sabinianũ. olim tamen non raſura, ſed tonſura erat in vſu, pili enim tondebantur, ſic tamen, vt cutis tecta maneret, vt patet ex Clem. Alex. lib. 3. pedag. cap. 11. vt dicit Bellar. lib. 2. de mon. cap. 40.

De mutatione etiam nominis id patet ex vſu, ad ſignificandam prioris vitæ mutationem, per prioris depoſitionem, quod nomen ex aliquo Sancto ſumi debet, tum vt eius orationibus monachus iuuetur, tum vt ad

Religionem ingrediens mutare debet habitum, quomodo, & quare.

eius imitationem ipſe monachus excitetur.

9 Octauum dictum. Religionem profeſſurus, debet prius in nouitiatu, & probatione manere; probatur in c. Gonſaldus. 17. q. 1. c. ad apoſtolicam. de Regular. c. 1. eod. in 6. vt ſic ingrediens probet an poſſit ferre onera religionis, & in ea profeſſurus ſit, & monachi pariter, & hoc tempus, licet olim de hoc eſſet controuerſia, non debet eſſe minus anno, aliàs qui minori tempore in religione ſteterit ſi profiteatur, profeſſio non tenet, nec obligat talem ad religionis obſeruantiam. ex Conc. Trid. ſeſſ. 25. de Reg. c. 15. quod tempus debet eſſe continuum, non interpollatum. Abb. in d. c. ad apoſtolicam. vt ſic omnes regulæ obſeruantias probare poſſit, tam ieiuniorum, vigiliarum, diuinorum, & huiuſmodi, & debet etiam probationem facere in habitu propriæ religionis, non alterius. Silu. Religio. 5. n. 4 & 5. quæ tamen veſtes debent eſſe diſcretæ à veſtibus profeſſorum, clemen. eos qui. de Regul. qui annus probationis non ſufficit, niſi fiat poſt pubertatē, & hodie incipit tantum in quintodecimo anno, cū profeſſio fieri non poſſit ante decimumſextum annum expletum, ſiue ſit Religio virorum, vel mulierum. d. cap. 15. in Trid. Conc.

Religioſus fiendus debet prius in probatione manere. quanto tempore, & quomodo.

Interim verò nouitij in vno conclaui à monachis ſeparato, ſi impuberes ſint, ſub cuſtodia fidelis ſenioris erudiendi manere debent, ac piè in via domini religioniſq; obſeruantia dirigendi cap. 1. 12. q. 1. iubendo, vt deuotè pſallant, & diuinis interſint, ſemel in hebdomada peccata confiteantur viro ſeniori, & probato, & ſacram communionem ſemel ſaltem in mēſe percipiant, in laboribus, & oneribus religionis exerceantur, ieiunia ſtata obſeruent, & alia peragant, quæ Religiones ſanctè inſtitutæ ſeruari mandāt, vt in adoleſcentia optima diſciplina vtentes, in dies magis, Deo præſtante, in bono, quod eſt religionis finis, proficiant. Et cum nouitius in religione tantum cauſa eam experiendi maneat, ex prædictis, ideò non eximitur à populo, nec venit appellatione cleri, etiam in odioſis. Tiraq. tract. de retr. lign. § 1 gl. 8. nu. 32. niſi clericus ſit, qui tamen etiā ſi clericus non ſit gaudet priuilegio. cān. ſi quis ſuadente. c. religioſo. §. 1. de ſent. excom. in 6. & quieſcit ſub protectione eccleſiæ, & ideò corā iudice eccleſiaſtico eſt conueniendus. Hoſt. in c. ſtatuimus. ver. poſſe. de Regul. Io. And. Franch. in c. beneficium. de Regul. in 6. & remanet ſubiectus parochiæ cui ante ingreſſum ſubditus erat, vnde canonica portio, ſi moriatur illi debetur, non vbi cum moritur degit. Hoſt. Io. And. in c. de his. de ſepul. in c. relatum. eo. tit. & eſt ordinādus ab Epiſcopo à quo ante ingreſſum erat. Anch. Franc. in c. cūm nullus. de temp. ord. Nec poteſt dici verè monachus. c. ad apoſtolicā. de Regul. Franch. Gem. in cap. 1. eo. in 6. & poteſt exire monaſterium ante

10 profeſſionem factam nulla Prælati venia impetrata, ac ſine ſolutione impenſarum facta à monaſterio in eius victu. Abb. in d. c. ſtatuimus. de Reg. c. nō ſolū eo. in 6. vltra quæ victualia nouitius nil hodie pōt dare interim monaſterio, & ſi exit, tenetur monaſteriū ei reſtituere omnia quæ ſua erāt, ſub anathemate, & ab Epiſcopo ad id cenſuris cogi poteſt. c. 16. d. ſeſſ. 25. de Regul. in Tr. Conc. & ſi moritur in nouitiatu, bona quæ in ingreſſu contulit monaſterio, ipſi acquiruntur, non hæredibus. Abb. in c. in præſentia. de probat. teſtans de communi, cui tamen in ingreſſu nil dari poteſt, præter pertinentia ad victum & veſtitum. d. c. 15. & 16. ſeſſ. 25. de Regular. & ideò talis applicatio locum habere non poteſt, verum eſt tamen quòd no-

Nouitius an poſſit exire, & quid fiat de eius beneficijs, & bonis.

nitius,

nitius, licet non poſſit renunciare bona ſua, poteſt tamen de eis teſtari, etiam relinquendo monaſterio, ex communi, vt teſtatur Molina de iuſtit. tract. 2. diſput. 129. & ſic intelligitur quod & infra de hoc dicitur; & ſi delictum patret ob quod ex cõſtitutionibus monaſterij debeatur perpetuus carcer profeſſo, ei debetur. c. non ſolum. vbi Gem. eo. in 6. Nec eius beneficium interim vacat, vt ſupra eſt dictum. d. c. beneficium. de Regul. in 6. & minus bona patrimonialia ei ſunt auferẽda. c. quod à te. de conu. nõ ſolũ quæ ipſius erant, ſed nec ad quæ ius habebat, vt feudalia, vt dicit Tiraq. loco cit. nu. 28. & etiam teſtamentum facere poteſt. glo. Arch. Franch. & alij in c. 1. & 2. eod. in 6. de Reg. Tiraq. ibid. nu. 29. quòd ſi exeat recuperabit ea tantum bona quæ intuitu religionis præſumitur ei donaſſe, vnde ſi omnia donaſſet, ea recuperabit, ſi verò non intuitu ingreſſus, ſed ob aliud ei donauit, nõ recuperabit, nec ea quæ ſciens profeſſionem non tenere ei largitus eſt. Doct. in auth. ingreſſi. C. de ſac. ſan. eccl. Silu. loco cit. § fi. & ſi ibi decedit, bona quę monaſterio cõtulit, ei cedent, alia verò de quibus nil diſpoſuit ad cõiunctos pertinebunt. Abb. in d. c. in præſentia. de probat. Silu. loco citat. § . 12. & iſta opinio videtur æquior, licet cõi. ſit in contrarium, ꝙ omnia acquirantur monaſterio, vt dicit Dec. in d. c. in præſentia. nu. 73. de probat. Nouitius tamen iudex, vel arbiter eſſe non poterit, nec procurator, Tiraq. loco cit. n. 23. Nec beneficiũ ei conferri poteſt, c. religioſo. vbi Dom. & Anch. de Regul. in 6. nec eſt paſſim vocãdus ad electionẽ in eccleſia, vbi erat canonicus, niſi patronus ſit, vel ius aliud ſingulare habeat. Tiraq. loco cit. nu. 24. Silu. loco cit. § . 11. Nec is poteſt renunciare bona ſua, niſi cũ licentia Epiſcopi, vel eius Vicarij id fiat ante duos mẽſes ante profeſſionem, quæ & valida non eſt, niſi ſequuta profeſſione. c. 16. cit. ſi tamen non intuitu religionis in ſeculo facta ſit talis renunciatio, valet. Molina loco cit. vt nec annullatur teſtamentum factum à nouitio, etiam ſi nil reliquerit monaſterio, & idem ſi ante nouitiatum eſſet teſtatus, qui & in hoc ſolemnitatibus aliorum vti debet, maximè clericorum. Molina ibi.

Finito tempore nouitiatus, ſuperiores, nouitios, quos habiles inuenerint, ad profitendum admittant, vel è monaſterio eijciant. d. c. 16. ſeſſ. 25. de Regul. in Trid. Conc. poſſunt tamen ſuperiores ex iuſta cauſa prorogare profeſſionis emiſſionem vltra annum, vt ſacra congregatio Cardinaliũ Concilij cenſuit, teſte Graffio. de Regul. nu. 16. Et debent examinari qui habent profiteri de fine quo ingrediũtur, de eorum ſtabilitate, & deliberatione, & etiam de ſcientia, ſi futuri ſunt clerici, vt hodie communiter ſunt omnes monachi, vt dicit Abb. in c. cum illorum. de ſent. excom. alias in eis ſufficit bonitas vitæ, glo. in c. legi. 16. q. 1. & debent habere tantam ſcientiam ſaltem, vt poſſint explere munus ſuum, & ad ſacros ordines promoueri. Graff. ibi. num. 10.

11 *Profeſſio eſt facienda ab eo qui religionem eſt ingreſſus, quot modis, & quo, & quo tẽpore, & quid requiratur ad eius validitatem.*

Nonum dictum. Religionem ingreſſus tranſacto tempore nouitiatus, profeſſionem facere debet religionis, in qua eſt probatus. d. c. 16. per quam quis fit religioſus, & eſt ſolemne votum, per quod quis propriè efficitur religioſus. D. Thom. 2. 2. q. 188. art. 2.

Hæc verò profeſſio fit voce, vel ſcriptura, idq; pluribus modis; Primò, promittendo ſeruare regulam, ideſt vitam regularem, quæ conſiſtit in tribus votis, vel promittendo viuere ſecundùm regulam, quod eſt cautius, vel, & melius, promittendo obedire ſecundùm regulam, vel quæ Prælatus

iuſſerit, iuxta regulæ tenorem exequi, vt colligitur ex D. Tho. 2. 2. q. 186. art. 9. & 1. quodlib. q. 9. transgreſſio verò aliorum nõ obligat, niſi ad veniale, & alicubi etiam tantum ad pœnam taxatam per cõſtitutiones, vt apud prædicatores, vbi etiam poſſet eſſe peccatum veniale, vel mortale, ex cupiditate, negligentia, vel contemptu, vt ibi dicit D. Th. Duplex verò eſt profeſſio, Expreſſa, & tacita: expreſſa, quæ fit verbis expreſſis: tacita, delatione habitus, vt infra dicetur.

Ad hoc verò vt profeſſio expreſſa teneat, oportet vt multa concurrant. Primò, vt ſteterit per annum ſaltem in probatione, & expleuerit decimũſextum annum. ex d. c. 16. in Trid. Conc. & hoc tempus ſufficit etiam vbi eſt congregatio durior, cum c. quia in inſulis. de Regular. conſuetudine ſit abrogatum, vt dicit Silu. Religio. 3. nu. 2 ver. fallit. ſi tamen aliqua congregatio ſtatuat, vt differatur profeſſio ad decimumoctauum, vel vigeſimum annum, id ſtatutum valebit, vt de Cartuſienſibus dicit Abb. in c. quia. de Regul. quòd non profitentur ante vigeſimum annum, cum minor tantum ætas prohibeatur, non maior. Secundò, requiritur, vt intentio ſit recta iuncta cum expreſſione verborum, in quo notandũ, vt dicit Palud. 4. diſt. 26. q. 3. Silu. Religio. 3. nu. 6. quòd ſi quis intendat eſſe religioſus, licet ſimul intendat peccare, vt furari, cõtendere, & huiuſmodi, tenet profeſſio, quia intendit ſe obligare ad vota, & ſola obligatio ad vota, non impletio eſt de eſſentia religionis: ſi verò intendit aliquid contrarium eſſentiæ religionis, vt non viuere caſtè, nec ſe obligare animo ad hoc, profeſſio nõ tenet, cum id contrarietur eſſentiæ religionis, vt dicit Abb. in c. vt clerici. de Regul. vt & ſi id reluctetur voto continentiæ, obedientiæ, & paupertatis. Couar. de ſponſ. 2. p. c. 3. §. 1. nu. 18 & idem de alijs votis, vnde ſi exprimatur aliquid contrarium eſſentiæ religionis, non erit profeſſus, aliàs ſic ſi nõ repugnat, vt quòd liceat ei habere pecuniam de licentia ſuperioris, illius voluntati ſe ſubmittendo: ſic etiam ſi dicat, nõ intendo ſeruare caſtitatem, licet promittam, non tenebit profeſſio; ſic ſi quid exprimatur contra particularem auſteritatem, vt ꝙ liceat comedere carnes, ſi id ſcit contineri in regula, quam profitetur, tenetur, ſecus ſi neſcit, quando verò animo diſſentit qualitati contrariæ eſſentiæ religionis, verbis tamen contrarium exprimens, arbitror, eum teneri in conſcientia aſſenſum præſtare liberum, remota illa qualitate ad ſimilitudinem matrimonij carnalis, vbi publicè contrahens, animo tamen diſſentiens eſt, vt dicit Silu. Matrimonium. 4. nu. 8. ſic etiam ſi quis profitetur cum conditione contraria eſſentiæ religionis, vt quòd ei liceat habere proprium, profeſſio non tenet. Abb. in cap. ſi. de cond. appoſit. & ſi ſimpliciter dicit, ſe velle poſſe retinere ſua, in dubio cenſetur id voluiſſe, vt obedientiarius monaſterij. Abb. in cap. inſinuante. qui cler. vel vou. quòd ſi hanc conditionem apponit per viam conditionis reſolutiuæ, vel ſuſpenſiuæ, vt non intendo aliter profiteri, non erit religioſus: ſi verò abſque conditione reſolutiua, apponit tale pactum retinendi ſua per viam contractus, fit interpretatio, vt ſit oblatus monaſterij, licet non quò ad omnia, & non religioſus propriè, quia cum verba ſint contra naturam contractus, fit tranſitus ad alium contractum, ſi id fieri poteſt ex verborum interpretatione, quòd ſi ex verborum ſignificatu, non poteſt fieri tranſitus ad alium cõtractum, actus in totum vitietur, vt dicit Silu. Religio. 3. nu. 7. & 8. Tertiò, oportet, quòd profeſſio fiat in religione approbata, aliàs is obliga-

tur

tur religioni in genere, vt dicit Silu.ibi.nu.10. Quartò, ſi monialis ſit, ante
profeſſionem debet Epiſcopus explorare eius voluntatem an coacta, vel
volens ingrediatur.c.17.ſeſſ.25.in Trid.Conc. Quintò, requiritur, vt dolo,
quis profeſſionem non emittat, quæ tamen valet, nec metu ſi cadat in vi-
rum conſtantem, quæ non tenet, vt ſupra eſt dictum. Couar.in 4.decret.de
ſponſ.2.p.c.5.§.6.num. vlt.teſtans de communi, etiam ſi metus ſit tantum
reuerentialis, vt ibi dicit; nec blanditijs, quo caſu, profeſſio tenet, ſed bo-
na illius non monaſterio allicienti, ſed hæredibus ingredientis debentur.
c.conſtituit.20 q.3. Silu.ibi nu 11. nec metu, vt ſupra, qui tamen id exci-
piens non auditur, niſi infra quinquennium, & interim habitum nõ dimit-
tat.ſeſſ 25.c.19.in Tr.Conc. Sextò, requiritur, quòd vir profiteatur in mo-
naſterio virorum, non mulierũ, & èconuerſo, ſi tamen mentito ſexu, ſecus
fiat, licet ibi eſſe non poſſit, profeſſio tenet, cum profiteatur ſubſtantialia,
quo caſu maſculus cogetur ad monaſterium monachorum, & èconuerſo,
idque in foro fori, & etiam animæ ſi intentio erat profitendi, licet non ſer-
uandi profeſſionem, modo ſupra expoſito idq; tenetur exequi quò ad eam
dem religionem in ſpecie, vel ſaltem in genere, licet non in ſexu, quo eſt
profeſſus. Silu.d.verbo, nu.9. Septimò, requiritur, quòd profeſſio fiat ab ip-
ſomet, qui vult ingredi ſub his verbis, vel ſimilibus, trado me tibi in mona
chum, & in fratrem, dummodo recipiatur ab habente poteſtatem incorpo
randi religioni, vel cum mandato eiuſdem ſuperioris, promittendo ſe, ipſi
Prælato accipienti, omni ſtudio, Deo fauente, curaturum, vt incorruptam
ſeruet continentiam, prout humana fragilitas patietur, & obedientiã Præ-
lato debitam, & malam vitam mutet. ſi hactenus habuit, & religioſus re-
gulam ſeruet, omnia ſimul, & vniuerſa bona à ſe abdicando. Spec. in tit. de
Regular. in princ. quæ tamen poteſt fieri per procuratorem ſpecialiter à
profeſſuro ad id conſtitutũ. Silu.loco cit.nu.15. & valet facta in monaſte-
rio laxiori ab eo etiam qui vouit ingredi ſtrictius, licet ei ſit iniungenda
pœnitentia pro voti tranſgreſſione.c pen.de Reg.in 6. Octauò, requiritur,
vt fiat in monaſterio, vbi eſt profitendum. Si tamen fiat extra clauſtrum, &
habitu non mutato, & profitens bonis ſuis vſus ſit, tenet, & profeſſus tene-
tur ad regulæ obſeruantiam. Abb.in c.ſunt nobis. nu.1.2 & 3.de Regul.in
c.porrectum nu.7.eo. quæ tamen ſine cauſa extra clauſtrum fieri non po-
teſt. idem in cap.ex publico.nu.10.de conu.coniug. & etiam in domo pro-
pria in manibus abbatis, vt idem dicit in cap. inſinuante. qui cler. vel vou.
Nonò, requiritur, vt fiat coram Abbate, vel ſuperiore alio monaſterij de
conſilio totius conuentus, aliàs profeſſio non tenet. niſi Abbas ex priuile-
gio, vel conſuetudine præſcripta habeat, vt ſolus poſſit id explicare. c.fi.de
Regul.in 6. Abb.in c.porrectum.de Regul. Silu.d.verbo.nu.13. idem Abb.
in c.ad apoſtolicam.eo. quia cum ex profeſſione monachus obligetur re-
ligioni, & Religio teneatur eum perpetuo alere, oportet quòd id fiat ab eo
qui poteſt religioni incorporare, qui eſt Abbas, & ſuperior, modo quo ſu-
pra, vt dicunt prædicti, poteſt tamen acceptari ab alio etiam clerico, vel lai
co, cum mandato ſuperioris, & idem ſi ſine mandato eius id fecit, nomine
tamen eius, & ſuperior poſtea id ratificet, vt dicit Silu. loco cit.nu.16. & ſi
Abbas eſt mortuus, poteſt fieri corã conuentu, qui recipiat nomine futu-
ri Abbatis, ſi tamen receptio pertinet ad vtrunque ſimul, aliàs ſecus. c.fin.
de Regul.in 6. quòd ſi fiat coram Epiſcopo, is erit verus religioſus, & ma-

nebit

nebit in domo Epiſcopi ſub obedientia eius, quod intelligitur ſi admiſerit
eum nomine alicuius Prælati, alicuius regulæ approbatæ, & ad monaſte-
rium ipſi Epiſcopo ſubiectum, quo caſu matrimonium poſt per eum con-
tractum irritum erit, etiam ſi talis maneret in ſeculo, ſi verò monaſteriũ
ſit exemptũ, licet Epiſcopus eum recipiat ad profeſſionem nomine mona
ſterij, ſi monaſterium id poſt nõ ratificet, non tenebit profeſſio, & matri-
monium poſt contractum erit validum, cum irritetur matrimonium per
profeſſionem ſi modo fiat in religione probata, & non aliter, & ordinem
ſacrum. c.vnico.de voto.in 6. quia Epiſcopus non poteſt incorporare ali-
quem religioni inuitis fratribus, vnde in materia ſtricta hic non dicetur
religioſus. Abb.in d.c.porrectum.Silu.Religio.3.nu.14. & inferior Præla-
tus Epiſcopo nõ poteſt admittere aliquem, etiam hoc modo ad profeſſio-
nem, cum id ſpecialiter Epiſcopo concedatur, vt ibi dicit Abb. conuentus
tamen ſolus mortuo Abbate, vbi receptio ad vtrunque pertinet poteſt ali-
quem ad religionem recipere. c.fin.de Regul.in 6. Decimò, requiritur, ꝗ
fiat vni religioni probatæ in ſpecie.d.c.vnico.de voto.in 6. vnde profeſſio,
qua quis obligatur religioni in genere, non tenet, vt ſi fiat vni ex mendi-
cantibus, & matrimonium poſt erit validum, licet peccet. Silu.loco cit.nu.
18.ver.tertio. Vndecimò, requiritur, quòd fiat de tribus votis, ſcilicet, obe-
dientia, paupertate, caſtitate, quæ ſunt ſubſtantialia religioni. cap.cum ad
monaſterium. de Regul. vnde ſi deducit in pactum, quòd ad vnum tantũ
ex his velit teneri, non erit profeſſus propriè, ſi verò id non deducit in pa-
ctum expreſsè, tenet profeſſio de vno voto obedientiæ ſolummodo, ſi adda-
tur ſecundùm regulam tale, vt dicit Innoc.in d.cap.cum ad monaſterium.
Silu.d.num.18.ver.quinto. Duodecimò, requiritur, vt mutet veſtes diſtin-
ctas à veſtibus nouitiorũ benedictas à ſuperiori ante altare maius, & ſer-
uatis cœremonijs in Pontificali, & Cœremoniali ſtatutis, ingrediatur mo-
naſterium animo ibi morandi. c.1.c.ſtatutũ.de Regul.in 6. clem.eos qui,
eod. qui tamen habitus non eſt de ſubſtantia religionis. c.porrectum.eod.
c.conſtitutionem.eod.in 6. cum & ſi quis vt malè agat habitum religionis
ſuſcipiat, cogi non poſſit, vt monachus fiat, licet aliàs grauiter puniatur.
glo.in c.tuarum.ver.ſignatos.de priuil. Decimotertiò, debet profeſſio exa-
rari in ſcriptis, vt dicit Spec.tit.de Regul.in princ. Abb.in c.cum cauſam.
nu.7.de elect.nec vis eſt per quæ verba concipiatur, dummodo conſtet de
mente. Abb.in d.c.porrectum. quæ tamen ſcriptura non eſt de ſubſtantia
profeſſionis. Abb.in c.nuper.de teſtib.& tenet emiſſa etiam per excommu
nicatum. Idem in c.ex publico.de conu.coniug. Et hæc de profeſſione ex-
preſſa, & vbi in aliqua religione requiritur profeſſio expreſſa, ad id ſunt
cogendi. ex deciſ.250. congr. Conc. & tenet profeſſio, etiam ſi non ſerue-
tur forma religionis, modo ſeruetur forma conciliaris, in foro conſciẽtiæ.
Boer.deciſ.1.nu.40.cum ſeq. Abb.in c.quia in inſulis. de Regul. & fit his
verbis. Ego N. frater, vel ſoror N. voueo, profiteor, & promitto Deo, Bea-
tæ Virgini, & omnibus ſanctis, & tibi Reuerendiſs.D.Epiſcopo, vel Priori,
Abbati, &c. caſtitatem, paupertatem, & obedientiam, & obſeruare omnia,
& ſingula in regula contenta, & clauſuram, ſi ſit monialis. Et hæc profeſſio
obligat ad omnia onera religionis, & ad obſeruantiam.c.1.& 19.ſeſſ.25.in
Trid.Conc.& etiam ſi tacita ſit. Zerola in praxi.verbo, Profeſſio.

Altera verò profeſſio, quæ tacita dicitur, eſt quæ fit ſine voce, & ſcriptu-

ra,& ex qua, ex ſignis, vel coniecturis, iuris interpretatione, & præſum- 12
ptione,elicitur conſenſus,atque profeſſio, idq́ue pluribus caſibus,quando conſtitutus in ætate legitima,ideſt,qui expleuit decem & ſex annos,& ſtetit in probatione per annum ,ſciente eo qui poteſt incorporare religioni, vel alio de eius mandato,& conſentiente,vel poſtea ratum habente, in religione approbata,iuxta not.in d.c. vnico.de voto. in 6. in c.conſtitutioné. de Regul.in 6. ſciens,& volens ſe ingerit actibus, qui profeſſis tantũ iure, vel conſuetudine conueniunt, ſi ſit tamen nouitius, & ſciat ea conuenire profeſſis tantum,quia ſi ignoret, præſumptio ceſſat, & ſi ſpontè ſe ingerit, non metu,puta electioni,& ſi perſeuerat in tali actu ſpatio tridui,vel loco tridui, habitũ ſuſcepit,& id egit cũ habitu profeſſorũ diſtincto in colore, ſciſſura,vel forma,& ſimul exercuit actũ profeſſorũ,vt quia interfuit conuentibus capitularibus,ſimul cum profeſſis, quibus profeſſi tãtum interuenire poſſunt;quibus duobus cõcurrentibus,ſcilicet ſuſceptione habitus profeſſorum,& exercitio actus profeſſis tantum ſpectantis, nõ requiritur illa tridui perſeuerantia, concurrentibus tamen ijs de quibus ſupra, vt optimè exponit Abb.in c.vidua.de Regular.dicens tamen oportere,vt is ſit nouitius,quia ſi clericus ſecularis ſic intereſſet, non cenſeretur profeſſus. Aliæ quoq; coniecturæ adſunt, ex quibus elicitur, quòd elapſo anno probationis conſtitutus in ætate legitima, tacitè voluerit profiteri: primò, qñ ſpontè renunciauit beneficium eccleſiaſticum, quod poſſidebat multis laboribus acquiſitum,abſq; proteſtatione,quòd per hoc non intendit relinquere ſeculum: ſecundò,quando confitetur nunc quòd tempore ingreſſus habuit animum dimittendi ſeculum:tertiò,quando tempore ingreſſus id expreſſit:quartò,quando tempore ingreſſus obtulit expreſsè ſe,& ſua, omnia ſcilicet vel maiorem partem, aliàs non eſt præſumptio, quòd voluerit vitam mutare: quintò, quando renunciauit omnino proprijs, vel quando caſtitatem , & obedientiam ſolemniter promiſit: ſextum ſignum,quando nouitius fecit magnam tonſuram: ſeptimum,quãdo nouitius ob delictum commiſſum ſpontè ſuſcepit pœnitentiam conſuetam profeſſis tantum imponi: octauum, quando nouitius acceptat beneficium regulare, vel Prioratum,quæ profeſſis tantũ dantur. c.nullus.de elect.in 6.vt declarat Fran. poſt tex.& glo.ibi.in c.non ſolum.nu.6.de Regul.in 6. quibus tamen caſibus, quinto,& octauo excepto, poſſe admitti probationem in contrarium exiſtimarem,cum ſit præſumptio iuris tantum.Franch.in c.1.§.qui verò. de Regular.in 6.in princ.

Profeſſio tacita quot modis facta intelligatur.

Secundò, tacita inducitur profeſſio, quando nouitius in ætate legitima conſtitutus,vt ſupra,habitum profeſſorũ ſuſcepit, qui diſtinctus ſit ab habitu nouitiorum,idq́; ſciens is per hunc actum fieri profeſſionem tacitam de iure,vel conſuetudine,ac ſpontè non metu coactus, & ab eo qui poteſt incorporare religioni,& ſub eius obediẽtia, & triduo in eo propoſito perſeuerat;his enim concurrentibus tacita profeſſio inducitur. c.ad apoſtolicam.vbi Abb.extra de Regul.c.conſtitutionem.eo.in 6.quæ ſi ſit intra annum probationis obligat religioni in genere,non illi in ſpecie, vnde ad laxiorem etiam regulam tranſire poterit.d.c.conſtitutionem. & Abb.in d.c. ad noſtram. ſequitur Silu.verbo,Religio.3.nu.19.ver.ſecundo ; quod tamen hodie non poteſt euenire intra annum probationis ,cũ profeſſio non teneat, niſi quis ſaltem per annum cũ habitu in probatione ſteterit. c.15.

ſeſſ.

ſeſſ.25.in Trid.Conc.poteſt tamen & hæc tacita fieri,ſi quis tranſactis decem & ſex annis ætatis ſuæ, & poſtquam in probatione per annum ſtetit, huiuſmodi habitum,ſeruatis ſupra dictis, ſuſcepit.

Tertiò,tacita inducitur profeſſio,vbi in ætate quindecim annorũ expletorum conſtitutus per annũ continuũ defert habitũ nouitiorũ non diſtinctum patẽter colore,ſciſſura,vel forma ab habitu profeſſorum,licet ſit benedictione occulta,vel alio modo occultè diſtinctus,ſcienter tñ & concurrentibus ijs de quibus ſupra.tex eſt in cap.1.§.qui verò.eod in 6.clem.eos qui.de Regul.ſufficeret tamen diſtinctio ſolius benedictionis, quando vbi dantur profeſſis benedicuntur, non autem quando dantur nouitijs tantũ. d.c.1.in fin.Zab.in d.clem.eos qui. vbi & dicit,quòd ſi in monaſterio erat conſuetudo, quòd moniales poſt ſuſceptum habitum poterant redire ad ſeculum ante ſuſceptum velum, non intelligitur ex ſuſceptione habitus ſublata,& ſic nec tacita inducta profeſſio, vt nec ſi is qui detulit habitum proteſtatus ſit,ſe non intendere per hoc profiteri. Dicitur verò habitus diſtinctus patenter per colorem,ſciſſuram,vel formam ; latenter diſtinctus dicitur per perſonam quæ dat,per locum vbi datur, & per formam dationis,quæ vltima non conſideratur,ex d.clem. & hic annus intelligitur incipere à ſuſceptione habitus,licet interim nouitius illum paruo tempore dimiſerit,& poſtea reaſſumpſerit, vt dicit Franch.in d.c.1.in princ.eod.in 6. licet in hoc hodie ex Conc.Trid.dici poſſit vt annus non ſit interpollatus, per dictionem ſaltem ibi appoſitam , & hæc procedunt quando geritur in eodem monaſterio , quia ſic obligatur illi monaſterio is, & etiam quando habitus eſt indiſtinctus ab habitu profeſſorum,diſtinctus tamen à ſecularibus ſecum degentibus,quia ſi ſeculares ſecum degentes eodem habitu indiſtincto vterentur,quo profeſſi,per delationem huiuſmodi habitus,nõ intelligeretur facta tacita profeſſio, vt dicit Silu.d.verbo,Religio,3. n.19. ver.tertiò inducitur.Sunt & alij caſus in quibus inducitur tacita profeſſio, præter ſupra enumeratos:vt dicit Franc.in d.c.1.§.qui verò.Primò,quando quis renunciat mundo,& pompis eius, & beneficio conſtitutionis ſtatuimus. eod.extra ; quod tamen vltimum hodie non procederet. arg.cap. ſi diligenti . de foro compet. & profeſſio tacita incipit in vltimo inſtanti anni probationis . Zerola loco cit. Secundò,quando in habitu communi compleuit annum probationis, niſi conſuetudo habeat, quòd requiratur verbalis profeſſio,vel alia ſolemnitas, quia tunc non ſufficeret delatio habitus,& minus ſi non ſit habitus religionis.ex Conc.Trid.d.c.15.& ſimiliter ſi monaſterium ingreſſus in minori ætate , elapſo anno poſt maiorem ætatem,in monaſterio permanſerit,nec reclamauerit, ſic enim cenſetur ratificaſſe.deciſ.Rom.216.2.p.nu.6.in nouiſſ. Tertiò, quando iurauit quòd nunquam exiet: Quartò,quando ſub hac cõditione fuerit manumiſſus pubes,vel impubes ..Quintò , quando eſt conſuetudo in aliquo monaſterio, quòd non fiat expreſſa profeſſio,ſed ſolum quòd conuertendus in ingreſſu promittat in manu Prælati obedientiam:Sextò,quando quis deliberatè emiſit votum intrandi aliquam religionem, & poſtea per interuallum ſuſcepit habitum ibi ab eo qui poteſt incorporare illi religioni, vel ſi vno contextu votum emiſit, & ſolemniter habitum ſuſcepit, animo mutandi ſeculum, concurrentibus tamen ijs de quibus ſupra, ætate ſcilicet,probatione per annum,&c.Zab.in d.clem.eos qui.num.4. quibus tamen caſibus,vbi

expreſſè

expreſsè non eſt facta profeſſio, admitteretur probatio in cõtrarium, cum ſit præſumptio iuris tantum, vt dicit Franc. in d. c. 1. §. qui verò. licet in caſu delationis habitus. Zab. cenſeat eſſe iuris, & de iure præſumptionem, ex d. clem. eo. dicente, decernimus eo ipſo religionem illam eſſe profeſſos.

Effectus verò tacitæ profeſſionis eſt, vt obliget illi religioni, vbi eſt facta 11 in ſpecie, ſicut & expreſſa, ſi legitimè fiat, niſi alicubi adſit conſuetudo, quod profeſſio non teneat, niſi facta ſit expreſsè, quæ valet, vt dicit Zab. loco cit. reiecta diſtinctione inter mendicantes, & alios, cum hodie non liceat profiteri, niſi poſt annum probationis, nec niſi poſt decimumſextum annum completum. ex Trid. Conc. ſupra relato. clem. eos qui. de Regular. & is tenetur ad tria vota religionis ſubſtãtialia, ad alias verò obſeruãtias, in quibus Prælati diſſimulando videntur diſpenſare, non obligat, maximè ſi ſit ſimplex, vt dicit Silu. poſt D. Tho. d. verbo. nu. 20. nec is poteſt promoueri ad prælaturas regulares, vel beneficia. c. nullus. de elect. in 6. clem. ne in agro. §. ſanè. 2. eo. qui tamen tacitè profeſſus cogere poteſt monaſterium, vt eum expreſsè recipiat. Abb. in c. ſi cauſam. nu. 8. de elect.

Profeſſionis effectus quis ſit.

Facta profeſſione, homo fit verè, & propriè religioſus. c. ad noſtram. eo. clem. eos qui. cum alijs ſupra allegatis, & liberatur à patria poteſtate. Abb. in c. ſi quis. de Regul. & cenſetur mortuus mundo, quò ad actus ciuiles. c. placuit. 16. q. 1. l. Deo nobis. C. de epiſc. & cler. in his quæ ſunt iuris poſitiui non naturalis. Abb. in cap. 2. de vita, & hon. cler. nec in ijs quæ ſpectant ſuum, vel monaſterij fauorem. Berous in c. in præſentia. n. 538. de probat. eo tñ modo quo ſigillatim inferius loco ſuo, declarabitur, quod & fallit in caſibus, de quibus Fel. in c. cum dilecta. de reſcript. Capr. reg. 85. in quibus non habetur pro mortuo. Et obligatur ad tria vota ſubſtantialia regulæ, nec poteſt quicquam excipere, quod vi ſit ingreſſus, &c. niſi intra quinquennium habitum non dimiſerit, & cauſas coram ordinario, & ſuo ſuperiore probarit, aliàs vlterius non auditur. Zerola loco citat. verbo, Profeſſio. ex Conc. Trid. ſeſſ. 25. de Regul. c. 19. & ſi promittit obedire ſecundùm regulam, tranſgreſsio aliorum eſt ſolum venialis, & profeſsioni minorum contrariatur tranſgreſsio trium votorum, & contemptus expreſſus, vel poſitiuus regulæ, & negatiuus cuiuſlibet ſtatuti notabilis regulæ, & ex forma profitendi, tranſgreſsio omnium facientium ad tria vota, imò omniũ contentorum in regula, licet fortè Beatus Franciſcus aliam intentionem habuerit; profeſsioni verò monachorum contrariatur tranſgreſsio trium votorum, contemptus expreſſus, vel poſitiuus regulæ, & negatiuus cuiuſlibet ſtatuti regulæ, non tamen tranſgreſsio omnium facientium ad tria vota, vel contentorum in regula: profeſsioni prædicatorum contrariãtur duo prima, ſed non contemptus alicuius ſtatuti notabilis, ſed contemptus omnium, quod eſt commune omni profeſsioni, quia ſic contemnitur perfectio, quam quilibet regularis tenetur intendere; & prædicatores promittunt obedientiam ſecundùm regulam, & conſtitutiones, & licet tranſgrediendo conſtitutiones ex vi conſtitutionum non peccent, niſi ratione præcepti, vel contemptus, ſecus tranſgrediendo regulam, quia patres voluerũt conſtitutiones non obligare ad culpam, ſed id non dixere de regula, nec etiam ſtatuere potuere, quia regulæ approbatæ nõ poſſunt mutari, niſi per Papam, conſtitutiones verò mutari poſſunt per Prælatos religionis, vnde omnis tranſgreſsio eorum quæ ſunt in regula, citra præcepta, eſt eis venia-

 lis.

lis. Silu. Religio. 3. nu. 15. & ſi ingreditur quis religionem relaxatam, quæ poſtea reformetur, ſi erat doctor, vel perſona ſagax, aut ſibi eſt lecta regula antiqua, & nil reſpondit, tenetur ibi eſſe, ſi verò dixit, ſe velle ſeruare tantum quæ vigent tunc, poterit ingredi regulam laxiorem, ſi reformetur, & interim ſi viuat ſecundùm eam relaxatam, ſi relaxatio nõ eſt circa tria vota, vel ordinata neceſſario ad illa, aut præcepta, ſed alia, & ſi in his eſt conſuetudo tanti temporis cuius initij memoria nõ extat, excuſatur à peccato, ſi eius animus fuit ſe obligandi prout regula tũc vigebat, quæ ſi poſt reformetur, ſi reformatio eſt circa tria vota, vel ordinata ad illa neceſſario, aut præcepta, tenetur obedire, nec poteſt exire, ſi circa alia accidentalia non grauia, poteſt ingredi laxiorem. Abb. in c. ſuper eo. de Regul. Silu. loco cit. nu. 12. & ſi alicubi antiqua regula non ſeruetur, ſi reformetur, tenetur eam ſeruare, vel exire. Silu. ibi. Sunt & aliqui religioſi, qui dicuntur oblati, qui ſe & ſua habitu non mutato monaſterio offerunt, cum è conuerſo, conuerſus dicatur, qui prædicta facit habitu mutato, licet dicatur laicus, cum ad ordines non promoueatur, monachi verò hodie ſunt qui ad ordines promouentur, licet ſecus olim fieret. Abb. in c. non eſt dubium de Regul. & iſti oblati magis aſtringũtur monaſterio, quàm monachi, quia ſunt quaſi ſerui monaſterij, nec poſſunt tranſire ad ſtrictiorem religionem, nec mutant habitum, quia non aſſumunt habitum religionis, ſed tamen diſtinctum ab habitu ſeculari, & quidam dicuntur plenè oblati, qui ſe, & ſua dedunt religioni profitendo tria vota, non tñ aſſumpto habitu religionis, quidam nõ plenè, vel mutato habitu diſtincto à ſeculari, vel datis ſuis rebus loco mutationis habitus. Silu. Oblatus. Abb. in cap. vt priuilegia. de priuil. & vt dicit Abb. in c. inſinuante. qui cler. vel vou. fœmina poteſt profiteri religionem maſculorum in manibus eorũ, & erit vera religioſa, licet non intret monaſterium monialium, ſed moretur in domo ſua, imò & ſi non acceptetur ab aliquo, vt ibi dicit Apoſt. quod tamen hodie non procedit. ex d. c. 15. Conc. Trid. ſeſſ. 25. de Regul. ſubdens idem Abbas, quòd etiã quis poteſt profiteri in manibus Epiſcopi, vel Abbatis in domo propria, qui poterunt ei aſſignare certum locum vbi moretur, & dare ei ſua bona in adminiſtrationem, non poſſunt tamen obligare ſe vt perpetuò eũ ibi relinquant, quia Papa ſolus id poteſt, vt ibi dicit Abbas. Et Epiſcopus proinde curare debet, vt moniales ſtatim elapſo anno profiteantur, ſi ſint legitimæ ætatis profitendi, cum plus ſic mereantur in actibus religionis, quàm ante, cum ſit magis meritorium aliquid facere ex voto, quàm non. D. Tho. 2. 2. q. 88. art. 6. Nau. c. 12. num. 32. notab. 4. Sot. 4. ſent. diſt. 19. q. 1. art. 1. colum. fin.

Et quòd ingreſſus religionem, ſi de nouo in totum reformetur, non teneatur ad illam reformationem, teſtatur de communi. Graph. de Regul. nu. 47. niſi illa reformatio ſit circa aliqua parua quæ potuit præuidere, & cadunt ſub obedientia, vel niſi reformatum fuiſſet in regula, & relaxatio noua cuius initij memoria extat, quia id potuit cogitare, vel ſi eſt perſona docta, & ſagax, vt ſupra dictum eſt, quia ſic tenetur, & modo reformatio ſit iuxta ordinem, & regulam. Dec. in c. ad noſtram. nu. 4. de appell. vel circa ſubſtantialia religionis, vel ad id tendentia, ſic tenetur, & tutius eſt omnia ſeruare, ob obedientiæ votum emiſſum.

Decimum dictum. Bona omnia profeſſi, vnà cum eius perſona, religioni,

ſti, quam ingreditur, addicuntur. cap. qui a ingredientibus. 19. q. 3. authen. ingreſſi. C. de ſac. ſan. eccl. idque ipſo iure, vt ibi dicit Iaſ. in princ. Molina de iuſtit. tract. 2. diſput. 140. Dec. in c. in præſentia. de probat cum retineat iura ſuitatis, & ideò patris hæreditatem etiam non aditam, transmittat ad monaſterium Iaſ. in l. ſub conditione. num. 1. de liber. & poſth. Alex. conſil. 57. lib. 2. 14 *Profeſſi bona, & beneficia cui acquirantur, latè declaratur.*

Secundò, ampliatur, vt procedat etiā in vſufructu quod debebatur ingreſſo, quia licet non ius, commoditas tamen vtendi acquiritur monaſterio, dum monachus viuit, vt dicit Bald. in d. auth. nu. 31. q 7. penſiones tamen eccleſiaſticæ debitæ ingredienti per religionis ingreſſum extinguuntur. Gig. de Penſ. q. 67. id pluribus probans.

Tertiò, ampliatur, vt ſi filius in poteſtate exiſtens tranſeat ad religionē, qui habeat bona aduentitia, proprietas eorum tranſit ad monaſterium, ſalua patri legitima, & vſufructu, vt dicit Spec. de ſtatu mon. nu. 9. q. 5. & multo magis caſtrenſia & quaſi trāſeunt ad monaſterium: vt ibi dicit additio; ſi verò èconuerſo pater ingreditur, dimidia vſusfructus aduentitiorum patri debetur.

Quartò, ampliatur, quòd ſi filius regis ingreditur monaſterium, & pater moritur ſine aliquo hærede monaſterium ſuccedat de iure, licet de facto non ſeruetur, vt ibi dicit q. 11. nu. 15. in quo tamen Dec. in c. in præſentia. nu. 74. contrarium ſequitur, ſed prior opinio eſt verior iure, niſi ſtatuta regni ſecus diſponant à Papa in hoc approbata.

Quintò, ampliatur, vt mortuo filio monacho, monaſterium ſuccedat patri ab inteſtato, cum monaſteriū habeatur loco filij, vt ibi dicit q. 10. n. 14. Alex. conſ. 57. lib. 2. Dec. in c. decernimus. col. 11. de iudic. etiam mortuo ipſo monacho poſt patrem. Ang. in §. alienus. Inſtit. de hære. inſt. vel ante.

Sextò, ampliatur, vt ſi profeſſo hæreditas relicta ſit, monaſterium abſq; vllo monachi facto ſuccedat. Clarus in §. teſtamentum. q. 28. Corn. conſ. 88. col. 2. & conſ. 272. lib. 3. Soci. conſ. 183. lib. 2. Berous in cap. Raynutius. num. 390. de teſtam. Couar. in cap. 1. nu. 21. de teſtam.

Septimò, ampliatur, quòd ſi tranſit de vno monaſterio ad aliud: primò, acquiſita acquirantur primo monaſterio: ſecundò quæſita ſecundo, & ſi non habet vnde viuat, in ſecundo habebit vſumfructum bonorum primo quæſitorum, remanente tamen proprietate primo monaſterio. Spec. ibi. q. 6. num. 10.

Octauò, ampliatur, vt ſi monachus decedat ante aditionem hæreditatis, vel ipſam repudiatam, quòd nihilominus monaſterium præferatur ſubſtituto, vt ſupra. Didac. loco cit.

Nonò, ampliatur, vt non liceat monacho paternam hæreditatem recuſare in præiudicium monaſterij. Spec. ibi. q. 9. nu. 13. ſi tamen eam non vult adire, non acquirit monaſterio, niſi ſaltem coactus adeat, vt ibi dicit q 8. verius tamen non requiritur aditio monachi, quia hæreditas ipſi delata eo ipſo tranſit in monaſterium abſq; vllo facto monachi, & monaſterium ipſum, vel Abbas ſolus adire poterit, & ſi is decedat ante aditionem hæreditatis, vel repudiet, tamen monaſterium præfertur ſubſtituto, & ſi is ſubſtitutus fuit alicui, hoc iure non priuatur per ingreſſum religionis, vt dicit Cucch. de Regul. num. 104. cum ſeq. iure ſcilicet canonico, vt ibi dicit, cū iure ciuili eius factū eſſet neceſſariū, vt trāsferat id ius in monaſteriū.

Decimò, ampliatur, vt ſi monachus ſubſtitutus alicui in hæreditate ſit, monaſterium primo decedente, ſuccedat in ſubſtitutione, ſi monaſterium capax ſucceſſionis ſit, quo tamen caſu ſi is egreditur religionem incapacem, ſubſtitutionis ius recuperabit. Bald. & Angel. in l. ex facto. ff. de vulg. Crau. conſ. 152.

Vndecimò, ampliatur, vt ſi à patre, vel matre potuerit exhæredari ob aliquod vitium ingratitudinis iam non poſſit, quia hoc vitium per religionis ingreſſum tollitur. c. ſi. 19. q. 3. vbi glo. & in c. ſi qua mulier. ea.

Duodecimò, ampliatur, vt ſi pater ingreſſus ſit religionem, filius legitimam ad ſummum habere poſſit, eo profeſſo. Soc. in reg. 180.

Decimotertiò, ampliatur, vt ingrediens religionem nõ poſſit facere pactum de retinendo bona propria, ſed acquiruntur eo ipſo monaſterio. Iaſ. in d. auth. nu. 30. 77. qui tamen poteſt ſibi reſeruare poteſtatem diſponendi de parte bonorum, vt poſſit teſtari, vel contrahere. Cagnol. in l. fi. num. 186. ad 209. C. de pact. quod intelligi poteſt ante profeſſionem, poſt eam enim id ei non licet.

Decimoquartò, ampliatur, vt ſi quis dedicet ſe, & ſua monaſterio, etiam quòd non fiat monachus, ſed ſit tantum oblatus, in hac dedicatione veniũt etiam bona futura. Abb. & Butr. in c. fi. in princ. de ſucceſſ. ab inteſt.

Decimoquintò, ampliatur, vt ſi teſtator ſic diſpoſuerit, quòd ſi filius eius deceſſerit ſine filijs legitimis, & naturalibus ex ſe procreatis, talis ſubſtituatur, ſi is filius ingreditur monaſterium, excluditur ſubſtitutus, quia monaſterium habetur loco filij, quia hoc caſu non eſt præſumendũ, quòd cogitauerit neceſſariò de excluſione monaſterij, ſecus quando appareret quòd teſtator cogitauerit de monaſterio, & voluerit omnino ſubſtitutum id excludere, vt inquit Dec. in d. c. in præſentia. nu. 58. propè fi. de probat. & in dubio excluditur ſubſtitutus à monaſterio bonorum capace. Fulg. conſ. 53. Ang. conſ. 80. Bal. conſ. 426. vol. 2. Anch. conſ. 165. Tiraq. in l. ſi vnquam. nu. 42. C. de reuocan. donat. cum magis communi.

Decimoſextò, ampliatur, vt ſi quis habeat liuellum, vel precarium, & ingrediatur monaſterium, acquiratur monaſterio, niſi adſit clauſula, quòd non tranſeat in militem, eccleſiam, vel potentiorem. Iaſ. in d. auth. nu. 46.

Decimoſeptimò, ampliatur, vt procedat etiam in feudo, ſi debeat tale ſeruitium, quod monaſterium poſſit præſtare, vt annuam penſionem, vel ſit ſeruitium perſonale, quod honeſtè poſſit à monaſterio præſtari per ſe, vel alium, ſecus ſi ſit ſeruitium perſonale militare, & huiuſmodi, quod nõ conuenit Religioſis. Iaſ. in d. auth. nu. 47. Dec. in d. c. in præſentia. num. 74. & ſi eſſet feudum fœminæ tranſit etiam in monaſterium, quia poteſt ſeruire per ſubſtitutum, vel ſi ſit feudum francum, ideſt liberum, & conceſſum ſine iuramento fidelitatis. Dec. ibi nu. 75. & 76.

Decimooctauò, ampliatur, in emphyteuſi à priuato conceſſa, quia tranſit in monaſterium, pro vita tamen ingredientis, & non vltra, ſicut & vſuſfructus, non autem ſi ſit emphyteuſis eccleſiæ, quia trãſit tantum in filios, & non in monaſterium, vt ibi dicit Dec. nu. 77.

Decimononò, ampliatur, vt ſi quis ante ingreſſum inſtituit extraneum hæredem, ſi non cogitauit de ingreſſu, rumpatur teſtamentum, quaſi mutata voluntate, & poſthumi agnitione, ſecus ſi cogitauit, & præſumitur cogitaſſe ſi de recenti poſt conditum teſtamentum ingreditur, vt dicit Bald. in

auth.

auth.ſi qua mulier.num.9.vſque ad 13. C.de ſac.ſan.eccl.& ſi cogitauit de ingreſſu, & nil reliquit ei, rumpitur teſtamentum tanquam nato poſthumo, cum monaſterium habeatur loco filij, & ideò debet inſtitui ſaltem in legitima, aliter ad eius ſupplementum agere poteſt. not.in authen.ſi qua mulier.C.de ſac.ſan.eccl.& in l.omni modo. C.de inoffic.teſtam.

Vigeſimò, ampliatur, vt ſi ingrediẽs monaſterium habebat filios, & nil diſpoſuit de bonis ſuis, legitima eis debeatur, reliquis monaſterio debitis. Bal in d.auth.ſi qua mulier.in princ. C.de ſac.ſan.eccl.

Vigeſimoprimò, ampliatur, vt non valeat conditio appoſita inſtituto, ſi non ingreditur monaſterium, vt nec valet ſtatutum, quòd ingrediens monaſterium, nõ ſuccedat, quia vtroq; caſu quis retrahitur à religione, quod intelligitur ſi retrahitur à religione in genere, ſecus ſi à tali monaſterio, quia aliam ingredi poteſt; èconuerſo vero valet conditio, & inſtitutio, ſi religionem ingreditur, quia licet retrahatur à matrimonio carnali, inuitatur tamen ad ſpirituale quod melius eſt. Dec.in d.c.in præſentia, num.53. ad fin. & 54.

Vigeſimoſecundò, ampliatur, vt ingrediens monaſterium, ſi ante ingreſſum non condidit teſtamentum, liceat ei hæreditatem inter filios diuidere, legitima eis non diminuta, & quod eis non dederit monaſterio competet, quòd ſi omnem ſubſtantiam inter filios diuidere velit, ſuam perſonam cum filijs annumerare debet, & æquam portionem eis retinere. d.auth.ſi qua mulier.& ſi moritur poſt ingreſſum legitima eis debetur, & reliquum monaſterio: d.auth.

Vigeſimotertiò, ampliatur, vt ingrediens monaſterium non poſſit quid ſibi reſeruare, vt proprium, nec vſumfructum, licet Abbas poſſit pro bona cauſa aliquid ei relinquere, non ſic tamen quin idem ei id auferre nõ poſſit, nec ex pacto quoque id fieri valet. d. Bal.in d.auth.ingreſsi.nu.21.

Vigeſimoquartò, ampliatur, vt ſi profeſſus relinquat medietatem bonorum filijs, & de alia medietate nil dicat, quòd illa debetur monaſterio. Bal.in d.auth.ſi qua mulier.nu.31. C.de ſac.ſan.eccl.

Vigeſimoquintò, ampliatur, vt ſi quid legetur monacho cum conditione, quòd nil quæratur monaſterio, proprietas acquiritur monaſterio tamen, & Abbas poteſt concedere illi monacho adminiſtrationem illius relicti pro libris, veſtibus, &c. quòd ſi nolit, relictum remanebit penès grauatum. d. Abb. in c. 2.nu.8. de ſtatu mon.

Vigeſimoſextò, ampliatur, vt bona, & eorum poſſeſsio monaſterio acquiratur eo ipſo, quando tacitè veniũt, vt ex ingreſſu, ſecus ſi ei dicantur, quia tunc requiritur apprehenſio. Dec.in d.c.in præſentia.in fi.

Vigeſimoſeptimò, ampliatur, vt falcidia, vel trebellianica non deducantur ex relictis monaſterio, vt nec cauſæ piæ. auth.ſimiliter. C.ad leg.Falci. §.ſi autem.auth.de eccleſ.tit.Silu.Legitima.q.9.

Limitatur verò prædicta concluſio, quòd bona profeſsi nõ tranſeant in monaſterium. Primò, quando quis dolo inductus eſt à monachis vt fieret monachus, vel regularis, quod aliàs non feciſſet, ſi ſic inductus non eſſet, quia licet hoc caſu teneat ingreſſus, niſi ſit talis dolus, qui etiam prudentem quemq; deciperet, quia ſic viciaretur profeſsio. Dec.in d.c.in præſentia.nu.9.de probat. bona tamen ipſius non fortè tranſeunt in monaſteriũ, ſed debentur eius agnatis: inquit Bal.in d.auth.ſi qua mulier.q.vlt. n.33.

C.de

C.de ſacroſan.eccleſ. Cœpol.caut.201.Aymo.conſ.160. quod intelligitur quando totum monaſterium fuit in culpa, vel maior pars, ſecus ſi aliqui tantum religioſi id feciſſent, quia id non præiudicaret monaſterio, vt ibi inquit Dec.num.7.& 8.

Secundò,limitatur,ſi pater legauit mille filiæ ſi nubat,& ducentum tantum ſi monaſterium ingreditur, quia ea ingrediente ducentum tantũ debentur. Dec.in d.c.num.59. in quo tamen alij contrarium cenſent,vt dixi tract.de Clericis,quòd debeat habere mille,fauore religionis.& verius.

Tertiò,limitatur, quando quis trãſit ad eccleſiam ſecularem, quia eius bona nõ tranſeunt in eccleſiam,niſi expreſsè ſe,& ſua illi offerat: vt inquit Bal.in d.auth.ingreſſi.nu.18. vbi rationem diuerſitatis aſſignat inter eccleſiam regularem,& ſecularem,licet limitatio non ſit de regula.

Quartò, limitatur, quando quis ob delictum in monaſteriũ intruditur, quia ſic eius bona illi non acquiruntur, vt ibi dicit Bal.nu.20.vlt.oppoſ.

Quintò, limitatur, ſi ingrediens monaſterium reuocatur,vt quia vxoratus ab vxore, nam hoc caſu bona non tranſeunt in monaſterium, cum non poſſit emittere profeſſionem,niſi expreſsè in ingreſſu ea donaſſet monaſterio,vt inquit Bal.in d.auth.ingreſſi.num.27. ſicut cum profeſſio non tenet ratione ætatis,vt ibi dicit.

Sextò,limitatur, vt licet per ingreſſum monaſterij, omnia acquirantur monaſterio, id tamen non impedit lucrum dotis, vel donationis propter nuptias.Iaſ.in d.auth.ſi qua mulier.nu.8.

Septimò,limitatur,ſi ingrediens monaſteriũ, cogitans prius de ingreſſu,illud prætereat,quo tamen caſu rumpitur teſtamentũ,& vt ſi filiũ prætereat, & ſi minus legitima eſt relictum monaſterio, aget ad ſupplementum, vt ſupra probatum eſt.

Octauò,limitatur, ſi ante ingreſſum quis bonis ſuis renunciauerit, vel ea alteri obligauerit,vel reliquerit,quæ tamen renunciatio non valet facta ante decem & ſex annos,etiam in fauorem cauſæ piæ,& cum iuramento, niſi cum licentia Epiſcopi, vel eius Vicarij fiat intra duos menſes proximos ante profeſſionem,& non aliàs intelligatur id ſortiri effectum,niſi facta profeſſione.c.16.ſeſſ.25.in Trid.Conc.de Regul. parua tamen diſtantia duorum menſium probabiliter non irritat diſpoſitionem de eis. d. Zerola in praxi ep. verbo, Monachi.num.8.

Nonò,limitatur,quando quis ingreditur religionem fratrum Minorũ, cum ſint incapaces hæreditatis in communi,& in particulari,& eorum regula non poſſit ab ipſis mutari, nec annui redditus eis relinqui poſſunt. clem.exiui.de verb.ſign. qui & ſucceſſionum ſunt incapaces,& legatorum in fraudem ſucceſſionis factorum, qui nec poſſunt hortos, vel vineas ſic amplas habere, vt præter victum quotidianum aliquid venale ſuperſit, nec granaria, vel cellas vinarias repletas, nec ædificia, templa, aut ſuppellectilem eorum nimis precioſam, & habent tantum arctos rerum vſus, licet ingredientes poſſint aliquid eleemoſynæ gratia eis elargiri,& eis relinqui valeat cauſa eccleſiæ, vel operis extruendi,& in ſubſidium ſtudij,& diuini cultus, vinum & triticum pro ſacrificio, pecunia pro luminaribus, & libri.clem exiui de verb.ſign. c exiji.eo.in 6. Cucch.de Regul.nu.23. cum ſeq & tunc ſi aliter eis relinquitur, vel ingreſſi moriantur, niſi ex Papæ diſpenſatione aliud eis cõcedatur, hæreduntur is venientes ab inteſtato.

Abb.

Abb.& Dec.in d.c.in præſentia.de probat. Iaſ.Bal.& alij in d.auth.ingreſſi. quod ſi ingrediutur alias religiones mendicantium, vt prædicatorum, Carmelitarum,&c.hi poſſunt capere bona,non vt ea retineant, ſed vt vendãt, & eorum pretium in ipſorum neceſſitatibus conuertatur; niſi Papæ priuilegium habeant, vt ea bona retineant, vt aliqui & fortè omnes ex ijs habent,& vſu dignoſcitur;idque ijs conceditur potius ex priuilegio,vel conſuetudine,cum de iure ſint incapaces hæreditatis, vt inquit Dec.in d.c.in præſentia. nu.68.69.& 70. & ſi huiuſmodi poſſunt mutare regulam quòd proprium retinere poſſint,eo magis id obtinebunt etiam quò ad bona immobilia Bal.in d.auth.ingreſſi.nu.35. in quo tamẽ crederem quòd ſi ſint ex ordine mendicantium,quòd id non poſsint ſine Papæ authoritate, repugnat enim d. Dec. ibi. habere proprium, & mendicitatis profeſsionem facere.& Alu.de planctu eccl.lib.2.c.53. quod intelligi poteſt, vt ita diuites non fiant, vt mendicare eis opus non ſit,vt omnes faciunt, & Bal.in d.auth.nu.54.cum ſeq.dicit,quòd non poteſt relinqui minoribus,vt res vendantur, & pretium in eorum vſus neceſſarios conuertatur, niſi quò ad ea de quibus ſupra eſt dictum, eis eſſe conceſſa, vel niſi Papæ authoritas accedat,ſi verò non ſint ex ordine minorum, ſed aliorum mendicantiũ maximè prædicatorum,ſuccedunt,modo quo ſupra. Clarus.§.teſtamentum.q.29.& tenent etiam ſtabilia ex priuilegio Papæ. Bened.in c.Raynutius.verbo,Vxorem. de teſtam. cum communi.

Decimò,limitatur,ſi lata ſit ſententia,quòd profeſsio non teneat,à qua non eſt appellatum, ſi in ingreſſu obtulit tantum ſe, nulla de bonis facta mentione, nam reuocata perſona reuocantur & bona, quæ ſunt ei acceſſoria. Spec. de ſtatu mon. num.11. ſecus ſi in ingreſſu expreſsè obtulit ſe,& ſua Deo,quod procedit etiam quando reuocatur ab vxore, vt ibi dicit.

Vndecimò, limitatur, ſi relinquitur fratribus minoribus ad vtendum, nam non valet relictum,niſi modo vt ſupra, ſicut nec ſi quis eis relinquat palatium,vt conſtituant ex eo eccleſiam,cum non poſsint acquirere noua loca ſine licentia Papæ.c.fin.de priuil.in 6. nec valet etiam ſi quis annuos redditus eis relinquat,poteſt tamen eis relinqui,vt ſupra, ad diuinum cultum,vt pro luminaribus, & ad vſum licitum,vt ſupra. Bald.in d.auth.ingreſsi.num.54. cum ſeq.

Duodecimò,limitatur,ſi monaſterium refutet bona ingreſsi antequam monaſterio ſint quæſita,quod poteſt ex cauſa, vel ſi conniuentibus oculis patitur ea poſsideri ab agnatis ingreſsi,pietate,vel affectu motum. Bal.in auth.ſi qua mulier.cit.nu.41. de qua re habetur tract.de Prælatis.

Decimotertiò,limitatur,ſi monachus fiat Epiſcopus,quia de poſt quæſitis teſtari poterit,vt inquit Iaſ.in d.auth.ingreſsi.n.13.modo de quo alibi.

Poſt profeſsionem verò non poteſt religioſus teſtari etiam ad pias cauſas,vt ſupra cap.quia ingredientibus. c.ſi qua mulier. 19.q.3.& d.auth.ingreſsi. Molina de iuſtit.tract.2.diſput.141. vbi & de commendatarijs agit an poſsint teſtari,de qua & re,& alijs,quæ idem agit.d.diſput.140.& 141. latè eſt dictum ſupra,& dicetur alibi.

Quòd ſi regularis poſsidebat beneficium eccleſiaſticum, facta profeſſione,eo ipſo vacat.c. beneficium.de Regular.in 6. vt & penſio eccleſiaſtica,vt ſupra,& reſeruatio fructuum.Gig.q.67.de Penſ.

Et hæc de bonis ingredientium.

Quo-

25 Quo demum ad monaſteria Regularium, multa ſunt obſeruanda.

Monaſteria vt conſtruenda, et veneranda, cum eorum priuilegijs.

Primò, vt monaſteria non ædificentur, niſi de conſenſu Epiſcopi ciuitatis. ex Conc. Calcedon. act. 6. c. 1. & act. 15. can. 4. Agaten. c. 27. & 58. Trid. ſeſſ. 25. c. 3. nec aliqui poſſunt de nouo ædificare monaſteria in parochia, in qua non habent, ſine Papæ licentia. ex deciſ. 120. & 141. ſacræ congr. aliàs incurrunt excommunicationem. cap. vnico. §. confirmatos. & §. ſanè. de relig. dom. in 6. & c. vnico. de exceſſ. prælat. in 6. vnde hodie practicatur, quòd Epiſcopus dat aſſenſum monachis ædificandi monaſteria, reſeruato aſſenſu, beneplacito, & confirmatione ſedis apoſtolicæ, infra certum tempus impetrandum. ex Zerola.

Secundò, monaſterium monialium debet ædificari remotum à monaſterijs virorum, & ob inſidias diaboli, & oblocutiones. ex Concil. Agaten. canone 28.

Tertiò, debent ſic conſtitui, vt neceſſaria illis haberi poſſint, & intus ſint omnia neceſſaria, ne monachi extra foris vagari cogantur, & clauſuram firmam, & tutam habeant. ex Conc. Mogunt. c. 20.

Quartò, monaſteria monialium extra vrbem, vel oppida poſita, intra vrbem reducātur. c. 5. ſeſſ. 25. in Tr. Conc. ne facinoroſis expoſitæ ſint, quæ tranſlatio fieri debet ad aliud monaſterium eiuſdem ordinis, quando ob ſcandalum, vel aeris peſtilentiam ſupereminentē ibi morari non poſſunt. ex elucid. 125 ſacræ congr. 105. & 505. & ex aquæ defectu. elucid. 619.

Quintò, in monaſterijs mendicantium, & alijs mulierum, vel virorum magnus numerus non recipiatur, ſed is tantum, qui ex redditibus, vel conſuetis eleemoſynis ali poteſt. ex Conc. Mogunt. cap. 19. Trid. ſeſſ. 25. cap. 3. in fin. nec noua monaſteria ideò ædificentur, niſi Papæ conceſſu, modo, vt ſupra, & hodie ſanctiſſimus D. D. Clemens VIII. ſtatuit in multis ſaltem religionibus, vt nulli ſine eius licentia habitum ſuſcipiant, & vbi moniales vltra numerum conſuetum recipi volunt, licentia à Papa petenda eſt, & prius obtinenda, vt ex vſu patet.

Sextò, monaſteria monialium duas tantum ianuas habeant, vnam pro iumentis, alteram vſibus hominum neceſſarijs, & ſi vna ad vtrunque ſufficere videtur, id fiat, quæ ianuæ fiant duplici aſſere firmo ſine vlla rimula, cum limine marmoreo ianuæ ſtrictim coniuncto. Conc. IIII. Mediol. ſub cap. de monialib. vbi & multa alia conſiderantur, & mandantur circa conſtructionem monaſteriorum, & latius in fabrica eccleſiaſtica Mediolan. quæ videantur, cum prolixa ſint.

Septimò, ad monaſteria monialium nullus, niſi propinquus accedere permittatur. ex Conc. Epaunenſi tit. de monaſterijs puellarum, & ob id auditorium fieri debet, in quo moniales cum viris coram teſtibus loquātur. ex Conc. Cabilonen. c. 62. idq; de Epiſcopi licentia alijs etiam concedi poteſt ſi ſint honeſtæ perſonæ. ex Conc. Foroiul. c. 12. nec clerici etiam ibi habitare permittūtur, nec cum eis familiaritatem habere, aut ſecretò loqui. ex Conc. Matiſcon. I. c. 2. vel eorum monaſteria frequentare ſine manifeſta, & neceſſaria cauſa, aliter ab Epiſcopo coerceantur; & ſi incorrigibiles ſint beneficijs priuentur. ex Conc. Lateran. ſub Alexandro III. c. 11. & cū monialis cum aliquo loquitur, niſi mater, vel ſoror ſit, etiam ſi licentiam ab Epiſcopo habeat, præſens ſit eius ſermonibus, monialis ætate, & moribus grauis à præfecta deputata. ex Conc. IIII. Mediol. tit. de monialibus,

& ita

& ita quòd intra ſepta non ingrediantur, cum illa nó dicatur cauſa neceſſaria ingrediendi. Conc. I. Mediol. p. 3. tit. de monialib. in fin. nec illuc accedere debet etiam clericus docendæ muſicæ cauſa, vel alterius artis, niſi de licentia prædicta, non ingrediendo tamen, vt ſupra.

Octauò, nullus vir, vel mulier cuiuſcunq; ætatis ſit, ſepta monaſterij ingredi poteſt ſine licentia in ſcriptis Epiſcopi, vel ſuperioris monaſterij, aliter excommunicationem incurrit. ex Conc. Trid ſeſſ. 25. c. 5. quæ hodie Papæ reſeruatur, ex Bulla Gregorij XIII. incip. Vbi gratia. 1575. quæ licentia concedi non poteſt, niſi perſonis honeſtis, & ex cauſis monaſterio neceſſarijs, vt medicis, &c. d. c. 5. quæ licentia quotannis eſt renouanda, ſic etiam vt quæ intus fieri poſſunt, ad id præſtandum nulli intus admittantur, & ibi morentur ingredientes tantum dum neceſſitas poſcit, nec aliquis ibi pernoctare poſſit, niſi confeſſor cum aliqua eſt morti proxima, vel medicus in caſu neceſſitatis, & præſente ſemper vna ætate, & moribus graui, nec etiam ipſe Epiſcopus, vel ſuperior ingredi poteſt, niſi ex cauſa neceſſaria, & præfecta debet eligi ad feneſtras collocutionis nó intus. ſeſſ. 25. c. 7. & ex Bulla 36. & 75. Gregorij XIII. aliàs ijdem etiam Prælati ingredientes ſine cauſa neceſſaria, excommunicationem Papalem incurrunt, locis prædictis, aliqui tamen ſentiunt, quòd ſi quis ingreditur non vt aliquid mali ibi faciat, nec vigore facultatis Papæ, vel ordinarij, quòd eſſet tantum excommunicatus excommunicatione Concilij, & non Papali. Tiraq. de retr. conu. §. 2. glo. vnica. nu. 30. tutius tamen eſt à Papa abſolutionem conſequi, nec etiá licet matri, vel ſorori ingredi cauſa viſendi monialem infirmam. congr. deciſ. 489. & minus dum aliqua ibi habitum ſumit, nec etiam procuratores monaſterij, niſi ex euidenti vtilitate, & quòd ſint ætate, & moribus graues. ex deciſ. 215. ſacræ congr. & vbi caſus vrgens ingrediendi contingit, debet Epiſcopus, & ſuperior id arbitrari. ex Conc. prædicto. Dicitur tamen ſacram congreg. reſpondiſſe, etiam in monaſterijs rectis per Regulares ſolos Epiſcopos licentiá ingrediendi concedere poſſe, in quo vero me remitto, hic tamen Veronæ Regulares eam concedere audiui in monaſterijs prædictis. Sic etiam in monaſterium Regularium non poſſunt ingredi mulieres, aliàs vterque excommunicationem Papalem incurrunt ingrediens, & admittens. ex Bulla Pij V. 24. Octobris 1566. & Gregorij XIII. 28. incip. Vbi gratia.

Nonò, è monaſterijs moniales egredi non poſſunt, ét ad modicum tempus, ſed manere in perpetua clauſura, aliter incurrunt excommunicationem Papæ reſeruatam. c. 1. de Regul. in 6 Conc. Trid. ſeſſ. 25. c. 5. niſi cauſa incendij, lepræ, vel peſtis, vt ſupra, ex Bulla Pij V. Cal. Febr. 1569. idq; de Epiſcopi licentia, niſi periculum ſit in mora, ſic tamen vt ſtatim id Epiſcopo ſignificetur, quam excommunicationem incurrunt etiam eas recipientes, niſi in graui neceſſitate. Nau. com. 4. nu. 52. & ceſſante impedimento mox reuertantur, & vbi viuere non poſſunt, niſi emittantur ad quæſtuandum, non plures octo emittantur, quæ binæ incedant, nec diſiungantur, & excedant triginta nouem annos, & ſint vitæ probatæ, & non pernoctent extra oppida, vbi habent monaſteria, niſi de Epiſcopi licentia, & tunc ſimul dormiant, & de cætero nullæ accipiantur, donec ad numerum redactæ ſint, qui ex redditibus, vel conſuetis eleemoſynis ali poſſit, ex Bulla Gregorij XIII. 3. Cal. Iunij 1572. & literis congreg. 4. Idibus Febr. 1573. niſi ingre-

diens dotem aſſignet, qua alatur; quæ tamen minui poteſt vbi laboribus victus quæritur.

Decimò, monaſteriorum facultates ab Epiſcopo contingi non debent, ex Conc. Ilerden. c. 3. ſibi ſcilicet eas appropriando, ſed benè curando, vt rectè diſpenſentur, & ideò ſuperiores monaſterij habent eligere officiales qui adminiſtrent bona monaſteriorum, & non Epiſcopus, licet eſſet eius ſuperior. c. 2. ſeſſ. 25. de Regul. ſacra congr. elucid. 341.

Vndecimò, monaſteria tam virorum, quàm mulierum regulariter ſecundùm regulam viuere debent, aliter ab Epiſcopo cum Rectoribus corrigantur. ex Conc. Vernen. c. 5. & ex Sin. Ticinenſi. ver. de monaſterijs: hodie verò ſi id non ſeruatur, Epiſcopus monere poterit eorum ſuperiores, vt regulam aſſumant, qui ſi intra ſex menſes non paruerint, ipſe Epiſcopus viſitare, & corrigere eos poterit iuxta eorum inſtituta: ſeſſ. 25. c. 8. & ſimiliter ſi monaſterium non habet ſuos ordinarios viſitatores, vel non ſubſit Capitulis generalibus, & non veniat ad congregationes, aliter enim Epiſcopo in omnibus ſuberit. d. ſeſſ. 25. cap. 8. de Regul. qui & vbi monaſteria ſunt ſub immediata protectione ſedis apoſtolicæ, & non ſub Capitulis generalibus, ſupplet defectus Priorum, qui nõ faciunt Capitula in Regnis, & Prouincijs. c. in ſingulis. de Regul.

Duodecimò, monaſteria exempta ſunt ab annua penſione Epiſcopis debita. ex Conc. Tolet. VII. can. 4. & à decimis præſtandis de ſuis prædijs. Tomo IIII. Conc. par. 13. tit. de Religioſis viris decimas. c. 9. niſi Papa aliud ſtatuat.

Decimotertiò, monaſteria prophanantes ſi clerici deponi, ſi laici excõmunicari debent. ex Conc. Nicen. II. c. 13. & Conc. Melden. can. 60. Treuerem. tit. de monaſterijs non moleſtandis.

Decimoquartò, monaſteria monialium vbi à monachis gubernantur, patres probatæ vitæ ijs præfici debent, qui curam redditũum, fabricæ, & neceſſariorum gerant, vt virgines ſoli Deo vacent, qui tamen cum eis familiaritatem non habeant, nec vſque ad veſtibulum accedant, niſi caſibus ſupra dictis, nec cum moniali ſola loquatur, ſed in præſentia duarum, vel trium ſororum, cum locutione breui, & rarò acceſſu, agendo ſolum de his quæ ad mores, vel neceſſaria attinent. ex Conc. Hiſpalen. II. act. 11.

Decimoquintò, in monaſterijs monialium Abbatiſſa ea eligatur, quæ ſe, & gregem ſubditum in religione, & ſanctitate cuſtodire norit, prouidendo, vt in lectione, in officio, & pſalmorum recitatione ſtrenuæ ſint, illis in omnibus ducatum præbens, non loquendò cum aliquibus horis incompetentibus, ſed à Prima ad Veſperam, coram pluribus, niſi ex cauſa neceſſaria alia hora id opus ſit, quæ matutinas horas, Primam, Tertiam, Sextam, Nonam, Veſperas, & Completorium, quotidiè recitent, & omnes in dormitorio dormiant, niſi infirmitas aliquam detineat, & ad collationem omnes veniant, nec cum maſculis edant, & portaria eligatur ætate grauis, & probata vita. ex Conc. Cabilon. cap. 52. cum ſeq.

Decimoſextò, monaſteriorum fructuum adminiſtratores bis in anno ſaltem rationem reddant, iuxta monaſterij conſuetudinem, de receptis, & expenſis. ex Conſtit. Oxonien. ver. quia ſunt plerique, & hodiè ſemel procuratores eorum in anno. ex Conc. Mediol. I. tit. de monialibus. §. de concionatoribus. in fine.

Decimo-

Decimoſeptimò, monaſteriis monachorum, vel puellarum, quibus donata aliqua ſunt à clericis, vel laicis; tales præficiantur, qui prodeſſe nouerint & præeſſe, & ad Epiſcopum recurrant, & gregem commiſſum debitè paſcant ex Sin. Moguntinen. cap. 25.

Decimooctauò, monaſteria monialium ſanctæ ſedi apoſtolicæ immediatè ſubiecta ab Epiſcopis gubernentur. ſeſſ. 25. c. 9. in Trid. Conc. nulla verò à ſecularibus, ſacra congr. elucid. 341.

Decimononò, monaſteria Commendata, Abbatiæ, Prioratus, & Præpoſituræ, in quibus non viget regularis obſeruantia; beneficia curata, & non curata: regularia, & non, quomodocunque commendata, & exempta ab Epiſcopis, ab ijs etiã delegatis apoſtolicis ſingulis annis viſitetur, prouidendo etiam cum ſequeſtratione fructuum, vt quæ reparatione egent, reparentur, & cura animarum, & alia officia laudabiliter exerceantur. ſeſſ. 21. c. 8. in Trid. Conc. & Monaſteria Cõmendata cum vacant, Cardinalibus tantùm, & perſonis qualificatis ſunt commendanda, qui ſi menſam habent ſeparatam à conuentuali, quartam partem ſuorum reddituum pro fabrica, & paramentis erogare debent, ſi verò menſa fuerit communis, tertia pars fructuũ dicti monaſterij erogatur. ex Conc. Lateran. ſub Leone X. in Bulla reformat. Tomo V. Conc. Bulla 7. Sacro. vbi & dicitur non eſſe ſeparanda à ſuo capite, & vt fructus diuidendi.

Vigeſimò, monaſteria in quibus duo, vel tres tantum morantur, improbantur, cũ ibi debita officia, & diſciplina, ac exercitia ſpiritualia in vſum induci non poſſint, & videntur reformanda: vt dicit Alu. de planctu eccl. lib. 2. c. 24. Fuſch. de viſit. lib. 2. c. 15. nu. 47.

Vigeſimoprimò, monaſteria curam animarum habentium, quò ad curam ab Epiſcopis viſitari poſſunt, præter Cluniacen. & vbi Regulares iuriſdictionem Epiſcopalem in Parochos, & parochianos habent, niſi Epiſcopi maiorem iuriſdictionem ibi habeant. ſeſſ. 25. cap. 11. in Trid. Conc. qui Epiſcopus, nec ſe debet in monaſterijs ingerere, in quibus viget regularis obſeruantia, ex elucid. ſacræ congr. 249. nec quæ ſunt ſedis generalis. ſacr. congr. elucid. 342. & in exemptis, Vicarij perpetui, vel temporales ab Epiſcopo poni non poſſunt, ſed tantum à ſuperioribus, præuio tamen conſenſu, & examine Epiſcoporum. ſeſſ. 25. c. 11. in Trid. Conc. ſac. congr. elucid. 520. vbi ſcilicet cura animarum viget, & ſi monaſteria malè adminiſtrentur, Epiſcopus poſt monitiones in ſpiritualibus tantùm poteſt prouidere. d. c. 11. ſeſſ. 25. ſac. congr. elucid. 561.

Vigeſimoſecundò, monaſteria Deo dicata ſecularibus dari non debent. ex Sin. Aquiſgran. cap. 18. niſi de Papæ licentia, vt ſupra.

Vigeſimotertiò, monaſterium depauperatum, vel deſolatum debet alteri vniri. Abb. in c. quia monaſterium. de relig. dom. & debet habere Abbatem ſolitum, & congregationem monachorum niſi vniatur, vt capella, vel niſi ſit depauperata eccleſia, tunc enim ſat eſt, quòd in eã deſeruiatur per clericum ſecularem, vt ibi dic. Abb.

Vigeſimoquartò, licet monaſterium erigatur in Cathedralem, eſt tamen ibi ſeruanda religio; & tenetur ad eleemoſynas, & hoſpitalitatem. Abb. in c. 1. ne ſede vac.

Vigeſimoquintò, monaſteria habentia populum ſubijciuntur Epiſcopo in pertinentibus ad legem diœceſanam, in ijs quæ reſpiciunt populum;

aliàs non, non autem ad legem iuriſdictionis: vt dicit Abb. in c. 1. de ſtatu mon. quæ verò pertineant ad legem diœceſanam, vel iuriſdictionis, ibi declarat Abbas; & ego dixi latè ſupra, de ſtatu Epiſc. c. 3. circa princ. vbi & dixi ad quæ talia monaſteria teneantur Epiſcopo, & ad quæ non; & regulariter licet monaſteria ſint exempta à ſolutione iurium Epiſcopalium, non tamen eorum eccleſiæ, vel capellæ, quæ ſcilicet habent populum in ijs quæ ad populum pertinent. Franc. in c. 1. de præb. in 6. & ſi monaſterium eſt exemptum cum capellis, & non populus, tunc Epiſcopus habet curare populum. idem in c. per exemptionem. de priuil. in 6. ſic tamen vt monaſteria prouideant de ſacerdotibus, & neceſſarijs, qui circa idem tractat alia in c. 2. §. cæterum. de verb. ſign. in 6. quæ intelliguntur, ſi ex priuilegio monaſterium ſit exemptum à iuriſdictione Epiſcopi, prout illa virorum communiter ſunt, cum aliàs ceſſante priuilegio omnia monaſteria iure communi ſubſint Epiſcopo: vt ibi dicit Abbas, & monaſteria non ſubſunt presbytero parochiali in ijs quæ ſunt fori contencioſi, nec etiam pœnitentialis, ſed bene moniales, vt ab eo recipiant ſacramenta, niſi aliter ex priuilegio obtentum ſit. Abb. in c. dilectus. nu. 16. & 17. de cap. mon.

Vigeſimoſextò, monaſterium poteſt prætendere ſubiectionem, vel ius eligendi actiuè, & paſſiuè in alio monaſterio. Abb. in cap. inter monaſterium. in princ. de re iud.

Vigeſimoſeptimò, monaſterij poteſtas tota eſt penès Abbatem. idem in cap. Ioannes. nu. 4. de Regular.

Vigeſimooctauò, monaſterium tenetur monachos ſuſtentare. Idem in cap. ſuper inordinata. nu. 10. de præb.

Vigeſimononò, monaſterio vacante ſuccedit conuentus, vel Capitulum in adminiſtratione temporalium, & ſpiritualium, niſi Abbas propter culpam deponatur, quia tunc deputatur adminiſtrator idoneus, cum ſic præſumatur contra Capitulum, qui deputabitur per viſitatores, & præſidentes ſi monaſterium ſit exemptum, aliàs per Epiſcopum. Abb. in c. ea quæ. num. 8. & 9. de ſtatu mon.

Trigeſimò, monaſterium poteſt erigi in eccleſia Cathedrali Papa mandante. Abb. in cap. 1. ne ſede vac.

Trigeſimoprimò, monaſterium debet regi per Religioſos eiuſdem ordinis, ex cauſa tamen poſſunt ibi poni alij alterius ordinis, qui omnes ſi incorrigibiles ſint, debent ibi deputari clerici ſeculares. Abb. in c. relatum. nu. 4. & 5. ne cler. vel mon. idque per Epiſcopum, ſi ſuperiores ſint negligentes, vt ibi dicit, niſi tamen priuilegia, vel alia aduerſentur.

Trigeſimoſecundò, monaſterio oblationes factæ cedunt ei non eccleſiæ parochiali in qua ſunt, vel Epiſcopo. Abb. in c. dilectus. de offic. ord. vbi & tractat ad quæ teneantur monaſteria Epiſcopo, vel non, & ego dixi latè de ſtatu Epiſc. cap. 3. in princ. nec poſſunt ab Epiſcopo grauari nouo cenſu. idem Abb. in c. ſcientes. de cenſib. cum regulariter immunia ſint ab omnibus oneribus, & præſtationibus, vt ibi dicit, præterquam in caſibus de quibus dixi d. cap. 3.

Trigeſimotertiò, monaſterium condemnatur in expenſis ex contumacia Abbatis, & Capituli. Abb. in c. Nicolao. extra. de appell.

Trigeſimoquartò, monaſterium ſi eſt exemptum, eccleſia, cœmeterium, atria, domus, hortus, areæ, quæ propè eccleſiam ſunt dicuntur exempta.

Franc.

Franc.in c.1. de priuil.in 6. non tamen vbi monaſterium eſt priuilegiatū, eius familiares dicuntur priuilegiati, niſi ſpecialiter id habeant, vel niſi eſſent perpetui, & religioſi, vt de admittendis familiaribus ad diuina tempore interdicti priuilegium quandoque conceditur, quo caſu poſſunt aſſumi etiam familiares de nouo ex cauſa rationabili, non autem ex voluntaria. Franc. in c.licet.nu.4.de priuil.in 6.

Trigeſimoquintò, monaſteria quædam ſedi apoſtolicæ reſeruantur, quę & certo modo debent expediri. ex Bulla 1. Nicolai V. & 27. Pauli IIII. quibus tamen nemo ſe immiſcere debet electus, niſi ex confirmatione apoſtolica, & literis expeditis. ex Bulla 1.Clementis VII. & 117. Pij IIII. Sanctiſſimus. & eorum fructus, vt ſpolia camaræ apoſtolicæ applicantur. ex Bulla 1. Pij V.

Trigeſimoſextò, monaſteria exempta ſunt à militum hoſpitio. ex Bulla 154. Pij V. incip. Cum ſicut.

Trigeſimoſeptimò, ſi monaſteria monialium inopia ſint, eleemoſynæ in loco legatæ pauperibus ijs interim ſunt diſtribuendæ, ſic tamen vt de cætero eæ tantum recipiantur, quæ ex redditibus, vel eleemoſynis conſuetis ali poſſint, vt dicit Fuſchus lib.2. de viſitat. cap.18.num.20.21. & 22. Gregorium XIII. conceſſiſſe, de licentia ideò Papæ.

Trigeſimooctauò, in monaſterijs monialium, tot tantum recipi debent quot ex eorum redditibus, vel conſuetis eleemoſynis commodè poſſint ſuſtentari. c. periculoſo. §. ſanè. vbi Anch.nu.3.de ſtatu Regul.in 6.& ſacra congreg.deciſ.216.& talia loca erigi non debent ſine licentia Epiſcopi, ex Bulla 9. Pij V. & etiam Papæ licentia accedente, vt ſupra.

Trigeſimononò, monaſteria debent habere librum, in quo deſcribātur tacitè, vel expreſsè profitentes. deciſ.congr.410. cum profeſſio debeat fieri in ſcriptis, vel ad ea redigi, vt obuietur ei qui contrauenerit. glo.& Franc. in cap.nullus.verbo, Expreſsè. de elect. in 6.

Cætera ad monaſteria pertinentia, videre licebit ſupra de ſtatu Prælat. cap.1.& cap.de Abbatibus, & hoc tract. per totum.

SVMMARIVM.

1 *Votum requiritur ad Religionem, in quibus conſiſtat, & ad quæ ſe extendat, & quare.*
2 *Vota Religioſorum quot ſint, & quare.*
3 *Paupertas rectè Deo vouetur.*
4 *Obedientia rectè Deo vouetur.*
5 *Caſtitas rectè Deo vouetur.*
6 *Religioſi à quibus cauere, & quæ agere debeant.*

De

De Votis ipſis Religioſorum, & quod ex ijs potius, vel dignius exiſtat, & de ijs quæ Religioſi agere, & à quibus cauere debeant. Cap. IIII.

1 *Votum requiritur ad religionem, in quibus conſiſtat, ad qua ſe extendat, & quare.*

CVM Religioſus ſtatus ſit per quem ad perfectionem ten-
ditur, vt inquit D.Tho.2.2.q.184.art.5.& ſupra eſt expli-
catum, ad ſtatum verò requiratur obligatio cum aliqua
ſolemnitate facta, ne quis ab eo retrocedere valeat, ideò
requiritur, quòd Religioſi ſe obligent ad ea quæ ſunt per-
fectionis cum ſolemnitate, quæ fit per votum, vt in eo quis
immobiliter maneat, vt inquit D Tho.d.2.2.q.186.art.6. Et cùm ſit ſtatus
perfectionis, exigitur, vt hoc votũ, & obligatio ſe extendat ad ea quæ ſunt
conſilij, & perfectionis. Dicuntur verò conſilia ea quæ à Chriſto Domino
nobis non ſunt mandata, ſed commendata, vt quæ maiorem difficultatem
habeant in executione, quàm ea quæ ſunt præcepti: vt inquit Ambr.lib.1.
de virg & Aug.ſerm.18.de verbis Apoſt.& proinde conſilia nobis ſint cõ-
mendata, vt quæ faciliorem viã aperiant ad aditum regni cœleſtis. Iſa.56.
non dicat Eunuchus, ego lignum aridum, quia hæc dicit Dominus Eunu-
chis, qui cuſtodierint ſabbata mea, & elegerint quæ ego volui, & ſeruaue-
rint fœdus meum, dabo eis in domo mea, & in muris meis locum, & no-
men melius à filijs, & filiabus, nomen æternũ dabo eis quod non peribit,
qui locus intelligitur de continentibus voluntarijs: vt ibi explicant Hier.
& Cirill.& Sap 3. Fœlix ſterilis, & incoinquinata, quæ neſciuit thorum in
delicto, habebit fructum in reſpectione animarum ſanctarum. Matth.19.
Sunt Eunuchi qui ſe caſtrauerunt propter regnum cœlorum. Idem pro-
bant ſancti Patres Hier.lib.1.contra Iouin. Aug.lib.de ſancta virgin.c 24.
Athanaſ.lib.de Humanitate Verbi. poſt medium. Chriſ.hom. 8. de pœnit.
Ambr.lib.de viduis. Greg.lib.15. Moral.c.9. vt opera hæroica, quibus ob
id maius præmium debetur, quàm alijs operibus.

2 *Vota Religioſorũ quot ſint, & quare.*

Et cum ad ſtatum perfectionis pertineat remouere impedimenta, quæ
ad illam perducant, inter cætera verò impedimenta, maximum ſit quod
in bonis temporalibus, carnis illecebris etiam in ſtatu coniugali, & pro-
priæ voluntatis ſequela conſiſtit, ideò meritò ſtatus Religioſus cõſiſtit in
voto paupertatis, caſtitatis perpetuæ, & obedientiæ, per quæ prædicta im-
pedimenta optimè remouentur, vt ſupra latè probatum eſt.

3 *Paupertas rectè Deo voueatur.*

Et quòd voluntaria paupertas rectè Deo voueatur, probatur Matth.5.
Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum, qui locus
intelligi poteſt de ijs qui propter Deum ſponte eligunt paupertatem, &
inde etiam humilitatem vt exponunt Ambr.in 6.Lucæ.Hieron.Niſſ.in 5.
Matth. Baſ.q 205.& Matt.19. Si vis perfectus eſſe, vade vende omnia quæ
habes, & da pauperibus, & habebis theſaurum in cœlo, &c vbi commen-
datur paupertas perfecta, quæ ſuſcipitur cum propoſito, & voto ſemper
ita manendi, quod fit per profeſſionem monaſticam, prout eum locum ſic
intelligit Aug.ep.89.q.4 & in Pſal. 103 conc 3.Bern in d.locũ. Idem pro-
batur Act.4.& 5. & idipſum ſentiunt ſancti Patres. Chriſ.hom 12.in acta
Apoſt. Hier.ep.ad Demetriade Aug.ſerm.27.de verbis Apoſt. Greg lib.1.
ep.33. Vnde Baſ.de conſt.monaſt.c.1.ſic.ait, monachum tutem eſſe, & alte-
rum

rum Iudam, ſi quid priuatim poſſideat, & Caſſia. lib. 4. de inſtit. c. 5. dicit, ſumma diligentia perquiritur, num de priſtinis facultatibus ſuis inhæſerit ei vel vnius nummi contagio, ſciunt enim eum ſub monaſterij disciplina diuturnum eſſe non poſſe, ſi in conſcientia eius pecuniæ quantulum latuerit, & Hier. ep. 22. ad Euſtochium, dicit, ſuo tempore non licuiſſe monachis etiam neceſſaria petere, licet præſides curarent, vt nil eis deeſſet, & Caſſian. lib. 4. de inſtit. renunc. c. 13 monachis, ait, non licere fiſcellam, vel peculiarem ſportellam poſſidere, & in Conc. Aurelian. I. cap. 21. monachi puniuntur qui aliquid proprij poſſident.

Et quòd votum paupertatis rectè aſſumatur in religione, probatur, nã ſtatus Religioſus eſt exercitium ad perfectionem charitatis, ad quod requiritur, quòd quis omnino affectum ſuum abſtrahat à rebus mundanis, minus enim Deum amat qui ſecum aliquid amat, quod non propter eum amat, inquit Aug. lib. 10. confeſſ. c. 29. dum ergo quis res mundi poſſidet, eius animus allicitur ad earum amorem, quia terrena arctius diliguntur adepta, quàm concupita, ergo ad perfectionem charitatis acquirendam, primum fundamentum eſt voluntaria paupertas, vt aliquis abſque proprio viuat: vt inquit D. Tho 2. 2. q. 186. art. 5. quoties enim pecuniam, vel aliquid huiuſmodi, quod ad fragiles, & caducas diuitias pertinet, nobis reſeruamus, neceſſe eſt eſſe in his mentem noſtram veluti in cœno quodã conſepultam, & animo ad rerum diuinarum contemplationem aditum præcludi: vt inquit Baſ. reg. fuſ. diſp. cap. 8. ſic Abrahæ dictum fuit, vt de domo ſua egrederetur, & Eliſæus ab Helia vocatus eandem reliquit, & par boum, quod tantummodo poſſidebat. 3. Reg. 19. & Apoſtoli relictis omnibus ſecuti ſunt Chriſtum. Matth. 19. & monachum oportet, cum primis nihil in vita, quod iuris ſui proprium ſit, poſſidere: vt dicit Baſ. de cultu pietatis. Initium enim charitatis eſt terrenorum omnium abrenunciatio, finis verò Deus, vt ait Clim. cap. vlt. totius libri.

4 *Obedientia rectè Deo vouetur.*

Quòd etiam obedientia rectè Deo voueatur, probatur Iere. 35. vbi laudantur, & remunerantur à Deo filij Ionadab, qui vt obedirent patri ſuo, non bibebant vinum, non ſerebant agros, non habebant domos, ſed habitabant perpetuò in tentorijs, at omne opus bonum rectè Deo vouetur, ergo vt verè ſit perfecta obedientia neceſſariò includit votum abnegationis ſui ipſius, ſic vt non poſſit retrocedere, quia non eſt perfecta abnegatio ſui ipſius obedire alteri ad tempus, & poſt non obedire, vnde Caſſia. lib. 4. de inſtitutis cœnobiorum inquit, verus ac perfectus monachus ſimilis crucifixo eſſe debet, qui enim cruci affixus eſt, non ſolùm non ambulat, quo vult, ſed nec poteſt ambulare; Vnde meritò votum obedientiæ, quo ſe quis ſuperioris voluntati perpetuò ſubdit, rectè in religione aſſumitur, quia ſtatus Religioſus eſt diſciplina, & exercitium, quo ad perfectionem tenditur, qui verò exercitantur, vt perueniant ad aliquem finem, oportet vt directionem alicuius ſequantur, ſecundùm cuius arbitrium inſtruãtur, vel exercitentur, vt perueniant ad eum finem, ergo oportet vt Religioſi ſub ſuperioris obedientia viuant: vt inquit D. Th. d. q. 186. art. 5. quod patet etiam ex vſu eccleſiæ, apud quam obedientia in monachis in vſu antiquitus fuit, vt docet Baſ. in conſtit. monaſt. c. 22. Hier. ep. ad Euſtochium de cuſtodia virginitatis. Aug. lib. 1. de moribus eccl. c. 31. Greg. hom. 20. in Ezech. quod & miraculis illuſtratur, dum enim quidam ignem, obedien-

tiæ

tiæ gratia, ingreſſus eſſet, flamma ei non nocuit, & alius iuſſus, vt ligno ari do diſſeret, donec vireſceret, mox viridis eſt factus, vt ait Sulpitius lib. 1. dialog. de virtutib. ſancti Martini. & ſanctus Maurus ad Abbatis imperiũ ſuper aquas ambulauit. teſte Greg. lib. 2. dial. cap. 7. & Abbas Ioannes ob obedientiæ virtutem ad prophetiæ donum eſt ſublimatus. teſte Caſſiano lib. 4. de inſtitutis renunc. cap. 23. qui & debent à rixis, & controuerſijs cauere, vt charitatem ſeruent.

5 *Caſtitas rectè Deo vouetur.* Quòd demum continentia rectè Deo voueatur, probatur Luc. 1. Quomodo fiet iſtud quoniam virum non cognoſco? qui locus intelligitur, ꝙ Beata Virgo votum continentiæ emiſerat, vt exponunt Niſſ. in orat. de natiuit. Domini. Aug. lib. de ſancta virg. cap. 4. Bern. ſerm. 4 ſuper Miſſus eſt. Athanaſ. ſerm. de ſanctiſſima Deipara. Idem probatur Matt. 19. vbi Eunuchi vocantur qui ſe caſtrauerunt propter regnum cœlorũ, quod intelligitur ex voto, vt dicit Epiph. hæreſi 58. & Hier. in d. c. 19. Aug. lib de ſancta virgin. c. 30. & 1. Timot. 5. Concilia quoq; id probant Anciranum. can. 18. Calcedon. c. 16. Cartag. III. c. 33. Cartag. IIII. c vlt. Tolet. IIII. c. 55. Turon. II. c. 16. Moguntin. c. vlt. Rom. ſub Silu. cap. 10. Ex Patribus Dion. c. 6. p. 2. eccl. hier. Tert. lib. de velandis virg. Clem. Alex. lib. 3. ſtrom. in princ. Orig. hom. 23. in Num. Hilar. in Pſ. 64. Cypr. lib 1. ep 11. Athan. lib. de Humanitate Verbi. Baſ. in procemio conſtit. monaſt. Naz. orat. de obitu patris ſui. Chriſ hom. 15. in 1. ad Corin. Ambr. lib. 3. de virgin. ante mediũ. Hier. ep. ad Sabinianum. Aug. lib 1. de adult. coniug. c. 24. itaque meritò, cum omne Deo rectè voueatur, quod eſt illi gratius ſi fiat, quàm ſi non fiat, huiuſmodi verò eſt votum continentiæ, quæ eſt perfectior vita, & portio prima gregis Chriſti, vt inquit Cypr. lib. de habitu virg & Dion. loco cit. Nazian. orat. de obitu ſancti Baſilij. Baſ c. 18. conſtit. monaſt. Chriſ. lib. 3. adu. vituperatores vitæ monaſticæ. Aug. lib. 1. de moribus eccl. c 31. & eo magis ſi id fiat ex voto, cum ſic Deo ſit gratius, quàm ſine eo factum, cum ſic Deo voluntas, & opus offeratur, & id fiat ex voluntate confirmata in bonum, & arctius in eo perſeueretur, vt latè probat Bellar. lib. 1. & 2. de monachis. Vnde & meritò perpetuæ continentiæ votum aſſumitur in religione, nam ad ſtatum religioſum requiritur abſtractio ab ijs quę impedire poſſunt ne homo totaliter feratur in Deum, vſus verò carnalis copulæ id impedit ob vehementiam delectationis, & ob ſollicitudinem, quam ingerit de gubernatione vxoris, & familiæ, qui enim cũ vxore eſt ſollicitus eſt quæ ſunt mundi, & quomodo placeat vxori, ideò continentia perpetua à coniugali copula requiritur ad perfectionem religionis, vt inquit D. Tho. d. q. 186. art. 4.

Ex his verò votis, votum obedientiæ præcipuum eſt, primò, quia per id Deo offertur propria voluntas, quæ potior eſt, quàm corpus, vel res externæ, quæ per alia vota offeruntur, & quia ſub obedientia cadit paupertas & continentia, non è conuerſo, & quia eſt eſſentialius Religioni votum obedientiæ, quàm cætera, quia licet voueatur continentia, vel paupertas, etiam ex voto, id tamen non pertinet ad ſtatum Religionis, qui præfertur etiam virginitati ex voto ſeruatæ, vt inquit D. Th. d. q. art. 8.

Et in his tribus actibus conuenienter dicitur conſiſtere religionis perfectionem, quatenus per eos tolluntur impedimenta per quæ mens impeditur, ne totaliter feratur in Deum, quod facit cupiditas, quæ tollitur per

votum

votum paupertatis, concupiſcentia venereorũ, quæ tollitur per votum continentiæ, & inordinatio propriæ voluntatis, quæ aufertur per votum obedientiæ; & quia per hæc tria vota tollitur inquietudo mentis circa terrena, vt ſupra eſt dictum; & etiam quia per hæc perfectum holocauſtum offertur Deo, dum in ijs illi offerũtur res externæ, proprium corpus, & propria voluntas: vt inquit D. Tho. d q. 186. art 7. ergo in ijs conſiſtit meritò religionis perfectio.

Præter hæc tria vota, non tenentur Religioſi ad alia conſilia ſupererogationis, vt benedicere maledicentibus, præbere alteram maxillam percutienti, qui tamen debent ad huiuſmodi conſiliorum obſeruationem contendere, qui & peccant ſi huiuſmodi conſilia contemnant, quia talis contemptus aduerſatur contentioni ad perfectionem, ad quam tenentur, qui & non tenentur implere conſilia quibus tenditur ad perfectionem, vt abſtinentiæ, niſi prout regula præcipit: vt dicit Valent. 2. 2. de ſtatib. diſp. 10. q. 4. punct. 4. qui & poſſunt ex eleemoſynis viuere, & mendicare, ſi id agãt gratia neceſſitatis, vtilitatis, vel humilitatis, non autem cauſa auiditatis, vel otioſitatis, ſi enim non egerent, tenerentur ſic collecta pauperibus reſtituere, vt & peccarent ſi ob id otiosè viuerent, quia fraudarẽt benefactores participatione bonorum operum, cuius ſpe eleemoſynas erogarunt. Ij etiam congruè vtuntur habitu abiecto in ſignum contemptus mundanarum rerum, qui ritus antiquiſſimus eſt, ex Dion. c. 6. de eccl. hier. Conc. Gangr. propè ſi. Aurelian. V. c. 19. Cartag. IIII c. 11. & 104. qui & ex facultate ſuorum ſuperiorum, & Epiſcoporum cõmiſſione poſſunt, docere, concionari, & confeſſiones audire, & rectè. c. nemo. c. placet. 16. q. 1. c. moderamine. cap. nonnulli. ibid. modo vt alibi.

Vt ergo Regulares ad perfectionem, quam profitentur perueniant, debent exactè vota emiſſa ſeruare; & primò, quòd ad pauperratem attinet, nil proprium habere debent, aliàs peccatũ proprietarij incurrunt, & mortaliter peccant. c. ſuper quodam. c. monachi. cap. cum ad monaſterium. de ſtatu monac. ita vt nec dicere poſſint aliquid eſſe ſuum. c. non dicatis. vbi glo. 12. q. 1. vnde quicquid habent ex donatione, legato, ſucceſſione, laboribus, vel alia ratione, cum id omne monaſterio acquirant, debent ſtatim ſuperiori conſignare, & in commune erogare. Doct. in d. c. cum ad monaſterium. qui ſuperiores prius eis quibus deſtinatũ id eſt in neceſſarijs prouidere debent, vt alibi dicitur. ex ſac. congr. elucid. 96. & vbi quid defertur ad moniales, debet conſignari Abbatiſſæ, vel Præpoſitæ Rorę præſente earum procuratore. ſac. congr. elucid. 380. nec ſuperior poteſt eis concedere, vt ſtabilia retineant etiam nomine cõuentus, nec mobilia non neceſſaria, ſed ſuperflua, quę neceſſaria & eis concedi nõ valent, niſi reuocabiliter ad nutum ſuperioris. c. nullus. 18. q. 2 c. ſi 20. q. ſi. Conc. Trid. ſeſſ. 25. de Reg. c. 2. & quò ad ſimplicem vſum facti, & detentionem naturalem tantũ, non autem proprietatem, vel ius vſusfructus, & ſic intelligenda ſunt circa hoc aliàs dicta; qui tamen ſuperior curare debet, vt nil ex neceſſarijs eis deſit, ijs compatiendo, qui vt Chriſtum ſequerentur, omnia dereliquerunt; minuſq; ij donare poſſunt, niſi de licentia ſuperioris in vſus pios, & neceſſarios, ac honeſtos, & ſeruata Bulla ſanctiſſimi Clementis VIII. circa munera edita, incip. Religioſæ. 13. Cal. Iulij 1594. ne incurrant pœnas in ea cõtentas, ſcilicet reſtitutionis, & priuationis officij, & vocis actiuæ, & paſ-

6 *Regulares quæ agere, et à quibus cauere debeant.*

 ſiuæ,

ſiuæ, nil donando alicuius momenti, niſi re in Capitulo generali diſcuſſa, nec poculenta, & eſculenta, niſi de conſenſu ſuperioris, & conuentus, quò ad res minutiores, vel res ſacras pertinentes, vt nec inter ipſos Regulares donare licet, modo vt ibi habetur; qui & ideò poſt profeſſionem teſtari non poſſunt, cum careant proprio. c. illud. 13. q. 2. licet fortè diuidere poſſint bona inter filios in ſeculo relictos, iuxta formam. auth. ſi qua mulier. & auth. nunc autem. C. de epiſc. & cler. & ſi ſit nouitius debet, cogitans de ingreſſu, legitimam relinquere monaſterio, cũ habeatur loco filij. Bart. in auth ſi qua mulier. C. de ſac. ſan. eccl. Rota Rom. deciſ. 92. 2. par. in nouiſſ. Quo verò ad caſtitatem, tenentur perpetuam ſeruare continentiam, ex Conc. Ancir. can. 18. Cartag. III. c. 33. Cartag. IIII. c. vlt. Tolet. IIII. c. 55. & ſi tranſgrediuntur hoc votum, peccant duplici peccato, ex lege diuina, & ex vi voti, & ſacrilegi extant: & ſolus Papa cũ ijs diſpenſat, vt matrimonium contrahere poſſint. Doct. in d. c. cum ad mónaſterium. ex graui tamen cauſa boni publici. Quo verò ad obedientiam, tenẽtur regulares ſuo Prælato ſub peccati obligatione obedire. Rom. 13. 1. Petr. 2. c. qui reſiſtit, 11. q. 3. & magis quàm patri naturali, vbi neceſſitas poſt ingreſſum patri ſuperuenit, ſecus ſi ante. D. Th. 3. quodlib. art. 16. Silu. Religio. 6. §. 9. quod intelligitur cum Prælatus aliquid præcipit iuxta regulam per ſe votam, in quibus regula expreſsè, vel tacitè, directè, vel indirectè Prælato eum ſubijcit. D. Tho. 2. 2. q. 104. art. 5. vel ſi ſcandalum ſubſit ſi non obediat, vel ſi Prelatus aliquid precipit ſub pœna excõmunicationis, dummodo id quod præcipit non ſit iniuſtum, vt & excuſantur ſi nõ potuere obedire. c. impoſſibiliũ. de reg. iur. in 6. & non obedire ſine cauſa iuſta eſt mortale, ſi quod præcipitur eſt contra regulam obligantem ad mortale, vel adſit ſcãdalum graue, vel cõtemptus, vel præceptum graue, veniale ſi ſub veniali obligat, in dubio tamen eſt obediendum. Silu. Religio. 6. §. 6. vt & promptè eſt obediendum, ſimpliciter. Iac. 1. & velociter.

Ij etiam debent recitare horas canonicas, non ex vi profeſſionis, ſed regulæ, quæ ita ſe habeat. Nau. de celeb. Miſſ. conſ. 18. qui & debent peccata confiteri ſemel in hebdomada, & communicare ſingulis menſibus. clem. ne in agro. §. ſanè. de ſtatu mon. idq́ue tantum confeſſoribus proprij ordinis, niſi de licentia Prælati, præterquam in itinere, in articulo mortis, vel in Iubileo id concedente. Graph. de Regul. n. 107. & 108. qui & tenentur ire ad proceſſiones generales, niſi viuãt in ſtrictiori clauſura. c. 13. ſeſſ. 25. de Regular. & debent ſingulo triennio Capitula celebrare in Prouincijs. c. in ſingulis. de ſtatu mon. & ſtatuta regulæ ſeruare. d. c. cum ad monaſterium. & in eorũ monaſterijs lectio ſacræ ſcripturæ haberi debet. c. 1. ſeſſ. 5. in Trid. Conc. & debent ordinari ad Abbatis iuſſionem, niſi iuſto impedimento detenti. Zab. in d. clem. ne in agro. §. ad ampliationem. & in eorum monaſterijs publicare cenſuras ab Epiſcopis latas, & eas ſeruare, modo vt dicit Nau. c. 27. nu. 146. & ſeruare dies feſtos ab Epiſcopo ſtatutos. c. 12. & 13. d. ſeſſ. 25. de Regul. qui tamen non ſubſunt Epiſcopo, niſi in caſibus expreſſis, vt in cap. 3. ſeſſ. 6. de reform. ſeſſ. 25. de Regul. c. 14. ſeſſ. 7. c. 14. in Trid. Conc. & in alijs caſibus expreſſis tantum.

Ij verò à multis cauere debent, primò .n. non debent Baptiſmũ, Matrimoniũ, Vnctionẽ extremã, vel Viaticũ laicis, vel clericis ſine licentia Epi, vel Parochi, miniſtrare, aliàs excõicationem incurrunt. clem. 1. de priuil.

niſi

niſi credant, quòd Parochus conſentiet, vel parochianus dicat ſe talem licentiam habere; qui nec debent ſine licentia ſuperioris, ex iuſta cauſa con cella, exire de monaſterio. ex Concil. Oxionen. vet. quia nonnunquam. qui & ſi Epiſcopi fiant, habitum mutare non debent. ex Sino.8. generali. cano.27. qui tamen tunc de quæſitis ex beneficio, beneficio acquirunt, & poſſunt fructus in vſus pios, & honeſtos expendere; qui nec debent exire ad Leges, vel Phyſicam audiendam. c.2. c.ſuper ſpeculâ. ne cler. vel mon. nec poſſunt audire confeſſiones ſecularium etiam ſacerdotum, niſi ab Epiſcopo approbati. ſeſſ.23. in Trid. Conc. c. nullus. ſemel tamen admiſſi ſi ſint ex mendicantibus, & examinati, non ſunt iterum examinandi. ſacra congr. elucid. 277. Conc. Trid. ſeſſ. 25 c. 15. nec debent admittere mulieres intra clauſtra, aliàs incurrunt ſuſpenſionem à diuinis, & priuationem officiorum, & inhabilitatem ad illa, & excommunicationem. ex Bulla Pij V. 24. Octobr. 1566. incip. Regularium. & Gregorij XIII. 28 Ianuarij 1575. nec debent dare pecuniam pro habendo aliquod officium in monaſterio, aliter cum accipiente deponuntur. Abb. in c. monachi. de ſtatu mon. nec poſſunt etiã ire ad ſtudia Theologiæ, ſine licentia Prælati, & maioris partis conuentus, niſi ſuperior ſine conuentu ſoleat dare licentiam, vel niſi vadant ad eorum monaſterium, vbi eſt ſtudium, aliàs excommunicationem incurrunt. c.2. ne cler. vel mon. in 6. qui nec ſepelire debent ſcienter hæreticos in loco ſacro, aliàs excommunicationem incurrunt. c.2. de hær. in 6. nec interdictos, niſi in caſibus iure expreſſis, nec excommunicatos, aut vſurarios manifeſtos, ſub eadem pœna. clem. 1. de ſepult. nec poſſunt petere aulas Principum animo notendi ſuis Prælatis, vel monaſterijs. clem. ne in agro. §. quia verò. de ſtatu mon. nec retinere arma intra clauſtra ſine licentia Abbatis, ſi ſunt offenſiua. d. §. & modo vt dicit Nau. in Man. c.27. n.39. nec mendicantes accipere nouas domos, modo vt habetur in clem. cupientes. de pœnis. & per Nau. d. c. num. 144. qui nec poſſunt obtinere beneficia eccleſiaſtica ſecularia, etiam curata, licet ſint Canonici regulares. ſeſſ. 14. c. 11. in Trid. Conc. Epiſcopatum tamen ſic de licentia Papæ. Abb. in c. ſi. nu. 3. de voto. in c. quod Dei. nu. 12. de ſtatu mon. qui nec debent celebrare in oratorijs priuatis non conſtructis de licentia Epiſcopi, nec admittere ſacerdotes peregrinos ſine dimiſſorijs ſui Epiſcopi. ſeſſ. 22. decre. de obſer. & euit. in Trid. Conc. nec admittere laſciua, vel prophana in diuinis. d. ſeſſ. nec tumulos, aut vexilla contra Bullam Pij V. 5. Cal. Aprilis 1566. in eccleſia admittere, nec abſoluere à caſibus Epiſcopo reſeruatis, ex literis congreg. Concilij elucid. 428. niſi priuilegia põtificia ſpecialiter id concedãt; nec debent admitti ad ordinem ſacrum abſque atteſtatione authentica, quòd in religione profeſſionem emiſerint, ex Bulla 75. Pij V. incip. Romanus Pontifex. nec poſſunt inducere aliquem ad vouendum, iurandũ, vel promittendum, eligere ſepulturam in eorum eccleſijs, vel electã non mutare. d. clem. cupientes. §. ſi. de pœnis. modo vt ibi dicit Franc. qui tamen celebrare poſſunt officium defunctorũ ſuper defunctis, quos ſepeliunt in eorum eccleſijs, & nõ canonici, nec clerus, licet adeſſe poſſint, & Parochi inuitari, vt interſint. ſac. congreg. elucid. 309. & 320 qui nec debent ſecularia negotia ſequi, & maximè turpe lucrum. ex Sin. Mogunt. c. 13 Tolet. IIII. can. 51. & 52. nec habitum ſuſcipere, ſpem, vel promiſſionem habentes, vt ſiant Abbates, ex Sin. Conſtantin. ſub Nicolao II. Tomo IIII. Conc. nec

prædicare in eorum eccleſijs ſine benedictione Epiſcopi, in alienis, ſine eius licentia, & examine. Conc. Trid. ſeſſ. 5. c. 2. nec in eorum prædicationibus debent aliquid dicere ad auertendum à ſolutione decimarum. Nau. c. 27. nu. 145. nec in eorum concionibus detrahere Prælatis eccleſiarum. clem. dudum. de ſepul. Nec eſſe debent fugitiui recedendo ab obedientia ſuperioris, & monaſterio, animo tamen redeũdi, aliter mortaliter peccãt, minuſq; eſſe apoſtatæ, recedendo, animo non redeundi, ſic enim excommunicationem incurrunt. c. grauis cap. 2. ne cler. vel mon. in 6. Caiet. 2. 2. q. 12. art. 1. cuius ſignũ eſt ſi dimittant habitum ſuæ religionis, niſi dimittatur ad vitam ſeruandã, vel de licentia Papæ, vel ex alia cauſa neceſſaria. Franc. in d. c. 2. qui nec debent tranſire ad Religionem laxiorem, nec aliã, niſi ex cauſa, & de licentia ſuperioris. c. ſanè. c. licet. de Regul. D. Tho. 2. 2. q. 189. art. 9. & animo magis proficiendi, vel ex neceſſitate non valendo in duriori manere, cum licentia, vt ſupra, & ſolus Papa cõcedit, vt tranſeatur ad laxiorem. c. 19. ſeſſ. 25. in Tr. Conc. ſed manere debent in proprio loco, & ibi tranquillo animo progredi, & in via Dei proficere, Deo præſtante, aliàs ſi delinquant, à ſuo ſuperiore puniri debeat. cap. cum. de offic. ordin. qui ſic tamen agendo non nocent monaſterio. nec contrahendo, niſi vt ad illud peruenit. Nau. com. 2. de Regul. qui, vt in via Domini, ipſo præſtãte, proficiant, gaudere debent, & Deo gratias agere, & animo conquieſcere, quòd Religionem ingreſſi ſint, quæ tantis bonis eſt decorata, vt initio eſt dictum, & ꝙ mundum reliquerint periculis plenum, & ob id recolentes ſe mundo nuntium remiſiſſe, animo, vel corpore ad illum redire nolint; ſed initio virum prudentem, & probum ſeniorẽ, de licentia ſuperioris, cui oĩa peccata, & animi paſſiones aperiant, eligant, cui ſe dedant deinceps, vt ſint certiſſimum vas exiſtant, regulam attentè legentes, & cuſtodientes, ac ſub diſciplina redigẽtes intellectũ; vt fidei ſe ſubijciat, & rationem, ne inutilia ſcrutetur, & voluntatem, vt nil niſi verè bonum, & ſolidum concupiſcat, & corpus ne animæ offendiculum paret, ſed vt mancipium, ſub ratione, & diuina lege conſtituatur, & in inceſſu, & omnibus ſenſibus ritè cuſtodiatur; quibus ſic actis, & ritè animo, ac corpore purgati, totos ſe Dei mancipent ſeruitio, & in oratione, ac diuinis officiis, & ſanctiſſimis Miſſæ ſacrificiis, iugiter & ardenter cum Deo coniungantur; ſacris etiam literis operã dando, & pios libros legendo, quibus ſaluti ſuæ proſpiciant, & proximorũ bonum curando, vbi ex officio, vel per regulam licet; ſic tamen vt ſeipſos non deſerant, ſed quod à Deo acceperint, in alios ex charitate effundentes, ſimul cum illis ad fœliciſſimam Paradiſi regionẽ, Deo præſtante, in ſummo illo gloriæ bono, bene operantibus promiſſo, perueniant.

DE MONIALIBVS.

SVMMARIVM.

1 *Moniales quibus nominibus appellentur.*
2 *Moniales debent reſpectiuè ſeruare ea quæ dicta ſunt de Monachis.*
3 *Moniales viduæ, & virgines, vt diuersè recipiãtur in Religionẽ.*
4 *Moniales, vt legitimè ingrediatur Religionẽ, quæ requiratur.*
5 *Moniales, vt profiteri debeant.*

De

De Monialium nomine, ingreſſu, bonis, & profeſſione. Cap. I.

1 *Moniales quibus nominibus appellentur.*

NOTANDVM primò, quòd Moniales pluribus nominibus appellantur, quandoque enim ſanctimoniales dicuntur in Conc. Cartag. III. c. ſanctimoniales. 20.q.1. quandoque deuotæ virgines. ex Gelaſio Papa. c. deuotis virginibus. ibid. quandoq; iuuenculæ. ex Greg. in regiſtro. cap. iuuenculas. ibid. quandoque virgines. ex Pio Papa in cap. virgines. ibid. quandoq; diaconiſſæ. ex Conc. Calcedon. in c. diaconiſſam. 27.q.1. communiter verò dicuntur, & paſſim Monachæ, ideſt ſolitariæ, à ſolitudine, græcè enim monachus dicitur ſingularis, ideſt ſeparatus à conuerſatione ſecularium. c. 1. vbi glo. 16.q.1.

2 *Moniales debent reſpectiuè ſeruare ea quæ dicta ſunt de Monachis.*

Secundò, notandum, quòd ea quæ ſuperius de Regularibus dicta ſunt, de fine ingrediendi, modo ingreſſus faciendi, bonis ipſarum, profeſſione emittenda, votis ſubſtantialibus, obedientiæ, paupertatis, & continentiæ, & huiuſmodi, de monialibus quoq; repetita cenſentur, & eis conueniunt, ſi talia ſint quæ fœminis adaptari poſſint, cum & ipſæ regulam monaſticam ordinis virorũ amplexæ ſint, ac ſub iiſdẽ militẽt ducibus, quib. & ipſi.

3 *Moniales viduæ, & virgines, vt diuerſè recipiantur in religione.*

Tertiò, notandum, ꝙ virgines, & viduæ Deo conſecrantur in religione, ſed illæ profitentur votum virginitatis, hæ tantum viduitatis, & caſtitatis. cap. pen. & fi. 20 q. 1. c. acutius. 26. diſt. c. viduæ. 27. q. 1. Quæ etiam conſecrantur ab Epiſcopo ſi virgines ſint. cap. ſi iubet. §. fi. c. presbytero. 26. q. 6. cap. 2. de temp. ordin. Idq; diuerſa ratione, nam velum accipiunt virgines: Viduæ verò prohibentur ab epiſcopo velari. in cap. deuotis. § fin. 20.q.1. licet & ipſæ accipiant velum religionis, quæ eſt veſtis religioſa, & velum profeſſionis, ſed nõ velum conſecrationis, ꝙ datur ſolum virginibus, idq; certis tantum temporibus, niſi neceſſitas vrgeat, videlicet in die Epiphaniæ, hebdomada Paſchali, diebus natalitijs Apoſtolorum, atq; Dominicis diebus. c. deuotis virginibus. 20.q.1. quod velum etiam per voluntariam pollutionem ſe polluens non debet ſuſcipere, Nau. in Man. cap. 16. num. 3. Nec poteſt dari corruptæ, nec viduæ, vt ſupra, licet vtraque poſſit recipere velum profeſſionis, ſed non conſecrationis, cum præter conſecrationem Epiſcopi, alia omnia percipiant. c. viduas. 27. q. 1. c. viduas. cap. fin. 20. q. 1. Conc. Tr. ſeſſ. 25. c. 18. Fuſch. de viſit. lib. 2. c. 18. nu. 32. & receptio monialium fit per Abbatiſſam, & alias moniales. c. fi. de Regul. in 6. non autem ijs inuitis per ſuperiorem. Fuſch. loco cit. nu. 41. & ſupra de hoc eſt actum cum de Regularibus ageretur. Et meritò virgo præ alijs priuilegiatur, cũ virginitas ſit flos eccleſiaſtici germinis, decus gratiæ ſpiritualis, laudis & honoris opus integrum, illuſtrior portio gregis Chriſti, vt inquit ſanctus Cipr. ſerm. de diſciplina, & habitu virg. col. 2. à Deo magnũ proinde præmium expectantes, vt ibi dicit, maximè ſi ſic ſe Deo vouerunt, vnde & lilijs comparantur ob humilitatem, & ſplendidam, ac immaculatam virginitatem, ab Ambr. lib. de inſt. virg. c. 15. & vt ſtellæ ſunt in manu Domini, vt idem dicit ad virg. lapſam. c. 2. in fi. & eorum vita videatur Angelorum vita in terris. Idem de inſt. virg. c. 18. & apibus comparantur, vt idem dicit de virginib. lib. 1. ob laborem, pudicitiam, continentiam, rore enim paſcũtur,

tur, neſciunt concubitus, mella componunt, ros eſt ſermo diuinus, quo virgines paſci debent, inſciæ concubitus, & laborioſæ in operibus bonis, vbi & auro comparantur, & regno, auro, quia ſicut illa materies examinata igne, pretioſior eſt, ita corporis ſpecies virginalis, ſpiritui conſecrata diuino, formæ ſuæ acquirit augmentum; Regno, vel quia virginitas eſt ſponſa regis æterni, vel quia inuicta, à carnis illecebris captiua non habetur, ſed quaſi regina dominatur, & ex alijs quibus virginitas à ſanctis Patribus paſſim commendatur. His ita notat.

4 *Monialis vt legitimè ingrediatur religionẽ, quæ requirantur.*

Primum ſit dictum. Monialis debet legitimè ingredi Religionem, quòd vt fiat, plura requiruntur, Primò, vt deliberate, & maturo cõſilio id faciat, & finem debitum ſibi proponat, modo quo ſupra, de Regularib. c. 3. eſt dictum. primo, & ſecundo dicto. Secundò, requiritur, vt volens non inuita id agat, vt ibi eſt dictũ. ex Conc. Tr. ſeſſ. 25. c. 18. Tertiò, vt ſit ætatis legitimæ, vt ſcilicet ante decimumſextum annum completum profeſſionem non emittat, & ante ſaltem per annum in probatione ſteterit, vt ibi eſt dictum. ex Conc. eod. c. 15. aliter profeſſio eſt nulla, & nullam inducit obligationẽ, & Epiſcopus declarare debet nullã profeſſionem ante factã. ex deciſ. congreg. 335. & 368. etiam ſi defuerit vna tantum dies anni in probatione nõ expleti. ex d Conc. c. 20. Silu. Religio. 3. nu. 19. ver. 3. & ſi moniales admittunt aliquam ad profeſſionem intra annum probationis, incurrunt ſuſpenſionem. c. non ſolum. de Regul. Quartò, vt puella maior duodecim annis habitum regularem non ſumat, nec poſt profeſſionem emittat, quàm Epiſcopus, vel alius de eius mandato, & ſuperior regularis. ex ſacr. congr. elucid. 144. eius voluntatem explorarit, an libera, vel coacta ingrediatur, aut ſeducta, vel an ſciat quid agat, & an eius voluntas ſit pia, & an habeat conditiones requiſitas iuxta regulas illius monaſterij, & ordinis, & an monaſterium idoneum ſit, vbi liberè profiteri, & ritè poſſit, cuius profeſſionis tempus per menſem ante Epiſcopo ſignificetur, aliter præfecta ab officio arbitrio Epiſcopi ſuſpenſa ſit, c. 17. ead. ſeſſ. Epiſcopus tamen vt exploret huiuſmodi voluntatem, non debet ingredi ſepta monaſterij, ſed id agat in feneſtella cancellorũ, & puella ſit in loco libero, & tuto, vt ſic eius voluntas ſit libera. c. 7. §. is verò. & c. 17. ſeſſ. 25. de Regul. in Tr. Conc. Fuſch de viſit. lib. 2. c. 18. nu. 40. & ad Epiſcopũ ſpectat explorare huiuſmodi voluntatem, etiam ſi monaſterium ab Epiſcopo ſit exemptum. cap. 17. ſeſſ. 25. de Regul. in Conc. Trid. & congr. deciſ. 144. & 261. vt & procedere idem poteſt contra egreſſas è monaſterijs prædictis, & ſuperiores qui ad id licentiam dederint, qui ſuperiores nec habitum eis dare poſſunt, antequam ab Epiſcopo ſint examinatę, & idem contra Abbatiſſas id agentes procedit. d. deciſ. Quintò, vt nulla renunciatio, vel obligatio bonorum ingrediẽtis fiat ante ætatem decem & ſex annorum, aliter non valeat etiam cum iuramento, vel in fauorem cauſæ piæ, niſi cum licentia Epiſcopi, vel eius Vicarij fiat intra duos menſes proximos ante profeſſionem, quæ renunciatio, vel obligatio, aliter non ſortiatur effectum, niſi ſecuta profeſſione, & ſi ſecus fiat omnis obligatio irrita ſit etiam iurata. c. 16. ead. ſeſſ. Sextò, vt dum ſtant in probatione, nil eis detur à parentibus, vel propinquis, vel curatoribus, aut eius monaſterio ex bonis ipſarum, excepto victu & veſtitu, ne ſic cogantur ibi manere, imò ſi abire velint, ſub anathemate omnia illis ſunt reſtituẽda. d. c. 16. Septimò, vt antequam puella in Capitulo recipiatur,

tur, cõſenſus Epiſcopi, & ſuperioris Regularis præcedat, quæ ab Epiſcopo non eſt admittenda niſi poſt annum quo aium ſuum præfectæ, & monialibus aperuerit, vt interim cognoſcat inſtituta, & labores monaſterij, & moniales eius voluntatem, & par eſt, vt mox confiteatur confeſſario monaſterij qui eam inſtruat, & Euchariſtiam ab eo accipiat, nec recipiatur, niſi ex tribus duas ſuffragiorum partes habeat, & cum recipitur in librum eius nomẽ referatur, tum tempus quo habitum ſuſcipiet, & poſt profeſſionem emittet, interim omni inani habitu dimiſſo oſtẽdens ſe ſeculi vanitatibus renunciare, quem habitum non ſuſcipiat, niſi de conſenſu Epiſcopi, qui prius eius volũtatem exploret ætatem, & mores. c. 17. ead. ſeſſ. quæ minor duodecim annis non ſit, nec eum habitũ ſumat, niſi poſt ſex menſes, quàm ad Capitulum eſt admiſſa, niſi aliud Epiſcopo videatur, & tunc ſi ante nõ recepit ſacramentum confirmationis, ei miniſtretur, & nomẽ alicuius ſanctæ ei imponatur, in quo habitu ſuſcipiendo nulla pompa adhibeatur, ſed à propinquis intra eccleſiam exteriorem ducta, in ea prius Miſſa audita, & Euchariſtia ſumpta, & ab Epiſcopo habitu ſacro induta, vel alio de eius licentia, niſi aliqui alij ex priuilegio id habeant, & ſermone pio ad id opus ſanctè peragendum accenſa, à Monialibus intra ſepta introducatur cũ aliquo pio cantico; & cũ puella iam ſit intra monaſterium, Eṗs ob eam cauſam non ingrediatur ſepta monaſterij, ſed ad feneſtras collocutionis, ſeparatim à monialibus eam interroget de eius voluntate an libera, vel coacta ſit, de fine, &c. idque fiat præſentibus duabus matronis honeſtis non conſanguineis, vel cõiunctis puellæ. ex deciſ. ſacr. congr. 272. 412. 456. & 458. quod etiam fieri debet antequam dicta puella iam induta habitu monachali ſolemniter profiteatur. d. c. Conc. Trid. & ex ſacra congr. deciſ. 167. & quod reſpõdit puella, ſcribatur in actis à notario præſentibus teſtibus idoneis. ex deciſ. 272. congr. & ſi dicit ſe vi ingreſſam, vel metu, non auditur, niſi intra quinquennium, & habitu non dimiſſo. ſeſſ. 25. c. 19. & deciſ. 410. ſacr. congr. Octauò, requiritur, vt ingreſſus liber ſit ab omni labe ſimoniæ, vt ſupra. d. c. 3. de Regul. dictũ eſt. Ampliatur, vt nihil oĩno dare, vel recipere liceat pro ingreſſu monaſterij, cum ſic ſimoniacũ ſit, cum ſit vẽdere ſpiritualia, contra c. quoniam. de ſim. *Limitatur* tamen ſi quid detur non pro ingreſſu, ſed pro ſuſtentatione ingredientis, vbi monaſterium illam ſuſtentare non valet, ſic enim tollitur vitium ſimoniæ, vt inquit Tur. Cr. in c. Saluator. 1. q. 3. n. 13. & dixi cap. de ſimonia. Et licet in c. 1. de Regul. in 6. & Conc. Trid. ſeſſ. 25. c. 3. in fi. ſtatuatur, vt non recipiantur plures in monaſterijs, quàm eius facultates, vel conſuetæ eleemoſynæ ferre poſſint, id tamen ſine glo. videtur intelligi, ſi recipiãtur indotatæ, ſi enim dos eis detur pro earũ ſuſtentatione, nõ videtur prohibitũ, maximè ſi adſit rationabilis cauſa, vt quia in ſeculo eſſent in periculo, vel magno deſiderio religionis teneantur, cum ex hoc nullum prioribus monialibus, vel monaſterio præiudicium inferatur, & cultus Dei augeatur, cum licentia tñ Papæ, ſine dote tñ recipi non poſſent. & Feli. in c. non ſatis. de ſim. dicit, monialem non poſſe petere legitimam ſi pater poſuit ſuper altare, monaſterium tamen id poteſt, vt ſupra de Regul. habetur, & ſi non profeſſa moritur, ſi erat in habitu, quæ contulit monaſterio eius ſunt, alia non. *Doct.* in c. in præſentia. de probat. & dixi ſupra tract. de Regul. & dos poteſt eſſe minor legitima, vt dixi tract. de Dote. Vbi verò monaſterium eſt diues, & non eget, & plu-

res

res ſuſtentare poteſt, licet non deberet recipere aliquas cum dote, tamen ſi recipiat eam non pro ingreſſu, quia ſic eſſet ſimonia, ſed pro aliqua honeſta cauſa, non videtur eſſe illicitum, quia non exigitur pro ingreſſu, & ſic nil ibi eſt ſpirituale, ſed pro ſuſtentatione ingredientis, verbi gratia, ſi monaſterium vellet colligere aliquam ſummam pecuniæ ad reparandum ipſum monaſterium, quod ex redditibus reparari non poteſt. Secundò, ſi ingredientes, & dantes dotem ſint diuites, & ſic reſeruari poteſt locus recipiendi aliquam virginem pauperẽ ſine dote. Tertiò, ſi numerus ille determinatus difficile ali poſſet ſumptibus monaſterij, niſi cũ aliquo incommodo monialium, tunc enim etiam ſi aliquæ deeſſent ad ſupplendum numerum, poſſet exigi dos, vt ſit commodior victus. Extra quos caſus, vel ſimiles, non deberet monaſterium exigere dotem, niſi quando aliquam reciperet vltra numerum quem alere poteſt; & bonum eſſet vt talis dos conſeruaretur, & in ſtabilia, vbi illa habere licet, conuerteretur.

Circa verò ſummam dotis exigendæ, debet eſſe moderata, & non excedens neceſſariam ſuſtentationem ingredientis, quò ad victum, veſtitum, medicinas, &c. iuxta regionis qualitatem, vbi enim charior eſt victus, & veſtitus augeri poteſt, & cõtra, minui, & in nouis monaſterijs non videtur excedens ſi mille aurei exigantur, vt dicit Caiet. 2.2.q.100 art.3. in alijs vbi cara eſt annona victus exigi poſſunt etiam octocentũ, & minus vbi eſt vilior. licet Nau. in Apol. q.1. monit.84. nimiam putet talem eſſe ſummã, de qua re latius egi. cap. de Sim. & ſac. congr. deciſ.216. dicit, ꝙ circa dotis quantitatem attendenda eſt locorum qualitas, & perſonarum, & ſimiliter ſumptus fiendi in velo ſuſcipiendo, & profeſſione, debent ab ordinario taxari. ex deciſ.458. ſac. congr. & ſi qua puella introducta eſt in monaſteriũ cauſa monachationis, nec poteſt dare dotem, non debet eijci, in poſterum tamen nulla talis recipi debet. ſac. congr. decl.58. & vbi à patre filiæ non eſſet relicta dos certa, debet ei dari ſecundùm conſuetudinem monaſterij. Afflict. deciſ.348. ſic tamen, vt dos non detur pro ingreſſu religionis, ſed pro ſuſtentatione ingreſſæ.

5 *Moniales, vt profiteri debeant.* Secundum dictum. Finito nouitiatu, monialis profiteri debet, ante tamen per menſem certiore de hoc facto Epiſcopo, qui explorare debet, ex elucid. 144. congr. etiam in monaſterijs exemptis, & etiam in ingreſſu. & ſimul ſuperior eius voluntatem, & progreſſum in inſtituto monaſtico, & officio recitando, & huiuſmodi, cum nulla monialis ſit quæ ſtato tempore profeſſionem non emittat, etiam ſi ſit conuerſa, vel habitu dimiſſo, ſi non eſt profeſſura, domũ reuertatur. ex Bulla Gregorij XIII. 3. Cal. Ian. 1572. & tenetur palam profiteri etiã ſi tacitè ſit profeſſa. ex ſac. congr eluc. 221. & debet tempus præfigi non profeſſis ab ordinario, quindecim, vel viginti dierum ad deliberandum an profiteri velint, & ſi nolint, ad conſanguineos ſunt remittendæ ex deciſ.285. ſac. congr. Abb. in c. vt clerici. n.1. de Regul. vnà cum iis quæ dederunt monaſterio, excepto victu, & veſtitu facto tempore nouitiatus, vt ſupra. d.c.16. de Regul in Trid. Conc. c ſi beneficium, de Regul. in 6 & moniales quę ſunt ordinis requirentis profeſſionem, etiã ſi tacitè profeſſæ ſint, coguntur, & expreſsè profiteri. clem. 2. de Regul deciſ.250. ſacr. congr. Hæc verò receptio ad profeſſionem fit per electionem Abbatiſſæ, & aliarum monialium. c. ſi de Regul. in 6. cum per profeſſionẽ incorporetur religioni, quæ incorporatio fit per valentes obligare mona-

ſterium

ſterium illi, & ideò iis inuitis per ſuperiores id fieri non valeat: vt dicit Lapus alleg. 31. 1. concluſ. & ſupra eſt dictum, vbi de profeſſione Regularis eſt actum, quæ & hic, & ſimiliter de bonis monialium cenſeãtur repetita, quæ & lucra manuum Abbatiſſæ tradere debent, vel deputatis cuſtodib. ex Conc. Trid. ſeſſ. 25. de Regul. cap. 2.

SVMMARIVM.

1 *Moniales à quibus cauere debeant.*
2 *Moniales quæ agere debeant.*
3 *Moniales quibus priuilegijs gaudeant.*
4 *Sacra congregatio quid reſponderit circa perſonas, & beneficia eccleſiaſtica.*

De officio, & exercitio Monialium, à quibus aſtinere, quidve agere debeant, earum vita & honeſtate. Cap. II.

CVM vita religioſa exercitium ſit ad perfectionem adipiſcendam, iccirco Moniales omni conatu, Deo dante, contendere debent, vt ad eam perueniant. Et quia prius eſt ceſſandum à malo, & poſtea bonum faciendum. Pſal. 33.

1 Iccirco primum ſit dictum. Multa ſunt, à quibus Moniales cauere debent, eo quod ſint ijs prohibita, præter ſuperius enumerata, ſupra de Regularibus per totum, & maximè cap. 3. & 4. Et primò non poſſunt accipere mulieres ſeculares ad cohabitandum ſine licentia Epiſcopi, nec aliquos præter neceſſarios ſeruientes. ex Conſtit. Oxonien. ver. inhibemus etiam, in principio; quæ tamen non debent recipi, niſi vbi monaſteria egent, & tales recipere conſueuere, niſi charitas requirat, vt recipiantur, vt quia orbatæ ſint parentibus, & in ſeculo in periculo verſentur, & his conditionibus: primò, vt admiſſa non ſit minor decē annis, nec maior quindecim, cũ admittitur, niſi aliud Epiſcopo videatur. Secundò, vt eam ſummam pecuniæ annuam dent monaſterio, qua ali cōmodè poſſint. Tertiò, cum ad vigeſimumquintum annum peruenerint, emittantur niſi ſacrum habitum induerint, & cum habitum volent ſuſcipere, prius parentum habeatur conſenſus, & apud eos per menſem maneãt, quæ & reſtituendę ſunt patri ſi eas quandocunque petierit. ſac. congr eluc. 278. & ſi coniugata ibi ſit, & in periculo ſit vitæ ſi exeat, debet ibi manere, ſine ancillis tamen. ſac. congr. eluc. 108. Quartò, vt non recipiantur, niſi ex honeſtis parentibus ortæ, & caſtis moribus ornatæ. Quintò, vt id fiat de licentia Abbatiſſæ, & aliarum Monialium. Sextò, dum ibi manent veſtibus ab omni ornatu ſuperfluo vacuo vtantur. Septimò, quòd nullam famulam ſecum adducant. Octauò, vt loco ab alijs monialibus ſeparato cibum ſumant, & dormiant, præter eas quæ illarum curæ præpoſitæ ſunt. Nonò, vt à ſuo monaſterio nunquã exeant, alias iterum non recipiantur,

Moniales à quibus cauere debeant.

niſi cauſa infirmitatis curandæ Epiſcopus ſemel id tantum conceſſerit, nec cum aliquo loquantur, niſi ſeruatis iis quæ moniales ſeruare tenentur, de quibus ſupra eſt dictum, quibus ſeruatis ibi eſſe poterunt, cum ibi regulam diſcant, ſi tales eſſe volunt, honeſtatem, obedientiam, & humilitatem cuſtodiant, & bonis moribus imbuantur. Ex deciſ. verò ſacræ congreg. vlterius requiritur, vt ſint ſine ancillis, & ingrediantur cum licentia ſuperiorum in ſcriptis; viduæ verò ibi non ſunt recipiendæ, niſi moniales fieri velint. ex deciſ. congr. 57. 122. 214. & 475. nec mulieres timentes ſæuitiam viri. ex deciſ. 159. niſi ex graui metu, quæ tenentur ad clauſuram, & de conſenſu monialium. deciſ. 132. congreg.

Secundò, non debent habere Moniales velum, vel peplum ſericum, nec in velo deferre acus aureas, vel argenteas, nec zonas ſericas, aut auro, vel argento textas, nec burneta, nec veſtes excedant longitudinem corporis, ſed pede decenter ſuperducto, ſufficiant eis; & ſola monialis conſecrata deferat annulum, & vno ſit contenta olim, aliàs regulari ſubiaceat diſciplinæ, vt habetur in d. Conſtit. Oxonien. Tomo IIII. Concil. ver. ad hæc quoniam ſexum.

Tertiò, non debent intus alijs inſtrumentis vti quàm harpicordo, nec foris per alios præter organum, quæ & non poſſunt diſcere cantum figuratum foris ab aliquo etiam ad feneſtellam, nec ſoni ſcientiam, niſi vbi intus moniales organo vtuntur, ſic enim ad feneſtellam organiſta tantum id docere poterit. Conc. I. Med. tit. de monialibus. verbo, Clauſura. propè fin. Tomo V. Conc. quæ & non poſſunt indui veſte virili, vel muliebri ſecularium, nec ad aliquem ſecretò literas mittere, præter Epiſcopum, vel ſuperiorem in re graui, nec ad ſe miſſas aperire, niſi præfecta coram vicaria eas prius legerit, nec quicquam depoſiti cauſa habere, nec offas facere, quas vlli donent, ne tempus terant, vt ibi habetur.

Quartò, non debent pœnitentiam ſibi à præfecta impoſitam recuſare, aliter ſibi ipſæ diſciplinam ad pedes monialium faciant. d. Conc. Mediol. ver. de monialium numero.

Quintò, non debent tenere ſanctiſſimum ſacramētum Euchariſtiæ intra chorum, vel ſepta monaſterij. d. Conc. ver. de diuin. officijs. Conc. Trid. ſeſſ. 25. cap. 10.

Sextò, nil vt proprium poſſidere poſſunt, aliter actiua, & paſſiua voce biennio priuantur. d. Conc. ver. de communi vitæ vſu, modo quo infra.

Septimò, ambire non debent honores, vel officia ſui monaſterij, aliter per tres ſextas ferias ad pedes monialium, cum fautoribus ſuam accuſent ambitionem. d. Conc. ver. de Præfectis.

Octauò, non debent habere ſpeculos, catulos, vnguenta, & huiuſmodi vana, nec tempus terere in formandis imaginibus fucatis. d. Conc. cauendo ab alijs etiam quæ ibi prohibentur, in leuibus tamen aliquid eis poſſe indulgeri videtur.

Nonò, confiteri non debent, niſi confeſſori ad id ab Epiſcopo approbato, qui tamen ſepta non ingrediatur, nec ibi pernoctet etiam in foraſterijs, niſi vbi alicui moniali mors immineat, idque de Epiſcopi licentia, & ſimiliter non poſſunt admittere aliquem ad celebrandum ab Epiſcopo non approbatum, vel à ſuperiori monaſterij, ſi monaſterium Regularibus ſubditum ſit. d. Conc. Mediol. qui Epiſcopus etiā poteſt viſitare moniales quas

ſolet,

ſolet, in petitorio verò qui prætendunt agant, ſac.congr.elucid.189. quaſ & poteſt viſitare quò ad clauſuram, licet prætendant exemptionem, & ea quæ ſpectant ad rerum ſpiritualium cultum. ſeſſ.25.c.8.& 9.in Tr.Conc. ſac.congr.elucid.140.&172. & prouidere debet in ijs quæ faciunt ad earũ clauſuram. ſac.congr.elucid.87. & ſi moniales egrediantur è monaſterijs, etiam exemptis, Epiſcopus eas punire poteſt per cenſuras,& alia iuris remedia.ſeſſ.25.c.5.ſac.congr.elucid.232.& ſumptus fiendi in velo ſumẽdo, & profeſſione ab Epiſcopo ſunt taxandi,& pecunia in ingreſſu pro veſtitu danda eſt Abbatiſſæ. ex ſac.congr.elucid 412.

Decimò,alienare non debent bona monaſterij, permutare,vel locare, vltra triennium,Papa inconſulto,& ſeruatis ſeruandis. cap.1.de rebus eccleſ.in extrau.communi.

Vndecimò, non debent cum aliquo loqui, niſi de licentia ſuperioris, & niſi alia prouectiori præſente.c.diffinimus. 18.q 2. c.in omnibus. diſt.81. modo ſupra expoſito.

Duodecimò,non poſſunt habere proprium.c.non dicatis.12.q.1.c.cum ad monaſterium.de ſtatu mon.Conc.Tr.ſeſſ.25.c.2.vbi immobilia in priuato poſſidere omnino vetantur. Aug.tract.6.in Ioann. Chriſ.in Luc.c.6. & ſi quid eis legatur, donaturve,vel earum induſtria partum ſit,tradi debet Abbatiſſæ, quæ eius iudicio, ex eo primum prouidebit neceſſitati talis monialis,reliquum conferri debet ad vſum monialium. ex deciſ.154. ſac.congreg. poſſunt etiam ſuperiores permittere eis vſum mobilium,eorum ſtatui,& paupertati congruum, & huiuſmodi. Gome.tract.de breu. num.18. ſic tamen, vt ſint paratæ ea dimittere ad libitum ſuperiorum. Io.And.& Abb.in cap.2. & d.c.cum ad monaſterium. non poſſunt tamen ſuperiores eis permittere vt habeant annuum cenſum,cum ſit quid immobile. glo.in clemen.1. §.cumque. de verb.ſign. nec etiam ſi extinguatur cum perſona. ex deciſ.390.ſacr.congr. nec vſum pecuniarum quæ ſunt in banchis,quia ſunt numerandæ inter immobilia.Tiraq de vtr.retr.in glo.7. §.1.nu.113. ſed tantum mobilium,quò ad vſum,& detentionem facti naturalem tantum, ea verò donare non poſſunt. Sot.in 4.ſent diſt.1. art.1. & ſi monialis ſit feudataria, feudum, ea viuente,quò ad commoditatem, manet apud monaſterium. Capyc.deciſ.10.num.17. Zerola in praxi ep. verbo,Moniales. num.5.

Decimotertiò, non debent loqui cum aliquo,niſi ſociatæ cum duabus, vel tribus. c.in decima. 10.q 2. nec literas ſcribere ſine licentia Prioriſſæ, ab ijs primo viſas, nec facere ſibi compatres in baptiſmo. cap.peruenit.1. 18.q.2. nec ferre veſtes diuerſi coloris.c.ſi. 20.q. 1.Zerola ibi.nu.7.

Decimoquartò,tacitè,vel expreſſè profeſſæ,non poſſunt egredi ex monaſterio, ex cap.periculoſo.de ſtatu Regul.in 6. & Conc.Trid.ſeſſ.25.c.5. & ex Bulla 100.Pij V. vbi decernit, eas non poſſe egredi, niſi ob lepram, vel peſtem, & cum licentia ordinarij,& eorum ſuperiorum, aliàs incurrunt excommunicationem Papalem,& priuationem officiorum, & idem poſſunt cauſa incendij. Nau.c.27.n.150.notab.65 & idem hr̃ in Bulla 56. Gregorij XIII. extra quos caſus crediderim requiri debere Papæ licentiã ad egrediendum, etiam vbi aliqua ſine contagione aliarum intus manere non poſſit, vt ob morbum ethicum,vel lepram, licet Fuſch.in eius ſing.verbo,Monialis.dicat, Epiſcopum id poſſe concedere tunc, cũ per paucas ijs

inſeruiri poſſit,& Pius V. in eius Bulla 8. decreuit, vt deinceps non recipiantur conuerſæ quæ noluntemittere profeſſionem, neć viuere in clauſura,& quæ modo profeſſæ nō ſunt,nec profiteri volunt, domum ſuam reuertantur,habitu dimiſſo.& Gregorius XIII. Bulla 13. prohibet etiam ne moniales tertiariæ habeant hoſtium, per quod è monaſterio ingredi poſſint ad eccleſiam exteriorē, vt nec egredi poſſunt à ianua monaſterij interiori,quæ eſt pro clauſura,ad claudendum ianuam exteriorē, per quam ſeculares adeunt Rotam, dicta Bulla.

2 Secundum dictum. Moniales multa præſtare tenentur.

Moniales quæ agere debeant.

Primò,monialem habitum ſi qua ſuſceperit poſt mariti mortem,& iterum nupſerit, debet pœnitentiam agere,& redire ad quod promiſit. cap. quod interrogaſti.27.diſt. quod intelligitur ſi id vouit.

Secundò, monialium violatores ſi clerici ſint,etiā Epiſcopus,deponendi,ſi laici excommunicandi ſunt. ex 6.Sin. Conſtantinop.can.4.c.ſi quis. 27.q.1.& ipſæ grauiter puniuntur. cap.in eodem.2.q.3.

Tertiò,debent rectè,& iuſtè ſecundùm regulam viuere. ex Conc.Moguntiaco. cap.13.Tomo IIII.Conc.

Quartò,debent omnes in vno dormitorio dormire,& ſingulæ in ſingulo lecto,& vbi domus anguſta ſit,tres ſaltem lecti in vno cubiculo ponantur, vbi ſingulæ ſingulo in lecto dormiant,& communiter in vno refectorio cibum capiant. ex Conſtit.Oxonien.ver.quia nonnunquam ſerpens. & d. Conc.Mediol I. tit.de monialibus.

Quintò,diu noctuq; chorum frequentare debent,piè,& deuotè diuinū officium recitando,amotis colloquijs,riſibus,& huiuſmodi,& per horam ſaltem mentaliter orare, dimidia poſt Matutinum,& altera poſt Nonam, vel Completorium, & certo hebdomadæ die officium mortuorū recitare debent.d.Conc.Med.ver.de diui.offic. niſi legitimè impeditæ aliquæ ſint.

Sextò, ſingulis menſibus tenentur confiteri, & ſanctiſſimam Euchariſtiam ſumere, quibus ab Epiſcopo bis,vel ter in anno, præter ordinarium confeſſorem,extraordinarius ab Epiſcopo offeratur,cui omnes confiteantur. ſeſſ.25.c.10. in Trid.Conc. & quo die communicarint, cum nullo,niſi ex cauſa graui colloquantur. d.Conc.Mediol.

Septimò, cum ad aliquod monaſterium transferuntur, mane deduci debent, à propinquis,& maturis viris comitatæ. ex Conc. V. Mediol. tit. de monialibus.

3 Octauò,debent in menſa legere librum aliquem ſpiritualem ab Epiſcopo approbatum,& aliquam regulæ partem. d.Conc.Mediol.

Nonò, vbi ædes viciniorum in monaſteria inſpiciunt,parietes monaſterij altius tolli debent. d.Conc.Mediol.

Decimò, tenentur ad clauſuram perpetuam. ſeſſ.25.c.5. & etiam cum eſt eligenda præfecta id debet fieri ad feneſtras collocutionis coram ſuperiore ſuffragia occulta accipiente. ſeſſ. 25.c.7. quæ habere debet duas ex tribus partes ſuffragiorum, vicariam tamen & alias dimidiam partem habere ſat eſt,& ianua monaſterij diu vna claue,nocte duabus claudi debet, nec ſine licentia præfectæ aperiri,& ad feneſtellas collocutionis ferrei cancelli apponi,& intus lamina ferrea foraminibus diſtincta,& ibi haberi nō poteſt oſtium quo moniales ingrediantur eccleſiam exteriorem, vt nec è ianua monaſterij tranſiri ad aperiendam, vel claudendam ianuam vlteriorem,

riorem, qua aditus eſt ad Rotas, vt ſupra, cum illa ianua ſit extra clauſuram, vt declarauit Gregorius XIII. 3. Cal. Ianuarij 1572. & circa clauſuram, plura dicit Nau comm. 4. de Regul. nu 39. cum ſeq. dicẽs, omnes etiã conuerſas, militares, tertiarias, etiam vbi nunquam eſt ſeruata, ad eam teneri, dicens tamen infantes diſcretione carentes poſſe ingredi, non autem factos puberes. d. comm. nu. 59.

Vndecimò, præfecta cum vicaria ter in anno, debent videre cellas, lectos, & libros monialium, auferendo, quod non conuenit earum ſtatui, & præfecta reuidere libros eius quæ expẽdit pro monaſterio, & ſingulis quibuſque tribus menſibus, dati, & accepti, rationes ad Capitulum referre, & ad ſuperiorem. d. Conc. Mediol.

Duodecimò; poſſunt viſitari ab Epiſcopo etiam exemptæ circa clauſuram & id impedientes incurrunt excommunicationem. ex Bulla Gregorij XIII. vt dicit Fuſch. de viſit. cap. 18. nu. 56. 57. & 58. eas tamen non grauando impenſis grauibus: vt ibi dicit nu 59.

Decimotertiò, debent tonderi. Abb. in c. ſi quis ex clericis. de vita & hon. cler. nec poſſunt vti coma, vel crinibus comatis, maximè in Italia, vbi talis non eſt conſuetudo: vt inquit Zabar. in clem. 2. §. viſitatores. de ſtatu monach.

Decimoquartò, ſubſunt viſitationi Epiſcopi, vel alterius ſuperioris, & ſi quis impedit huiuſmodi viſitationem incurrit excommunicationem maiorem. Nau. cap. 27. nu. 140. & probat Fuſch. lib. 2. de viſit. cap. 18. nu. 58. vbi ad idem allegat Bullam Gregorij XIII.

Tertium dictum. Moniales multa poſſunt. 3

Moniales quibus priuilegijs gaudeant.

Primò enim habent peragere electionem Abbatiſſæ. Abb. in cap. cum dilectus. nu. 29. de conſuet. & poſſunt compromittere electionem Abbatiſſæ in maſculum. idem in c. cauſam quæ. de elect.

Secundò, gaudent priuilegio canonis ſi quis ſuadente. idem in cap. veniens. de ſent. excom. & ſi ſe percutiunt poſſunt ab Epiſcopo abſolui; licet exceſſus ſit enormis. idem in c. de monialibus. de ſent. excom. qui idem ſentit in quacunque excommunicatione, vbi tamen per literas abſolutio à Papa obtineri valet, vt hodie ſit, extra caſum c. ſi quis ſuadente. ab eo in caſibus illi reſeruatis, expectanda eſt abſolutio.

Tertiò, poſſunt ingredi monaſterium ſtrictius. idem in c. ea quæ. de ſtatu monac. cum licentia, & tamen ex cauſa debita, vt ſupra, & modo debito, vt proximè dictum eſt.

Quarto, à decimis perpetuò eximuntur. ex Bulla 25. Pij IIII. incip. De ſtatu.

Quartum dictum. Cum moniales ad perfectionem tendere debeant, vt ad eam perueniant, Deo duce, ea obſeruare debent, quæ alibi Deo dante, dicentur de exercitio religioſorum, & virgines ab Epiſcopo conſecrari debent, viduæ benedici.

Cætera videnda ſunt, quò ad Abbatiſſas, ſupra de ſtatu Prælat. ſub cap. de Abbatibus in ſi. vbi de Abbatiſſis ſit mentio.

Reliquum eſſet, pro explemento Tractatus Regularium, vt ſubijcerentur ea quæ ſpectant ad Regularium vota in ſpeciali, eorum vitam, & honeſtatem, & ſpiritualia exercitia, & illorum tranſitum ad beneficia, & aliã religionem, quæ fuſè, Deo benè fauente conſcripta ſunt, & à ſancto Offi-

cio approbata, in ſex capita redacta, ſed quia viſum eſt Bibliopolæ opus nimis excreſcere, alio tempore, Deo fauente in lucem edentur, interim multa ad eas res ſpectantia, ſtrictim ſub fin. cap. 4. de Regularib. ſunt explicata.

4 *Sacra congregatio quid reſponderit circa perſonas, & beneficia eccleſiaſtica.*

Id etiam addens ſacram congregationem Concilii, plura reſpondiſſe circa perſonas, & beneficia eccleſiaſtica. Vnde Abbates, & Archidiaconi non poſſunt exercere iuriſdictionem, niſi id habeant ex immemoriali conſuetudine. ſac. congr. elucid. 509. nec Abbas tenetur reſidere in Abbatia carente cura, & conuentu. ead. elucid. 308. & nullus Abbas poteſt concedere dimiſſorias clerico ſeculari. ead. elucid. 165. Conc. Trid. ſeſſ. 23. c. 10. Quo verò ad beneficia, Epiſcopus habenti vnū ſimplex quod eius ſuſtentationi decenti non ſufficit, poteſt conferre aliud ſimplex, ſine diſpenſatione Papæ, non tamen plura. ead. elucid. 549. nec parochialem habenti beneficium ſimplex ſufficiens, ſi verò non eſt ſufficiens, Papa eſt deſuper conſulendus. ead. elucid. 554. & qui per triennium poſſedit beneficium non tenetur titulum oſtendere. ead. elucid. 130. niſi ſit iuriſpatronatus. ead. elucid. 528. nec eſt fiendum examen in beneficiorum permutatione, ſi ambo ſint curata, & paria, ſecus de ſimplici ad curatum, vel inæqualia. ead. declarat. 352. & adepta poſſeſſione pacifica parochialis, vacat canonicatus. ead. elucid. 24. & 528. & hoc eſt tutius, & ſi quis obtinet duos canonicatus, in digniori tenetur ſeruire. ead. elucid. 90. & 318. & obtinens dignitatē, perdit canonicatum. ead. elucid. 157. & diſtributiones dandæ præſentibus. ead. elucid. 166. & etiam celebrantibus in Cathedrali tempore diuinorum inſtante ſuperiore ſi habent vlterius capellas, quæ ad id obligent, qui tamen ſuperior ab eo iuſſu debet abſtinere. ead. elucid. 523. & etiam ſtudentes ex licentia debita eas lucrantur, exceptis incertis, & quotidianis prouentibus, qui diuidi ſolent ſolum inter eos qui ſacris interſunt. ead. eluc. 210. & etiam eas lucrantur examinatores beneficiorum, ſi ſine fraude abſunt. ead. elucid. 526. poteſt etiam Epiſcopus dare parochialem aliam habenti, ſed prima vacat. ead. elucid. 23. & parochia, & beneficium habens diſtributiones quotidianas ſunt incompatibiles. ead. elucid. 77. & is tenetur reſidere intra limites parochiæ. ead. elucid. 93. & 527. & ſi is obtinet canonicatum, petit licentiam duorū menſium ad dimittendum primum. ead. elucid. 607. & per annum ob inimicitias abeſſe parochus poteſt. ead. elucid. 281. & qui parochiam obtinet à Papa, examinatur etiam inuito Epiſcopo. ead. elucid. 413. & ſi parochus vult prædicare non eſt prohibendus. ead. elucid. 351 & parochialium examina, & approbatio ab Epiſcopo fienda, ac edicta. ead. elucid. 335. 404. 516. & 548.

SVMMARIVM.

1 *Heremitæ qui dicantur.*
2 *Heremitæ ſunt veri religioſi.*
3 *Heremitæ monachi fieri poſſunt, & quæ alia agere.*
4 *Heremitæ ſub obedientia Epiſcopi viuunt.*

DE

DE HEREMITIS.

NOTANDVM, quòd Heremita propriè dicitur, qui heremum colit deſiderio vitæ ſolitariæ. cap. qui verè. 16. q. 1. Et eſt in duplici gradu, quidam eſt adſtrictus obedientiæ alicuius Religionis approbatæ, ducens tamen vitam heremiticam de licentia ſuorum ſuperiorum ex deſiderio ſolitudinis, quod licet. c. cum ex eo. de exceſſ. prælat. in 6. quod tamen concedi non debet, niſi viris perfectæ ſanctitatis, cum imperfectis periculoſum ſit ſolitariè habitare: vt inquit D. Tho. 2. 2. q. 188. art. 8 & hic dicitur Heremita, ſed non eſt talis præciſè, ſed Religioſus ducens vitam heremiticam. Alius eſt heremita non adſtrictus obedientiæ alicuius religionis, ſed eligit vitam heremiticam ſub ſpiritu libertatis, licet teneatur obedire Epiſcopo, & hi habent ſolum votum continentiæ, ſed non obedientiæ, ſubiecti tamen Epiſcopo, vt inquit D. Tho. d. q. 188. art. 5. ad tertium. & in 4. ſent. diſt. 28. His ita notat. — 1 *Heremitæ qui dicantur.*

Primum ſit dictum. Heremitæ ſunt religioſi, non tamen regulares, & gaudent priuilegio canonis ſi quis ſuadente, & ſunt de foro eccleſiaſtico, ſi ſint adſtricti alicui regulæ, vel ſuperiori, vt inquit Silu. Heremita. nu. 2. qui tamen non debent ingredi heremum, niſi ſint perfecti in charitate, & conſtantes, cum non habeant adiutoria aliorum. — 2 *Heremitæ ſunt veri religioſi.*

Secundum dictum. Heremitæ poſſunt habere proprium. glo. in d. c. qui verè. & condere teſtamentum. §. ſed illud. 19. q. 3. niſi ſint adſtricti religioni approbatæ.

Tertium dictum, Heremitæ poſſunt tranſire ad religionem monachorum, & aſſumi ad eorum prælaturas per poſtulationem c. cum ad monaſterium. de ſtatu mon. cum tranſeant ad vitam ſtrictiorem proprijs renunciando, vt ibi dicit Silu. nu. 3. — 3 *Heremitæ monachi fieri poſſunt, & quæ alia agere.*

Quartum dictum. Heremitæ debent viuere ſub obedientia Epiſcopi, & ſub regulis ab eo ſtatutis; nec ſine eius licentia cellulas adire, aut conſtituere. c. cellulas. 18. q. 2. & delinquentes ab eo puniuntur. d. c. qui verè. c. nulla. vbi glo. 93. diſt. Boer. in tract. de ſtatu, & vita heremit. nu. 13. & 14. — 4 *Heremitæ ſub obediẽtia Epiſcopi viuunt.*

Ex quibus, ad laudem Dei Optimi Maximi, impoſitus ſit finis tractatui de Regularibus, & per cõſequens omnium Tractatuum Perſonarum Eccleſiaſticarum, omnia in ijs contenta obedientiæ, & cenſuræ ſanctæ Romanæ Eccleſiæ ſubijciens, ac correctioni, & ſi quid, quod Deus auertat, contrarium eius decretis fortè adeſſet, id omne reuocans & annullans.

FINIS.

Veronæ, Apud Angelum Tamum 1599.
Sumptibus Ioannis Baptiſtæ Marini Veneti Bibliopolæ Veronenſis.

Errata ſic Corrigantur.

Pagina.13.linea 31 electiones(addendum)facere pag.17.lin.34.apertè, exterius. pag.19.lin.vlt. 61,58. pag.20.lin.37. actuales, ſpirituales. pag.21. lin.45.vt ſcilicet ſine fide impoſſibile ſit placere Deo. Heb 11.(delendū.)pag.23. lin.23.facta(addendum)efficienter. pag.25.lin 1. diuinitatem, veritatem. ibid. lin.22 deturbationis, deturpationis.pag.31.lin. 9.poteſt(add.)ex cauſa. pag.33. lin.15. 56,96.pag.36.lin 2.filio, ſpiritui ſancto pag.40.lin 36.eorum (add.)ex cauſa pag.42 lin.10 habitus priuationem, vel alias (del.) pag.43.lin 28.Trid. (add.)ſeſſ.pag.49.lin.29. clericos(adden.) generaliter ſcilicet. pag 50.lin.44.6. (add.)quaſi ea non curet pag 53.lin.44. licet(add.) quò ad opinionem hominū, licet re ſecus ſit.pag.57.lin.22.cap.(add.)per.ibid lin.36. 20, 16.18.pag.58. lin.vlt. lib.(adden.)4.pag.67 lin 22.priuil. (add.) hodie verò omnes id vtrant. pag.73.lin 34. eſſe, etiam. pag.87. lin.vlt. diuitem pauperi, pauperem diuiti. pag.90 lin.19. &, ſic.ibid.lin.34. & (add.) modo. pag.92 lin.13. ſubtractionem, non dationem pag.106.lin.15. &,vt. pag.111 lin 24.fauere, fauore.pag. 161.lin.44.Spiritualibus, temporalibus.pag 182.lin.41.niſi, ſi pag.188.lin 13. probabilis, probata, ibid.lin.35. &(add.)diſtributiones. pag.189 l.n.36.poteſt, videtur. pag.191 lin 25.34. 24 pag.213.lin.32. maximè (delen.) pag.232. lin.26.agnum.agendum pag.239.lin.32.ſic(add.)non tamen omnino.pag.249. lin.25.& (add.) ob. ibid. ob(delen.) pag.258. lin.pen. vt,niſi. pag 291.lin.16. fouet, fauet pag.304 lin.33 beneficium (add.) cum. pag.308 lin.11. ſit, dignitates.pag.312.lin.vlt. ſi, ſcilicet. pag.348 lin.25. reſtitutionem (adden.)malè. pagina 353.lin.5. modo, ſtatu. pag.356.lin.16 que, ſcilicet. pag.360. lin 21. timpanum, cymbalum. pag.377 lin 7. obtinetur (addendum) & martyrium. ibid. lin.15. licet (addendum) fortè. pag.389. lin 2. vel, &. pag.398. linea 18. poſt (addendum) actum. pag.406. lin.18. ſicut (addendum) nec. pag 416.lin. 44. tamen (addendum) ſine obedientia.

Minutiora verò errata, ſi qua fortè adſunt, prudens ſibi quiſque Lector emendet.